

LIBRI DEFLORATIONUM

SIVE EXCERPTIONUM

Ex melliflua diversorum Patrum, signanter Augustini, Hieronymi, Ambrosii, Gregorii, Hilarii, Chrysostomi; Maximi, Origenis, Remigii, Cassiodori, Bedæ, Alcuini aliorumque doctorum orthodoxorum doctrina,

SUPER

EVANGELIA DE TEMPORE PER ANNI CIRCULUM,

Per reverendum Patrem

DOMINUM WERNERUM

ABBATEM MONASTERII S. BLASII MARTYRIS ET PONTIFICIS IN NIGRA SILVA, ORDINIS

S. BENEDICTI, CONSTANTIENSIS DIOECESIS,

CONSCRIPTARUM

In sermones postillares subsequentes syntagmatizati sive compositi.

(Titulum supra recusum ex editione Basileensi anni 1494, typis Gothicis duabus columnis impressa ad verbum exscripsimus. Litteras initiales minio effigatas exhibet; desunt paginarum numerales notæ. Volumen est in folio minori; duabus partibus constat in unam compactis, quæ tamen seorsim lucem viderant. Weneri sermones claudit notula typographi, suppresso tamen ipsius nomine: « Explicít libe Deflorationum Patrum, Basileæ impressus anno Domini 1494. » Pars prior sermonum collectionem complectitur, cujus initium tale est: « Incipiunt sermones notabiles valde, et multum formales, fratris Socci ordinis Cisterciensis, de sanctis, sic nuncupati cum de succo, id est de medulla sacre pagine stylo subeleganti exquisitissime sint collecti. » Legitur ad calcem: « Sermones de sanctis flosculis mellifui doctori sancti Bernardi præ cæteris utcunque exornati, a sagaci viro Johanni (sic) de Grüningen in inclyta Argentineni civitate diligenter elaborati, anno a Christi nativitate 1484, Idus mensis Aprilis. expliciunt felicitè. »)

INCIPIT PROLOGUS

DOMNI WERNERI ABBATIS MONASTERII B. BLASII EPISCOPI,
ORDINIS S. BENEDICTI IN NIGRA SILVA,
CONSTANTIENSIS DIOECESIS,
IN LIBROS DEFLORATIONUM SS. PATRUM SUPER EVANGELIA DE TEMPORE
PER ANNI CIRCULUM,
CUM SERMONIBUS UTILISSIMIS.

Quoniam dies mali sunt et tempus instat in quo homines sanam doctrinam, ut Apostolus ait (Ephes. v), fastidiunt, et se potius ad fabulas convertunt quam ad ea quæ suæ salutis congruunt, placuit ista describere ut qui doctrinæ verbi Dei inserviunt in promptu habeant quibus suis auditoribus præferant. Verum quia ex assiduitate audiendi verbum Dei melliflua doctrina Patrum multum fastidit in auribus modernorum; ac per hoc rectum iter quo ad regnum cælestis pervenitur, jam a pluribus nescitur, syntagma in compositione sermonum ascripsimus diversorum Patrum ex quibus refocillentur animæ salvandorum. Consuetudinarius est enim inter mortales ut cibi frequentius oppositi fastidio fiant his quibus apponuntur. Quod ne proveriat in sermonibus repetitis sæpius copiam eorum conscripsimus, ut cum ista pro sua frequenti pronuntiatione refutantur, salutem ex altero pro sui raritate Dei populus per doctorem animetur. Præterea sciendum quod hic liber, Defloratio, id est excerptio Patrum prænotatur, quia ex authentica doctrina Patrum, Gregorii, Hilarii, Augustini, Isidori, Hieronymi, Bedæ, Remigii, aliorumque, qui modernis temporibus catholici atque orthodoxi magistri fuerunt syntagmatizatur.

Explicit prologus.

Incipiunt capitula libri primi Deflorationum ab Adventu Domini usque ad Dominicam primam post octavam Pentecostes.

CAP. I. De Dominica quarta ante Nativitatem Domini. Expositio super evangelium : « Ecce mitto angelum meum, etc. » Sermo de Adventu Domini, et de ætatibus hujus sæculi, ac computatione annorum hujus sæculi, divisus in tres partes.

CAP. II. De Dominica tertia. Expositio super evangelium : « Erunt signa in sole et luna. » Item sermo de tempore Antichristi novissimo, et de ultima tribulatione. Item narratio de Antichristo, de ortu ejus, et de gestis ipsius, de persecutione ac de fine illius, divisa in tres partes.

CAP. III. De Dominica secunda. Expositio super evangelium : « Cum audisset Joannes in vinculis. » Item sermo de adventu Domini, adivisus in duas partes.

Item alius de die Judicii, et de Adventu Domini, divisus in duas partes.

CAP. IV. De Dominica prima ante Nativitatem Domini. Expositio super evangelium : « Miserunt Judæi ab Hierosolymis. » Item de eo quando homines obligari cæperunt præcepto percipiendi baptismum, et de initio baptismi. Item sermo de adventu et de qualitate personæ judicis in judicio, divisus in duas partes.

CAP. V. In vigilia Nativitatis. Expositio duplex super evangelium : « Cum esset desponsata. » Item de desponsatione sanctæ Mariæ sermo. Item sermo de eo quomodo intelligendum sit quod scriptum est : « Conceptus est de Spiritu sancto. »

CAP. VI. In Nativitate Domini. Expositio super utraque evangelia : « Exiit edictum; et : « Pastores loquebantur. » Item de eo quod solus Filius carnis suscepit. Item sermo de assumpta carne in Christum, hoc est de eo quomodo filius Virginis assumi potuit sine peccato de humani generis

massa peccato fermentata. Item sermo de Nativitate Domini, et alius in duas partes divisus.

CAP. VII. Dominica prima post Nativitatem Domini. Expositio super evangelium : « Erant pater Jesu et mater. » Item sermo de tribus silentiis. Item de eo quod Verbum carnem sumpsit cum pœna sine culpa, cum mortalitate sine iniquitate.

CAP. VIII. In octava Nativitatis Domini. Expositio super evangelium : « Postquam consummati sunt dies octo. » Item sermo de Octava Domini, divisus in duas partes.

CAP. IX. In Epiphania Domini. Expositio super evangelium : « Cum natus esset Jesus. » Item sermo de Theophania, divisus in duas partes. Item de evangelio : « Cum natus esset Jesus. »

CAP. X. Dominica prima post Epiphaniam. Expositio super evangelium : « Cum factus esset Jesus annorum duodecim. » Item sermo de eo quod Verbum cum carne rationalem animam sumpsit; et qualis fuit anima illa in sapientia et virtute, et justitia et bonitate. Item expositio de eodem evangelio : « Cum factus esset Jesus annorum XII. »

CAP. XI. Dominica secunda post Epiphaniam. Expositio super evangelium : « Nuptiæ factæ sunt. » Item de sex hydriis alia expositio.

CAP. XII. Dominica tertia. Expositio super evangelium : « Cum descendisset Jesus de monte. » Item quæstio de eo si pares sint potestas Dei et voluntas Dei. Item expositio de eodem evangelio : « Cum descendisset. »

CAP. XIII. Dominica quarta. Expositio super evangelium : « Ascendente Jesu in naviculum. » Item sermo de mensura diligendi Deum et proximum, divisus in duas partes.

- CAP. XIV.** *Dominica quinta. Expositio super evangelium* : « *Confiteor tibi, Pater Domine cæli.* » Item sermo de eo : « *Venite ad me, omnes qui laboratis,* » et de septem criminalibus vitiis, et eorum operibus ; de septem quoque virtutibus et earum operibus, divisus in duas partes.
- CAP. XV.** *In Septuagesima. Expositio super evangelium* : « *Simile est regnum cælorum homini putrifamilias.* » Item sermo de Septuagesima, et de Sexagesima, et de Quinquagesima, quoque quare hæc Dominicæ sint ita appellatæ, divisus in duas partes.
- CAP. XVI.** *In Sexagesima. Expositio super evangelium* : « *Exiit qui seminat seminare.* » Item sermo de septuagenario, et de sexagenario, et de quinquagenario quoque, et de quadragenario numero, divisus in duas partes.
- CAP. XVII.** *In Quinquagesima. Expositio super evangelium* : « *Assumpsit Jesus duodecim discipulos suos.* » Item sermo de xv gradibus charitatis. Item de timore et amore, et de quatuor timoribus.
- CAP. XVIII.** *In Quadragesima. Expositio super evangelium* : « *Ductus est Jesus in desertum.* » Item sermo de tentatione diabolica, et de quatuor tentationibus. Item sermo de Quadragesima.
- CAP. XIX.** *Dominica secunda in Quadragesima. Expositio super evangelium* : « *Egressus Jesus secessit in partes.* » Item sermo de tribus oculis pedum, manuum, oris, et de labio superiori et inferiori.
- CAP. XX.** *Dominica tertia. Expositio super evangelium* : « *Erat Jesus ejiciens dæmonium.* » Item sermo de peccato, et confessione peccati, divisus in duas partes.
- CAP. XXI.** *Dominica in media Quadragesimæ. Expositio super evangelium* : « *Abiit Jesus trans mare Galilææ.* » Item sermo de piscibus, de staro, de cæco, de murena, de vipera, de polypo, de cancro, de echino terrestri, et de echino marino.
- CAP. XXII.** *Dominica in Passione. Expositio super evangelium* : « *Quis ex vobis arguet me de peccato.* » Item sermo de carne quam Verbum assumpsit, qualis fuit secundum passibilitatem et affectus.
- CAP. XXIII.** *Dominica in Palmis. Expositio super evangelium* : « *Cum appropinquassent.* » Item sermo dicendus in die Palmarum.
- CAP. XXIV.** *In Cæna Domini. Expositio super evangelium* : « *Ante diem festum Paschæ.* » Item duo sermones in Cæna Domini.
- CAP. XXV.** *In die Parasceves. Expositio super evangelium* : « *Maria Magdalena.* » Item sermo in die Paschæ de resurrectione Christi, et de duobus infernis, ac novem pænis inferni, de animabus quamplura et de immortalitate earum, atque resurrectione corporum, divisus in tres partes.
- CAP. XXVI.** *Expositio super evangelium. Feria secunda Paschæ.*
- CAP. XXVII.** *Expositio super evangelium. Feria tertia Paschæ.*
- CAP. XXVIII.** *In octava Paschæ. Expositio super evangelium* : « *Cum esset sero die illo.* » Item sermo in octava Paschæ.
- CAP. XXIX.** *Dominica prima post octavam Paschæ. Expositio super evangelium* : « *Ego sum pastor bonus.* » Item sermo de pastoribus et subjectis.
- CAP. XXX.** *Dominica secunda. Expositio super evangelium* : « *Modicum et jam non videbitis me.* » Item sermo de visione Dei.
- CAP. XXXI.** *Dominica tertia. Expositio super evangelium* : « *Vado ad eum.* » Item sermo de tribus diebus Passionis, Resurrectionis, et Ascensionis.
- CAP. XXXII.** *Dominica quarta. Expositio super evangelium* : « *Amen dico vobis : Si quis petieritis.* » Item sermo de ordine resurgendi, qualiter, aut qualia resurgant corpora, divisus in duas partes.
- CAP. XXXIII.** *In Rogationibus. Expositio super evangelium* : « *Quis vestrum habet amicum.* » Item in Rogationibus sermo divisus in quatuor partes.
- CAP. XXXIV.** *In Ascensione. Expositio super evangelium* : « *Recumbentibus.* » Item, sermo de Ascensione, divisus in duas partes.
- CAP. XXXV.** *Dominica post Ascensionem. Expositio super evangelium* : « *Cum venerit Paraclitus.* » Item sermo de x descensionibus Christi ad homines. Et de viii ascensionibus animæ ad Deum. Item, quomodo terrena corpora in cælo maneant.
- CAP. XXXVI.** *In die Pentecostes. Expositio super evangelium* : « *Si quis diligit me.* » Item sermo in die Pentecostes, divisus in quatuor partes.
- CAP. XXXVII.** *Feria secunda Pentecostes. Expositio super evangelium* : « *Sic enim dilexit Deus mundum.* »
- CAP. XXXVIII.** *Feria tertia. Expositio super evangelium* : « *Amen, amen dico vobis : Qui non intrat.* »
- CAP. XXXIX.** *In octava Pentecostes. Expositio super evangelium* : « *Erat homo ex Pharisæis.* » Item sermo de eo quid sit baptismus, et de institutione baptismi.

Exncliant expositiones seu capitula primi libri.

CONFESSIO FIDEI CATHOLICÆ DOMNI WERNERI ABBATIS

Sumpta ex tertio libro Ambrosii de Trinitate

Assertio nostræ fidei, hoc est, ut unum Deum esse dicamus, non duos aut tres. Tres deos esse dicit qui divinitatem separat Trinitatis. Nos autem Patrem, et Filium et Spiritum sanctum unum Deum esse confitemur, ita ut in trinitate perfecta et plenitudo sit divinitatis, et unitas potestatis. Deus enim unus est. Deus nomen est magnificentiæ, nomen potestatis. Si ergo unus Deus, unum nomen, una potestas, una est trinitas. Denique dicit : « *Ite baptizantes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti (Matth. xxviii).* » In nomine itaque, non in nominibus unum nomen est, ubi est una divinitas, una substantia, una majestas. Hoc nomen est in quo oportet omnes salvos fieri (Act. iv). Item : « *Ego et Pater unum sumus (Joan. x).* » Unum dixit, ne fiat discretio potestatis. Sumus addidit, ut personas cognoscamus. Non enim Pater ipse qui Filius, sed ex Patre genitus Filius, ex Deo Deus, ex pleno plenus. Non sunt ergo hæc nuda nomina, sed virtutis indicia, plenitudo divinitatis in Patre, plenitudo in Filio, sed non discrepans, nec confusum quod unum est, nec multiplex quod indifferens.

Quomodo Filius a Patre genitus sit, impossibile est A scire : mens deficit, lingua silet, non hominum tantum, sed et angelorum, supra angelos, supra cherubim, supra seraphim, supra omnem sensum est. Credere jubemur, non discutere permittimur. Aufer argumenta ubi fides quæritur. Credimus unum Deum, Patrem et Filium et Spiritum sanctum : Patrem eo quod habeat Filium, Filium eo quod Patrem, Spiritum eo quod sit ex Patre et Filio. Pater ergo principium divinitatis, qui sicut nunquam fuit non Deus, ita nunquam non fuit non Pater. A Patre Filius natus, ab eo vero et a Filio procedit Spiritus. Pater æternus eo quod habeat Filium æternum, cuius æternus sit Pater. Filius æternus eo quod sit Patri et Spiritui sancto coæternus. Spiritus sanctus æternus dicitur, eo quod Patri et Filio sit coæternus, non confusa, ut Sabellius dicit, Trinitas in persona, neque separata aut divisa in natura divinitatis, ut Arius blasphematur, sed alter in persona Patris, alter Filius, alter Spiritus sanctus, unus in natura, in trinitate Deus, Pater et Filius, et Spiritus sanctus. Item : Non Pater carnem assumpsit, nec Spiritus sanctus, sed Filius tantum, ut, qui erat in divinitate Patris Dei Filius, ipse fieret in homine hominis filius, neque Filii nomen ad alterum transfret, qui non esset nativitate Filius. Dei ergo nativitate filius hominis factus est Filius : natus secundum veritatem naturæ, ex Deo Dei filius ; secundum veritatem naturæ, ex homine hominis filius, ut veritas geniti, non adoptione, nec appellatione, sed in utraque nativitate filii nomen nascendo haberet, et esset verus Deus, verus homo, unus filius.

Item non ergo duos christos, neque duos filios, sed Deum et hominem unum Filium. Quem propterea Unigenitum dicimus, manentem in duabus substantiis, sicut ei veritas naturæ contulit, non confusis naturis, neque immistis. Ita enim Filius assumpsit hominem, ut qui suscepit, et quod suscepit, una esset in trinitate persona. Neque enim homine assumpto quaternitas facta est. Sed trinitas mansit, assumptione illa ineffabiliter faciente personæ unus in Deo et homine veritatem, quoniam non Deum tantum, nec hominem tantum dicimus Christum, sed

Deum verum natum de Deo Patre, et verum hominem natum de homine matre : nec ejus humanitatem minorem Patre minuere aliquid ejus divinitati quæ æqualis est Patri. Hoc ergo utrumque unus est Christus qui secundum Deum dixit : « Ego et Pater unum sumus (Joan. x). » Et secundum hominem : « Pater major me est (Joan. xiv), » ex quo homo cœpit esse, non aliud cœpit esse quam Dei Filius, et hoc unigenitus, et propter Deum verbum, quo, illo suscepto, caro factum est (Joan. i), ut quemadmodum est una persona quilibet homo, anima scilicet rationalis et caro, ita sit Christus una persona, Verbum et homo. Christus Jesus Dei Filius est, et Deus et homo : Deus, quia Dei Verbum, homo, quia in unitate personæ accessit Dei Verbo, anima rationalis et caro. Et qui unicus Dei Filius est, etiam et filius hominis, id est ipse utrumque ex utroque unus Christus, unus Dei Filius, idemque hominis filius, non duo filii, Deus et homo, sed unus Filius. Item Deus hominem assumpsit, homo in Deum transivit, non naturæ versibilitate, sed Dei dignatione, ut nec Deus mutaretur in humanam substantiam assumendo hominem, nec homo in divinitatem glorificatus in Deum. Quia mutatio vel versibilitas naturæ vel diminutionem vel abolitionem facit, creditur a nobis sine confusione conjuncta Trinitas, sine separatione distincta. Item. Nihil creatum, aut serviens in Trinitate credendum est, nihil inæquale, nihil gratiæ æquale, nihil anterius, nihil posterius, aut minus, nihil extraneum aut officiale alteri, nihil sibi invisibile, nihil creaturis visibile, nihil moribus vel voluntate diversum, nihil de Trinitatis essentia ad creaturarum naturam deductum, nihil officio singulare, nec alteri communicabile, nihil confusum, sed totum perfectum : quia totum ex uno, et unum, non tamen solitarium. Item : Homousion ergo in divinitate Patri Filius ; homousion Patri et Filio Spiritus sanctus : Homousion Deo et homini, unus Filius manens Deus in homine suo. In gloria Patris desiderabilis videri ab angelis : sic Pater et Filius, et Spiritus sanctus adoratur ab angelis et omni creatura, non homo propter Deum, vel Christus cum Deo, sed homo in Deo, et in homine Deus.

INCIPIT

LIBER PRIMUS DEFLORATIONUM.

DOMINICA QUARTA

ANTE NATIVITATEM DOMINI.

« Initium Evangelii Jesu Christi, filii David. Sicut D meum ante faciem tuam, qui præparavit viam tuam scripturæ est in Isaia propheta : Ecce mitto angelum ante te, etc. (Marc. i) » Evangelium Græce, La-

tine *bona annuntiatio* dicitur, quod proprie ad regnum Dei et ad remissionem peccatorum pertinet. Inde dicitur : « Pœnitementi et credite Evangelio et appropinquabit vobis regnum caelorum (*Marc. 1*). » — « Jesu Christi » id est Salvatoris uncti. In Hebræo Jesus, in Græco Sothor [σωτήρ], in Latino Salvator; Christus unctus, id est rex et sacerdos dicitur, dum de genere David regis nascitur, et vobiscum generis Levitici prophetatur. Sequitur :

« Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam qui præparabit viam tuam ante te. » (REMICIUS.) Utique plusquam propheta Joannes, quia, quod angelus dicitur, hoc non natura, sed officii dignitate dicitur. De quo Pater ad Filium, sicut ait in Malachia : « Ante faciem tuam » id est manifestationem tuam « præparabit viam, » hoc est prævia reddet tibi corda auditorum, pœnitentiam prædicando et baptizando. Omnes etiam qui sacerdotii nomine censentur, angeli vocantur, propheta attestante, qui ait : « Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est (*Malach. 1*). » Nec non unusquisque fidelis si a pravitate proximum revocat et ad bonum exhortatur, si æterni regnum, vel supplicium erranti denuntiat, profecto angelus, id est nuntius Domini existit, cum hæc facit. Deinde sequitur :

« Hic est enim qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem : vox clamantis in deserto : Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. » (BEDA, *super MARCUM*.) Sic nimirum Joannes prædicabat : « Hic est enim, dicente Isaiâ propheta : vox clamantis, » etc. Sicut prius sonat vox, et postea intellectus concipitur, sic Joannis prædicatio anteibat, adventum Christi nuntiando. Ideoque Joannes vocatur vox Christi, id est « Verbi quod erat in principio apud Deum (*Joan. 1*), » quod in Joanne clamat ad Judæos surdos, per peccata longe positos, indignationis clamore dignos. Ad Judæos obdurantes aures 'fit vox et clamor in deserto quia sine Spiritu Dei sunt, sine propheta, sine rege et sacerdote. Quid clamat Christus per Joannem? « Parate viam Domini. » Via Domini per quam Deus ad nos descendit, et nos ad illum ascendimus est fides in pœnitentia, dilectio. Semitæ, id est intentiones, rectæ sunt, si pure elevantur ad Deum. Curvantur autem, si pro terrenis facimus quæ propter Deum facienda sunt. Phyris Græcæ, Latine Dei visio. Inde Dei propheta, id est procul videns. Deinde subiungit :

« Fuit Joannes in deserto baptizans, et prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. » — « Fuit Joannes in deserto, » et reliqua. Joannes *gratia Dei* interpretatur. A *gratia* narratio incipit. Unde sequitur : « Baptizans. » Per baptismum enim *gratia* datur qua peccata gratis dimittuntur. Unde dicitur per Apostolum : « Gratia salvati estis per fidem; et hoc non ex vobis; Dei enim donum est :

A non ex operibus, ne quis glorietur (*Ephes. 1*). » — « Et prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. » Quod consummatur per Sponsum annuntiatur per paranymphum. Unde catechumeni, hoc est instructi incipiunt per sacerdotem, et chrismantur per episcopum. Nunc autem per amicum Sponsi inducitur Sponsa, ac per Isaac puerum Rebecca pallio velata albo conducitur.

« Et egrediebantur ad illum omnis Judæa regio, et Hierosolymitæ universi, et baptizabantur in Jordane flumine ab illo, confitentes peccata sua. » Baptizabat Joannes, non ut suum baptismum remissionem peccatorum daret, sed ut baptismum Christi remissorum peccata procurreret. Inter baptisma Joannis et baptismum Christi hæc distantia est, quod in baptismo Joannis per intinctionem aquæ solum sacramentum dabatur. In baptismo vero Christi cum sacramento res etiam sacramenti percipitur : Joannes autem peccatores aqua tinxit, et peccata confitentibus pœnitentiam injunxit. Christus baptizabat, et peccata dimittit. Ille baptizans venturum, et baptizatum se Spiritu prædicavit; hic baptizans ad remissionem peccatorum Spiritum infundit. Illic homines baptizabantur in nomine venturi; hic homines baptizantur in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti. Sacramentum ergo utrobique, quantum ad formam exteriorem, idem fuit; sed, quantum ad effectum, idem non fuit, quia illic sacramentum solum fuit, sed remissio peccatorum non fuit; hic autem et sacramenti forma præponitur, et virtus sacramenti. Pariter in remissionem peccatorum condonatur. Baptizabantur homines a Joanne in Jordane, qui *descensio* interpretatur, de superbia veteris hominis ad humilitatem confessionis et emendationis descendentes.

« Et erat Joannes vestitus pilis cameli, et zona pellicea circa lumbos ejus. Esca autem ejus erat locustæ et mel silvestre. » Joanni solitudo locus est et meditari operatio. Pœnitentiam pronuntiat per quam reditus et ab errore, recursus a crimine, et post vitiorum pudorem professio desinendi : Pilis, non lana erat vestitus, quod est indumentum austeritatis non luxuriæ. Zona autem pellicea, sunt pauperes mundo mortui, qua etiam accinctus fuit Elias. Cingulum est de pellibus siccis animalium. Unde Joannes cingebatur circa lumbos ad luxuriam mortificandam. Locustas et mel silvestre edebat, quia solitudinis habitorem congruum est non sequi divitias, sed necessitatem. Aiunt Peripatetici nostri quod herba, nomine mel silvestre, circa oram Jordanis abundat, cujus cannæ decorticatæ mellis sapore medullas dant. Locusta autem est herba procul dubio, et ipsa eximii saporis. Cujus natura est a loco in locum nemine ferente annotinum transponere fructum. Unde et a Latinis id nomen accepit, cum quidem ambo nomen herbæ habeant ejusdem notaminis vel significationis quod est locusta. Hujus nominis Joannem edere dicunt animalia, quidam herbas. Judæis autem locustæ animalia sunt licitæ in esum.

Mel autem silvestre herbam constat esse, sicut et A locustas, et amborum copia in eremo est. Hæc de locusta et melle silvestri. Vilis et aspera quoque vestis de pilis camelorum, vel de quibuslibet exuviis animalium, cor contritum et humiliatum poenitentis designat. Zonæ autem præcinctio monet, ut ad omne ministerium voluntatis Christi simus accincti. Locustæ fugaces, in esum electæ, figurant nos qui prius quasi quibusdam corporum saltibus efferebantur, voluntate vagi, operibus inutiles, verbis queruli, sede peregrini. Nunc autem sumus sanctorum alimonia et satietas prophetarum, electi simul cum melle silvestri, quia dulcissimum cibum præbituri sumus, non ex alveariis legis, sed ex nobis veluti ex truncis silvestrium arborum gentilitatis.

SERMO DE ADVENTU DOMINI.

« Beati sunt servi illi quos cum venerit, Dominus B invenerit vigilantes (*Luc. xii*). » Si quis vestrum, charissimi, dominum suum ad se noctu venturum speraret, tota vigilantia adventum ejus expectaret, venientemque summopere excipere festinaret, quo se magnis gratiæ ipsius commendaret. Ecce verus Dominus noster ad nos indignos servulos suos se venturos denuntiat; suum adventum pervigiles præstolantes sibi venienti occurrentes beatos pronuntiat. Idcirco cum nesciamus diem neque horam quando veniat, oportet ut unusquisque nostrum in bona actione vigilare studeat, ne sero vel media nocte, aut galli cantu seu mane adveniens (*Marc. xiii*) nos imparatos inveniat. Sero Dominus venit, cum aliquem in senectute de hac vita exire præcipit. Media autem nocte advenit, cum aliquem in juventute inopinata morte vocaverit. Galli cantu adventat, cum quemlibet in adolescentia abire imperat. Mane supervenit, cum quempiam in pueritia subtraxerit. Beati ergo sunt quos in fide et operatione invenerit vigilantes, quia erunt cum eo in æterno convivio epulantes. Nimum vero infelices sunt quos somno desidæ deditos inveniet. Quia ab electis suis editos dividet, et partem illorum cum hypocritis, id est cum dæmonibus ponet. Et notandum quod Dominus non in die, sed in nocte venturus dicitur (*Math. xxiv*), quia quando veniat a nullo præscitur. Si enim paterfamilias præsciret qua hora fur adveniret, utique vigilaret, et domum suam perfodi, ac res suas tolli minime sineret. Domus est nostrum corpus, paterfamilias est animus, fur est mors. Hæc in nocte venit, dum hominem inopinate premit, dominum invenit dormientem, dum animum reperit in bonis torpentem. Domum perfodit, quia mox corpus occidit. Occiso autem domino bona ejus tollit, quia miseram animam a bonis æternæ vitæ evellit et ad tartara crucianda pertrahit. Nox duodecim horas habere cognoscitur, quæ in quatuor vigiliis dividitur et unaquæque vigilia tribus horis ascribitur. Humana quippe vita nocti comparatur, quia tenebris ignorantæ obscuratur. Hæc in duodecim horas mensuratur, quia præsens vita duodecim mensibus circumrotatur. In quatuor vigiliis partitur quia annus quatuor temporibus, vere, æstate, autumno, hieme metitur. Tres horæ singulis vigiliis annotantur, quia tres menses unicuique tempore assignantur. Quatuor etiam vigiliæ quatuor ætates intelliguntur, in quibus bene vigilantes, cœlesti præmio remunerabuntur.

¶ De his vigiliis dicit Dominus : « Si in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, beati sunt quos vigilantes invenerit. » Prima vigilia est pueritia. In hac bene vigilant qui innocentiam conservant. Hi Domino pulsanti confestim aperiunt, dum mortem securi suscipiunt, quia mox se cum Christo regnatos sciunt. Secunda vigilia est adolescentia. In hac pervigiles excubant qui se carnis illecebris non coinquinant. Hi quoque Domino venienti læti ostium reserant, quia per mortem se gaudia percepturos sperant. Tertia vigilia est juvenus. In hac pervigiles Dominum præstolantur, qui mundi desiderii non superantur, scilicet divinis præceptis exercitantur. Hi etiam alacres Domino occurrunt, quia mox in gaudio metunt quæ in lacrymis semina-verunt. Quarta vigilia est senectus. In hac vigilando Dominum expectant qui in bona actione usque in finem perseve-ant. Ili diu desideratum Dominum ovantes suscipiunt, quia statim ab eo denarium vitæ pro labore percipiunt. Sic enim celebraturi sumus. Cœlestis rex venit in hujus mundi Babyloniam accipere sibi conjugem Ecclesiam, quam servis custodiendam tradidit : ipse convivium instructurus in cœlum abiit. Servis præcepit. Vigilante ut quacunque hora advenerit, parati sint cum lampadibus obviare (*Math. xxv*). Promisit autem se cum magno apparatu adventurum, et sponsam suam in præparatam civitatem inducturum. O nimum beati, qui ei occurrere tunc sunt parati. Nam in gaudium Domini sui cum eo ad nuptias intrahunt, et super omnia bona ipsius constituti, in æternum exultabunt. Heu! quam nimum miseri, qui tunc in peccatis sopiti inveniuntur, quia clausa jam janua ab æternis epulis excluduntur. Igitur, charissimi, cum horam Christi adventus, scilicet diem mortis nostræ ignoremus, omnes, simul juvenes et virgines, senes cum junioribus, in bonis operibus vigilemus faciem Domini in confessione præveniamus, ut in Nativitate ejus sacramentum corporis ejus digne percipiamus, quatenus, cum secundo venerit, cum ipso in gloria appareamus.

Hic fiat divisio sermonis, si placuerit, et hoc idem servetur in aliis ubi divisio facta fuerit.

Totum tempus hujus sæculi nocti comparatur : A constituit luminaria in cœlo, id est David in splendore regni tanquam solis excellentiam, et in spei lunæ obumbrantem tanquam Synagogam, et stellas principes ejus. Hujus ætatis fuit vespera tempus : quando populus Dei in Babylonem ductus est captivus. Quineto sæculo, id est in transmigracione Babylonis, facta sunt quasi animalia in aquis et volatilia cœli, quia tunc inter gentes tanquam in mari Judæi vivere cœperunt, nec habebant stabilem locum tanquam volantes aves. Hujus diei quasi vespera est multiplicatio peccatorum in populo Judæorum quando sic excæcati sunt, ut etiam Dominum Jesum non possent agnoscere. Jam sextum sæculum fuit in adventu Domini nostri Jesu Christi. Nam sicut in illa sexta die primus Adam de limo terræ ad imaginem Dei factus est, sic in ista sexta diei ætate secundus Adam, id est Christus, in carne de Virgine Maria natus est : ille in anima vivente, hic in spiritu vivificante. Et sicut in illa die fit anima viva, sic in isto sæculo desiderantes vitam æternam. Et sicut in illa die sexta serpentium et ferarum genera producit terra, ita et in hac sexta ætate sæculi gentes vitam appetentes æternam Ecclesiam generavit. Et quemadmodum in illa die creatur masculus et femina, sic in ista sæculi ætate manifestatur Christus et Ecclesia. Et sicut homo præponitur in die illa pecoribus, serpentibus, volatilibus cœli, ita Christus in hac ætate gentibus, populis et nationibus, ut ab eo regantur vel carnali concupiscentia dediti sicuti pecora, vel terrena obscurati curiositate quasi serpentes, vel superbia quasi aves. Et sicut in illo die pascuntur homo et animalia, quæ cum ipso sunt, herbis seminalibus lignis fructiferis et herbis viridibus, sic ista ætate ipse populus spiritualiter pascitur sanctarum Scripturarum alimentis, et lege divina ad accipiendam fecunditatem rationum atque sermonum tanquam herbis seminalibus partim ad utilitatem morum conversationis humanæ, partim ad vigorem fidei, spei, et charitatis in vitam æternam tanquam herbis viridibus, quæ nullo æstu tribulationum arescunt. Carnalis autem, id est parvulus in Christo tanquam pecus Dei, ut in illum credat, quem intelligere nondum potest et tamen eosdem cibos omnes habent.

Primo enim sæculo factus est homo in paradiso quasi lux (Gen. 1) [Augustinus, de Genesi contra Manichæos]; in qua ætate filios in lucis nomine divisit Deus a filiis hominum, quasi a tenebris, fitque hujus diei vespera diluvium. Secundo sæculo factum est quasi firmamentum inter aquam et aquam, arca utique illa quæ natavit, inter pluvias et maria erat. Hac vespera fit confusio linguarum. Tertio sæculo factum est quod separavit populum suum a gentibus per Abraham discernens eum quasi aridam ab aquis ut proferret germen herbarum atque lignorum, id est sanctos et fructum Scripturæ sanctæ. Hac vespera fuit peccatum regis Saul. Quartum sæculum cœpit a David, quando Deus

Post istam vesperam fiet mane, cum ipse Dominus in claritate venturus est. Tunc requiescent cum Christo ab omnibus operibus suis. Post talia enim opera speranda est requies in die septimo qui vesperam non habet. O qualis gloria lucis illius septimi diei, in qua Christus in sua claritate prædicatur, quæ ab ipso sole angelorum illuminatur, cujus pulchritudinem hic sol et luna mirantur ! O qualis gratia illius diei quam omnes angeli omnesque sancti illuminabunt : qui singuli septuplum plus hoc sole radiabunt. Et si hic mundus tam amœnus judicatur, qui uno sole tamen illustratur, quid æstimandum

est de illa vita quæ tot solibus illustratur? Sed forte diceret aliquis: Hic sol magnum lumen exhibet, quia magno corpore fulget, animæ vero, quamvis serenissimæ, quid luminis præbere poterunt quæ omnino parvæ sunt? Certe hic sol oculis nostris circumscribitur, radius ejus quolibet corpore opposito penetrari non sinitur, nubibus obtegitur, noctibus a nobis prorsus occulitur. Angelici autem spiritus vel animæ sanctorum nullo corporali loco comprehenduntur, soli Deo incomprehensibili atque incircumscripso circumscripti creduntur, cuncta obstantia lucem suæ claritatis penetrare noscuntur. Hi singuli ab æterno sole illustrati, immensum fulgorem suum cum illa die participantur, ipsique invicem alterutra claritate deliciantur.

DIVISIO SERMONIS.

De hujus diei incomparabili gloria cecinerunt omnium prophetarum præconia, quia hæc dies melior est vita super annorum millia. Nox itaque hujus temporis quasi in quatuor vigiliis dividitur (*Luc. XII*), quia hic mundus quatuor interstitiis distinguitur: Prima vigilia ab Adam usque ad Noe fuerat in qua pauci, in bono pervigiles, periculum evaserant; somno vero malitiæ oppressos diluvium dimerserat. Secunda vigilia a Noe usque ad Moysen exstiterat: in qua bene vigilantes colloquio Dei frui meruerant, sopore vero negligentiae gravatos partim sulphur et ignis consumpsérat, partim mare Rubrum absorbuerat. Tertia vigilia a Moysse usque ad Christum fuerat: in qua galli quasi media nocte cantus edebant, dum Moyses lege, prophetæ scriptis dormientes ad laudem Dei excitabant. Vigilantes in præceptis Domini terram lacte et melle manantem capiebant, torpore desidie dediti, captivitate et bellis disperierant. Quarta vigilia ab adventu Christi usque ad finem mundi se tetendit: in qua verus lucifer Christus apparuit; per quem exortus æterni diei adesse patuit. In hac nobiles, galli alis et vocibus somno desides, excitabant, dum apostoli et eorum sequaces factis et dictis omnes gentes ad lumen veri Dei evigilare incitabant. In hac vigilis sponsi lætificabuntur; erroris vero somno involuti, torrente ignis devorabantur. His autem singulis vigiliis ternæ horæ ascribuntur, quia in his singulis temporibus justi fidem sanctæ Trinitatis habuisse noscuntur. Harum igitur quatuor vigiliarum custodes ad vigilandum nos informaverunt, dum nos quatuor principales virtutes verbis et exemplis docuerunt. Primæ namque vigiliæ observatores prudentiam. Secundæ excubitores, fortitudinem. Tertiæ vigiliæ custodes justitiam. Quartæ vigiliæ debellatores nos instruxerunt temperantiam. Et quia in his quatuor vigiliis adventum Christi præstolabantur, ideo quatuor Dominicæ de adventu Domini inofficiantur. Et quia quatuor mundi climata per secundum ejus adventum erant purganda, ideo quadripartita Ecclesia

adventum ejus celebrare solet per quaterna officia. In hujus autem temporis caliginosa nocte, quædam stellæ diversis temporibus cum jucunditate luxerunt, lumen quem suum super nos fuderunt. Et quamvis horrorem nobis effugare non potuerit tunc cum gradientibus ad verum Solem præsignaverunt. In prima quippe vigilia Abel velut stella claruit: qui nos pro justitia mori docuit, dum ipse innocens occubuit. Post hunc alii ut astra in nocte micuerunt, dum per pietatem Enos Deum invocare; Enoch per munditiam cum Deo ambulare; Lamech per piam operationem futuram requiem nos sperare docuerunt. In secunda vigilia alii ut sidera cæli resplenderunt, dum Noe rectitudinem, Sem verecundiam, Heber stabilitatem, Melchisedech devotionem, Abraham fidem, Loth hospitalitatem, Isaac obedientiam, Jacob tolerantiam, Joseph castitatem nobis præmonstraverunt. In tertia vigilia varii stellarum globi noctem radiis depinxerunt, dum Moyses mansuetudinem, Phinees zelum, Josue constantiam, Job patientiam, Gedeon fidentiam, Samuel temperantiam, David humilitatem, Salomon prudentiam, Ezechias obsecrationes, Josias religiones, Elias abstinentiam, Eliseus honorificentiam, Isaias sanctitatem Jeremias sinceritatem nos informaverunt. Duo decim quoque prophetæ ut pleiades micuerunt, dum nos concordiam docuerunt, et Ezechiel benignitatem, Daniel fidelitatem, tres pueri laudationem, Tobias eleemosinas, Esther honestatem, Judith modestiam, Machabei sufferentiam exemplis ostenderunt. In quarta vigilia, stella maris, virgo Maria, splendida flamma rutilavit, dum iter ad æternum solem humilitate atque castitate demonstravit. In hac quoque Joannes Baptista velut planetaria stella resplenduit qui peccantes pœnitentiam primus docuit. In hac etiam verus lucifer decus astrorum Christus, lux angelorum fulsit, qui fulgorem æterni diei astruxit, dum nos charitatem instruxit. In hac nihilominus rutilantia sidera flammivomum jubar per orbem sparserunt, dum apostoli dilectionem, martyres fortitudinem, confessores sobrietatem, eremitæ mortificationem, virgines pudicitiam, viduæ continentiam nos instruxerunt. Hi omnes ut astra in hac nocte claruerunt, et iter nobis ad æternum diem præbuerunt. Transacta autem ista nocte, verus sol in unitate sua splendebit. Cum Filius Dei, splendor Patris, in majestate sua ad judicium fulgebit, tunc lunam, scilicet Ecclesiam, de tenebris exemptam, æterna claritate illuminabit, omnesque stellas in solis gloriam commutabit. Tunc harum vigiliarum excubitores remunerabit, quando a judicio transiens in nuptiis Agni eis æterna dulcedine ministrabit. Igitur, charissimi, in hoc adventu Domini sobrie et juste et pie vivamus, quatenus in secundo adventu læti eum suscipere et in æternum cum eo regnare valeamus, ubi oculus non videt, nec auris audit.

DOMINICA TERTIA ANTE NATIVITATEM DOMINI.

« Et erunt signa in sole et luna et stellis, et in terris A pressura gentium præ confusione sonitus maris et fluctuum. Arescentibus hominibus præ timore et expectatione quæ supervenient universo orbi, » etc. (Luc. xxi.) Paulo superius Dominus præmisit dicens: Exsurget gens contra gentem, et regnum adversus regnum, et erunt terræ motus magni per loca, et pestilentia, et fames (*ibid.*): et quibusdam interpositis, hoc evangelium adjunxit: « Et erunt signa in sole, et luna, et stellis. (GREGORIUS.) Ex quibus profecto omnibus, alia jam facta cernimus, e proximo ventura formidamus. Nam gentem super gentem exsurgere, earumque pressuras terris insistere, plus tam in nostris tribulationibus videmus quam in codicibus legimus. Quod terræ motus urbes innumeras subruat ex aliis mundi partibus pene quotidie audimus. Signa vero in sole et luna et stellis adhuc aperte minime vidimus. Sed quia et hæc non longe sint, ex ipsa jam aeris immutatione colligimus, quamvis prius quam Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cælo acies vidimus, et ipsum qui postea humani generis fusus est sanguinem coruscantem. Confusio autem maris et fluctuum necdum nova exorta est; sed dum multa jam prænuntiata completa sunt, dubium non est quin sequantur et pauca quæ restant, quia sequentium rerum certitudo est præteritarum exhibitio. Hæc idcirco diximus, ut ad cautelæ studium vestræ mentes evigilent, ne securitate torpeant, ne ignorantia languescant, sed semper eas et timor in bono opere C sollicitet, et sollicitudo confirmet. (BEDA.) Quod autem præ confusione, hoc est ante confusionem, ut antea signa sint, et pressura gentium. Deinde sequatur confusio sonitus maris et fluctuum. Sol convertetur in tenebras, ait Joel propheta, et luna in sanguinem antequam veniet dies Domini magnus et manifestus (*Joel. ii*). Merito incumbente iudicio, sonitu maris et fluctuum confunditur orbis terrarum, prementibus se invicem colonis, inficitur, maxima cæli luminaria turbantur, quia quomodo impulsæ ad casum arbores fragoris motusque sui præmittere solent indicia, sic termino mundi appropinquante quasi paventia nutant elementa. Nec mirum homines arescere præ timore, in quibus illud implebitur: « Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos (*Sap. v*). » (GREGORIUS.) Omnia namque quæ ad usum accepimus vitæ, ad usum convertimus culpæ. Sed cuncta quæ ad usum infleximus pravitatis, ad usum nobis vertuntur ultionis. Tranquillitatem namque humanæ pacis ad usum vertimus vanæ securitatis: peregrinationem terræ pro habitatione dileximus patriæ. Salutem corporum redegit in usum vitiorum. Ubertatis abundantiam non ad necessitatem carnis, sed ad perversitatem intorsimus voluptatis. Ipsa serena blandimenta aeris ad amorem nobis servire coegimus terrenæ delectationis. Jure igitur restat ut simul nos omnia feriant, quæ simul omnia vitiis nostris male subacta serviebant, ut quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipso postmodum cogamur sentire tormenta.

Et nisi breviati fuissent dies illi non fieret salva omnis caro sed propter electos breviabuntur dies illi. Sensus est. Nisi Deus qui dat virtutem patiendo dispositione sua breviasset potentiam persequendi, rarus vel nullus fieret salvus. Non ergo hoc dicit ut tempora mutantur secundum deliramenta quorundam non attendentium quod scriptum est: « Ordinatione tua perseverat dies (*Psal. cxviii*): » sed ne malitiæ mora fides credentium concutiat. Quanto enim tempore tribulatio Antichristi gravior est futura cæteris, tanto moderatior est futura brevitate temporis. Tribus annis et dimidio impugnabitur Ecclesia per Antichristum.

« Statim autem post tribulationes dierum illorum sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo, et virtutes cælorum movebuntur, et tunc parebit signum Filii hominis in cælo. » Signum intellige crucem aut vexillum victoriæ. Non diminutione luminis, sed comparatione veræ lucis omnia erunt tenebrosa in die iudicii, de quo prophetavit Isaias dicens: « Erubescet luna et confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion et in Hierusalem et in conspectu senum suorum fuerit glorificatus (*Isa. xxiv*). » Cæterum, peracto die iudicii et clarescente gloria futura vitæ, tunc incipiet cœlum novum esse et terra nova; tunc fiet quod idem propheta alibi dicit: « Tunc erit lux lunæ sicut lux solis, et lux solis erit septemplex sicut lux septem dierum (*Isa. xxx*). » (GREGORIUS.) Quid Dominus virtutes cælorum nisi angelos, archangelos, thronos, dominationes, principatus et potestates appellat quæ in adventu sui oculis nostris visibiliter apparent, ut districte tunc a nobis erigant hoc quod nos modo invisibilis conditor æquanimiter portat? (BEDA.) Quid nimirum tremere homines cum aspectu iudicii tremant angelicæ potestates. Unde Job: « Columnæ cæli contremiscunt et pavent ad nutum ejus (*Job xxvi*). » Quid ergo faciunt tabulæ quando tremunt columnæ. Quid virgula deserti patitur cum cedrus paradisi concutitur. « Et tunc mittet angelos suos cum tuba et voce magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis a summis cælorum usque ad terminos eorum. » Tuba et potestas suscitandi mortuos, vox magna, ut nullus remaneat non suscitatus, et ut omnes sint in iudicio. (BEDA *super Marcum*.) A quatuor ventis, id est a quatuor climatibus mundi, oriente, occidente, aquilone et austro. Et ne quis putaret non etiam a Mediterraneis regionibus congregandos, subjunxit Marcus: « A summo terræ usque ad summum cæli (*Marc. xiii*), » id est ab extremis terræ finibus per

directum usque ad ultimos terminos ejus ubi longè expectantibus circulus cœli et terræ videtur insidere. Omnes ergo occurrent ad iudicium et electi et reprobi. Matthæus dicit : « A summis cœlorum usque ad terminos eorum (Matth. xxiv), » quod significat omnes qui sunt sub curvitate cœli quasi per horizontem. Aliter : Statim post tribulationem dierum illorum inceptam, non adhuc finitam, sol justitiæ obscurabitur ad gelida corda. (AMBROSIVS.) Sicut ei per captum videntis radius mundani solis aut pallidior videtur, aut clarior, ita per devotionem credentis unicuique spirituale lumen infunditur. Luna non dat lumen, si objectu terræ radii solis excludantur, sic et Ecclesia non dabit, cum vitia carnis obsident, ne fulgorem divini luminis de radiis possit mutuari. Namque in persecutionibus lucem Dei solus plerumque amor vitæ hujus excludit. Stellæ cadent de cœlo, idem de Ecclesia, quoniam pene deerit semen Abrahæ cui assimilata sunt stellæ. (REMICIVS.) Virtutes cœlorum movebuntur, quia quidam fideles fortissimi turbabuntur, impiis ultra modum sævientibus. Vel angeli movebuntur ad iram vindictæ, qui cum tuba mittendi sunt a Filio hominis. In tuba enim dicuntur descendere, hoc est nomine Dei bellum ingerere, quia per novis imam tubam intelligitur ultimum bellum malignorum spirituum qui sæpe victi sunt ab angelis, ut ait Joannes apostolus : « Vidi Michael et angelos in cœlo pugnantes adversus draconem (Apoc. xii). » Extremum bellum tunc erit, quia in gehennam mittentur. Tempore tribulationis Antichristi apparebit signum Filii hominis, in cœlo subaudis, et non in terra. Efficacia enim crucis tunc latitabit in terris, sed in millibus sanctorum manifestissima est in cœlis. « Tunc plangent omnes tribus terræ, » id est digna planctu facient, et quæ planctus necessario sequetur. Nullum enim malum erit impunitum. Et tandem « videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, » id est in sanctis, sicut et nunc venire non cessat secundum id quod ait : « A modo videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus cœli. » Sed ideo tunc cum potestate magna et majestate veniet, quia major potestas et majestas illius apparebit sanctis, quibus magnam virtutem dabit, ne tanta persecutione vincantur. « Et mittet angelos suos, » id est prædicatores; « in tuba, » id est manifestatione. In lege enim præcipiuntur fieri tubæ duciles ex auro et ære et argento, ut sublimia doctrinarum resonent sacramenta.

« Et congregabunt electos ejus de iv mundi partibus, » id est de toto orbe terrarum. Haud dubie magna erit sanctorum constantia cum auditum fuerit quod Antichristus spiritu oris Domini interfectus sit, et omnis Israel conversus ad fidem.

« His autem fieri incipientibus respicite et levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra. » (GREGORIUS.) Cum plagæ mundi crebrescunt, et terror iudicii commotis virtutibus ostenditur, levate capita, id est exhilarate corda, quia dum finitur mundus cui amici non estis, prope sit redemptio

A quam per fidem quæstistis. In Scriptura sacra sæpe caput pro mente ponitur, quia sicuti capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur. Capita itaque levare est mentes nostras ad gaudia patriæ cœlestis erigere. Qui ergo Deum diligunt ex mundi fine gaudere atque exhilarescere jubentur, quia eum quem amant mox inveniunt, dum transit is quem non amaverunt. Absit enim ut fidelis quisque, qui Deum videre desiderat, de mundi percussione lugeat quem finiri eisdem suis percussionebus non ignorat. Scriptum namque est : « Qui voluerit amicus esse sæculi hujus inimicus Dei constituitur (Jac. iv). » Qui ergo appropinquante mundi fine non gaudet, amicum se illius esse testatur, atque per hoc inimicus Dei convincitur. Sed absit hoc a fidelium cordibus! absit ab his qui et esse aliam vitam per fidem credunt, et eam per operationem diligunt. Ex mundi enim destructione lugere eorum est qui radices cordis in ejus amore plantaverunt, qui sequentem vitam non quærun, qui vel illam neque aliam esse suspicantur. Nos autem qui cœlesti patriæ gaudia æterna cognovimus, festinare ad eam quanto citius debemus. Optandum nobis est citius pergere, atque ad illam via breviori pervenire.

De tempore Antichristi novissimo, et de ultimæ tribulatione.

(AUGUSTINUS, ad Hesychium in epistola De fine sæculi.) De Salvatoris adventu qui expectatur in fine, tempora dinumerare non audemus, nec aliquem prophetam de hac re numerum annorum existimamus præfinisse, sed illud potius prævalere, quod ipse Dominus ait : « Nemo potest cognoscere tempora quæ Pater posuit in sua potestate (Act. i). » Tempora ergo computare hoc est chronologis, ut sciamus quando sit finis hujus sæculi vel adventus Domini. Nihil aliud mihi videtur quam scire velle quod ipse ait : « Scire neminem posse (Matth. xxiv). » Opportunitas vero illius temporis profecto non erit, antequam prædicetur Evangelium universo orbi in testimonio omnibus gentibus. Apertissima enim de hac re legitur sententia Salvatoris dicentis : « Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe in testimonio omnibus gentibus; tunc veniet finis (ibid.). » Tunc veniet finis, quid est nisi ante nunc veniet. D Quando ergo post veniet, incertum est nobis, ante tamen non esse venturum dubitare utique non debemus. Si ergo latet quando Ecclesia fructificante atque crescente universus a mari usque ad mare orbis implebitur, procul dubio latet quando finis erit. Ante quippe non erit. « Tunc revelabitur ille iniquus, » id est Antichristus, « quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui (II Thess. ii). » De ultima autem tribulatione dicit idem Augustinus in libro De civitate Dei. Tunc solvetur Satanas de custodia sua, et exhibit ad seducendas nationes, quæ sunt in quatuor angulis terræ, Gog et Magog (Apoc. xx), quorum interpretationem nominum esse comperimus: Gog tectum, Magog de tecto, tamquam domus et ipse qui procedit de domo. Gentes ergo sunt, in

quibus diabolus, velut in abyſſo ſuperius intelligebamus incluſum, et ipſe de illis quodammodo ſeſe efferens et procedens, ut illæ ſint tectum, ipſe de tecto. Videndum eſt autem quare diabolus modo ligetur. Alligatio diaboli eſt non permitti exercere totam tentationem quam poteſt, vel vi, vel dolo ad ſeducendos homines in partem ſuam cogendo violentè, fraudulenter, vel fallendo. Quod ſi permitteretur, in tam longo tempore et tanta infirmitate multorum plurimos tales quales deos, id perpeti non vult, et fideles dejiceret, et ne crederent impediret. Quod ne faceret alligatus eſt. Tunc enim ſolvetur, quando et breve tempus erit. Nam tribus annis et ſex menſibus legitur ſuis totis ſuorumque viribus ſæviturus, et tales erunt cum quibus ei belligerandum eſt, ut vinci tanto ejus impetu inſidiſque non poſſint. Solvetur autem Satanus in fine ſæculi ut quam fortem adverſarium Dei civitas ſuperavit, cum ingenti gloria ſui redemptoris, adjutoris, liberatoris aſpiciat. Quare vero in noviffimo ſolvatur videatur: Exhibet, ut dictum eſt, Satanus in apertam perſecutionem, de latebris erumpet odiorum. Hæc enim erit noviffima perſecutio. Noviffimo imminente judicio quando ſancta Eccleſia toto orbe terrarum patietur, univerſa fidelis civitas Chriſti ab univerſa civitate diaboli quancumque erit utraque ſuper terram. Unde Apoſtolus: «Refrigeſcet charitas multorum, et abundabit iniquitas (Matth. xxiv).» Unde Daniel: «Et erit tempus,» inquit, «tribulationis, qualis non fuit ex quo nata eſt gens ſuper terram uſque ad tempus illud (Dan. xii).» Hæc perſecutio noviffima futura ab Antichriſto tribus annis et ſex menſibus erit. Non enim veniet ad vivos et mortuos judicandos Chriſtus, niſi prius venerit ad ſeducendos in anima mortuos adverſarius ejus Antichriſtus, quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui. Veniet tunc quoque Elias Theſbitas, antequam veniat dies Domini magnus et illuſtris, qui convertet cor patris ad filium, et cor hominis ad proximum ſuum, ne forte veniens percutiam terram penitus (Malach. iv).» Per hunc Eliam magnum mirabilemque prophetam expoſita ſibi lege noviffimo tempore ante judicium Judæos in Chriſtum verum, id eſt in Chriſtum noſtrum eſſe credituros celeberrimum eſt in ſermonibus cordibusque fidelium. Ipſe quippe ante adventum judicis Salvatoris non immerito ſperatur eſſe venturus, qui etiam nunc vivere non immerito creditur. Curru namque igneo raptus eſt de rebus humanis: quod evidentiffime Scriptura ſacra teſtatur (IV. Reg. ii).» Cum venerit ergo exponendo legem ſpiritualiter, quam nunc Judæi carnaliter ſapiunt. Convertet cor patris ad filium, id eſt cor patrum ad filios. Sic enim cor patrum ad filios convertetur, cum intelligentia patrum perducetur ad intelligentiam filiorum, et cor filiorum ad patres eorum, dum in id quod ſenſerunt illi conſentiunt et iſti.

Item narratio de Antichriſto.

Ante terribilem adventum noſtri Redemptoris, ut

A præſatum eſt, venturus eſt Antichriſtus, qui in magna Babylonia de meretrice generis Dan naſcetur. Sed volens de eo ſcire, primo notabit quare ſic vocatus ſit. Ideo ſit, quia Chriſto in cunctis contraria faciet. Chriſtus venit humilis humiles erigere, peccatores juſtificare: ille contra venturus eſt ſuperbus, dejiciet humiles, peccatores magnificabit, impios exaltabit, et vitia quæ ſunt contraria virtuti docebit. Legem evangelicam diſſipabit, dæmonum culturam in mundum revocabit, gloriam vanam quaeret: et omnipotentem deum ſe nominabit. Illic itaque Antichriſtus multos habebit ſuæ malignitatis miniſtros, ex quibus jam in mundo præceſſerunt quidam, qualis fuit Antiochus, Nero, Domitianus. Nunc quoque noſtro tempore Antichriſtos multos novimus eſſe (I Joan. ii). Quicumque enim laicus ſive clericus, ſeu etiam monachus contra juſtitiam vivit, et ordinis ſui regulam impugnabit, et quod bonum eſt blaſphemat, Antichriſti ſunt et miniſtri Satanæ. Sed jam exordium Antichriſti videamus. Non enim quod de eo dico ex proprio ſenſu excogito ſed in libris diligenter relegendis omnia ſcripta invenio. Sicut ergo auctores noſtri dicunt, Antichriſtus ex populo Judæorum naſcetur de tribu Dan, ſecundum prophetam qui dicit: «Fiat Dan coluber in via, cerastes in ſemita (Gen. xlii).» Sicut enim ſerpens in via ſedebit, et in ſemita erit, ut eos qui per ſemitam juſtitiae ambulant feriat, et veneno ſuæ malitiae occidat. Naſcetur autem ex copulatione maris et feminae, ut alii homines, non ut alii dicunt, de ſola virgine, ſed tantum totus in peccato generabitur. In ipſo conceptionis ſuæ initio diabolus ſimul introibit in uterum matris ejus, et ex virtute diaboli confovebitur, et tutabitur in ventre matris, et ipſe diabolus ſemper cum illo erit. Et ſicut in matrem Domini noſtri Spiritus ſanctus venit, et eam virtute ſua obumbravit, et divinitate replevit, ut de Spiritu conciperet, et quod naſceretur divinum et ſanctum eſſet, ita quoque diabolus in matrem Antichriſti deſcendet, et totam eam replebit, ut quod natum fuerit, totum ſit iniquum, malum, perditum. Unde et ille homo filius perditionis appellatur (II Theſſ. ii), quia in quantum potuerit, genus humanum perdet, et ipſe in noviffimo perdetur. Ecce audisti qualiter naſcetur, audite et locum ubi naſci debeat. Nam ſicut Dominus Bethlehem ſibi prævidit, ut ibi pro nobis humanitatem aſſumeret, et naſceretur, ſic diabolus illi homini perditio qui Antichriſtus dicitur, locum novit aptum, unde radix omnium malorum oriri debeat, ſcilicet Babylonem. In hac enim civitate quæ quondam incluta et glorioſa urbs gentilium fuit et caput regni Perſarum, Antichriſtus naſcetur, et in civitatibus Bethſaida et Corozain couverſari dicitur.

Quibus civitatibus Dominus in Evangelio impropere dicens: «Væ tibi, Bethſaida, væ tibi, Corozain!» (Luc. x.) Habebit autem Antichriſtus magos, maleficos, divinos et incantatores: qui eum, inſpirante

diabolo, nutriant et docebunt in omni iniquitate, A et falsitate, et nefaria arte, et maligni spiritus erunt duces ejus et socii, et comites indivisi. Deinde Jerusalem veniens omnes Christianos, quos ad se convertere non poterit, per varia tormenta jugulabit, et suam sedem in templo sancto parabit. Templum etiam destructum quod Salomon ædificavit, in statu suo restaurabit, et circumcidet se, et filium Omnipotentis se mentietur. Totum genus hominum sibi quatuor modis subjugabit, quia universo orbi imperabit. Uno modo nobiles sibi divitiis asciscit, quæ sibi maxime affluent, quia omnis abscondita pecunia erit ei manifesta. Reges et principes primum ad se convertet, deinde per illos, alios. Secundo modo vulgus sibi terrore subdit, quia maxima sævitia in Dei cultores furit. Tertio modo sapientia et incredibili eloquentia clorum obtinebit, quia omnes artes et omnes Scripturas memoriter scit. Quarto modo mundi contemptores, ut sunt monachi, signis et prodigiis fallit. Loca vero per quæ Christus Dominus deambulavit et illustravit destruet. Deinde per universum orbem mittet nuntios et prædicatores. Prædicatio autem ejus et potestas a mari usque ad mare, ab oriente ad occidentem, ab aquilone ad septentrionem erit. Faciet quoque signa multa, magna et mirabilia et inaudita. Faciet ignes de cælo terribiliter descendere, arbores subito florere et arescere, mare turbari subito et tranquillari. Naturas in diversis figuris mutari, aquarum cursus et ordinem converti, agitari aëra ventis, et multimodis commotionibus, et cuncta innumerabilia et stupenda, mortuos in conspectu hominum suscitari, ut in errores ducantur, si fieri potest, etiam electi. Faciet quoque ut ignis qui quasi jussu suo de cælo descenderit adversarios suos coram se consumere, et mortuos qui surrexerint sibi testimonium dare. Suscitabit autem mortuos vere? Nequaquam; sed diabolus ejus maleficio alicujus damnati corpus intrat, et illud apportat, per illud loquitur quasi vivum videatur. Hic antiquam Jerusalem reædificabit, in qua se ut Deum coli jubebit. Quando talia et tanta signa vident etiam illi qui perfecti et electi sunt Dei, dubitabunt utrum ipse Christus sit qui in fine mundi venturus est an non. Hæc autem omnia miracula, ut dictum est, modis omnibus falsa erunt per incantationes diabolicas, sed peccatoribus et incredulis videbuntur vera.

Divisio narrationis.

Excitabit Antichristus persecutiones sub omni cælo in Christianos et in omnes electos. Eriget se itaque tribus modis contra fideles, scilicet terrore, miraculis, muneribus. Dabit enim in se credentibus abundantiam auri et argenti. Quos vero non poterit decipere muneribus tentabit terrore. Quos non terrore, signis et miraculis tentabit. Quos nec signis illud poterit, in conspectu omnium miserabili morte accabit. « Tunc erit talis tribulatio, qualis non fuit ex quo gentes esse coeperunt naque ad illud tempus. Tunc qui in agro sunt fugient ad montes;

PATROL. CLVII.

et qui supra tectum, non descendet in domum ut tollat aliquid de ea (Marc. xiii). » Tunc omnis fidelis Christianus qui inventus fuerit, aut Deum negabit, aut per ferrum, aut per ignem fornacis, sive per serpentes, seu per bestias, sive per aliud quodlibet genus tormenti interibit, si in fide permanserit. Hæc autem terribilis tribulatio tribus annis et dimidio durabit in toto mundo. « Tunc breviantur dies propter electos. Nisi enim Dominus abbreviasset dies non fuisset salva omnis caro (ibid). » Tempus siquidem quando Antichristus veniat, vel quando dies judicii apparere incipiat, Paulus apostolus in Epistola ad Thessalonicenses dicit: « Rogamus vos per adventum Domini nostri Jesu Christi. » Manifestat eo loco ubi dicit: « Quoniam, nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccator et filius perditionis (II Thess. ii). » Scimus enim quoniam post regnum Græcorum, sive etiam post regnum Persarum, ex quibus unumquodque suo tempore magna gloria viguit, et maxima potentia floruit, ad ultimum quoque post cætera regna, regnum Romanorum cœpit: quod fortissimum omnium superiorum regnorum fuit, et omnia regna traxit ac sub dominatione sua habuit, omnesque nationes Romanis servierunt sub tributo. Inde ergo dicit apostolus Paulus Antichristum non in mundum autem esse venturum, nisi venerit discessio primum (II Thess. ii); hoc est, nisi discesserint omnia regna a Romano imperio, quo prius subdita erant. Hoc autem tempus nondum venit, quia, licet videamus Romanum imperium ex maxima parte destructum, tamen reges Francorum quamdiu duraverint, qui Romanum imperium tenere debent, Romani regni dignitas ex toto non peribit, quia in regibus suis stabit. Quidam vero doctores nostri dicunt quod unus ex regibus Francorum Romanum imperium ex integro tenebit, qui in novissimo tempore erit maximus et ultimus omnium regum. Qui postquam regnum suum feliciter gubernaverit, ad ultimum Jerusalem veniet et in monte Oliveti sceptrum et coronam suam deponet. Hic erit finis et consummatio Romanorum, imperique Christianorum. Statimque secundum prædictam sententiam apostoli Pauli Antichristum dicunt adfuturum, et tunc revelabitur quidam homo (II Thess. ii), Antichristus videlicet, qui licet homo sit, fons enim erit omnium peccatorum, filius perditionis, hoc est filius diaboli, non per naturam, sed per imitationem, quia per omnia adimplebit voluntatem diaboli, quia plenitudo diabolicæ potestatis et totius mali ingenii corporaliter habitabit in illo, in quo erunt omnes thesauri malitiæ et nequitie et iniquitatis.

Qui adversatur, id est contrarius est Christo et omnibus membris ejus, et extollitur, id est in superbiam erigitur supra omne quod dicitur Deus, hæc est supra electos vel deos gentium, Jovem, Apollinem, Mercurium, quos pagani deos existimant. Supra omnes istos extollitur Antichristus, quia majorem et fortiozem se faciet illis omnibus. Et non so-

lum supra illos, sed etiam supra omne quod colitur, id est sanctam Trinitatem, quæ solummodo colenda et adoranda est ab omni creatura. Ita se extollet, ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. Nam sicut supra diximus, in civitate Babylonis natus, Jerusalem veniens, circumcidet se dicens Judæis: Ego sum Christus vobis repromissus, qui ad salutem vestram veni, ut vos qui dispersi estis congregem et defendam. Tunc confluent ad eum omnes Judæi, æstimantes se Christum suscipere, cum suscipiant diabolum. Sed ne subito et improvise Antichristus veniat, et totum simul humanum genus decipiat, et suo errore perdat, ante exortum ejus duo magni prophetæ mittentur Enoch et Elias in mundum, qui contra impetum Antichristi fideles Dei divinis armis permunient, et instruent, et confortabunt electos ad bellum, et prædicabunt tribus annis et dimidium. Quali ætate veniant illi duo? In ea qua assumpti sunt. Filios autem Israel quicumque eo tempore fuerint inventi, hos prophetæ et doctores ad fidei gratiam convertent, et pressuram tanti, turbinis in parte electorum superabilem reddent. Tunc implebitur quod Scriptura dicit: « Si fuerit numerus filiorum Israel sicut arena maris, reliquæ salvæ fient (Rom. viii). » Postquam ergo per tres annos et dimidium prædicationem suam compleverint, mox incipiet excandescere Antichristi persecutio, et contra eos Antichristus primum arma sua arripiet, eosque interficiet, sicut in Apocalypsi legitur: « Et cum finierint, inquit, testimoniium suum, bestia quæ ascendit de abyssu adversus eos faciet bellum, et vincet eos, et interficiet (Apoc. xi). » Postquam isti duo interfecisti fuerint, inde cæteros fideles persequens, aut martyres gloriosos faciet, aut apostatas reddet. Et quicumque in eum crediderint, signum characteris ejus in fronte accipient. Sed de principio ejus jam satis diximus: nunc quem finem habeat dicamus.

Divisio narrationis.

Hic Antichristus, diaboli filius et totius malitiæ artifex, in tribus partibus mundi, Asia, Africa, et Europa, tribus linguis appellatur. In Hebræa, Amoinie, id est *nego*; in Græca, Antimosi, id est *contrarius*; in Latina, Titan, id est *sol* vel *gigas*. Qui per tres annos et dimidium, sicut supra dictum est, magna persecutione totum mundum vexabit, et omnem populum Dei variis pœnis circumdabit. Postquam Enoch et Eliam interficiet, et cæteros in fide permanentes martyrio coronaverit, ad ultimum veniet ira Dei super illum. Nam tentorium suum ad expugnandos justos in monte Oliveti extendet, in quo invenitur subita morte mortuus. Et sicut beatus Paulus scribit dicens: « Quoniam Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui (II Thess. ii), » sive Dominus Jesus interficiet illum potentia visionis suæ, sive archangelus Michael interficiet illum per virtutem Domini nostri Jesu Christi; non per virtutem cujuslibet angeli vel archangeli occidetur. Tradunt quoque

A doctores quod in monte Oliveti, sicut jam præmissimus, Antichristus occidetur in papilionem, et in solio suo in illo loco quo Deus ascendit in cælum. Debeamus autem scire quod, postquam fuerit occisus, non statim veniet dies judicii (Joan. ii), sed sicut libro Danielis legimus, quadraginta ies concedet Dominus electis ut agant pœnitentiam, qui aliquantulum seducti erant ab Antichristo.

Postquam vero pœnitentiam egerint, quantum temporis fiat quousque Dominus veniat, nullus est qui sciat, sed in dispositione Dei manet, qui ea hora sæculum judicabit, qui ante sæculum judicandum esse prælitit. Erit autem judicium in valle Josaphat, ut dicitur. Vallis Josaphat dicitur *vallis judicii*. Vallis est semper juxta montem. Vallis est hic mundus, mons est cælum. In valle igitur fit judicium, id est in isto mundo, scilicet in aere, ubi justi ad dexteram Christi, ut oves statuentur; impii autem, ut hædi ad sinistram ponentur. Quomodo ad dextram vel sinistram? Ad dextram, scilicet sursum in gloria; ad sinistram, deorsum in terra. Justi geminis alis charitatis ad alta sublevantur, ut dicitur, sancti sument pennas ut aquilæ, impii peccatis, ut plumbum ad terrena quibus toto corde inhæserant, deorsum deprinuntur. De celeritate vero hujus judicii Augustinus ait ad Consentium: In atomo, inquit, Apostolus, hoc est in puncto temporis, quod dividi non potest, in ictu oculi hoc est in summa celeritate, novissima tuba, hoc est in novissimo signo quod dabitur, ut ista compleantur. Canet enim, inquit, tuba, et mortui resurgent incorrupti, et nos immutabimur, et istam commutationem in melius sine dubitatione oportet intelligi, quia omnes, et justi et injusti, resurrecturi sunt. Sed sicut Dominus in Evangelio loquitur: « Quod bonum fecerit, in resurrectionem vitæ; quod male egerit, in resurrectionem judicii (Joan. v), » judicium appellans pœnam sempiternam; sicut alio loco: « Qui non credit, inquit, jam judicatus est (Joan. iii). » Proinde illi qui ad judicium resurrecturi sunt, non commutabuntur in illam incorruptelam, quæ nec doloris corruptionem pati potest. Illa namque fidelium est atque sanctorum. Isti vero perpetua damnatione cremabuntur, quia ignis eorum non exstinguetur, et vermis eorum non morietur. Ac per hoc incorrupti quidem resurgent integritate membrorum, sed tamen corrumpendi dolore pœnarum, cum audierint: « Ite in ignem æternum qui præparatus est diabolo et angelis ejus (Matth. xxv), » a quo auditu malo justus non timebit.

De eodem. Ut radius oculi nostri non citius pervenit ad propinquiora, nec tardius ad longinquiora, sed utraque intervalla parili celeritate contingit, ita cum in ictu oculi, sicut Apostolus dicit, sit resurrectio mortuorum, omnipotentis Dei et ineffabili nutui tam facile est quæque recentia quam diuturno tempore dilapsa cadavera suscitare. Item de eodem. Erit judicium ipso inopinato Domini adventu celerimum: quod tardissimum putabatur, quia ipsæ

conscientias, si non sermonis prolixitate, convincet. In cogitationibus enim, sicut scriptum est, « impii interrogatio erit (Sap. 1). » Et Apostolus : « Cogitationibus, » inquit, « accusantibus vel excusantibus in die qua judicabit Deus occulta hominum secundum Evangelium meum per Jesum Christum (Rom. 11). » Etiam Dominus sic futurus est testis intelligendus velox, cum sine mora revocaturus est in memoriam, unde convincat puniatque

A conscientiam. Quali autem forma apparebit ibi Dominus? Electis in ea forma qua in monte apparuit; reprobis vero in ea forma qua in cruce pependit. Erit ibi crux, scilicet lignum in quo passus est Dominus? Nequaquam, sed lux in modum crucis, splendidior sole. Qua hora fiet judicium? Media nocte qua hora angelus Ægyptum devastavit, et Dominus infernum despoliavit, ea hora electos suos de hoc mundo liberabit.

DOMINICA SECUNDA ANTE NATIVITATEM DOMINI.

« Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis ait illi : Tu es qui venturus es, an alium expectamus? » (Matth. 11.) Jesus es : Manda mihi utrum te debeam annuntiare inferis quo descensus sum, an non conveniat te gustare mortem, cum Dei sis Filius? (GREGORIUS super Ezechielem.) Spiritus prophetiæ prophetantis animam tangit aliquando ex præsentis et non ex futuro, ut Joannes ait : « Ecce agnus Dei (Joan. 1). » Moriturus autem requisivit per discipulos suos dicens : « Tu es qui venturus es, an alium expectamus? » In quo ostendit quia invenisse Redemptorem noverat, sed an per seipsum in infernum descenderet dubitabat. Tali quippe lapsu pietatis et amoris, non infidelitatis, nec sancti crediderunt Christum moriturum. Unde princeps fidei Petrus ait : « Absit a te, Domine, non erit tibi hoc (Matth. xvi). » Miuit quoque Joannes discipulos ad Christum, eorum ignorantiam consulendo, ut videntes signa credant. Scandalum enim patiebantur, quia audierant Jesum præponi magistro suo. Hoc autem innouit, ubi dixerunt : « Rabbi, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, et omnes veniunt ad eum (Joan. 11). »

In ipsa autem hora curavit multos a languoribus et plagis et spiritibus malis, et cæcis multis donavit visum. Et respondens dixit illis : « Euntes renuntiate Joanni quæ vidistis et audistis; quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur (Luc. vii). » Ad scandalum nuntiorum referuntur hæc, non ad interrogata. Pauperes dicit vel spiritu vel operibus, ut in prædicatore nulla distantia sit inter nobiles et ignobiles, inter divites et egenos. Pauperes evangelizantur, id est Evangelio trahuntur, et ad fidem convertentur. « Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. » Hic respondet Dominus de humilitate mortis suæ. Beati fideles sunt quorum fidei nihil tentamenti afferet crux, mors, sepultura. Nuntios Joannis, qui eum esse Christum non credebant, a perfidiæ scandalo castigat, et eidem Joanni quod quærebat exponit, quia Deus est salvos faciendi, et Domini Domini exitus mortis (Psal. lxxvii). Visis tot signis, non scandalizari, sed admirari quisquam potuit. Mens tamen infidelium graviter tulit cum Dominum post tot miracula mori vidit. Unde Pau-

lus : « Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam (I Cor. 1). » Mira faciebat Dominus, sed tunc mori non dedignatus est. Et vero quia multis videtur Joannem saltem per scripturas prophetarum scivisse novissime Christum moriturum, legamus et ita. Quomodo Dominus Lazaro : « Ubi est positus, » dixit, sic Joannes interrogat Christum, nullo modo sibi, sed discipulis. Interrogatio quoque sic intelligi potest : Tu es quem lex venturum prædixit, an alius Christus expectabitur? Respondet autem Dominus factis potius quam dictis. Utique visa miracula plenum testimonium dant quod sit Filius Dei. Hæc enim ante Evangelium vel rara vel nulla fuerunt. Unus Tobias oculos recepit, et hæc fuit angeli, non hominis medicina. Elias mortuum suscitavit, ipse tamen rogavit et flevit. Hic jussit. Eliseus leprosum mundari fecit, non tamen ibi valuit præcepti auctoritas, sed ministerii figura. Addit post supra dicta de cruce et obitu et sepultura, quod est plenitudo fidei. Nullum enim majus est testimonium quam toto se unum obtulisse pro mundo. Hoc solo plene Dominus declaratur. Sic etiam a Joanne declaratus est : « Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. 1). »

« Illis autem abeuntibus cœpit dicere de Joanne ad turbas : Quid existis in desertum videre? » (Matth. 11.) Arundinem vento moveri. Quia turba circumstans interrogationis mysterium nesciebat, et putabat Joannem dubitare de Christo, ut intelligeret Joannem non sibi, sed discipulis suis interrogasse, inquit istud ad laudem Joannis. Per arundinem designat animum cogitatione Dei vacuum, et ad immundorum spirituum flatum vagantem, quem non habebat Joannes, quia nec prosperis erigebatur nec adversis inclinari noverat. Sequitur :

« Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt et deliciis in domibus regum sunt. » (ibid.) (HEBONTEMUS.) Unde vana gloria ductus, lucra quærit, pro dapibus vel vestibus qui locustis vivit, et pilis camelorum induitur. Hic notandum quod rigida vita et prædicatio declinare debent mollibus palatia quæ frequentant mollibus induti, adulantes, qui ponunt pulvinaria sub cubitu, qui vitam peccantium palpant, non puniunt, ut vel sic aliquid venerentur. GREGORIUS in homi-

lia.) « Nemo existimet in studio pretiosarum vestium peccatum non deesse. » Unde Petrus apostolus in epistola sua ad feminas: « Non in veste pretiosa (I Petr. 1.) » « Sed quid existis videre? Prophetam? Utique dico vobis et plus quam prophetam. » (Matth. xi.) In hoc est Joannes plus quam propheta, quod digito monstravit quem ceteri venturum predixerant. (HILARIUS.) Illa duo, sed, sed, leguntur pro et. Mystice. Lex peccatis populi juncta et pectoribus peccatorum quasi carceribus luce vacuitatis inclusa tenebatur, ne per eam Christus intelligi posset. (AMBROSIVS.) Mittit ergo discipulos ad Evangelium contuendum, ut supplementum consequantur, quia plenitudo legis est Christus. Cumque plerumque nutaret veritas sine factis, fides plenissima gestorum testificationibus exhibetur. (GREGORIUS.) Joannes non fuit molli-

bus vestitus, quia vitam peccantium non blandimentis fovit, sed aspere increpavit. Unde Salomon: « Verba sapientum quasi stimuli et sicut clavi in altum delixi (Eccle. xii.) »

« Hic est enim de quo scriptum est: Ecce mitto auglum meum ante faciem tuam qui præparabit viam tuam ante te (Matth. xi.) » (GREGORIUS.) Quod enim Græce angelus, hoc Latine nuntius dicitur. Recte ergo qui nuntiare supernum judicem mittitur angelus vocatur, ut dignitatem servet in nomine quam explet in operatione: altum quippe nomen est, sed si vita inferior non est. Omnes itaque qui sacerdotii nomine censentur angeli vocantur, propheta attestante

A qui ait: « Labia sacerdotum custodient scientiam et legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est (Malach. ii.) » Sed hujus altitudinem nominis etiam vos si vultis potestis mereri. Nam unusquisque vestrum in quantum sufficit, in quantum gratiam supernæ aspirationis accepit, si a pravitate proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum vel supplicium erranti denuntiat, cum verba sanctæ exhortationis impendit, profecto angelus existit. Et nemo dicat: Admonere non sufficio, exhortari idoneus non sum. Quantum potes exhibe, ne male servando quod acceperis in tormentis exigaris. Scimus enim quod in tabernaculo non solum phialam, sed præcipiente Domino etiam cyathi facti sunt (Exod. xxv).

B Per phialas quippe doctrinæ exuberans. Per cyathos vero parva atque angusta scientia designatur. Alius doctrina veritatis plenus audientium mentes inebriat. Per hoc ergo quod dicit, profecto phialam porrigit. Alius exponere quod sentit valet. Sed quia utrumque denuntiat profecto per citatum præbet. In Dei ergo tabernaculo, id est in sancta Ecclesia, positi, si per doctrinæ sapientiam ministrare phialas minime potestis, in quantum pro divina largitate sufficitis, proximis vestris boni verbi cyathos date, ut quantum vos profecisse pensatis, etiam alios trahere vobiscum satagite. In via Dei habere socios considerate.

SERMO DE ADVENTU DOMINI.

« Dicite pusillanimis: Confortamini. Ecce Deus noster veniet, et salvabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum et aures surdorum patebunt et saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum (Isa. xxxv.) » Ante adventum Domini, fratres clarissimi, in tanta caligine totum genus humanum involvebatur, quod neque Deum cognoscebant, neque verba ejus audire volebant, neque bene operabantur, neque peccata sua confitebantur. Cumque multis animæ infirmitatibus detinerentur, placuit summo medico eos visitare, et suis medicinis eos relevare; sed notat eos Isaias propheta in quatuor languoribus specialiter laborare: cæci enim erant, et surdi, et claudi, et muti. Cumque ægritudines eorum sanare vellet, ne miseri desperarent, voluit eis suum adventum prænuntiare, voluitque eos confortationibus suis consolare.

Vultis scire qui sint legati? Isaias et alii prophetæ. Audite ergo quam consolationem injunxit legatis: Vos ministri mei, dicite miseris populis qui jacent in doloribus, qui desperant in infirmitatibus: « Opusillaumes, confortamini, quia ecce Deus noster veniet. Ecce medicina nostra, ecce salus nostra veniet, et salvabit nos. Eas infirmitates quibus subjacetis sanabit, quia tunc aperientur oculi cæco-

C rum, » etc. Cæci erant, quia Deum ignorabant. Surdi erant, quia verba Dei negligebant; claudi, quia non recte per bona opera incedebant; muti quia peccata sua tacebant. Hæc surditas et cæcitas, et alia quæ sequuntur a primo homine initium sumpsere. Adam enim in primo præcepto a Deo sibi injuncto surdus effectus est. Cum enim dictum est ei (Gen. iii): « In quacumque die de ligno scientiæ boni et mali comederis, morte morieris, » non audisse visus est « morte morieris. » Sed cum non fuit observator mandati, cæcus fuit cum verba diaboli non intellexit dicentis: « Eritis sicut dii (ibid.) » Cum putaretur, videlicet se fieri Deum, excæcatus jam gerebat animum, quod deinceps sibi impropertavit Dominus dicens: « Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est (ibid.) » quasi dicens deridendo: Ecce Adam qui putavit se futurum Deum, modo invenit se miserum; factus quasi unus ex nobis, id est similis Patri et Filio et Spiritui sancto tactus est Deus, sub ironia dictum est, quasi aliter se invenit quam putavit. Claudicavit etiam Adam, quia cum cœpit incedere, pravo incessit gressu, vulneratus aculeo venenosi serpentis, et sic male operando claudicavit. Primum quoque quod legitur fecisse peccatum, hoc est claudicare. Duos pedes debet habere homo di-

lectionem Dei et proximi. Qui altera illarum caret, A claudus est. Adam ergo claudicavit : quia nimium uxorem dilexit, cum ab amore Dei se flexit. Deum non dilexit, cujus mandata neglexit. Uxoris amorem Dei amori prætulit, dum libentius uxoris quam Dei obedivit voluntati (AUGUSTINUS.) Nam posteaquam de ligno prohibito seducta muliere manducavit, eique dedit ut simul ederent, noluit eam contristari, quam credebatur posse sine suo solatio contabescere, si ab ejus alienaretur animo, et omnino illa interrere discordia, non quidem carnis victus concupiscentia, quæ nondum senserat, sed amicabile quadam benevolentia, qua plerumque fit ut offendatur Deus, ne homo ex amico fiat inimicus.

Ergo alio modo quodam, etiam ipse deceptus est, sed dolo illo serpentino quo mulier seducta est, nullo modo illum arbitror potuisse seduci (AUGUSTINUS *lib. super Gen. ad litteram c. 27*). « Seducta enim erat illa primo per serpentem deinde vir per feminam. Diabolus autem locutus in serpente, utens

Hic dividatur sermo, si placet.

Audistis, fratres, quomodo Adam surdus, mutus, cæcus, et claudus effectus est. In hæc eadem vitia genus humanum involutum erat, antequam Christus in mundum venisset. Adeo enim excæcati erant, quia idola coluerunt. Unde Apostolus : « Evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est cor eorum insipiens. Et quia non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum (*Rom. 1*). » Surdi erant juxta hoc quod Isaias ait : « Incrassatum est cor populi hujus, et auribus graviter audierunt. Cor et oculos suos clauserunt ne quando oculis videant, et auribus audiant (*Isa. vi*). » Claudicaverunt male operando, juxta illud omnes declinaverunt, etc. Et iterum : « Filii alieni mentiti sunt mihi, » etc. (*Psal. xvii*). Muti sunt facti tacendo peccata, juxta hoc quod David de se ait : Quoniam tacui et inveteraverunt ossa mea (*Psal. xxxi*). » Hæc omnia, fratres charissimi, sanavit medicus cælestis. Cæcos illuminavit, cum aperuit sensus hominum, ut intelligerent Scripturas, et patrem suum annuntiavit mundo, juxta hoc quod ait ipse : « Pater, manifestavi nomen tuum hominibus (*Joan. xvii*). » Et quia prius erat in mundo, et mundus eum non cognovit. D Hæc est illuminatio quam postulat David dicens : « Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, » etc. (*Isa. xii*). Aures aperuit, cum clamavit : Qui habet aures audiendi audiat (*Matth. xi*). » Et gentilis populus habuit aures apertas, cum prædicationem ejus libenter suscepit, juxta quod ipse per David ait : « Populus quem non cognovi servivit mihi, » etc., (*Psal. xvi*). Hæc sunt illa duo quæ propheta promisit cum ait : « Tunc aperientur oculi cæcorum : et aures surdorum patebunt (*Isa. xxxv*). » Sequitur :

« Et saliet sicut cervus claudus (*ibid.*). » Claudii erant, ut diximus, quia recte non incedebant, operibus bonis non vacantes. Sed direxit gressus homi-

eo velut organo, movensque ejus naturam eo modo quo movet ille serpens, et moveri illa potuit ad exprimendos verborum sonos, et signa corporalia per quæ mulier suadentis intelligeret voluntatem. » Non itaque serpens verborum sonos intelligebat, quæ ex illo fiebant ad mulierem, quandoquidem nec ipsi homines quorum rationalis natura est, cum dæmon in eis loquitur ea passione cui exorcista requiritur, sciunt quid loquantur. Adam itaque, ut prælibavimus, quia libentius uxoris persuasioni obedivit quam Dei voluntati, ideo claudicavit. Natus quoque fuit in confessione peccati, quia non solum non confessus est peccatum, sed etiam excusare cœpit malefactum dicens : « Mulier quam dedisti mihi sociam de ligno dedit mihi, et comedi (*Gen. iii*). » Cum ergo ait « mulier, quam dedisti mihi sociam, » in mulierem convertit culpam, et Deum etiam infamare voluit in hoc verbo, « quam dedisti mihi. »

num, cum corda eorum ad viam cælestis patriæ direxit. Corda diriguntur, cum neque ad dexteram neque ad sinistram divertuntur. Dextera est misericordia Dei, sinistra vero desperatio. Unde ait Isaias. « Hæc via, ambulate in ea, neque ad dexteram neque ad sinistram declinantes (*Isa. xxx*). » Judas et diabolus qui desperaverunt, ad sinistram declinaverunt. Origenes quoque qui nimium confidendo in misericordia Dei prædicavit diabolus salvandum et solvendum post mille annos, et nimis ad dexteram declinavit. Itaque medius callis sequendus est, ut neque desperent homines, neque confidentes in misericordia licenter peccent. Hujus rei figura est, quod arca fœderis cum reduceretur de regno Philistinorum in locum suum, vaccæ duæ ducebant in plaustro per directam viam quæ non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram (*I Reg. vi*). Arca est Ecclesia. Duæ vaccæ prædicatores gentilium et Judæorum, quo alios lacte suo pascunt et alios ad Ecclesiam ducunt. Ideo David ait : « Bene placitum est Domino super timentes eum, et in eis quos sperant super misericordia ejus (*Psal. cxlvi*). » Utrumque posuit et spem et timorem. Spes sine timore præsumptio est. Timor sine spe desperatio est. Timor aufert in misericordia securitatem, ne nimis adhæreat dextræ. De hac recta via ait Joannes : « Parate viam Domino » etc. (*Matth. iv*). Sed in hac recta via saliendum est. Unde dicitur : « Et saliet sicut cervus claudus. » Sunt duo genera cervorum, unum quod dum invenerit serpentem in caverna ubi latitat, cum se gravatos infirmitate præsenferunt, spiritu narium eos extrahunt de cavernis, et egredientes percutiunt collum hinc inde jactando occidunt. Deinde propter tumorem ex pernicie veneni currens ad aquas purissimas ex potu illarum venenum evomit, ac sic pilos amittit, et cornua abjicit. Iste cervus figuram penitentium tenet. Qui dum constringuntur intrinsecus conscientia peccatorum cadunt ad

fontes, id est ad doctrinam Scripturarum. Hi quoque foris projiciunt quia segregantur per poenitentiam a corpore et sanguine Christi usque dum recipiuntur per reconciliationem sacerdotis. Aliud genus cervorum, si invenerit serpentem, occidet eum, et post victoriam petit montes ubi inveniat pabulum. Sic et unusquisque dum senserit diabolum in se, vel in alios venena male persuasionis iufusa, cum virtute Domini cum interficere, id est a se projicere studeat, veniatque ad montem, id est Christum pabulum quærat ne omnino deficiat.

(AUGUSTINUS.) Cervi quoque quando in agmine suo ambulant, vel quando natando alias terrarum partes petunt, onera capitum suorum super invicem ponere solent, ita ut unus præcedat, et sequantur qui super eum capita ponunt et supra illos alii consequentes, et deinde alii donec agmen finiat. Ille autem unus qui pondus capitum in primatu portabat, fatigatus redit ad posteriora ut alter ei succedat qui portet quod portabat, atque ille fatigationem suam recreat, posito capite, sicut et cæteri ponebant. Ita vicissim portando quod grave est, et viam peragunt et invicem non deserunt. Itaque spirituales magistri cervi vel cervæ vocati sunt, sicut per Jeremiam de doctoribus genitos filios incaute deserentibus dicitur. « Cervi in agro peperit, et reliquit (Jerem. xiv). » Apostoli magistri dum labentia hujus temporalitatis momenta, quasi quædam flumina transeunt, compatientes charitate, onera sua sibi invicem superponunt, quia cauta observatione custodiunt id quod scriptum est: « Invicem onera portate, et sic adimplebitis legem Christi (Gal. vi). » Cervus, cum venit ad loca spinosa et lutosa, saliendo transilit. Similiter, o peccator, si occurrerit tibi amor divitiarum, qui pungit sollicitudine; si lutum luxuriæ vel alicujus voluptatis fetidæ, transilito mente. Cervus deserit valles et ascendit in montes, ita tu desere terrena et pete cœlestia. Inde ait Dominus per David: « Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum, » etc. (Psal. xvii.) Cervus senescens devorat serpentem et tunc præ nimio ardore currit ad fontem. Post cujus potum deponit veterem pellem et cornua et reviviscit. Sic, et tu peccator, occide serpentes et curre ad fontem, id est Christum, et depone veterem hominem, id est superbiam, ut dicas cum David: « Quemadmodum cervus desiderat ad fontes aquarum » etc. (Psal. xli.) Sequitur: « Et aperta erit lingua mutorum. Cum enim clamavit Christus: Agite poenitentiam, » etc. (Matth. iv.) qui prius erubescabant confiteri peccata sua tunc penituerunt et confessione peccata sua detexerunt. Clamavit veniam Maria, quæ prius muta erat. Clamavit latro veniam in cruce qui prius tacebat peccata. Ecce muta locuta est; et ecce mutus locutus est. Ostendimus quid utilitatis primus adventus summi medici mundo contulit. Completa est prophetia: venit medicus; ægrotos curavit. Verum quia de primo adventu Christi quædam protulimus, congruum

A est ut et de secundo ejus adventu aliqua proferamus.

DIVISIO SERMONIS.

Omnis Ecclesia Dei tenet in confessione et in professione Christum de cœlo esse venturum ad vivos et mortuos judicandos, ut ait beatus Augustinus. Hunc divini iudicii ultimum diem dicimus, id est novissimum tempus. Nam per quot dies futurum iudicium testatur, incertum est. Christus Dei Filius finito mundi termino, in ea corporis forma qua ascendit cœlos, ad iudicium cum sanctis omnibus veniet. Illo enim de cœlis ad iudicium veniente, virtutes cœlorum movebuntur, et tunc parebit signum Filii hominis in cœlo. Et tunc plangent omnes tribus terræ et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa, et mittet angelos suos cum tuba et voce magna et congregabunt electos a quatuor ventis a summis cœlorum usque ad terminos eorum (Matth. xxiv). Ignis ante eum præcedens ardebit et in circuitu ejus tempestas validæ (Psal. xlix); quia idem qui aliquando venit ut iudicaretur occultus, tunc veniet ut omnes iudicet manifestus. Congregatis ergo omnibus sanctis suis de cœlo est descensurus, et tremendus valde, atque pavendus adveniet in die examinis sui, quando cum angelis et archangelis, thronis et dominationibus cæterisque virtutibus, cœlis quoque ac terris ardentibus cunctis in sui obsequii terrore commotis visus fuerit in gratia majestatis. Sed videndum est quomodo Christus cum cruce sua veniat secundum hoc quod dictum est: Et tunc parebit signum Filii hominis in cœlo. Joannes Chrysostomus de hac quæstione sic diffinit dicens: « Si dixerint: Ecce in promptuariis est Christus, ecce in solitudine, nolite credere (Matth. xxiv). » De secunda præsentia gloriæ Christi. Hoc dicitur propter pseudochristos et falsos prophetas, et propter Antichristum, ne aliquis errore præventus in falsum incidat Christum, quando Christi salvatoris adventum præveniet Antichristus. Ideo præcavendum est sollicitè ne quis pastorem, id est Christum quærens, lupum, id est antichristum, inveniat. Ob hoc prædicitur ibi. Unde dignoscas veri pastoris adventum, hoc dedit signum. Hoc enim fuit voluntas ejus, ut primus adventus ejus latenter fieret et quæreret quod perierat. Secundus vero adventus non ita, sed simpliciter ait: « Quemadmodum, » inquit, « fulgur exiens ab oriente apparet in occidente, ita erit adventus Filii hominis (ibid.). » Subito enim omnibus apparebit, nec indigens quisque interrogare sive hic sive illic est Christus. Quemadmodum enim cum fulgur emicuerit, non egemus inquirere si facta sit coruscatio, ita cum revelatio præsentis ejus effluerit, non indigemus interrogare an venerit Christus. Sed quod quæritur si cum cruce venerit? De hoc subsequenter videantur.

« Tunc, inquit, quando venturus erit Christus sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum (ibid.). Tanta enim erit eminentia splendoris in Christo, ut

etiam clarissima luminaria cœli præ fulgore divini A signum illud ac triumphale vexillum sublimibus luminis abscondantur. Tunc vero stellæ cadent, quando apparuerit signum Filii hominis in cœlo. Considerasti quanta sit virtus signi, hoc est crucis. Sol obscurabitur et luna non dabit lumen suum : crux vero fulgebit, et obscuratis luminibus cœli, dilapsisque sideribus, sola radiabit, ut dicas quoniam crux lunæ et soli præclarior est. Quorum splendorem divino illustrata fulgore superabit, et quemadmodum ingrediente rege in civitatem exercitus antecedit præferens signa atque vexilla regalia et habitum præparationis armisonæ annuntiat regis introitum, ita Domino descendente de cœlis præcedit exercitus angelorum et archangelorum qui

DOMINICA PROXIMA ANTE NATIVITATEM DOMINI.

« Miserunt Judæi ab Hierosolymis sacerdotes et levitas ad eum, ut interrogarent eum. Tu quis es? Et confessus est et non negavit. Et confessus est, quia non sum ego Christus, etc. (Joan. 1). » Confessus est se non esse Christum ; etiam non negavit quod erat, scilicet se esse præcursores, ut sequentia determinant. Hic humilitas Joannis commendatur. Qui dum infirmitatem suam humiliter studuit agnoscere, Dei celsitudinem meruit] obtinere. Mira cæcitas Judæorum ! Qui cum Joannem crederent esse Christum credere volebant ipsi Joanni attestanti Christum esse Salvatorem, tot signis ac virtutibus approbatum :

« Et interrogaverunt eum. Quid ergo ? Elias es tu ? Et dixit : Non sum. Propheta es tu ? Et respondit : Non (ibid.). » (GREGORIUS.) Dominus dixerat discipulis suis : « Joannes ipse est Elias (Matth. xi), » quia Joannes in spiritu erat Elias non in persona ; enim quod dicit hic se non esse Eliam. Ideo Joannes negavit se esse prophetam, quia plus erat quam propheta, quod alii pronuntiaverant ostendens. Vel quia nuntii quærere intendebant an esset Elias et Eliseus, in quibus figura baptismi præcessit, vel alius ex antiquis prophetis.

« Dixerunt ergo ei : Quis es ut responsum demus his qui miserunt uos : Ait. Ego vox clamantis in deserto : Parate viam Domini, sicut dixit Isaias propheta (Joan. 1). » Joannes est vox in quo verbum sonat, ostensio, et prophetia, et lucerna verbi Dei præsentis in Joanne, per quem clamat, præsentis in carne assumpta cui Johannes testimonium perhibet, juxta illud . « Paravi lucernam Christo meo (Psal. cxxx). » Viam Domini dirigit, qui veritatis sermonem humiliter audit. Viam Domini dirigit qui ad præcepta ejus vitam præparat. Unde illud : « Si quis diligit me sermonem meum servabit (Joan. xiv). »

« Et qui missi fuerant erant ex Pharisæis. Et interrogaverunt eum. Et dixerunt ei : Quid ergo baptizas si tu non es Christus neque Elias neque propheta ? » (Joan. 1.) Audierant Pharisæi in prophetis Christum venturum et baptizaturum, scientes etiam Jorda-

nem figuram baptismi gessisse, eumque Eliam et Eliseum in figura baptismi siccis pedibus transisse, putabant et nunc eos surrexisse ad baptizandum. Quia ergo Joannes nullum de his dicit se esse, interrogant qua audacia baptizet.

« Respondit eis Joannes dicens : Ego quidem baptizo vos aqua in pœnitentiam. Qui autem post me venturus est, fortior me est ; cujus non sum dignus calceamenta portare. Medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et igni (ibid.). » (AUGUSTINUS, GREGORIUS.) Ac si dicat : Non imputetur audaciæ quod ago. Baptizo in aqua in pœnitentiam, id est in signum pœnitentiæ purgantis animas ; lavo corpora, et usum baptizandi instituo, parans viam fortiori me, cujus calceamenta portare non sum dignus. Tanta est ejus excellentia, quæ supra meam est parvitatem. Inter vos autem medius est quem prædico, sed nescitis eum, quia ejus humilitate non abutimini. Ipse baptizabit in Spiritu sancto et igni, hoc est et purgatione sanctificationis et probatione tribulationis ; vel in Spiritu sancto, id est in igne, quem venit mittere super terram. (BEDA.) Spiritus sanctus per ignem intelligitur, quæ et corda incendit per amorem et illuminat per sapientiam. Sunt qui ita exponunt. In Spiritu sancto in præsentem ; in igne, in futuro. Sicut enim nunc nascimur ex aqua et Spiritu sancto in remissionem peccatorum, ita tunc de levibus peccatis cum quibus morimur per ignem purgatorium, quasi per baptismum, mundabimur. Unde Apostolus uniuscujusque opus quale sit ignis probabit (I Cor. iii). » Evangelista Joannes scripsit : « Cujus non sum dignus ut solvam ejus corrigiam calceamenti (Joan. 1), » quod ad mysterium spectat. Mos apud veteres fuit ut si quis eam quæ sibi competeret accipere uxorem nollet, ille ei calceamentum solveret qui jure propinquitatis eam sibi desponsaret. Christus autem sponsus Ecclesiæ fuit, ut Joannes ait : « Qui habet sponsam sponsus est (Joan. iii). » Unde Joannes, qui Christus esse putabatur, recte se indignum esse denuntiat ad solvendum

corrigiam ejus calceamenti. Quasi dicat: Ego Redemptoris vestigia denudare non valeo, quia sponsi comen mihi non usurpo. Vel ita: Calceamenta ex mortuis animalibus fiunt. Dominus vero quasi calceatus apparuit postquam carnem assumpsit. Hujus incarnationis mysterium nemo unusquisque ad plenum investigare potuit. Corrigeria calceamenti est ligatura tanti mysterii. Non valet ergo Joannes ad plenum corrigiam solvere, quæ incarnationis mysterium non sufficit investigare.

« Cujus ventilabrum in manu sua. Et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili (Joan. 1). » Ventilabri opus est ab infructuosis infructuosa discernere, Quod in manu Domini situm indicat arbitrium potestatis recondentis triticum, id est perfectos fructus credentium in horreis; paleas vero, id est infructuosam hominum inanitatem, igne judicii concremantis. Per ventilabrum discretio justitiam examinis, per aream vero præsens Ecclesia figuratur. Cujus areæ purgatio etiam nunc geritur, cum perversi ob manifesta peccata de Ecclesia ejiciuntur, vel post mortem divina districtiore damnantur. Inter paleas et zizania distat, quia paleæ a semine puri tritici prodeunt; zizania vero a diversa origine procreantur. Ergo paleæ significant illos qui fidei mysteriis imbuuntur, sed levitate perfidiæ ab electis dissentiunt; zizania illos qui opere et professione ab electis seerantur. Hi ventilabro hoc non remouentur, qui jam judicati sunt; sed paleæ tantum ventilantur.

« Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo. Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans (ibid.). » Bethania villa est in secundo ab Helia milliario in latere montis Oliveti, ubi Salvator Lazarus suscitavit. Bene præcursor Domini nostri in Bethania dicitur baptizasse. Nam Bethania *domus obedientiæ* interpretatur, ut demonstrat per obedientiam fidei omnes ad Christi baptismum debere pervenire.

De eo quando cæperint homines obligari præcepto percipiendi baptismum.

Quæritur quando institutum sit sacramenta baptismi, ex quo deinceps licitum non fuit illud negligere, quando illud suscipere debitum fuit. Et sunt quidem super hoc diversæ plurium æstimationes. Alii dicunt ex eo institutum baptismum quod Christus Nicodemus nocte ad se venienti modum novæ regenerationis insinuans ait: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest videre regnum Dei (Joan. 3). » Alii dicunt institutionem baptismi ex eo incæpisse quo Christus post resurrectionem suam in cælum ascensus discipulos ad prædicandum misit, dicens: « Itē docete omnes gentes baptizantes in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti (Matth. xxviii). » Quidam institutionem baptismi ex eo cæpisse putant quod Joannes in aqua baptizare cæpit, prædicans baptizatum in Spiritum (Matth. 3). Alii in passione Christi, quando

A dixit: « Consummatum est (Joan. xiv), » omnia Veteri Testamenti sacramenta finem accepisse, et Novi exordium putant. Commodius autem videtur ut dicamus baptismum prius per Joannem, deinde per Christum, sive per discipulos Christi, aliquandiu solum, ne a consuetudine abhorreret in usum productum; novissime autem, quando in universum mundum prædicatores baptizare missi sunt, generaliter institutum. Videntur autem hæc tria tempora distinguenda: Primum enim ante baptismum circumcisio sola statum habuit, et suscipiebatur ad justificationem sine baptismo. Novissime autem nunc post circumcisionem solus baptismus statum habet, et celebratur ad salutem sine circumcisione. Fuit autem tempus medium quoddam, quando et circumcisio et baptismus simul concurrerunt: primum circumcisio, ut finiretur, aliud, id est baptismus, ut confirmaretur. Oportuit enim ut et illa quæ facienda erant nequaquam subito vel præcipitarentur, sed paulatim, et quasi cum quadam reverentiâ dimitterentur, ut ostenderentur bona fuisse tempore suo, et similiter quæ incipienda erant non subito in auctoritatem assumerentur, sed cum mora et gravitate inchoarentur ne velut aliena, et propter rem aliunde inducta subito putarentur. Illa igitur dimissa sunt, non projecta, id est ista instituta sunt, non usurpata: ut divini consilii auctoritas ubique servaretur, et humana causatio, ne divina opera reprehendere auderet, amoveretur. Quamvis ergo in passione Christi, per quam consummata sunt omnia, veteris figuræ status finem accepit, et novi constitutio sacramenti exordium, tum et prius aliquanto tempore et nova inchoata sunt ad consuetudinem, et vetera postmodum aliquandiu tolerata secundum dispensationem. Similiter ergo fuerunt utraque tempore illo, sive ante passionem, sive post, ab eo quando inchoata sunt nova, donec postmodum vetera sunt interdicta. Et in isto medio tempore quod fuit baptismus cum circumcisione ab inchoatione sua usque ad passionem Christi, hoc fuit circumcisio cum baptismo, post passionem Christi usque ad illud tempus quo ipsa circumcisio cæpit prohiberi. Sicut enim ante passionem ipsa circumcisio in statu suo ad remedium suscipiebatur, et tamen tunc etiam baptismus sine periculo salutis non contemnebatur ab his quibus prædicabatur, ita post passionem baptismus, quamvis in statu suo suscipiebatur ad salutem, et tamen tunc circumcisio sine periculo salutis non contemnebatur ab his quibus finis ejus nondum manifestabatur. Postquam autem dictum est: « Si circumcidimini, Christus nobis nihil prodest (Galat. v), » jam deinceps non poterat circumcisio ad salutem percipi, sicut prius, postquam dictum fuerat: « Masculus cujus caro præputii circumcisa non fuerit, peribit anima illa de populo suo (Gen. xvii). » Non potuit circumcisio ab his duntaxat quibus injuncta fuerat sine periculo salutis contemni. Rursum quemadmodum in principio baptismus a Joanne secundum

solum sacramentum dabatur, ut hi qui baptizandi A usum non noverant erudirentur, sic in novissimo a quibusdam fidelibus circumcisio dispensatorie secundum solum sacramentum suscipiebatur, ne hi qui circumcidi consueverant scandalizarentur.

De adventu et de qualitate personæ judicis.

« Cum venerit Filius hominis in gloria sua, et omnes angeli cum eo, tunc congregabuntur ante eum omnes gentes (Matth. xxv.) » (Augustinus.) Et Judæi quippe qui in malitia perseverantes, in illo judicio puniendi sunt, sicut alibi dictum est : « Videbunt in quem pupugerunt (Joan. xix.) » Cum enim boni et mali visuri sunt judicem vivorum et mortuorum, procul dubio enim videre mali non poterunt, nisi solam formam qua filius hominis est; sed tamen in claritate in qua judicabit, et in humilitate in qua B judicatus est. Non enim iterum Christus in cruce videndus est. Ceterum illam Dei formam in qua æqualis est Patri, procul dubio impii non videbunt. Non enim sunt mundicordes qui beati, quoniam ipsi Deum videbunt? (Matth. v.) Alioquin si Filius Dei judex in forma in qua æqualis est Patri, et impiis cum judicatorius est apparebit, quid est quod pro magno dilectori suo pollicetur dicens : « Ego diligam eum, et ostendam meipsum illi (Joan. xiv.) » Quapropter Filius hominis judicaturus est, nec tamen ex humana potestate, sed ex ea qua Filius Dei est. Itaque utrumque dici potest : et Filius hominis judicabit, et non Filius hominis judicabit, ut verum sit quod ait : « Cum venerit Filius hominis, tunc congregabuntur ante eum omnes gentes » C et non Filius hominis judicabit, ut verum sit quod ait : « Ego non judico (Joan. 1), » et : « Ego non quæro gloriam meam, est qui quærat et judicet (ibid.). Nam secundum hoc quod in judicio non forma Dei, sed forma Filii hominis apparebit, nec ipse Pater judicabit : secundum hoc enim dictum est : Pater non judicabit quemquam, sed omne judicium dedit Filio. Secundum autem quod dictum est : « Dedit Pater Filio vitam habere in semetipso (Joan. v.) » non utique dicitur : Pater non judicabit quemquam; sed secundum hoc quod æqualem Pater genuit Filium, judicabit cum illo. Secundum hoc ergo dictum est, quod in judicio non forma Dei, sed forma filii hominis apparebit. Non quia judicabit qui delit D omne judicium Filio, cum de illo dicat Filius. « Est qui quærat et judicet : » sed ita dictum est : « Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio » : ac si diceret : Patrem nemo videbit in judicio vivorum et mortuorum, sed omnes Filium, quia et filius hominis est, ut possit et ab impiis videri, cum et illi videbunt, in quem pupugerunt. Omne ergo dedit judicium Filio, quia judex in forma filii hominis apparebit, quæ forma non est Patris, sed Filii, nec ea Filii in qua æqualis est Patri, sed in qua minor est Patre, ut sit in judicio bonis et malis conspicuus. Quando autem judicem videbunt mali, non eis videbitur bonus, quia non ad eum gaudebunt corde, sed tunc plangent se omnes tribus terræ : id

est numero utique malorum omnium et infidelium. Visio illa Filii hominis, nec bonum erit impiis qui mittentur in ignem æternum, nec summum bonum erit justis. Adhuc enim vocat eos ad regnum quod eis paratum est ab initio mundi. Sicut enim illis dicit : « Ille in ignem æternum (Matth. xxv) » : sic justis : « Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum (ibid.). » Et sicut illi ibunt in combustionem æternam, sic justis in vitam æternam. Quid est autem vita æterna nisi ut recognoscant te, inquit, unum Deum vivum, et quem misisti Jesum Christum (Joan. xvii) : sed in illa claritate, de qua dicit Patri : « Quam habui apud te priusquam mundus fieret (ibid.). » Tunc enim tradet regnum Deo et Patri, ut intret servus bonus in gaudium Domini sui.

DIVISIO SERMONIS.

Nunc, dilectissimi, diem mortis nostræ et adventum Domini nostri Jesu Christi et terribile ac metuendum judicium ejus studeamus jugiter cogitare. Ad omnium enim peccatorum vulnera nulla inveniri possunt utiliora remedia, quam ut unusquisque cogitet horam illam, quando erit de hoc sæculo migraturus. Quomodo enim potest fieri ut aliquis gravia peccata præsumat suscipere, quando se momentis singulis credit de hac luce posse migrare. Sicut enim et Scriptura dicit : « Memento, fili, quoniam mors non tardabit (Eccl. xiv), » et illud : « Memento novissimorum tuorum, et desines inimicari (Eccl. vii), » qui enim diligenter attendit, quam dura erit examinatio ante tribunal Christi, ubi recepturus est unusquisque secundum opera sua, non ei poterunt placere peccata vel crimina propria. Cum enim ante illum tremendum judicem congregatæ fuerint omnes gentes (Matth. xxiv), quid tunc erit injustis, et adulteris, ebriosis, atque raptoribus? Fletus oculorum et stridor dentium, cum sanctorum multitudinem ad dexteram regis, et ad gloriam segregatam, peccatorum populum in profundum tartari sine ulla miserationis ac veniæ spe dimisum, recludi se in tenebris suis a beata sanctorum luce viderint, et in profundum inferni descendere, et super se urgentem os suum puteum, æterna supplicia et perpetuam mortem morituri aspexerint. Frustra pauperis quem in hac vita despexit peccator, misericordiam postulabit, frustra extremum Lazari digitum, quo ardens refrigeretur, ardentibus labiis rogabit apponi, cum velit miser cum justorum humiliumque pauperum lætari gloria, quos vidit duris quondam paupertatis subjacuisse laboribus, et illa in vita qua cum vita moriuntur mala portasse, ne ad illa æterna mererentur supplicia pervenire. Utergo hæc tam dura, et tam terribilia ante tribunal æterni judicis audire non mereamur, dum adhuc licet, et cum Dei adjutorio in potestate nostra est, consideremus conscientias nostras, et si aliqua crimina vel peccata capitalia, necdum elemosynis et orationibus purgata in nobis, adhuc dominari cognoscimus, portum poenitentiae, devictis peccatorum fluctibus, Christum

gubernante festinemus intrare. Et si quod in navicula animæ nostræ multis tempestatibus peccatorum, aut per superbiam fractum, aut per avaritiam ruptum, aut per luxuriam resolutum esse cognoscimus, componere vel reparare bonis operibus festinemus. Studeamus jugiter vitiorum exhaurire sentinam. Non enim peccata nocent præterita, si non placent. Sicut enim nulli justorum sufficit justitia, si non perseveraverit usque in finem, ita nulli peccatorum nocere poterit iniquitas sua, si antequam de corpore isto discedat ad eleemosynarum remedia, vel ad pœnitentiæ medicamenta confugerit. Sed quia quando vel quæ hora de hoc sæculo rapiamur, scire non possumus, sine ulla dilatione vel mora de sinistra fugere festinemus ad dexteram. Hoc sanitati credendum est, non ætati. In remedium salutis suæ semper paratus sit, qui vitæ suæ semper incertus est, quia qui nos securos fecit docendo, « Peccator in quacunque die conversus fuerit, omnes iniquitates ejus oblivioni tradentur (Ezech. xviii), » ipse etiam cautus esse voluit dicens: « Nolite tardare converti ad Dominum, nec differatis de die in diem (Eccli. v). »

A Sed forte quando generaliter omnes ad pœnitentiã provocamus, aliquis inter se cogitat dicens: Ego juvenis homo uxorem habens, quomodo possua aut capillos minuere, aut habitum religionis assumere? Nec nos hoc dicimus, fratres charissimi, non hoc prædicamus, ut juvenes, qui conjuges habere videntur, habitum magis quam mores debeant commutare. Quod enim homini uxorem habenti nocet, si se voluerit ad opera bona vel honesta convertere, si peccatorum suorum vulnera eleemosynis, jejuniis, et orationibus ad sanitatem priatinam studeat revocare. Vera enim conversio sine vestimentorum commutatione sufficit sibi. Vestimenta religiosa sine bonis operibus non solum remedium habere non poterunt, sed etiam justum Dei judicium sustinebunt. Convertamur ergo ad meliora, dum in nostra sunt potestate remedia. Hic exstinguamus mortem moriendo peccatis: hic vitam vitæ meritis acquiramus. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei unigenitum qui cum ingenio Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

Secundum Matthæum.

« In illo tempore: Cum esset desponsata mater Jesu Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto (Matth. i). »

Cum nativitatem Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi qua æternus ante sæcula Dei Filius hominis ex tempore filius apparuit, Matthæus evangelista, brevi quidem sermone, sed ab Abraham usque ad Joseph virum Mariæ perduxisset, omnesque communi humanæ conditionis ordine genitos simul et generantes ostendisset, mox de ipsa locuturus quantum ejus generatio a cæteris distaret aperuit, quia videlicet cæteri per conjunctionem maris et femine solitam, ipse autem per virginem, utpote Dei Filius nasceretur in mundum. Et quidem decebat omnimodis, ut cum Deus homo propter homines fieri vellet, non ex alia quam de virgine nasceretur, et cum virginem generare contingeret, non alium quam qui Deus esset filium procuraret.

« Cum esset, inquit, desponsata mater Jesu Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. » Quo ordine vel in qua civitate sit celebrata conceptio, Lucas evangelista sufficienter exponit. Sed quia vestræ sanctitati constat esse notissimum, dicendum paucis de his erit quæ Matthæus scribit. Notandum in primis quia in eo quod ait « antequam convenirent » verbo conveniendi non ipsum concubitum, sed nuptiarum quæ præcedere solent tempus, insinuare voluit quando ea quæ prius desponsata fuerat esse conjux incipit. Ergo antequam convenirent dicit antequam nuptiarum solemnia rite celebrarent. inventa est in utero

C habens de Spiritu sancto. Siquidem memorato ordine, postea convenerunt quando Joseph ad præceptum angeli accepit conjugem suam; sed non concubebant, quia sequitur: « Et non cognoscebat eam. »

« Inventa est autem in utero habens » a nullo alioquam a Joseph, qui licentia maritali futuræ uxoris pene omnia noverat. Ideo tumentem ejus uterum mox curioso deprehendit intuitu. Sequitur:

Joseph autem vir ejus, cum esset justus et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Videns Joseph sponsam concepisse suam, quam bene noverat a nullo viro fuisse attactam, cum esset justus, et juste omnia vellet agere, optimum duxit, ut neque hoc aliis proderet, neque ipse eam acciperet uxorem, sed mutato occulte nuptiarum proposito in conditione eam sponsam manere pateretur, ut erat. Nam et in Isaia legerat virginem de domo David esse concepturam et parituram Dominum, de qua etiam domo noverat genus duxisse Mariam, atque ideo non discredabat in ea prophetia hanc fuisse completam. Sed sic eam voluit occulte dimittere, ut neque acciperet conjugem, et illa sponsa pareret. Nimirum pauci essent qui eam virginem et non potius autumarent esse meretricem. Unde repente consilium Joseph consilio meliore mutatur, ut videlicet ad conservandam Mariæ famam, ipse eam celebrato nuptiarum convivio conjugem acciperet, sed castam perpetuo custodiret. Maluit namque Dominus aliquos modum suæ generationis ignorare quam castitatem infamare Genitricis. Nam sequitur:

« Hæc autem eo cogitante, ecce angelum Domini apparuit ei dicens : Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Quod enim in ea natum est de Spiritu sancto est. Pariet autem filium et vocabis nomen ejus Jesum ; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. » Quibus profecto verbis modus conceptionis ejus, simul et dignitatis partus edocetur, quia videlicet de Spiritu sancto concepit, et paritura sit Christum. Quem et si aperta voce angelus Christum non appellet, in eo tamen quod etymologias nominis Jesu exponens, ipsum salutis ostendit auctorem, populorumque salvatorem ac populum ejus nuncupat manifesta ratione, quia sic Christum significat ut per hæc et quæ nescierat dicat Joseph, et a contactu Dei Genitricis funditus mentem amoveat. (BEDA.) Quam tamen dispensatione justæ necessitatis accipere jubetur solo de nomine conjugem, ne videlicet quasi adultera lapidaretur a Judæis, et ut in Ægyptum fugiens haberet solatium masculi, qui familiari cura et tutor femineæ fragilitatis, et testis ejus perpetuæ virginitatis existeret. Produunt Catholici expositores et alias causas quare Dei Genitricem Joseph accipere debuerit conjugem. Quas in suis, qui vult, inveniet locis. Adhibet autem evangelista partui virginali etiam prophetici sermonis exemplum, ut tantæ miraculum majestatis eo certius videretur, quod hoc non solum ipse fictum crederet, sed etiam a propheta prædictum recoleret. Nam et huic evangelistæ, id est Matthæo moris est omnia quæ narrat prophetis affirmare testimoniis. Scripsit namque Evangelium suum ob eorum maxime causam, qui ex Judæis credebant, nec tamen legis cæremoniis, quantumvis renati in Christo, valebant evelli, et propterea satagebat eos a carnali legis et prophetarum sensu ad spiritualem qui de Christo erigere, quatenus sacramenta fidei Christianæ tanto securius perciperent, quanto hæc non aliud esse perciperent quam quæ prophetæ prædixerant.

Ecce, inquit, « Virgo in utero habebit, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus. » Nomen salvatoris, quod nobiscum Deus a propheta vocatur, utramque naturam unius personæ ipsius signat. Qui enim ante tempora natus ex Patre Deus est, ipse in plenitudine temporum Emmanuel, id est nobiscum Deus, in utero, matris factus est quia nostræ fragilitatem naturæ, in unitatem suæ personæ suscipere dignatus est, quando « Verbum caro factum est et habitavit in nobis (Joan. 1), » mirum videlicet in modum incipiens esse quod nos sumus, et non desinens esse quod erat : sic assumens naturam nostram, ut quod erat ipse non perderet.

« Exurgens autem Joseph a somno fecit sicut præceperat ei angelus Domini, et accepit conjugem suam, et non cognoscebat eam. » Accepit eam ad nomen conjugis ob causas quas prædiximus, et non cognoscebat eam ad opus conjugale ob arcana quæ didicerat. Quod si quis huic nostræ expositioni obsistere et contendere

voluerit, beatam Dei Genitricem, nunquam a Joseph celebratis nuptiis, in nomen conjugis assumptam, exponat ipse melius hunc sancti Evangelii locum : pariterque ostendat licitum fuisse apud Judæos, ut sponsæ suæ quisque carnali copula misceretur, sano ejus intellectu libenter cedimus, tantum ne erga Matrem Domini quidquam gestum quod publica opinione posset infamari credamus. Quod vero additur « donec peperit filium suum primogenitum » nemo ita intelligendum putet quasi post natum filium eam cognoverit, ut quidam perverse opinantur. Scire enim debet vestra fraternitas quia fuerunt hæretici qui, propter hoc quod dictum est « non cognoscebat eam donec peperit filium, » crederent Mariam post natum Dominum cognitam esse a Joseph, et inde ortos eos quos fratres Domini Scriptura appellat, assumentes et hoc in adjutorium sui erroris quod primogenitus nuncupatur. Dominus Deus avertat hanc blasphemiam a fide omnium nostrum, donetque nobis Catholica pietate intelligere parentes nostri Salvatoris intemerata fuisse semper virginitate præclaros, et non filios, sed cognatos eorum fratres Domini Scripturarum more nuncupari. Sed ob id evangelistam an post natum Filium Dei eam cognoverit dicere non curasse, quia nulli de hoc ambigendum putaverint, quod conjuges, quibus in virginitatis castimonia permanentibus, Dei Filium nasci singulari gratia datum est, nullatenus ex eo castitatis jura temerare poterint.

Notandum quoque est quod primogeniti non, juxta hæreticorum opinionem, soli sunt quos fratres sequuntur, sunt alii. Sed juxta auctoritatem Scripturarum omnes qui primi vulvam aperiunt sive fratres eos aliqui seu nulli sequantur, primogeniti vocantur. Attamen cum Dominus speciali ratione possit primogenitus dictus intelligi, juxta hoc quod in Apocalypsi dicit de eo Joannes : « Qui est testis fidelis primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ (Apoc. 1). » Et apostolus Paulus : « Nam quos prescivit et prædestinavit conformes fieri imagines Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus (Rom. viii). » Primogenitus est in multis fratribus, quia « quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri (Joan. 1). » Quorum recte primogenitus appellatur, quod omnes adoptionis filios, etiam illos qui incarnationis ejus tempora nascendo præcesserunt dignitate progreditur. Si quidem possunt illi cum Joanne veracissime testari. Qui prius nos venit ante nos factus est, id est post nos quidem in mundo genitus. Sed merito virtutis primogenitus omnium jure est vocatus, quanquam et in ipsa divina nativitate non inconvenienter possit primogenitus dici, quia priusquam creaturam faciendo gigneret aliquem, coæternum sibi Pater genuit Filium. Prius enim quam verbum veritatis adoptionis filios sibi redimendo gigneret aliquos, coæternum sibi Pater genuit Verbum. Unde ipsum Verbum ipse Filius Dei, ejus videlicet virtus et sa-

piencia loquitur : Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita in omnem creaturam. Deus de Deo natus erat, et in ea qua creatus est humanitate omnem creaturam præibat.

« Et vocabis, inquit, nomen ejus Jesum. » Jesus Hæbraice Latine salutaris sive salvator dicitur. Cujus vocationem nominis prophetis liquet esse certissimam. Unde sunt illa magno visionis ejus desiderio cantata : « Anima autem mea exsultabit in Domino, et delectabitur super salutari suo (*Psal.* xxxiv). » Et iterum : « Defecit in salutari tuo anima mea (*Psal.* cxviii), » Et alibi : « Ego autem in Domino gloriabor, gaudebo in Deo Jesu meo (*Habac.* iii). » Et maxime illud : « Deus, in nomine tuo salvum me fac (*Psal.* lxxiii). » Ac si diceret : Nominis tui gloriam, qui vocaris Salvator, in me salvando clarifica. Jesus ergo nomen est Filii qui ex Virgine natus est, angelo exponente, significans quod ipse salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Qui autem salvat a peccatis, idem utique a corruptionibus mentis et corporis quæ ob peccata contigerunt salvabit. Christus vero vocabulum est sacerdotis vel regis dignitatis. Nam et sacerdotes ac reges in lege a chrismate, id est unctione olei sancti, appellabantur christi, significantes eum qui verus rex et pontifex in mundo apparens unctus est oleo lætitiæ præ participibus suis. A qua unctione id est chrismate ipse Christus et ejusdem unctionis id est gratiæ spiritualis participes sunt christiani vocati, qui per id quod Salvator est nos salvare a peccatis, per id quod pontifex est nos reconciliare Deo Patri, per id quod Rex est regnum nobis Patris sui dare dignetur in æternum.

ITEM EXPOSITIO DE EODEM.

« Christi generatio sic erat (*Matth.* i). » Quæritur cur non ait Jesu Christi, sed solummodo Christi, quod angelo mox dicturo servavit. Generatio, id est ipse Christus in carne generatus. Ac si diceret : Generatio, quæ est Christus, sic erat bifarie explananda, velut a decursæ genealogiæ loco, ubi ait : « Jacob genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus qui vocatur Christus. Omnes ergo generationes ab Abraham usque ad David generationes xiv, et a David usque ad transmigrationem Babylonis generationes xiv, et a transmigratione Babylonis usque ad Christum generationes xiv. Generatio autem Christi sic erat (*ibid.*). » Prima hominis conditio est, quod Adam de terra plasmatus est; secunda est quia femina de latere viri creata est; tertia vero quod natus est homo, ex viro et femina. Christi autem generatio sic erat, ut sine viro nasceretur de femina, conceptus per ipsum sanctum. Prima et secunda generatio ruerunt. Tertia de ruina generaverunt. In quarta salutem invenerunt.

« Cum esset desponsata mater Jesu Maria Joseph, » et reliqua. Sic autem erat Christi generatio, id est sic ad Christum pertinet hæc genealogia « Cum esset desponsata. » His causis non de simplici virgine, sed de desponsata natus est Christus

ne per feminam, sed per virum, juxta morem Scripturæ genealogia taxaretur, ne lapideretur a Judæis ut adultera, ut in Ægyptum fugiens haberet viri solatium, ut partus celaretur diabolo, dum putat non de virgine, sed de uxore genitum, ne intereratæ Virginis adverteretur infamia. Maluit enim Dominus aliquos de suo potius ortu, quam dubitare de matris pudore, ne virginibus velamen excusationis fieret, quo infamata sit mater Domini, ne dicenti Domino : « Non veni solvere legem, sed adimplere (*Matth.* v), » ullus objecerit : Quod cum legis injuria natus sit, ut testis pudoris maritus adhiberetur, qui possit dolere et vindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum, ne videretur Maria culpam obumbrare mendacio. Causam enim mentendi desponsata non habuit, cum conjugii præmium partus sit seminarum, ne Herodi et Judæis excusandi præberetur occasio, quod natum ex adulterio persequerentur, ut fidelibus conjugatis ex pari consensu continentia insinueretur, ut nisi prævaricationi esset obnoxia, qualiter humana progenies multiplicari sine virginitatis detrimento potuisset demonstraretur. « Desponsata, » id est nondum nupta. « Mater ejus. » Mater ejus, inquit, non uxor Joseph. « Maria Joseph. » In ipsa janua amborum ponuntur nomina, quæ facti congruunt. « Antequam convenirent. » Proximum nuptiarum tempus ostendit, non quod sequeretur ut postea convenirent, sicut dicit Elvidius. « Inventa est » a nullo alio, nisi a Joseph, qui maritali licentia futuræ uxoris omnia noverat. Sic Mattheus prætermisit multa, quæ Lucas narravit, dicens : « In mense, inquit, sexto missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David. Et nomen virginis Maria. Et ingressus angelus ad eam dixit : Ave, gratia plena, Dominus tecum, » etc. (*Luc.* i.) Nimirum enim usque ad id genealogiam deduxit ut diceret Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus. Et ideo conceptum ejus quem transcenderat, Lucas narrandum reliquit. « In utero. » Non in uterum accipiens, id est non aliunde acceptum, sed interius veniente Spiritu sancto habitum, ut illud : « Femina circumdabit virum (*Jer.* iii). » — « De Spiritu sancto. » Quæritur si inventa a Joseph habens de spiritu sancto, cur dimittere eam voluit. Ideo, quia nec tota scivit, nec totum ignoravit. Noverat in utero habentem, non de carnali concubitu, sed de spirituali virtute. De quo vero conceperit ignorabat : quod ei aperitur quasi nescienti, dum inducitur de sancto. Et reliqua.

Item quæritur cur Mattheus anticipavit, quod mox angelus erat dicturus. Hoc nimirum fecit pro spirituali fervore, et ne lectoris animus paucissimis licet lineis dubitaret, et ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum (*Deut.* xviii). « Joseph vir ejus. » In Scriptura sponsæ uxores, et sponsi viri vel mariti dicuntur. « Cum esset justus. » Cum

consci criminum obnoxii sint peccato (*Rom. 1*). A cur Joseph, cum crimine zelet, justus vocatur? Ideo, ut idoneum ejus testimonium commendet. Inde plerisque exemplariis additur : « Cum homo esset justus, » ut ostendat secundum humanam justitiam Joseph justum fuisse, quia comparatione justitiæ Dei pro nihilo ducitur. Et ideo recte sequitur : « Nollet cam. » Non solum celat, sed nec audet contingere templum Dominici corporis. Recte justus, justitiæ templum non corrumpit. « Traducere. » Ac si diceret : Nollet ducere sponsam, quam suspicatus est esse adulteram, ut alii, sive traducere ad pœnam quam sciebat non ab homine concepisse. Traductionis enim verbum sæpius in mala quam in bona parte invenitur. Quod etiam Græcus non absurde sermo significat, vapardeir, mathysai, id est propalare, quod est palam facere et omnibus notum facere conceptum. « Occulte. » Ne aut publice dimissa uxore sua, alieni coitus reatum super eam induceret, aut detenta seipsum quasi adulterii conscium reum constitueret. « Dimittere, » id est uxorem non ducere, sive a pœna adulterii innocentem liberare. Ecce Adam cœlestis nova opponit veteribus. Priori vice ex solo viro femina facta est sine matre. Secunda vero vir ex sola muliere natus est sine carnali patre. Ex feminis decuit nova redemptio, a quibus præcessit antiqua prævaricatio. Terrenus Adam de incorrupta terra formatus est. Secundus Adam de incorrupta et immaculata carne virginis Mariæ.

« Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini. » Bono viro et justo, bona et justa cogitanti, bonus et justus apparuit nuntius. Ideoque additur « Domini » ad distinctionem apostatarum angelorum. Hunc angelum Gabrielem multi putant, juxta Lucæ fidelem narrationem, non quia ipse sit nuntius nativitatis omnium, quia interpretatur fortitudo Dei; et victoria bellorum est ei commissa. Et ideo in nativitate Joannis et Christi ad vincendum inimicum venientium recte mittitur. Recte de Domino quoque cogitanti opportuna adhibetur consolatio, sicut et duobus in via ambulanti ostensus est Christus (*Luc. xxiv*). « In somnis apparuit. » Sermo apparendi insolitam rem significat. Duobus modis locutio divina distinguitur, aut per angelos aut per semetipsum. Sed cum per semetipsum sola inspiratione interna sine verbis et syllabis cor docetur, quia auditum aperit, et habere sonitum nescit. Sicut Spiritus Philippo dixit : « Junge te ad currum istum (*Act. viii*). » Cum vero per angelum his modis, aliquando verbis sine ulla imagine, sicut Christo dicenti : « Pater, clarifica Filium tuum, » protinus respondetur : « Clarificavi, et iterum clarificabo (*Joan. xii*). » Et reliqua. Aliquando rebus sine verbis. Sicut Ezechiel Electri speciem vidit in medio ignis (*Ezech. 1*), per hanc Christi incarnationem designans; aliquando verbis et rebus, sicut Adam deambulanti Dominum in paradiso post meridiem vidit (*Gen. iii*), significans lucem veritatis a se re-

cessuram. Aliquando imaginibus cordis oculis ostensis, sicut Jacob demissam e cœlo scalam (*Gen. xviii*), et Petrus vas plenum animantibus in extasi viderat (*Act. x*). Aliquando imaginibus ante corporeos oculos ex aere assumptis, sicut Abraham non solum vidit, sed et in domum accepit, et insuper etiam pavit aliquando cœlestibus substantiis (*Gen. xviii*); sicut baptizato Domino vox sonuit dicens : « Hic est Filius meus (*Matth. iii*). » Aliquando terrenis et cœlestibus sicut coram Moyse in monte ignem rubumque sociavit (*Exod. iii*), significans se doctorem populi fore, qui legis flammam acciperet, et tamen peccati spinam non relinqueret, sive quod ex illo populo exiret, qui ignem divinitatis in humanæ naturæ spinas imponeret. Aliquando humanis cordibus secreta pœnitentia inspirat, ut Zaccharias ait : « Et dixit mihi angelus qui loquebatur in me (*Zach. ii*). » Cum vero hic beatus Joseph apparuisse dicitur imagine cordi ostensa apparuit. « Joseph, filii David. » Blandientis affectu loquitur notum eum significans et familiarem, cujus nomen et genus designatur. Hinc apparet quod ex eadem tribu erant Joseph et Maria. Juxta illud : « Nemo copulatur : nisi de tribu sua (*Exod. xxvi*). » In quo notandum quod non tam carne quam spiritu filium David eum dixit, ut justum virum ex genere justii propagatum hoc meruisse declararet. « Noli timere, » apparet quod causa timoris apparuerit dimittere eam, quia timebat profleri speciale conjugum. Vide quod metu ille non sit coercitus, quo accipere uxorem prohibitus est, sed jubetur ne ad suam pœnitentiam illam accipere pavescat. Prius timor expellitur, ut libentius dicenda postea audiantur. « Conjugem tuam. » Solet Scriptura sponsas conjuges vel uxores vocare. Sive ideo Maria conjux dicitur, quia sub eodem jugo educandi salvatorem erat. « Quod, inquit, natum, » non extrinsecus est seminatum, sed de Spiritu sancto. Hic solvitur quod Joseph scierit, quid ignoraverit. (AUGUSTINUS.) Sed non ob hoc Spiritus pater Christi existimandus est, ut Deus Pater Verbum genuerit; Spiritus vero hominem. Sed quia ejus ministerio civitas Christi adimpleta sit. « Pariet autem filium. » Parere tamen faciet sine dolore pariendi, sicut sine peccati voluntate fuit conceptus. Sic monstrantur quatuor incerta uniuscujusque nascentis : « Qui pariet filium, qui vocabitur Jesus, qui salvum faciet populum suum, et vocabis, etc. » O Joseph, vocibus prophetarum non contradicas. Notandum quod juxta Matthæum ad Joseph, juxta Lucam ad Mariam vocare nomen pueri prædictum sit, quia Jesus ad salutem utriusque sexus venit. Jesum sequitur etymologia nominis cum ait : « Ipse enim salvum faciet populum suum. » Vere suus quis aliis esse possit a peccatis. Contra Judæos qui putant populum eorum de captivitatibus, non de peccatis per Christum liberandum. Nota quod ejus est salus, nostra vero sunt peccata.

SERMO DE DESPONSATIONE SANCTÆ MARIÆ.

« In sole posuit tabernaculum suum, et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo (*Psal. xviii*). » Iste sponsus cum Verbum caro factum est, in utero virginali thalamum invenit atque inde, humanæ conjunctus naturæ, tanquam de castissimo processit cubili, humilis misericordia infra omnes, fortis majestate supra omnes. Hujus conjunctionis Christi et Ecclesiæ sacramentum est conjugium humanum. Quod conjugium diffinitur esse solus consensus, de quorum conjunctione agitur. Alibi etiam dicitur. « Coitus non facit matrimonium sed voluntas. » Item : « Non defloratio virginitatis facit conjugium, sed pactio conjugalitatis. » Ex his manifestum est, quia commistio sexuum non est conjugium, sed opus conjugii, quamvis Leo papa dicat : « Cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut non sit præter sexuum conjunctionem, quæ habet in se Christi et Ecclesiæ sacramentum, dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale mysterium non fuisse. » Sed nisi convenienter istud intelligatur, contrarium videtur Augustino qui asserit etiam perfectius ac sanctius conjugium inter eos esse qui ex communi consensu abstinere semper ab hujusmodi opere decreverunt. Et quia quidam consensus esse conjugium affirmant, quæritur cujus rei consensus sit conjugium. Quidam respondent consensum commistionis sexuum esse conjugium. Sed objicitur quod conjugium perfectum est etiam inter eos qui hoc proposuerunt, quod in perpetuum abstineant ab hoc opere. Et Maria conjux Joseph vocatur quæ tamen ipsa respondet angelo : « Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco (*Luc. 1*) » Quomodo fieri potest ut concipiam, pariamque filium, quæ in castimonia virginitatis vitam consummare disposui ? Ad quod iterum opponitur. Sed non habuit voluntatem carnalis hujus contubernii beata Virgo. Quare consensit desponsari ? Cui opponenti sic respondetur a quibusdam, Aliud est desponsari, aliud est commisceri, sicut aliud est conjugium, aliud est opus ipsius, sicut aliud est presbyterium, aliud officium ejus. Nam presbyter est ex ordinatione sola, etiam si nunquam missam celebret. Presbyter ergo est ex potestate, non ex actu. Similiter conjugium consistit in potestate, quæ attrahitur per desponsationem et pactionem conjugalem, non in coitu. Et sicut aliquis consentit ad hoc, ut presbyter ordinetur, licet habeat in voluntate quod nunquam celebret missam, sicut legitur de quibusdam : sic beata virgo Maria plena voluntate consensit illis omnibus quæ in desponsatione solemniter fieri debeant circa se, licet quam Deo voverat virginitatem, nunquam violare vellet. Nam sicut Abraham paratus erat Deo jubenti immolare filium suum, ex quo tamen sperabat semen in quo

benedicerentur omnes gentes, ita prudentissima Virgo obedivit Deo jubenti per parentes suos ut desponsaretur, et tamen certissime credidit, quia per providentiam Dei custodiretur intacta ab omni virili commistione, sicut et in ipsa re completa constat. Attamen vere conjux fuit propter consensum conjugalitatis, non propter consensum carnalis conjunctionis. Conjugium quippe est consensus legitimus de conjunctione duarum idonearum personarum, sed non de conjunctione quæ fit per coitum, sed de conjunctione quæ fit in desponsatione. Ex prima quippe desponsationis fide conjuges appellantur. (AUGUSTINUS). Quibus placuerit ex consensu, ab usu carnalis concupiscentiæ, id est perpetuum continere, absit ut vinculum inter illos conjugale rumpatur ! imo firmum erit, quo magis ea pacta sacra inierunt quæ carius concordiusque servanda, non voluntariis corporum nexibus, sed voluntariis nexibus animorum. Neque enim fallaciter ab angelo dictum est. « Joseph, noli accipere Mariam conjugem tuam. » Conjux vocatur ex prima desponsationis fide, quam nec concubitu cognoverat, nec fuerat cogiturus. Nec perierat nec mendax manserat conjugalitatis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat ulla carnis commistio. Erat quippe illa virgo ideo sanctius et mirabilius juncta suo viro, quia etiam secunda sine viro prole dispar, fide compar, propter quod fidele conjugium parentes Christi ambo vocari meruerunt, et non solum illa mater, verum etiam ille pater ejus, sicut conjux matris ejus, utrumque mente, non carne. Et omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides, sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Deum Jesum ; fidem, quod nullum adulterium ; sacramentum, quia nullum divortium. Sed sciendum quod bonum conjugii, non ipsum conjugium tripartitum est in fides, proles, sacramentum. Quorum primum est munditia conjugii, secundum fructus ejus, tertium stabilitas illius. Nam in fide attenditur, ne propter vinculum conjugale cum altero vel altera concumbatur, in prole, ut animatum suscipiatur, et religiose educetur, in sacramento, ut conjugium non separetur, et dimissus et dimissa ne causa prolis alteri conjungatur. Quod ipsum bonum conjugii, id est sacramentum, est sacramentum, id est sacræ rei signum, scilicet inseparabilis conjunctionis, quæ est inter Christum et Ecclesiam. Inter quod unusquisque habeat suam uxorem, non suas, et unaquæque suum virum, non suos. Et quod eorum corpus est unum, et animus unus, sacramenta sunt Christi et Ecclesiæ, cui nos hoc et in futuro consociet ipse Dominus noster Jesus Christus, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Quomodo intelligendum sit quod scriptum est « conceptus est de Spiritu sancto. »

Dum incarnationem Filii cum ipso Filio, Pater

simul et Spiritus sanctus operatus sit, merito queritur quare in Scriptura sacra singulariter de Spiritu sancto conceptus memoratur. Hæc quidem sicut et cætera quæ de ipso dicuntur, humana intelligentia timide contingit, sed devotio fidei amplius præsumens secundum puram conscientiam fideliter inquiri. Quærendum itaque imprimis est quomodo intelligi oporteat quod dictum est beatam Mariam de Spiritu sancto concepisse (*Luc. 1*). Scimus namque et omnes jam frequentissimo usu naturæ didicimus, quod cum mulier a viro concepisse dicitur, non aliud nisi substantiam carnis ad generandam carnem per carnis coitum suscepisse memoratur. Et hæc quidem carnis substantia, de carne viri per ipsum carnis coitum transfusa, cum carne mulieris una caro efficitur et id quod nasciturum est ex utriusque substantia veraciter originem sumens ab illo, per istam etiam ab ista generetur. Ergo mulier a viro concipit cum a carne viri per coitum carnis semen suscipit ad generandam carnem, nec aliud concipit, quam ille est a quo concipit: aut ipsa quæ concipit, et quod concipit hoc parit. Quid ergo dicemus? Nunquid Spiritus sanctus de sua substantia semen partus infudit alvo Virginis? Quomodo ergo semen carnis ministrare potuit substantia spiritalis? An forte semen carnis non fuit quod conceptum est et caro fuit quod natum est. Quid dicemus? Quomodo Maria de Spiritu sancto concepit? Et si de Spiritu sancto concepit, quomodo Spiritus sanctus Pater Christi non fuit? Hæc omnia magna consideratione indigent, ne forte in re difficili, et valde timenda et obscura sensus humanus aliquid amplius sua possibilitate præsumat. Nec ideo dubitandum est de his, quia obscura sunt; nec ideo aliquid temere diffiniendum quia credenda sunt. Quæramus ergo, quid concepit Maria? Aut carnem non concepit, et carnem non genuit, aut si carnem genuit, carnem concepit. Quod enim concepit, hoc genuit. Sed quomodo carnem ministrare potuit non caro; aut non carnem gignere caro. Ista perplexa inquisitio, sive quærendi ratio, quemadmodum sane et competenter intelligi valeat consideremus. Et primum quidem in ea qua secundum solitam ac usitatum naturæ operationem peragitur conceptione, ejusdem naturæ opus quomodo compleatur intueamur. In parentibus carnaliter generantibus, et per carnis coitum nascituram carnem ex carne fabricantibus, utrobique natura substantiam ministrat partui creando, ut ex utriusque carnis procedat et quod solum in unius carne formanda est caro. Tamen hoc vectigal quod natura quasi debitum quoddam ex instituto Creatoris ad fabricam humani corporis exsolvendam impendit, ita prorsus sine ulla necessitate, aut coactione ab ea requiritur, ut nisi sola dilectione, et ut sic dixerim spontanea voluntate ad tribuendum id non inclinetur. Nihil enim est præter

A solam voluntatem, quod hoc debitum a natura extorque possit; sed cum spontanea voluntate fuit persuasa, tunc nimirum sibi ad invicem ad opus consummandum ex utraque parte libenter atque graviter occurrit. Sane quidquid violenter volenti abripitur, ad ejusmodi causæ effectum incongruum prorsus atque inefficax demonstratur. Sola ergo dilectio est quæ naturam persuadere, et volentem quodammodo cogere potest ad seminandum partum. Equidem in muliere amor viri, in viro autem amor mulieris id agere solet, ut quæ in altero solum sibi natura sufficiens non est, alterutrum sibi per dilectionem subveniat, ut quod in neutra per se potuit in utraque per se cum altera possit. Igitur semen humani partus a sola muliere formandum concipit, quod simul a viro et muliere seminatur. Quod quidem, sicut jam dictum est, in muliere per amorem viri, et in viro per amorem mulieris natura operatur. Propter quod etiam mulier non nisi a viro concipere dicitur, licet tam de se quam de viro accipiatur unde fecundatur. Et recte de solo viro concipit, quæ id quod concipit, in altero quidem de carne viri sumitur, in altero vero per amorem viri ministratur. Non itaque hoc solum de viro concipit, quod de viro accipit, sed hoc etiam de viro concipit quod ex se de amore viri accipit. Hoc prætermittere nolumus propter hoc quod dictum est Mariam de Spiritu sancto concepisse (*Luc. 1*). Concepit ergo Maria de Spiritu sancto, non quod de substantia Spiritus sancti semen partus acceperit, sed quæ per amorem et operationem Spiritus sancti, ex carne virginis divino partui natura substantiam ministravit. Nam quia in corde ejus amor Spiritus sancti singulariter ardebat, ideo in carne ejus virtus Spiritus sancti mirabilia faciebat. Cujus dilectio quia in corde illius non suscepit socium ejus operatio in carne illius non habebat exemplum. Hoc igitur solum Virgo concepit quod de sua carne per amorem et operationem Spiritus sancti accepit: de quo etiam solo sine viriliter seminis commistione filium genuit. Hoc ergo libido carnis conceptionem operata est in Virgine, quæ nec de carne viri semen accepit, nec de sua per amorem viri concepit, sed per amorem et operationem Spiritus sancti. Hæc ipse Spiritus sanctus idcirco Pater dicendus est, quia ejus amor conceptione Virginis operatus est, quia nec de sua essentia Virgini semen partus tribuit, sed ipsi de carne propria Virgini per amorem suum atque virtutem substantiam ministravit. Christus ergo et de Virgine natus est quia de carne Virginis carnis substantiam accepit, et de Spiritu sancto conceptus est, quia ipsa cum virgo ex sola carne sua sine admistione virilis seminis per Spiritus sancti operationem amoremque concepit. Hinc est quod eidem Virgini paritura per angelum dicitur: « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi (*Luc. 1*). » Spiritus sanctus namque Virgini supervenit, ut per

ejus operationem caro Christi de carne Virginis A substantiam carnis ministrans, carnali concupiscentia uretetur, et virtus Altissimi obumbravit ei ne

IN NATIVITATE DOMINI.

Secundum Lucam.

« Exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis, » etc. (*Luc. 11.*) [BEDA.] Juxta fidem historiarum, tanta pace regnavit Augustus annis duodecim circa tempus Dominicæ natiuitatis, ut tam forinsecis quam civilibus bellis toto orbe sopitis, et ad litteram completum videatur illud propheticum: Conflabunt gladios in vomeres, et lanceas in falces. Non levabit gens contra gentem gladium (*Isa. 11.*) » Pacatissimo autem tempore nascitur Christus, quod Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi (*II Cor. v.*) Hæc itaque pax quam fecit Augustus significabat pacem quam Mediator noster facturus erat, et per se et per discipulos inter Deum et homines. Opportunum quoque fuit, ut tremenda Romani nominis umbra protegerentur discipuli quocunque ad prædicandum transirent. Nam sicut a Cæsare exigebatur professio census ab universo orbe, sic a Christo exigenda erat fidei professio in toto mundo. Unde illud: « Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ (*Marc. xvi.*) »

Hæc descriptio prima facta est a præside Syriæ Cyrino. « Et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. » Nec descriptio prima dicitur quantum ad tempus Cyrini; nam antea sæpe descriptæ fuerunt pleræque partes terrarum. Cyrinus a Cæsare missus jus dare gentibus, et censor patrimoniorum futurus Syriam venit. Et quia Judæa quasi umbilicus totius terræ est, census primum in medio terræ exigitur, ut inde postea usque ad fines orbis requiratur. Hic primum facta est Judæa stipendiaria Romanis; imperante Augusto et præsidente Cyrino ibant omnes ad descriptionem, ut singuli in suam civitatem reversi profiterentur debitum census. Sic ergo nunc imperante Christo et præmio pollicente, per doctores Ecclesiæ præsides censum justitiæ profiteamur, jugum ejus quod leve est subeamus, et inveniemus requiem animabus nostris (*Matth. xi.*) Cæsari solvebatur denarius, qui decem nummos habebat; qui etiam nomine Cæsaris titulabatur. Et nos offeramus regi nostro Decalogum legis in quo vultum regis, id est agnitionem veritatis ejus invenimus:

« Ascendit autem Joseph a Galilæa de civitate Nazareth in Judeam in civitatem David quæ vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. » (GREGORIUS) « Alibi concipi alibi nasci voluit Dominus, ut insidiantis Herodis furorem facilius evaderet. Nascituro Domino mundus describitur, quia ille apparebat in carne qui electos

suos scriberet in æternitate. Quo contra de reprobis dicitur: « Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur (*Psal. lxxviii.*) »

Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret, et peperit filium suum præmogenitum. (BEDA.) Bene, tum propter judicium sternmatis regis, tum propter nominis sacrum Dominus in Bethlehem nascitur: Bethlehem namque *domus panis* interpretatur. (GREGORIUS.) Et ibi panis vivus qui de cælo descendit apparet in carne, qui electorum mentes interna reficiens satietate. Quotidie Dominus in Nazareth concipitur, et in Bethlehem nascitur, cum quilibet fidelis verbi flore suscepto domum se æternæ pacis efficit. (BEDA.) Quotidie in animo credentium quasi in utero virginali per fidem concipitur, per baptismum gignitur. Quotidie Ecclesia quasi Dei Genitrix comitatur suum doctorem, ut Maria Joseph de ruina mundanæ conversationis quod Galilæa sonat, ascendens in civitatem Juda, id est confessionis et laudis, æternoque Regi census persolvit devotionis. Quæ Ecclesia in exemplum beatæ Mariæ, alii est quasi desponsata, sed ab alio secunda, dum jungit pontifici proposito sibi, sed cumulat virtute Spiritus sancti. Unde bene Joseph *actus* interpretatur, indicans nil valere instantiamloquentis magistri siue augmento superni juvenis. Natus itaque Dominus est secundum carnem, et tu secundum spiritum nasceris. Quod enim non ex voluntate carnis viri, sed ex Spiritu sancto natus est, generationem signavit, quam utique daturus erat ex Spiritu.

« Et pannis eum involvit, et reclinavit in præsepio quia non erat ei locus in diversorio. » Non erat locus in diversorio. Erat enim difficillimum vacantes reperire domos propter conventum ac frequentiam Judæorum quos in unum eadem tunc descriptionis causa collegerat. (GREGORIUS.) Qui mundum vario vestit ornatu, vilibus induitur, ut stolam immortalitatis reciperemus. Manus pedesque cunis astringuntur, ut nostræ manus ad bene operandum pedesque in viam pacis dirigantur. In præsepio reclinator ut fideles omnes, sancta videlicet animalia, carnis suæ frumento reficeret qui panis est angelorum. In angusto præsepio continetur ut nos per cælestis regni gaudia dilatet. Non in domo parentum natus est Dominus, ut ostenderet quia per humilitatem assumptam quasi in alieno nascebatur, non secundum potestatem, sed secundum naturam humanitatis. Nam de potestate ejus scriptum est in propheta: « Et quia omnis caro fenum (*Isa. xl.*) » factus homo Deus. Fenum nostrum vertit in fru-

mandum qui de semetipso ait : « Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet (*Joan. xii*). » Unde et natus in præsepio reclinat. Reclinavit puerum mater. Joseph autem non audébat attingere quem sciebat de se non esse generatum. Quicumque es pauper, accipe consolationem. Joseph et Maria mater Domini non habent servulum, non ancillam, non jumentum; ipsi sunt domini et famuli. Non audet paupertas timida inter divites accedere. In diversorium vadunt, nascitur in stabulo qui de stercore inopem levat. In stercore Job sedebat et postea coronatus est, etc.

« Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos. » Nato Domino pastores vigilant, gregemque suum custodiunt ut ostendatur adesse tempus quod ipse olim promiserat dicens : « Ecce ego ipse requiram oves meas, et visitabo eas sicut visitat pastor gregem suum (*Ezech. xxxiv*). » Per gregem populus, per noctem sæculum, per pastores significantur sacerdotes animabus pervigili cura provisuri. Angelus cum tanto lumine apprensus, quod in tota Testamenti Veteris serie non invenitur, mystice præmonuit quod Apostolus postea aperte dixit : « Nox præcessit, dies autem appropinquabit (*Rom. xiii*). »

« Et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus : Nolite timere. Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. » Omni populo fidelium, de cunctis diversitatibus gentium congregando, æternum gaudium nuntiatur. Cum nox esset, non ait angelus, hac nocte, sed hodie, quia magnum gaudium nuntiabat; ubi autem tristia geruntur noctis mentio solet fieri, ut ibi : « scandalum hac nocte patiemini (*Matth. xxvi*). » — « Et hoc vobis signum : Invenietis infantem pannis involutum et positum in præsepio. » Signum salutis est fidelibus, humilitas Salvatoris, quæ est opposita superbæ perquam mors.

« Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis laudantium Deum et dicentium : Gloria ir altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. » Uno evangelizante angelo, multitudo in consonam laudem prorumpit, et officium Deo impendens et nos instituens, ut quoties sacram eruditionem ex fratris ore audimus, Deo laudes corde, ore et opere reddamus. Unde militiæ cœlestis dictum est quia illi militabant, qui contra malignos spiritus ad tutelam nostram angelorum ordinabat exercitus. Quia vero Deus et homo natus est, hominibus pax, et Deo gloria canitur, qui ab angelis pro nostra redemptione glorificatur. Et quia neque Judæi, neque gentiles pacem habent; « non est enim pax impiis, dicit Dominus (*Isa. lvii*); » ideo determinate dicitur, « hominibus bonæ voluntatis, » qui scilicet natum Christum suscipiunt. (CAR-

PATROL. CLVH.

corius.) Quoniam peccando extranei eramus, a Deo extraneos nos angeli deputabant. Sed quia cognovimus regem nostrum, cognoverunt nos angeli cives suos. Et timet angelus ab humana natura adorari quam in suo rege considerat : hinc Lot et Josue non prohibiti sunt adorare angelos. Joannes vero in Apocalypsi prohibitus est. « Vide, inquit, ne feceris, conservus enim tuus sum et fratrum tuorum (*Apoc. xxii*). » Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in cœlum.

ITEM IN EODEM DIE.

« Pastores loquebantur ad invicem : Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus et ostendit nobis (*Luc. i*). » Non dixerunt videamus puerum, sed Verbum; ac si dicerent : Verbum erat in principio et factum est caro (*Joan. i*). Quod Dominus, id est Pater, et ipsum Verbum, et Spiritus sanctus fecit, id est incarnari constituit, et sic factum ostendit, quod in deitate videri non poterat?

« Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam, et Joseph, et infantem positum in præsepio. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. » Nonnulli quærentes Christum, non inveniunt, quia desidiose quærent. Pastores autem invenerunt, quia fide non ficta cucurrerunt. Sic Ecclesiæ pastores, imo quilibet fideles, cœlesti doctrina allecti, quasi portas Bethlehem subeuntes, reperiunt Ecclesiam Catholicam quasi Mariam, et cœtum doctorum quasi Joseph, atque humilem Mediatoris adventum Scripturæ paginis insertum, quasi in præsepio. Videntes puerum cognoverunt de verbo quod dictum erat, et nos per fidem Incarnationis, veniemus ad gloriam Verbi contuendam. Notandum quia ipsæ res interdum dignæ dictu atque relatu verba vocantur. Unde in Isaia : « Non fuit verbum, id est res digna nomine, quod non ostenderet Ezechias Chaldæis (*Isa. xxxix*). » Similiter dicunt hic pastores : Videamus hoc Verbum quod factum est, id est istam rem verbo narrationis dignam, quam fecit ipse Dominus excellentissimam, et significavit nobis per angelos. Ubi vero dicitur : « cognoverunt de verbo quod dictum erat, » accipe verbum pro locutione.

« Et omnes qui audierant mirati sunt de his quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos. » Mirantur et de mysterio Incarnationis, et de pastorum attestazione tanta, qui fucate audita nescirent, sed simplici facundia verba prædicarent. Sic Dominus, non rhetores, sed piscatores ad evangelizandum destinavit. Sic et in Veteri Testamento suæ dispensationis nuntios, pastores ordinavit : ideo non est parvipendenda pastorum attestatio.

« Maria autem conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo. » Maria non minus ore pudica quam corpore tacita confert ea quæ viderat circa se acta, et quæ legerat in Scripturis agenda. Legerat in Isaia : « Ecce virgo concipiet et pariet filium (*Isa. vii*). » Legerat : « Bos cognovit possessorem

suum, et asinus præsepe domini sui (*Isa. 1*). » Videbat in præsepio Dei Filium, suum Filium, unicum Filium vagientem. Videbat se de stirpe David ortam, de Spiritu sancto in Nazareth concepisse, in Bethlehem peperisse, quorum omnium testimonia in prophetia legerat. Comparat ergo verba prophetarum factis, et in omnibus habet argumenta fidei. Si Maria a pastoribus didicit, discamus et nos a sacerdotibus. « Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum in omnibus quæ audierant et viderant, sicut dictum est ad illos. » De his quæ audierant ab angelis laudabant Deum, et de his quæ viderant in Bethlehem glorificabant eum. Sed et magistri spiritualium gregum modo fidelium castra lustrant, probitatis exempla quærendo, modo ad pastorale officium redeunt docendo. Præterea notandum, quare Filius missus est potius quam Pater vel Spiritus sanctus. Ideo Filius missus est, non Pater aut Spiritus sanctus, quia inconveniens erat ut Pater ab alio mitteretur qui non erat ab alio. Si enim ab alio mitteretur, ab illo venire haberet a quo mitteretur, et esset illi quasi quoddam principium ab illo a quo mitteretur. Propterea ergo Pater ab alio mitti non habet, quia ab alio esse non habet. Missus est autem primum Filius, qui a solo Patre est, deinde etiam Spiritus sanctus, qui est a Patre et Filio. Primum Filius venit ut liberarentur homines. Postea Spiritus sanctus venit ut homines beatificarentur. Primum ille a malo liberavit, postea iste ad bona revocavit. Ille abstulit quod sustinebamus, iste reddidit quod perdidimus. Venit Filius naturalis missus a Patre ut adoptandos in hæreditatem vocaret, et consensum suum ut gratia adoptionis comprobaret. Neque enim sine consensu Filii a Patre alieni in hæreditatem ducendi erant. Misit ergo Pater pro filiis, venit Filius pro fratribus, quia in Patre et Filio paternitatis et filiationis nomen constat, ut Filii nomen adoptandi perciperent, et per illum cujus erat et ab illo a quo erat. Venit sapientia, ut hostis ratione vinceretur, et ut habitaculum suum ipsa vindicaret, quod malitia possidebat. Qui enim astutia vicerat, justum fuit ut non fortitudine, sed prudentia vinceretur, ut in eodem in quo se victor erexerat victus sterneretur. Factus est Filius Dei filius hominis, ut filios hominum filios Dei faceret, et ne Filii nomen ad alteram transiret personam, et essent in Trinitate duo filii, et confunderetur Trinitatis discretio. Si enim Pater carnem assumpsisset, idem ipse et Pater et Filius esset: Pater Filium quem genuit ex æternitate, et Filius matris a qua genitus esset ex tempore. Si autem Spiritus sanctus carnem assumpsisset, duo Filii in Trinitate essent. Alter Filius Patris sine matre, alter Filius matris sine patre. Ne ergo incommunicabile nomen divideretur, Filius solus carnem suscepit, ut unus et idem esset et Filius Dei, et filius hominis: Filius Dei secundum divinitatem genitus a Patre, Filius hominis secundum humanitatem natus ex matre.

Quod solus Filius carnem suscepit.

Quod solus Filius carnem suscepit ab hinc videndum erit. Sed forte aliqui erunt qui dicant: Si inseparabilia sunt opera Trinitatis, ergo quidquid facit Filius, facit Pater. Si autem omne quod Filius facit, facit et Pater (*Joan. v*), ergo, si Filius carnem assumpsit, et Pater carnem assumpsit, quia Filius sine Patre carnem assumere non potuit, si nihil sine Patre facere potuit. Sed hic primo considerandum est, quia, cum dicitur facere Filius omne quod Pater facit, de illa nimirum operatione intelligendum est qua creaturam suam condit, et regit, et disponit conditor et opifex Deus. In qua operatione Pater et Filius et Spiritus sanctus omnino separari non possunt, quia in deitate una in qua et per quam operantur unum sunt. Hæc autem idcirco de divina operatione distinguimus, ne quis contra id quod dictum est: « Omnia quæ facit Pater, hæc et Filius facit, » opponendum putet quia Pater gignit, quod Filius non facit, et Filius gignitur, quod Pater non facit. Si enim Filius sicut Pater gigneret, Pater esset, et si Pater sicut Filius gigneretur, Filius esset. Itaque ne quis, propterea quia Filius non gignit, quod Pater facit, existimaret Filium non facere quæcumque Pater facit, dicimus quia hoc de illa operatione intelligendum est qua vel creaturam operatur, ut quod non erat esse incipiat, vel in creatura operatur, ut quod factum est in eo quod factum est subsistat. Ibi enim tota Trinitas inseparabiliter operatur, ubi nec Pater a Filio, nec Filius a Patre, nec Spiritus sanctus ab utroque in operatione separatur. In opere quippe operatio proprie designatur. Nam in eo quod factum non est, quod est Deus non facit ipse, sed tantum est. In eo autem quod factum est, ab illo utique factum est a quo factum est omne quod factum est. Hic ergo omnia quæ facit Pater, et Filius facit similiter (*Joan. v*). In hac itaque operatione, quia carnis assumptio invenitur, quomodo soli Filio conveniat et non Patri non inconvenienter quæritur. Cum enim dicitur quia Filius carnem assumpsit, opus utique significatur quod Filius facit, a quo opere si Pater excluditur, non omnia quæ facit Filius, Pater operatur. An forte quia dictum non est, omnia quæ fecit Filius, Pater fecit, sed quæcumque Pater facit, hæc et Filius facit, existimandum est omnia quidem Filium facere quæ Pater facit, quædam autem Filium facere quæ Pater non facit. Absit, sed omnia quæ Pater facit Filius facit, et omnia quæ Filius facit, Pater facit, quia in eo quod in Deitate unum sunt, in operatione separari non possunt. Omne ergo quod Filius facit, Pater facit, quia in divinitate qua Filius est Patris, quia cum Patre unum est, nihil facit sine operatione Patris. Fecit quædam in humanitate secundum quam Filius Patris non erat, quia nascendo a Patre non acceperat. Quæ propterea ad solam personam Filii referuntur, quia ea in illa et secundum illam naturam fecit, quam cum Patre communem non habuit, sed solus ex tempore propriam singulariter

accepit. Veruntamen omnia quæ in divinitate, ideo solus non fecit, quia in divinitate solus non fuit, sed idem cum ipso fecit, quia cum ipso idem fuit.

Si ergo Filius in divinitate humanitatem assumpsit, quomodo in eadem divinitate Pater idem cum ipso non fecit, qui cum ipso idem fuit. An forte, cum dicitur Filius carnem assumpsit ex vi relationis qua intelligitur quia sibi univit, idem de Patre non dicitur, quia si idem diceretur, non idem, sed aliud intelligeretur? Si enim diceretur: Pater carnem assumpsit, intelligeretur similiter quod Pater sibi carnem univit, quod jam idem non esset, sed aliud. Aliud quippe esset, si Patri caro unita diceretur, quam cum Filio unita dicitur, quia sicut est alius in persona Pater, et alius Filius, sic aliud dicitur, cum Filius incarnatus dicitur, quam diceretur si Pater incarnatus diceretur. Nunc igitur consequens est, si Filius carnem assumpsit, idcirco carnem assumpsisse et Patrem, sicut consequens non est, si Filius sibi carnem univit, carnem sibi unisse et Patrem. Consequens autem est, quia si Filius sibi carnem univit, eandem carnem ipsi Filio univisse et Patrem, quia dum una utriusque operatio ostenditur, nec Filius sine Patre, nec Pater sine Filio operatus demonstratur. Si autem Pater sibi carnem induisset, et Filius sibi, non hoc idem esset, sed aliud, quoniam in eo ipso non eadem demonstraretur operatio, quod non ad eundem utrumque facta probaretur relatio. Nunc autem assumptionem sive unionem carnis et Pater operatus est, quia carne induit Filium, et Filius operatus est, quia carne induit semetipsum; et fuit una unio et operatio una. Propterea unio una, quia quod unitum est, uni unitum est; propterea operatio una, quia quod factum est in uno factum est. Tres operabantur, et non tria; sed unum operabantur, et quod fiebat et unius erat, quantum ad illum solum factum est, et trium erat, quantum ab illis factum.

Legitur in libro Iudicum quia Manue uxorem accepit filio suo Samson (*Judic. xiii*), nec tamen sibi uxorem accepit, quia filio uxorem accepit. Et postulabat filius patrem, ut sibi uxorem accipiat, quasi per se solus hoc facere non possit, et nemo est qui argumentetur ut dicat. Si pater filio uxorem accepit, ergo uxorem accepit pater, et contendat uxorum esse patrem, quia filio accepit uxorem. Quare ergo incarnatus dicatur esse Pater, quia Filio suo carnem univit, sicut ipse Filius incarnatus dicitur, quia sibi carnem copulavit? Sponsa quippe, Verbi caro est, et assumpsit illam Verbum sibi, et Pater Verbi similiter Verbo suo univit eam, et operati sunt duo unum, et fuit in uno operatio duorum una. Propterea ait: « Quæcumque Pater facit, hæc et Filius similiter facit. » Hæc, inquit, et Filius similiter facit. Quid est « hæc? » Non alia. Quid est « similiter? » Non aliter. Non poterat unitas operationis perfectius demonstrari. Non alia. Non aliter: eadem et eodem modo. Si eadem operaretur, et non eodem modo operaretur. Operatio una non esset

quia alia esset. Nunc autem et eadem, et eodem modo operatur, ut nihil sit aut aliud, aut aliter in operatione illius. Ostende mihi aliquid quod facit Pater, si tamen querendum est quid facit qui totum facit. Pone tamen exempli causa unum aliquid ex omnibus quæ facit Pater. Dico quia Filius hoc ipsum facit. Neque utique hoc ipsum dico quasi simile illi, sed idem ipsum. Cum enim dico: Idem facio quod tu facis, quia forte domum ædificas, sicut tu ædificas domum, et cum alia sit domus tua quam tu ædificas, quam illa domus mea quam ego ædifico, tamen idem me facere dico quod tu facis, quoniam id quod facio ego, secundum aliquid simile est illi quod tu facis, non sic intelligo cum dico quia Filius hoc ipsum facit quod Pater facit. Si autem ego domum ædificarem, et tu eandem mecum ædificares domum, dico quod idem faceres quod ego. Etiam verius unum, quia id ipsum et non aliud; nec tamen vere adhuc unum quia tu partem unam, et ego alteram; tu instrumentis tuis, ego instrumentis meis; tu manibus et lacertis tuis, et ego meis. Denique tu viribus tuis, ego meis: et jam non vere unum, sed in alio et per alia. Nunquid sic dico cum dico; quia Filius hoc ipsum facit quod Pater facit? Ergo alia est manus Filii, et alia est Patris; aliud brachium Filii, et aliud brachium Patris; alia virtus Filii, alia virtus Patris, cum ipse Filius et manus, et brachium, et virtus sit Patris? Sicut idem est quod homo manu facit, et quod manus hominis facit; et quod homo brachio facit, et quod brachium hominis facit; et quod homo fortitudine facit, et quod fortitudo hominis facit. Sic idem est quod Pater facit, et quod Filius facit; quia omne quod Pater facit, per Filium facit. Si essentia una est, si natura una, si fortitudo una, si voluntas una, quomodo non est una operatio? Dicis quia hæc facit Pater. Ego dico: Hoc ipsum Pater, hoc ipsum Filius, totum Pater et totum Filius. Ipsum facere Patris, Fili est. Noli pensare quasi duas actiones, unam majorem, unam minorem; aut forte similis ponderis æquales duas; unitas sibi est, nihil multiplices: una est actio duarum in uno, trium, actio una, sicut deitas una; et in una actione tres, non tres agentes sunt, sed unus agens, sicut in deitate una tres, non tres dii sunt, sed unus. Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, tres personæ sunt, sed tres dii non sunt, nec tres creatores, nec tres factores, quia in eo quod unum sunt, dividi non possunt. Quæcumque ergo Pater facit, hæc et Filius facit (*Jean. v*). Similiter, quid magis simile esse potest quam unitas? Quomodo dividi potest quod multiplicari non potest, aut quomodo a se recedere potest quod unum est? Ne ergo mireris, si assumptionem carnis quæ ad solum Filium refertur, non solum Filium operatus est, sed cum Filio Pater etiam et Spiritus sanctus. Neque idcirco tres incarnatos dixeris, quia incarnationem unius tres operati sunt, quia Trinitas naturæ inseparabilem facit operationem, et proprietates personæ singularem assumptionem.

De assumpta carne in Christum.

Quæritur quomodo homo, personaliter unitus Verbo, sine peccato potuit assumi de massa humani generis: quod totum corruptum, et quasi fermentatum est peccato in Adam. Ad quod respondetur quod Virgo Maria per fidem futuræ mortis Christi ante conceptionem mundata fuerit a peccato. Nempe decens erat ut ea puritate qua major sub Deo intelligi nequit, virgo illa niteret, cui Deus Pater unicum Filium suum, quem, de corde suo genitum, sibi cœqualem, tanquam seipsum diligebat, ita dare disponebat, ut naturaliter esset unus. Idemque communis Dei Patris et Virginis Filius, et quam ipse Filius substantialiter facere sibi matrem eligebat, et de qua Spiritus sanctus volebat et operatus erat, ut conciperetur et nasceretur ille, de quo ipse procedebat, quare de mundissima virgine potuit sine peccato concipi Filius Dei, et nasci per unitum sibi hominem. Excepta sancta Virgine Maria, de qua, propter honorem Domini, nullam prorsus cum de peccatis agitur, haberi volo quæstionem, scimus enim quod ei plus gratiæ sit collatum ad vincendum omni ex parte peccatum. Inde quod concipere ac parere meruit, quem constat nullum habuisse peccatum (Augustinus. *De nat. et grat.*, c. 36). Hac ergo virgine excepta, si omnes sancti et sanctæ congregari possent, quid responderent, nisi quod Joannes ait: « Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus? » (*I Joan.* 1.) Legimus: Mariam totam repleverat Spiritus sancti gratia, totam incanduerat divinus amor, ita quod in ea nihil esset mundanus quod violaret affectus, sed ardor continuus et ebrietas profusi amoris. (Augustinus). Si Spiritum Dei omnis virtus angelorum constat, beatam et gloriosam Virginem, in quam supervenit Spiritus sanctus, et totus Deus illapsus portatur novem mensibus in utero, credendum est majora promeruisse virtutum privilegia, et percepisse gratiam, ab angelis etiam collaudatam.

Suscipit Christus de terra terram, quia de terra caro est, et de carne Mariæ carnem accepit, et in ipsa carne hic ambulavit, et ipsam carnem nobis ad manducandum ad salutem dedit. » Apostolus. « Qui factus est ei ex semine David secundum carnem (*Rom.* 1.) » Nam sicut Deus ex substantia Patris ante sæcula natus est, ita homo ex substantia matris in sæculo natus. Nam si de nihilo factus esset, ille homo unitus Deo personaliter, sicut nonnulli asserunt, vel de alio genere quam de Adam? Humana natura quæ tota erat in Adam, et ibi peccavit, nullo modo satisfecisset Deo pro peccato suo, quia nec ipse Adam, nec aliquis de genere illius natus debitum illud solvisset. Et si Christus alienus esset ab humano genere quod peccaverat, satisfactio ejus nulla ratione pertineret ad Adam, et ex eo genitos, et non eis subvenire posse videretur amplius quam diabolus. (Augustinus.) In vulva Virginis genitalis sanguis et femineus humor fuit. Huic sanguini vel humori Verbum se miscuit, et substantiam sangui-

nis in carnem congelatam fecit. Accessit Spiritus sanctus, et hæc quæ fuerant Verbi glutinio commassata, animando formavit, et formata distinxit. (Beda.) Numerus XLVI annorum perfectioni Domini corporis aptissime congruit. (Augustinus.) Tradunt enim naturalium scriptores rerum, formam corporis humani tot dierum spatio perfici, quia videlicet proximis sex a conceptione diebus, lactis habeat similitudinem, sequentibus novem convertatur in sanguinem, deinde XII solidetur, reliquis XVII formetur usque ad perfecta liniamenta omnium membrorum, et hinc jam reliquo tempore usque ad tempus partus, magnitudine augeatur. Sex autem et IX, et XII et XVIII, XLV faciunt. Quibus si unum adjecerimus, id est ipsum diem quo discretum per membra corpus crementum sumere incipit, tot nimirum dies in ædificatione corporis Domini, quo in fabricatione templi annos invenimus.

(Augustinus.) Non in utero Virginis prius concepta est, et postmodum divinitas venit in carnem, sed mox ut venit Verbum in utero (*Joan.* 1), servato propriæ naturæ varietate, factum est caro, et perfectus homo, id est in veritate carnis et animæ, natus est de carne illa, cui unitum est Verbum. Est quoque alia ratio: Dictum est nimirum alibi quia hoc quod assumitur ad prolem de parente nullam habet voluntatem: ideoque nullum peccatum. Itaque perspicuum est, quoniam in eo quod Filius Dei in suam personam assumpsit, de Virgine nulla potuit esse macula peccati. (Augustinus.) Incommutabilis veritas per spiritum animam, et per animam corpus suscipiens, toto homine assumpto ab omnibus eum infirmitatibus liberavit. Quidquid enim hominis non in se assumpsit, nec liberavit. Sicut autem in sepulcro carnem suam moriendo non deseruit, sic in utero Virginis eam nascendo formavit. Sic ergo non discedente vita, mortuus est, sicut passus est, non pereunte vitæ potentia. Quamvis ergo raro reliquerit animam, et expiraverit, deitas tamen neutrum reliquit, ex quo Verbum caro factum est. Quidam flagitant sibi reddi rationem quomodo Deus homini permistus sit, ut una persona Christi fieret, cum hoc semel fieri potuerit, quasi rationem ipsi reddant de re quæ quotidie fit, quomodo misceatur anima corpori, ut una persona fiat hominis. Nam sicut in unitate personæ anima utitur corpore, ut homo sit ita in unitate personæ; Deus utitur homine, ut Christus sit. In illa igitur persona, mistura est animæ et corporis, et in hac persona mistura est Dei et hominis, si tamen recedat auditor a consuetudine corporum, quia solent duo liquores ita misceri, ut neuter servet integritatem suam, quamquam et ipsis corporibus aeris lux incorporea misceatur. Ergo persona hominis mistura est animæ et corporis. Cum enim Verbum Dei permistum est animæ hærenti corpus, simul et animam suscipit et corpus. Illud quotidie fit ad liberandos homines: hoc semel factum est ad liberandos homines. Verumtamen duarum rerum incorporearum commistio facilis

credi debuit quam unius in corpore. Nam si anima in sui natura non fallitur, incorpoream se comprehendit. Multo magis est incorporeum Verbum Dei, ac per hoc Verbi Dei et animæ credibilior debuit esse permistio quam animæ et corporis.

SERMO DE NATIVITATE DOMINI.

Quia hodie Redemptor natus in mundum modo salutis æternæ remedium attulit, nativitatis suæ tempus multis miraculorum declaravit insignibus. Ex universis autem primum Dominicæ nativitatis signum erat, quod eo tempore quo Christus natus est, solus Cæsar Augustus nimis pacificus toto mundo præfuit (*Luc. 11*): quod antea inauditum fuit tot populos et rationes unum posse pati dominum. Ex hoc autem Cæsaris Augusti principatu vere designabatur illum venturum in carne, qui solus regit et gubernat omnia, qui unus præest omnibus: quæ sunt in cælo et in terra. Secundum signum erat, quod tunc tanta pax erat in terra, quanta ad illud tempus a sæculo non est audita, ita ut nemo in toto mundo auderet bellum movere, sed omnes homines viverent sub una et tranquilla pace et quiete. Completa illa veraciter Isaïæ prophetia: « Et conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces (*Isa. 11*). » Verum significavit illa pax, illum in carne natum, qui humanum genus reconciliavit, qui angelos et homines unica pace conjunxit, qui omnibus veram pacem servantibus potestatem filios Dei fieri donavit, dicens: « Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (*Matth. 5*). » Unde et angeli Dei hac nocte Christi nativitatem annuntiantes cantaverunt: « Gloria in excelsis Deo (*Luc. 11*). » Tertium signum erat, quod ipso Cæsari concedente, unusquisque, sive nobilis sive ignobilis, liber aut servus, si fuerit in captivitate, ad propria jussus est redire, et unicuique hæreditas, propria reddebatur, et singuli se census Cæsari reddendos profitebantur, et ille census trium denariorum habuit pensionem, quæ drachma appellabatur. His rebus quid aliud significabatur, nisi quod quando in mundum sumus peregrinamur a Deo, usque dum per nativitatis Dominicæ gratiam ad paradisi gaudia reducimur, atque ab antiquo hoste liberati divinæ servituti subjicimur? Census vero, quem Cæsari reddere profitebatur, significat fidem sanctæ Trinitatis, quam rex noster requirit ab omnibus: qui nominis esse videntur Christiani. Quartum signum erat, quod Cæsar Augustus omnes servos, qui fugitivi erant, ad dominos proprios fecit redire, et ex eis qui hoc edictum neglexerant, et suos spreverunt dominos, una die xxx fere millia fecit interire.

In hoc ergo decreto significatum est unumquemque hominem, postpositis concupiscentiis sæculi, ad suum cælestem Dominum reverti. Ille vero qui hoc neglexerit: cum diabolo et angelis ejus æternæ damnationi subiacebit. Quintum signum erat stella novi signi et insoliti fulgoris, qui eadem nocte, eademque hora qua Christus natus est, in Oriente visa est a Magis (*Matth. 11*). Ex cujus insolito fulgore ipsi cognoscentes natum esse Regem

regum, ejusdem ductu stellæ Hierosolymam venerunt. Dehinc duce eadem Bethlehem, XIII die venerunt, ibique Deum mysticis muneribus adoraverunt. Hæc stella significabat illustrationis divinæ gratiam, qua Dominus in carne natus illuminabat eos qui se debant in tenebris et in umbra mortis. Sextum vero signum erat circulus magnus aureo rutilans splendore, qui fulsit circa solem, tota die illa qua Christus natus est, significans illa: Nasci verum solem justitiæ, qui sua gratia illustraret omnem hominem venientem in hunc mundum (*Joan. 1*). De quo Psalmista ait: « Exortum est in tenebris lumen rectis corde, misericors et miserator et justus Dominus (*Psal. cx1*). » Septimum signum erat que tota die nativitatis Dominicæ, rivus olei in urbe Roma Tiberi effusione emanavit. Oleum significat misericordiam; et in hoc demonstrabatur, quod in illa die natus est qui sola sui misericordia venit quærere et salvum facere quod perierat. Juxta quod Paulus ait ad Timotheum discipulum suum: « Apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri, non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos facit (*Tit. 11*). » Istis et aliis innumerabilibus signis voluit Deus suam nativitatem declarare, ut de mundi concupiscentia nos reducat ad cælestem patriam. Juxta quod Paulus dicit: « Renovamini spiritu mentis vestræ in justitia et sanctitate (*Ephes. 4*). »

Hodie Virgo genuit « Christum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam (*1 Cor. 1*). » Judæi ex impossibilitate naturæ opponunt et Virginem non posse parere, nec attendentes quod in lege eorum scriptum reperitur: « Ecce Virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur nobiscum Deus (*Isa. 7*). » Hoc testimonio Isaïæ, beata Maria partu fecunda esse perhibetur. Præcepit namque Dominus Moysi de singulis tribubus virgas afferri. Allatæ sunt virgæ duodecim, inter quas erat virga Aaron sacerdotis posita in tabernaculum testimonii. Altera autem die inventa virga Aaron floruisse, et frondes produxisse, nucesque peperisse. Qui virgam hanc, radice privatam, succo siccitam, frondescere jussit, et ipse veram virginem præclare gravidam fecit. De hac virga item Isaïas ait: « Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet (*Isa. 11*). » Jesse pater David regis, de cujus semine virgæ, beata virgo, scilicet Maria processit, et flore vitæ Christum protulit. Ex David gratia et miserationis Deus, homo factus, ut idem Isaïas ait: « Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum (*Isa. 7*). » Vere populum suum salvum faciet a peccatis eorum, quia quicumque Christo fideliter credit, cohæres ejus in regno Patris sui erit, « qui eruit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regno Filii charitatis suæ (*Colos. 1*). » Similiter voluit Dominus nativitatem suam declarare testimonio dicentis Jeremiæ: « Hic est Deus noster, et non æstimabitur alius absque eo, qui invenit omnem viam sapien-

tiæ. Post hæc in terris visus est, et cum hominibus A conversatus est (*Baruch. III*). » Judæi rursum dicant nondum venisse Christum; sed adhuc venturum, non attendentes Daniele[m] qui dixit: « Cum venerit Sanctus sanctorum cessabit unctio (*Dan. ix*). » Judæi igitur si contendunt Christum adhuc venturum, demonstrent quem habeant de suæ stirpis regem proprium. Si tunc ut Patrem nequeunt monstrare, credant Christum qui est Sanctus sanctorum venisse. Attendant autem quod ante tempora Danielis Jacob patriarcha dixit, corporicis quidem oculis privatus, prophetiæ autem spiritu plenus: « Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est; et ipse erit expectatio gentium (*Gen. xlix*). » Demonstrabitur etiam Dominicus adventus in facto Gedeonis B Israelitiæ. Cum enim filii Israel multa mala in conspectu Domini facerent, ideoque in Madian et Amalec traditi, durissime opprimerentur, clamaverunt ad Deum, postulantes ab eo auxilium. Comotus autem Dominus clamore eorum, apparuit Gedeon et dixit quia per eum vellet filios Israel liberare de oppressione Madian et Amalec. Dixitque Gedeon ad Dominum: « Da mihi signum hoc: Ponam vellus lanæ in aream, et si solum vellus erit rore perfusum et terra in circuitu sicca, scio quia per manum meam liberabis Israël (*Judic. vi*). » Quod cum Deus ad votum Gedeonis impleret, rogavit iterum ut, vellere foris posito, vellus siccum maneret. Quod cum Deus similiter adimpleret, hoc signo animatus Gedeon, conserto cum Madianitis prælio, copiosam multitudinem eum paucis milite delevit, et sic liberati sunt filii Israel ab oppressione durissima quam passi sunt a crudelissimis Madian et Amalec. Madian vero et Amalec, qui filios Israel dure afflixerunt, significant antiquum hostem qui humanum genus ante adventum Domini servitutis jugo oppressit, qui illatis concupiscentiis afflixit. Gedeon vero Christum significat, qui mundum ab antiqui hostis subtraxit imperio. Quod vero Dominicus adventus in vellere demonstratur, declarat Psalmista dicens: « Descendet sicut pluvia in vellus (*Psal. lxxi*). » Dominus sicut pluvia in vellus descendet, sicca adhuc circumjacens terra, cum Dominus adhuc soli populo Israel innotuit, cum de stirpe Judæorum sibi et matrem de qua nasceretur, et discipulos quos ad prædicandum mitteret elegit. Adventus Dominicus velleri sicco, et terræ rigatæ circumpositæ comparatur, cum Christi fides toto mundo innotuit, et solum gens Judæorum ut nunc, videtur arida, et incredula permansit.

Hunc quidem, qui Deus ea quæ de suo adventu per patriarchas et prophetas rebus et verbis promissit, jam homo implevit, pertractemus solliciti. Si Deus venit in hunc mundum, ut nos faceret cives angelorum, ne nos ipsi causa simus nostræ perditionis, si nos in peccandi concupiscentiis persistendo, a Deo salvatore nostro elongaverimus, exuamus veterem hominem, et induamus novum hominem,

qui salutis nostræ causa natus est in mundum, Videamus quantam dignitatem nobis nativitas Domini concesserit. Prius enim quam Redemptor noster per carnem nasceretur, alienos a suo consortio nos damnabant angeli, quia peccando nos celestem patriam perdidisse sciebant. Postquam vero Redemptor terram nostræ carnis assumpsit, nostram fragilitatem illa angelica celsitudo non despexit, et quos prius habebant despectos, jam venerantur ut socios. Hinc ipsi angeli, hac nocte de Christi nativitate et de nostra redemptione gloriantes, cantaverunt: « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (*Luc. II*). » Hinc est quod Lot (*Gen. xix*), et Josue (*Judic. v*) angelos adoraverunt, et tamen adorare non prohibentur. B Joannes vero angelum adorare voluit, et tamen angelus hunc ne se adorare debeat compescit dicens: « Vide ne feceris: conservus enim tuus sum; et fratrum tuorum (*Apoc. xix*) » (GREGORIUS). Postquam vero angeli humanitatem in Deo conspiciunt, se adorare ab homine pertimescunt, nec habere dedignantur hominem consocium, qui super se adorant hominem Deum. Obtineamus ergo moribus dignitatem nostram, nulla nos luxuria inquinet, nulla nos turpis cogitatio accuset, non malitia mentem mordeat, non invidia consumat, non elatio inflat, non ambitio dilaniet. Qui enim Dei cohæredes et cives angelorum esse debemus mundam et angelicam vitam ducamus. Quod ipse præstare dignetur qui Deus homo factus est causa nostræ salutis, Jesus Christus, Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum.

SERMO DE NATIVITATE DOMINI.

« Apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit (*Tit. III*). » Acquisiverat sibi, fratres charissimi, genus humanum astutia diabolicæ fraudis, subdiderat eos suæ conditioni per peccata primi parentis. Dominus vero justus iudex, qui nec adversario suo aliquid injustum vult irrogare, sed omnia sive per misericordiam sive per justitiam facere, sic voluit genus humanum per gratiam redimere, ut nec injustitiam videretur inferre diabolo. Cum ergo Satan contra hominem astute egisset per fallaciam, voluit Dominus contra Satan propter hominem prudenter agere per sapientiam. Tali igitur Dominus egit consilio de humana reparatione, necessarium erat ut contra diabolum pugnaturus talis mitteretur, qui nec succumberet, sed rationabiliter ageret, et cum sapientia omnia tractaret. Adam purus homo erat, et ideo ex humana fragilitate tentationibus diaboli succubuit, et propterea purus homo ad redemptionem nostram mittendus non orat, qui vel per se cum tentaretur, peccare potuisset. Quale autem peccatum Adam commisit? Tale utique pec-

catum, quod majus mundo erat. Sex enim criminalia flagitia in uno crimine admisit, quibus sex aetates suae posterioritatis morti involvit. Primum namque superbia fuit, cum Deo aequalis esse voluit, et ideo factus est omnium infimus qui fuit omnibus praelatus. Secundum inobedientia exstitit, cum mandatum praeterivit, et ideo facta sunt etiam ei omnia inobedientia quae prius erant subjecta. Tertium avaritia erat, cum plus quam concessum erat concupierat, et ideo omnia juste concessa amisera. Quartum erat sacrilegium, cum vetitum in sacro loco quasi per furtum subripuit, et ideo de sacrario excludi meruit. Quintum spiritualis fornicatio fuit. Anima enim illius erat Deo conjuncta. Sed cum spreto Deo diabolum admisit, quasi cum extraneo adulterium commisit, et ideo veri sponsi amicitiam amisit. Sexto homicidium perpetravit, quo se et omne genus humanum in mortem praecipitavit. Unde et interiori homine mox est mortuus, et jacuit in sepulcro corporis sepultus. Quamobrem duplici culpa est obstrictus: una qua Deum contempsit et opus obedientiae deseruit; alia qua foveam mortis incidit, et se adjunctum opus impotem fecit. Quali autem modo oportuit eum reverti? Honorem quem Deo abstulit reddere debuit, et pro peccato satisfacere quod fecit. Valde enim justum est, ut, qui alii sua abstulerit, et ablata restituat, et pro injuria illata satisfaciat. Quid abstulit homo Deo? Totum quod proposuit in sua cura de ejus genere facere. Qualiter ablatum honorem reddere debuit? Diabolum ita vincere ut ipse victus est ab eo, et seipsum omnesque praedestinos ad vitam tales restituere quales futuri erant, si permansissent. Qualiter autem debuit satisfacere? Quia peccatum majus mundo commisit, aliquid majus mundo Deo solvere debuit. Sed cum horum neutrum facere posset nulla ratione, ideo permansit in morte. Et cur penitus non periit, quia statutum Dei immutari non potuit. Proposuit enim ex genere Adae electorum numerum implere. Quid ergo? Quia debitum honorem non solvit, Deus ab eo invito accepit, cum eum poenis subegit. Ad quem finem tandem pervenire debuit? Quoniam transfuga servus cum furto Domini sui ad saevissimum profugerat tyrannum, filius regis missus est de palatio in carcerem post exsulem servum, qui tyrannum contereret, et fugitivum servum cum rebus in gratiam regis reduceret.

Quare homo non potuit redire solus post lapsum? Quia sicut non per se, sed per alium impulsus cecidit, ita dignum erat, cum per se non posset et vellet, per alium adjutus resurgeret. Cur non misit angelum ut eum redimeret? Si angelus hominem redemisset, tunc illius etiam servus esset. Homo autem sic restitui debuit ut aequalis angelis esset. Et aliud oberat. Angelus in sui natura invalidus erat hominem redimere. Si autem homo fieret minus posset. Angelus etiam mittendus non erat in hac militia, quia peccare potuisset, qui prius pec-

cavit in superbia. Quare non creavit alium hominem de terra, et misit eum pro perditio? Si novum hominem Deus creasset et misisset, tunc ad genus Adae redemptio non pertineret. De suo enim genere esse debuit qui pro homine satisfaceret. Cur non misit patriarcham vel prophetam? Patriarchae et prophetae in peccatis concepti et nati erant, et ideo genus humanum redimere non poterant. Igitur quia angelus redimere non debuit, et homo satisfacere non potuit, Dei filius per quem omnia, ut et redemptio per eum fieret assumpsit plenum hominem, et in duabus naturis factus est una persona. Et in illa natura qua Deus erat, vicit diabolum, ut ipse vicerat hominem, et omnibus praedestinatis caelum aperuit et angelis coaequavit: quod solus Deus facere potuit. In ea autem natura qua homo erat pro injuria majus mundo solvit, cum mortem indebitam subiit, quod solus homo facere debuit. Quare ergo non est missus Pater, nec Spiritus sanctus; sed solus Filius est incarnatus. Si Pater vel Spiritus sanctus incarnaretur, duo filii in Trinitate computarentur: unus filius Virginis qui esset incarnatus, alter Filius Dei. Et alia causa erat. Filius est Dei similitudo, angelus autem et homo assumpserant sibi similitudinem Dei. Debuit ergo ille incarnari cui specialiter injuria facta fuerat, ut istum misericorditer servaret, illum etiam juste damnet. Quare ergo Filius solus est incarnatus quia contra astutiam diaboli, agendum erat per sapientiam ejus. Sapientia autem et providentia Patri est Filius per quem omnia facta sunt et provisiva. Quia igitur providentia est, egit prudenter et rationabiliter, et quia sapientia est, egit sapienter; et quia Deus exstitit, peccare non potuit, missus est ergo Filius. Qui cum esset providentia, rationabiliter egit, cum esset sapientia, sapienter omnia tractavit; cum esset Deus peccare non potuit: sed rationi congruum erat, ut sicut homo superatus captus erat, sic et homo, superando naturam, hominem liberaret. Non ergo purus Deus missus est, sed et Deus et homo. Homo qui pugnaret: Deus qui pugnantem sustentaret. Est et alia ratio. Magna discordia erat inter Deum et hominem per veterem hominem, facta est concordia per novum mediatorem. Sed cum mediator esset, dignum erat, ut cum utroque affinitatem haberet. Itaque cum hominem Deo reconciliaturus erat, qui erat inter utrumque, Deus et homo debuit esse. Apparuit igitur benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei, etc. Id est Deus et homo: non tamen ex operibus justitiae quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit. (Tit. iii.) Bene ait: Apparuit, hoc est de Virgine nasci voluit. Cur autem de Maria et non ab alia? Quia haec prima in mundo virginitatem vovit. Quomodo potuit nasci sine peccato de massa peccatrice? Ab initio Deus quosdam qui se familiariter colerent, de aliis segregavit, de quibus virgo quasi de linea ducta pullulavit. Quae velut olim virga arida sine humore florem, ita sine concupi-

scientia mundo edidit Salvatorem. Qualiter genuit? Sine sorde et sine dolore. Clausa enim janua; thalamum uteri introivit, et humanam naturam (sibi conjunxit; clausa porta, ut sponsus de thalamo processit. Cur novem menses clausus fuit in utero? ut homines qui erant clausi in miseriis hujus mundi seu inferni, reduceret ad consortium novem ordinum angelorum. Qua hora est natus? Media nocte, ut dicitur: « Dum nox medium iter haberet, omnipotens sermo tuus a regalibus sedibus venit (Sap. xviii.) » Cur, in nocte? Primo quia occultus venit, deinde ut eos qui in nocte erroris erant, ad lucem veritatis perduceret. Ideo apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei.

DIVISIO SERMONIS.

Benignitas et humanitas nostri Salvatoris apparuit quoque per septem specialia miracula, id est per stellam nimis præfulgidam (Matth. ii), per circumlum aureum vel purpureum, qui circa solem claruit, per fontem olei qui de terra erupit. Per maximam pacem quæ tunc fuit. Per censum ad quem descriptus est universus orbis. Et per hoc quod multi censum Dominicum reddere recusaverunt, sunt una die occisi, et per hoc quod brutum animal loquebatur: Quid itaque designant ista? Stella sanctos significavit. Stella ergo præclara illuxit, quia Sanctus sanctorum venit. Circulus circa solem præfulsit, quia sol justitiæ Ecclesiam auro suæ divinitatis illustrare, et purpura suæ passionis coronare venit. Fons olei de terra fluxit, quia fons misericordiæ de virgine manavit. Oleum enim est misericordia. Pax ingens exstitit, quia pax vere in terris apparuit. Mundus ad censum est descriptus, quia ad supernum regnum genus humanum est chrismate consignatum. Qui Dominicum censum reddere recusarunt occisi sunt, quia qui dixerunt: « Nolumus regnare hunc super nos (Luc. xix), » desperierunt. Pecus loquebatur, quia populus gentium ad laudem Dei convertebatur. Apparuit et hæc nativitas nostri Salvatoris, sive revelata est per angelos pastoribus. Audivimus enim in Evangelio, quod pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis supra gregem suum. « Et ecce angelus Domini stetit juxta illos; et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus. Nolite timere, ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus est nobis Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David, id est in Bethleem. Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, et positum in præsepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis exercitus laudantium et dicentium: « Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. ii). » Hoc audientes pastores venerunt usque Bethleem, et invenerunt sicut fuerat dictum ad illos per angelum. Merito angelus hæc annuntiavit, quia rex angelorum natus erat, ut cum magna

lucē apparisset angelus, quia solem justitiæ lumen exortum in tenebris declaravit.

Nuntiatum pastoribus est, quia natus est qui ait: « Ego sum pastor bonus (Joan. x). » Per stellam apparuit regibus, quia natus est rex et stella. Rex inde dictus est, ut ibi: « Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum (Psal. ii). » Stella quoque quia orietur stella ex Jacob. Merito itaque apparuit pastoribus et regibus, quia ipse erat rex et sacerdos, et natus de regali et sacerdotali semine. De regali semine quia de David. De sacerdotali quoque probatur natus esse, quia Maria erat cognata Elizabeth de qua legitur: « Et erat Zachariæ uxor de filiabus Aaron, et nomen ejus Elizabeth (Luc. i). » Satis commendabilis est nuntius, quia et angelus et cum magna luce. Sed audite quid attulit: « Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, » etc.

Vere gaudium magnum. Captivi eramus, in carcere jacebamus, et in infirmitate natus est Salvator, natus est medicus. Ecce gaudium magnum. Multo magis erat gaudendum hominibus, cum et angeli gauderent et dicerent: « Gloria in excelsis Deo, » etc. Gloria erat apud angelos in excelsis: De restauratione diminuti ordinis. Laudant Deum de reparatione hominum ad restorationem angelorum. Et hominibus est pax. Pacem nuntiavit hominibus qui cum Deo et angelis prius discordiam habuimus, sed per mediatorem reconciliati sumus. Et quia peccando extranei eramus a Deo, extraneos nos a suo deputabant angeli consortio. A Deo vilipendebant angeli homines, quod se ab eis adorari permittebant. Hinc est quod angelos Lot et Abraham adorant (Gen. xix), nec ipsi prohibenter ante Christi adventum. Sed nato Domino cum Joannes vellet adorare angelos in apocalypsi, id est angelus ne se debeat adorare compescuit dicens: « Vide ne feceris: conservus enim tuus sum et fratrum tuorum (Apoc. xix). » Prius naturam humanam despiciunt angeli, ut inferiorem, sed postquam eam super se assumptam conspiciunt, prostratam sibi videre pertimescunt, nec dedignantes hominem socium, qui super se adorant hominem Deum. Pax nuntiatur hominibus, sed non omnibus hominibus, sed tantum hominibus bonæ voluntatis. Ac si diceret: Illi se Deo reconciliabunt, qui habent bonam voluntatem reconciliandi qui se subdit Creatori, nec facit aliquid contrarium ejus voluntati. Notandum est quare dixerit bonæ voluntatis, et non actionis, quia sufficit bona voluntas, etiam si desit operationis facultas. Itaque bona voluntas valet aliquid sine operatione, bona operatio nunquam sine bona voluntate. Maluit ergo dicere bonæ voluntatis, quod commune est in omnibus salvatis. Ostendimus, fratres clarissimi, vobis quomodo apparuit benignitas, et humanitas, etc., sed non est silendus ordo ejus gloriöse nativitatis. Prædictus erat ejus adventus multis ante temporibus, a prophetis præsignatus erat in

multis figuris. Ait enim Isais : « Egre dietur virga a radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet (*Isa. xi.*) » Hic etiam primus ostensus est in tempore Aaron in figura. Dominus enim præcepit Moysi de singulis tribubus virgas afferri. Allatæ sunt duodecim virgæ : inter quas etiam una allata est, quæ Aaron fuerat sacerdotis. Positæ sunt ergo a sancto Moysè in tabernaculum testimonii. Virga autem Aaron post alteram diem invenitur produxisse flores et frondes et peperisse nuces (*Num. xvii.*) Ecce quomodo conveniunt propheta et figura. Jesse fuit pater David, radix Jesse est familia Judæorum, virga est Maria ; flos filius ipsius, super quem descendit Spiritus sanctus in specie columbæ. Similiter virga Aaron quæ sine semine protulit nuces, significat Mariam, quæ sine semine genuit Christum : in nuce, quæ significat Dominicum corpus, tria sunt : cortex, testa, nucleus. Cortex amarus significat carnem, quæ habuit passionis amaritudinem. Testa significat ossa ; nucleus interior, animam candidam virtutibus. Cum his et similibus esset Domini nativitas pronuntiata et demonstrata, voluit Dominus promissa implere. Missus est itaque Gabriel ad Mariam virginem in Nazareth, annuntiavit descensum Domini in uterum ejus. Dignum erat ut Gabriel, qui *fortitudo Dei* dicitur, annuntiaret nasciturum Deum, qui forti manu pugnaturus contra mundi principem erat. Et valde conveniens erat, ut Christus, qui flore supradicto præsignatus erat, in Nazareth conciperetur, quæ *flos et virgultum* interpretatur, egregium præcursorem habuit. Egregius imperator Joannem Baptistam, qui ab utero matris Deum recognovit, qui per eundem angelum Gabrielem nuntiatus est, et contra usum naturæ de sterili, Elisabeth videlicet cognata Mariæ natus est. In sexto

mense a conceptione Joannis, conceptus est Christus. Quo concepto abiit Maria in montana eum festinatione, et intravit in domum Zachariæ, et salutavit Elisabeth. Et audita salutatione exsultavit infans in utero Elisabeth (*Luc. 1.*) Cœpit Joannes esse propheta antequam nasceretur ; recognovit servus Dominum, prophetavit conceptus conceptum, et per gratiam pueri repleta est mater spiritu prophetiæ, et ait : « Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me ? Et mansit ibi Maria tribus mensibus, et reversa est in domum suam (*ibid.*) » Post hæc contigit ire Joseph Bethlehem cum uxore sua prægnante. Cumque impleti essent dies ut pareret, divertit in stabulum, et peperit sine dolore, et pannis eum involvit, et divina potentia operante natus est de virgine (*Luc. 11.*) Maria Christus, non aperta virginis porta, quia virgo ante partum, et virgo in partu, et virgo post partum. De hac virginis porta dixit Dominus ad Ezechielem : « Porta hæc quam vides clausa erit et non aperietur, et vir non transiet per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, et semper erit clausa (*Ezech. xlv.*) » Magnum meritum, magnum donum, magna gratia : ancilla peperit Deum, creatura Creatorem, filia parentem, filia divinitatis, mater humanitatis. Duas nativitates Domini accipimus, unam divinam, alteram humanam : illam sine matre, istam sine patre. Hodie, fratres charissimi, celebramus temporalem nativitatem propter nos acceptam, gaudeamus propter reparationem nostram. Hodie suscepit mundus infirmus sanitatem, hodie captivus libertatem, hodie recuperavit exsul hæreditatem. Suscipiamus hodie Regem venientem, præparemus habitacula pectorum contra talem imperatorem, ut dignetur nos recipere in cœlesti Hierusalem.

DOMINICA PROXIMA POST NATIVITATEM DOMINI.

« Ibant pater Jesu et mater admirantes super his quæ dicebantur de illo, et benedixit illis Simeon (*Luc. 11.*) »

(BEDA.) Joseph, quia nutritus erat, et Mariæ famam observabat secundum opinionem vulgi, Pater Salvatoris appellatur.

« Et dixit ad Mariam matrem ejus : Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel et in signum cui contradicetur. »

In ruinam multorum positus est Dominus, quia ipse est lapis offensionis, et petra scandali, id est ruinæ his qui offendunt verbo, nec credunt. De quibus ipse dicit : « Si non venissem et locutus eis non fuissent, peccatum non haberent (*Joan. xv.*) » In resurrectionem autem positus est, quia credentes in eum resurrexerunt a peccatis per eum. In suis prædicatoribus quoque positus est in ruinam et resurrectionem, ut ait Apostolus : « Christi bonus odor sumus Deo in his qui salvi fiunt, et in his qui pereunt (*11 Cor. 11.*) » Signum cui contradicetur il-

dem Dominicæ crucis accipe, de qua Judæi ad Paulum dixerunt : De hac secta notum est nobis, quod ubique ei contradicetur. « Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, » id est dolor Dominicæ passionis, quia non potuit Filium videre crucifigi sine affectu materni doloris, etsi sperabat resurrectionem. Usque ad finem sæculi animam Ecclesiæ gladius tribulationis pertransit, cum signo fidei ab improbis contradicetur, cum multos ruere videt. Aliter. (ORIGENES.) Positus est Dominus in ruinam vitiorum, et in resurrectionem virtutum, nec fit resurrectio nisi ruina præcedat. Omnia quæ de Christo narrantur, quod natus de virgine, quod resurrexit, quod januis clausis intravit, omnia, inquam, signum sunt cui contradicetur ab infidelibus. (AMBROSIVS.) « Tuam ipsius animam pertransibit gladius, » qui est verbum Dei, revelans tibi mysteria ; « ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. » (BEDA.) Ante erat incertum, quia Judæorum Christum reciperent, qui respuerent ; sed audita nativitate re-

velabantur cogitationes, cum Herodes et sui turbabantur. Postea vero doctrina ejus et virtute diffamata, alii eum quasi magistrum veritatis habuerunt. Alii ab eo quasi a seductore recesserunt.

« Et erat Anna prophetissa filia Phanuel de tribu Aser. Hæc processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis vii a virginitate sua. Et hæc vidua erat usque ad annos LXXXIII, quæ non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens Deo die ac nocte. » Juxta historiam Anna et devotæ conversationis et venerandæ ætatis digna describitur, quæ Domino testimonium perhibebat. Mystice autem significat Ecclesiam, quæ in præsentī quasi sponsi Domini sui morte viduata est. Septies XII, LXXXIII faciunt. Et VII pertinent ad cursum sæculi, qui diebus septem volvitur; XII vero pertinent ad perfectionem apostolicæ doctrinæ. Quisquis ergo totum vitæ suæ tempus apostolicis mancipat institutis, quasi LXXXIII annis cœlestis templi limina servare, et Domini postulare adventum laudatur, dum a Domino peregrinatur. Septem anni quibus Anna cum viro suo vixit, significant perfectionem illius temporis quo a Domino in carne conversante docetur Ecclesia. Qui anni postea per XII multiplicantur, propter apostolicam doctrinam, deinde regentem Ecclesiam.

« Et hæc ipsa hora superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui expectabant resurrectionem Israel. »

Ipsa hora qua Simeon accepit puerum superveniens Anna confitebatur, id est laudabat Dominum, et omnibus fidelibus qui jugo Herodis alienigenæ gravati liberationem expectabant, promittebat per adventum Christi in proximo redemptionem fieri. Non solum angelī, sed et omnis ætas et sexus testimonium nato reddidit puero, et sicut ab omnium sæculorum fidelibus præsagebatur, ita veniens omnium sanctorum laude prædicatur. (BEDA.) Quod Simeon et Anna proventi Jesum excipiunt et laudant, significat fidelem Synagogam, quæ post longam expectationem promissionum non ficta fide eum receperunt qui prænuntiabatur.

« Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth. » Prætermisit hoc loco Lucas, quæ a Mattheo satis exposita noverat, Dominum videlicet, post hæc ne ab Herode necandus inveniretur, Ægyptum a parentibus esse delatum. Defunctoque Herode, sic demum Galilæam reversum, Nazareth civitatem suam inhabitare cœpisse. Solent enim evangelistæ singuli sic omittere quædam, quæ vel ab aliis commemorata viderint vel ab aliis commemoranda in spiritu præviderint, ut continuata suæ narrationis serie, quasi nulla prætermisisse videantur. Quia tamen alterius evangelistæ considerata Scriptura, quo loco transulta fuerint, diligens lector inveniat.

« Puer autem crescebat et confortabatur plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo. » Crescere corpore et confortari, ætate humana intellige. Sapientia

est ipsa divinitas, qua plenus erat, gratia vero est conjunctio divinitatis in unam personam. Gratia autem, quia eidem mediatori Dei et hominum, homini Jesu Christo magna gratia donatum est, ut ex quo homo fieri cœpisset, perfectus et Deus esset. Hoc hominum natura non recipit, ut ante duodecim annos sapientia impleatur. Quomodo omnia illo mirabilia fuerunt, ita pueritia mirabilis fuit, ut Dei sapientia impleretur.

SERMO DE TRIBUS SILENTIIS.

« Dum medium silentium tenerent omnia, etc. (Sap. XVIII). » Tria sunt silentia: Primum est ignorantia languoris; secundum, desperatio curatoris; tertium silentium est adoptio sanioris. Primum silentium fuit, quando homo non agnovit morbum suum, et idcirco silebat, nec quærebatur remedium. Sed postquam lex subintravit, et ostendit languidis vulnera sua, statim ruptum est silentium, et cœperunt mox ægri salutem quærere. Sed quia per opera legis ubi salus non est sanari volebant, quod quærebant non poterant invenire. Tandem ergo considerans homo, per legem neminem justificari posse, quasi post diuturnos clamores fatigatus, etiam secundum silentium. Locutum est pacem, dedit desperans, loqui rursus cessavit, et subsequutum est gratiam, proposuit misericordiam, promisit veniam, et cœperunt ægri currere ad medicum, et quasi magnis clamoribus, sic pura fide cordis et vera confessione oris flagitari remedium. Hoc itaque et nunc in vita hac præsentī agitur, ut cum homo per Dei gratiam sanitatem receperit, et ad illam felicitatem venturæ immortalitatis perductus fuerit, non erit amplius quid petat; et tunc sequitur tertium silentium, quod nunquam finem habebit. Inter primum et medium silentium multa verba sonuerunt, inter medium et ultimum silentium sonat unum verbum. Multa fuerunt multiplicia legis mandata, quæ per Moysen data est. Unum verbum est, una Dei gratia quæ per Jesum Christum facta est, vel potius Jesus Christus est. Moyses famulus Dei multa verba, multos sermones edidit; Deus Pater unum Verbum, unum sermonem misit. Sed sermones Moysis omnipotentes non fuerunt, quia quod dicebant facere non potuerunt: ideo tandem quandoque in promissione deficiendo siluerunt. Et tunc omnipotens Sermo venit, qui non solum dixit, sed quæcunque dixit, imo quæcunque voluit, fecit. Iste Sermo, istud Verbum adhuc loquitur, quandiu in fidelibus suis promissiones operatur. Sed cum promissa impleverit, tunc quasi cessavit. Cum autem promissa fuerint impleta, quia amplius quod petatur, nihil deerit, tunc felix et sempiternum silentium erit. « Dum ergo medium silentium tenerent omnia. » Bene omnia: Hoc non solum illi qui in petitione desperabant, sed et illa quæ in promissione: « Et nox in suo cursu iter haberet. » Nox in sacra Scriptura aliquando pro diabolo, aliquando pro umbris ejus, in peccatoribus et iniquis, aliquando pro peccatis, aliquando pro præsentī vita accipitur. Per noctem

ergo in hoc loco, mortalis hujus vitæ fluctus signatur, sicut per diem alibi claritas vitæ perpetuæ. Præsens ergo vita mors est, vita vero futura dies. Nox ista habeat vesperam, dies illa habeat auroram. Vespera hujus noctis etiam fuit ex quo Adam peccavit, donec accepta sententia mortis, a paradiso pulsus est in tenebras hujus mundi. Exiit aurora sequentis diei, id est a resurrectione Christi usque ad finem sæculi. Gutta ista nox est. Sed quis est cursus hujus vitæ? Igitur vita mortalis deorsum est in inferis, sicut vita immortalis sursum. Item. Iter sursum est in cælis. Item medium est stadium vitæ præsentis : quod nascendo intramus, vivendo percurrimus, moriendo eximus. Quoniam ergo nox in suo cursu medium iter haberet, ideo quando mors universos quos in stadio vitæ præsentis reperit, secum ad inferos traxit, et nemo mortalium ad vitam immortalem ascendere potuit. Unde per noctem accipere possumus peccatum. Quæ videlicet nox ab originali peccato cœpit, et per actualia cucurrit. Quando igitur post originalem prævaricationem primæ prævaricationis naturalis legis, ac deinde scriptæ legis prævaricatione succedente, peccatum ad summum incrementum venerat, quasi nox in suo medio cursu iter habebat. Sed ista nox vera luce apparente, mox deorsum vergere cœpit, et non quasi quadam alterna immutatione paulatim decrescens elongat, quousque lux crescendo ad plenam diem perveniat. Vide ergo ordinatissimum divinæ dispensationis consilium. Quando omnis recuperandæ salutis spes perierat, et mors omnia secum deorsum rapiebat, tunc omnipotens sermo ad liberandum mittitur, ut amplius divinæ gratiæ munus commendetur. Venit, inquit. Quis? Sermo Altissimi, Verbum Dei, unicus Patris, rex filius regis. Unde, vel quo? De concessu Patris, ad celebrandum mysterium passionis, de æqualitate majestatis ad patibulum crucis, de sede regali ad officinam peccati, de lumine cæli usque ad tenebras inferni. Sed nunquid ideo regnum perdidit, imo eos qui servi erant peccati liberans usque ad conregnandum sibi sublimavit, et ideo fortassis a regalibus sedibus venit, quia in domo Patris mei mansiones multæ sunt (*Joan. XI*), et regnabunt cum illo in æternum, cum acceperint regnum quod paratum est ab origine mundi.

De eo quod Verbum carnem sumpsit cum pœna sine culpa, cum mortalitate sine iniquitate.

Dei itaque Filius cum esset unigenitus Patris Filius volens sibi fratres adungere, descendit ad humanum genus, et assumpsit hominem, ut faceret sibi fratres, nullum despiciens in fraterno loco suscipere quem cognovit obedientem iri præceptorum suorum. Multi autem quærun de carne illa quam assumpsit, qualiter a peccato munda fuerunt, qualiter sine peccato pœnam peccati portaverunt. Et de eo quod qualiter a peccato munda fuerunt vel mundata, quorundam æstimationem tacere non debemus, ne forte si non exponatur non videatur, et si non videatur

A quod est, credatur quod non est. Quidam putant carnem illam quæ assumpta est a Verbo, ita ab initio et in primo parente, quando tota massa naturæ humanæ per peccatum corrupta est, a contagione et a corruptione peccati immunem fuisse custoditam, et ab ipso primo parente usque ad susceptionem sui a Verbo, liberam ab omni peccato et mundani deductam, ut nunquam sub peccato fuerit, et ideo a peccato non liberatam, sed liberam. Aiunt enim quia illa pars naturæ humanæ sub peccato esse non debuit, per quam ipsa natura humana ubi obnoxia peccato fuerat, a peccato liberanda erat. Ad probandam quoque eandem æstimationem adducunt illud quod Apostolus, cum novum sacerdotium veteri præferendum assereret, Melchisedech, qui typum ipsius Christi ac novi sacerdotii gerebat, ab Abraham decimas accepisse ostendit, in qua decimatione etiam Levi, a quo veteris sacerdotii ministros descendisse dubium non est decimatum comprobavit, ac per hoc vetus sacerdotium quod in Levi decimas dedit inferius, novum autem quod in Melchisedech qui forma Christi est, decimas accepit, superius et dignius æstimandum (*Hebr. vii*). Ubi tamen Christus qui tunc secundum carnem similiter ut Levi in lumbis Abraham fuit, decimatum non dicimus, ne simili ratione novum sacerdotium quod in Christo est, ibidem decimas dedisse convinamur. Quomodo autem Levi qui secundum carnem in lumbis Patris tunc fuit decimatus est, et Christus, qui secundum carnem ibidem fuit, decimatus non est, nullam causam aliam inveniri posse putant, nisi quia caro Levi cum culpa ibi fuit, caro Christi non fuit, atque ideo quod peccato obnoxium erat, expiatione eguisse; quod autem mundum atque a peccato liberum erat, non eguisse. Tali ergo se ratione probare putant, quod caro illa, quæ a verbo assumpta est, nunquam obnoxia peccato fuerit, sed ab initio sive in eo a quo descendit sive in his per quos descendit, munda servata sit a peccato, ut aliquando esse possit hostia pro peccato. Sed catholica veritatis diffinitio Filium Dei qui pro peccatoribus et de peccatoribus natus est de carne obnoxia peccato carnem assumpsisse asserit liberam a peccato, et ideo liberam quia liberatam. Ideo liberam non quia sub illo unquam fuit, sed quia sub illo esse aliquando cessavit. Quando assumpta est, mundata est. Per eandem quippe gratiam natura humana mundata est ut verbo Dei libera a peccato uniretur. Per quem Christianus a peccato liberatur, ut eidem naturæ Christianus in Christo capite societetur. Appareat itaque nobis, sicut dicit beatus Augustinus, gratia in nostro capite, unde secundum uniuscujusque mensuram se per cuncta membra ejus diffundit. Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. De ipso spiritu et hic renatus de quo est ille natus eodem spiritu fit in nobis remissio peccatorum, quo spiritu factum est ut nullum haberet ille peccatum. Sic ergo factum est per gra-

tiam, ut caro illa a peccato, sub quo ab origine sua erat, mundaretur, et mundata in illo qui liber ab omni peccato, in ea futurus erat, a peccato libera assumeretur, ut nec gratia corruptioni naturæ præjudicium faceret, nec corruptio naturæ gratiam impediret. Quomodo ergo, inquirunt, Christus in lumbis Abrahæ decimatus non fuit, si caro ejus peccato obnoxia fuit? Sed sciendum est, quia licet caro Christi sicut caro Levi adhuc in lumbis Abrahæ sub peccato fuit, tamen ipsum peccatum ejus non fuit, sub quo ejus caro fuit. Hoc enim solum ejus ibi fuit, quod inde futurum ejus fuit. Quapropter Levi illic et naturam et culpam habuit, quia inde per propagationem originis, et naturam et culpam trahere

A debuit. Quia ergo Christus in lumbis Abrahæ suam naturam habuit, propterea quod ipsam solam tamen accepturus fuit, procul dubio oblatione non eguit, quæ pro eo quod ejus solum ibi erat, necessaria non fuit; oblatio enim non natura, sed pro culpa offertur, quia si pro culpa non esset, natura oblatione opus non haberet. Sic itaque Levi in lumbis Abrahæ decimatus est, quia et naturam et culpam ibi habuit, qui et naturam et culpam inde accepturus fuit. Christus vero decimatus non est. Propterea quod inde solam naturam accepturus erat, illam etiam tunc ibi culpam non habuit, cui ipsa quæ ejus futura erat sine culpa natura, in sua origine culpæ obnoxia fuit.

IN OCTAVA DOMINI.

Postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus. Quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur (*Luc. II*). Ritus circumcisionis ab Abraham sumpsit exordium, quando et nominis amplificationem accepit. Ad cujus imitationem nomen imponebatur pueris in die circumcisionis eorum. Sic etiam factum est ipsi Jesu. Bene autem octava die circumciditur ut et ejus resurrectio octava die celebranda, et nostra figuraretur octava ætate futura. Sex etenim sunt ætates, in quibus pro Domino laboratur; septima est animarum usque ad tempus resurrectionis. Octava est resurrectio, quando gloria perfectæ circumcisionis coruscabit, et totus homo visioni Conditoris inhærebit (*ΒΕΔΑ*). Nunc autem qui videns mulierem ad concupiscendam eam, incircumcisus visum habens. Incircumcisi sunt auribus quibus Veritas dixit: « Qui est ex Deo, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis (*Joan. VIII*). » Incircumcisi sunt lingua et manibus: « quorum os locutum est vanitatem, et dextera eorum dextera iniquitatis (*Psal. CXLIII*). » Incircumcisi sunt gustu, quos propheta redarguit dicens: « Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem (*Isa. V*). » Incircumcisi sunt olfactu et tactu qui variis odoribus delibuti sequuntur amplexus meretricis, cinnamomo cubile suum aspergentis. Incircumcisi sunt gressibus, de quibus Psalmista commemorat: « Contritio et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt (*Psal. XIII*). » Porro qui in similitudine carnis peccati venerat remedium, quo caro peccati mundabatur non respuit, sed circumcisis est factus sub lege, ut eam justam probaret, et eos qui sub lege erant redimeret. Nota quod idem auxilium circumcisionis in lege circumcisio contra peccati originalis vulnus præstitit, quod nunc baptismus tempore gratiæ confert, non quod introitus in regnum nondum patebat circumcisis, ut modo baptizatis. At vero hoc non solum baptismus facit, sed et passionis adjunctio. Quæ si circumcisioni addita esset, et similiter ibi fletet.

B Quæritur autem quare baptismus successerit circumcisioni. Ut enim beatus Gregorius ait quarto libro in Job: Quod apud nos valet aqua baptismi, hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides vel pro majoribus virtus sacrificiorum, vel pro his qui ex Abrahæ stirpe prodierunt mysterium circumcisionis.

Solutio. Decebat novum regem novam legem instituere, inimicitias inter Judæos et gentiles solvere, ut duo populi in unum jungerentur, et fieret unus populus. Quare necesse fuit inimicitiarum causas, videlicet ritus Judæorum quo gentiles abhorrebant evacuare, et alia sacramenta quæ utrisque communia forent substituere. Propter hoc quoque baptismus circumcisionis loco subiit, quia circumcisio erat imperfectum sacramentum, utpote maribus solis attinens. Baptismus vero perfectum est sacramentum, quia utrique sexui sine dolore commodatur. In aqua vero ideo uniformiter consecratur baptismus, quia de Christi latere manavit aqua, et quia nullus liquor adeo valet ad abluendum sicut aqua, et apud omnes facile acquiritur, ne se aliquis propter inopiam excusaret.

Nota quia multipliciter accipitur: Baptismorum namque unum tantum est aqua, ut Joannis, quod remissionem peccatorum non dedit. Aliud in igne vel spiritu, quo baptizati sunt apostoli in die Pentecostes. Unde illud: « Vos autem baptizabimini Spiritu sancto (*Matth. III*). » Tertium in aqua et spiritu, quo baptizaverunt apostoli (*Act. I*). Quartum in sanguinis effusione. Tria visibilia, id est sacerdos, baptizandus, aqua, sunt in baptisate; et tria invisibilia, id est fides, anima, Spiritus sanctus. Verum Dominus, ut ait Ambrosius in primo libro De Sacramentis, ideo prior descendit in baptismum quam Spiritus sanctus cum modo e converso fiat, quia Dominus non inde debebat mundari. Nobis autem virtus et præsentia Trinitatis quæ in baptisate Christi manifestata est, invisibiliter operatur in baptisate visibili sacramento. Sacramentum vero est visibile signum invisibilis gratiæ, veluti cum quis baptizatur, ipsa exterior corporis ablutio quam videmus;

signum est interioris ablutionis animæ, quæ consistit in remissione peccatorum. Aqua etiam purgans exterius a sordibus corporalibus signum est fidei mundantis interiori a peccatis. Sacerdos quoque lavans in aqua designat Spiritum in fide remittentem peccata. Videndum tamen est de hoc sacramento, sicut de aliis, quia nihil refert a quocumque detur ministro. Minister enim ministrat, Christus baptizat. Unde illud : « Hic est qui baptizat (*Matth. iii*). » Quapropter sive a clericis sive a laicis, seu etiam a mulieribus necessitate imminente detur, non tamen reiteratur. Hoc sacramentum sicut et sacramentum altaris, alii ad vitam, alii ad mortem accipiunt. Qui enim recte accedunt, et rem et sacramentum accipiunt; qui fecte, sacramentum tantum. Unde si postmodum resipuerint non rebaptizabuntur. Forma autem baptismi sunt ista verba: In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, vel sua æquipollentia. Dominus enim generaliter instruens baptismum, præcepit dicens : « Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti (*Matth. xxviii*). » A morte Christi et sanguinis effusione habet baptismus virtutem et efficaciam sicut alia sacramenta sive ante legem, sive in lege. Per hunc enim Christus quæ facta sunt dimittit, adjuvat ne amplius fiant, perducit ut omnino fieri non possint, facit ut lex impleatur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur. Hæc de circumcissione et baptismo sufficiant. Quod autem circumcissio in membro virili fiebat causa, ne aliud membrum aut debile fieret, aut turpe quod publice videretur, et ut Christus per castitatem significaretur venturus. Ipso quoque in carne præputii fiebat circumcissio, quia in parte illa magis dominatur concupiscentia, per quam originale peccatum propagatur. Ubi ergo via peccati est, ibi apte significabatur peccati remedium, et significabatur per circumcissionem carnis circumcissio mentis, qua mundabatur anima a vitiiis. Tres itaque constat esse circumcissiones : Una est sacramentum, duæ vero sunt res illius sacramenti, videlicet circumcissio a peccato, quæ quotidie est in anima, et circumcissio a peccato et ab omni pœna peccati, quæ in resurrectione erit in anima et corpore. Petrius autem cultris circumcidit Josue intraturos terram repromissionis, quia petra erat Christus (*I Cor. x*) qui tollit peccata mundi (*Joan. i*).

SERMO IN OCTAVA DOMINI.

Natalis Domini die hodie celebramus octavam, in quo puer Jesus a parentibus carnis suæ carnalis circumcissionis accepit sacramentum (*Luc. ii*). Non enim sicut ipse ait, legem venerat solvere, sed adimplere (*Matth. iii*). Legem quidem implevit, quia de face carnalium observationum spirituale elinquit intellectum, et quadam arcana præcepta mortalia, quæ Judæis propter infirmitatem suam remissa fuerat. Item in Evangelio superaddit præceptis eorum, et ipsas observationes carnales usque ad tempus correctionis observavit. Inde est quod puer a parentibus octava die est circumcissus, xl die ab eis cum

A legalibus hostiis in templo est præsentatus. Juvenis etiam ad diem festum dedicationis et ad cæteros dies festos Hierosolymis, sicut in Evangelio legimus, frequenter occurrit et in nullo sacramenta legalia refutavit, donec in sancto die Cœnæ immolato, veteri Pascha, vetus sacerdotium innovavit et mutavit, quando seipsam convivam ad convivium discipulis exhibuit. Translato ergo sacerdotio sicut apostolus ait, necesse erat ut fieret et legis translatio, et hoc erat tempus correctionis, quando removendæ erant carnales umbræ sub quibus natus, et usque ad puerilem ætatem educatus est Christus. Unde dicit Apostolus : « Postquam venit plenitudo temporis misit Deus Filium suum, natum ex muliere, factum sub lege, etc. (*Gal. iv*). » Si enim a lege aliquid observatione extraneus scientibus legem sacramenta exponeret, quis ei auditum præberet. Recto igitur ordine magisterii, qui prius voluit auditor esse quam doctor, prius eam servare quam ejus sacramenta reserare, ut per vitam et doctrinam suam ipse esse cognosceretur cui testimonium dabant lex et prophetæ.

Hunc igitur quia quasdam causas reddimus, quare sub lege natus est Dominus; de circumcissionis sacramento quam in manibus habemus, quod Dominus dedit tractemus. Octava etenim circumcissio uni concinuit sacramento. Octava in Scripturis pro æternitate accipi consuevit. Sicut enim septenarii numeri circuitu rerum temporalium volubilitas, ita per octavam qui septenario succedit congrue designatur æternitas. Octavæ autem ideo celebrantur, quia primis diebus concurrunt sicut primus Dominicus dies ad alterum qui eodem ritu celebratur. Et quoniam sequentia opera bona ad prima recurrunt, aliquo modo octavas exercemus. Tanta miseria fuit in hominibus ante Christi adventum, ut nemo ad eandem innocentiam perveniret quam habuit primus homo antequam peccaret. Nam et circumcissio quæ octava die celebratur, in recollectione primæ innocentie agebatur, id est ut mens circumcissa esset ab omni contagione carnali, quam jussit ipsa umbra futurorum verorum. Christus per baptismum restituit in genere humano eandem innocentiam, ideoque octava die, id est Dominica ex baptismo resurrectio colitur, hoc est inter istos qui primi innocentiam hominis imitantur et illos qui in Veteri Testamento erant. Quod quamvis illi justis essent, tamen detinebantur infra claustra inferni ante Christi adventum, isti penetrant regna cælorum. Et quoniam ad meliorem statum vult nos perducere Redemptor noster, quam haberet primus Adam, adhuc expectatur octava dies quæ erit in resurrectione corporum. Primus Adam ita erat innocens ut posset peccare, si vellet, et nos ita accipimus innocentiam per baptismum, ut possimus peccare et possimus non velle, sed post receptionem corporum nemo poterit, nemo volet peccare.

Igitur quia ad hoc institutæ sunt octavæ, ut redeant ad primum, oportet considerare quid in octa-

vis Domini redeat ad primum diem natiuitatis. A Primo die natiuitatis exiuit de utero Virginis, et inventus est in præsepio involutus pannis. Nunquid octava die iterum exiuit de utero Virginis, et inventus est involutus pannis in præsepio et celebrata sunt ea que de angelorum affatu leguntur prima die acta? Possumus tamen invenire in quo octava dies congruat primæ. Duas causas intelligimus in Christi natiuitate: primam, scilicet Christum venisse ad homines; secundam homines venisse ad Christum. De qua re dicit Augustinus in libro primo De doctrina Christiana. Non enim ad eum, qui ubique præsens est locis movemur, sed bono studio, bonisque moribus. Quod non possemus nisi ipsa sapientia tantæ etiam infirmitati congruere dignaretur, ut vivendi exemplum nobis præberet. Sed non aliter quam in homine. Nam et nos homines sumus. Sed quia nos cum ad illam venimus sapienter facimus, ipsa cum ad nos venit ab hominibus superbis quasi stulte fecisse, putata est. Et quoniam nos ad illam venimus conualescimus, ipsa cum ad nos venit quasi infirma existimata est. Cum ergo ipsa sit patria, viam quoque se fecit ad patriam. Et cum sano et puro interiori oculo ubique sit præsens, eorum qui oculum illum infirmum immundumque habent, oculis apparere dignata est. Quia enim in sapientia Dei, non poterat mundus, et per suam sapientiam cognoscere Deum; placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes (I Cor. 1). Non igitur per locorum spatia veniendo, sed in carne mortali mortalibus apparendo venisse ad nos dicitur. Illuc ergo veni ubi erat, quia in hoc mundo erat, et mundus per eum factus est (Joan. 1).

Divisio.

Christi adventum ad homines colimus in die Natiuitatis. Hominum autem adventum ad Christum colimus in octavis ejus. Sicut enim septenario dierum spatio temporalem natiuitatem Christi repræsentavimus, qua venit inter homines exsilii huius mala perferre, et languenti mundo sua bona conferre, ita præsentis octava eam Christi natiuitatem, in figura celebramus, quæ cum assumpto homine transivit de hoc mundo ad Patrem, quia et transformata est ejus caro de corruptione ad incorruptionem, de mortalitate ad immortalitatem. In carne illius jam absorpta est mortis victoria, quia sicut in eam completam certa fide jam credimus, ita in carne nostra futuram certa spe non dubitamus.

Ita enim dicit Apostolus: « Si complantati sumus

similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus (Rom. vi). » Quæ autem illa sit similitudo mortis audiamus ab ipso: « Complantati enim sumus ei per baptismum in mortem, ut quomodo Christus resurrexit a mortuis, per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus (ibid.). » Hæc mortis similitudo peccati est ablutio perfecta; novitas vero vitæ observatio justitiæ. Hæc ipsa est prima resurrectio animæ, de qua dicit Joannes: « Beati qui habent partem in resurrectione prima (Apoc. xx). » In his secunda mors, id est æterna non habet potestatem. Hæc eadem vera est circumcisio, per quam non cutem carnis petrinis cultris exspoliamus, sed veterem hominem, id est veteris hominis similitudinem Christo conformati, cum suis actibus deponimus. De qua alibi dicit Apostolus: « Non enim circumcisio est quæ sit in manifesto, id est in carne, sed circumcisio cordis quæ non fit litera, sed spiritu (Ephes. ii). » Illa ergo exterior hujus interioris figura est, sicut de Abraham jam per fidem justificato dicit ipse Apostolus, quia signum circumcisionis accepit signaculum justitiæ (Rom. iv). Bene autem convenit octavæ nostræ; quod circumcisio carnis in ea parte fit corporis, per quam humana mortalitas propagatur. Vera enim circumcisio in nostra octava, id est in generali resurrectione complebitur, cum corruptibile hoc incorruptibili, et mortale hoc immortalitate vestiatur. Sicut autem in ea parte carnis visa est impleri carnaliter, ut significaretur implenda spiritualiter, licet ut non exhibeatur corporaliter, quatenus, secundum Apostolum, « non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis peccato, sed arma justitiæ Deo (Rom. vi). » Circumcidamus ergo aures ab illicito auditu, oculos ab illicito visu, nares ab illicito olfactu, os ab illicito gusto, cor ab illicita cogitatione, linguam ab illicita locutione, manus ab illicito tactu, pedes ab illicito incessu, ne, secundum prophetam, mors intret ad animas nostras per fenestras (Jer. ix). Unde primus martyr: Judæis sensus corporis ab illicitis non observantibus dicit. « Incircumcisi cordibus et auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis (Act. v). » Quoties ergo festivitatem istam annuis solemnitatibus frequentamus, secundum fidem gestorum, quæ de ea leguntur honoremus, et eam ad morum ædificationem referentes, fidem firmam, charitatem non fictam, spem certam tam diu teneamus, donec, evacuato quod ex parte est, perfectionem nobis promissam comprehendere mereamur. His enim inconcusse manentibus dissoluta hujus habitationis domo, domum non manufactam æternam in celo præparatam habeamus, præstante Domino nostro.

IN EPIPHANIA DOMINI.

« Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judæ, in: Judæorum? » (Matth. ii.) (Beda). Tempus quoque diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Herodis Dominico attestatur adventu. Prædictam Hierosolimam, dicentes: Ubi est qui natus est rex . . . namque fuerat, quia « non deficiet princeps ex Juda,

neque dux de femoribus ejus, donec veniat qui mittendus est (*Gen. xliix*). » Ex quo patres de Egypto exierunt suæ gentis ducibus usque ad Samuelem prophetam regebantur, deinde regibus usque ad transmigrationem Babylonis. Post reditum vero de Babylone per pontifices rerum summa gerebatur usque ad Hircanum regem simul et pontificem, quo in tempore fraude ab Herode cujus patrem ipse Hircanus de ignobili advena, hoc est gentis Idumææ, sublimaverat, Judææ regnum ipsi Herodi jussu Cæsaris Augusti traditur gubernandum. Verum quia Herodis mentio hic se intulit, qualiter ad Judaici regni apicem pervenerit constringam. Cum enim hi qui Mathiæ stirpe descenderant, per aliqua annorum spatia ducatum regni Judæorum tenuissent, pervenit tandem potestas ad quemdam virum ex stirpe eorum genitum, nomine Alexandrum. Qui cum post aliquod tempus obiisset, reliquit uxorem cum duobus parvulis, quorum unus Aristobolus, alter Hircanus vocabatur. Qui cum adulti essent, desiderio regnandi jurgia inter se habere cœperunt. Et erat tunc quidam vir, nomine Antipater, fortis viribus, facultate ditissimus, ex Herode quodam genitus, qui in templo Appollinis erat ædituus. Hunc sibi Hircanus in amicitiam et societatem contra fratrem vocavit. Cumque eum non solum armis, sed etiam facultatibus adjuvaret, ita etiam Romanorum ducum auxilium petere perdocuit, eo quod tunc Romani præ ceteris hominibus in ordinandis regni negotiis fide et sapientia et fortitudine præcellerent. Et quia longum est ire per singula, cum Aristobolus a Romanis captus, sub custodia duceretur, ducatus Judaici regni ad Hircanum pervenit. Tunc memor beneficii ab Antipatro sibi collati, eum ut amicum et socium coluit, in tantum, ut procuracionem alicujus partis Judaici regni ei subesse committeret. Habuit vero idem Antipater uxorem Lypidem nomine, ex Arabico genere natam, ex qua habuit duos filios, quorum unum Faselum, alterum Herodem nominavit. Cumque longo confectus senio vitam finisset, potestatem quam ab Hircano in Judæis acceperat, Herodi filio suo reliquit. Qui cum callidus et cautus strenue ea quæ ad se pertinebant agere cœpisset, Hircani neptem filiam Aristoboli duxit in uxorem. (*BEDA.*) Cum vero post aliquod tempus Hircanus in prælio quod contra Arabas suscepit, captus esset, etiam in exsilio detentus est. Tunc primum Herodes quasi vice illius potestatem ejus obtinuit. Sed cum post aliquod tempus Hircanus amputatis auribus Judeam reverteretur, simulavit se idem Herodes eum in pace suscipere. Sed postea cum eum fraude necasset, fraudulentè potestatem illius obtinuit. Et primum a Casso Romanorum duce, postea ab ipso imperatore potestate accepta, regnum Judæorum sibi subjugavit. Hac igitur fraudulentia, primus ex alienigenis Herodes regnum Judæorum sub sua custodia accepit. Quo regnante, Dominus noster Jesus Christus secundum prophetas prædictus natus est in Bethlehem Judææ, anno xxxi Augusti Cæsaris. In

A Bethlehem Judææ dicitur, quia est et alia Bethlehem in Galilæa. Magi ab Oriente venerunt, id est a partibus quæ sunt versus Orientem. Erant enim de terra Persarum et Chaldæorum, ubi est Saba fluvius. Unde Saba regio vocatur.

« Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum. » Ad confusionem Judæorum dictum est vidimus stellam ejus, ut nativitatem Christi a gentibus discerent. (*AMBROSIVS.*) Successores Balaam fuerunt magi, qui stellam noverunt vaticinio ejus. Ille stellam vidit in spiritu, isti viderunt oculis et crediderunt. Utique non adorassent, si parvulum tantummodo credidissent. (*GREGORIUS.*) Angelus apparuit pastoribus nato Domino, Magis stella, quia Judæis tanquam ratione utentibus creatura rationali prædicari debuit, et gentibus quasi ratione carentibus signa danda erant, et dignum fuit, ut jam loquente Domino apostoli gentibus prædicarent. Et necdum eo loquente elementa prædicarent. Magi appellati sunt reges orientales, vel quia de stirpe Balaam fuerunt, qui multum sciavit de incantationibus, vel quia sefellerunt Herodem per aliam viam regressi in patriam. Magi etiam dicuntur qui vel per stellas, vel per aves, seu per quælibet alia signa putant aliqua cognoscere. « Audiens autem Herodes rex turbatus est et omnis Hierosolyma cum eo. » (*GREGORIUS.*) Rege cœli nato rex terræ turbatus est, quia terrena altitudo confunditur, cum cœlestis celsitudo aperitur. Turbatur Hierosolyma favens Herodi, quem timebat juxta illud Salomonis: « Rex injustus omnes ministros habet impios (*Prov. xxix*). »

« Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas populi sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judææ. Sic enim scriptum est per prophetam: Et tu Bethlehem terra Juda nequaquam minima es in principibus Juda. Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel. » Bethlehem vicus quidem minimus est, sed nequaquam minima es in principibus Juda, id est in excellentia dignitatis principum Juda. In ea enim nascetur Salvator. Hoc testimonium Micheæ prophetæ est, sed evangelista more suo sententiam prophetæ sumens verba mutat.

D « Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethlehem dixit: Ite, et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum. » (*GREGORIUS.*) Cognito loco et tempore personam pueri non vult ignorare. Herodes significat hypocritas aliud dicentes et aliud cogitantes, qui dum fecte Deum quærunt, nunquam invenire merentur.

« Qui cum audissent regem abierunt. Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer. » Magis appropinquantibus Hierosolimam disparuit stella, quia quicumque propinquat ad hypocritas et hæreticos, Dei lucem amittit. Sed postquam recedit ab eis di-

vinam lucem recuperat, ut Christum credat de Virgine natum. Stella Dominum discernens non tenuit sidereas vias, sed domi vicina stetit supra, subaudis locum ubi erat puer. Hæc stella, ut ait Fulgentius, nunquam antea apparuit quam Magis prævia putaretur, sed tunc creata est, et peracto officio mox esse desiit.

« Videntes autem stellam Magi gavisii sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et procidentes adoraverunt eum. » Et intrantes domum, id est diversorium, quod Lucas commemorat, invenerunt puerum et matrem ejus. Joseph autem idcirco tacetur, quia nullum de officiis ad nutritium pertinentibus commemoratur. Vel fortassis non aderat, ne male suspicionis occasio esset. Et procidentes tam mente quam corpore humiliter adorant in carne Verbum.

« Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus et myrrham. » In auro regem, in thure Deum, in myrrha mortalem intellige. Aurum namque ad tributum, thus ad sacrificium, myrrha ad sepulturam pertinet mortuorum, quia solet myrrha condiri ne putrescant. (GREGORIUS.) Habes itaque in his non modicam sacrorum cognitionem, in homine mortis, in Deo resurrectionis, in rege iudicii, in auro quoque sapientiam intellige, ut ait Salomon : « Thesaurus desiderabitur, requiescet in ore sapientis (Prov. xxi). » In thure virtutem orationis, ut illud : « Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo (Psal. cxl). » In myrrha intellige nostræ carnis mortificationem. Unde illud : « Manus meæ distillaverunt myrrham primam (Cant. v). » Mystice, stellæ ortus primum a Magis intellectus indicat mox gentes in Christum credituras. Stella enim per propheticum sermonem Christi ortum contentem significat. Herodes vero diabolum, qui cognita sibi nativitate persequitur eum in membris suis. Ad quem Magi pergunt, dum ab idololatria gentes recedunt, et ad domum in qua Christus est, id est ad Catholicam Ecclesiam perveniunt. In quam per fidem intrantes invenerunt Christum cum Maria matre ejus. Christi mater intelligitur fidelium societas, in qua Christus per fidem habitat. Apertis thesauris, id est litterarum peritia, obtulerunt ei terna munera, scilicet physicam, logicam, ethicam, vel historiam, allegoriam, tropologiam, vel sanctæ Trinitatis fidem. Nomina autem trium Magorum Hebraice Appellius, Amerus, Damascus. Appellius interpretatur *fidelis*. Amerus *humilis*, Damascus *misericors*; Græca autem lingua vocati sunt : Magalach, Galgalach, Saracin. Magalach interpretatur *nuntius*, Galgalach *devotus*, Saracin *gratia*.

« Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. » Pio affectu desiderantes quid divina juberet voluntas, accipiunt responsum non per angelum, sed a Domino divinitus edocentur, ne redeant ad Herodem. (HILARIUS.) In quo admonemur omnem salutem et spem in Christo locare, et ab itinere

prioris vitæ abstinere. (GREGORIUS.) Per aliam viam ad regionem nostram regredimur obediendo, a qua discessimus inobediendo.

De eo quod omnis creatura dici possit Theophania, et de tribus apparitionibus.

Theophania est apparitio divina. Ipsa est similitudo divina, in qua apparet et manifestatur Deus. Si quis omnem creaturam Theophaniam dixerit, non errabit. Theophania potentia est creaturarum magnitudo. Theophania sapientia creaturarum pulchritudo. Theophania bonitatis creaturarum utilitas. Omnis creatura aliquam similitudinem habet cum Domino. Prima similitudo creaturae ad Deum est quod est; secunda, quod una est; tertia, quod omne quod est, in hoc est, quod unum est. Sed ex his quæ sunt, et unum sunt, alia ex uno sunt, ut naturaliter simplicia; alia ex pluribus, ut composita. Illa autem quæ sunt et unum sunt, et ex uno sunt, magis Deo similia sunt, præcipue, si unitatem suam quam ex pluribus non colligunt, ad plura non effundunt. Tales sunt naturæ spirituales, quæ magis ad similitudinem Dei accedunt, quia nec ex pluribus sunt, quia sunt natura simplicia; nec plura ex ipsis, quia non possunt esse materia. In his posuit Dominus duo ad naturam, duo ad formam: vitam et sensum ad naturam, cognitionem et dilectionem ad formam; ad vitam cognitionem, ad sensum dilectionem. Hæc duo suprema, et Deo proxima sunt, et expressa imago: cognitio veritatis et amor virtutis. Præterea videntum est de tribus indiciis quibus Christus hodie apparere voluit. Cum Creator olim, fratres charissimi, formam servi pro servis accipiens, latenter in mundum venisset, voluit se tribus hodie indiciis hominibus demonstrare. Hodie enim in Bethlehem a Magis est adoratus (Matth. ii). Hodie a Joanne in Jordane baptizatus est (Luc. iii). Hodie in nuptiis mutatione aquæ in vinum clarificatus est (Joan. ii).

Prima manifestatio facta est in primo anno nativitatis suæ; secunda, in tricesimo; in tertia, in sequenti anno post tricesimum annum. Divina dispositione hæc tres manifestationes eodem die diversis annis contigerunt. Sed modo de prima agamus. Voluit namque Dominus ostensione novæ stellæ tribus Magis in Chaldæa positam nativitatem suam ostendere. Cumque periti astrorum et novam stellam apparere viderent, ejus peritia artis ortum novum regem intellexerunt (Matth. ii). Sed quia quidam propheta multis ante temporibus Balaam apud eos prædixerat : « Orietur stella ex Jacob, et exsurgit vir de Israel (Num. xxiv), » cum mirabilem stellam nec ulli comparabilem conspicerent, illum, de quo Balaam pronuntiaverat, natum fuisse crediderunt. Veniunt autem divina inspiratione in Hierusalem, quæ metropolis erat Judæ. Divertunt ad Herodem, quærunt de puero. Cumque diverteret ad Herodem, disparuit eis stella. Herodes autem vocans Scribas interrogavit ubi Messias, qui promissus erat in lege, nasciturus esset. Dicunt ei : In Beth-

lehem. Herodes igitur, cum esset alienigena, et regnum Judææ dono Romanorum injuste possideret, cogitavit quo puerum posset occidere, timens ne regnum amitteret. Non est igitur ausus ire cum Magis ad quærendum puerum, ne parentes puerum occultarent, cum adventum regis audirent. Præcepit ergo Magis diligenter puerum inquirere, sibi renuntiare, et ait se velle eum adorare. Discedunt Magi, videtur iterum stella. Lætantur et ea prævia veniunt in Bethlehem. Stella vero non erat in caelo fixa, sed in aere pendebat. Ostendit ergo domum manifeste ubi erat puer. More autem Persarum offerunt munera, sacramento tam congrua, aurum scilicet, thus et myrrham. Auro regem, thure Deum et sacerdotem, myrrha mortalem significantes. Ecce prima apparitio.

In trigesimo vero anno venit ad Joannem, qui baptizabat non in remissione peccatorum (*Luc. III*), sed in præparatione baptismatis Christi, ut homines mansueti non abhorrerent baptismum Christi. Cumque aquæ prius abluerent corpora, voluit eas sanctificare, ut potestatem mundandi animas haberent. Jesus ergo immunis a peccato baptizari petit, ut aquam sanctificaret, et hominibus exemplum daret. Eo baptizato aperti sunt cæli, et vidit Spiritum in speciem columbæ descendentem super se, et vox Patris audita est: « Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui (*ibid.*) » Ecce secunda demonstratio. In sequenti vero anno invitatus est ad nuptias; defecit vinum, jussit impleri sex hydrias aqua, et mutavit aquam in vinum. Et hoc fuit initium signorum. His tribus indiciis, fratres charissimi, manifestavit se Christus mundo, et in omnibus Deus apparuit. In primo, adoratur a Magis ut Deus. In secundo, voce Patris Filii Dei assertur. In tertio, sicut per miraculum primum divina potentia declaratur, vocatur itaque hic dies Theophania, quæ, ut supra dictum est, divina apparitio interpretatur. Audistis veritatem historiæ, causam quoque a nobis didicistis hujus festivitatis. Videamus itaque nunc si quid mysterii præterea in supradictis lateat.

DIVISIO.

Ideo, fratres, fulgens stella apparuit quia lumen esse in tenebris exortum populo significavit, de quo dicitur: « Erat lux vera, etc. » (*Joan. I.*) Ideo apparuit gentibus quia gentes prænuntiabat lucem fidei recepturas, juxta Isaïam: « Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, etc. » (*Isa. IX.*) In Bethlehem voluit nasci, quia Bethlehem domus panis interpretatur. Ergo in ea natus est, et in Hierusalem, quæ erat populosa, mortem subiit, quia non quærebat gloriam mundi. Magister enim humilitatis de pauperibus parentibus, in humili loco, in vili præsepio nasci dignatus est, moriturus vero, elegit populosam urbem, ut in conspectu tot hominum, qui convenerant ad festivitatem, cum majori opprobrio pro nobis susciperet mortem. Dum divertunt ad Herodem, stellam admiscrunt ducem, quia

A Herodes diabolus. Ad quem qui divertit amisso verum lumine exæcatur, quem qui deserit, statim verum lumen recipit quod amiserat. Domus ubi puer erat significat Ecclesiam. Quicumque autem quærunct Christum, in Ecclesia eum inveniunt: ibi eum adorant et colunt. Invento autem Christo, quid offerre debeamus in muneribus eorum didicimus. Myrrham videlicet. Myrrha competit mortuis quia amaritudine ejus vermes exstinguuntur. Homo autem accedens ad Ecclesiam, mortificare debet carnem cum vitiis et concupiscentiis, ne vermes peccatorum nascantur. Extinctis vitiis necessaria est oratio quæ per thus significatur, quæ impetrat veniam. De quo dicitur: Dirigatur oratio, etc. (*Psal. CXL.*) Inde sequuntur opera charitatis, quæ per aurum designantur. Sicut enim cæteris metallis prævalet, sic inter cæteras virtutes charitas præcellit. Ipsa est namque plenitudo legis. Hæc tria igitur necessaria sunt: poenitentia quæ per myrrham, oratio quæ per thus, charitas quæ per aurum significatur. In secunda autem manifestatione sunt ostensa sacramenta nostræ salutis. Voluit enim in se ostendere, dum baptizaretur, quid baptizatis conferretur. Quando aliquis in baptismo regeneratur, ibi tota Trinitas operatur. Unde tota Trinitas ostensa est, ubi Christus baptizatus est. Filius erat in Christo, Spiritus in columba, Pater in voce se revelavit. Spiritus in columba apparuit (*Matth. III*), quia columba est avis magnæ simplicitatis. Per hanc autem avem innocentiam voluit significare quam confert regeneratis. Quod Pater dixit: « Hic est Filius, » etc., significat quod baptizati filii Dei sunt, et qui prius displicebant, incipiunt ei placere. Quod aperti sunt cæli significabat baptizatis cælum reserari quod prius erat pro peccato obseratum. Nuptiæ vero, in quibus se tertio manifestavit, significant copulationem Christi et Ecclesiæ. In quibus mutatur aqua in vinum (*Joan. II*), dum vetus lex conversa est in Evangelium. Lex antiqua, aquæ comparatur, quia subiectos sibi ad amorem Dei non inflammabat. Evangelium est vinum quod fideles in Dei amore per inspirationem Spiritus facit fervere.

Tantis et talibus sacramentis, hæc dies, fratres charissimi, consecrata est, quodammodo major est hæc festivitas, quam Nativitatis solemnitas. Major est enim ut ait Augustinus, secunda quam prima natiuitas. In hac enim habuit baptismus initium, qui est regeneratio animarum. In hac, aqua effecta est carnalis, hæc autem est spiritualis. Sicut ergo dignior est anima quam caro, sic natiuitas animæ dignior est quam carnis. In prima ingressus est in mundum, in secunda ingressus est in cælum. Quam opportunè hæc tria sub tali ordine uno die convenerunt! stella ducens ad Christum, baptismatis sacramentum, mutatio aquæ in vinum. Et in hoc ordine apparet instructio nostræ vitæ. Cum enim convertitur aliquis ad fidem, stella, id est lux fidei, ducit ad Christum; deinde postquam ad Christum instructus est

fide, accedit ad baptismatis sacramentum; postea potatur et reficitur per evangelicæ doctrinæ poculum. Qui ne deficiat in via siti, paratur quotidie potus prædicationis peregrinanti. Ergo hæc solemnitas, tot mysteriis plena, summa devotione est celebranda. Cum hodie gaudetis de nativitate nostra, quæ hodie initium sumit in baptismo, hodie quoque gaudeatis de conversione gentium, quarum primitiæ hæc in die accesserunt ad Christum, Magi videlicet quos cum muneribus ad se attraxerat. Quare hos tres Magos attraxerat? quia tres partes mundi, Asiam, Africam, Europam, fide et operatione ad se trahere voluit. Verum cum in eo fuerit plenitudo divinitatis corporaliter, et nihil posset ei gratiæ accedere, cur est baptizatus? ut nobis aquas ad bap-
tisma sanctificaret. Quare in aqua baptizatur? quia aqua contraria est igni: ignis enim peccatum est. Sicut ira in animo, sic et concupiscentia in carne. Ut autem ignis exstinguatur in aqua baptizatur, sicque peccatum deletur, ne igne æterni supplicii puniatur. Aliter, aqua sordes diluit, sitim exstinguit, imaginem readit: ita gratia Spiritus sancti in bap-
tismate sordes peccatorum abluit, sitim animæ verbo Dei restinguit, imaginem Dei per culpam amissam restituit. Nunc igitur ad mentas nostras suscipiamus Christum hodierno baptizatum, qui et hodie suscepit gentes ad se venientes. In paupere vestitur, in paupere pascitur; pauper enim in mundo fuit, et pauperibus regnum tribuit, et pauperes diligit. Ipse enim ait: « Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis (Matth. xxv). » Si eos recipitis in mundo, et ipsi vos recipient in cælo. Unde Dominus: « Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, etc. (Luc. xvi). » Unde iterum: « Beati pauperes spiritu (Matth. v). » Dominus autem noster Jesus Christus, qui pro nobis voluit in mundum descendere, det nobis incrementum virtutum, ad cælestia ascendere. Amen.

ITEM DE EODEM EVANGELIO.

« Cum natus esset Jesus in Bethlehém Judæ in diebus Herodis regis, etc. (Matth. ii). » Quid hic textus Evangelii significet, charissimi, breviter refero vestræ dilectioni. Quod tres Magi ad Dominum venerant, significat quod tres partes mundi, Asia, Africa, Europa, fidei sanctæ Trinitatis colla subdere debebant. Quod tertia decima die venerunt, denuntiat quod tres partes mundi Decalogum legis per eum receperunt. Ter quoque quatuor faciunt duodecim. Absque die natalis Domini, duodecim dies computantur, quia per duodecim apostolos quatuor plagæ mundi ad fidem sanctæ Trinitatis convertebantur. Rex impius qui de illorum adventu turbatur, est diabolus, qui fidelibus in via salutis insidiatur. Stella qui eos ad Christum ducit, est sacra Scriptura, que nobis iter ad vitam ostendit. Domus in qua Christus invenitur, est Ecclesia vel superna patria, ubi Dominus videbitur in gloria sua. Munera quæ Magi offerunt sunt bona opera, quæ fideles Deo per fidem persolvunt. Aurum ei offertur, dum rex omnium et

A pretium nostræ redemptionis creditur. Thus ei immolatur, dum Deus super omnia, et sacrificium Deo Patri pro nobis prædicatur. Myrrha ei sacrificatur, dum sua mortalitate putredo vitiorum nostrorum, exterminata affirmatur. Hæc quoque tria munera nos Deo offerimus, si eum ubique regnantem, cuncta ut Deus gubernantem, pro nobis mortalem factum credimus. Magi in patriam redeunt per aliam semitam, quia nimirum necesse est ut nos, qui per superbiam venimus in hujus exsiliis miseriam, pariter humilitatis revertamur ad paradisi patriam. Hæc stella clarior sole fuit: unde et in die radians a sole obscurari non potuit, quia solem solo suo fulgore prætulit. Hæc etiam in cælo, non cum aliis sideribus in aere prope terram cucurrit, quia conditorem astrorum terris illuxisse innotuit.

B Cur autem visa stella Magi putaverunt Dominum in Judæa inquirendum, paucis est vobis dicendum. In libris suis legerant scriptum per prophetam ipsorum Balaam, de Christo dictum: « Orietur stella ex Jacob, et exsurgat homo potens de Israel (Num. xxiv). » Cum Deus per Moysen populum suum de Ægypto duceret, et iter per terram Madian ad terram repromissionis haberent, advocavit rex Balac sacerdotem idolorum Balaam, ut eis malediceret, et eos a regno suo maledicto averteret. Qui ascendens asinam, ad regem tetendit. Sed ei angelus Domini cum igneo gladio in via obstitit, insuper asina locuta prophetam increpuit. Tandem cum angelo permittente ad regem pervenisset, et eum rex in cacumen montis duxisset, intuitus castra filiorum Israelis, Christum de eis nasciturum intellexit, et hæc de eo prophetans prælixit: « Orietur stella ex Jacob, et consurgat homo de Israel, cujus fortitudo ut rhinocerotis, et omnem terram sibi subjugabit (ibid.). » Qui postquam a rege pecuniam accepit, consilium contra eundem populum dedit, videlicet ut puellæ auro et gemmis ornatae, cum vino et idolo venienti populo occurrerent, et dum eas ad commistionem peterent, prius idolo immolare cogerent, et sic offenso Deo, per manus ipsius corruerent. Quod ita evenit; nam adolescentes vino inebriati in amore puellarum exarserunt, et libidine victi, idolo Beelphegor sacrificaverunt: unde xii [xxiv] millia perierunt. Postea rex cum omni populo suo et impio consiliatore gladio transverberatur, et tota regio ferro et igne vastatur.

Hæc, charissimi, in figura præcesserunt; sed nostra tempora designaverunt. Populus, qui de Ægypto ducitur: per Moysen ad terram repromissionis, est Christianus populus, qui per Jesum de hoc mundo ducitur ad patriam æternæ claritatis. Rex qui eis in via obstitit est diabolus, qui multis modis nobis iter vitæ obstruit. Sacerdos qui asina vehitur, est ordo malorum sacerdotum, qui irrationabili desideriorum suorum motu regitur; qui etiam ab asina increpatur, quia horum vita etiam a vulgo reprobat. Propheta obmutescit et asina loquitur, quia clero tacente verbum Dei ab indoctis sæpe profertur. Etenim

dicitur : « Canes muti non valentes latrare (*Isa. A LVI*). » Ob conscientiam pravæ vitæ a verbo Dei obmutescunt, et, ne redarguantur contra perverse viuentes, latratus prædicationis non edunt; quibus cum ab angelo flammeo ense obsistitur, quia iudicium æterni ignis in omni Scriptura eis prædicatur. Balaam montem scandens, de futuris prophetat, et tamen pecunia corruptus populum Dei impugnat, quia et isti aliquando altitudinem scientiæ attingunt, de futura vita populo plurima prædicant, et his tamen per reprobam vitam contradicunt. Etenim per prophetam dicitur : « Vidi in monte quasi ædificium civitatis, et ecce terra ascendit super fenestras (*Ezech. XL*). » Civitas in monte ædificata est Ecclesia in Christo locata. Sacerdotes vero sunt fenestræ, per quos lumen divinæ notiæ debuit subjectis splendescere. Sed, heu! terra super fenestras crevit, et lumen intrare non sinit, quia cupiditas terrenarum rerum visum mentis sacerdotum excæcat; et ideo lumen divinæ scientiæ per eos minime in Ecclesiam radiat. Stella quæ de Jacob orta fulsit, est Christus qui de genere Israel mundo illuxit. Cujus virtus ut unicornis fuit, qui omnia obstantia cornu suppressit. De quo unicornu dicit physiologus hanc naturam habere quod unicornis sit, et quod sit pusillum animal, et hædo similis, acerrimumque : atque illud singulare cornu in capite habeat, et nullus venator eum capere potest. Sed hoc argumento capiunt illum : ducunt puellam virginem in illum locum ubi moratur, et dimittunt eam ibi solam. Ille autem mox ut viderit eam, salit in sinum virginis et complectitur eam, donec obdormit, sicque comprehenditur et perducitur ad palatium regis. Hunc per rhinocerotem Christus designatur, qui principatus et potestates mundi cornibus crucis perdomuit, et jamdudum cuncta regna suo imperio subdidit. Puellæ ornatae cum quibus populus fornicatur, et ad idololatriam inclinatur, sunt pompæ et illecebæ mundi, quibus populus irretitur, et diabolico cultui subjicitur. Balaam interit gladio, quia sacerdotalis ordo, dux cæcus cæcorum perit divino iudicio. Demum rex cum populo exterminatur, et regio concrematur, quia ad ultimum diabolus cum omnibus membris suis damnabitur, et hic mundus quem pro patria dilexerant, a flamma vorabitur.

Hodie etiam, dilectissimi, Christus a Joanne in Jordane post xxx annos baptizatur, et cælum ei reseratur, et Spiritus sanctus in columba specie super eum descendisse memoratur, et paterna vox dilectum illum protestatur (*Matth. III*). Dominus, charissimi,

non sua, sed nostra crimina lavit, et nobis baptisma suo ingressu consecravit. Cælum ei patet, et Spiritus descendens super eum manet, quia qui in ejus nomine baptisma consequuntur, Spiritu sancto replebuntur, et si columbæ simplicitatem imitantur, in cælo cum Christo exaltantur. Per bestias etiam informamur, ut veterem vitam deponentes, nova induamur. Fertur enim de serpentibus quod nomen acciperunt eo quod occultis accessibus serpunt. Physiologus dicit quatuor naturas habere serpentes. Primam naturam cum senuerint, caligant oculi ejus, et si voluerit novus fieri, abstinere se a cibo, et jejuna diebus quadraginta et noctibus donec pellis ejus in eo laxetur, et quærit petram in fissura angustam, et inde se vehementer coarctat, atque contribulato corpore deponit senectutem, et iterum novus fit. Secundam autem naturam cum venerit bibere aquam ad fontem, non secum affert suum venenum, sed in cubili suo deponit, et sic aquam bibit. Tertiam vero naturam, si viderit serpens hominem nudum, timet valde accedere ad eum; si autem vestitum vidit non facile fugit. Quartam quoque naturam serpentis, quando venerit homo et voluerit eum occidere, totum corpus tradit ad pœnam, caput autem solum custodit. Per hunc itaque serpentem quilibet peccator designatur qui in multis flagitiis inveteratur. Hunc oportet, ut ad petram Christum quantocius veniat, angustam viam quæ ducit ad vitam accipiat veteri tunica vitiorum exspoliatur, nova veste virtutum circumdetur.

Hodie etiam, dilectissimi, Dominus invitatus ad nuptias post annum baptismi sui, convivas exhilaravit, dum deficiente vino sex hydrias aquæ in vinum commutavit (*Joan. II*). De hoc vino nos quoque potat, dum hæc nos spiritaliter intelligere donat. Istum diem etiam gentiles olim celebrem ducebant, ob trinum triumphum quem hodie Romani Augusto Cæsari exhibebant, eo quod tria regna, scilicet Parthiam, Ægyptum et Mediam devincens, Romano imperio subjugaverat. Hunc nihilominus Ecclesia ob tres causas solemnem judicat, et regi omnium cum triumphali laude jubilat, quod videlicet tres partes mundi, hodie per tres Magos sceptro sui domini subdidit, et crimina nostra in Jordane abluit, et D aquam legis hodie in vinum gratiæ ad spirituales nuptias transtulit. Hujus imperio, charissimi, vos tota mente et corde subdite, debitum servitium omni tempore ei persolvite, ut post hujus miseræ vitæ inopiam, percipiatis ab illo divitias et gloriam quam oculus non vidit (*I Cor. II*).

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM.

« Cum factus esset Jesus annorum duodecim, ascendit illis in Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Jesus in Hierusalem, et non cognoverunt parentes ejus (*Luc. II*). » Ubi ad ætatem

duodennem venit, cœpit aperire quid Patri cœlesti deberet, quid terrenæ matri. Ætas autem duodennis typus erat duodecim apostolorum, per quos divinitas et humanitas ejus erat per orbem nuntianda. Ætas duodennis typus erat duodecim graduum humiliatatis

in ascendendo. Primus itaque gradus humilitatis est corde et corpore semper humilitatem ostendere, defixis in terram conspectibus; secundus, ut pauca et rationabilia verba loquatur, non in clamosa voce; tertius, si non facilis aut promptus fuerit in risu; quartus, taciturnitas usque ad interrogationes; quintus, tenere quod communis regula habet; sextus, credere et pronuntiare se omnibus viliorum; septimus, ad omnia indignum et inutilem se confiteri debere; octavus confessio peccatorum; nonus, pro obedientia in duris et asperis patientiam amplecti; decimus omni obedientia subdi omnibus; undecimus, propriam non amare voluntatem; duodecimus, timore Domini custodire se omni hora ab omni peccato. Duo primi horum graduum extra claustrum monasterii ascendendi sunt, ut demum in tertio gradu subdatur majori qui ascendit. His duodecim gradibus in ascensione opponuntur alii duodecim superbiæ in descensione. Primus itaque gradus superbiæ in descendendo est curiositas, cum oculis cæterisque sensibus vagatur in ea quæ ad se non atinent; secundus, levitas mentis, quæ per verba indiscrete læta vel tristia notantur; tertius, inepta lætitia, quæ per facilitatem risus notatur; quartus, jactantia, quæ in multiloquio diffunditur; quintus, singularitas privata, affectare cum gloria; sextus, arroganter credere se omnibus sanctiorem; septimus, præsumptio ad omnia se ingerere; octavus, defensio peccatorum; nonus, simulata confessio, quæ per dura et aspera injuncta probatur; decimus, rebellio in magistrum et fratres; undecimus, libertas peccandi; duodecimus, consuetudo peccandi. Duo isti ultimi superbiæ gradus intra claustrum descendendi non possunt. Notandum quoque quod in septem superioribus notantur contemptus fratrum; in quatuor sequentibus contemptus magistrum; in duobus qui restant contemptus Dei. Sed ut ad duodenariam ætatem Christi qui horum typus erat redeamus, recte in hoc duodenario numero jubar perfectionis ejus incipit declarari. Remansit in Hierusalem sine parentibus, ut nos instrueret se Deum habuisse Patrem, antequam mundus fieret

« Existimantes illum autem esse in comitatu, venerunt iter diei et requirebant eum inter cognatos et notos. Et non inveniētes regressi sunt in Hierusalem requirentes eum. » Si quis quærat quomodo parentes reliquerunt eum tanta cura nutritum, respondemus quia filiis Israel mos fuit ut temporibus festis, vel Hierosolymam euntibus, vel inde redeuntibus, seorsum viri, seorsum incederent femine, et pueri cum quolibet parente irent. Ideoque Mariam et Joseph vicissim putasse Jesum cum altero parente esse in reversione.

« Et factum est post triduum invenerunt illum in templo, sedentem in medio doctorum, audientem illos et interrogantem. » Quasi fons sapientiæ doctorum medius sedebat; sed quasi exemplar humilitatis prius interrogat et audit quam instruat, ne parvuli a senioribus doceri erubescant, et ne infirmus

A docere audeat (AMBROSIIUS.) Post triduum reperitur in templo dans iudicium, quia post triduum triumphalis passionis resurgeret qui mortuus credebatur.

« Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia et responsis ejus. Et videntes admirati sunt. » Eo amplius stupebant super prudentia responsionum, quo paucitatem videbant annorum. Divinam sapientiam lingua prodebat, sed infirmitatem humanam ætas prætendebat.

« Et dixit mater ejus ad illum : Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te. Et ait ad illos : Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse. » Non quod eos qui quasi filium quærun vituperat, sed cogit eos attollere mentis oculis ad quærendum quid debeat æterno Patri, ostendens et templum et omnia quæ Patris sunt, non minus ad se quam ad Patrem pertinere, quorum una majestas est.

« Et ipsi non intellexerant verbum quod locutus est ad illos. Et descendit cum eis et venit Nazareth, et erat subditus illis. » Quid de sua divinitate loquitur non intelligunt parentes, et tamen ipse concedit, et subditur illis ut impleat officium pietatis. Quantum ergo debemus obedire Deo, quoniam quidem et ipse Deus obedit hominibus.

« Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo. » Omnia quæ de Domino vel a Domino dicta vel facta cognovit, sive intellecta sive non intellecta in memoria recondebat pia mater ut tempore suo universa prout gesta erant intelligeret, et quærentibus explicaret.

« Et Jesus proficiebat ætate et gratia apud Deum et homines. » Sapientia pertinet ad animam, ætas ad corpus, gratia ad utriusque salutem. Ætate itaque proficiebat, sicut carnis est incrementa suscipere: porro juxta quod ætate proficiebat, dona gratiæ quæ sibi inerant et sapientiæ magis ac magis patefaciebat hominibus, quod erat sapientia et gratia proficere non in se, sed in aliis; apud Deum et homines, id est ad honorem Dei et salutem hominum. In se autem nequaquam per intervalla temporum proficiebat sapientia vel gratia, quia ab hora conceptionis plenus fuit gratiæ et veritatis. Nota doctores commaniter affirmare animam Christi Verbo Dei unitam esse, et in tantum sapientiæ et bonitatis suscepisse, quantum possibile fuit creaturam suscipere. In ea enim, ut Apostolus ait, sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ, in ea omnis plenitudo divinitatis inhabitat (Coloss. 11). Aliis Spiritus ad mensuram datur (Ephes. 14), sed Christo, ut ait Joannes evangelista, datus est non ad mensuram (Joan. 11). Multi ergo asserunt, ut Alcuinus in libro De Trinitate ad Carolum, animam Christi tantam scientiam de omnibus habere, quantam divinitas habet, ita scilicet quod divinitas a se, non ab alio. Sapiens est per naturam, anima vero Christi a divinitate per gratiam. Aliis vero non videtur quod

aliqua creatura capax possit esse totius divinæ cognitionis, vel totius divinæ bonitatis, sicut nec omnipotentia. Ducunt namque pro inconvenienti creaturam etiam hoc modo parificari Creatori, ut ab ipso tantam scientiam habeat quantam et ipse Creator.

De eo quod Verbum cum carne rationalem animam sumpsit, et qualis fuit anima illa in sapientia, et virtute, et iustitia et bonitate.

Quidam hæretici fuerunt qui putaverunt in Christo cum carne a Verbo rationalem animam assumptam non fuisse, sed solam carnem Verbo unitam, et ipsam divinitatem Verbi, carne loco animæ vivificasse, eandemque divinitatem ab ipsa carne, quando in cruce mortua est recessisse, rursumque ad ipsam, quando resuscitata est, vivificandam et resuscitandam redisse. Sed catholica fides habet totum, quod hominis erat propter culpam, Deum assumpsisse: quia nec aliter verus homo esse potuisset, nisi totum quod ad diversitatem humanæ naturæ pertinebat assumpsisset. Accepit ergo cum carne et in carne ipsam animam rationalem, quæ et carnem ipsam regeret, et sensificaret ad vitam, et secundum liberam voluntatem peccatum respiceret, et sectaret iustitiam. Cui et hoc ex societate divinitatis collatum est, ut spontanea quidem libertate bonum faceret, sed ad malum faciendum nulla prorsus necessitate vel infirmitate declinare potuisset. Dicit quippe beatus Augustinus: De Spiritu sancto et Virgine Maria Dei Filius unicus natus est, non carnis cupidine, sed solo Dei munere. Libera in illo voluntas erat, ac tanto magis erat, quanto magis servire peccato non poterat. Multa autem queruntur de illa anima rationali, e quibus unum est utrum videlicet æqualem cum divinitate scientiam habuerit; de qua quæstione in alio opusculo, quod De anima Christi intitulatur, prolixius disputavi. Illic vero hoc solum commemorare sufficit, quia eadem anima sicut plenam et perfectam Dei sapientiam unitam habuit, ita plene et perfecte ex ipsa et per ipsam sapientiam sapiens fuit, nec tamen ipsi sapientiæ naturam æqualis fuit: quia longe aliud est sapientia sapere, atque aliud sapientiam esse. Ex quo enim humanitati divinitas conjuncta est, ex ipsa divinitate humanitas accepta per gratiam, totum quod divinitas habuit per naturam, ita ut secundum illam ineffabilem unionem et Dei esset in humanitate sua totum quod divinitatis erat. Sic ergo humanitatem Verbi, in anima rationali, a prima conceptione sua ex ineffabili unione divinitatis plenam et perfectam sapientiam, et potentiam, et virtutem, et bonitatem accepisse credimus; et ipsam sicut in unione divinitatis inseparabiliter, sic in ipsa quæ ex unione divinitatis erat plenitudine virtutis incommutabiliter permansisse constemur. Neque enim idcirco Deus homo inter homines conversari voluit, ut quasi per intervalla temporum sapientia aut virtute proficiens, meritum compararet, et seipso melior fieret, sed ut ea sapientia et bonitate, quam ipse etiam divinitate

A sua plenam et perfectam semper habuit, et in humanitate sua plenam et perfectam semel et simul accepit, dispensationem salutis humanæ secundum ineffabilem ordinationem suam compleret. Quapropter id quod dicit evangelista, quia proficiebat Jesus ætate, sapientia et gratia, non ita accipitur quasi semetipso inelior factus sit, sed quia hominibus quam ipse habebat, sed latebat sapientiam et gratiam, prout ratio temporum postulabat, magna semper ac magis aperuit: ita apud homines ipse proficiebat, quando homines ipsi in ejus cognitione profecerunt. Apud ipsum autem profecit in eo quod, dum se sapientia et gratia Dei plenum ostenderet, eos ad laudem Dei Patris, a quo hoc esse testabatur, magis semper ac magis provocavit.

B ITEM EXPOSITIO DE EODEM EVANGELIO.

« Cum factus esset Jesus annorum duodecim, etc. (Luc. 11). » Sicut mundus iste dupliciter servit homini ad sustentationem carnis, et ad eruditionem mentis, sic Verbum caro factum, remedium præstat et exemplum. Remedium in eo quod oblatum est ad redemptionem, exemplum in eo quod operatum est ad imitationem. Remedium in eo quod factum est, exemplum in eo quod fecit imitatio ejus, similitudo ejus. « Vidi civitatem sanctam Hierusalem novam descendentem de cælo (Apoc. xxi). » De cælo descendit, et fabricata est terram. De cælo forma, de terra materia. Sicut forma hominis homo, sic et forma Christi Christus. C Induimini Dominum Jesum Christum formam Christi, imaginem Christi. Ipsa imago ipsa est imitatio. Idcirco factus est tibi exemplum, ut tu illum imitando indueres. Fecit corporaliter, tu spiritualiter imitare. « Et sic cognovimus, inquit, Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus (II Cor. v). » In exemplo secundum carnem cognovimus, in imitatione secundum carnem jam non novimus. Secundum carnem Christus natus est in mundo, secundum spiritum veritas nascitur in corde tuo. Christus in Judæa nascitur de Virgine, et veritas nascitur in confessione de puritate. « Veritas de terra orta est, et iustitia de cælo prospexit (Psal. lxxxiv). » Quando confiteris peccata tua, veritas de terra oritur; quando vero confitenti ignoscit Deus, iustitia respicit de cælo. Vis autem ut Deus tecum sit? confitere quid es. Cum verax esse cæperis, veritas tecum esse incipiet. Dic malus sum (breve verbum, sed verum), veritas te veracem faciet. Si veritas tecum est, Deus tecum est, quia veritas est Deus. Ecce quomodo in Judæa nascitur, id est in confessione, veritas. Mater virgo, puritas est cordis; cum corde credis quod ore confiteris. In confessione criminis puritas est sine macula. Si bonum non simulas, non habes rugam; si malum odis, non habes maculam (Ephes. v). Sic veritas in te desiderio concipitur, opere nascitur, studio nutritur, ut proficiat ætate in progressu temporis, sapientia in augmento cognitionis, gratia in incremento virtu-

tis : apud homines in fama, apud Deum in conscientia; apud homines ut cognoscatur, apud Deum ut glorificetur. Duodecim annorum in Hierusalem ascendit, quia post perfectionem operis et duplicatam virtutem charitatis ad pacem contemplationis proficit. Parentes Jesu ab Hierusalem itinere unius diei redeunt, quia sensus carnis per exercitium boni operis internam veritatem nutriunt, per exteriorum delectationem retrahit diu in interna pace persistere non possunt. Unus dies, una claritas, unum gaudium, una benedictio quam Esau accepit, qui duplicem stolam non potuit promereri. Illic est ille unus dies, in quo puer unius diei sine peccato esse non potuit super terram, quia sensus carnis, qui quantum ad se semper puerilia appetit, hujus tantum vitæ claritatem amans in ea nunquam sine peccati macula consistit. Non enim venit ad alium diem, de quo dictum est : « Nuntiate diem de die (Psal. xcvi) : » et rursum : « Dies super dies regis adjicies (Psal. lx). » Propterea unius diei iter est elongantibus ab Hierusalem, quia delectatio præsentium longe facit animos a contemplatione æternorum. Post triduum Jesus in templo invenitur, quia post correctionem cogitationis, locutionis et operis, veritas in corde mundo percipitur. Invenitur autem inter doctores et sapientes, quia in lege et prophetis, et evangelistis, et apostolis, et sacri verbi doctoribus, veritas cognoscitur. Legitur quoque de itinere trium dierum, in quibus ierant filii Israel in desertum, ut ibi sacrificarent Domino Deo suo (Exod. iii). Est quidam accessus, et recessus animæ ad Deum, sive a Deo; accessus ad Deum, recessus a Deo. Abcunt, iter est per noctem, redeunt iter est per diem.

A Quot noctibus recedit, tot diebus redit. Abcunt primæ noctis iter est per superbiam, qua Deum deserit; secundæ noctis iter est per concupiscentiam, qua alia præter Deum appetit; tertiæ noctis iter est per obstiniam, qua in aliis extra Deum requiescit. In superbia est vanitas, in concupiscentia delectatio, in obstiniam consensus. Per vanitatem igitur abit, per delectationem stat, per consensum sedet. Per superbiam a Deo recedens, vadit ad se ut requiescat in se; per concupiscentiam descendit sub se, ut requiescat in carne; per obstiniam trahitur extra se, ut requiescat in carne a specie visibilium et permaneat in delectatione. Primum vadit de virtute sua gloriari, secundo vadit in vitiis suis delectari, tertio vadit in transitoriis consolari. Primo, « maledictus homo qui confidit in homine (Jer. xvii) ; » secundo, « qui ponit carnem brachium suum (ibid) ; » tertio, « qui speravit in multitudine divitiarum suarum, et prævaluit in vanitate sua (Psal. li). » Revertenti autem primæ diei iter est quando intentionem suam convertit anima ab eo quod extra ipsam est, ad id quod ipsa est. Secundæ diei iter est, quando ab eo quod in alio est ducitur ad id quod esse debet. Tertiæ diei iter est, quando a perceptione illuminationis rapitur ad fontem luminis. Prima revisio est ab alienis ad propria; secunda est a malis ad bona; tertia est a studio virtutum ad perceptionem internæ et æternæ dulcedinis. Et sic post triduum, hoc est post correctionem cogitationis, locutionis, operis; Jesus, id est veritas in templo, hoc est in mundo corde percipitur: ita et per sacri verbi doctores, veritas horum trium dierum egressionis Hebræorum ex Ægypto fidelibus declaratur.

DOMINICA SECUNDA POST THEOPHANIAM.

« Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, et erat mater Jesu ibi. Vocatus est autem Jesus et discipuli ejus, ad nuptias (Joan. ii). » Voluit Dominus suis nec non miraculo nuptias commendare, ne eas hæretici damnare præsumerent. Mystice desiderio Patrum præcedentium ante legem, sub lege vocatus est sponsus, ad Ecclesiam-sponsam venire, et in gratia Evangelii venit. Vocati sunt et discipuli, ut ministri in nuptiis. Hanc sponsam conjunxit sibi sponsus, in utero Virginis. Verbum enim sponsus, et sponsa caro humana est. In Cana Galilææ, in cælo transmigrationis sunt nuptiæ, quia hi sunt digni Christo, qui fervore devotionis de vitiis ad virtutes, de terra ad cælos migrant.

« Et deficiente vino, dicit mater Jesus ad eum : Vinum non habent. » Quasi dicat : Vinum da eis. Vinum deficit, quia spiritalis intelligentia legis fallacem Pharisæorum expositionem latere cœperat.

« Et dixit ei Jesus : Quid mihi et tibi est, mulier? nondum venit hora mea. »

Quid commune est tibi mater, secundum carnem, et mihi æternæ Dei virtuti ac Dei sapientiæ, ex qua

futurum est miraculum quod petis. Veniet hora mea, id est passionis opportunitas, in qua videlicet cum pendere in cruce infirmitas cœperit, cujus tu mater es agnoscam te matrem ut filius, curam tui discipulo committens. Prædicato autem Evangelio et virtute divina ostensa mundo, fuit hora passionis. Non necessitatis scilicet hora, ut hæretici calumniantur, sed voluntatis. Unde illud : « Potestatem habeo ponere animam meam, et iterum sumere eam (Joan. x). » Non enim auctor temporum fato temporis regitur.

« Dicit mater ejus : Quodcumque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapideæ hydræ sex positæ secundum purificationem Judæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. » Confusa mater de filii pietate ad ipsam, ut fiat quod petit fiducialiter imperat ministris. Hydor [ὑδωρ] est aqua. Inde dicitur hydræ vas aquæ. Purificationem Judæorum dicit quod crebro lavabant manus et vasa. Metron [μέτρον] Græce, mensura Latine dicitur. Inde metreta nomen mensuræ.

« Dicit eis Jesus : Implete hydras aqua. Et imple-

verunt eas usque ad summum. Et dixit eis Jesus : **A** in Genesi : « Relinquet homo patrem et matrem, adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una (Gen. 11). » Christus adhesit Ecclesiæ, ut essent duo in carne una, et fuit relinquere patrem non in ea forma apparere hominibus in qua est æqualis Patri. Reliquit matrem quando de Synagoga transiit ad Ecclesiam. Poterat Dominus vigilanti Adæ costam sine dolore evellere (*ibid.*), sed procul dubio Christi dormitio in cruce in eo significabatur, de cujus latere tanquam sponsa fluxerunt sacramenta Ecclesiæ. De vino aliarum hydariorum bibamus. Christus figuratus est in Noe. Nam ideo in arca omnia animalia sunt inclusa (Gen. vii), ut omnes gentes significarentur salvandæ per Christum. Non enim deerat Deo rursus causare omne genus animalium, sed

Architriclinus est princeps triclinii, id est discubentium in triclinio. Triclinium vero dicunt esse aulam tricameratam, vel tres domos vel tres camereas cum testudine factas, in quibus sedebant discubentes, quasi sub tribus arcubus.

« Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factum, et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam, vocat sponsum architriclinus, et dicit ei : Omnis homo primum bonum vinum ponit; et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem servasti vinum bonum usque adhuc. Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ, et manifestavit gloriam suam. »

Inter multa signa quæ fecit Jesus in Cana Galilææ fuit hoc primum, et quodam dignitatis privilegio elementorum conversione, manifestavit gloriam suam, id est latentem deitatem. Miraculum aquæ conversæ in vinum miramur, et non miramur quia omni anno bene facit Deus in vitibus, et de uno grano multa facit. Et (quod majus est) cælum et terram de nihilo creavit, eaque mirabiliter gubernat. Ergo quia homines in aliud intenti, perdiderunt considerationem operum Domini, in qua quotidie eum laudarent, servavit sibi Deus quædam inusitata quæ faceret, ut tanquam dormientes homines ad se colendum mirabilibus excitaret. Aquam vertit Jesus in vinum, cum insipidam mentem carnalium sapore scientiæ cœlestis imbut. Eramus enim aqua, id est insipientes, et fecit nos vinum, id est sapientes fidem ipsius. Vel aqua intelligitur scientiam mundans auditores a sordibus peccatorum : quæ tunc convertitur in vinum, quando aliquis ex toto obliviscitur præteritorum malorum, ne in ea incidat, et incipit calere in Dei amore, sicut vinum inebrians obliviosos facit potatores et calefacit. Convertit aquas Christus in vinum, dum quæ carnalia videbantur in lege, spiritualia ostendit, et superficiem literæ plenam cœlesti virtute videri fecit. Christus enim in prophetis necdum manifestatus quasi vinum in aqua latuit; sed cum discipulis aperuit sensum ut intelligerent Scripturas (*Luc. xxiv*), vinum inebrians fuit ipse Christus in lege et prophetis manifestatus. Illa igitur Scriptura, dum in eo sublevamine, id est ad operationem literæ latet Christus sapit aquam insipidam. Cum vero aufert velamen est vinum inebrians. Sex hydaræ sex ætates sunt quæ inaniter currebant, nisi Christus in eis prædicaretur. Prima ætas est ab Adam usque ad Noe; secunda, usque ad Abraham; tertia, usque ad David; quarta, usque ad transmigrationem; quinta ad Joannem Baptistam; sexta, inde usque ad finem sæculi. Prophetia in singulis ætatibus, quasi hydrus. Secundum litteram aqua insipida, quomodo in vinum mutetur, cum ad Christum et ad omnes gentes referatur videamus. Quiquid figurabatur in Adam de Christo, ad omnes gentes pertinebat, ut illud

B ideo per lignum salvata sunt, quia et nos per lignum salvandi eramus. In tertia hydra audivit Abram. « In semine tuo benedicentur omnes gentes (*Gen. xxii*). » Quis non videt cujus figuram habuit unicus ejus ligna portans ad sacrificium, quo immolandus ducebatur : portavit enim Dominus crucem suam, In quarta hydra dicit David . « Surge, Deus, judica terram. Quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus (*Psal. lxxxii*). » Tanquam diceretur : Dormisti iudicatus a terra, surge ut iudices terram. In quinta ætate vidit Daniel lapidem præcisum de monte sine manibus, et fregisse omnia regna terrarum, et crevisse illum lapidem, et factum esse montem magnum, ita ut impleat universam faciem terræ (*Dan. ii*). De quo monte prædicatur, nisi de regno Judæorum, unde Christus secundum carnem natus est, sine opere humano quando sine amplexu maritali? Ad sextam ætatem pertinet Joannes Baptista dicens : « Nolite dicere : Patrem habemus Abraham. Potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham (*Matth. iii*). » Lapidem dicens gentes non propter firmitatem, sed stoliditatis duritiam; dum adorabant simulacra, similes facti sunt illis. Unde illud . « Similes illis sicut qui faciunt ea, et qui confidunt in eis (*Psal. cxiii*). » Item sex hydaræ sunt perfecta corda sanctorum, in his ætatibus receptui Scripturarum Dei parata, in exemplum videndi atque credendi proposita. Et sunt lapidea, id est fortia in Christo lapide. Secundum purificationem Judæorum dictum est, quia illi tantum populo Judæorum lex data est, sed gratia per Christum omnibus facta est. Ideo non dictum est capientes metretas aliæ binas, aliæ ternas, sed binas vel ternas, ut ipse diceret binas quas ternas. Sunt ergo duæ mensuræ in Scripturis, dum Pater et Filius nominantur, sed ibi Spiritus qui Patris est et Filii intelligitur, ut ibi : « Omnia in sapientia (*Psal. ciii*), » id est in Filio fecisti. Tres metretæ sunt, dum nominato Spiritu sancto Trinitas manifestius intelligitur, ut ibi : « Baptizate eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (*Matth. xxviii*). » Aliter binæ vel ternæ mensuræ sunt omnes gentes ad quas pertinent Scripturæ, binæ propter præputium, et circumcisionem, ternæ quia a tribus filiis Noe sunt disseminatæ.

jussu Domini impletæ sunt hydrizæ, significat quia Scriptura ab eo est. Potuit quidem vacuas implere vino qui cuncta creavit ex nihilo, sed maluit de aqua vinum facere, ut doceret se non legem solvere, sed adimplere, et in Evangelio illa facere vel docere prædixit. Usque ad summum implentur hydrizæ, quia nullum tempus fuit a salutari doctrina vacuum. Architriclinus intelligitur princeps in peritia Scripturæ continentis historias et moralitates et allegorias. Dum ergo tali velut Nicodemo, Gamalieli, discipulo ejus Saulo verbum Evangelii offertur, vinum de aqua factum architriclino propinatur. Nonnulli per aquam baptismum Joannis, per vinum passionem Christi accipiunt. Unde et vinum prius fertur architriclino, id est ipsi Joanni, qui ante bibit passionem quam Christus. Architriclinus, id est tres ordines in nuptiis discumbentium, altitudine distantes inter se, designant tres ordines fidelium in Ecclesia: conjugatorum, continentium, et doctorum. Et quia doctorum est veteribus institutis, gratiam Evangelii præferre, vocato sponso dixit architriclinus bonum vinum fuisse servatum. Quod autem dicitur, non sciebat unde esset, intelligendum est, quia multis in lege peritis secundum litteram nuntiaverunt Evangelium discipuli Christi, qui hauserant aquam, prudenter intelligendo et fideliter aperiendo veterem Scripturam. Omnis homo primum bonum vinum ponit, dictum est ad litteram secundum multorum consuetudinem. Mystice, homo, id est carnalis, deterius vinum bibit post bonum, id est cum animus ad falsa descendit. Sed spiritualis quotidie in visibili vino quod prius latuit in Scripturis, inebriatur et proficit. Maximus episcopus in sermone de Epiphania qui ita incipit: « Completa nobis, fratres, dicit: Sicut posteritati suæ fidelis mandavit antiquitas, hodie Salvator est a Chaldæis adoratus. Hodie fluentia Jordanis benedictione proprii baptismatis consecravit. Hodie invitatus ad nuptias aquas vertit in vinum.

ITEM DE EODEM EVANGELIO.

« Implete hydrizæ aqua (Joan. 11). » Galilæa interpretatur *transmigrationis*. Vita ergo præsens Galilæa est transmigrans de præsentibus ad futura. In Galilæa nuptiæ fiunt, quia in transitu temporis sanctificatur copula permansuræ dilectionis Ecclesiæ ad Christum, animæ ad Deum. Sex hydrizæ sunt sex ætates in mundo. Prima ab Adam usque ad Noe; secunda, a Noe usque ad Abraham; tertia, ab Abraham usque ad David; quarta, a David usque ad transmigrationem Babylonis; quinta, a transmigratione Babylonis usque ad Christum; sexta, a Christo usque ad finem sæculi. In vita hominis prima infantia, secunda pueritia, tertia adolescentia, quarta juvenus, quinta virilis ætas, sexta senectus. Prima, id est infantia, quasi quodam diluvio lubricæ oblivionis obruitur, ut non videatur in posterum, nec vestigia sui ulla relinquat. Secunda, id est pueritia, primum a diluvio oblivionis ad sensum exiens, per superbiam erigitur, et per concupiscentiam dividitur

et dispergitur. Tertia est ab adolescentia. Primum per cohibitionem disciplinæ circumciditur; deinde præceptis informatur, et consilio regitur. Quarta, id est juvenus servare jam cogitur et subjicitur regnum, ut per timorem hominis divinum distat. Quinta, id est virilis ætas post timorem hominis ad divinum venit. Sexta, id est senectus, quasi ita concupiscentia futurorum trahitur. Sic humanum genus, primum diluvio obrutum est, secundo in ædificatione turris elatum, in divisione linguarum dispersum, tertio in Abraham circumcisum, in Moyse præceptis informatum, sub iudicibus consilio gubernatum, et quarto sub regibus dominatorum subjectum, quinto sub pontificibus religioni parens, sexto sub gratia vera honestate illustratum. Istæ sex hydrizæ sive in decursu sæculi præsentis, sive in vita hominis, omnes aquis implentur, quia iudicio plenus est mundus. Iudicia tua, Domine, abyssus multa. Multa operatus est Deus ab initio sæculi, et operari non desinit usque in finem ejus, et circa hominem a principio usque ad finem ejus, et omnia hæc iudicium sunt, et nihil sine causa fit. Sed quandiu dicere non potest homo: « Iudicia tua jucunda (Psal. cxviii), » nondum aqua in vinum conversa est. Deficiente veteri vino, hydrizæ aqua implentur, quia cum in vita hominis carnales delectationes deficiunt, divinæ consolationes succedunt. Quæ quidem infantibus minus saporis conferunt, proficientibus amplius dulcescunt, quia tunc aquæ in vinum convertuntur, quando in mente hominis opus Dei quod laboranti primum non sapit, per spiritualem intelligentiam illuminato dulcescit. Item sex hydrizæ sex ætates mundi, aqua in vinum conversa, opera priorum in figura spiritualium gesta. In prima ætate Abel agnum Deo obtulit, quem frater suus Cain occidit, et post hæc Dominus Enoch in cælum transtulit. De hac hydrizæ aqua, verbum Dei sitientibus vinum hauritur, dum hoc mystice aperitur. Abel qui agnum sacrificavit, est Christus qui corpus suum pro nobis Deo Patri immolavit. Abel a fratre occiditur, et Christus a Judaico populo interimitur. Enoch de terra rapitur, et Christus post passionem in cælum transfertur. In secunda ætate Noe plantans vineam vino inebriatur, dormiens denudatus, a filio subsannatur, a duobus veste velatur. Evigilans vero irrisorem servitio addicit, reliquos ad gloriam benedicit. Hæc hydrizæ aqua convertitur, cum tali modo intelligitur. Noe qui vineam plantavit, est Christus qui Ecclesiam fundavit, qui poculo amaræ passionis inebriatur, et a perfido populo irrisus deturpatur, sed a duobus velatur, id est ab Hebræis et gentibus fidelibus turpitudine passionis ejus veneratur. Qui a somno mortis evigilans, irrisorem populum Judaicum damnat, se honorantes ad vitam exaltat. In tertia ætate Joseph ob invidiam a fratribus venditur, a domina sua ob castitatem incriminatur, in carcerem retraditur, de carcere eductus, toti Ægypto præponitur. Hæc hydrizæ aqua suavis reficit nos sapore vini dulcis-

ris. Joseph qui a fratribus distrabitur est Christus, A qui a discipulo Judæis traditur, qui a Synagoga ut ille a domina reus accusatur, neci damnatus sepulcro clauditur, de barathro rediens universo orbi principatur. In quarta ætate David Goliath pugnans superat, et Salomon templum Hierosolymis ex auro et gemmis ædificat. De hujus hydræ aqua dulce vinum bibitur, dum tali modo accipitur. Goliath a David sternitur, et diabolus a Christo in cruce vincitur. Templum in Hierusalem a Salomone auro et gemmis construitur, quia Ecclesia quæ est templum Dei a Christo in cælis ex perfectis colligitur. In quinta ætate Jesus sacerdos cum captivis de Babylone remeat, et ruinam templi in Hierosolymis re-ædificat. Hæc Hydræ aquæ nos vino inebriat, dum hæc spiritaliter gesta insinuat. Jesus qui a Babylone

cum captivis revertitur, est Jesus Christus verus sacerdos, qui, ab inferno captivitatem reducens, ad cælum regreditur. Ruina templi ab Jesu in Hierosolymis reparatur, et ruina angelicæ curiæ per Jesum Christum restauratur. In sexta ætate omnis populus ad Jesum venit, et ipse eos aqua abluens, fideles ab infidelibus secernit. Hujus etiam hydræ aquæ saporem vertit nobis Christus in vini dulcorem. Altitudo populi ad Joannem, et eos in flumine separat, quia omnis populus ad Christum, in ultimis congregatur, et ab eo per igneum fluvium fidelis ab infideli segregatur. Hunc, charissimi, debetis diligere toto affectu mentis qui vestras animas recreat talibus sacramentis, qui vos ad nuptias suas invitavit et vino æternæ dulcedinis quandoque inebriabit.

DOMINICA TERTIA

Secundum Matthæum

« Cum descendisset Jesus de monte, secutæ sunt B turbæ multæ. Et ecce leprosus veniens adorabat eum, dicens : Domine, si vis, potes me mundare (Matth. viii). » Recte post doctrinam fiunt miracula, ut per virtutem sermo firmaretur. (Beda.) Leprosus, secundum Marcum genu flectens (Marc. i), ut Lucas ait : « in faciem procidit (Luc. v), » quod humilitatis est et pudoris, ut unusquisque de suæ vitæ maculis erubescat, confessionem verecundia non reprimat, sed directo vulnere remedium quærit. Voluntati Domini curationis potestatem leprosus tribuit, nec quasi incredulus dubitat, sed suæ colluvionis conscius non præsumit dicere : Munda me Domine, et mundabor. Dum hic a lege exclusus se Domini potestate curari postulat, supra legem esse gratiam indicat. Sicut enim potestatis auctoritas in Domino, ita in isto fidei constantia declaratur.

« Et extendens manum tetigit eum Jesus, dicens : Volo, mundare. Et confestim mundata est lepra ejus. » Et extendens misericordiæ affectu manum lepram tetigit, ex humilitate docens nos nullum spernere pro aliqua corporis maculatione. Lex tangi leprosus prohibet. Sed de eo non erat prohibitum, qui Dominus legis est. Tetigit igitur non quod sine tactu sanare posset, sed ut indicet se non sub lege esse, imo Dominum legis qui non timet contagium, cum potius alios liberet. Ex pietate ait, volo, sanans eo genere quo fuerat obsecratus, cum diceretur : Si vis, potes me mundare, imperando subjunxit : « Mundare ; » in quo majestatis aperitur potentia. D Nihil enim medium est inter opus Dei et præceptum, quia inter præceptum est opus. Dixit enim, et facta sunt.

« Et ait illi Jesus : Vide, nemini dixeris, sed vade, ostende te sacerdoti, et offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illi. » Non erat necesse ut sermone jactaret quod corpore præfere-

bat. Docet Dominus non esse vulganda nostra beneficia, sed premia, ut non solum a mercede abstineamus pecuniæ sed etiam gratiæ. Jactantia quippe vitata facit ne lepra possit transire in medicum. Ideo etiam imperatur silentium, quia melius fide magis spontaneam salutem quærere quam beneficiis invitari. Ostendere se sacerdoti jubetur leprosus, ut intelligeret sacerdos eum non legis ordine, sed gratia Dei curatum. Offerre sacrificium præcipitur ut ostenderet Dominus se non legem solvere, sed implere secundum legem gradiens, et supra legem sanans. In lege ei præceptum erat, ut mundati a lepra munera offerrent sacerdotibus qua re humiliter ad ipsos mittit. Hæc oportebat significantiæ auferri sacrificia priusquam vera etiam in illis signata sacrificia confirmata essent in Christo et Ecclesia contestatione apostolorum et fide credentium. C Offeritur in testimonium illis qui vident leprosum mundatum, vel quod salvantur a lepra peccatorum et offert se Deo, si credunt, aut si non credunt, inexcusabiles erunt. Vel ita : Munus quod præcepit Moyses, illis videlicet sacerdotibus offerri in testimonium, id est in signum spiritualis oblationis, sicut curatio lepræ testatur curationem peccati. Illud inquam munus offert non solum in signo, sed in re, ut tu ipse a sordibus peccati emundatus in sacrificium Dei transeas. Moyses enim præcepit testimonium ejus te geris effectum. Ubi leprosus mundatur certus non exprimitur locus, ut ostendatur non unum populum alicujus specialis civitatis, sed multarum populorum fuisse sanatos. Quia vero leprosus genus humanum peccatis languidum typice designat, recte in Luca plenus lepra describitur (Luc. v). Omnes enim peccaverunt et egent gloria Dei (Rom. iii). Extensio manus Salvatoris significat incarnationem extensam ad salutem hominum. Unde illud alibi : Jam vos mundi estis propter sermonem

quem locutus sum vobis (*Joan. XIII*). Ipse Christus est sacerdos in æternum, cui omnes a prisci erroris varietate mundati debent se ostendere confitendo quia templum ejus sunt, et offerre ei sua corpora hostiam viventem.

« Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum centurio, rogans eum et dicens : Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur. » Non est contrarium quod Lucas dicit : « Misit ad eum seniores Judæos, rogans (*Luc. v*), » sicut cum per amicum soleamus pervenire ad aliquem. Verumtamen non negligenter intuenda est etiam Matthei mystica solutio, secundum quam scriptum est in Psalmo : « Accedite ad eum et illuminamini (*Psal. xxxiii*). » Itaque fide venit centurio. Dicit tamen potest quod etiam corpore venerit, et senioribus Judæis tanquam familiaribus Christi quod Lucas explicat verbum suum commiserit, ut quotidie fieri solet ante potentes. Jacet paralyticus, torquetur acuta scilicet passione. Hæc ita exprimit, ut et animæ suæ angustias indicet, et Christum ad misericordiam commoveat. Nunc discamus commiseri servis, ut Lucas ait; meriturus erat servus si non Domini sui fide et Christi pietate redderetur vitæ. Sic Ezechias rex, cui Dominus ter quinos addidit annos.

« Ait illi Jesus : Ego veniam, et curabo eum. » Ad sanandum reguli filium ire noluit, ne divitias honorasse videretur. Ad servum ire et sensit, ne servilem conditionem sprevisse putaretur. Sed in tenere verbo eum sanavit, ne putaretur ire ob impotentiam et non ob humilitatem.

« Et respondens centurio ait : Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus. Nam et ego sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic : Vade et vadit; et alii : Veni et venit; et servo meo : Fac hoc et facit. » Propter vitæ gentilitis conscientiam metuebat gravari Dominum. Vidit Dominus fidem, humilitatem, prudentiam centurionis : fidem, quod ex gentibus credidit; humilitatem, quod se judicavit indignum cujus tectum Dominus intraret; prudentiam quod divinitatem corpore tectam agnovit. Qua prudentia etiam dixit : Homo sum et mitto homines, sciens Dominum angelos mittere posse. Unde sequitur :

« Audiens autem Jesus miratus est, et sequentibus se dixit : Amen, amen, dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. » Quod Jesus miratus est, nobis mirandum significat, quia tales motus, cum de Deo dicuntur, non perturbati animi signa sunt, sed docentis magistri. De præsentibus dicit : Non inveni tantam fidem in Israel, non de patriarchis et prophetis, nisi forte in centurione fides gentium præponatur Israeli. Præsentibus ideo præfertur fides centurionis, quia illi legis prophetarumque monitis edocti erant; ipse autem nemine docente sponte credidit.

« Dico autem vobis, quod multi ab Oriente et Oc-

cidente venient, et recumbent cum Abraham et Isaac et Jacob in regnum cælorum. Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores : ibi erit fletus et stridor dentium. » Non solummodo iste centurio de gentibus recte credit in Deum, sed multi gentiles adhuc venient ad rectam credulitatem. De nationibus credituris dicit : multi venient et requiescent feliciter epulaturi. Filios autem regni dicit Judæos in quibus ante regnavit Deus. Tenebræ supersunt interiores, non exteriores. Scilicet exteriores ideo dictæ sunt, quomodo lumen reliquit qui a Domino foras expellitur. Ubi dicit fletus et stridor dentium, veram ostendit resurrectionem, cum fletus sit oculorum, et dentes et ossa.

« Et dixit Jesus centurioni : Vade, et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. » Et reversus est centurio in domum suam, et invenit servum qui languerat sanum (*Luc. vii*). Meritum Domini famulo suffragatur. Intelligamus centurionem corpore tandem pervenisse ad Dominum, et cum his qui missi fuerant rediisse domum, cum Dominus dixerit ei : Vade; vel sicut per nuntios accessisse, sic et per nuntios reversus fuisse attendatur. Divina providentia Judæi missi sunt, ut inexcusabiles fierent, si viso miraculo et credente gentili viro non crederent. Seniores pro centurione et sancti pro nobis intercedunt ad Dominum. Milites centurionis possunt intelligi virtutes naturales quas multi secum deferunt ad Dominum venientes. De quibus in laudem Cornelii centurionis dicitur quia « erat vir justus et timens Deum cum omni domo sua, faciens elemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper (*Act. x*). » Qui autem non bene utuntur illis, minime sunt digni visitatione Dei. Centurio clectos ex gentibus ostendit, qui quasi centenarius milite stirpatis virtutum spiritualium sunt perfectione sublimes, et sola æternæ salutis gaudia sibi suisque requirunt. Numerus enim centenarius qui de læva transfertur ad dexteram cælestem significat vitam. Unde arca Noe centum annis fabricata est; Abraham centenarius filium promissionis accepit; Isaac sevit, et in ipso anno centuplum invenit; atrium tabernaculi centum cubitis longum fuit; in centesimo psalmo, misericordia et judicium cantantur Domino. »

D *Quæstio de eo : si pares sint potestas Dei et voluntas Dei.*

Quæritur de potestate Dei, si major est voluntate ejus. Si enim plus potest Deus quam vult, videtur potestas ejus major quam voluntas ejus. Si autem potestas ejus major est quam voluntas ejus, videtur in eo esse inæquale aliquid, et non totus sibi convenire Deus. Quomodo ergo unum est totum quod est, si majus et minus ibi est? Si vero idem est illi et velle et posse, eadem est potestas ejus, et voluntas ejus. Si autem idem illi est et posse et velle, quidquid vult potest, et quidquid potest vult. Vult autem omne quod fecit, quia contra voluntatem nihil facit, qui voluntarie facit quidquid facit. Rursum omne quod vult facit, quia ad omnia posse adest, cum velle non

deest. Si ergo amplius non potest Deus facere quam vult, neque amplius facere vult quam facit, constat procul dubio, quia amplius facere non potest quam facit. Si potest Deus plus facere quam vult, potest contra voluntatem suam facere, et facere quod in voluntate non habet, et est potestas ejus contraria voluntati ejus. Unde consequens esse videtur, quia sicut omne quod potest et vult, facit, sic omne quod facit potest et vult sic; omne quod potest vult, sic omne quod vult potest. Sed si hoc recipitur quod Deus alio modo, vel aliter nihil facere possit quam facit ex necessitate, operatur omnia, et alligatur atque constringitur lege operum suorum, ut dominetur ei conditio operis sui. Sed hoc nefas est confiteri. Quomodo ergo, inquit, idem est Deo velle et posse, si major est potestas ejus quam voluntas? Videte quid dicunt. Major, inquit, secundum vos est potestas Dei quam voluntas ejus. Quare? quia dicitis Deum plus posse quam velle. Intendite. Si idcirco major debet dici potestas quam voluntas ejus, quia multa facere potest, quæ facere non vult: ergo et voluntas major esse dicatur quam potestas, quoniam multa quæ facere potest non facit, quia facere non vult; si enim potestas major dicitur, quia voluntatem transcendit, et voluntas major dicatur, quia potestatem constringit. Sed sicut potestas non coarctatur, id est eo quod sine voluntate nihil operatur, ita et voluntas non superatur in eo quod non ad omnia quæ in potestate sunt dilatatur. Tria sunt, affectus, et effectus, et respectus. Voluntas igitur et potestas in Deo, affectu et effectu unum sunt, sed respectu ad unum non sunt. Quomodo hæc duo in Deo affectu unum sunt? quia in Christo nec voluntas sine potestate est, nec potestas sine voluntate. Potestas sine voluntate esset, si aliquam haberet potentiam quam habere nollet. Rursus voluntas sine potestate esset, si aliquando non ex virtute, sed ex infirmitate aliquid vellet. Quia ergo et potestas in ipso semper est voluntaria, et voluntas potestativa, quoniam quod potest omne posse vult, et quod vult omne, ex potestate vult: idcirco in Christo nec potestas sine voluntate est, nec voluntas sine potestate.

Similiter in effectu nec voluntas a potestate, nec potestas a voluntate ullatenus separari potest. Quidquid enim Deus voluntarie facit, facit et potestate. Et rursus: quidquid facit potestate, facit et voluntate, quia omnia quæ facit et voluntate, et potestate facit. Ergo in omni opere suo Deus et voluntatem et potestatem exercet, nec se dividunt in opere quæ dividi non possunt in operante. Sic ergo potestas Dei et voluntas et affectu in ipso, et effectu per ipsum indivisa perseverant respectu extra ipsum dissimiliter se demonstrant. Quia enim Deus veraciter non omne quod potest velle dicitur, quia multa facere potest quæ facere non vult; nihil autem facere vult quod facere non potest: ideo ad quædam respicit potestas ejus ad quæ non respicit voluntas ejus; ad omnia autem ad quæ respicit voluntas

A ejus respicit et potestas ejus. Sic igitur potestas divina respectu aliquo ad alia se habet quam voluntas, quia contra voluntatem nihil habet.

Sed dicunt: Si Deus aliquid facere potest quod non vult, aliquid facere potest contra voluntatem suam; si autem contra voluntatem aliquid facere potest, non est omnipotens, qui cogi potest invitus, et duci ad id quod non vult. Sed videte quomodo cohæreat. Quod dicunt, quia si Deus aliquid potest quod facere non vult, ergo contra voluntatem aliquid facere potest. Contra voluntatem suam quippe faceret, si faceret quod facere nollet: non autem idcirco, quia aliquid facere potest quod facere non vult, contra voluntatem suam facere potest, quia si id faceret quod facere potest, et non vult, jam illud facere vellet quod faceret, sicut modo, quia facere non vult, non facit, quod tamen facere posset, si vellet. Sic præscientia et prædestinatio in Deo, si secundum respectum considerantur, dissimiliter se habent, cum tamen in Deo unum sint. Præscientia enim et ad mala et ad bona se habet, prædestinatio ad bona tantum. Omnia quippe futura præcivit, electos autem tantum prædestinavit. Similiter et prædestinatio quando pro dispositione accipitur, in respectu tamen præscientiæ parificari non potest quia præscientia Dei et ad ea quæ facturus est pertinet et quæ permissurus, prædestinatio autem ad ea quæ facturus est tantum. Ambrosius enim dicit: « Prædestinavit Deus impiorum gehennam, sed non prædestinavit impiorum culpam. » Quod enim facturus fuit prædestinavit, quod autem facturus non fuit, sed permissurus, non prædestinavit, sed præcivit.

EXPOSITIO DE EODEM EVANGELIO.

« Cum descendisset Jesus de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ, etc. (Matth. viii). » Quia voluit, fratres charissimi, Christus inter homines habitare, et miraculis potentiam suæ divinitatis ostendere in factis suis nostram credulitatem mysteriis informavit. Paucis discipulis in monte Dominus prædicaverat nec tunc turbæ ad eum ascenderant. Descendit Dominus de monte, et secutæ sunt eum turbæ multæ. « Et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens: Domine, si vis, potes me mundare. » O quanta fides leprosi? Audierat leprosus iste quia de Deo scriptum erat: « Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit (Psal. cxxxiv). » Audierat quidem quia per Eliseum Naaman principem Syriæ, in Jordane tinctum, a lepra mundavit Dominus, et quia Dominus omnia fecit sola voluntate, ait ei: « Domine, si vis potes me mundare. » Non quidem oportebat jubere, sed velle, quia et voluntatem tuam sequitur potestas. Ergo « si vis potes me mundare. » Videns itaque Dominus vocantis fidem, et voluntatem deprecantis ait: Cum ergo petas meam voluntatem et ores eam, volo, jubeo, manum impono. Cum ait: Volo, se velle ostendit; cum ait: Mundare, præcipit. Cum legitur quod extendens manum, tetigit eum, ostendit quia manum apposuit. Sed qua-

re tetigit leprosum, cum immundus esset, cum sola voluntate mundare posset. Voluit enim superbiam nostram ostendere, et obtundere. Ideo non abhorruit carnem leprosi, ut prodesset, tractare. Quilibet enim dives, quælibet superbia infirmum et turpitudinem horrenda suæ corruptionis abhorret tangere, dedignatur videre, nec vult per commiserationem accedere. Sed hunc Dominus et facto et digito objurgat. Ecce creator cæli, rex angelorum descendit in mundum, ut tangeret leprosum. Ac si diceret: Ecce tangere veni eum per humilitatem, qui volis sordet per superbiam; non sit vile servo quod facit imperator. Ait enim Salomon: Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus, quia ipse fecit nos, et non ipsi nos: hic tali increpat facto. Dicto increpabit superbos, cum dicit: « Infirmus fui: et non visitasti me (*Matth. xxv*). » — « Et confestim mundata est lepra ejus. »

Fecit et aliud miraculum in eodem Evangelio, ubi signum est magnæ humilitatis. Venit ad eum centurio continuo post leprosi mundationem, et rogavit eum, dicens: « Domine, puer meus jacet paralyticus in domo, et male torquetur. Et ait illi Jesus: Ego veniam, et curabo eum. Et respondens centurio, ait: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus (*Matth. viii*). » Gentilis erat centurio iste, et multos milites sub potestate habuit. Nullam legem habebat, quæ ei condolare proximo præciperet, et tamen dolet; non de filio, non de milite, sed de servo. Christiani principes, si servos suos videant infirmari, despiciunt, vilipendunt, de eis nullam curam habent. Gentilis autem iste curam magnam habens de servo, misit seniores Judæorum ad cælestem medicum, rogans eum ut veniret et sanaret servum ejus, quia gentilis et alienigena erat, non est ausus ad Dominum accedere corporaliter, ut ait Lucas, sed misit seniores Judæorum quasi domesticos qui securius eum rogarent, quasi reputans indignum, qui per poenitentiam corporis non ausus est accedere, tamen accessit fide, et ideo dicitur in Evangelio: « Accessit ad eum centurio » sine corpore, tamen fide rogans per internuntios. « Jesus autem ibat cum illis. Et cum jam non longe esset a domo, misit ad eum centurio amicos suos dicens: Noli vexari, non sum enim dignus, etc. (*Luc. vii*). Rogavit tamen ut veniret, sed non dicebat hoc de adventu corporis, sed accessu commiserationis. Remotus erat a gentibus per idololatriam, rogatur ut accedat, non per justitiam, sed per misericordiam. Legati vero intellexerunt eum dixisse de adventu corporis. Rogaverunt itaque Judæi ut veniret dicentes quia dignus est ut hoc illi præstes. Diligit enim gentem nostram et Synagogam ipse ædificavit nobis. Quibus ait Dominus: Ego veniam, et curabo eum. Ibatque cum illis. Audiens ergo centurio quia veniebat, misit iterum amicos dicens: Noli vexari quia non sum dignus, etc. (*ibid.*). » Notate verba fidelis gentilis. Mandat ei tres passiones servi

A sui qui jacet quasi paralyticus, et male torquetur, ut suæ animæ angustias demonstraret, et Dominum commovisset. « Puer, inquit, jacet in domo (*Matth. viii*). »

Si aliquis quærat quare hunc non attulisset, sicut illi alii qui paralyticos in lecto attulerant, respondeo quia non est opus illum omnia videnti in conspectum afferre, cujus potentia ubique præsens est. Itaque mandat ei: « Puer jacet in domo, » ac si diceret: Non est opus ut ante te feratur. Cur ergo Dominus ait: « Ego veniam et curabo eum (*ibid.*), cum non petat adventum ejus? Regulus quidam cujus filius infirmabatur Capharnaum, rogavit eum ut descendere, et sanaret filium ejus. Cui ait Jesus: Vade, filius tuus vivit (*Joan. iv*). [GREGORIUS.] Ad servum non petentis venire voluit, et ad filium regis persuadentis, descendere noluit. Quare hoc, fratres, nisi quia non est personarum acceptio apud Deum. Nos honoramus divitias et ad divites infirmos currimus; ad pauperes autem ire abhorremus. Ecce Rex regnum ad servum ire non differt, et ad filium regis ire contendit. Pauper fuit Christus et pauperes dilexit, ut pauperes divitiis suis ditaret. Dominus itaque voluit ire ad servum, sed centurio mandat ei: Non sum dignus. Cur non sum dignus? Quia gentilis sum, alienigena sum, miles sum, gladio accinctus sum; sanguinem fundens, non sum dignus conspectui tuo. Hoc reveretur iste gentilis, fratres charissimi, quod nullus miles Christianus. Qui licet immundus, non dicit: Non sum dignus, imo temerarie præbebit ei sordidum hospitium, et in eo recipit eum. Iste vero ait: « Non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus. » Comparemus utrumque insimul leprosum et centurionem, videamus, cum utriusque fides magna esset, qui major fuisset. Dicit leprosus: « Si vis potes me mundare. » Ait autem centurio: « Dic tantum verbo et sanabitur puer meus. » Iste voluntatem, ille jussionem subtilius considerat diviniæ potentiae, sed qui per solam voluntatem credit esse potentem, majorem fidem habet, quia non solum in jussione, sed in sola credit voluntate, sed tamen magna est fides centurionis et mirabilis. Ait enim: Ego credo, quia verbo tuo poteris sanare. Ego enim sum inquit homo solummodo, et tu Deus. Ego sum homo habens sub potestate milites, et tu angelos, qui faciunt miracula! « Ego dico huic: Vade et vadit, et alii: Veni, et venit. » Non est hominis, cui parent homines, multo magis tibi angeli parebunt, et tota natura, quia omnia potes. Miratus est Christus fidem illius, ideoque sequentibus se dixit: « Non inveni tantam fidem in Israel. » Judaicus enim populus quamvis hunc vidisset per prophetas, tamen eum non cognovit, sed dicebat omnia miracula eum facere in Beelzebub (*Luc. xi*). Jairus etiam princeps Israel pro filia sua petens Deum, non dixit: Dic verbo; sed « veni velociter; antequam moriatur filiam (*Matth. ix*). » Nicodemus quoque rector Israel, de fidei sacramento

audiens ait: « Quomodo potest hoc fieri? » (*Joan.* III.) Maria et Martha etiam dixerunt: « Domine, si fuisses hic (*Joun.* x), » quasi absens non posset eum salvare. Itaque « non inveni tantam fidem in Israel. » Ait ergo: « Sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. » Discite, fratres, in istis aliquod exemplum vitæ nostræ. Descendit Jesus de monte, quia descendit de cœlo. Et postquam inter homines voluit conversari, turbæ secutæ sunt eum, quia ejus vestigia sunt imitata. Sed veniat ergo ad eum, si aliquis leprosus est. Lepra enim, fratres, peccata criminalia sunt, quibus anima nostra com-

maculata est. Si ergo aliquis verum lepra illa irretitus est, occurrat vero medico, et dicat: « Si vis, potes me mundare. » Præceptum erat in veteri lege ut si aliquis leprosus esset, extra castra egeretur, et sanus factus ostenderet se sacerdoti. Similiter qui in criminalibus reus est, extra Ecclesiam debet esse, et per sacerdotem in Ecclesiam sanus recipi. Invitat nos Dominus ad humilitatem, cum servum visitare cupiunt, ne pauper despiciatur. Et quia Dominus in paupere honoratur, pauperem Dominus honoravit. « Facite ergo vobis amicos de mammona iniquitatis (*Luc.* xvi). »

DOMINICA QUARTA.

Secundum Matthæum.

« Ascendente Jesu in naviculam secuti sunt eum discipuli ejus: Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Ipse vero erat in puppi, super cervical dormiens (*Matth.* viii). » Cervical dicitur vel pulvillus, vel quodlibet aliud substratum cervici recumbentis ad dormiendum. Navicula videbatur operiri et impleri fluctibus, quare tanto magis timor conturbat discipulos.

« Et accesserunt et suscitaverunt eum dicentes: Domine, salva nos, perimus. Et dicit eis Jesus: Quid timidi estis, modicæ fidei? Tunc surgens imperavit vento et mari. Et dixit: Tace et obmutesce. Et facta est tranquillitas magna. » Licet diversis verbis evangelistæ narrent, una tamen sententia est, et totum dici potuit. Dominatur vento et mari, de quo dicitur: « Tu Dominaris potestatis maris (*Psal.* lxxxviii); » Non errore hæreticorum imperavit qui omnia animantia putant animantia, sed majestate qua Deo sunt sensibilia, nobis insensibilia. Cujus signi typum in Jona legimus, quod Dominus cæteris periclitantibus secutus est, et dormit et suscitatur, et imperio ac sacramento passionis suæ liberat suscitantes. Itaque suæ personæ utramque naturam dignatus est ostendere dormiens ut homo, mare coercens ut Deus.

« Porro nomines mirati sunt, dicentes ad invicem: Quis aut qualis est hic, quia ventis imperat et mari, et obediunt ei. » Recte appellantur homines quicumque potentiam Salvatoris, nondum noverant, sive nautæ excipiantur, sive alii qui in navi erant sive et ipsi discipuli. Allegorice mare accipitur æstus hujus sæculi; navicula passionis arbor, cujus beneficio fideles adjuti mundi fluctus transcendunt, et ad litus patriæ cœlestis perveniunt. De hoc quod discipuli cum Domino naviculam ascendunt alibi significationem aperit dicens: Si quis vult post me venire abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Discipulis navigantibus Christus dormit, quia fœclibus in spe quietis perpetuæ sæculum calcantibus, et post terga certatim mundi fastus jactantibus tempus Dominicæ passionis advenit. Unde Mar-

cus hoc sero gestum fuisse perhibet, ut veri solis occubitu, non solum Domini dormitio, sed etiam ipsa hora significaret. Quo ascendente puppim crucis ut somnum mortis caperet, fluctus blasphemantium dæmoniacis excitati procellis assurgunt. Quibus non ejus patientia turbatur, sed discipulorum imbecillitas periclitatur. Puppis mortuis pellibus vivas contegit et fluctus arcet, et ligno solidatur, quæ innuunt cruce et morte Domini Ecclesiam salvari. Per cervical intellige corpus cui divinitas, sicut caput inclinata, recumbit. Suscitant Dominum discipuli ne pereant, quia maxims votis resurrectionem quærebant. Ventum resurgens Dominus increpavit, quia diaboli superbiam stravit, dum ejus imperium destruxit. Tempestatem aquæ cessare fecit, quia rabiem clamantium: Si Filius Dei est, descendat de cruce (*Matth.* xxvii), labefecit. Recte arguuntur qui præsentem Christo timebant, unde post resurrectionem etiam audierunt quædam ex ipsis: « O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ (*Luc.* xxiv). » Nobis etiam sæpe navigantibus quasi inter æquoris fremitus obdormit Dominus, quando inter medios virtutum nisus crebrescente, vel imundorum spirituum vel hominum pravorum, vel cogitationum impetu, fidei splendor obtenebrescit, spei celsitudo contabescit, amoris flamma refrigescit. Sed tunc necesse est ad Deum curramus, quatenus ad tranquillitatem nos ducat et portum salutis indulgeat.

De mensura diligendi Deum.

« Nemini quidquam debeatis, ait Apostolus, nisi ut invicem diligatis. Qui enim diligit proximum, legem implevit (*Rom.* xiii). » Quali autem mensura Deus et proximus debeat diligi, diligentius considerandum est nobis. De mensura diligendi Deum Scriptura nobis manifestat cum dicit: « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota mente, et ex tota anima tua (*Deut.* vi). » Quasi diceret: Non tibi præcipio ut tantum diligas, vel tantum Deum tuum. Quantum potes, tantum dilige: possibilitas tua erit mensura tua. Quanto plus amas, tanto plus habes; et quanto plus habes, tanto felicius es. Ex-

tendere ergo et dilatare quantum potes ut totum impleatur quod in te est, etiam si non totum capiatur quod in illo est. Noli timere quasi tibi deficere debeat ille, si nimis capax fueris. Quantumcunque poteris, nunquam tantum poteris quantum ipse est. Si tantum posses, tantus esses. Nunc autem crescere in illo potes, æquari illi non potes. Cresce ergo et profice. Quanto major eris in bono; tanto melior eris. Si summus esses, optimus esses. Nunc quia summus esse non potes, potes esse in summo. Et magnum tibi hoc est, et ex hoc tu magnus es, si in summo es, et tanto utique major quanto altior. Ascendis autem, cum diligis. Sursum pergis in charitate, quia charitas sursum ducit. Sicut ait Apostolus: « Adhuc excellentiorem viam vobis demonstrabo (I Cor. xii). » Ascende ergo, dum potes: modo tempus est crescendi et proficiendi; postea, cum consummabuntur omnia, stabis in eo ad quod perveneris. Et hoc erit summum tuum in illo, supra quod non transies amplius; sed summum illius non erit in quo propterea, si stas, quasi non invenias amplius quo crescas. Idcirco ascende, dum potes, quantum potes: nunquam nimis potes, ubi nunquam potes totum. Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, ut ex illo totum tuum impleatur; etiam si a tuo toto, illius non capiatur totum, replet te, et superabundat in se. Si vas non deficit oleum sufficit. Cor tuum vas est, amor illius oleum. Quandiu vas habes, ille infundere oleum non cessat (IV Reg. iv), et postea cum tu amplius vas non habes, ille adhuc amplius oleum habet. Propterea noli parcere illi, cape quantum potes. Dilige quantum sufficias, quia ille non deficit. Dilige ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, id est ex toto intellectu tuo, et ex toto affectu tuo, et ex tota memoria tua. Quantum intelligis, quantum sapis, quantum sufficis, tantum dilige. Totum cognitione impleatur, totum dilectione afficiatur, totum memoria teneatur. Quantum illuminaris, tantum afficiaris, ut totum dulce sit quicquid de illo in cognitionem et memoriam venit. Si recte totum probatur, cur non totum diligatur. Quantum ergo innotescere dignatur nobis tantum diligatur a nobis. Totum quod capere possumus diligamus, et quantum possumus.

De mensura diligendi proximum.

De dilectione proximi dicit nobis Scriptura: « Diliges proximum tuum sicut teipsum (Levit. xii). » Quod mandatum tunc profecto implemus, si vera citra id quod nobis cupimus bonum, etiam illi cupiamus. In quibus enim nosmetipsos recte diligimus proximum nostrum, sive ad necessitatem corporis, sive ad animæ salutem, sine fictione diligere et quantum rationabiliter possumus, adjuvare debemus. Quærun autem aliqui si id quod dictum est, « sicut teipsum, » secundum similitudinem tantum, sive etiam secundum æqualitatem intelligendum sit. Nam si proximos nostros tantum diligere jubemur quantum nosmetipsos, videtur quiddam scrupulosum

A inde oriri: quod non leviter explicare possumus. Ecce duo sunt quorum alterum perire necesse est. Datur uni optio quod velit eligat e duobus quorum alterum omnino evitari non possit. Si suam salutem magis eligit, minus proximum diligit. Si proximi salutem magis eligit, Deum minus diligit quam proximum, a quo seperari vult propter proximum. Sed forte quis dicat parem dilectionem facere non posse electionem: utrumque æqualiter velle, et utrumque æqualiter nolle, nec posse alterum alteri præferre in optione quæ paria omnino constant in dilectione. Sic ergo forte quis hanc objectionem evitare contendat. Sed quid dicemus? Si unum aliquem hominem tuum diligere debeo quantum meipsum, nonne, si duo sunt aut tres, aut quatuor, diligere amplius debeo quam meipsum. Sic vadunt quæstiones hominum, et inquietant homines semetipsos cogitationibus suis. Dicunt enim: Quod melius est, amplius diligendum est. Ponamus tres homines, unum hinc, duos inde. Dico quia perire necesse est aut unum istum, aut duos illos. Dic ergo tu mihi: Quid eligis, qui proximum tuum diligis tanquam teipsum? Melius est perire unum quam duos, quia melius est salvare duos quam unum. Ideo, inquis, magis eligo ut pereat unus et duo salventur. Ergo vis ut magis salventur duo isti quam ille unus. Nonne ergo illud magis diligis, quod potius est eligis: ita, inquis, omnino magis diligo. Vide ergo quid sequatur. Superius autem confessus es quia tantum diligis, vel, si non diligis, diligere debes proximum tuum quantum teipsum. Si ergo tantum diligis unum istum quantum teipsum, et rursus duos istos plus diligis quam teipsum, plus itaque duos illos diligis quam teipsum. Et si illos duos plus diligis quam teipsum, quantum videtur plus diligis illos quam Deum propter quos separari vis ab eo, ut Deum non habeas, neque diligas Deum ut pereas tu, ut illi salvi fiant: Et fortassis aliquis æstimabit ejusmodi dilectionem habuisse Moysen, qui irascenti Deo pro salute proximorum se opponens ait: « Si non dimittis eis hanc noxiam, dele me de libro quem scripsisti (Exod. xxxii). » Et Apostolus pro fratribus anathema esse cupit a Christo, ut illi salvi fiant in Christo (Rom. ix), et fortasse hoc aliquis etiam ad amorem Dei pertinere credat, ut cum tantum diligamus, ut gloriam ejus in aliis potius amplificari quam in nobis coactari cupiamus. Et propterea pro salute multorum nostram nobis perditionem optandam, ut potius multi salventur et nos pereamus, quam multi pereant et nos salvemur.

Sed considerate quoniam ordo dilectionis talis est, ut ante se diligit homo quam proximum suum. Cujus dilectionem a sua trahere et formare jubetur, cum dicitur: « Diliges proximum tuum sicut teipsum. » Si enim proximum suum diligit sicut seipsum, quomodo proximum diligit, cum seipsum non diligit. Si enim proximum suum diligit sicut seipsum, profecto hoc illi cupit et optat quod sibi. Si autem hoc illi evenire desiderat quod sibi, quomodo illius salutem desiderat qui suam perditionem optat.

Itaque primum seipsum bene diligere debet, ut A postea secundum se bene diligit et proximum suum. Si autem se perdere vult ut saluum faciat proximum suum, non est ordinata dilectio, quia pro anima sua nullam commutationem dare potest homo. Hoc enim a φ primum requirit Deus, ut animam tuam des illi, deinde cætera adjicias. Si quid pro isto dare volueris non accipitur, nisi dederis et istud. Primum istud, reliqua cum isto. Non autem dico duo aut tres aut quatuor homines, sed nec totum mundum contra animam tuam diligere debes. Si enim aliquid plus quam animam tuam diligis, id ipsum profecto plus quam Deum diligere comprobabis, quia animam tuam non diligis nisi in eo solo, quia bonum illius quod Deus est diligis. Idcirco primum dilige animam tuam, diligendo bonum animæ tuæ. B Deinde etiam dilige proximum tuum sicut teipsum, diligendo illi bonum quod diligis tibi. Hoc est enim illud diligere, bonum illi diligere. Nam bonum illius diligere posses, etiam si illum non diligeres. Posses enim tibi diligere, aut alteri cuilibet, et non illi, et ita illum non diligeres, quamvis bonum illius diligeres, quia illi non diligeres. Posses diligere equum illius, domum et agrum, pecuniam illius, fortitudinem, pulchritudinem aut sapientiam illius, quamvis illum non diligeres, quia tibi diligeres, non illi. Enim verum bonum non poteris diligere tibi, nisi illud diligeres et cuperes proximo tuo.

Distinxit ergo Scriptura dilectionem istam secundum illam qua in aliis et de aliis bonus est. Dilectionem primum præcipiens homini, ut Deum diligit, intendens utique ut in eo ipso seipsum diligit, quia diligere seipsum non aliud est quam bonum suum diligere, et bonum suum diligere non aliud

est quam sibi diligere : hoc est velle illud et desiderare. Quia enim omnis qui bonum suum diligit, sibi diligit ; et rursum quia omnis qui Deum diligit, bonum suum diligit, constat profecto quia nemo Deum diligit, qui sibi illum non diligit ; et omnis qui diligit sibi diligit, quia desiderat et habere cupit quem diligit.

Item. Quia non omnis qui bonum alterius diligit, illum diligit cujus bonum diligit, quia non illi diligit bonum quod diligit. Distinxit Scriptura humanæ menti, secundum ea quæ in humanis divisa, aliquoties inveniuntur, id quod divina inseparabile habent, dicens homini ut, postquam Deum diligeret, diligeret et proximum suum, non quod istud sine isto facere possunt, sed ne posse putarent. Primum ergo dixit ut Deum diligeret, et in eo ipse dixit ut sibi diligeret, quia omnis qui bonum suum diligit, sibi diligit. Quia non omnis qui bonum alterius diligit, illi diligit cujus bonum diligit ; post dilectionem Dei statim subjunxit dilectionem proximi, ut hoc homo proximo suo cuperet diligendo illum, quod sibi diligendo Deum. Quod majus bonum mihi est, a me plus diligendum est, quia mihi primum insitum est, ut diligam bonum meum : illud maxime quod verum bonum est, et, post illud et secundum illud, diligam bonum proximi mei. Secundum me et post me aliquid illi debeo, ante me vel contra me nihil. Alioquin non staret : « Diliges proximum tuum sicut teipsum, » si illum diligerem, odio habens meipsum. Secundum hunc itaque modum non nisi duo sunt præcepta charitatis : primum de dilectione Dei, in quo homo veraciter diligit seipsum. Secundum de dilectione proximi, in quo proximum diligit sicut seipsum.

DOMINICA QUINTA POST THEOPHANIAM.

Secundum Matthæum.

Respondens Jesus dixit : « Confiteor tibi, Pater Domine cæli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus et revelasti ea parvulis, etc. (*Matth. xi*). »

Exsultans de Spiritu sancto, de salute humilium quibus loquebatur, gratias agit et exsultat in Patre quod apostolis adventus sui aperuit sacramenta, quæ ignoraverunt Scribæ et Pharisei, qui sibi sapientes videbantur. Unde supra : « Justificata est sapientia a filiis suis (*ibid.*). » Confessio non semper pœnitentiam, sed aliquando gratiarum actionem significat. (AUGUSTINUS.) In hoc quod ait Pater : ostendit se esse genitum a Deo, non creatum, ut hæretici dicunt ; in hoc quod dicit : Domine, creatorem cæli et terræ, pulchre sapientibus et prudentibus, non insipientes et hebetes, sed parvulos, id est humiles opposuit ut probaret se tumorem damnare, nec acumen scientiæ. Humilitas enim clavis est scientiæ. De qua alibi dicit : « Tulistis clavem scientiæ

(*Luc. xi*), » hoc est humilitatem fidei Christi, qua ad divinitatis ejus agnitionem pervenire poteratis.

« Etiam, Pater, quia sic fuit placitum ante te. » Sensus est : Certe, Pater, hæc fecisti, quia sic placuit ante te, id est in conspectu tuo. His verbis exempla humilitatis accipimus, ne temere superna consilia de aliorum vocatione aliorumque repulsione præsumamus. Non enim rationem reddidit, sed sic Deo placitum dixit, ostendens quia injustum esse non potest quod placuit justo. Unde et in vinea laborantibus mercedem reddens ait : « Volo et huic novissimo dare sicut et tibi (*Matth. xx*). » In cunctis ergo a Deo dispositis aperta ratio est, occultæ justitiæ voluntatis.

« Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. » Ideo confiteor Patri quia omnia mihi tradidit Pater. Non dicit omnia de elementis, sed de his qui per Filium accedunt ad Patrem, et ante erant rebelles. De his omnibus alias dixit : « Domine, quod dat mihi Pater

ad me veniet (*Joan. vi*). » Vel ita : (AMBROSIIUS.) A Cum audis omnia, agnoscis omnipotentem, non decorem non degenerem Patris. Cum autem audis tradita, confiteris Filium, cui per naturam unius substantiæ omnia jure sunt propria, non dono collata, sed per gratiam. » Nota quia Christus in eo quod homo est, confitetur, id est gratias agit Patri, imo individuae Trinitati. In hoc quod ipse est splendor qui de Patre splenduit, supra intellectum, nullas refert gratias, licet omnia a Patre habeat, quia per naturam habet.

« Et nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare ? » Erubescat Eunomius, dicens se plenam notitiam habere de Patre et Filio. Non ita intelligendum est hoc quasi Filius a nullo possit sciri nisi a Patre solo. Pater autem non solum a Filio, sed ab eis etiam quibus revelaverit Filius, sed utrumque referendum est quod ait, et an [cui] voluerit Filius revelare, ut intelligamus utrumque per Filium revelari. Verbo enim suo Pater se declarat, quia mentis nostræ lumen est. (HILARIUS.) Tradita autem Filio non alia sunt, quam quæ in eo soli Patri nota sunt. Nota Verbo Filio soli sunt quæ Patris sunt, atque ita in hoc mutuae, cognitionis secreto non aliud in Filio ignorabile exstitisse, quam quod in Patre ignorabile sit. Attende, ubi solus Pater, Filium, solusve Filius Patrem nosse dicitur, non nisi creaturarum fieri exclusionem. Neque enim Filius a notitia sui ipsius excipitur, neque Pater qui seipsum cognoscit excluditur, et Spiritus sanctus consubstantialis utriusque ab utriusque plena cognitione nequaquam separatur. Unde Paulus : « Spiritus scrutatur omnia, etiam profunda Dei (*I Cor. ii*). »

« Et conversus ad discipulos suos dixit : Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. »

De onere peccati dicit, vel pressos jugo legis invitavit ad Evangelium. Qua ratione est Evangelii gratia levior lege, cum in lege adulterium, in Evangelio concupiscentia; ibi homicidium, hic ira puniatur? In lege opera requiruntur, in Evangelio voluntas. Duæ, licet affectum non habeat, præmium, tamen non amittit, ut, si virgo non voluntate corumpatur, apud Evangelium virgo suscipitur, apud legem quasi corrupta repudiatur. Laboratis dicit, vel in legis difficultatibus, vel in divitiis acquirendis. « Reficiam vos, » id est recreabo vos exoneratos per Evangelium promittens regnum æternum.

« Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde et invenietis requiem animabus vestris. » Jugum dicitur Evangelium Christi, Judæos et gentes in una fide conjungens, ut terram cordis sui excolant per vomerem sacri eloquii. « Tollite jugum meum super vos, » in superiori scilicet mentis vestræ in honore habentes. Exemplo quoque meo discite mites esse corde, et humiles spiritu, ne lateat serpens in specie columbæ. Humiles quippe neminem contemnunt, mites quoque

in lenitate animi jugiter perseverantes nullum lædunt, et sic per quietem mentis invenient tandem sempiternam quietem animabus suis. « Jugum enim meum suave est, et onus meum leve. » (HILARIUS.) Quid jugo Christi suavius? Quid onere levius? Probabilem fieri, a scelere abstinere, bonum velle, malum nolle, amare omnes, odisse nullum, æterna consequi præsentibus non capi, nolle inferre alteri quod sibi ipsi perpeti sit molestum. Licet angusto initio sit arcta via, ut alibi dicit, quæ ducit ad vitam (*Matth. vii*), processu tamen temporis ineffabili dilectionis dulcedine dilatatur. Jugum fidei suave est comparatione legis, quia ibi vulnerantur pueri, hic lavantur salvandi. Onus Evangelii leve est, quantum ad legem, quia ibi adulterium punitur per lapidationem, hic purgatur per poenitentiam

De vitiis et operibus malis. De virtutibus quoque et operibus bonis.

« Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (*Matth. xi*). » Labore fatigati, onere gravati, inedia macerati, venite ad me. Qualis ad qualem? Clausi ad ostium, ægroti ad medicum, naufragi ad portum; ad ostium luminis, ad medicum salutis, ad portum quietis; ad ostium, ut egressi veritatem videatis; ad medicum, ut curati ad sanitatem convalescatis; ad portum, ut collecti post laborem quiescatis; vacui, ut lumine veritatis impleamini; laborantes, ut quiete adepta consulamini; onerati peccatis, ut pondere aliorum, alleviamini. Sunt etenim septem capitalia vitia, sive principalia sive originalia, quibus peccatores aggravantur et onerantur. Quæ ideo Scriptura capitalia vel principalia, vel originalia nominat, quia reliquorum omnium caput sunt, et principium et origo. Omnia quippe alia ab istis septem vitiis oriuntur. Hoc autem interesse videtur inter peccata et vitia, quod vitia sunt corruptiones animæ, ex quibus, si ratione non refrenentur peccata, modo actus injustitiæ oriuntur. Ante autem tentanti vitio consensus adhibetur, actus injustitiæ est : quod peccatum dicitur. Itaque vitium est infirmitas spiritalis corruptionis. Peccatum autem, ex corruptione oriens per consensum est actus iniquitatis.

Itaque vitium absque consensu est infirmitas. Cui, in quantum infirmitas est, misericordia debetur; præmium autem et corona, in quantum ab actu iniquitatis cohibetur. Cum consensu vero vitium culpa fit, ut in quantum vitium est, malum est; in quantum voluntaria est, poena dignum est. Vitium ergo est in corruptione, peccatum autem est in actione. Actus vero peccati solo consensu perficitur, etiam si foris opus non fuerit, quia quod iniquitatis est, per consensum pravum in sola voluntate completur, etiam tunc, cum ab eo quod vult perficiendo foris invita restringitur. Facit enim quod suum est totum, et quod amplius non facit suum non est. Non ab ipsa est quod amplius non facit, sed contra ipsam. Ita in solo consensu opus judicatur, cui quidem id quod foris est opus, tan-

tum in malitia adjicit, quantum ipsum qui intus A operatur, motum voluntatis ad ualitiā accendit. Sic ergo vitia origo peccatorum sunt, ex quibus nascuntur opera iniquitatis, quæ quidem, sicut dictum est, absque consensu pœnam habent, quia corruptio sunt; cum consensu autem culpam, quia uoluntaria sunt. In quantum enim originalia sunt, pœna in ipsis exercetur; in quantum uoluntaria, pœna ipsis debetur. Sunt autem hæc: prima, superbia; secunda, inuidia; tertia, ira; quarta, acedia; quinta, avaritia; sexta, gula; septima, luxuria. Ex his, tria hominem despoliant, quartum spoliatum flagellat, quintum flagellatum eicit, sextum ejectum seducit, septimum seductum seruituti subjicit. Superbia auferit homini Deum, inuidia proximum, ira seipsum; acedia spoliatum flagellat, avaritia flagellatum eicit, gula ejectum seducit, luxuria seductum seruituti subjicit. Anima rationalis in sanitate sua uas est solidum et integrum, nullam habens corruptionem: vitia quæque uenientia in eam, hoc modo uitiānt, et corrumpunt. Per superbiam inflatur, per inuidiam arefcit, per iram crepat, per acediam frangitur, per avaritiam dispergitur, per gulam inficitur, per luxuriam conculcatur et in lutum redigitur. Superbia est amor propriæ excellentiæ, inuidia est odium felicitatis alienæ, ira irrationabilis perturbatio mentis, acedia est ex confusione mentis nata. Tristitia sive tædium est amaritudo animi immoderata, qua iucunditas spiritalis exstinguitur, et quodam desperationis principio mens in semetipsa subvertitur. Avaritia est immoderatus appetitus habendi; gula immoderatus appetitus edendi; luxuria est concupiscentia experiendæ voluptatis nimia, vel concubitus desiderium supra modum, vel contra rationem effervens. Superbiæ duo sunt genera: unum intus, aliud foris. Intus est superbia, foris jactantia. Superbia in elatione cordis; jactantia in ostensione operis. Superbia, in eo quod sibi placet, alienum testimonium despicit; jactantia autem, ut magis sibi placeat, alienum testimonium requirit. Propterea jactantia per lenitatem blandam se simulat, superbia uero in timore se crudelem demonstrat; nam timere uult, jactantia uero amari. Et utraque tamen in eo quod appetunt, sibi placens gloriari. Si quis igitur superbiam et jactantiam sub uno computauerit membro, septem inueniet vitia capitalia, de quibus peccata omnia, id est iniquitatis actus et iniustitiæ opera oriuntur.

Peccata autem alia uenialia, alia criminalia dicuntur. Venialia sunt, quæ nec facile uitari possunt, ut aliquando non fiunt, neque multam turpitudinem, uel lesionem magnam habent, si fiunt. Criminalia dicuntur quæ uel lesionem magnam inducunt, uel turpitudinem ingerunt, in quibus uel Deus, uel proximus multum offenditur, uel ipse qui fecit maculatur. Talia sunt homicidia, adulteria, perjuria, furta, et quæ his similia adiunguntur, uel continentur

PATR. CLVII.

in istis, sicut rapinæ, sacrilegia, et incestus, et cætera talia. Venialia sunt, sicut ira leuis et transitoria, risus et ejusmodi quæ sine deliberatione agentium contingunt, sive ex negligentia incaute, sive ex infirmitate præcipitantur. Sed intus hæc sciendum, quod hi qui ab hujusmodi uitiis desuperint, et digne pœnituerint, septem modis a Deo suscipiantur. Primo suscipiuntur ad sponsonem, secundo ad protectionem, tertio ad sustentationem, quarto ad reconciliationem, quinto ad approbationem, sexto ad consolationem, septimo ad remunerationem. Primum pugnaturos contra diabolum suscipit in causa, ut quasi spondeat pro eis, quando confidit in eis, quemadmodum causam beati Job quasi cujusdam agonistæ sive contra diabolum B defendendam suscipit. Quosdam aut quasi timidos et merces a pugna fugientes suscipit ad sustentationem, ne conterantur; alios post ruinam surgentes suscipit ad reconciliationem, ut restituantur; alios jam bene agentes suscipit per approbationem, ut remunerentur; alios per bonam operationem suscipit per remunerationem, ut glorificentur; alios inter operandum fessos suscipit per internam aspirationem, ut refocillentur et consolentur.

DIVISIO.

Sicut superius diximus aliud vitium esse, atque aliud peccatum, quod ex ipso uitio procedit, ita intelligimus aliud esse uirtutes, atque aliud opera iustitiæ, quæ ex ipsis oriuntur. Virtus enim quasi quædam sanitas est, et integritas animæ rationalis, C cuius corruptio uitium uocatur. Opus uero iustitiæ est in motu mentis rationalis, quæ secundum Dominum incedit, a cordis conceptione surgens, et foris usque ad actionis corporalis completionem procedens. Uirtutes in Scripturis plurimæ numerantur, maxime uero quæ in Evangelio quasi quædam antidota uel sanitates contra septem uitiorum corruptionem sub eodem numero disponuntur: prima est humilitas, secunda mansuetudo, tertia mentis compositio, quarta desiderium iustitiæ, quinta misericordia, sexta cordis munditia, septima pax mentis interna. Homo igitur in peccatis jacens agrotus est, vitia uulnera, Deus medicus, dona sancti Spiritus antidota, uirtutes sanitates, beatitudines gaudia. Per dona enim Spiritus sancti uita sanantur: sanitas uitiorum integritas est uirtutum. D Sanus operatur, operans remuneratur. Sic post uirtutes opera bona sequuntur, et ex uirtutibus opera bona oriuntur. Sex opera misericordiæ in Evangelio specialiter a Domino enumerantur (*Matth. xxv*), in quibus perfectio bonorum operum significatur. Primum est esurientem pascere, secundum sitientem potare, tertium hospitem colligere, quartum nudum vestire, quintum infirmum visitare, sextum ad incarcerationem et clausum venire. In his enim necessitatibus omnis uitæ humanæ molestia uel comprehenditur uel figuratur, in quibus quisquis propter Deum proximo compatitur, misericordiam a Deo in sua necessitate meretur.

DOMINICA TERTIA IN SEPTUAGESIMA.

Secundum Matthæum.

« Simile est regnum cœlorum homini paterfamilias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam, » etc. (*Matth. xx.*) Regnum cœlorum, id est Christus, cui comparatur paterfamilias, qui primos fecit novissimos, et novissimos primos. Ipse enim Christus, verus paterfamilias, totius humani generis curam habens, omni tempore universos ad culturam vineæ vocat. Qui, quando non agnoscitur, in secreto est, sed quando agnoscitur exiit conducere operarios, ex occulto procedens ad notitiam. Vineam autem est Ecclesia, quæ ab Abel justo usque ad ultimum electum, quasi tot palmites mittit, quot sanctos profert. Operarii vero sunt prædicatores, et unusquisque, dum fide recta persistit in divinæ legis obedientia.

« Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. » Conventio fuit confirmata promissio quod ad imaginem Dei essent reformandi, si Ecclesiam ædificando Decalogi mandatis insisterent. In denario igitur figuram regis habente, qui olim per x nummos computabatur, et obedientiæ præmium, et quia ex Decalogi observantia operariis datur, manifeste significatur.

« Et egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro otiosos, et dixit illis : Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. » Per forum mundus accipitur, in quo calumniæ, injuriæ, contentiones, diversorum negotiorum difficultates, semper tumultuosæ, et ubi omnia sunt venalia. Peccatores dicuntur mortui, non otiosi. Sicut enim surdus apud Dominum dicitur qui non audit quæ Dei sunt, sed quæ diaboli; cæcus, per cujus oculos diabolus videt, non Deus : sic qui diabolo vivit mortuus est Deo. Raptor non est otiosus, sed mortuus. Ebriosus, fornicarius non sunt otiosi, sed mortui; ille autem qui nihil tollit est otiosus, nisi de suis det impotentibus. Vis non esse otiosus? Nihil tollas, et de tuis des pro Deo, ut non tibi vivas, sed Deo. Vis non esse otiosus? Jejuna et da pro Deo quod manducare debes et bibere. Vis non esse otiosus? Si sine uxore es ne quæsieris uxorem, sed operare vitam castitatis. Si dicis : Non possum abstinere, ostendo tibi ut et uxorem habeas, et castitatis vitam colas. Abstine te a menstruata et prægnante, erubescere facere quod animalia non faciunt. Uquid servus, accipiens mnam a domino suo, audivit : « Serve nequam (*Matth. viii*) ; » et utquid missus est in carcerem? quia nihil lucratus est de ea. Si ergo ille non erit impunis in die iudicii qui otiosus stetit in foro, quid faciet peccator, et mnam suam perdens? « Iterum autem exiit circa sexam horam, et nonam, et fecit similiter. Circa undecimam vero exiit et invenit alios stan-

tes, et dicit illis : Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei : Quia nemo nos conduxit. Dicit illis : Ite et vos in vineam meam. » Prima hora, volunt Adam missum in vineam et reliquos patriarchas usque ad Noe; tertia, ipsum Noe et reliquos ad circumcisionem Abrahæ; sexta, ab Abraham usque ad Moysen, quando lex data est : nona, Moysen et prophetas; undecima apostolos et gentium populum, qui prius stabat tota die otiosus, ideo omni tempore pro salute laborare negligens. Lex quidem condixerat Israel dicens : « Hoc fac et vives (*Deut. vi*; *Luc. x*), » sed gentes nemo conduxit. Debitum namque erat per orbem terrarum Evangelium prædicari, et gentes fidei justificatione salvari. Alier mane est pueritia; tertia, adolescentia proficiscens in altum quasi sol; sexta, juvenus; nona, senectus; undecima, decrepita ætas. Videtur itaque primæ horæ esse operarios Samuelem et Jeremiam, Joannem Baptistam; tertiæ, illos qui a pubertate Deo servire cœperunt; sextæ, qui a matura ætate; nonæ qui jam declinante ætate ad senium; undecimæ qui ultima senectute. Torpentes ergo usque ad ultimam ætatem recte increpantur de otio, ut vel in ultimis resipiscant. Nullus quippe conduxit tales, licet eis vias vitæ prædicaret, quia solius Dei est intus docere cui nondum obdierunt.

« Cum sero autem factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo, » hoc est, vel Pater dicit Filio, vel Filius Spiritui sancto : « Voca operarios et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. » Considera quia sero non alio mane reddit mercedem. Ergo adhuc stante sæculo isto, iudicium erit propter duas rationes. Primum quia ventura beatitudo est merces justitiæ, deinde ne peccatores videant beatitudinem, dicente propheta : « Tollatur impius ne videat gloriam Dei (*Isa. xxvi*). »

« Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. » Quamvis felicitatem resurrectionis omnes justii accepturi sunt, tamen quia alii accipient prius unam, alii post multas, illi dicuntur priores accipere, qui prius modicum temporis accipient. Itaque novissimi in labore erunt primi in præmio; et primi in labore, novissimi in præmio. Et quia denarius ille vita æterna est, æquales erunt in illa mercede primi, sicut Abel, Noe, tanquam prima vel tertia hora vocati ad regnum; et novissimi qui ab adventu corporeo Domini quasi in undecima hora sine aliqua tarditate præveniunt. Meritorum quidem diversitate fulgebunt, alius magis, alius minus; ideoque paterfamilias promisit se daturum singulis quod justum fuerit. Verum tamen æqualis erit vita æterna, omnibus nulli

longior vel brevior quia non habebit finem. Sero A factum est, cuicumque finis vitæ venit. A novissimis denarios paterfamilias reddere cepit; qui ad paradisi requiem prius latronem quam Petrum perduxit. Qui latro et si per ætatem non venit ad undecimam, venit tamen sero per pœnam. Sic aliquando prius remunerantur sero venientes qui prius de corporibus exeunt quam qui in pueritiis vocati sunt. « Venientes autem primi arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Acceperunt autem etiam ipsi singulos denarios. » Eandem scilicet Trinitatem cum gentibus justificatis accipient retro vocati, conformati claritati Christi. Cum tamen primo venerunt qui populus Dei ab initio existerant, arbitrati sunt quod gentes, prius idolis servientes, minus essent accepturi.

« Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias, dicentes: Ili novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei et æstus. » Antiqui qui post longa inferni tempora ad cœlum pervenerunt quasi post murmurationem denarium accipiunt. Nos autem sine murmuratione, quia maxime ut de corpore eximus, sine mora præmium accipimus. Et notandum quia denarius non totis insimul accipitur, sed veri cultores spiritualis vineæ in hac vita centuplum, deinde cœlum, et post iudicii remunerationem duplicem stolam habebunt. Denarium igitur accipientes, non ex invidia gratiæ murmurant adversus novissimos operarios, sed ex ignorantia secretorum adversus patremfamilias. Talis ergo est piæ superiorum inquisitionis murmuratio. Quid causæ est quod tamdiu distulisti ignem cœli in terram mittere et accendere. Aut quare ad hoc tempus non reservasti nos. Vel novissimi cur tempora nostra nobiscum non habuerunt. Aut unde fit quod novissimi non habuerunt tempora nostra, et nos tempora novissima. Quare etiam dispari vocationi par datur præmium. Et plurima in hunc modum conqueruntur. Pondus significat opus iustitiæ, æstus concupiscentiam sæculi. Hoc ideo dicitur, quia olim omnibus bonis mundus prosperabatur. Et ideo qui tunc fuerunt cum majori difficultate iustitiam servaverunt, quia felicitas mundi impedimentum est animæ. Multum ergo tunc erat bonus qui justus poterat esse; multum vero malus qui non fugit ad Deum, cum pluribus adversitatibus primi videat mundum. Pondus etiam possunt intelligi onerosa mandata legis, æstus vero urens error tentationum quo conflabant maligni spiritus in antiquos ad æmulationem gentium eos irritantes.

« At ille respondens, uni eorum dixit: Amice, non facio tibi injuriam. Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est, et vade. »

Uni dicitur respondisse, quia par erat in omnibus murmurandi occasio. Amicus iste protoplastus intelligitur, et illo tempore credentes. Cum dicit ex denario; tale est quasi dicat: Mercedem promissam recepisti, hoc est imaginem et similitudinem meam, non alterius consortio minuitur tibi præmium meriti.

Quid quæris amplius? Vade, persevera in adepta iustitia.

« Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. An non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? » Volo ut cœqualis et concorporalis tibi fiat populus gentilis. Nonne potestas est iudicis vel iustitiam facere, vel misericordiam cui vult impendere. Cave ergo ne occasione bonitatis invidio oculo proximum respicias. Mihi autem soli invisibili et immortalis sæculorum Regi secreta mea honor et gloria et sæcula sæculorum. « Sic erunt novissimi primi: et primi novissimi. » Sic, videlicet ut ostensum est, æquabuntur novissimi et primi. Sicut enim in corona nec initium est, nec finis; ita inter sanctos, quantum ad tempus, in illo sæculo nemo novissimus dicitur, nemo primus. « Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. » Hoc non ad superiores sanctos, sed ad gentes pertinet, quia plures ad fidem veniunt, plures Ecclesiæ partes implent, sed ad regnum pauci perducuntur. Aliiter: Nonnulli per primos intelligunt non solum bonos, sed et quosdam qui cœperunt in vinea, et non perseveraverunt. Hi ex invidia novissimorum murmurant; velut illi qui initio nascentis Ecclesiæ vocatis ex gentibus se præferebant. Itaque de communiter dictis quædam referuntur ad bonos, ut illud: « Volo tibi sicut et huic novissimo dare. » Ad alios vero falso putantes denarium se accepturos, quædam pertinent, ut illud: « Et accipientes murmurabant. » Et deinde: « An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?—Erunt, inquit, novissimi primi, et primi novissimi: » quod Judæi de capite vertantur in caudam, et nos de cauda mutemur in caput. Unde Moyses in Deuteronomio: « Advena qui tecum moratur ascendet super te; ille erit in caput, et tu eris in caudam (Deut. xxviii). » Quod tamen multi tam novissimi quam primi reprobentur terribili sententia subditur: « Multi enim sunt vocati » ad fidem, « pauci vero electi » ad regnum.

SERMO IN SEPTUAGESIMA.

« Lapidem caliginis et umbram mortis dividet torrens a populo peregrinante (Job xxviii). » Lapis est duritia Judæorum, caligo infidelitas eorum. Mors est diabolus, umbra ejus gentilis populus. Sicut enim umbra corpori conformatur, ita ipse diabolus imitando ei consimilatur. Populus peregrinans est fidelis populus in hujus vitæ exsilio suspirans. Torrens est igneus fluvius qui a facie Domini egreditur, per quem fidelis populus ab infideli in ultimis discernitur. Lapidem ergo caliginis, et umbram mortis torrens a populo peregrinante dividet, cum ignis extremi iudicii Judæos in perfidia duros, et gentiles in malitia diabolo conformes, a Christiano populo ut zizania a tritico secludet, et camino infernali involvens, igni inexstinguibili exuret, et patria paradisi populum non exsulem in æterna tabernacula recipiet. Peregrinator autem hujus vitæ fidelis populi præsignabatur in populo Judaico, quos dum servitio longo tempore oppresserat Pharaos. Olim namque Hebræus populus descendit in Ægyptum,

dum eum fames affixit, sed eum Pharaon crudeli A servituti addixit. Qui cum ad Dominum clamarent Moysen eis misit, qui multis plagis et signis Ægyptum percussit, populum Dei per mare Rubrum in terram fluentem lac et mel perduxit. Per Ægyptum hic mundus significatur, in quo genus humanum a paradisi patria peregrinatur, et a diabolo gravi oppressione subjugatur. Cui ad Deum per justos vociferanti, Christus ad liberandum mittitur, per quem mundus multis miraculis concutitur, populus per mare Rubrum, id est per baptismum, ad patriam paradisi reducitur, ubi mel et lac exundat, id est affluentia omnium bonorum exuberat.

Hæc peregrinatio nihilominus per eundem populum præfigurabatur, dum in Babylonica captivitate per LXX annos morabatur. Nabuchodonosor etenim B rex Babyloniæ, Hierusalem obsidens, destruxit, populum in Babyloniam captivum duxit, qui ibi LXX annis in tristitia habitabat, canticum lætitiæ non resonabat, organa ad salices suspendit, juxta sedens flevit. Finitis LXX annis, ad Hierusalem remeat, Pascha cum gaudio celebrat, postea cum uxores et filii venerunt, duplex gaudium habuerunt. Hæc omnia, charissimi, ad præsentem diem respiciunt: hæc omnia nostra tempora præsignaverunt. Hierusalem est paradisi, Nabuchodonosor est diabolus, Babylonia est hic mundus. Nabuchodonosor populum in Babyloniam captivum duxit, et diabolus genus humanum in hunc mundum seduxit, ubi organa in salices suspendit, et sedens lacrymis fluit. Salices C facile terræ coalescent, facile incisæ revirescunt. Salices sunt mundi amatores qui radices suas in terrena miserunt, quibus transitoria pro voto affluunt. In has justis organa suspendunt, quia his gaudia mundi relinquunt. Descent sedentes, quia humiles eorum interitum sunt cum magno dolore gementes. Per organa etiam cœlestis doctrina accipitur quæ in salices suspenditur, dum sæcularibus doctrina spiritalis subtrahitur, quia ab eis contemnitur. Per LXX annos quibus populus in Babylonia affligebatur, septem millia annorum intelliguntur, quibus genus humanum in hac vita peregrinatur. Sicut enim septem primis diebus tota creatura disponitur, ita per septem millia annorum hic mundus extendi creditur. Igitur si septem millia annorum in septuagies centenos annos divideris, et annum de centum annis quasi decimam dederis, LXX annos habebis. Porro si de septuaginta annis diem pro anno decimabis, LXX dies computabis. Hi sunt isti dies quibus Ecclesia alia non resonat, quia LXX annos captivitatis ad memoriam revocat, qui septem millia annorum nostræ peregrinationis præsignant. Ideo etiam nunc liber Genesis legitur, in quo lapsus hominis de paradiso in hunc mundum describitur. Istud tempus dicitur Septuagesima, quia ab hodierna die usque in secundum Paschæ Sabbatum sunt dies LXX, quando duo cantantur alleluia. Populus ad Hierusalem reversus cum gaudio exultat, quia luctum animæ nunc gaudium Domini intrabunt.

Finito autem mundi termino, cum uxores et filios, id est corpora et opera recipiunt, tunc verum alleluia jubilabunt, quia cum corpore et anima simul perenniter in gloria exsultabunt.

DIVISIO.

Quia hodie, charissimi, canticum lætitiæ deposuimus, et canticum tristitiæ sumpsimus, volo vobis de libris gentilium breviter recitare qualiter melodiam delectationum mundi debeatis declinare, ut possitis prius cum angelis dulcem harmoniam in cœlis resonare. Gemmam namque in cœno inventam debet quilibet de luto tollere, et in regium ornamentum ponere. Ita et decet, si a nobis quidquam utile in libris gentilium reperiat, ad ædificationem Ecclesiæ Christi sponsæ vertatur. Sæculi B sapientes scribunt tres Sirenes in insula maris fuisse et suavissimam cantilenam divisis modis cecinisse. Una quippe voce, altera tibia, tertia lyra canebat. Hæ habebant facies mulierum, alas et ungues volucrum. Omnes naves prætereuntes suavitate cantus sistebant, nantas somno oppressos lacerabant, naves salo immergebant. Cumque quidam Ulysses necesse haberet ibi præternavigare, jussit se ad malum navis ligare, sociis autem cum cera anres obdurare, et sic periculum illæsus evasit, et eas fluctibus submersit. Hæc sunt, charissimi, mystica, quamvis per inimicos Christi scripta. Per mare istud sæculum intelligitur, quod continuis tribulationum procellis volvitur. Insula est mundi gaudium, quod crebris doloribus intercipitur, sicut littus crebris undis impetitur. Tres Sirenes, quæ suavi cantu navigantes demulcendo in somnum vertunt, sunt tres delectationes quæ corda hominum ad vitia molliunt, et in somnum mortis ducunt. Quæ humana voce cantat, est avaritia, quæ suis auditoribus hujusmodi modulatur carmina: Multa oportet te congregare, ut possimus famam nominis tui ubique dilatare, sepulchrum quoque Domini et alia loca lustrare, ecclesias restaurare, pauperes consanguineos tuos adjuvare. Tali pestifero cantu cor avari demulcet usque dum eum sopor opprimit, et tunc carnem ejus lacerat; navim fluctus devorat, quia hic miser violenter doloribus a vitiis suis avellitur, et æternæ flammæ immergitur. Quæ canit tibia, est jactantia, quæ suis hæc profert cantica: Juvenis es et nobilis, debes te præclarum exhibere universis. Nulli inimicorum tuorum debes parcere, sed omnes quibus prævalere potueris occidere, tunc dicunt te bonum esse militem. Alii canit hæc: Hierusalem debes pergere, multas eleemosynas tribuere, tunc fles famosus, et ab omnibus diceris bonus. Conversis autem concinit sic: Sæpe debes jejunare, sæpe orare, alta voce cantare, tunc audies te omnes consono ore ut sanctum laudare. Talem cantilenam vano cordi insonat, usque dum miserum a bono vacuum vorago mortis devorat. Quæ melos exprimit lyra, est luxuria, quæ suis sequacibus talia præcinit modulamina: Adolescens es, poteris cum quibuslibet puellis ludere, postea in

senectute corrigere. Hæc insigni forma splendet, hæc magnis opibus pollet; hanc si habueris, magnum proficuum consequeris, tamen animam tuam bene salvare poteris. Tali modo permollit cor luxuriosi, usque dum repente morte perventum absorbet turbo Cocyti. Facies habebant mulierum, quia nil ita mentem hominis adeo alienat, quam amor mulierum. Alas habebant volucrum, quia semper est instabile desiderium mundanorum. Nam nunc hoc, vel hoc appetunt; nunc vero illud et illud concupiscunt. Ungues etiam habebant volucrum, quia quos ad peccata pertrahunt, doloribus lacerantes ad inferni cruciatus detrahunt. Ulysses dicitur sapiens. Hic illæsus præternavigat, quia Christianus populus vere sapiens in navi Ecclesiæ mare hujus sæculi supernata. Timor Domini se ad arborem navis, id est ad crucem Christi, ligat, sociis cera, id est incarnatione Christi auditum obsigillat, ut a vitis et concupiscentiis cor advertat et sola cælestia appetant. Sirenes submerguntur, quia concupiscentiæ ab ejus vigore spiritus præmunitur. Ipsi illæsi evadunt periculum, quia post victoriam ad sanctorum perveniunt gaudium.

SERMO DE SEPTUAGESIMA, SEXAGESIMA ET QUINQUAGESIMA.

Charissimi, lectio hodierna nos admonet qualiter victoriam obtineamus, de qua loquebamur in superioribus. Dicit enim: « Nescitis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium (I Cor. ix). » Mos apud Græcos servabatur, quod præmium aliquod cursoribus proponebatur, quod tamen non omnibus currentibus, sed soli primitus prævenienti dabatur. Regnum cælorum nobis in præmio proponitur, ad quod nos totis viribus currere sacra Scriptura hortatur, quia non omnibus per fidem currentibus, sed solis bonis operibus in finem perseverantibus donatur. Alius mos apud eos erat: Nudi oleo peruncti simul coluclabantur, atque victores auro et lauro coronabantur. Nos, dilectissimi, oleo chrismatism peruncti sumus; ideo a vitis nudi, cum diabolo luctari debemus, quia non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus vitiorum et demonum infestationem (Ephes. vi). Si ergo luxuriam, iram, odium, vel aliud vitium vicerimus, coronam ex auro et lauro habebimus, quia splendorem æternæ claritatis in vernanti paradiso recipiemus. Quare autem hæc Dominica LXX, sequens LX, itemque alia vocetur L, diligenter perdicendum est. Fertur enim Telesphorum, Romanæ urbis papam, septimam hebdomadam addidisse, quam a sono præcedentis numeri, scilicet XL, Quinquagesimam nominavit. Octavam etiam hebdomadam viri justii addentes, similiter non ut LX sint dies usque ad resurrectionem, sed a sono præcedentis numeri Sexagesimam appellaverunt. Alii nonam septimanam addentes, a sono prioris numeri Septuagesimam nuncupaverunt. Et si nunc decima adderetur, non Decagesimæ, sed Octogesimæ nomen sortiretur, a præce-

deni numero dictum. Quæ autem intentio addentium esset videamus. Illorum igitur qui septimam addiderunt intentio fuit VII auferre Dominicas; unde remanent XLII, quæ etiam apud quosdam celebrabantur. Sed octavam addentium intentio fuit VIII auferre Dominicas, et VIII quintas ferias. Ablatis his XVI, remanent XL, ut totidem jejunarent, quot et Dominus. Similiter nonam addentium fuit intentio IX auferre Dominicos dies, et tot quintas ferias, et tot Sabbata. Dominicæ auferantur propter resurrectionem, quintæ feriæ propter ascensionem, Sabbata ne sabbizarentur cum Judæis. Quadragesima finitur in cœna Domini, quod celebratum est typicum Paschæ. Quinquagesima autem in prima feria, ipso resurrectionis die; Sexagesima feria in IV feria, mediante solemnii Paschæ; Septuagesima in VII feria, depositis albis vestibus. Inter Quadragesimam et Quinquagesimam, VI dies sunt; inter Quinquagesimam et Sexagesimam VI, inter Sexagesimam et Septuagesimam VI. Et VI ter ducti faciunt XVIII; in quo mysterium reperitur. Nam divisus duplex simplici comparatur. Per duplicem duplex mors nostra, per simplicem simplex mors Domini designatur; cujus morte simplici nostra mors duplex damnata est. Si enim ille duplicem gustasset, nos a nulla liberasset. Inter finem Quadragesimæ et Quinquagesimæ, duo sunt dies: similiter et in cæteris. Ter enim duo faciunt sex. In quo præcedens divisio, præcedensque mysterium reperitur. Verum si sensum spiritalium scripturarum generalem inspicias, in omnibus mysterium reperitur.

Dominica in Septuagesima.

« Exiit qui seminat seminare semen suum, etc. » (Matth. xviii.) Multa in parabolis loquitur, quia si cuncta parabolice loqueretur, absque emolumento recessissent auditores. Parabola est rerum in natura discrepantium sub aliqua similitudine facta comparatio. Sator qui exiit seminare, ipse Filius Dei intelligitur, qui exiens de sinu Patris venit in mundum ad seminandum per se ac per suos hominibus verbum veritatis quod apud Patrem vidit. « Et dum seminat, quædam ceciderunt secus viam et conculcata sunt, et venerunt volucres cæli, et comederunt ea. » Quædam ceciderunt, subaudis grana sive semina, secus viam. Via est mens malarum cogitationum sedulo meatu trita et arefacta. Ubi dupliciter perit semen, quia transitu carnalium cogitationum conculcatur, et dæmones comedunt illud, id est quadam delectatione rapiunt et absorbent, ut nec memoria mens teneat quod ope neglexit. Dæmones autem volucres cæli appellantur, vel quia sunt cælestis et spiritualis naturæ, vel quia in aere habitant. « Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam. Et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ. Sole autem orto aestuaverunt, et quia non habebant radicem aruerunt. » Semina quæ cadunt in petrosa, id est super terram petris abundantem, germinare quidem cito queunt, sed non figitur radix, quia terræ altitudinem,

hoc est profunditatem non habet, et idcirco æstu A solis arescit. Petra significat hic duritiam protervæ mentis, terra vero lenitatem animæ obedientis, sol autem fervorem persecutoris. Cadit ergo semen verbi super petram quando dulcedine promissionum movet indomitum cor, nullo veræ fidei vomere penetratum. Ubi non invenit, ut Lucas ait (*Luc. xiii*), humorem, id est virtutis amorem. Et statim exortum est per recordationem tantummodo, non per efficaciam, quoniam non habebat altitudinem terræ in profunditatem boni cordis, ubi solide fundaretur. Et quando exortus est sol, id est æstus persecutionis vel cujuslibet tribulationis, exæstuvavit, id est ad siccitatem venit, et ex toto exaruit, eo quod firmi desiderii radicem non habebat. Altitudo quippe terræ est probitas animi disciplinis cœlestibus eruditi et in tentationibus probati. «Alia autem ceciderunt in spinas, et creverunt spinæ, et suffocaverunt ea.» Alia semina ceciderunt in spinas, hoc est inter spinas. Cadit quoque verbum Dei inter spinas, cum suscipitur a corde divitiarum cura, sollicitudo, et tunc multiplicatæ divitiæ quæ per spinas intelliguntur, occupant mentem, ut fructus spiritualis in ea proficere non possit. «Alia vero ceciderunt in terram bonam, et dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum.» Sic in terra mala tres fuere diversitates, sic sunt in bona tres. Alius enim bonus est, alius melior, et alius optimus. Cum denarius numerus pro perfectione solet accipi, quia in decem præceptis legis custodia continetur, centenarius C qui per multiplicatum denarium surgit, pro magna perfectione ponitur. Terra ergo bona fructu centuplo fecundatur, quando mite cor et docile per amorem proximi activam, per amorem Dei contemplativam adipiscitur vitam et spiritualium ornatur perfectione virtutum. In senario autem numero quia mundi ornatus expletus est, congrue perfectio bonæ operationis, in adimplerione Decalogi, sexagesimus fructus intelligitur. Tricesimus vero fructus in fide sanctæ Trinitatis impletio legis.

Hæc dicens clamabat : «Qui habet aures audiendi audiatur.» Ubique hæc admonitio interponitur mysticum esse, et attentius querendum ostendit, quod dicitur : qui habet aures cordis, id est intelligentiam mentis, audiatur, hoc est spiritualiter hæc verba intelligat. «Et accedentes discipuli dixerunt ei : Quare in parabolis loqueris eis. Qui respondens ait illis : Quia vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum, illis autem non est datum.» Mysteria regni cœlorum in secreta Scripturarum revelabuntur vobis, qui mecum estis et sequacibus vestris spirituali intelligentia introeuntibus ad me, «illis autem qui foris sunt,» ut Marcus scribit (*Marc. iv*), «in parabolis omnia fiunt.» Foris quippe dicens non solum esse illos qui neque curabant intrare navem, neque cognoscere veritatem, sed et omnes illis similes corporis sensus tantum sequentes, ut nihil spiritualiter intelligant. Nota, ubi dicitur in parabolis omnia fieri his qui foris sunt, insinuat non solum in verbis Domini,

sed et in factis parabolis esse, id est signa mysticarum rerum, quas perversi non penetrant. Scorsum autem discipulis suis disserebat omnia. Illi enim digni erant audire mysteria in intimo penetrabili sapientiæ, qui remotis cogitationum tumultibus in solitudine virtutum permanebant. «Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, et audientes non audiunt neque intelligunt, et adimpletur in eis propheta Isaiæ dicentis (*Isa. vi*) : Auditus audietis, et non intelligetis : et videntes videbitis, et non videbitis.» Videntes non vident, hoc est, ingenio præsumentes se videre, privantur spirituali intellectu ; et audientes foris non audiunt corde quod est non intelligere. Unde Isaias : Auditus exteriori audietis prædicationem Christi et non intelligetis, et videntes frequenter videbitis exteriori visu miracula ejus, et non videbitis oculo mentis. «Incrassatum est cor populi hujus, et auribus graviter auclierunt, et oculos suos clauserunt, nequando oculis videant, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur et sanem eos (*ibid.*).» Abundantia malitiæ dicitur incrassatum cor Judæorum. Quapropter ingræte susceperunt verba Domini, quod fuit graviter audire. Oculos suos clausisse dicuntur, ne arbitremur esse culpam naturæ, non voluntatis. Cum enim possent cogitare et intelligere, averterunt præ invilia intuitum mentis, et ita ipsi sibi causa fuerunt ut Deus eos deserendo excæcarent. Unde Joannes : «Propterea non potuerunt credere, quia dixit Isaias : Excæcavit oculos eorum ut non videant (*Joan. xii ; Isa. xi*).» Quia prædixit Isaias, in spiritu præscientis omnia, Judæorum excæcationem, non poterant credere : non quod ex necessitate non possent, et ita nulla culpa esset eis, sed quia volebant. Non poterant credere, quia Dei ignorantes justitiam, suam statuere volebant. Excæcantur et indurantur, quia negando divinum adjutorium non adjuvantur. Quod autem dicitur non posse credere, ita est culpa voluntatis humanæ, sicut quod dicitur Deum seipsum non posse negare (*II Tim. ii*), laus est voluntatis divinæ. Nolentes igitur oculos et aures aperire veritati, meruerunt ut nunquam videant oculis, et non audiant auribus, et non intelligant corde ; quod est neque videre, neque audire, et non convertantur ad D pœnitentiam, et non sanentur a peccatis, ut innocentiam recipiant. Vel ita : Non parabolis multi audierunt, quia excæcati erant, et inde excæcati, cum superbia incrassatum cor habebant. Excæcatio vero et parabolarum obscuritas fuit occasio ne quando, hoc est, ut aliquando salubrius converterentur per illum, qui est terribilis in consiliis super filios hominum (*Psal. lxxv*), quibus vult miseretur, et quos vult juste deserit (*Rom. ix*). Non quia obscure dicta non intellexerunt, ideo non crediderunt in eum, et sic crucifixerunt, et sic post resurrectionem interriti miraculis de reatu majoris criminis compuncti sunt. Unde accepta indulgentia ampliori flagrant dilectione. De aliis dicit Dominus (*I Cor. xiv*) : «Loquor eis in aliis linguis, et in aliis ia-

liis, > manifesta scilicet apostolorum doctrina, < et nec sic exaudient me ; > de his vero dicere potest, vel sic exau'ient me.

De Septuagesia, S. xagesima, Quinquagesima, ac de Quadragesima.

Septuagenarius eadem perfectione perfectus est qua et quinquagenarius. Decies quippe septem LXX fiunt. Quadragenarius cum sexagenario vicinitatem habet, eo quod conflictus sine perfectione boni operis et perfectio sine conflictu esse non potest. Quinquagenarius similiter et septuagenarius vicinitatem habent, mentis et corporis significantes requiem. Enim scriptum est : « Datae sunt sanctis stolae singulae, et dictum est eis : Requiescite et sustinete, donec impleatur numerus fratrum vestrorum (Apoc. vi). » Singulae stolae eis datae sunt, qui mentis modo requiem in spe habent. Cum vero impletus fuerit numerus fratrum, binæ stolae dabuntur, quoniam mentis et corporis tunc requiem possidebunt, sicut scriptum est : « In terra sua duplicia possidebunt (Deut. xxxi). » Septuagesimam namque observamus in figuram, LXX annorum, per quos afflicti sunt filii Israel in Babylone, et sicut ipsi antequam LXX anni finirentur partim redeuntes, aliquantulum consolati sunt, sic et nos dum, finitis LXX diebus, luctum poenitentiae licet non plene convertimus in gaudium, scilicet in die resurrectionis Dominicæ, licet Septuagesima nostra usque ad sequens Sabbatum porrigatur. Et sicut filii Israel ante Septuagesimum annum plenam pacem non habuerunt, sic nec nos, quamvis ad caelestem Hierusalem revertamur per baptismum, vel per poenitentiam libertatem plenam recipiemus ante Sabbatum, quando animæ sanctorum requiem æternam percipiunt. Jeremias ostendit Dominum nos velle cessare a voce gaudii quamdiu in Babylone fuerimus, ita dicens : « Et cessare faciam a vobis voces gaudii et lætitiæ (Jer. vii). » Quapropter *alleluia* in illo tempore non cantatur apud nos, et dulcissimus hymnus angelorum, *Gloria in excelsis Deo*, quæ cantica sunt caelestia. Unde Joannes in Apocalypsi : « Post hæc audivi quasi vocem magnam tubarum multarum in cælo dicentium : Alleluia (Apoc. xix), » sed tractus pro alleluia canitur, qui suavis est auribus ; alleluia autem propter honorem primæ linguæ est præclarior. Per LXX annos captivitatis quos nos mutavimus in LXX dies jejuniæ erat apud Judæos. Unde Dominus per Zachariam : « Cum jejunatis et plangeretis per hos LXX annos, nunquid jejunium jejunastis mihi ? » (Jac. vii.) Græci proximam hebdomadam sanctificant suo jejunio. Clerici nostri, auctore Telesphoro papa, qui constituit VII hebdomadarum jejunium ante Pascha, tertiam suo. Præceptor tamen officii in superiori Dominica, quæ vocatur Septuagesima, majorem mutationem requirit quam agamus. Constitutione officii sui jejunium in tribulatione intimavit in prima oratione missæ dicens : « Ut qui juste pro peccatis nostris affligimur. » In Introitu dicit : « Circumdederunt me gemitus

mortis, dolores inferni (Psal. xvii). » Propter hos dolores non possumus letari et securi esse, sed præparare nos debemus ad bellum, ut Apostolus ait : « Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinere (I Cor. ix). » Juxta Ambrosium, ab his omnibus quæ vitanda eadem tradidit disciplina contra vitia, nobis luctamen est. Futurum est bellum ; abstinemus nos ab his quæ impediunt pugnam nostram. Unde videtur nobis præceptor officii velle tempus Septuagesimæ, tempus luctus esse, ut Introitus indicat et Graduale. Sexagenarius, quoniam numerus perfectus est, qui a senario nascitur. Senarius perfectus est, quia perfectio boni operis est. Sex enim diebus operatus est Deus, et sexta ætate mundi venit, etc. Et recte perfectus est, quia hæc animæ, quæ perfectæ in bono opere sunt, per hunc numerum designantur. Et de viro pacifico scriptum est : « Sexaginta reginæ et octoginta concubinæ, et a leulescentularum non est numerus (Cant. vi). » Illi enim qui in perfectione boni operis consistunt reginæ vocantur. Illi autem qui minus aliquid a perfectione sunt, nomine concubinæ designantur, et qui in fide solummodo sunt, nomine adolescentularum vocantur. In Sexagesima circumdati sumus tribulationibus quammaximis, ac si non esset locus evadendi. Vendidimus nos sub peccato, in nobis non est virtus solvendi. Unde dicitur in prima oratione : « Deus, qui conspicias, quia in nulla nostra virtute subsistimus. » Inde etiam quasi dubitantes, an Dominus nobiscum sit, in Introitu dicimus : « Exsurge, quare obdormis, Domine ? » (Psal. xliii.) In Epistola confortamur ab Apostolo, ut viam quæramus evadendi de captivitate, et despiciamus dominos, qui nos ad delendum tenent. Dicit indignando super eos qui malis cedunt : « Libenter suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes (II Cor. xi). » Inde nos de tribulatione conscendentes ad requirendum proprium Dominum nostrum, dicimus : « Sciant gentes, quoniam nomen tibi Deus (II Mach. i). » Tractus *Commovisti* ostendit terram commotam conscientia peccatorum. Post terram commotam semen inducitur. In Septuagesima increpati sumus, quia otiosi stetimus, inducti sumus ad vineam colendam ; in Sexagesima autem semen jacimus. Hæc procurrit ad quartam feriam in Pascha, in qua sancti ad percipiendum regnum vocantur. Ad quod nos per Sexagesimam currere oportet. Nam senarius per denarium ductus LX complet. Denarius autem ad mercedem operum respicit, senarius ad perfectiones, scilicet operum. Si quis igitur per perfectionem mercedem operum requirit, ipse percipiet regnum quod nobis promittitur in quarta feria paschali.

DIVISIO.

Quinquagenarius nec minus est perfectus eo quod a septenario nascatur. Septies enim septem fiunt XLIX. Si addas UNUM, I. fiunt. Quinquagesimus annus jubileus vocabatur, id est annus remissionis, in quo omnis possessio revertebatur ad dominum proprium, et tunc omnis servus liber egrediebatur;

nec bos nec asinus operabatur. Et si aliquid terra a sponte ferret, pauperibus tribuebatur. Quinquagesima in tertio gradu consistit. Antea dubitabamus utrum propius Dominus nobiscum esset, jam tenemus illum et dicimus: «Esto mihi in Deum protectorem et in locum refugii (*Psal.* xxx).» Ipsum precamur duces militiæ nostræ dicendo: «Dux mihi eris et enutries me (*ibid.*).» Jam in expeditione sumus. Urbe et Apostolus nobis indicat quibus armis muniamur: «Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc (*I Cor.* xiii).» De quibus dicit in alia Epistola: «In omnibus sumentes scutum fidei (*Ephes.* vi),» et reliqua. Triumphator militiæ nostræ Deus est. Cui dicitur: «Tu es Deus qui facis mirabilia (*Psal.* lxxvi).» Tractus vero Domino nos præcipit servire, quia nos fecit: non ei cui nosmetipsos vendidimus. In lx seminavimus, in l fructum colligimus. Quid enim cæcus aliquid a Domino quæsit, nisi ut frueretur lumine. Fructum quæsit, fructum invenit. Ista luna secundum diem Paschæ tangit. Sicut autem senarius perfectionem honorum operum demonstrat, ita quinquagenarius omnia opera bona quæ perficiuntur per v sensus corporis. Quinques decem, l sunt. Si quis per exteriorem administrationem x verba legis complevit in Spiritu sancto, non dubitet ad consortium perveniendum esse beatæ resurrectionis, quæ celebratur in Pascha Domini. Per Sabbatum venimus ad Dominicum diem, sic et per septiformem Spiritum legem implendo, ad resurrectionem. Tres gradus sunt officiorum trium, quia infiximus usque ad hunc locum: Primus continet planctum captivorum, qui esse nolunt sub dominiis vitiorum. Secundus voluntatem fugæ demonstrat, dummodo propriis Dominus velit eos suscipere ac non a se repellere. Tertius consilium agit quando fugiat præsumens jam de susceptione. Bonum consilium adipiscitur juxta verba Introitus. Præsumimus tres gradus nitentium ad pugnam, similiter dicimus tres articulos triumphi, id est primam Sabbati, quartamque, et septimam. Per eosdem articulos populus Israel ad plenam libertatem pervenit. Nam revisio prima facta est sub Zorobabel duce et Jesu sacerdote magno. Secunda revisio sub Esdra, sicut ab eodem scriptum est; sed nondum muri Hierusalem reedificati sunt, et qui remanserant et derelicti sunt de captivitate in afflictione erant. Tertia revisio facta est sub eodem, sic enim scriptum est: «Miserat autem rex principes militum et equitatus (*II Esdr.* ii),» et paulo post: «Et veni Hierusalem, et eram ibi tribus diebus (*ibid.*).» Postea Neemias ædificavit templum. Quadragenarius quoque numerus significat conflictum Ecclesiæ. Perfectus est enim eo quod a quaternario nascatur, quæ perfectio est

totius creaturæ. In xl aliqua pars pugne peracta est. Dicit nobis quem in Quadragesima protectorem invocavimus: «Invocabit me et ego exaudiam eum,» et reliqua. Epistola ita: Tempore accepto exaudivite; et in Responsorio: Angelus Domini, custodi. In Tractu: Scuto veritatis circumdati sumus. In Evangelio ad triumphum tendimus, ut dicamus inimico: Vade, Satanas, in interitum. A supradicta Dominica usque ad baptismum xlii dies computantur. Tot ecce mansiones fuerunt filiorum Israel, quando exierunt de terra Ægypti usque ad terram promissionis. Prima itaque mansio vocabatur Ramesse, id est motio vel tonitruum; ii, Sochoth, id est tabernaculum; iii, Etham, id est fortitudo, vel perfectio; iv, Phihahiroth, id est os nobile; v, Mara, id est amaritudo; vi, Elim, id est arietes fortes; vii, mare Rubrum; viii, Sin, id est rubus, vel odium, sive adjutorium; ix, Depchapha, id est pulsatio; x, Aliis, id est firmamentum; xi, Raphidim, id est dissolutio fortium vel remissio manuum; xii, Sina, id est rufus; xiii, Sepulera concupiscentiæ; xiv, Aseroth, id est vincula vel disciplina; xv, Recuma, id est sonitus vel juniperus; xvi, Remonphares, id est punice mali divisio; xvii, Lebria, id est laterem; xviii, Ressa quod vertitur in frenos; xix, Galt, id est ecclesia; xx, Sepher, id est pulchritudo; xxi, arada, id est miraculum; xxii, Maceloth, id est cœtus; xxiii, Thaad, id est pavor; xxiv, Thare, id est militia vel pastura; xxv, Methcha, id est dulcedo; xxvi, Esmona, id est festinatio; xxvii, Moseroth, id est vinculum, vel disciplina sæculi; xxviii, Banetacan, id est filii necessitatis; xxix, Galgad, id est nuntius sive accinctio vel occisio; xxx, Hiethehata, id est bonitas; xxxi, Ebrona, id est transitus; xxxii, Asiongaber, id est ligna viri; xxxiii, Sin, quæ est cades, id est sancta; xxxiv, Or in monte; xxxv, Salmona, id est imaguncula; xxxvi, Phinon, id est omnes; xxxvii, Oboth, id est imago, vel phitonnes; xxxviii, Hebarun, id est acervus lapidum; xxxix, Dibon, id est fortiter; xl, helmondablataim, id est contemptus balatarum; xli, Abarum in montibus contra faciem Nabor, id est in montes transiuntium, Nabor, id est conclusio; xlii, in campestribus Moab super Jordanem. Hæc sunt xlii mansiones quæ notantur in xlii diebus. Tot etiam generationes Christi cum Jechonia bis computato et eodem Christo. Merito igitur eodem mansionum numero ad cœlestem patriam tenditur, quo filii Israel ad terram promissionis venerunt. Et merito qui ad Christum transeunt, per baptismum eodem numero ad eum perveniunt, quo Christus ad nos pervenire dignatus est.

DOMINICA IN QUINQUAGESIMA.

Secundum Lucam.

«Assumpsit Jesus duodecim discipulos suos, et ait illis: Ecce ascendimus Hierosolyman, et con-

sumabuntur omnia quæ scripta sunt de Filio hominis. Tradetur enim gentibus, et illudetur, et fla-

gellabitur, et conspuetur. Et postquam flagellaverint A
occident eum, et tertia die resurget (*Luc. xviii*). »
Si apostoli toties præmoniti de morte Domini, tunc
eum quando comprehensus est reliquerunt, quanto
magis scandalizarentur, si præmoniti non fuissent.
Crebro igitur prædixit eis, et passionis pœnam, et
r resurrectionis gloriam, ut eum morientem cernerent,
etiam resurrecturum non dubitarent. Quod ostendit
prophetarum præsagiis ad destructionem hæreticorum
in Ecclesia futurorum. « Et ipsi nihil horum
intellexerunt. Et erat verbum istud absconditum ab
eis, et non intelligebant quæ dicebantur. »

Legimus in Evangelio secundum Joannem (*Joan.*
xii), dicentem : « Si exaltatus fuero a terra, omnia
traham ad meipsum, » respondisse turbam atque B
dixisse . « Nos audivimus ex lege, quia Christus
manet in æternum, et quomodo tu dicis : Oportet
exaltari Filium hominis. » Quid est ergo quod disci-
puli toties sibi replicatum Dominicæ passionis arca-
num nequeunt [capere], et Judæi, ad unum ver-
bum et tam obscure positum, ut hoc expositione
dignum evangelista dicat : « Hoc autem dicebat, in-
quit, significans qua morte esset moriturus, » mox
quia crucis exaltatio significetur intelligunt, nisi
quia discipuli ejus vitam maxime desiderabant vi-
dere, ejus mortem audire non poterant, quem non
solum hominem innocentem, sed et Deum verum
sciebant. Hunc nullatenus mori vel posse putabant.
Sed cum de passione sua eis loqueretur, putabant
quod sibi per parabolas loqueretur.

« Factum est autem cum appropinquaret Jericho,
cæcus quidam sedebat secus viam mendicans. Et
cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat
quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quia Jesus Na-
zareus transiret. » Quod Lucas de uno, hoc Mat-
thæus de duobus cæcis dixit ita exorsus : « Egre-
diente, inquit, Jesu ab Jericho secuta est eum
turba multa (*Matth. xx*). » Multi latrones erant in
Jericho, qui egredientes de Hierosolymis in Jericho
interficere consueverant et vulnerare. Et idcirco
Dominus cum discipulis suis venit liberare vulnera-
tos.

« Et ecce duo cæci, ex quibus erat Barthimæus filius
Thimæi, sedentes secus viam, audierunt quia Jesus D
Nazareus transiret, et clamaverunt dicentes : « Do-
mine, miserere nostri, fili David (*Matth. xx* ; *Marc.*
x). » Quod Marcus de altero cæco tacet, ita solvit-
ur, ut illa soluta est questio de duobus qui legio-
nem dæmonum patiebantur in regione Generaseno-
rum. Nam duorum cæcorum unum fuisse famosissimum
in hoc apparet, quod nomen etiam patris ejus
commemoravit. Lucas vero quamvis omnino eodem
modo factum de cæco commemorat, tamen in alio
cæco intelligendum est par commemorare miracu-
lum.

« Turba autem increpabat eos ut tacerent. At
illi magis clamabant dicentes : Domine, miserere
nostri, fili David. » Talis est natura fidei, quod

quanto magis vetatur, eo magis accenditur. Virtus
enim fidei secunda est in periculis.

« Et stetit Jesus et convocavit eos et ait : Quid
vultis ut faciam vobis? Dicunt illi : Domine, ut aperian-
tur oculi nostri. » Filius David, id est humana na-
tura, cæcos illuminare non potest ; Filius autem Dei,
id est divina, illuminare potest. Ideo interrogo quid
vultis. Tunc illi jam non dixerunt : Domine, fili
David, sed tantum : « Domine, ut aperiantur oculi
nostri. » Quamdiu dixerunt fili David, suspensa est
sanitas ; mox ut dixerunt tantummodo, Domine, in-
fusa est. Ad hoc etiam interrogat, ut cor ad oratio-
nem excitet, quia vult a nobis hoc peti quod præ-
noscit a se concedi ; vel idcirco requirit ut credamus
non nisi contentem posse salvari.

« Misertus autem eorum Jesus tetigit oculos eo-
rum, et confestim viderunt, et secuti sunt eum,
magnificantes Dominum. Et omnis plebs, ut vidit,
dedit laudem Domino. » Tetigit oculos eorum car-
naliter, non verbo, quia David filium eum dixe-
runt ; sanavit ut Deus, quia crediderunt. Transiens
quippe cæcos audit, stans vero illuminat, quia per
humanitatem suam nostræ cæcitatæ compatitur ; sed
per potentiam divinitatis lumen nobis gratiæ infundit.
Videt autem et sequitur prætereuntem Jesum,
qui bonum quod intelligit intuitu ejus operatur. Hic
talis et proficit et alios ad laudem Dei accendit.
Laudat plebs Deum, non solum pro impetrato mu-
nere lucis, sed et pro merito fidei impetrantis ;
C
ideo non solum quod potenter et misericorditer illu-
minat, sed quia etiam clamorem fidei firmiter cla-
mantis exaudit. Typicæ cæci appellantur, qui nec-
dum dicere poterant : « In lumine tuo videbimus
lumen (*Psal. xxxv*). » Secus viam dicit, quia vide-
bantur habere legis notitiam, sed viam quæ Christus
est ignorabant. Hos quidam intelligunt Phariseos
et Sadduceos ; alii vero utrumque populum, quorum
alter legem scriptam, alter naturalem habebat. Si
cæci referuntur ad Judæos, tunc per turbam intelli-
gendi sunt ethnici ; sin ad utrumque populum, de
utroque populo erat turba. Aliter : Secundum quos-
dam cæci significant duos populos ex gentibus,
unum ex Cham, alterum ex Japheth. Cæci erant
quia non apparuerat eis lux Unigeniti. Audierunt
gentes de transitu Jesu, secundum testimonia pro-
phetarum annuntiantibus apostolis. Cum egressus es-
set ab Jericho, id est de hoc mundo ; Jericho quippe
luna interpretatur, per quam defectus nostræ morta-
litate intelligitur. Appropinquans ergo Dominus Jer-
icho, secundum Lucam, cæco lumen reddidit, quia
ante passionem populo tantum Judæorum prædica-
vit. Proficiscens ergo de Jericho cæcos illuminavit,
quia prius resurrectionem et ascensionem per apo-
stolos et Judæis et gentibus æternæ Divinitatis, et
assumptæ humanitatis arcana patefecit. Quod Mar-
cus enim illuminatum scribit, ad gentium salu-
tem respicit, quarum cæcitas novissima erat. Mat-
thæus recte duos illuminatos scribens Hebræis,
sciebat enim notitiam Dei præventuram ad gentes.

Unde etiam asinam et pullum refert simul adductos Domino (*Matth. xx*), cum cæteri tres evangelistæ solummodo mentionem faciunt asini, utpote scribentes Ecclesiæ gentium. Vocat Dominus secundum Marcum cæcum clamantem ad se, cum populo gentium, scientiam veritatis desideranti, per sanctos prædicatores verbum fidei committit. Qui diest cum propheta : « Accedite ad eum, et illuminamini (*Psal. xxxiii*). » Et iterum : « Surge, qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit tibi Christus (*Ephes. v*). » Per vestimentum accipe facultates, et retinacula mundi.

Beda in Lucam : Dum Conditor noster appropinquat Jericho, cæcus ad lumen redit, quia, dum Divinitas defectum nostræ carnis suscipit, humanum

generis æternæ claritatis lumen quod amiserat recepit. Cæcus sedet juxta viam, dum incipit credere in ipsum qui dicit : « Ego sum via (*Joan. xiv*). » Mendicat dum rogat. Unde sequitur : « Et clamabat. » Qui Jesum venientem præcedunt et increpant, tumultum carnalium vitiorum designavit qui cogitationes nostras dissipant, et voces cordis in oratione perturbant, ne Jesus cor illuminare accedat. Sæpe occurrunt cordi phantasmata peccatorum quæ fecimus et turbant animum, sed tunc ardentius clamori orationis insistendum est. Unde phantasmata occurrunt, aliquatenus Jesum transire sentimus; cur vero orationi vehementer insistimus, tunc nobis Jesus appropinquat, et sic lux amissa reparatur.

DOMINICA IN QUINQUAGESIMA.

« Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te (*Psal. xxx*). » Vere, charissimi, magna et ingens est multitudo dulcedinis, hæc perfuendo justii affluunt omnibus deliciis. Hæc dulcedo nunc quidem Deum timentibus absconditur, tunc autem sperantibus in eum perficitur, cum in gaudio Domini oculo ad oculum Regem gloriæ indecore suo videbunt, et ipsi glorificati ut sol fulgebunt. Ad hanc itaque glorificationem perveniendam, scala nobis hodie erigitur, per quam a fidelibus cæli culmen attingitur. Hæc autem scala charitas est, per quam ad cæli fastigia tendit ecclesiæ humilitas. Hujus scalæ vero latera sunt geminæ dilectionis, Dei scilicet et proximi, præcepta. Porro gradus qui his lateribus inseruntur, sunt diversæ virtutes per quas charitatis præcepta compleuntur, per quas qui recte scandit faciem Domini, quæ est charitas, in júbilo videbit. Quindecim autem gradus texuntur, quia per quindecim ramos charitatis cælestia petuntur. Unde et in templo Domini ad sanctuarium xv gradibus ascendebatur, quia scandens in hac scala ad cælestis templi sanctuarium Christum sublevatur. Psalmi quoque xv gradus inscribuntur, quibus hæc virtutes instruuntur, per quas æthera a beatis scanduntur; xv autem sunt ter quinque, quia per fidem sanctæ Trinitatis oportet nos v sensibus nostris opera charitatis implere. Primus itaque gradus hujus scalæ est patientia, in qua animas possideri docet æterna Dei sapientia. In hoc gradu scandentes gressum firmamus, si injurias et contumelias patienter pro Christi amore toleramus; jam opprobria et flagella et ipsam mortem pro nobis patienter sustinuit, et se imitantibus præmia permanentis gloriæ restituit. Secundus gradus intexitur benignitas, per quam angelicæ societatis acquiritur dignitas. Huic gradui gressum imprimimus, si pro malis non mala, sed bona retribuimus, et proximis nostris necessaria, pro posse nostro, benigne impendimus; quia Christus suis crucifixoribus pro malo bonum, scilicet vitam

æternam pro sua passione reddidit: quam suis quoque imitatoribus tribuit. Tertius gradus inseritur pietas, per quam supernorum civium adipiscitur dulcis satietas. In hoc gradu pia mens scandens exaltatur, sed aliorum felicitatem non æmularur. « Invidia enim diaboli mors intravit in orbem terrarum; imitantur autem illum qui sunt ex parte ejus (*Sap. ii*). » Quartus gradus innectitur simplicitas, per quam cælestis gaudii subitur multiplicitas. In hunc gradum pedem ponimus, si perperam id fraudulenter non agamus, scilicet si fidei servitio nihil subtrahimus, et bona, non populi favore, sed sola Dei causa facimus. Quintus gradus scalæ inlatur humilitas, per quam attingitur angelica sublimitas. In hoc gradu scandens mens solidatur, si de accepta scientia non inflatur, et Dominum superbis resistere, humilibus autem dare gratiam recordatur.

Sextus gradus est mundi contemptus, per quem superni regni acquiritur census. In hoc gradu exultat anima gloriosa, si non est ambitiosa, quia potentes potenter patientur tormenta (*Sap. vi*). Si autem Domino placuerit docere: « Amice, ascende superius (*Luc. xiv*), » non renuat subire leve Domini onus, ut possit prodesse verbo et exemplo fratribus. Septimus gradus ponitur voluntaria paupertas, pro qua gloriæ et divitiarum in domo Domini accipitur ubertas. In hunc gradum figit homo vestigia, si non quærit quæ sibi solummodo, sed quæ omnibus sunt utilia et ad laudem Christi pertinentia. Hic talis scandat lætus, quia paravit in dulcedine sua pauperi Deus (*Psal. lxxvii*). Octavus gradus est pax, quæ æternæ lucis est fax. In hoc gradu mens roboratur, si nec verbis nec factis ab aliquo irritatur, et si corpus animæ in Dei servitio subjugatur, et anima spiritui concordans Domino Deo jugiter famulatur. In hoc gradu positi, beati dicuntur, quoniam filii Dei vocabuntur (*Matth. v*). Nonus gradus scribitur bonitas, per quam intratur vitæ cælestis jucunditas. In hunc homo scandit gradum, si non solum non facit, sed nec cogitat ma-

lum. Decimus gradus est spiritale gaudium, per A quod pertingitur ad angelorum contubernium. In hunc gradum letetur homo se ascendisse, si non gaudet super iniquitate, si non gaudet super ruina inimici, nec de malis quæ eveniunt aliis; congaudet autem veritati (*I Cor. xiii*), scilicet omnibus gestis ad honorem Christi, qui est veritas et vitæ præmium et plenum omnium gaudium. Unde decimus gradus locatur sufferentia, per quam supernæ gloriæ adipiscitur eminentia. Hunc gradum scandere animus arripit, si omnia mundi adversa pro Christo suffert. In hoc gradu constituti, beati scribuntur, si persecutionem pro justitia patiuntur, quoniam regnum sortiuntur Dei.

Duodecimus gradus dicitur esse fides, quæ homines efficit angelis concives. Per hunc gradum homo B gressum premit, si cuncta de Deo et æterna vita pie dicta vel scripta fideliter credit, quia est impossibile sine fide Deo placere (*Hebr. xi*). Tertius decimus gradus annectitur spes, quæ non confundit præstolantes spirituales res. In hunc gradum pedes mens sancta levat, si omnia bona de futura vita sperat. Quartus decimus sequitur longanimitas, per quam impetratur angelorum æqualitas. Hunc gradum quilibet scandens apprehendet, si omnes promissiones Dei æquanimiter sustinet, si onus Domini tamdiu bajulat, quousque ipse veniens, jugum de collo ejus excutiat, et eum a labore cessare, et in requie recumbere faciat. Quintus decimus gradus ultimus, ponitur perseverantia, per quam paradisiacæ C amœnitatis capiuntur prata virentia. In hunc gradum mens alta petens se pervenisse congaudeat, si de Dei misericordia nunquam desperanda excidat. « Qui enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (*Matth. xxiv*). » Qui per hos omnes gradus rite scandet, hunc Dominus charitas in cellaria æternæ dulcedinis introducet. Hæc scala, charissimi, per timorem erigitur, per quem charitas ad summum deducta, ipsa ut filius in hæreditatem Domini introducit. Timor vero ut servus foras ejicitur (*I Joan. iv*). Sciendum autem quod duo motus sunt cordis, quibus anima rationaliter ad omne quod facit, agendum impellitur. Unus est timor, alter amor. Hæc duo, cum bona sunt, omne bonum efficiunt. Per timorem enim mala caventur; per D amorem bona exercentur. Cum autem mala sunt, omnium malorum causa existunt. Per timorem enim malum a bono receditur; per amorem vero malum mala perpetrantur. Sunt ergo duo hæc quasi portæ duæ, per quam mors et vita ingrediuntur. Mors quidem, cum aperiuntur ad malum; vita autem, cum ad bonum reserantur.

De timore et amore Dei.

Timor est effectus mentis quo movetur ut superiori cedat: amore enim accedit, timore recedit. Si in justitia perstitisset homo, ex voluntate sub- jiceretur meliori: nunc autem ex necessitate sub- jicitur fortiori. Hæc est pœna illa timoris, ex qua servilis nominatur, quando qui voluntate prius me-

liori subici noluit, nunc necessitate fortiori subji- tur, quia profecto pœnam tunc charitas foras mit- tit (*I Joan. iv*), quando subjectionem voluntariam facit. Quanto magis crescit charitas, tanto magis crescit voluntas; quanto magis crescit voluntas, tanto magis decrescit necessitas, et jam perfecta charitate amat, ad reverentiam meliorem volunta- rius, non timet ad pœnam fortiorem invitus. Quæritur de Christo homine quomodo timorem Do- mini habuerit, sed facile est demonstrare quomodo voluntarie Patri, in quantum ipse homo erat, sibi superiori, subiciebat, et spontanea reverentia cede- bat illi quem superiorem cognoscebat, dicens: « Pater major me est (*Joan. xiv*). » Sicut igitur amor cum sit motus mentis naturaliter unus, secundum diversas qualitates diversa nomina sortitur, et dicitur aliquando cupiditas, quando scilicet ad mundum est, quando vero ad Deum charitas: sic timor cum sit motus mentis naturaliter unus, secundum diver- sos tamen motus habetur, vel operatur, diversis nominibus significatur. Quatuor sane timores sacra Scriptura discernit, servilem, mundanum, initial- em, filialem. Servilis timor est pro evitanda pœna abstinere a malo, retenta voluntate mala. Mundanus timor est pro evitanda pœna abstinere a bono, re- tenta voluntate bona. Initialis vero timor est, pro evitanda pœna cum perverso opere etiam pravas cogitationes resecurare. Filialis timor est bono firmi- ter adherere, quia illud amittere nolis. Ex his quatuor duo mali sunt, id est servilis et mundanus: duo vero boni, id est initialis et filialis. Servilis ti- mor pœnam quæ ab hominibus inferitur metuit: id- circo ei sufficit cessare a malo opere, quia ad oculo- rum famulatur; et reatum conscientiæ non metuit, hominibus placere volens. Mundanus vero timor, hominibus placere non querens, tamen displicere metuens, et ipse fingens quod non est; tam mendax in neganda veritate quam fallax in falsitate te- genda, et uterque in veritate offendit: alter, quia timide negat quod est; alter, quia perverse sileat quod non est. Initialis vero timor, quia eam qua Deus comminatur pœnam, declinare satagit, nequa- quam sibi sufficere videt, ut ab illicita se operatione contineat, quia ei qui cor intuetur, non est satis ad probationem si innocens fuerit actio, nisi etiam ipsa cordis cogitatio ante ejus oculos sincera atque impolluta appareat. Quia ergo illi displicere metuit qui videt totum, ad perfectam innocentiam coram eo necesse esse considerat, ut mundet totum, et ideo iste timor initialis dicitur, quia sub hæc p r bonam voluntatem, et virtutis initium capit et finem. Necdum tamen perfectio est, quia dum aliud agitur, et aliud intenditur, ipsum adhuc propter se bonum non amittitur. Tunc accedit charitas, et intrat p r timorem istum. Qui dum monstrat quod fugere de- beamus periculum, quodammo lo appetere et desi- derare facit præsidium. Convertit cor ad Deum, ut quodammo de ipso fugiat ad ipsum, hoc est dum cavet habere iratum, studeat habere propitium.

Hunc sequitur timor filialis qui ex succedente charitate nascitur, ut ipsum timere nihil aliud sit, quam degustatum in charitate bonum jam nolle amittere, et hic quidem timor aliquid pœnæ adjunctum habet, dum in certo ambulamus, et potest in utramque adhuc

A partem declinare status vitæ mutabilis. Sed cum mutabilitas nulla erit, tunc nulla ex incerto suspicionis pœna inerit, et tunc timor quodammodo sine timore erit, ubi et de stabilitate certi erimus, et tamen reverentiam Creatori exhibere non desistimus.

DOMINICA IN QUADRAGESIMA.

Secundum Matthæum.

« Ductus est Jesus in desertum ut tentaretur a diabolo, etc » (*Matth. iv.*) Consulte Lucas primo posuit : « Jesus autem plenus Spiritu sancto regressus ab Jordane (*Luc. iv.*) » ne dubitaretur a quo spiritu ductus fuerit in desertum secundum Matthæum, vel expulsus secundum Marcum. Procul dubio non virtute mali spiritus Jesus agitur in desertum, sed voluntate sui spiritus, ut sternat adversarium. Vere enim et absque ulla quæstione convenienter accipitur, ut a sancto Spiritu in desertum ductus credatur ut illuc eum suus spiritus duceret, ubi hunc ad tentandum spiritus malignus inveniret. Ubi nunc præmonstratur, ut post baptismum accingamur fortiter contra diabolum, relictis mundi illecebris, et societate pravorum. « Et cum jejunasset qua triginta diebus et quadraginta noctibus, postea esuriit. » Obtulit se tentatori quadraginta diebus et quadraginta noctibus ut indicet quia sive hic prospera blandiantur, quod ad dies pertinet, sive adversa feriant, quod noctis figuræ congruit, semper fidelibus adest adversarius non cessans eos impedire tentando. Esuriit torpore, ut diabolo tribueretur tentandi occasio, et vinceretur ab homine, cujus morte et calamitatibus gloriabatur. Movebatur diabolus xl dierum jejunio, scilicet totidem diebus aquas abyssi effusas, exploratam repromissionis terram, Moysi legem a Deo datam, filios Israel totidem annis in eremo pane angelorum vixisse. Cum vero sensit post jejunium esurire Dominum, quod non de Moyse vel Elia legitur, ut post jejunia esurirent, accessit tentando longe remotus malitiæ voto. Decem sunt præcepta legis, et quadripartitus est mundus, quod significat jam Christi gratiam jam diffusam per mundum, qui jejunavit spatio xl dierum. In quo jejunio quasi clamabat : « Abstinete vos a desideriis hujus sæculi (*I Petr. ii.*) » In comestione et bibitione post resurrectionem velut clamabat : « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi (*Matth. xxviii.*) » Unde quamvis nondum gloriemur, tamen sperando jam pascimur. Congrue jejunium Quadragesimæ statutum est cum fine Dominicæ passionis, quod significat nos debere a mundi amicitia continere, ut Deum sequi valeamus. In abstinentia autem quadragenarius numerus custoditur, quia virtus Decalogi per quatuor libros Evangelii impletur, cum Evangelium custoditur, vel quia per Decalogum Deum et proximum diligere præcipitur, et motu corporis, quod ex quatuor subsistit elementis, charitas Dei et proximi violatur, apte ad diluenda peccata in quadragenarius

rium numerum tempus pœnitentiæ surgit. « Et accedens tentator dixit ei : Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit : Scriptum est : Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. » Credidit aliquando diabolus debellatorem suum venisse in mundum, sicut per obsessum hominem dixit : « Quid nobis et tibi, Fili Dei. Venisti ante tempus torquere nos (*Matth. viii.*) » Deinde et non illum esse dubitavit, mortalia patiundo. Scriptum est, dixit Dominus, quia humilitate, non potentia proposuerat vincere diabolum. Intendebat dæmonum princeps et mutatione lapidum in panes virtutem potestatis in Deo agnoscere, et in homine ex oblectamento cibi patientiam esuritionis illudere. Verum Dominus, de Deuteronomio testimonium sumens ostendit non in pane hoc solitario, sed in verbo Dei alimoniam æternitatis esse sperandam. Tribus modis tentatio fit, suggestionem, delectationem, consensum. Christus autem suggestionem sola tentatus est, quia delectatio peccati mentem ejus non momordit. Non fuit indignum tentari illi qui occidi venerat, ut sua tentatione nostras vinceret, sicut sua morte nostra tulit peccata.

Tunc assumpsit eum Diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum supra pinnaculum templi. » Non est mirum si se permisit ab illo assumi, et duci et statui, qui se protulit a membris illius crucifigi. Potest autem sic intelligi : Assumpsit eum diabolus, id est tentando invasit, et statuit eum supra pinnaculum templi. Ideo occasio fuit, quare Dominus a suo spiritu sit ductus et statutus illic. Pinna vel pinnaculum est fastigium, id est summitas. Solebant enim antiqui, sicut adhuc fit in pluribus locis, superiora domorum vel templorum facere plano schemate, ut ibi possent stare et agere quod vellent. Unde Dominus ad apostolos : « Quod in aure auditis prædicate super tecta (*Matth. x.*) » Sanctam autem civitatem Hierusalem dicebant in qua templum et cultus Dei secundum legem Moysi habebatur.

« Et dixit ei : Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim : Quia angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. » In omnibus tentationibus hoc agit diabolus, ut intelligat si Filius Dei sit. Sed Dominus sic responsionem temperat ut eum relinquat ambiguum. Dicens, « mitte te deorsum, » qui omnes percipitare satagit, infirmus ostenditur : nam persuadere potest, præcipitare non potest. Testimonium

autem quod inducit non de Christo tantum sed et de A
omni viro sancto prophetia est. Hieronymus psalmo
xc sic exponit : « Quicumque duas naturas Dei et ho-
minis perfectas crediderit in Salvatore, hic angelicis
manibus vallatus, ad lapidem, id est ad Christum,
non offendit pedem suum, qui lapis est offensionis
et petra scandali. » Augustinus in eodem psalmo :
« In manibus angelorum sublatus est Dominus,
quando assumptus est in cœlum (Act. 1), non quia, si
non portarent, ruiturus erat, sed quia obsequaban-
tur Regi. Quod si dicas : Meliores sunt qui portant
quam qui portatur, respondebo : Bene meliora sunt
jumenta hominibus. Tacuit autem tergiversator
de sui conculcatione, non subjungens Filium Dei su-
per aspidem et basiliscum ambulaturum et concul-
caturum leonem et draconem. Ait illi Jesus rursus :
« Scriptum est : Non tentabis Dominum Deum tuum. »
Veris Scripturarum frangit clipeis falsas diaboli sagi-
tas de Scripturis, qui vel falsa proponit vel veris
falsa persuadere conatur. Testimonia de Deuteronomio
protulit Dominus, ut sedem legis sacramenta
monstraret. Suggerebatur ei quasi homini ut signo
aliquo exploraret quantum apud Deum valeret. Sed,
sicut scriptum est, homo ne Deum tentare audeat,
quando habet quid faciat, ut quod cavere oporteat
evadat. Inde est illud : « Si vos persecuti fuerint in
una civitate, fugite in aliam (Matth. x). » Postquam
vero defecit humana providentia, si homo se totum
committit divinæ potentæ, non est dicenda tentatio.
Nunc autem poterat Christus aliter de templo disce-
dere quam per jactantiam se precipitare.

« Iterum assumpsit eum diabolus in montem excel-
sum valde, et ostendit ei omnia regna mundi et glo-
riam eorum, et dixit ei : Hæc omnia tibi dabo, si
cadens adoraveris me. » In montem, id est supra
montem, ostendit regna, non quod visum ejus,
qui omnia videt, amplificaverit, sed quantum in se
fuit, verbo et promissione ostendit vanitatem hu-
manæ pompæ quam amabat, speciosam, suadens
Domino ut videlicet sic eum sibi subjeceret. Bene,
quod Lucas commemorat, in momento temporis tem-
poralia monstrantur, quia cito cadunt humanæ po-
testates : dicens, « Hæc omnia tibi dabo, » superbe
loquitur, non quod omnia regna dare posset. Proci-
dens adoraveris dictum est, quia adoraturus diabo-
lum, ante corruit. Nota quia omnis potestas et ordi-
natio potestatum a Domino est, sed a malo po-
testatis ambitio. Potestas itaque diabolo ad tempus
promissa non mala est, sed is qui ambiendo male
utitur potestate malus est. « Tunc dicit ei Jesus :
Vade, Satanas. Scriptum est enim : Dominum Deum
tuum adorabis, et illi soli servies. » Non, ut quidam
putant, Satanas et Petrus eadem sententia damnantur :
Petro enim dicit : « Vade retro, Satanas (Matth.
xvi), » id est sequere me, qui contrarius es voluntati
mæ. Hic non dicitur retro, ut subaudiatur, vade in
ignem ætenuum. Omni homini scriptum est Deum ad-
orare eique soli servire. Græce latraria dicitur servitus
illa quæ soli convenit Deo, non creaturæ. Unde ido-

latræ nuncupantur hi qui sacrificia quæ uni debent
Domino idolis impendunt. Dulia autem est servitus
communis sive Deo sive homini. Unde et servus di-
citur Latine, quod dulos dicitur Græce. Jubemur
ergo per charitatem servire invicem, quod Græce
est dultum, et Domino soli quod Græce est latrium.

« Et consummata omni tentatione tunc reliquit
eum diabolus usque ad tempus. Erat quoque cum
bestiis, et ecce angeli accesserunt et ministrabant
ei. » Consummatam omnem tentationem dicit, quia
his tribus tentationibus continentur origines omnium
vitiatorum, Joanne attestante, qui ait : « Omne quod in
mundo est, concupiscentia carnis est, et concupiscen-
tia oculorum et superbia vitæ (I Joan. 1). » Et in
evangelica parabola tribus reprobi negotiis ab
æternæ vitæ dapibus excluduntur. « Primus dixit :
Villam emi, etc. Alter dixit : Juga boum emi, etc.
Alius dixit : Uxorem duxi (Luc. xiv). » Uxor is ap-
petitus ad concupiscentiam pertinet, sicut gulam. Vitæ
emptio, ad avaritiam et superbiam. Probatio quin-
que jugum refertur ad concupiscentiam oculorum
ubi curiositas est et vana gloria. Triplici telo hostis
quotidie arma defensionis oppone, ut concupiscen-
tia carnis pellatur jejunio, avaritia eleemosynis,
jactantia precibus. Antiquum hominem superavit
diabolus gula, invento pomo. Vana gloria superavit
eum, dicens : « Eritis sicut dii (Gen. iii). » Avaritia
etiam superavit eum, quando dixit « scientes
bonum et malum (ibid.). » Avaritia enim recte di-
citur sublimitas ambitionis. Sic etiam tentavit Do-
minum, sed victus recessit. David Goliath tribus
lapidibus de torrente postravit ; Christus diabolum
tribus testimoniis de lege. Quæ autem tentationum
prima fuerit, quæ media, quæ ultima, et in qua
forma tentator accesserit, an in sua propria, an
specie hominis assumpta, non multum refert igno-
rare. Reliquit Dominum diabolo usque ad tempus
postea per Judæos aperte eum impugnaturus. Sic
etiam quando non prævalet in tentatione a no-
bis recedit usque ad aliud tempus. Inter bestias Do-
minus commoratur, ut homo, ministerio utitur an-
gelico, ut Deus. Et nos cum in crebro sanctæ con-
versationis bestiales hominum mores toleramus,
ministerium angelorum meremur ; a quibus corpore
soluti ad æterna gaudia transferamur.

SERMO DE TENTATIONE DIABOLICA ET DE ALIIS QUATUOR TENTATIONIBUS.

Multis tentationum calamitatibus mens justi in
hac vita pulsatur. Etenim et optat ab hoc sæculo fun-
ditus evelli, quo et ærumnis careat, et fixam vitam
securitatem inveniat. Inter eas penas quasi justus
in corpore patitur, atque eas quibus mente per frau-
dem diaboli tolerat multum interest. Nam gravius
fert quas interius luget, quam eas quas exterius
sustinet. Has enim et loco evitat et tempore ; illas
nec loco evitare potest nec tempore. Non amplius
electos tentat diabolus quam Dei voluntas permit-
tit. Tentando autem sanctorum profectibus ser-
vit.

Etsi nolens, tamen sanctorum utilitati servit diabolus, quando eos tentationibus suis non decipit, sed potius erudit. Nam tentationes, quas ille ad humanum interitum movet, interdum Christus ad exercitium virtutum salubri utilitate convertit. Insidiæ diaboli atque astutiæ, quamvis huc atque illuc quærentes quem devorent, diffundantur, a potestate divina tamen non egrediuntur, ne tantum noceant quantum malitiose contendunt. Nam quomodo sanctorum virtus tanta tolerare quivisset, si superna dispensatio pio moderamine nequitiam dæmonum non frenaretur. Et licet diabolus tentationem justo semper inferre cupiat, tamen si a Deo potestatem non accipit, nullatenus adipisci potest quod appetit. Ante omnis voluntas diaboli injusta est, et tamen, permittente Deo, omnis potestas justa est. Ex se enim tentare quoslibet injuste appetit, sed eos qui tentandi sunt, non nisi juste tentari Deus permittit. Unde et in libris Regum de diabolo scriptum est quia « spiritus Domini malus irruebat in Saul (*1 Reg. xviii*), » ubi juste quæritur: Si Domini, cur malus? si malus, cur Domini? Sed duobus verbis comprehensa est et Dei potestas justa, et diaboli voluntas injusta. Nam spiritus malus per nequissimam voluntatem, et idem spiritus Domini per acceptam justissimam potestatem. Diabolus non est immissor, sed incensor potius vitiorum. Neque enim alibi concupiscentiæ fomenta succendit, nisi ubi prius prævæ cogitationis delectationem aspexit. Quam si sperni uberius aspexerit, sine dubio ille confusus discedit, statimque franguntur jacula concupiscentiæ ejus, contemptaque jacent, et sine luce faces illius exstinguuntur. Sollicite hostis insidias intelligere pariter et cavere Dei servum oportet, sicque innocentia vitæ existere simplicem, ut tamen oporteat cum simplicitate prudentem esse. Qui prudentiam simplicitati non miscet, juxta prophetam (*Ose. vii*) columba est seducta, non habens cor.

Sed ideo columba est, quia simplex est; ideo autem cor non habens, quia ignara prudentiæ est. Sæpe fraus Satanæ sanctorum cordibus aperitur, quando per speciem boni, angelum se simulans lucis dum nititur electos decipere, detegitur atque contemnitur. Sic et verba fallacis doctrinæ Deus sanctos facit intelligere, quatenus diabolicum errorem interius cognoscant, ut sollicitè caveant. Discretio sanctorum tanta esse debet, ut inter bonum et malum præditi ratione dijudicent, ne eos diabolus per speciem boni fallat. Tunc enim bene de se judicant sancti quando Deus fallacia dæmonum tentamenta facit intelligere. Multi decipiuntur a diabolo et ignorant sese esse deceptos, prophetæ Oseæ testimonio declarante: « Comederunt » inquit, « alieni robur ejus, et ipse ignoravit (*Ose. vii*). » Alieni namque maligni spiritus significantur, qui virtutes mentis comedunt; sed hoc corda negligentium non intellexerunt. Tanquam inermis diabolus vincitur, quando de aperta iniquitate hominem depravare conatur. Armatus verbo tunc incedit, dum per spem

A sanctitatis et virtutis, ea quæ sancta sunt destruit, quando et qui decipitur sua detrimenta non sentit, sed tanquam sint virtutes quæ sunt vitia sectatur et diligit. In oculis carnalium diabolus terribilis est, in oculis electorum terror ejus vilis est. Ab incredulis ut leo timetur, a fortibus in fide ut vermis contemnitur, ad momentum ostensus repellitur. Qui suggestiones diaboli non recipit iniquus, in insidias minime transit. Nam facile in consequenti operum repellitur, si prima oblectamenta illius respiciantur. Diabolus enim serpens est lubricus, cujus si capiti, id est primæ suggestioni, non resistitur, totus interna cordis, dum consentit, illabitur. Tentationum diabolicarum initia fragilia sunt. Quæ si non caventur, sed per usum in consuetudinem transeunt, in novissimo fortiter convalescunt, ita ut nunquam aut cum difficultate vincantur.

DIVISIO.

Cum in tota vita diabolus prævaricare hominem cupiat, amplius tamen in fine molitur decipere. Proinde quamvis sit justus, tamen necesse est ut in hac vita nunquam sit securus, sed semper humilis caveat, semperque, ne in fine corruat, sollicitus pertimescat. Diabolus suis fautoribus blanditur, Dei servis vero molitur tentamenta contraria secundum exempla Domini, qui se post baptismum passus est a diabolo pertentari. Diabolus sanctos omnes non tenendo possidet, sed tantando persequitur. Nam quia in eis intrinsecus non regnat, contra eos extrinsecus pugnat, et qui interiori amisit Dominum, exterius commovet bellum. Tunc contra eum quem possidet diabolus acrius sævit, quando se virtute ab eo expellendum cognoscit. Etenim et immundus spiritus tunc gravius decerpit puerum in quo habitabat (*Math. xii*), quando ad Christi imperium exire ab eo coactus est. Quod factum et ad Job verba respicit, ubi in novissimis Vehemoth caudam suam quasi cedrus stringit (*Job xi*). Plus diabolus contra eos diversis tentationibus insistit, qui possunt et aliis sua utilitate prodesse, ut, dum illi impediuntur, non perficiant quod docendi sunt. Maligni spiritus hoc quod intra nos mundare cupimus, sine intermissione tentant iterum sordidare. Sancti autem præago spiritu eorum insidias præcognoscunt, et quicquid in semetipsis terrenum sentiunt indesinenter operibus sanctis exhauriunt, ut de intimis pari inveniantur. Eodem blandimento decipiuntur nunc per diabolum homines quo protoplasti in paradiso sunt decepti. Multis enim vitiorum præstigiis mentes reproborum pertentando deludit. Nunc enim promissis decipit, nunc rebus transitoriis quasi necessariis illicit. Nunc enim ipsa inferni supplicia quasi levia ac transitoria suggerit, quatenus miserorum corda in cupiditate lasciviaque dissolvat secumque ad tartara ducat. Argumenta tentationum malarumque cogitationum, semina quæ in corda hominum diabolus fundit, ita sæpe undique captant et implicant mentem, ut ex qua parte evadere quisque

tentaverit, sine periculo exire non possit: veluti si jures hoc facere; quod si feceris pecces; si non feceris, reus perjurii sis. In tanto ergo mali discrimine ut evadendi aditus pateat, minora potius eligenda sunt, ut majora vitentur. Diabolus quando decipere [ult] quemquam, prius naturam uniuscujusque intendit, et inde se applicat unde aptum hominem ad peccandum inspexerit. Ex ea parte homines tentat, qua eos per exercentem humorem facile inclinare ad vitia conspicit, ut secundum humoris conspersionem adhibeat tentationem. Lege Balaam qui in figura diaboli contra populum Dei ex ea parte præcepit perniciosos prætereundum laqueos, ex qua facilius sensit eos esse lapsuros (*Num. xxiii*). Nam et quia alicubi deducit, non eam per aliam partem mittit, nisi ubi ejus impetum intendit. Nullus culpam non existimet, quam ex propria passione sustinet, sed quantum valet contra id quod tolerat pugnet. Nam si conspersioni ceditur, tentationi vel vitio nequaquam resistitur. Ideo diabolus in sacris eloquiis Vehemoth, id est animal, dicitur, quia de cælis lapsus ad terras cecidit; ideo Leviathan, id est serpens de aquis, dicitur, quia in hujus sæculi mare volubili versa tur astutia. Avis propterea nominatur, quia per superbiam ad alta sustollitur. Et recte his vocabulis tribus appellatur qui pro suo merito ærem quasi avis pro carcere meruit, terram brutum animal comedit, serpens ut in hujus sæculi mare insana jactatur fluctuatione. Ex eo enim quod per membra sua diabolus operatur, sortitur vocabula, ita ut quod singuli agunt incitante illo, ipse nominetur ex eo. Quem enim non decipit diabolus unde animal est, hoc est per carnis luxuriam, tentat unde serpens est, hoc est cupiditatis ac nocendi malitia; quem autem nec sic decipit, insidiatur ei unde avis est, hoc est superbix ruina. Unde enim dolos præparat, quousque inveniat viam, per quam incautum decipiat.

DIVISIO.

Aliud est intrare diabolum in mentem cujusquam, aliud vero inhabitare. Nam in corda sanctorum ingreditur dum malas suggestiones insinuat, sed non inhabitat in eis, quia in suo corpore non eos traducit. Qui vero in corpore ejus sunt, ipsos inhabitat, quia ipsi sunt templum ejus. Etsi subripiat mentibus electorum diabolus, non autem in eis requiescit, sicut in cordibus reproborum. Nam calore fidei mox excitatur, ut exeat ab electis. Nonnulli, quos jam avido ore diabolus devoraverat, rursus divini judicii occulta miseratione ab ejus ore diripiuntur, et saluti restituuntur. Nam sæpe multos, quos antiquus hostis luxuriæ cæno mersos tenuit, potentia divina per penitentiam ab ejus faucibus traxit. Quomodo de bonorum interitu propheta dicit electos esse diaboli escam (*Habac. 1*), dum alibi scriptum est de illo: «Fenum ut bos comedet (*Job xl*),» nisi quod in oculis Dei fenum sunt, qui electus cibus secundum homines videntur. Ac per hoc qui de bonorum numero pereunt,

apud homines electi, apud Deum fenum existunt. Tum diabolus jam deglutisse dicitur quem jam perfecto scelere devorasse videtur. Eum vero quem non deglutivit operis perfectione, sed tentationum illecebris mordet ut devoret, adhuc quasi in maxilla mandit. Unde et Paulus habet stimulos carnis quibus humilietur, non habet peccandi perfectionem qua deglutitur. Os diaboli verba ejus sunt; verba vero ejus inspirationes occultæ sunt, quibus corda hominum alloquens occultis urit cupiditatibus. Quidam ob incorrigibilem iniquitatem, quia sponte non corriguntur, immundis spiritibus vexandi traduntur ut arripendi eos dæmones corporaliter habeant potestatem, terroribusque eorum afflicti humilientur, et pœniteant ac salventur. Sicut et B Apostolus Corinthiis scribens dicit: «Tralite hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit (*I Cor. v*).» Utile est enim quosdam peccantes, ut animæ salventur, Satanæ corporaliter deputari, quatenus ex præsentis correptione futurum judicium timeant, et de cætero delinquere caveant. Quidam autem potestati dæmonum ad emendationem deputantur; quidam vero despecti ad solam perditionem traduntur. Nonnunquam diabolus adversus hominem justum aut tribulationes cordis illi exaggerat, aut dolores corporis suscitatur. Hinc est quod Apostolus ait: «Datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, ut me colaphizet (*II Cor. xii*).» Sæpe justis mentem variis vexationum doloribus vis dæmonum cruciat, unde interdum usque ad desperationis angustiam coarctatur. Permanentem autem in Dei amore animæ et ipsa talis angustia ad meritum proficit. Nam sive in animo, sive in corpore per instinctum immundorum spirituum quilibet justus adversa patitur, ex Dei itaque permissu id patitur. Quod si hoc ipsum ad Dei gloriam humilis referat, et dicat: «Si bona suscepimus de manu Domini, mala autem quare non sustineamus (*Job 1*),» iste non separatur a Deo, sed conjungitur, qualibet atroci angustia torqueatur. Multa justus adversa in anima patitur, instigatione dæmonum, sed talibus tentationis perire vitæ æternæ non potest, quia pius Dominus ad damnationem culpæ non reputat quod de suæ majestatis permissu nolens quæ patitur portat. Nam ibi peccamus, ubi cupiditatem vel voluntatem deflectimus. Ubi vero violenter addicimur, etsi facinus aut flagitium non est, miseria tamen pro flagitio et facinore est. Sed quia Deum pro irrigata laudat miseria, commissa procul dubio evacuat facinora.

Præterea videndum quod quatuor sunt tentationes de quibus in psalmo centesimo sexto: «Confitemini Domino,» cujus secundus versus est: «Dicant qui redempti sunt a Domino. Constatentur Domino misericordix ejus, et mirabilia ejus filiis hominum,» quater reperitur, quoniam, juvante Domino quantum scrutari valuimus, tentationes quatuor significantur. Ab his ergo quisque irretitus eripitur per eum cui omne genus flectitur. Est igitur prima

tentatio erroris et famis : erroris quia in ignorantia A se homo invenit, famis, quia veritatem noscere cupit, et ea satiari appetit. Qua tentatione cum fatigatus quis fuerit, et corde ad Deum clamaverit, ad viam fidei perveniet, per quam ad civitatem quietis pergere incipiet. Perducitur itaque ad Christum, qui dicit : « Ego sum via (Joan. xiv). » Quapropter ab errore ac fame liberatus, et ad viam quæ Christus est perductus dicat : « Confiteantur Domino misericordiæ ejus et mirabilia ejus filiis hominum. » Hæc est prima tentatio, a qua proficiens liberatur, Christo sibi propitio. Secunda tentatio est, cum cibum veritatis acceperit et in via, quæ Christus est, positus fuerit, audit : Bene vive, et sicut accepisti ac nosti, meliorari satage. Sed de se præsumens, dum configere adversus vitia conatur, ob suæ præ- B sumptionis superbiam superatur. Sicut ergo erroris et famis prima fuit tentatio, ita secunda est difficultatis in bene operando. Propterea exclamet ad Dominum, tali difficultate gravatus : nam clamans ad eum liberabitur de necessitatibus. Rumpet enim vincula difficultatis, et constituet operarium suum in operatione æquitatis. Incipiet ergo ei jam esse facile quod fuerat difficile, scilicet bene facere, et a malis omnibus abstinere, et fiet facultas quod fuerat difficultas. Hoc vero sine difficultate Dominus potuit præstare, sed si hoc absque difficultate haberemus, largitorem hujus boni non agnosceremus. Nostris enim viribus hoc tribueremus, et Deum collatorem hujus gratiæ non sentiremus Et quia C humana fragilitas quod sibi est præceptum, licet velit, per se non valet ducere ad effectum, dicat item cum Psalmista : « Confiteantur Domino misericordiæ ejus, et mirabilia ejus filiis hominum. » Hæc est secunda tentatio : difficultas vincendarum concupiscentiarum.

Post has duas tentationes, tertia hominem excipit : ei vero loquor qui has duas jam transiit. Nam duæ istæ sunt multis notæ. Quis enim nescit se ad veritatem ab ignorantia venisse, ad verbum fidei a fame sapientiæ? Hæc vero tertia est tædium verbi divini, scilicet tædium orandi, legendi, vigilandi, et aliorum quibus posset ad melius provehi; et tantum incurrat interdum periculum, ut nil de prius bene gestis faciat eum securum; sed pro tædio se timeat D periturum. Sicut enim fastidito cibo corporali corpus perimitur, ita fastidito spiritali victu anima periclitatur. Etenim rursus clamat ad Dominum et liberatur, et inde sequitur ut confiteatur. Ecce splendificatis tenebris, et difficultatibus veterum consuetudinum superatis et repulso tædio verbi Dei, talis jam aptus est qui ad regimen Ecclesiarum debeat provehi. Sed quanto magis exaltatur, tanto amplius periclitatur. Tunc enim insurgit tempestas maris, Ecclesiam quatentis et gubernatorem turbantis. Et sic periclitatur, modo ascendendo usque ad caelos sperando, interdum descendendo ad abyssos desperando. Item clamat ad Dominum, et liberatur, et ideo merito prius confitetur. Hæc est quarta tenta-

tio, quæ vocatur periculum in regimine rerum publicarum. Nemo vero putet hanc tentationem ad solos pertinere prælatos, quia omnes in navi portantur, et qui operantur, et qui gubernantur, et simul in mari periclitantur, et simul in portu salvantur. Quatuor hæc tentationes in psalmo ponuntur, quæ per quatuor « Confiteantur » intelliguntur.

ITEM SERMO DE QUADRAGESIMA.

Charissimi, cum de paradiso expulsus sumus, dictum est nobis : « Pulvis es, et in pulverem revertentur (Gen. iii). » Ut ergo redire possimus, et penitentiam, in capite jejunii, in cinere et cilicio egimus. Pulvis quippe sumus et cinis, et vermibus putredo filii hominis. Et quia repatriare contendimus, hostes, id est dæmones, iter salutis nobis obsidere novimus, ideo arma spiritalia, quod est oratio, humiliatio, afflictio, sustollimus, ut contra spiritalia nequitiae pugnare, et omnia tela ignea nequissimi hostis extinguere possimus. Cum enim illa die processionem cum crucibus fecimus, quasi hostibus armati ad pugnam obviam ivimus. Unde et per litaniam sanctos in adiutorium nostrum invocamus, quatenus viriliter decertare, et in cælesti aula triumphare valeamus. Quarta ætate mundi ædificavit Salomon Domino templum vii annis. Quod destructum a Babiloniis reædificatum est a Jesu sacerdote xlvi annis. Salomon est Christus, templum Ecclesia. Hoc templum vii annis a Salomone ædificatur, quia Ecclesia vii donis Spiritus sancti a Christo informatur. A Babiloniis destruitur, quia a dæmonibus variis vitiis subruitur. Sed iterum ab Jesu xlvi annis reædificatur, quia his xlvi diebus Ecclesia in templum Deo coædificatur. Itaque a capite jejunii usque in Pascha, xlvi dies computantur. Templum quoque corporis Christi xlvi annis ædificatur : cui Ecclesia incorporatur. Maria quippe xii annorum exstitit, dum Christum genuit. Christus vero xxxiv annorum fuit, dum morte solutus corrui : qui anni simul juncti xlvi fiunt; totque dies a capite jejunii usque in Pascha existunt, qua die Christus templum corporis sui restituit, quod prius impulsio Judæorum solvit. Ideo quarta feria jejunium inchoamus, quia Christum suum jejunium quarta feria inchoasse prædicamus, quem secunda feria baptizatum non ignoramus, cui per jejunium incorporari desideramus; et Salomonem qui quarta ætate mundi templum in figura Ecclesiæ construxit similamus, in qua nunc coædificari a Christo optamus. Ideo istis quatuor diebus a capite jejunii jejunatur, quia Ecclesia a quatuor plagis mundi in ædificium templi Domini congregatur.

Deinde xl diebus jejunatur, quia per quatuor Evangelia et x legis præcepta, hoc templum in Christo consummatur, quia non venit solvere legem, sed implere. Ista quadragesima est Christianorum carrina. Nam multa in anno committimus quæ pertinent ad carrinam, et ideo Ecclesia statuit et pro

his jejunemus hanc xl. Est etiam decima vitæ nostræ. Sicut enim de aliis rebus, ita decimam debemus dare de diebus. Annus namque cclxl diebus constat. Et cum nos de ista quadragesima, exceptis Dominicis diebus, xxxvi dies abstinemus, quasi decimam de diebus persolvimus. Lex quoque x præceptis completur, et annus quatuor temporibus, scilicet vere, æstate, autumno et hieme volvitur: et homo quatuor elementis, id est igne, aere, aqua, terra perficitur. Qui ergo quatuor nostri corporis qualitatum in quatuor anni temporibus contra Dei præcepta decem fecimus, justum est ut his quaterdenis diebus Deo nostro satisficiamus. Hoc autem ideo circa passionem Domini agimus; quia, si compatimur, et conregnabimus. Scire autem debemus, dilectissimi, unde dies xl sint instituti. Cum Dominus populum suum de jugo Pharaonis eripuit, xl annos eum per desertum duxit, panem cæli eis pluit qui omne delectamentum habuit, aquam de petra produxit, quæ saporem mellis et olei præbuit, vestimenta illorum non sunt vetustate atrita, nec maculata sordibus, et non erat in tribubus eorum

A infirmus. In nocte præcessit eos angelus Domini in columna ignis, et repulit ab eis horrorem noctis; in die vero protexit eos in nube ab æstu caloris. Qui post xlii mansiones intraverunt in terram repositionis. Si xl annis diem pro anno decimabis, xl dies computabis. Hi sunt isti xl dies quos observat populus Christianus, quem de oppressione diaboli redemit Dominus, quem per custodiam decem præceptorum et iv Evangeliorum de corpore suo pascit, sanguinem de latere suo, ut aquam de petra producit. Quæ petra bis virga percussa est, scilicet caro Christi duobus lignis crucis affixa. Qui potus dat saporem mellis et olei, quia oleo misericordiæ vulnera peccatorum nostrorum sanat, et melle æternæ dulcedinis nos satiat. Et si vestimenta quæ in baptismo suscepimus vitis non atteruntur, nec peccatis polluantur, tunc præcedit nos igne sancti Spiritus in nocte hujus tenebræ vitæ, in die vero judicii proteget nos nube suæ humanitatis ab æterni incendii ardore Jesus Christus Dominus noster.

DOMINICA SECUNDA IN QUADRAGESIMA.

Secundum Matthæum.

« Egressus Jesus secessit in partes Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Chananæa gentilis, Syro-Phœnissa genere, clamavit dicens: « Miserere mei, Domine, fili David. Filia mea male a dæmonio vexatur, etc. (Matth. xv). » Chananæi terras in quibus Judæa est incoluerunt. Qui vel bello consumpti, vel in loca vicina dispersi, vel in servitute conditione devictorum subjecti, nomen tamen sine patria sede circumferunt. Ex illa ergo dispersione inter cætera contigit, quod hæc Chananæa quæ est Syro-Phœnissa genere, hic est ex Syris et Phœnicibus orta. Gentilis itaque est, et si Judæis admista proselytorum formam præferat. Merito namque existimatur ex lege cognovisse quod Christum et Dominum et David Filium constitetur. Typice autem significat Ecclesiam de gentibus, quæ pro filia rogat, cum pro animabus nondum credentibus supernæ pietatis misericordiam supplicat ut a fraudibus diaboli solvantur. Bene, juxta Matthæum de finibus suis egressa fuit, et juxta Marcum ad pedes Domini procidit (Marc. vii), ut ex utroque colligatur quando illi recte pro errantibus orant qui priscas suæ perfidiæ mansiones relinquunt, et in Ecclesiam se pia devotione transferunt.

« Jesus autem non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli ejus rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamavit post nos. » Post ambulante Dominum mulier Chananæa deprecatorias voces emittit, et prius in domo ad pedes ejus procidit, ut Marcus commemorat. Quod autem Dominus non respondit ei non fuit de supercilio superbiæ, sed ne

C sibi contrarius videretur, cum dixisset: « In viam gentium ne abieritis (Matth. x). » Et ne occasionem daret calumniatoribus, perfectam salutem gentium resurrectionis tempori reservans. Pro Chananæa discipuli rogabant nescientes mysteria Domini vel misericordia commoti, vel importunitate ejus carere cupientes.

« Jesus autem respondens ait: Non sum missus nisi ad oves quæ perierant domus Israel. » Hoc dixit quod primum missus sit ad Israel, quem negligentem Evangelium dimissurus erat et transiturus ad gentes.

« At illa venit et adoravit eum dicens: Domine, adjuva me. Qui dixit: Sine prius satiari filios. Non est enim bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. » Tale est quod dicit. Futurum est ut et vos gentes salutem consequamini, sed prius oportet saltem aliquos Judæos, qui antiqua electione filii Dei nominantur, panem cæli refici, et sic tandem gentibus vitæ pabula ministrari. Canes dicuntur ethnici propter idololatriam, qui esui sanguinis dediti et cadaveribus mortuorum, feruntur in rabiem. O mira conversio! Quondam Israel erat filius, nos canes. Et postea dictum est de eo: « Circumdederunt me canes multi (Psal. xxi). »

« At illa dixit: Etiam, Domine: nam et catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. » Sensus est: Certe, Domine, verum est quod dicis, non esse bonum panem filiorum mittere canibus, sed ideo non desisto precari tuam misericordiam, quam mihi secundum similitudinem panis

et canum convenienter facere potes; nam *et pro etiam*, id est certe catelli edunt de micis. Ergo si sum indigna cui integrum panem præbeas, saltem da mihi filiae meae sanitatem, quasi micam comparatione multorum mirabilium quæ fecisti. Mystice mensa est Scriptura sacra, panem vitæ ministrans. Hinc Ecclesia dicit: « Parasti in conspectu meo mensam (Psal. xxii). » Micæ sunt interna mysteria Scripturarum, quibus humilium corda reficiuntur, juxta illud: « Adipe frumenti satiat te (Psal. cxlvii). » Non ergo crustas edunt catelli, quia versi ad fidem de gentibus non litteræ superficiem, sed spiritualem requirunt, medullam, et hoc sub mensa dominorum, dum verbis sacri eloquii humiliter subditi officia cordis et corporis supponunt ad implenda præcepta. Vel Domini mensæ possunt intelligi Scripturarum compositores seu interpretes. Et tunc ait illi:

« O mulier, magna est fides tua. Fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora. » Sub persona mulieris Chananitidis magna fides Ecclesiæ, magna patientia et humilitas prædicatur, quæ credidit posse sanari filiam, et toties contempta passa est in precibus perseverare, et humilitate se non canibus, sed catulis comparavit. Quapropter liberata est filia. Ubi datur exemplum catechizandi et baptizandi infantes, qui per fidem et confessionem parentum liberantur in baptismo a diabolo. Quod autem Dominus puerum centurionis et filiam Chananzæ, non veniens ad eos sanat, significat gentes, ad quas non venit, per penitentiam corporis salvandas per verbum suum.

SERMO DE TRIBUS OSCULIS

PEDUM, MANUUM, ORIS ET DE LABIO SUPERIORI ET INFERIORI.

« Osculetur me osculo oris sui (Cant. i). » Tria sunt oscula: de quibus videndum est unde nominentur, unde sumantur, quis fructus inde perveniat, quibus personis vel meritis unumquodque congruat. Primum vocatur propitiatorium vel reconciliatorium, secundum promeritorium vel remuneratorium, tertium divinum vel contemplatorium. Primum sumitur ad pedes, secundum ad manus, tertium ad os. Primum convenit rationaliter poenitentibus, et in gratiam Dei redire volentibus. Pedes Domini quibus osculandi reconcilianda sunt misericordia et judicium, quæ incutiunt homini spem et timorem, ne vel poenitentiam negligat per præsumptionem, solam attendens misericordiam, secundum illud: « Misericordia Domini plena est terra (Psal. xxxii); » et: « Miserationes ejus super omnia opera ejus (Psal. cxlv). » vel indurescat in desperationem, solam pensans justitiam, secundum illud: « Quis novit potestatem iræ tuæ, et præ timore tuo, iram tuam dinumerare? (Psal. lxxxix.) » Sed utrumque pedem deosculatur dicens cum propheta: « Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine (Psal. c). » et « Universæ viæ Domini misericordia et veritas (Psal. xxiv). » De

A his pedibus dicitur: « In mari via tua et semitæ tuæ in aquis multis (Psal. lxxvi). » Et alibi: « Adoravimus in loco, ubi steterunt pedes ejus (Psal. cxxx). » His pedibus venit Christus ad nos. Unde dicitur: « Misericordia et veritas obviaverunt tibi (Psal. lxxxiv). » Fructus hujus osculi remissio est peccatorum. Hunc consequitur civis sui adulter, proditor et homicida David, cui dixit Nathan: « Transtulit Deus peccatum tuum (III Reg. xii). » Sic Deo pedes osculatus est publicanus, qui rediit in domum suam justificatus. Hæc vestigia feliciter deosculata est Æthiopissa illa famosissima Maria Magdalena, de qua ejecit et Jesus septem dæmonia, cui et dixit: « Remittuntur tibi peccata (Luc. vii). » In cujus persona dicitur in Canticis: B « Nigra sum » per culpam, « formosa » per gratiam (Cant. i). In his osculis ubi gratiam posuimus et consimilibus ponuntur inimici Domini scabellum pedum ejus. Manus Domini sunt munificentia et benevolentia in quibus ab omnibus differt Deus, excellentem habens pro omnibus copiam et liberalissimam voluntatem largiendi. De benevolentia ejus dicit Apostolus: « Qui vult omnes salvos fieri (I Tim. ii). » De munificentia dicit propheta: « Aperis tu manum tuam, et implem omne animal benedictione (Psal. cxlv). » O medicibilis largitas et liberalitas! ut sol irradiat, ut ros irrorat, ut fons gratis irrigat, qui pluit super justos et injustos. Non sufficit pedes Domini deosculari a malis cessando, nisi et osculemur manus ejus bene promerendo. Unde dicit Psalmista: « Declina amalœt » consequenter « fac bonum (Psal. xxxii). » Et Isaias: « Quiescite agere perverse » et deinde « Discite bene facere (Isa. i). » Et est congruus ordo, ut cum Domini sui offensam incurrit, ad pedes ejus procidat, ploretque coram Domino qui fecit eum; postquam Domini gratiam habuerit, accedat et subserviat manibus porrigendo, Christi ministris subserviendo, et sic pro meritis donabitur, accipiens benedictionem a Domino, et misericordiam a Deo salutari suo. Unde et fructus hujus osculi est profectus, et collatio virtutum. Post duo oscula in quibus est criminum condonatio et meritorum collatio, restat illorum tertium et dulce oris osculum, ubi felici animæ præstatur jucunda divinæ faciei contemplatio. De qua dicitur: « Osculetur me osculo oris sui. » Os Dei est Verbum, Dei Filius. Unde propheta: « Os ejus ad iracundiam provocavimus (Thren. i). » in quo omnia creavit, sicut dicitur: « Ipe dixit et facta sunt (Psal. cxlviii) » et: « Semel locutus est Deus (Psal. lxi); » qui et nobis locutus est, quando paterni cordis arcana aperuit. In humanis rebus adeo nulla res dulcis est ut amor inter sponsum et sponsam, quia propter hunc duo una caro efficiuntur. Similiter nulla conjunctio intelligitur tam districta, et sic proxima, ut spiritus creati et increati, quia ibi de duobus unus spiritus efficitur. Sponsa itaque amore languens, sponsum sitiens,

dilectionem non sustinens, non imperative, sed a volute et æstuanti desiderio exoptat. Unde et dicit : « Osculetur me osculo oris sui. » Duo sunt labia sponsæ : labium inferius voluntas, quæ appetitus dicitur; et consensualitas, quam habemus communem cum animalibus. Labium superius est ratio. Iterum, duo sunt labia Sponsi : labium inferius intelligentia, quando labium conjungitur voluntati, ut intelligat quidem libere velle et appetere, et dicat : Prius cupiebam carnalia, nunc vero « concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore (Psal. cxviii). Superius labium Sponsi est sapientia, quam tangit ratio ut nihil præter Deum sapiat, sicque suæ sensualitati præesse et domi-

nari prævaleat, et ex ista sapientia gustans dulcedinem Dei cum propheta dicit : « Gustate et videte quoniam suavis est Dominus (Psal. xxxiii). » Reliquum est videre quibus personis in Ecclesia vel meritis in anima hæc singula oscula conveniant. Provolutus est ad pedes Job, radens saniem testa, id est corruptionem peccati dura poenitentia. Osculum ad manus suscipiens est Esther, cui ad regem introeunti aurea virga, id est divina clementia et virtutum promotio de manu benefici largitoris porrigitur. Pertingens ad osculum oris est Moyses, qui in monte cum Domino commoratur, et ore ad os loquitur, vel Maria, quæ verbum ex ore Jesu aure intenta audire expetit.

DOMINICA TERTIA.

Secundum Lucam.

« Erat Jesus ejiciens dæmonium, et erat illud B mutum. Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus, et admiratæ sunt turbæ dicentes : Nunquid apparuit sic in Israel. Nunquid iste est filius David, etc. (Luc. xi)? » Ac si dicant turbæ fideles : Non tantum est filius David iste, sed etiam Filius Dei. In Græco melius sonat surdum quam mutum; sed Scriptura alterum accipit indifferenter pro altero. Egressis autem, subaudis de hoc sæculo, obtulerunt Domino prædicatores mutum, scilicet populum mutum, qui nihil adhuc erat locutus de gloria Dei, quod non habuerat prædicatores. Hæc populus intelligitur fuisse de gentibus : unde et sequitur admiratio turharum de ipsis dicentibus nunquam sic apparuisse in Israel, scilicet ut tot inde simul converterentur ad Christianismum.

« Pharisei autem dicebant : In Beelzebub principe dæmoniorum hic eiecit dæmones. » Turbis minus eruditis facta Domini mirantibus, Scribæ et Pharisei sinistra interpretatione de factis Domini laborabant attribuentes miracula ejus Beelzebub, quod deus erat Accaron. Beel ipse est Baal. Zebul autem musca vocatur. Hæc juxta quædam mendosa exemplaria, *l*, littera, vel *d* in fine est nominis legenda. Sed *b*, beel, zebul, aut *vir muscarum*, sive *habens muscas* interpretatur, ob sordides videlicet immolatiis cruoris, ex cujus spurcissimo ritu vel nomine principem dæmoniorum cognominabant. Nota quod Ninus, rex conditor Ninives Belo patri statuam consecravit, eique divinos honores constituit. Cujus simulacri similitudinem Chaldæi suscipientes, Bel vocabant. Inde Palæstini suscipientes, Baal dicebant. Moabitæ Beelphegor, Judæi autem, unius Dei cultores propter, derisionem gentium, Beelzebub appellabant, asserentes in hoc simulacro principem dæmoniorum habitare.

« Ipse autem ut vidit cogitationes eorum dixit

eis. « Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, et domus divisa adversus se non stabit. » Ad cogitationes Phariseorum respondit ut vel sic compellerentur credere. Juxta litteram patet quod omne regnum solidum et firmum, si per partes dividitur, cum alii ab aliis vel puniuntur vel perimuntur, in solitudinem redigitur, vacuatum ab habitatoribus. Cadere quoque ratio est domus sive civitas. Quod Matthæus ponit. Concordia namque parvæ res crescunt; discordia maximæ dilabuntur. Quo autem hæc spiritualiter attendantur, exponit.

« Si autem et Satanus in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ipsius. » Non potest stare, sed finem habet, quia dicitis in Beelzebub ejicere me dæmonia. Eligant quod velint. Si Satanus Satanam non potest ejicere, nihil contra Dominum dicunt. Si autem potest, recedant a regno ejus, quod divisum stare non potest ne in ruina ejus pariter involvantur. « Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt. » Filios Judæorum vel exorcistas gentis illius significant, vel apostolos eorum stirpe generatos. Quasi dicat : Si in filiis vestris expulsionem dæmonum Deo attribuitis, quare in me non idem facitis? Apostoli, qui sunt ignobilia et contemptibilia hujus mundi, in quibus non malignitas, sed meæ virtutis simplicitas apparet, testes mei erunt, quod in Spiritu sancto ejicio dæmonia. Et erunt vestri judices de hoc quod mihi imponitis per Beelzebub operari. Vel exorcistæ, qui filii vestri sunt et dæmones fugant ab obsessis judices vestri erunt, non potestate ut mei discipuli, sed comparatione, dum illi expulsionem dæmonum Deo assignant, vos Beelzebub principe dæmoniorum.

« Porro, si in digito Dei ejicio dæmonia, profecto pervenit in vos regnum Dei. » Si ego in Spiritu Dei ejicio dæmones, nec aliter possunt filii vestri

ejicere, procul dubio pervenit in vos regnum Dei, quo subvertitur regnum diaboli, cum quo et vos subvertimini. Regnum Dei est potestas qua dominantur impij et a fidelibus secernuntur. Vel ita : Regnum Dei vel seipsum significat, de quo alibi dicit : « Regnum Dei intra vos est (*Luc. xvii*) ; » et « Medius stat inter vos quem vos nescitis (*Joan. i*). » Vel regnum Scripturæ ablatum Judæis et traditum nobis, vel regnum cælorum quasi dicat : Si in spiritu Dei ejicio dæmonia, sine dubio sciat aditum regni cælestis patefactum credentibus. Digitus Dei est quem confessi sunt Magi, qui contra Moysen et Aaron signa faciebant dicentes : « Digitus Dei est iste (*Exod. viii*), » quo et tabulæ lapideæ scriptæ sunt in monte Sina. Ipse enim scripsit qui scribenda dictavit. Manus et brachium Dei Filius ejus est, et digitus ejus Spiritus sanctus. Qui digitus dicitur propter partitionem donorum qui in eo dantur, unicuique propria, sive hominum, sive angelorum. In nullis enim membris apparet magis partitio quam in digitis. Sicut autem digitus cum manu vel brachio; manus vero vel brachium cum corpore unum sunt in natura, ita Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, tres quidem sunt personæ, una autem substantia divinitatis. Digni vero Dei pluraliter sancti intelliguntur prophetæ, per quos Spiritus sanctus libros legis ac prophetarum sua inspiratione describit. De quibus in psalmo scriptum est : « Videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum (*Psal. viii*). » Per cælos enim libros legis ac prophetarum, per digitos vero sanctos, ut dictum est, prophetas mystice insinuavit.

« Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, et vasa ejus diripere in quibus confidebat, nisi prius alligaverit fortem, et tunc demum vasa illius diripiat ? » Ostendit Dominus per manifestam parabolam, quia virtute divinitatis homines a dæmonio liberantur. Fortis est diabolus, domus illius mundus, in maligno positus in quo usque ad adventum Salvatoris quasi peccato imperio sine contradictione quiescebat. Unde Dominus : « Venit princeps mundi hujus et in me non habet quidquam (*Joan. xiv*). » Et iterum : « Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras (*Joan. xii*). » Fortior illo fuit ipse Dominus qui arma ejus abstulit, id est astutias et dolos nequitie spiritualis. Et sic adimendo potestatem a seductione electorum compescere coegit, quod fuit alligare fortem. Spolia seu vasa sunt homines ab eo decepti, quæ victor Christus distribuit. Quod est insigne triumphantis, quia captivam ducens captivitatem dedit dona hominibus (*Ephes. iv*), quosdam apostolos, alios evangelistas, hos prophetas, alios pastores ordinans et doctores. Fortis ergo domum fuit diripere, ereptos a diabolo Ecclesiæ adunare, et per distinctas graduum dignitates promovere. Atrium quod fortis armatus custodit, est cor; fortis armatus malitia; fortior superveniens, sapientia; arma, membra. Sapientia primum malitiam capit per co-

gnitionem, eam deprehendens, postea ligat, ab opere cohibens, deinde flagellat, quia pravus effectus quasi duris quibusdam flagellis cæditur, quando per studium disciplinæ ab eo quod appetit refrenatur. Novissime quasi membris in cruce extensis et divisus a se clavis configitur, quando divisus a se vitiis timore Dei animus penetratur. Quando simul sunt vitia, fortiora sunt, quæ ab alterutro se muniunt, ut gula luxuriam, pompa superbiam, etc. Divide illa et ab invicem disjunge, et sic confige timore Dei carnes tuas, et malitia in te moriatur. Non autem mireris si sapientia malitiæ facit quod a malitia ipsa prius sustinuit. Prius malitia crucifixit sapientiam; postea sapientia prævalens crucifixit malitiam.

« Qui non est mecum est contra me; et qui non congregat mecum, spargit. » Hoc consequenter non ad hæreticos, sed ad diabolum refertur, cujus opera Salvatoris operibus comparari nequeunt. Ille enim cupit animas hominum tenere captivas quas Dominus liberat. Ille trahit ad vitia, Dominus revocat ad virtutes. Quomodo ergo concordant quorum opera divisa sunt? Qui non colligit, hoc est qui non congregat oves meas mecum, dispergit, hoc est dissipat eas a cætu fidelium. Hic insinuat, quia non habens Spiritum sanctum, qui non cum illo congregat, quomodo unquam sub ejus nomine congreget? Sic omnino nos compulit intelligere non alibi posse fieri remissionem peccatorum nisi in Christi congregatione quæ non spargit.

« Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida quærens requiem, et non invenit. » Possunt hæc non inconvenienter accipi de quolibet hæretico vel schismatico, vel etiam malo Catholico. De quo cum tempore baptismatis spiritus immundus exierit ambulat per loca inaquosa, id est circuit corda fidelium expurgata a mellitie fluxæ cogitationis. Requiem quærit et non invenit, quia castas mentes inhabitare non potest, nec quiescere nisi in pravo corde. Unde Dominus de illo inquit : « Sub umbra dormit, in secreto calami et locis humentibus (*Job lx*). » In umbra insinuat tenebrosas conscientias; in calamo qui foris est nitidus, et intus vacuus est, mentes simulatrices; in locis humentibus lascivas et molles. Tunc dicit : « Revertar in domum meam unde exivi. » Revertar ad illius conscientiam, unde in baptismo ejectus fueram, et pristina possessionem consueto modo mihi subjiciam.

« Et veniens invenit vacantem scopis mundatam et ornatam. » Vacantem, scilicet a bonis actibus per negligentiam, mundatam a vitiis pristinis per baptismi gratiam, ornatam simulatis virtutibus per hypocrisim.

« Tunc vadit et assumit septem alios spiritus nequiores se, et intrantes habitant ibi. » Per septem spiritus universa vitia designat quæ merito dicuntur nequiora diabolo comparatione prioris inhabitationis. Cum enim diabolus malus sit et malos fa-

ciat ante baptismum quæcunque post baptismum A
sive pravitate heretica seu mundana cupiditate arri-
perit mox cum in omnium vitiorum ima prosternit.
Et non solum habebit septem vitia VII spiritalibus
virtutibus contraria, sed per hypoerisim ipsas ser-
vitutes habere simulabit. « Et fiunt novissima homi-
nis illius pejora prioribus. » Melius quippe erat ei
viam veritatis non cognoscere quam post agnitio-
nem retrorsum converti. Hoc in Juda traditore et
Simone Mago specialiter legimus impletum. Quid
hæc parabola intendat, finis ejus insinuat. « Sic
erunt et generationi huic pessimæ, » id est quod
de uno specialiter narravi, hoc eveniet in gente
hujus populi. Immundus spiritus a Judæis exivit
quando legem acceperunt et transivit ad gentes.
Sed cum postea cum incredentibus gentibus locum B
non inveniret, reversus est ad Judæos, vacantes a
Christo, et superfluis observationibus legis munda-
tos prout putabant, atque ornatos. Ut autem firmius
deinceps possideat, assumit universitatem dæmo-
num. Pejus ergo modo faciunt Judæi, majori nume-
ro dæmonum possessi quam prius, quia minus
erat Christum venturum non credere quam postquam
venit non suscipere.

« Factum est autem, cum hæc diceret, extollens
vocem quædam mulier de turba dixit illi : Beatus
venter qui te portavit et ubera, etc. » Magnæ devo-
tionis et fidei ostenditur hæc mulier, quæ, Pharisæis
blasphemantibus Dominum, tanta sinceritate ejus
incarnationem confitetur, ut et pœnitentiam et
futurorum confundat perfidiam. Si enim caro Verbi
Dei a carne virginis matris esset extranea, ut multi
hæretici dixerunt, sine causa venit qui eum porta-
vit, et ubera quæ eum lactaverunt beatificarentur.
Unde dicit Apostolus contra hæreticos, « Quia mis-
sit Deus Filium suum factum ex muliere, factum
sub lege (Gal. iv). » Nec audiendi sunt qui legen-
dum putant natum ex muliere, non factum. Alioquin
verus Filius hominis non esset nisi ex matre car-
nem traxisset. Secundum physicos quoque ex eo-
dem fonte et lac nutriendis, et semen procreandis
pueris emanat. Ergo de semine Virginis potuit con-
cipi qui ejus lacte potuit nutriri. Hæc mulier ty-
pum gessit Ecclesiæ credentis Christum, verum
Dominum, et verum hominem, natum fuisse. Vere
beata parens Christi, quæ sicut quidam ait : « Eni-
xa puerpera Regem, qui cælum terramque tenet
per sæcula. » Cujus nomen et æterno complectens
omnia gyro imperium sine fine manet. Quæ ventre
beato gaudia matris habens cum virginitatis honore,
nec primam simile visa est, nec habere sequentem.

At ille dixit : « Quinimo : beati qui audiunt
verbum Dei et custodiunt illud. » Pulchre Salvator
attestationi mulieris annuit, non matrem suam
tantummodo asseverans esse beatam, sed etiam
omnes qui se Verbum Dei auditu fidei concipiunt
et boni operis custodia cum in corde proximorum
pariunt et nutriunt. Qua sententiæ Judæos clam
Pescrunt, qui Filium Dei Christum esse ve-

gant. Tota profecto vitæ cœlestis perfectio duo-
bus his comprehenditur, ut verbum Dei audiamus
et faciamus.

SERMO DE PECCATO

ET CONFESSIOE PECCATI.

Duobus modis peccatum committitur, id est aut
amore cupiditatis, aut metu timoris, dum vel
quisque vult adipisci quod cupit, vel timet ne in-
currat quod metuit. Quatuor modis committitur
peccatum in corde, quatuor et perpetratur in opere.
Admittitur in corde suggestionem dæmonum, delecta-
tione carnis, consensione mentis, defensione elati-
onis. Committitur in opere, nunc latenter, nunc
palam, nunc consuetudine, nunc desperatione. In
istis ergo gradibus et corde delinquitur, et opere
B malitia perpetratur. Tribus modis peccatum geritur,
hoc est ignorantia, infirmitate, industria, periculo
autem pœnarum diviso. Ignorantiæ namque modo
peccavit in paradiso Eva, sicut Apostolus dicit :
« Vir non est seductus, sed mulier seducta in præ-
varicatione fuit (1 Tim. ii). » Ergo Eva peccavit igno-
rantia, Adam industria, quia non seductus sed
sciens prudensque peccavit. Qui vero seducitur
quod consentiat, evidenter ignorat. De infirmitate
autem Petrus deliquit, quoniam ad metum interro-
gantis ancillæ Christum negavit. Gravius est infir-
mitate quam ignorantia quemque delinquere, cujus-
que industria quam infirmitate peccare. Industria
namque peccat qui studio ac deliberatione mentis
malum agit ; infirmitate autem qui casu vel præ-
C citatione delinquit. Nequius autem et de industria
peccant, qui non solum non bene vivunt, sed
adhuc et bene viventes, si possunt, a veritate di-
vertunt. Sunt ei qui ignorantes peccant, et sunt qui
scientes. Sunt etiam qui per ignorantiam excusatio-
nem scire nolunt, ut minus culpabiles habeantur.
Qui tamen seipsos non audivunt sed magis deci-
piunt. Nescire simpliciter ad ignorantiam pertinet ;
noluisse vero scire ad contumacem superbiam. Vo-
luntatem quippe propriam Deum velle nescire, quod
aliud est quam velle Deum superbiendo contemnere?
Nemo igitur se de ignorantia excuset, quia Deus
non solum eos judicat qui a cognitione sua rever-
tuntur sed etiam illos qui nescierunt. Hæc de pec-
cato. Quid autem de confessione peccati doctores.
sentiant, nunc quoque videndum erit.

Multam itaque dicunt esse malitiam hominis.
Nemo quando male agere vult, auctoritatem quærit.
Quando dicimus hominibus ut bona faciant, et ut
confiteantur mala quæ fecerunt, dicunt nobis : Date
auctoritatem. Quæ Scriptura hoc nobis præcipit,
ut confiteamur peccata nostra? Si ergo Scriptura
peccata confiteri non præcipit, respondete modo si
Scripturam habetis quæ peccata tacere jubeat. Si
ergo confiteri non vultis, cum auctoritatem confiten-
di non habetis, quare tacere vultis, cum auctoritatem
tacendi non habetis. Tamen quia auctoritatem quæ-
ritis, accipite auctoritatem. Antiqua lex peccata con-
fiteri jubet, et homines ad sacerdotes mittit, ut confi-

aeantur peccata sua, ut indulgentiam accipiant A
(Num. v). Illic ergo praevaticatio legis confessione
et oblatione aboletur, quando adhuc umbra fuit;
et adhuc confessio criminis poenam potius timere
debit quam misericordiam expectare. Si haec au-
ctoritas non sufficit, audite Scripturam, alibi mani-
feste dicentem: « Qui abscondit scelera sua non ju-
stificabitur (Prov. xxviii). » Quid est enim abscon-
dere, nisi tacere et confiteri nolle. Nam qui scelera
sua per impudentiam prave agendi manifestant, non
justificationem merentur, sed damnationem. Igitur
tegenda sunt mala quantum pertinet ad impuden-
tiam pravi operis, et revelanda sunt per humilita-
tem confessionis. Vultis adhuc scire periculum taci-
turnitatis, et utilitatem confessionis. « Quoniam
tacui, » inquit Psalmista « inveteraverunt ossa mea, B
dum clamarem tota die (Psal. xxxi). » Et iterum:
« Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitiam
meam non abscondi. Dixi: Confitebor adversum
me injustitiam Domino, et tu remisisti impietatem
meam peccati mei (ibid.). » Vide ergo et consi-
dera: si taces peccata tua, inveterantur; et si con-
fiteris, condonantur. Sed dicis: Ecce dico peccatum
meum, sed Deo, non homini. Scripturam se-
quor. Illa mihi dicit ut Deo confitear peccatum
meum, non me ad hominem mittit: in quo salus
non est, sed illuc trahit confessionem, unde pro-
mittit remissionem: « Dixi: Confitebor adversum
me injustitiam meam Domino, et tu remisisti im-
pietatem peccati mei. » Quid facit homo? Audi quod
facit. Nonne ille homo fuit, qui dixit: « Fili, dimittuntur tibi peccata tua (Matth. ix). » Et verum
est, quia ille homo fuit qui hoc dixit. Et propterea
qui illum hominem esse viderunt, Deum autem non
cogoverunt, murmuraverunt inter se dicentes:
« Quis est hic qui etiam peccata dimittit? (ibid.) »
Sciebant enim quia peccata dimittere Dei erat, sed
nesciebant quia quod Dei erat, homo a Deo acce-
perat. Et ille quidem homo quod habebat, inquan-
tum homo erat, ideo habebat, quia acceperat; in-
quantum vero Deus erat homo, idem ipsum habe-
bat, et non acceperat. Propterea autem voluit acci-
pere aliquando in humanitate quod semper habuit
in deitate, ut e vicino homini appropinquaret in
eo quod hominis erat: et in eo ipso quod hominis erat
homini exhiberet quod Dei erat. In eo namque quod
hominis erat familiarius, homini jungebatur; in eo
vero quod Dei erat potentius in homine operabatur.
Propterea dixit: « Ut sciatis quia Filius hominis ha-
bet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc a't
paralytico: Surge et ambula (ibid.). » Ostendit quod
videre poterant, ut per hoc crederent quod videre non
poterant. Propter hoc ergo Deus factus est homo,
ut se ad confabulandum homini proximum ac fa-
miliarem exhiberet, ut in una eademque persona
et suum genus homo inveniret cui fiducialiter infir-
mitatem suam revelaret, et supra hominem Deum
credens de accepta ab illo remissione peccatorum
suorum non diffideret.

DIVISIO.

Ut dispensationis gratia largius multiplicaretur,
Deus homo homines, qui puri homines erant,
participes fecit potestatis suae ut implerent officium
ejus poenitentium confessionem suscipiendo, et po-
testatem ejus exercerent poenitentibus et confitentibus
peccata remittendo. « Accipite, inquit, Spiritum
sanctum: quorum remisistis peccata: remittuntur
eis, et quorum retinueritis retenta erunt (Joan. xx). »
Ergo Christus homo discipulis suis, vicem ejus agentibus in terra, potestatem dedit dimittendi peccata. Sed dicis fortassis: Quare non similiter Christus praecipit dedit hominibus peccata sua confitendi, sicut discipulis potestatem dedit confitentium peccata dimittendi? Audi quare: voluit Christus, ut a temetipso surgeres, ut non quasi extorta vel coacta videretur confessio tua. Idcirco quod ad se pertinuit officium suum discipulis suis peragendum injunxit, ut medicorum more aegros ad se venientes exciperent et sanarent. Medicis dixit ut curarent, sed infirmis non dixit ut ad medicos curandi venirent. Hoc quasi certum esse voluit, quod aegri libenter salutem quaerent, et se curandos offerrent, si medicos invenirent. Propterea solos medicos monuit. Infirmum enim suus morbus sufficienter admonet neque opus praecipit hoc, si dolet. Tamen ipsi medici postea, quia negligentes in curatione sua aegros invenerunt, eos ad salutem quaerendam et admonitione sua excitaverunt et praecipit attraxerunt. « Confitemini, inquit apostolus Jacobus, alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini (Jac. v). » Quid est alterutrum? id est alter alteri, homo homini. Non solum homo Deo, sicut verus ille confessor ait: « Dixi confitebor adversum me injustitiam meam Domino, etc. » Tu remisisti impietatem peccati mei, scilicet homo homini propter Deum. Plus enim facit qui servo humiliatur propter Deum quam qui ipsi Deo humiliatur. Propterea « Confitemini alterutrum peccata vestra. » Quid est alterutrum? Non tamen unusquisque unicuique, sed alterutrum, hoc est inter vos homines hominibus, oves pastoribus, subjecti praetatis; hi qui peccata habent his qui peccata dimittere potestatem habent. Debitum quidem erat ut confessionem facturi ad illum iretis qui est super vos. Nunc autem, pro indulgentiae dispensatione, conceditur ut peccata ad invicem vobis confiteamini inter vos. Ille quidem qui solus confessionem acciperet confessionem non faceret, quia peccata non haberet. Hi autem qui peccatorum confessionem accipiunt, et confitentibus peccata sua dimittunt, necesse habent ut et ipsi peccata sua confiteantur, ut poenitentibus et confitentibus peccata sua dimittantur.

Propterea ergo confitemini alterutrum peccata vestra et orate pro invicem. Ad quid? Ut salvemini: confitemini ut salvemini. Quid est confitemini ut salvemini? Hoc est non salvemini, nisi confiteamini. Haec fortassis tu audire noluisti, qui latebras quaeris et abscondis scelera tua ut non justificeris

Non tibi placet quod dicitur quia hi qui nolunt confiteri peccata sua salvari non possunt. Propterea fortassis conaris ad aliud dictum apostoli intorquere, ut intelligatur confitentibus quidem promississe salvationem, tamen non confitentibus non negasse justificationem. Audi ergo. Augustinus dicit: « Non potest quis justificari a peccato nisi confessus fuerit ante peccatum. » Item, Beda in eadem epistola Jacobi, de qua superius testimonium sumpsimus: « Sine confessione, inquit, nequeunt dimitti peccata. » Si in hoc illa discretio esse dicitur, ut quotidiana levique peccata alterutrum cœqualibus confiteamur, ut orationibus invicem salvemur. Porro gravioris lepræ immunditiam sacerdoti pandamus et ad ejus arbitrium justificari curemus. » Videte quomodo concordant testimonia veritatis. Est quædam et communis in Ecclesia pœnitentia, quam quotidie adinvicem facimus, in qua oratione fusa pro invicem pro quotidianis et levioribus peccatis indulgentiam et remissionem consequamur; gravioris autem culpæ reatum singulari confessione sacerdoti aperimus, et secundum ejus consilium, munere satisfactionis oblato, indulgentiam peccati obtinemus. Sed dicitis: Si salvari non potest homo nisi confiteatur peccata sua, quid est quod scriptum invenitur: « Lacrymæ lavant delictum quod ore pudor est confiteri. Inveniuntur enim quædam ejusmodi dicta, et rapiunt ea homines gaudentes, non quia veritatem capiant in eis, sed quia malitiam suam defendere volunt ex eis. Dicunt enim: Quid nos constringitis; quid nos arctatis? Pudenda sunt facta nostra, non nos permittit verecundia eloqui, erubescimus confiteri quod fecimus. Quod possumus tamen facimus, cor contritum et humilitatum offerimus, dolemus pro eo quod male egimus, lacrymas fundimus, carnis maceratione reatura punimus. Quid verba quæritis, ubi opera bona sunt? Habemus Scripturam consolantem nos et dicentem: « Lacrymæ lavant delictum, quod ore pudor est confiteri. » Non malitia excusamus, sed verecundiæ parcimus. Quod ergo dicere homini erubescimus dicimus Deo, qui non improperat. Hujusmodi ergo occasionibus quærent homines excusationem corpori suo, et pervertere conantur Scripturas, quia perversi sunt ipsi

DIVISIO.

Quid est, quod Scriptura dixit lacrymæ lavant delictum, quod ore pudor est confiteri. Nunquid ideo dixit: si erubescis confiteri peccatum tuum, quod tibi sufficiat, si tantum lacrymaris, etiam si non confitearis? Nonne multo melius est ut Scripturam hoc potius dicere voluisse intelligas quod lacrymæ, ex intima cordis contritione prolatae illa etiam peccata lavare possunt, quia sine pudore et verecundia ore profiteri non possunt. Quid ergo? Si pudenda peccata lacrymæ lavant, ibi tacendum est, ubi divinum auxilium maxime necessarium est. Nonne multo magis ibi confitendum est, ut humilitas confessionis lacrymas adaugeat contritionis. Simi-

liter cum dicitur tibi: Si homini erubescis dicere peccatum tuum, ut dicas Deo qui non improperat, non tibi dicitur: Si erubescis dicere homini, ut homini, non dicas, sed Deo, sed mansuetudo Dei tibi demonstratur, qui tam mitis et suavis est omnibus ad se confugientibus, ut improprium ab ipso, aliquid te formidare non oporteat, etiam si talia fuerint peccata tua, ut ea te homini manifestare sine erubescencia non posse contingat. In eo enim de quo erubescis cum homini dicitis, erubescere te non oportet cum Deo dicitis quia non improperat dicenti, sed condonat confitenti. Dic ergo homini ut salubriter ad tempus confundaris coram eo, ut ista confusio gloriam tibi postmodum adducat, et fiduciam præstet, ne improprium timeas, cum manifestari cœperis coram Deo. Tamen ne forte diceret cogitatio tua: Si tam grave est homini revelare peccata, et si erubescimus ita coram homine, quid faciemus ante Dominum, cujus majestatem declinare non possumus, neque judicium effugere. Ne igitur sic de Deo cogitando temetipsum desperes, ostenditur tibi mansuetudo Dei erga pœnitentes et confitentes, quod peccata omnia et pœnitentibus condonat, et confitentibus non improperat. Sic ergo accipe quod dictum est. Dic Deo qui non improperat. Quasi diceret: Etiam si erubescas coram homine, ne erubescas coram Deo, quoniam Dominus mitior homine est et mansuetior, et est patiens miseris, ut non improperet. Secundum hunc itaque modum non tibi dicitur ut peccata tua homini non dicas, sed ut in his etiam quæ coram homine erubescenda sunt, de Dei pietate confidas (Cuxsost.).

Opponis adhuc lacrymas illas Petri quas legis. (Matth. 11, 6), confessionem non legis lacrymæ lavant delictum quod ore pudor est confiteri. Has ergo lacrymas opponis, non quia amas compunctionem, sed quia fugis confessionem. Dicitis ergo quia lacrymas Petri legis, satisfactionem non legis. Audisti quia fleverit, sed quid dixerit non audisti. Ideo lacrymæ lavant delictum, quod ore pudor est confiteri. Qui ergo: Hoc tibi dici putas ut quia Petrus lacrymatus legitur, confessus non legitur; tu si lacrymaris, non confitearis. Nonne multo melius est ut illud potius hic demonstrari intelligas, quia si illic tantum lacrymæ valuerunt ubi confessionem oris non habuerunt, quanto magis, si veræ fuerint: nec valent ubi cum cordis contritione et etiam oris confessionem habent. Hoc enim tibi demonstratur, cum subditur prius flendum, postea confitendum. Hoc siquidem ad veritatem confessionis spectat, ut prius compungaris, postea confitearis. Nam sunt quidam sicut impudentes ad faciendum, sic inverecundi ad dicendum. Qui quoniam turpitudinem suam in faciendo non vident, verecundiam in dicendo non habent. Quibus utique per prophetam dicitur: « Frons mulieris meretricis facta est tibi: nescivisti erubescere (Jer. 11). » Isti nonnunquam sine aliquo compunctionis metu, sine aliquo timore

ris vel amoris Dei tactu pro sola consuetudine explenda ad dicenda peccata, sua se ingerunt æstimantes se propter solam verborum prolationem a debito peccatorum suorum absolvi. Quibus recte dicitur: Prius flendum, postea confitendum. In confessione namque peccatorum hominem et verecundari oportet, ut humiliter quæ fecit agnoscat,

et tamen non sic verecundari ut taceat. Hoc bene novit peccatrix illa mulier quæ et venit, ut peccata sua se abscondere nolle ostenderet (*Luc. vii*): et tamen non ante, sed retro stetit, ut verecundiam turpitudinis suæ se attendere demonstraret. Propter hoc recte dicitur: Prius flendum, postea confitendum.

DOMINICA IN MEDIA QUADRAGESIMÆ.

« Abiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis (*Joan. vi*). » Audiens Jesus quia Joannes Baptista decollatus esset, secessit a patria sua in qua tunc morabatur in navicula in locum desertum seorsum.

« Et cum audissent turbæ secutæ sunt eum pedestres de civitatibus. Et exiens vidit turbam multam, et misertus est ejus, et curavit languidos eorum. » Bene dictum est secessit, non fugit, ut ostendatur magis eum persecutiones vitare quam timere. Opportunum namque tempus suæ passionis expectans, et vitabat ne homicidio de Joanne jungeretur homicidium de se. Vel ideo secessit, ut nobis præberet exemplum vitandæ temeritatis, ultra tradendum se. Non enim omnes eadem constantia perseverant in tormentis qua se torquendos offerunt. Petendo etiam solitudinem turbarum fide an sequi curent explorat, et probatam digna mercede remunerat. Turbæ autem non jumentis, non vehiculis, sed proprio labore pedum iter deserti arripiunt, et salutis desiderium ostendunt. Rursus ipse excipiendo fatigatos, docendo inscios, sanando ægrotos, recreando jejunos, quantum de notione credentium delectetur insinuat. Aliter postquam apud Judæos prophetia vocem perdidit, transiit ad desertum Ecclesiæ, quæ viro carebat. Turbæ relinquebant civitates, id est pristinas conversationes et dogmatum varietates. Quod dicit exiens significat quod turbæ habuerint voluntatem eundi ad eum, scilicet vires non habuerunt, et ideo Salvator obviam pergit.

« Vespere autem facto accedentes duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella villasque, quæ circa sunt divertant, et inveniant escas, quia hic in deserto loco sumus. Jesus autem dixit illis: Non habent necesse ire, date illis vos manducare. » Provocat apostolos ad fractionem panum, ut, illis testantibus se non habere, magnitudo signi notitior fiat, simul insinuans, quia quotidie per eos sumus pascendi. Quid enim agunt Petrus et Paulus per epistolas, nisi ut mentes nostras alimentis cælestibus pascant? In vespere turbas reficit, quia in fine sæculi propinquitate cum sol justitiæ pro nobis occubuit, a diutina spiritualis inediæ fame sumus liberati. Nota ordinem mysterii. Post defectum legis

evangelicus cibus incipit, sed prius per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuitur, et postea mensæ cælestis alimonia expenditur. Non est igitur necesse ut quæramus escas in villis et castellis, hoc est ne deseramus panem vitæ, pretio studii et laboris, ementes philosophorum doctrinas suis rationibus munitas, quarum pastu delectemur. Quod autem discipuli desertum dicunt esse locum, figurat Judæos murmurantes de conversione gentium. Hinc Isaias in eorum voce: « Ecce gentes quasi stilla situle (*Isa. xl*). » Item: « Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo (*ibid.*). »

« Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis ut unusquisque modicum quid accipiat. Et dicit eis. Quot panes habetis? Dicit ei unus ex discipulis ejus, Andreas frater Simonis Petri: Est puer unus hic qui habet quinque panes hordeaceos et duos pisces. Sed hæc quid sunt inter tantos? Nisi forte nos eamus et emamus in omnem hanc turbam escas. Qui ait eis: Afferte illos mihi huc. Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia supra viride fenum. Et discubuerunt in partes per centenos et per quinquagenos. » Quæsierat Dominus a Philippo tentans eum, quod Joannes commemorat, unde esca dari posset turbæ? Etenim quia ignorantia populi erat in lege; quando enim legitur Moyses: Velamen positum est super corda eorum, propterea tentatio illa Domini ignorantiam discipuli demonstrabat. Eadem quippe simplicitate qua Philippus, loquitur et Andreas. Sed Dominus ostendit gratuitas credenti populo se largiri escas eadem benigna potestate qua gratis redimendo sanat. Puer ferens panes cum piscibus unus de discipulis fuit, vel forte aliquis de turbæ. Quod autem Philippus vel Andreas singulariter dicitur apud Joannem, hoc alii evangelistæ discipulos pluraliter dixisse referunt, intelligentes unum præ cæteris loqui vel ponentes pluralem numerum pro singulari. Contubernia intellige diversas hominum societates, qui de diversis villis venerant, juxta quod milites in eodem tabernaculo societatem habentes dici solent contubernales. Quinque panes sunt quinque libri Moysi, quia in opibus legis tanquam ex

pane erat vita. Per legem enim divinæ æternitatis cognitio, mundi creatio, cursus labentis sæculi, et vera Deo serviendi religio humano generi innotuit. In duobus piscibus intelliguntur psalmi et prophetiæ temperantes austerum saporem legis, quia eruditum in lege Dei populum de promissione Dominicæ incarnationis novæ gratiæ dulcedine pascebant, quasi in virtute aquæ spem confoventes humanæ vitæ. Hinc est quod Dominus post resurrectionem ait: « Oportebat impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, et prophetis et psalmis de me (*Luc. xxiv.*) » Hic quoque præcipiens sibi afferri panes et pisces, mystice præcepit intellectum Testamenti Veteris ad se referri. Bene autem per aquatilia figurantur prophetantes de nostro ævo, in quo populus fidelium sine aquis baptismi vivere nullatenus potest. Panes vero hordeacei fuerunt, qui cibus est rusticorum, quia rudibus auditoribus quasi grossiora committenda sunt præcepta. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Unde Dominus unicuique pro juribus dona tribuens et semper ad perfectiora provocans, primo quinque panibus quinque millia reficit, secundo septem panibus quatuor millia hominum, tertio discipulis suæ carnis et sanguinis mysterium credit, ad ultimum dat ut edant et bibant super mensam suam in regno suo. Vel ita: Hordeacei erant panes, quia ad Vetus Testamentum pertinebant, et sicut vix pervenitur ad medullam hordei, ita Vetus Testamentum vestitur tegmine carnalium, sed sauciat, cum intus pervenitur. Duo autem pisces qui saporem dabant pani suavem, sunt duæ personæ sacerdotis et regis quibus populus Israel regebatur, ut per eas consiliorum moderamen acciperet. Quibus inter turbas fluctuantis sæculi, more piscium quassatis, nec deficientibus, figurabatur Christus verus sacerdos et rector. Puer portans est populus ille, puerilis in sensu, nec manducans, qui quasi ovis clausa portabat, nec alios pascens. Item per quinque panes Scriptura et exempla Patrum, in quinque ætatibus degentium, intelliguntur, quibus quotidie fideles abunde reficiuntur. In prima ætate Enoch pane scripti nos reficit, dum Dominum cum millibus sanctorum ad iudicium venturum scribit. Pane exempli nos satiat dum eum ob justitiam Deo placuisse, et in paradisi raptum fuisse Scriptura commemorat. In secunda ætate panis nobis per Abraham ministratur, dum litteras Hebræas reperisse, transacta ab initio scripsisse, astronomiam in Ægypto docuisse, ac Deo in omnibus obedisse narratur. In tertia ætate per Moysen copiose reficimur, dum decem præceptis per ejus scripta instruemur, et ipse super omnes homines mansuetissimus fuisse et multis signis fulsisse describitur. In quarta ætate David, Salomon et omnes pene prophetæ nos dulci pane satiant, dum nos mysticis scriptis et factis informant. In quinta ætate Esdras nos pane saturat, dum legem incensam reiterat, et templum destructum reedificat. Hi panes turbis distribuuntur, dum horum scripta et facta a

A doctoribus mystice fidelibus exponuntur. Per duos quoque pisces duæ personæ, regis videlicet et sacerdotis designantur, quæ solæ in Veteri Testamento oleo sancto ungebantur. Christus autem fideles in saeculo ut pisces latentes per pisces apostolos rete fidei cepit, et cunctos oleo chrismatis in reges et in sacerdotes ungere fecit. Per albam namque in baptismate acceptam, sacerdotium; per mitram vero capiti impositam designatur diadema regium. Sequitur:

« Sed hæc quid inter tantos? » Ac si dicatur: Per multis alimenta petituris supra omnem sensum corporis, omnemque litteram, quid prodest littera vetus? Quia carnaliter sapiebant et in spe carnali quiescebant, quibus lex temporalia promiserat, præcipitur super viride fenum jacere: « Omnis enim caro fenum, et claritas hominis sicut flos feni (*Isa. xl.*) » Discumbit ergo super fenum qui carnem suam calcat, et flores illius quasi arens fenum conterit sæculi voluptates sibi subjiciens. Diversi discubitus convivantium diversos significant conventus Ecclesiarum. Quinquageni autem discumbunt, quia adhuc in pœnitentia positi auditum verbi percipiunt. Nam quinquagenarius numerus pœnitentiæ et remissionis est. Centeni vero discumbunt, quia per pœnitentiam quinquagenarii ad perfectum centesimi numeri culmen ascendentes, in solo jam vitæ æternæ desiderio suspirant.

« Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus respexit in cœlum, et benedixit illis, fregit, et distribuit discipulis; discipuli autem turbis. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quasi quinque millia virorum, exceptis mulieribus et parvulis. » In cœlum Dominus respexit, honorem Patris a quo ipse erat confessus, ut qui adessent intelligerent a quo tantæ virtutis accepisset effectum, dirigentes et ipsi illuc oculos mentis. Si panes non frangerentur, non alerent tantam turbam. Sic et lex, si non aperiretur, non pasceret multos, quos aperta pascit. Unusquisque apostolorum de reliquiis implet cophinum suum, ut vel habeat unde postea gentibus cibos præbeat, vel ex reliquiis veros fuisse panes doceat. Quinque millia virorum, id est perfectorum. Sexus fragilis et minor ætas indigni sunt numero. Unde et in Numerorum libro quoties sacerdotes, et Levitæ et turbæ pugnantium describuntur, servi, et mulieres et parvuli, et ignobile vulgus prætermittuntur. Non nova creat Salvator cibaria, sed præsentibus benedicit, quia in carne veniens, non alia prædicat, sed prophetiæ dicta mysteriis gratiæ grævida demonstrat. Unde sequitur quia fregit, id est clausa sacramenta legis et prophetarum patefecit. Panes frangendo multiplicantur, quia multi libri facti sunt exponendo legem. Frangens distribuit discipulis, et illi præfractum frangentes, distribuunt turbis, quia sanctis doctoribus aperuit sensum ut intelligerent Scripturas, et intellectas auditoribus

toto orbe fideliter dispensaverunt. Quod turbis superest discipuli tollunt, quia mysteria quæ a rudibus non capiuntur, a perfectis inquiruntur. Sunt enim fragmenta quæ populus non potuit manducare, quædam secretiora intelligentiæ, quibus impleti sunt apostoli quasi cophini duodecim. Per cophinos apostoli figurantur, et per apostolos chori sequentium doctorum foris quidem hominibus despecti, sed intus ad alenda humilium corda cibis salutaribus cumulati. Solent enim opera servilia geri cophinis. Sed Dominus cophinos fragmentis implevit, qui, ut fortiora confunderet, infirma mundi eligit. Apostoli duodecim cophinos de fragmentis manducantium impleverunt, dum in sexta ætate scripta priorum sua doctrina disseverunt. Cophinus de gracili vimine contextitur, et ordo apostolicus de humili stirpe eligitur. Hic reliquias edentium congregat, quia litteram popularibus erogat, mystica sapientibus reservat. Et quia quinque sunt sensus exterioris hominis quinque millia virorum secuti Dominum designant eos qui in sæculo bene noverunt uti exterioribus quæ possident. Qui recte quinque panibus aluntur, quia tales necesse est institui legalibus adhuc præceptis. Nam qui mundo ad integrum renuntiant, et quatuor sunt millia, et septem panibus refecti, hoc est et evangelica refectione sublimes et spirituali gratia docti. Cujus significationis causa, reor in introitu tabernaculi quinque columnas deauratas iussas fieri (*Exod. xxxvi*); ante oraculum vero, id est Sancta sanctorum quatuor, quia incipientibus per legem castigantur, ne peccent, perfecti per gratiam admonentur, ut Deo devotius vivant.

« Illi ergo homines, cum vidissent quod fecerat signum, dicebant: Quia hic est vere Propheta qui venturus est in mundum. Jesus ergo, cum cognovisset, quia venturi essent ut raperent eum, et facerent eum regem, fugit. » Recte senserunt tantum prophetam per salutis præconia venturum esse in mundum, id est ad communem hominum cognitionem. Discipuli et turbæ credentes in Dominum, putaverunt illum sic venisse, ut jam regnaret, et hoc est velle rapere et regem facere, prævenire tempus ejus quod ipse apud se occultabat usque in finem sæculi. Unde illud: « Non est vestrum nosse tempora vel momenta (*Act. 1*). » Fugiens autem nobis exemplum monstravit, ut in bonis quæ agimus humani favoris retributionem vitemus, simulque insinuat quod altitudo sua non potest intelligi.

Item quædam de piscibus.

Quo modo de quinque panibus evangelicis quædam allegorice perstrinximus libet quoque aliqua commemorare de piscibus, cum beatus Ambrosius (*in Hexameron*) dicit diversa genera piscium diversos usus habere. Alii enim ova generant, alii vivos parant, atque formatos, et qui ova generant, non nidus texunt, ut aves, non diurni lotus laborem induunt, non cum molestia sui nutriunt. Cecidit ovum quod aqua gremio quodam naturæ suæ quasi nutrix blanda suscepit, et animal celeri motu reddi-

dit. Continuo enim tactu parentis animatum ovum cecidit, et piscis exivit. Cujus deinde quam pura et inviolata successio, nullus alteri sed generi suo miscetur thymallus thymallo, lupus lupo. Scorpena quoque castitatem immaculati connubii generi suo servat. Itaque habet pudicitiam generis sui, sed venenum generis sui non habet. Non enim percussit scorpena, sed reficit.

De scaro. Scarus inter pisces ruminare perhibetur, ut ferunt quibus aut eventus aut usus fuit, aut studium talia comprehendere. Sane nec ipsi a suis potentiæ evasere violentiam, et avaritiæ potentiorum subjecti, ubique inferiores sunt. Quisque infirmior eo prædæ patet. Et plerique quidem herbis pascuntur, ac minutis vermibus. Sunt tamen qui invicem se devorant, et sua carne pascuntur. Minor apud illos esca majoris est, rursus ipse major a validiore invaditur, et sit esca alterius, prædator alieni. Itaque usu venit ut, cum ipse alium devoraverit, ab alio devoretur, et in unum ventrem uterque veniat cum voratore proprio devoratus, sitque similiter in uno viscere prædæ vindictæque consortium. Et ipsis postea sponte hæc accrevit injuria, sicut in nobis non ex natura cœpit, sed ex avaritia, aut, quia ad usum hominum dati sunt, in signum quoque facti sunt, ut in his nostrorum morum vitia videremus, et caveremus exempla, ne quis potentior inferiorem invaderet, daturus in se potentiori exemplum injuriæ. Itaque qui alterum lædit, sibi laqueum parat in quem ipse incidat. Et tu piscis es qui viscera invadis aliena, qui demergis infirmum, qui credentem persequeris usque in profundum. Cave ne, dum illum sequeris, incidas ipse in validiorem et deducat te in alienas insidias, qui tuas vitat, priusque tuam expectet ærumnam, qui te persequente propriam reformidabat.

De ceto. Ceti sunt marinæ belluæ. Quæ si supernatant fluctibus ad mare insulas putes, montes altissimos summis ad cælum verticibus eminare. Quæ non in acta nec in littoribus, sed in Atlantici maris profundo dicuntur videri, ut eorum conspectu nautæ a navigandi in illis locis præsumptione revocentur, nec secreta elementorum adire sine supremæ terrore mortis usurpent. Physiologus autem de ceto dicit; quoniam, si tamen creditur, duas naturas habet. Prima est, si esurierit, aperit os suum; et maximus odor et suavis exit ex ore ejus, ita ut minores pisces jucundentur ejus suavitate, et congregentur omnes in ore ejus, et, cum impletum fuerit os ejus, claudit os piscis, et glutit eos. Magni autem pisces et perfecti non appropinquant saltem ori ejus. Secunda vero natura est ejus, ut exhibeat se in modum insulæ. Navigantes autem suspiciantur insulam esse. Ligant naves suas ad eam, et dum accenderit ignem super eam ad coquendum, atque ad calefaciendum se sentiens ignem dimergit se in profundum et trahit post se naves ligatas. Hæc de historia ceti. Nunc quoque jungenda est significatio ipsius. Viribus est Zabulus quasi cetus corpora

magnus. Ut monstrant magni quos facit ille magi. **Mentes cunctorum quæ sunt ubique virorum.** Esurit atque sitit, quosque potest perimit. Sed modicos fidei trahit in dulcedine verbi, namque fide firmos non trahit ille viros. In quo quisquis confidit; vel specie certam sibi mittit. Ad stygia tunc rapitur quam male decipitur.

De murena et vipera. Viper est nequissimum genus bestię et super omne quod serpentiini generis est astutior, ubi coeundi cupiditatem assumpserit murena maritima, notam sibi requirit copulam vel novam præparat, progressaque ad litus sibilo testificata præsentiam sui ad conjugalem amplexum illam evocat. Murena autem invitata non deest, et venenatę serpenti expetitos usus suę impartit conjunctionis. Quid sibi vult sermo hujusmodi nisi ferendos esse mores conjugum? et si absens est, ejus opperendam præsentiam, licet sit asper, fallax, inconditus, lubricus, temulentus. Quid pejus veneno, quod in conjuge murena non refugit? Vocata non deest, et serpentis lubricum sedula charitate complectitur. Ille tua mala portat, et levitatis femineę facilitatem, tu virum tuum non potes, mulier, sustinere. Adam per Evam deceptus est (*Gen. iii*), non Eva per Adam. Quem vocavit ad culpam mulier justum est ut eum gubernatorem assumat, ne iterum feminea facilitate labatur. Sed horridus et incultus est. Sed semel placuit: Numquid vir frequenter est eligendus? Comparem suum et hos requirit, et equus diligit, et si mutetur alius, trahere jugum nescit: compar alterius vel ad se non tutum putat, tu jugalem repudias tuum, et putas esse mutandum, et si uno deserit die, suspicaris ruinalem, et statim incognita causa quasi cognitam pudoris exsequeris injuriam. Vipera absentem requirit, absentem vocat, et blando proclamat sibilo, atque ubi adventare comparem senserit, venenum evomit, reverentiam marito deferens verceundata nuptialem gratiam, tu mulier, advenientem de longinquo maritum, contumeliis repellis.

De polypo. Polypus piscis, id est multipes: plurimos enim nexus habet. Iste ingeniosus hamum appetens, brauchiis complectitur, non morsu: nec prius dimittit quam escam circumrosarit. Vadoso autem in litore petram nactus affigitur ei; atque nebuloso ingenio colorem subit, et simili specie terga obtutus plurimos piscium sine ulla suspitione fraudis allapsos, dum non præcavent et saxum opinantur, casibus furtivę artis includit, et sinu quodam suę carnis intercipit. Sic spontanea venit præda, et talibus capitur argumentis: qualia sunt eorum qui ingenium suum sæpe commutant, et diversas nocendi artes movent, ut singulorum mentes ecasusque pertentent, cum continentibus continentiam prædicantes, in coitu intemperantium tanquam devii ab studio castitatis, et demersi intemperantię volutabris, ut qui eos audiunt aut vident, incauta facilitate se credant, eoque citius labuntur, dum distinguere non norunt, nec cavetur quod

A noceat, dum gravior sit et magis noxia improbitas, benignitatis obumbrata velamine. Et ideo cavendi sunt quæ crines suę fraudis et brachia longe lateque dispergunt, vel speciem induunt multiforem. Et isti enim polypi sunt nexus plurimos habentes et callidorum ingeniorum vestigia, quibus irretire possunt quidquid in scopulos suę fraudis inciderit.

De cancro. Cancros vocari quasi conchę, crura habentes, inimica ostreis animalia; eorum enim carnibus vivunt miro ingenio. Namque validam testam ejus aperire non potest, explorat quando ostrea claustra testarum aperiat, tunc cancer latenter lapillos injicit, atque impedita conclusione ostreę carnes erodit. Tradunt quidam decem cancris cum ocimi manipulo alligatis omnes qui ibi sunt scorpiones ad eum locum coituros. Sunt ergo homines qui cancri usu in alienę usum circumscriptionis irrepant, et infirmitatem proprię virtutis astu quodam suffulciant, fratri dolum nectant et alterius pascantur ærumna. Tu autem propriis esto contentus, et aliena te damna non pascant. Bonus cibus est simplicitas innocentię suę bona habens, insidiari nescit alienis, nec avaritię suę face inardescit, cui lucrum omne ad virtutum dispendium est, ad cupiditatem incendium. Et ideo beata est si bona sua noverit cum veritate paupertas, et omnibus præferenda thesaurus, quia melius est exiguum cum Dei timore, quam thesauri magni sine timore ejus (*Prov. xv*). Utamur ergo ingenio ad quærendam gratiam et salutem tuendam, non ad alienam circumscribendam innocentiam. Licet nobis uti exemplis maritimis ad profectum nostrę salutis, non ad alienum periculum.

De echino. Echinus iste terrenus, quem vulgo ericium vocant, si quid insidiarum persenserit, spinis suis clauditur, atque in sua se colligit arma, ut quicumque eum contingendum putaverit vulneretur. Idemque echinus futura prævidens, geminas sibi respirandi vias munit, ut quando boream flaturum collegerit septentrionalem obstruat; quando noto cognoverit detegi aeris nubila ad septentrionalem se conferat, ut flatus declinet obvios, et e regione nocituros. Hęc de echino terreno. De echino autem marino dicitur quod sit animal exiguum, vile ac despicabile; maritimum plerumque index futurę tempestatis, aut tranquillitatis annuntius solet esse navigantibus. Denique cum procellam ventorum præsenserit, calculum validum arripit, eumque velut saburram vehit, et tanquam anchoram trahit, ne excutiat fluctibus. Itaque non suis se liberat viribus sed alieno stabilit et regit pondere. Quo indicio, nautę velut signum futurę perturbationis capessunt, et sibi præcavent ne eos imparatos turbo improvisus inveniat. Sæpe homines confusionem aeris vident, et sæpe falluntur quod plerumque eam sine tempestate discutiant; echinus non fallitur: echinum sua nequaquam signa prætereunt. Unde exiguo animali tanta scientia, ut futura præsentiet?

Quo magis in eo nihil est, quo tantam habet prudentiam. Credo quod per indulgentiam Domini rerum omnium, id quoque præscientiæ munus acceperit. Etenim si fenum Deus sic vestit ut miremur, si pascit volatilia, si paravit corvis escam, pulli enim ejus ad Deum clamant. Si mulieribus dedit texturæ sapientiam, si araneam, quæ tam subtiliter ac docte laxos casses suspendit in foribus sapientiæ, non reliquit immunem, si ipse virtutem equo dedit, et solvit de cervice ejus formidinem ut exsultet in

A campo, et occurrens regibus arrideat, odoretur bellum eminus, excitetur sono tubæ, si hæc irrationalia pleraque et alia insensibilia ut fenum, ut lilia replevit sua dispositione sapientiæ, quid dubitamus quod etiam in echinum contulerit hujus gratiam præscientiæ. Nihil enim inexploratum, nihil enim indissimulatum relinquit. Omnia videt qui pascit omnia : omnia replet Sapientia quæ omnia in sapientia fecit.

DOMINICA DE PASSIONE

« Quis ex vobis arguet me de peccato (Joan. viii). » Non dedignatur ex ratione ostendere se peccatorem non esse. « Si veritatem dico, quare non creditis mihi ? Qui est ex Deo, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. » Sunt nonnulli qui præcepta Dei nec aure corporis percipere dignantur, et sunt nonnulli qui percipiunt, sed nullo mentis desiderio complectuntur, et sunt nonnulli qui libenter audiendo compunguntur sed post lacrymas ad iniquitatem redeunt. Hi profecto verba Dei non audiunt, quia ea exercere in opere contemunt. Licet igitur omnes sunt filii Dei per naturam, quod ostendunt parabolæ de filio frugi et prodigo; de duobus filiis invitatis ad vineam, illi tamen sunt ex diabolo per vitium, quia verba Dei non diligunt. Qui vero renascuntur ex Deo generationis adoptione, audiunt verbum Dei et custodiunt.

« Responderunt igitur Judæi, et dixerunt ei : Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu et dæmonium habes ? » Receperant Samaritani Dominum, quando locutus est mulieri ad fontem, et cum eis conversatus erat. Vocant igitur eum Judæi Samaritanum quasi peccatorem, quia peccatores illos reputabant, nec eis contuebantur.

« Respondit Jesus : Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, et vos inhonorastis me. » Alterum de duobus objectis negavit. Samaritanus enim interpretatur *custos* : et custodem se esse non negavit. Non enim dormitat qui custodit Israel (Psal. cxx). Et nisi Dominus custodierit civitatem frustra vigilat qui custodit eam (Psal. cxxvi). Non contumeliosa verba respondit qui vere respondere posset : Vos dæmonium habetis. Sed superbia nostra hic confunditur. Jam quid nobis ex hoc innuitur, nisi ut eo tempore quo a proximis falsas contumelias accepimus eorum etiam verba mala taceamus, ne mysterium nostræ correctionis arma vertamus furoris.

« Ego gloriam meam non quæro, est qui quærat et judicet. » Non quæro gloriam sicut simulators qui quærunt videri quod non sunt. Est Pater qui quærit gloriam meam, et judicet, id est discernat a gloria vestra, quia vos secundum sæculum gloriamini, non ego; sed ea gloria quam habui apud Patrem antequam mundus esset, quæ est ab

B humana inflatione discreta. Secundum pœnale iudicium Pater non judicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio; secundum iudicium discretionis judicat ut in psalmo : « Judica me Deus (Psal. xlii). » Hujus iudicii expositio sequitur : « Et discerne, inquit, causam meam de gente non sancta (ibid.). » Similiter duas tentationes intelligimus, quarum una decipit, altera probat. Nam scriptum est : « Deus neminem tentat (Jac. i). » Et iterum scriptum est : « Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat si diligatis eum (Deut. xiii). » Ut sciat dictum est pro *scire faciat*. Job latebat se, sed Deum non. Admisit Deus tentatorem, et fecit eum sui cognitorem. Sic et duo timores sunt : servilis, cum times ne patiaris pœnam; castus, cum times ne amittas justitiam. Alterum perfecta charitas foras mittit timorem (Joan. iv); alterum servat, nos ante Deum permanens in sæculum sæculi. Nam et mulier adultera timet ne vir ejus veniat, casta, ne vir ejus abscedat.

« Amen, amen dico vobis, si quis serroonem meum servaverit mortem non videbit in æternum. » Exemplo suo nos admonet ne, cum malorum perversitas crescit, prædicare cessemus, quia et boni meliores per contumelias fiunt et reprobi de beneficio peiores.

« Dixerunt ergo Judæi : Nunc cognoscimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est et prophetæ, et tu dicis : Si quis sermonem meum servaverit, mortem non gustabit in æternum. » De morte secunda, morte gehennæ, morte damnationis cum diabolo dicit, quia nec Abraham mortuus est, nec prophetæ. Illi enim mortui sunt, et vivunt; isti vivebant et mortui erant. Mortem videre vel gustare est eam experiri.

« Nunquid tu major es patre nostro Abraham, qui mortuus est. Et prophetæ mortui sunt. Quem teipsum facis ? Respondit Jesus : Si ego glorifico meipsum gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est, et non cognovistis eum. Ego autem novi eum. Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, et sermonem ejus servo. » Sermonem Patris ut Filius loquebatur : et ipse erat Verbum Patris, qui hominibus loquebatur. Si ergo

cognovissent Patrem, Filium ejus recepissent. quem vox Patris glorificabat in baptisate, in monte, et in aliis hujusmodi. Ideo contra hoc quod dicunt: Quem teipsum facis, refert gloriam suam ad Patrem dicens: Si ego solus sine Patre glorifico meipsum, sicut simulatores, gloria mea nihil est.

« Abraham pater vester exsultavit ut videret diem meum: et vidit, et gavisus est. » Credens exsultavit sperando, ut videret intelligendo. Quod ait diem meum, incertum potest esse unde dixerit, utrum diem Domini temporalem in carne, an diem qui nescit ortum nec occasum: Sed utrumque Abraham vidit. Quando enim misit servum suum petere uxorem filio suo Isaac, ait: «Pone manum tuam sub femore meo, et jura per Deum cæli (Gen. xxiv).» Quid hoc sibi vult nisi quia significabatur de genere Abraham Deum cæli venturum in carne. Qui reprehendunt carnem Christi, reprehendunt factum Abraham. Abraham diem Domini vidit, cum in figura summæ Trinitatis tres angelos hospitio suscepit.

« Dixerunt Judæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti? Dixit eis Jesus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret ego sum. » Non ait fui; sed sum, quia Divinitas tempus non habet. Ab intuitu carnis, ad divinitatem trahit; sed, duri ut lapides, putant hoc esse blasphemiam.

« Tulerunt ergo lapides ut jacerent in eum. Jesus autem abscondit se, et exivit de templo. » Quem intelligere non poterant obruere quærebant: sed Dominus se vindicare noluit, quia pati venerat. Et ideo se abscondit ut daret nobis exemplum dare locum iræ, vel ideo ut ostenderet quia ipsa veritas eis absconditur, qui ejus verba sequi contemnunt, et fugit mentem, quia non invenit humilem. Nota quia inconsiderate Judæi dixerunt ad Dominum: Quinquaginta annos nondum habes? Sunt qui fingunt ab incarnatione usque ad passionem multo plures annos quam ex historiis colligamus.

SERMO

DE CARNE QUAM VERBUM ASSUMPSIT: QUALIS FUERIT
SECUNDUM PASSIBILITATEM ET AFFECTUS.

De carne Verbi commemorare oportet, quia illam ab ipsa conceptione Spiritus sancti operatione ita mandatam credimus, ut eam Verbum ipsum liberum prorsus et immunem ab omni peccato assumeret, pœna tantum peccato voluntate, non necessitate assumptis, remanente, ut dum ista in Salvatore sine culpa pateretur, illa qua in salvandis pro culpa pœna obnoxia fuerant liberaretur. De hac pœna passibilitatis sive mortalitatis quærun quomodo in carne Salvatoris erat. Sed facile est scire quomodo caro illa quandiu in massa generis humani sub originali debito fuit, pœnam quoque prævaricationis quæ totum tenebatur in toto ipso ex necessitate sustinuit. Postquam vero a toto ipso singulariter divisa est, ut nec in ipso esset, nec cum ipso in causa participaret, jam nihil pœnæ debuit, quia culpæ nihil

A habuit. Itaque quantum in ipsa fuit, non debuit sustinere pœnam, quoniam jam non habuit culpam. Poterat ergo juste Salvator in carne sua, quam sine culpa assumpsit, pœnam mortalitatis, passibilitatisque infirmitatem, non assumpsisse; sed eam non solum super id quod nos sumus mortales, quia peccator non erat, sed super id etiam quod primus homo ante peccatum fuit, quia probandus non erat a prima conceptione gloriam immortalitatis induisse. Primus quippe homo quia probandus erat, talis esse debuit, qui et peccare et non peccare potuisset, ut voluntatis non necessitatis esset utrumque. Neque enim vel obedienti meritum, vel non obedienti culpa esse potuisset, nisi et obedientia, et prævaricatio voluntaria fuisset. Itaque quia ad probationem est utrumque voluntas ejus expectabatur, ad utrumque ei possibilitas præstabatur. Quia ergo peccandi et non peccandi possibilitatem habuit, oportebat ut et moriendi et non moriendi possibilitatem haberet. Si enim ex necessitate immortalis fuisset, etiam prævaricator et peccator mori non potuisset, atque ita inobedientia pœnam debitam non haberet. Nec se recognosceret aliquando peccator, si mortuus intus semper foris viveret.

Item: si ex necessitate mortalis fuisset, etiam inobedientia persistens mori debuisset, et injuste sine culpa puniretur, si non peccans moreretur. Quapropter quia probandus erat et utrum inobedientia persisteret expectabatur, caro quoque illius secundum aliquid mortalis erat, quia poterat non mori, quatenus ex eo quod mori poterat moreretur si peccaret, et ex eo similiter, quia non mori poterat, non moreretur, si in obedientia perseveraret. Christus autem, quia homo perfectus a principio et probatus inventus est ad perfectionem vel ad probationem, expectatus non est, et idcirco sicut liberum arbitrium habuit, nec tamen ita ut peccare posset ita quoque et immortalitatem, quantum in se erat, habere debuit, et ita ut mori omnino non posset. Unde constat quod Christo homini a principio non solum illa immortalitas debebatur, quam primus homo habuit ante prævaricationem, sed illa quoque quam nunc secundus habet post resurrectionem, ut videlicet sicut ex consortio Divinitatis spiritu confirmatus erat ad veritatem, ut peccare non posset, ita quoque ex merito virtutis carne confirmatus esset ad incorruptionem, ut mori non posset. Sed quia caro peccatrix a pœna peccati liberari non potuit, nisi ejus caro quæ sine peccato fuit, pateretur infirmitatem passibilitatis et mortalitatis in carne assumpta, retinuit potestate, sustinuit voluntate, non passus est necessitate. De sensu autem passionis in carne Christi quidam male sensit: iuveniuntur, asserentes carnem illam, in omnibus his quæ in ea et circa eam exhibita sunt passionis genera, similitudinem quidem passionis et doloris suscepisse, sed nullum omnino dolorem aut passionem sustinuisse. Sed non attendunt quanta absurditas ejusmodi assertionem consequatur. Quomodo enim in Christo

vera compassio fuit, si vera passio non fuit? Quomodo stabit quod dicit propheta: « Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit (Isa. LIII). » Si Christus in cruce dolorem passus non fuit, quare tantopere calicem passionis transferri a se postulavit? (Matth. XXVI.) Quid sibi voluit sanguis ille desudans, angustiam imminentis mortis contestatus? Quid sibi voluit quod ipse Christus in infirmitate, secundum quam caro passionem timuit, et voluntate, secundum quam spiritus promptus fuit, exponens ait: « Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma? » (Ibid.) Isti ergo qui negant in Salvatore secundum infirmitatem carnis veram fuisse passionem, quantum in se est, eam quæ per passionem Christi facta est, convincuntur negare redemptionem.

Sunt alii qui non minori dementia de affectibus humanis in Christo, secundum quos veritatem naturæ cum humanitate suscepit; quidam non solum falsa, sed horrenda etiam blasphemare non timeverunt. Quia enim Apostolus ait: « Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia (Hebr. IV). » Asserunt humanum effectum in Christo motus vitiorum sensisse absque consensu tamen rationis, secundum concupiscendi infirmitatem quam nos, qui peccatores sumus, ex illa originali corruptione in carne, quam portamus, illicitos appetitus et motus concupiscentiæ surgentis et vitii tentantis delectationem, etiam inviti, solemus sentire. Nos autem motus idcirco Christum in carne sua voluntarie sustinuisse, ut quasi illis tentantibus resistendo

A victor existeret, quatenus et sibi tentationem vitiorum superando præmium justitiæ acquireret, et nobis in tentatione positus resistendi et vincendi in semetipso exemplum formaret. Sed absit a sensu Christiano ut ullam in carne sacrosancta Agni vernaculi inordinatæ delectationis et concupiscentiæ illicitæ illationem aliquo modo fuisse, aut dicat, aut credat, quia si ullam pravæ delectationis radicem aut motum concupiscendi inordinatum in illa fuisse diceremus, profecto ab omni initio liberam negaremus. Quomodo autem vitium mundaret, si vitium portaret? Motus quidem inordinatus ex infirmitate concupiscendi surgens cum ipsa corruptione, de qua oritur non solum pœna est, sed culpa: quia tamen in baptizatis ad damnationem non imputatur, B quia per gratiam novæ regenerationis excusatur, sicut dicit Apostolus: « Jam nihil damnationis est his qui sunt in Christo Jesu (Rom. VIII). » Hæc tamen corruptio per gratiam sacramenti non quidem accipit ut culpa non sit, sed ut damnabilis non sit; quia si culpa omnino non esset, non haberet excusari, quia non debent imputari. Quapropter illam infirmitatem humanæ naturæ, quæ pœna est, solum cum susceptione carnis Christum assumpsisse veraciter dicimus: illam vero, quæ sic pœna est, ut etiam culpa sit, nullatenus admisisse indubitanter affirmamus. Neque enim sic victorem vitiorum dicere volumus, ut eum ipsa quæ vinceret vitia portasse aliquando ac sensisse dicamus. Propterea enim per solam pœnam infirmari consensit, ut eos qui in culpa et in pœna ægrotabant, primum a culpa justificaret, et postea a pœna liberaret.

DOMINICA IN PALMIS

« Cum appropinquassent Hierosolymis, et venissent Bethphage ad montem Oliveti, tunc Jesus misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum ejus cum ea alligatum, cui nemo unquam hominem sedit, solvite illum et adducite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite ei quia Dominus operam ejus desiderat et confestim dimittet eos (Matth. XXI). » Bethphage sacerdotum viculus erat et confessionis portabat tyrum, quia *domus buccæ* interpretatur. Pulchre ergo refertur situs in monte Oliveti, cum sit olei natura lucis ministrare et laborum dolorumque solamen, quia confidentes peccata sua Christo adherent, qui nos unctione spiritali et scientiæ luce refovet. Ne autem absconderetur civitas supra montem hunc posita, mittit discipulos in castellum, quod contra eos est, ut per illos totius contra positi orbis munitiones penetret. Asina et pullus Judæi sunt, et gentes propter quasdam similitudines. Est enim hoc animal immundum, et præ cæteris jumentis stultum, et infirmum, et ignobile, et oneriferum. Sic fuerunt homines ante Christum. Ligati etiam a diabolo erant,

nec sua virtute evadere poterant. Nam sicut navis, fracto gubernaculo, illic ducitur quo tempestas impellit, sic homo divinæ gratiæ auxilio perditio peccatum non quod vult agit, sed quod diabolus. Et sicut primum in potestate est populi facere sibi regem quem vult, factum autem de regno expellere jam non est in potestate ejus, et ita voluntas populi in necessitatem convertitur. Sic homo, priusquam peccet, liberum habet arbitrium, utrum velit esse sub regno diaboli. Cum autem peccando ei subjungatur non potest de potestate ejus exire, quia voluntas est conversa in necessitatem. Hoc est quod peccatores solent dicere: Vellemus esse sancti, sed non possumus. Verum dicunt, sed non habent excusationem, quia primum potuerunt non esse sub potestate diaboli, de qua nisi solus Deus nemo potest eripere. Populo quidem nationum perfidiæ vinculis irretito nemo unquam hominum sedit, id est nullus doctor frenum correctionis contulit, quo vel linguam a malo cohibere vel in viam vitæ cogeretur ire. Sederet namque ille homo id est ad utilitatem ejus requiesceret docendo, si quis rationabilis ejus stultitiam reprimendo corrigeret. Unde non immerito

duo discipuli, duo ordines prædicatorum intelliguntur, Judæis videlicet et gentibus missorum. Quidam vero istos duos intelligunt Petrum et Philippum, quoniam ipsi primum gentes adduxerunt ad Christum, Philippus Samariam quasi asinam; Petrus Cornelium quasi Samariæ pullum. Bini vocantur apostoli, bini mittuntur, quia charitas non est in uno. Unde scriptum est : « Væ soli (*Eccles. iv.*) » Duo educunt Hebræos de Ægypto. Duo portant botrum de sancta terra, ut semper præpositi jungant operi scientiam. Duo mandata de duobus proferant tabulis. Duobus fontibus abluantur et abluant, et duobus vectibus arcam Domini portent, et inter duo cherubim Dominum agnoscant; spiritu et mente psallentes : « Solvite, inquit, per doctrinam et per miracula. » Ac si diceret : « Quæcunque solveritis in terra erunt soluta et in cælis (*Matth. xviii.*) » Alieni alligant ut possideant; Christus solvit ut teneat. « Confestim dimittet eos Dominus, » videlicet qui jure creationis desiderat ut omnis creatura suo servitio mancipetur. Primo homines vocantur per doctrinam et miracula apostolorum, deinde dimittit eos Dominus in arbitrio suo, ut vel in fide qua vocati sunt remaneant, vel in antiquas consuetudines redeant, Judæi videlicet in suas superstitiones generales, gentiles vero in spurcicias suas; nam quod vocati sumus Dei est. Quod autem digne invocatione vivimus, nimirum pariter et Dei est. Et hoc est quod ait : Dimittet eos, non ad diabolum, sed in arbitrio suo.

« Euntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis Jesus. Solventibus autem illis dixerunt domini ejus ad eos : Quid solvitis pullum? Illi dixerunt : Quia Domino necessarius est. Et dimiserunt eis. Et dixerunt pullum ad Jesum, et jactantes vestimenta sua supra pullum, et eum desuper sedere fecerunt. » Marcus scribit pullum ante januam foris in bivio ligatum et inventum (*Marc. xi.*). Janua est ipse qui ait : « Ego sum ostium ovium : per me si quis introierit salvabitur, et pascua inveniet (*Joan. x.*) » Illis pascuis populus gentium carebat, dum extra januam, in bivio ligatus stabat. Recte in bivio, quia non unam fidei viam tenebat, sed dubios calles erroneus sequebatur. In bivio stabat qui in libertate arbitrii inter mortem et vitam dubitabat. Multos quippe Dominus habebat, quia per multa dogmata variis erroribus raptatus, quot vitis deserviebat, tot dæmones cum possidebant. Sed dominatum sibi vindicare non poterant quos dominos fecerat non natura, sed culpa; et ideo cum Dominus dicitur, unus agnoscitur : nam et si multi dii et multi domini, generaliter tamen unus Deus et unus Dominus. Qui ergo in solvendo pullo contradixerunt, audito Domini nomine, quiescunt, quia magistri errorum, qui doctoribus Christi obsistebant, catenus suas tenebras defenderunt, donec miraculis attestantibus Dei virtus emicuit. Sic ergo liber credentium populus qui Deum corde portet adducitur. Vestes apostolorum sunt præcepta divina et gratia specia-

lis, quibus turpitudine nostræ carnis tegitur; his prius nudi populi, sed modo per apostolos ornati, Christum sessorem habent, ut non regnet peccatum in lasciva carne, sed justitia et pax et gaudium in Spiritu sancto.

« Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem : Dicite filiæ Sion : Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super pullum asinæ subjugalis. » Hoc in propheta Zacharia scriptum est, a cujus sententia Matthæus et Joannes minime recedunt, etsi verba ponant diversa. Et quia ipsa est Hierusalem, quæ Sion filiam Sion dicit bonos in illo cæco populo. Dicite ei, prædicatores, ne timeat, sed exultans agnoscat regem suum, mentes regentem, et ad regnum cælorum perducentem, ne cum reprobis dicat : « Non habemus regem nisi Cæsarem (*Joan. xix.*) » Mansuetus venit non sedens in curru aureo purpura fulgens, nec super equum discordiæ amatorem, sed super bestiam pacis amicam. Secundum litteram in parvo itinere utrumque animal non videtur sedere Dominus, sed magis competit ut pullo usus sit ad sedendum, asina ducta libera. Mystice autem super populum utrumque sub dominio ejus humiliatum sedit, Petro et Paulo missis ad eos. Quia ergo lascivus et indomitus gentilis populus credidit exemplo fidelium de Synagoga, quæ jugum legis traxerat, bene refertur pullus fuisse filius asinæ subjugaus. Considera quia sicut hoc genus jumentum, si quid errat, in simplicitate errat, et non in asperitate, ita homines qui crediderunt in Christum ex utroque populo ante Christum, non in malitia, sed in ignorantia peccaverunt.

« Euntes autem illo, multi substernebant vestimenta sua in via : alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternebant in via. » Vide quoniam super jumentum apostoli posuerunt vestimenta sua, sub pedibus vero cæteri jumentum. Mandatis enim apostolorum sternuntur Christiani et adornantur, legis autem mandata conculcant, id est circumcisionem et cæteras consuetudines Judaicas. Vestimenta namque turbæ sunt legis mandata, in via, id est in Christo a Christianis conculcata. Turba enim qua vestimenta sua sternebat in via credentes sunt ex circumcisione, qui videntes et agnoscentes Christum, gloriam quam habebant ex lege, dejecerunt in terram, seipsos humiliantes, et cum Apostolo dicentes : Quæ mihi fuerunt lucra, hæc existimavi propter Christum detrimenta, et arbitror stercora esse, ut Christum lucrificiam (*Philipp. iii.*). Qui autem ramos cædebant de arboribus, sunt credentes et eruditi doctores, qui ex prophetis accipientes exempla quasi de arboribus ramos ante gentilem populum straverunt in via, id est in Christo, ut sine offendiculo intraret in sanctuarium Dei. Vel ita : Salvator jumento insidens Hierosolymam tendit, non solum quando cujusque fidelis anima regens ad pacem intimæ visionis ducit, sed etiam cum sanctæ Ecclesiæ universaliter providet et eam in supernæ pacis

desiderium accendit. Pedes jumentum sunt extremi quos ad judicandum constituit Apostolus, qui et si non sint dorsum in quo sedit Deus, tamen instruuntur cum militibus a Joanne. Multi quippe sternunt vestimenta in viam, quia exercitus martyrum corpora sua animarum, vicum tegumenta pro Domino dant, quo sequentibus electis callem faciant recte vivendi. In via denique sternunt vestimenta, qui corpora sua edomant ut Domino iter ad mentem parent, vel exempla bona sequentibus præbeant. Frondes vero vel ramos de arboribus cædunt, qui Patrum sententias vel exempla carpunt, et in via Dei ad auditoris animum venientis humili prædicatione submitunt. Justi namque ut palma floreant, angusti in radicibus, lati in floribus et fructibus, quoniam bonus odor Christi sunt, et sternunt viam mandatorum Dei bona fama.

« Et cum jam appropinquaret ad descensum montis Oliveti cœperunt omnes turbæ descendentium gaudentes laudare Dominum voce magna. » Descendente Domino de monte Oliveti, id est humiliante se ad infirmitatem nostræ carnis, cum sit in forma Dei. Cum illo descendunt turbæ, id est humiliantur sub manu ejus qui misericordia indigent, ut ab eo exaltentur.

« Turbæ autem quæ præcedebant, et quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio David, Benedictus qui venit rex in nomine Domini. Pax in cælo et gloria in excelsis. » Benedictus qui venit regnum patris nostri David: Hosanna in excelsis. Præcedunt prophetæ, sequuntur apostoli. Abyssus abyssum invocat (*Psal. xli*), id est lex legem alteram. Præcessit Judaicus populus, secutus est gentiles. Homines fideles clamant filio David: Hosanna: quod Latine dicitur salus, quia credunt David filium Dei filium, unum filium salvare terrenos, ut justi in angelorum ruinam ædificentur. Confitentur etiam benedictum qui venit in nomine Domini, id est Patris sui, quoniam Filius de Patre suscipit nomen, et Pater de Filio. Benedictio quæ fit in Deo confessio sola est et laudatio honorum quæ præstita est ab eo. Benedictio vero quæ fit a Deo in nobis impletur, dum ejus beneficiis implemur.

Quem ante fideles crediderunt venturum, hunc nos venisse credimus. In ejus quippe laude cælestia et terrena concinunt, quia quo nascente cælestes virtutes decantant gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus, eodem mundi principe triumphator mortales vicem laudis rependunt, dicentes: Pax in cælo et gloria in excelsis. Turbæ quippe reflectæ, de quinque panibus et duobus piscibus voluerunt rapere Jesum et constituere regem, sed ipse fugit in montem. Nunc autem non reprimit voces eorum qui regnum David restaurandum in eo concinunt. In quo apte docet quod æterni imperii rex esset in cælis, non tantum in terris. Ad quod per contemptum mortis, et gloriam resurrectionis, et triumphum ascensionis perveniret. Hinc post resurrectionem ait discipulis: « Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra (*Math. xxviii*). » Consonat laus turbæ voci Gabrielis, qui ait matri Domini. « Hic erit Magnus et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem patris David ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum (*Luc. i*). » Recte ergo clamant: « Hosanna in excelsis, id est salva nos in cælestibus, ubi scilicet omne genu sibi flectetur, cælestium, terrestrium et infernorum (*Philipp. ii*). »

Notandum quod hosanna Hebraicum verbum compositum est ex corrupto et integro. Salva namque sive salvifica apud eos dicitur hosi et anna est interjectio deprecantis. Denique in psalmo cxvii, ubi lxx interpretes transtulerunt: O Domine, salvum me fac, in Hebræo scriptum est: Anna adonai, hosi anna. Quod interpres noster Hieronymus diligentius elucidans ita transtulit: « Obsecro, Domine, salva, obsecro. » Item namque significat, o Domine, per interjectionem obsecrantis, quod obsecro Domine per ipsum verbum obsecrationis. Hosanna itaque salva, obsecro significat, consumpta vocali, quæ verbum antecedens terminat cum perfecte dicitur hosi. Quod metrici scandendis versibus synalipham vocant, quamvis scriptam litteram scandentes transiliant. In hoc autem verbo Hosanna, littera non scribitur, sed sensu loquentium salvo funditus intermititur.

IN DIE PALMARUM.

« Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam et pullum subjugalem (*Zachar. ix*). Mandat vobis rex cælestis, fratres charissimi, per prophetam Zachariam, gaudium sui adventus. Venit ad reconciliationem Dominus, qui ex peccato primi parentis vobis fuerat alienus. Et antequam veniret, præmisit legatos, prophetas, patriarchas, dicens eis: « Dicite filiæ Sion, » id est annuntiate Ecclesiæ meæ. Quam filiam Sion ideo vocat, quia filia speculationis et delectationis debet esse. Sion enim *speculatio* interpretatur: quæ a spiritualibus hostibus debet sibi providere. Sed quid

D dicat subjungit: « Ecce rex tuus venit. » Recesserat Dominus per peccatum ab humano genere, qui proximus ei fuerat rationabiliter viventi. Sed qui recesserat per injustitiam nostram, venit per misericordiam suam. Per viscera enim misericordie Dei, visitavit nos oriens ex alto (*Luc. i*). Inclinauit cælos et descendit, et caligo sub pedibus ejus (*Psal. xvii*). Inclinauit cælos, id est humiliavit cælestia, scilicet Deitatem, et ipsos angelos per commiserationem, quam habuit de reparatione humani generis: et ipse descendit uniendo sibi humanam naturam. Inclinati sunt angeli, cum accedentes ad Deum,

ministrabant ei. Sed quamvis humilis, quamvis particeps nostræ fragilitatis, tamen caligo, id est obsecratio mundanorum fuit sub pedibus ejus, id est plenarie subjecta; et cum fortis miles ad pugnam venisset, in sole posuit tabernaculum suum (*Psal. xviii*). Tabernaculum Christi illud intelligitur in quo militavit Deo Patri, illud posuit, id est constituit in sole, hoc est in Virgine, quæ fuit pulchra ut luna, electa ut sol. Luna, quia illuminans tenebras noctis; sol quia sola præ cæteris calore Spiritus sancti inarsit.

Parato itaque tabernaculo suo, procedens de thalamo suo, tanquam sponsus (*ibid.*) Ecclesiæ factus est, per carnis conjunctionem. Procedens, inquam, de thalamo suo, id est de utero virginali, exsultavit ut gigas, id est ut fortis, ut invincibilis ad currendam viam militiæ suæ; et venit ad bellandum contra principem hujus mundi, dicens: « Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras (*Joan. xii*), » scilicet a mentibus hominum, in quibus regnabat prius. Elegit autem paucos secum et pauperes, ut ait Apostolus: « Elegit quæ stulta sunt mundi ut confundat sapientes, et infirma mundi ut confundat fortia (*I. Cor. i*). » Quid enim Petrus, quid Andreas, nisi insipientes et ignobiles? Et tamen de illis paucis, unus succubuit, id est Judas, qui eum tradidit. Judas enim cupidus erat et fur et loculos habens, ea quæ mittebantur portabat (*Joan. xii*). Iste videns Mariam unguentum pretiosum super caput Domini fudisse, ait: Ut quid perditio hæc? Potuit enim istud venundari multo et dari pauperibus (*Matth. xxvi*). Iaque abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum. Infelix Judas! Dammum credebatur se habere in effusione unguenti: voluitque recompensare pretio magistri. Sed cum summa misericordia discipulum errantem vellet corripere, dicebat: « Qui intingit mecum manum in paropside, hic me traditurus est (*ibid.*), » ut cum sciret, cum cognoscere cogitationes suas, poeniteret. Aliis autem manus retrahentibus Judas impudentia, qua proditorus erat Dominum, manum cum Magistro in catinum misit, ut audacia sua bonam conscientiam mentiret. Et cum Dominus diceret: « Unus ex vobis tradet me (*ibid.*); » et alii dicerent: « Nunquid ego sum Dominus? » (*ibid.*) Judas ait: « Nunquid ego sum Rabbi? » (*ibid.*) Hi vocabant Dominum, ille magistrum, quia volebat peccatum, quod conceperat, in hoc verbo quod dixerat, Magister, diminuere. Minus enim videbatur tradere Magistrom quam Dominum. Sed hunc Dominus patientia superavit, quia eum pertulit: et quamvis noverit eum proditorem, tamen lavare ei pedes non abnuat. Traditus est itaque Dominus Judæis et extra portam passus est ab eis, ut sanctificaret per suum sanguinem populum. « Exeamus igitur ad eum extra castra, improprium ejus portantes (*Hebr. xiii*). »

Recordari igitur debemus quantum improprium pro nobis passus est Dominus, quia, cum ad turpem duceretur mortem, extra civitatem ejectionis est,

PATROL. CLVII.

A quasi vilis et contemptibilis extra civitatem ejectionis est, et crucem suam portavit et inter latrones crucifixus est in loco Calvariæ, et ubi rei decollabantur, interfectus est. Sed cum prava intentione hæc fecissent Judæi, pius Dominus magna dispensatione hæc tria fieri voluit: non solum enim in hoc genere mortis voluit dare redemptionem hominibus, sed etiam vitam nostram informare. Non enim sine causa voluit potius crucifigi quam lapidari, vel alio genere supplicii puniri, sed ut aliquid debeat in ejectione et crucifixione a nobis intelligi, docet Apostolus cum dicit: « Exeamus ad eum extra castra, » etc. Videamus igitur quomodo debeamus exire, et a quibus castris, et quod improprium portare. Quamdiu in mortali hoc corpore sumus, a Domino peregrinamur. Sumus enim in his corporibus quasi in castris, bellantes contra spirituales inimicum. Sed in his castris, id est in carne delectandum non est, quia ut ait Apostolus: « Debitorum sumus non carni ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini (*Rom. viii*). » Exeundum ergo est ab his castris, ut non subjiciamur dominio carnis; debet enim servire, non imperare. Unde Apostolus: « Castigo corpus meum, et in servitatem redigo (*I. Cor. ix*), » vel subjicio, id est ut serviat animæ. Hoc exire est illud, quod Dominus in Evangelio ait: « Qui vult venire post me, abneget semetipsum etc. (*Matth. xvi*). » Abnegare debemus in nobis ipsis, non quod ibi fecit Deus, sed nos facimus. Quodcumque donum habemus a Deo est, quodcumque malum ab homine. Ergo qui furabatur, jam non furetur.

Audistis quid est exire extra castra, modo videamus quid sit portare improprium Christi. Hoc idem est, quod in illo Dominico dicitur: « Et tollat crucem suam (*ibid.*). » Quid est tollere crucem Domini? Dominus ideo voluit hoc genus tormenti eligere, ut inde sumamus exemplum vel formam vitæ. Sicut enim crucifixus non potest membra sua ad aliquas actiones dirigere, eodem modo veterem hominem cum vitiis et concupiscentiis nostris debemus crucifigere, ut neque pes, neque manus, neque aliud membrum, possit aliquam fallaciam peragere nec cogitare. Tollamus ergo crucem hanc, et in nobis crucifigamus vitia. Nunc igitur exeamus, fratres, Christo obviam cum palmis, id est victoriis habitis super diabolo et opibus ejus, et cum floribus virtutum. Offerat alius florem dilectionis, quæ principalis est radix omnium virtutum. De qua ait Gregorius: « Sicut multi arboris rami, ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur. » Alius offerat florem virginitatis et lilium castitatis. Hæc est illa virtus quæ commendavit Joannem, quem diligebat Jesus, quia virgo electus est a Domino, quem ipse laudat in Apocalypsi: « Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, » etc. (*Apoc. xiv*). Alius sit præditus flore humilitatis, imitatus eum qui ait: « Discite a me quia mitis sum et humilis corde (*Matth. xi*). » Alium doceat flos mise-

ricordiæ, quia « beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. » Alius teneat ramum pœnitentiæ, quia « beati qui fecerunt pœnitentiam, » etc. Alius concremet thura orationum, dicendo : « Dirigatur oratio mea, etc. (Psal. cxi). » Alius pascat in Christo pauperem, reminiscens illud Evangelicum : « Quod uni ex minimis meis fecistis, etc. (Math. xxv). » Et nullus ita accedat vacuus ante Dominum, ut mereantur omnes æquari, et ut eos supersedens ducere et regere ad palmas Hierusalem dignetur. Igitur ingrediente Domino cum turbis civitatem, turba puerorum ac totum vulgus cum palmis obviam proruit, et regem gloriæ cum hymnis

A excipit. Quibus stipatus templum ingrediens ementes et vendentes columbas de illo cum flagellis eiecit, et templum sui corporis dissolvendum, sed post triduum reedificandum prædixit. In templo itaque multa signa faciebat, et turbas quotidie cœlestia docebat. Verum quia hic dies exemplo illius populi ab universa Ecclesia cum palmis et floribus celebratur, dies palmarum nuncupatur. FERIA autem quarta a Juda traditur; feria quinta panis et vinum in corpus et sanguinem ejus nobis conficitur; feria sexta pro salute omnium crucifigitur; sabbato in sepulcro requievit; Dominica a morte resurgens vitam et gaudium omnibus in se sperantibus dedit.

IN CENA DOMINI.

Secundum Joannem.

« Ante diem festum Paschæ sciens Jesus, quia B venit hora ejus ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos in finem dilexit eos (Joan. xii). » Pascha transitus dicitur, quia Dominus per Ægyptum transiit, percutiens primogenita ejus, et Filios Israel liberans, et quia filii Israel transierunt illa nocte de Ægyptia servitute. Quod significat Dominum transiturum de hoc mundo ad Patrem, et fideles ejus de temporalibus ad cœlestia. « In finem dilexit suos, » id est in seipsum. « Finis enim legis, ait Apostolus, est Christus (Rom. x). » Finis quousque feliciter eamus, non ubi infeliciter percaamus. Vel in finem, id est in mortem, non quod morte terminetur Christi dilectio, sed in tantum dilexit quod usque ad mortem dilectio eum perduxerit. In quo exemplum dedit, ut omnes in Dei

veritate permaneant usque in finem. C
« Surgit a cœna et ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteum, præcinxit se. Deinde misit aquam in pelvim et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo quo erat præcinctus. » Ex magna humilitate non designatus est lavare pedes illi etiam cujus manus jam prævidebat in scelere. Quid mirum, si posuit vestimenta, qui cum in forma Dei esset semetipsum exinanivit? (Philipp. ii.) Quid mirum, si præcinxit se linteo, qui formam servi accipiens habitu inventus est ut homo? (ibid.) Quid mirum, si misit aquam in pelvim, unde lavaret pedes discipulorum, qui in terram sanguinem fudit, quo immunditiam dilueret peccatorum? Quid mirum, si linteo quo erat præcinctus pedes quos lavaret tersit, qui carne qua erat indutus evangelistarum vestigia confirmavit?

Venit ergo ad Simonem Petrum, et dicit ei Petrus : « Domine, tu mihi lavas pedes! » Non est intelligendum quod post aliquos venisset ad Petrum, sed ab illo incepit lavatio. Expavescit ergo primus apostolorum quod Deus lavet homini pedes.

« Respondit Jesus, et dicit ei : Quod ego facio, necis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus :

« Non lavabis mihi pedes in æternum, » hoc est nunquam lavabis. Sicut est homo humilis ad servendum, ita servus non suscipiendo servitium.

« Respondit ei Jesus : Si non laverō te non habebis partem mecum. » Te dicit pro solis pedibus. Qui non lavatur per baptismum et confessionem pœnitentiæ, non habet partem cum Jesu.

« Dixit ei Simon Petrus : Domine, non tantum pedes meos, sed et manus et caput. » Territus ex Domini responsione de periculo salutis totum se offert ad abluendum turbatus amore et timore.

« Dicit ei Jesus : Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet, scilicet est mundus totus. » Intelligendum est præter pedes. Totus homo abluatur in baptismo, sed tamen cum in rebus humanis postea vivitur, humani affectus, sine quibus non vivitur, quasi pedes sunt, quia si dixerimus peccatum non habemus, mentimur (I Joan. i). Quotidie igitur lavat nobis pedes qui quotidie interpellat pro nobis. Unde etiam quotidie dicimus : « Dimitte nobis debita nostra (Math. vi). » Et in Cantico canticorum : « Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? (Cant. v). » Timeant inquinare pedes suos, qui surripiente amore humanæ laudis, placere hominibus affectant. Notandum quia erravit Petrus, ne nos erraremus, cum se totum lavandum Deo obtulit. Quem Deus correxit ostendens semel baptizatum non esse rebaptizandum.

D « Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum. Pro; terra dixit : Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum, accepit vestimenta sua. Et cum recubisset, iterum dixit eis : Scitis quid fecerim vobis? » Hoc vult aperire quod Petro dixerat : « Scies autem postea. » Mystice cœna, in qua cum discipulis Dominus recubuit, significat tempus universum quo ipse corporaliter in Ecclesia demoratus, et dapibus verbi salutaris ac miraculorum dulcedine cunctos fideles pavit, et fide ac dilectione audientium ijsse pastus est. Surrexit ergo a cœna, et posuit vesti-

menta sua quando membra corporis deposuit in A cruce. Linteo præinxit se, quando sua membra circumdedit passionis exercitio. Solum namque per linteum quod multifario labore conficitur, afflictio passionis figuratur.

« Misit aquam in pelvim, » etc. Defunctus in cruce aquam cum sanguine de latere suo fundit, quibus credentes mundare et sanctificare dignatur. Postquam lavit pedes, accepit vestimenta sua, et recubens aperuit eis mysterium lavationis, quia postquam patiendo in cruce lavacrum remissionis nobis consecravit, accepit membra jam immortalia, et post resurrectionem exposuit eis utilitatem suæ passionis.

« Vos vocatis me, Magister et Domine, et bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus et Magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. » Et ad litteram et ad mysticum sensum hoc debemus impleri : ad litteram, ut per charitatem serviamus invicem, non solum in lavando pedes fratrum, sed et in omnibus necessitatibus adjuvando ; ad mysticum intellectum, ut sicut ille nobis penitentibus peccata dimittit, ita et nos dimittamus fratribus. Et sicut ille lavit nos a peccatis interpellando patrem pro nobis, ita et nos oremus pro fratribus.

« Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis. » Hoc est petere quod nesciebas quando lavari pedes non sinebas, hoc tibi postea sciendum permisit Dominus. Est C consuetudo apud plerosque, ut cum se invicem hospitio suscipiunt, pedes sibi lavent. Ubi apud sanctos hæc consuetudo non est, corde faciunt ; sed melius est ut manibus fiat quod Christus fecit. In quo admonemur ut confessi invicem delicta nostra, oremus pro nobis, sicut Christus interpellat pro nobis.

SERMO IN CŒNA DOMINI.

« Dominus noster Jesus Christus nocte in qua tradebatur accepit panem, et gratias agens fregit et dixit : Accipite et manducate ; hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam cœnavit dicens : Hic est calix, novum testamentum in meo sanguine, hoc facite, quotiescunque bibitis in meam commemorationem. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat (ICor. XI). » Imminente, fratres charissimi, Domini passionis articulo, quando jam pene erat in ipsa traditione, Dominus qui prius legales observantias et sacrificia tenuerat, quæ omnia figura fuerant incarnationis et passionis Christi, veniente veritate, voluit umbram destrui. Agnus immolatus in antiqua lege, et aliæ hostiæ immolandum verum agnum in cruce prefigurant. Voluit igitur agnum figurativum co-

medere et immolare, et umbram rei futuræ tandem servare, donec immolatio veri Agni fieret. Itaque ante tempus passionis suæ, voluit Pascha vetus cum discipulis celebrare, et agnum comedere ; deinde veteribus figuris finem dare. Post cœnam igitur agni, novum Pascha finito veteri constituit, et discipulis corpus suum et sanguinem distribuit. Si enim prius daret corpus suum, et deinde agnum, non videretur vetus Pascha finisse, propter novum. Accepit itaque panem, et benedixit, et dedit illis ; postea calicem. Sciendum quia tota natura humana in anima et corpore erat corrupta. Oportuit ergo ut Deo, qui veniebat utrumque liberare, uniretur uterque, ut anima per animam, corpus per corpus competenter liberaretur.

B Ilco etiam in altari, ad utrumque representandum panem et vinum apponimus, ut per panem corpus factum et a nobis digne acceptum nostrum corpus corpori Christi in immortalitate et impassibilitate quandoque conformandum credamus ; et similiter per vinum in sanguinem conversum, et similiter a nobis susceptum, animas nostras animæ Christi credamus conformes fieri in mundo, dum vivimus, et in gloria, dum resurgemus ; et cum anima Christi ad aliquid corporeum, sicut corpus per panem representanda esset (7), nihil inventum in omnibus creaturis suis est, per quid vicinius representaretur quam per sanguinem, qui sedes ipsius animæ dicitur. Sed quia sanguinem quasi D horribile naturæ humanæ sumere videbatur, ideo vinum per sanguinem positum est ad designationem animæ. Nec tamen intelligendum est, quod in sanguine solam animam, et non corpus, vel in acceptione sanguinis totam animam et non totum corpus, quamvis separatim corpus, et separatim sanguinem, non tamen bis, sed semel Christum accipimus. Sed iste mos, ita separatim accipiendi, inde in Ecclesia inolevit, quod Christus in cœna discipulis separatim dedit, ut per hoc intelligerent, animæ et corpori Christi debere conformari. Trina itaque refectioe Deus animam fideliem pascit : per verbum, per sacramentum, per spiritum. Quando nos per verba sua et sacramenta reficit, favum nobis edendum proponit ; quando vero intus per spiritum suum nos reficit, mel nobis gustandum effundit (8). Sed et hoc notandum quia aqua in sacramento ideo ponitur cum vino, ut aqua cum sanguine quæ de latere Christi fluxit representetur. Quæ aqua significat populum, vel baptismum, in quo populus per effusionem sanguinis Christi mundatur. Nec dubitandum, quin panis per sacra verba benedictionis sacerdotis, versum in corpus Domini convertatur, ita ut substantia panis non remaneat ; sed colorem et saporem panis remanere, et sub una (9) specie veram Christi corporis substantiam latere. Nam si in ea qualitate in qua revera

(7) De consec., dist. II, Panis. IV Sent. dist. II, cap. Sub Alia, et Sed quare.

(8) De consec. Dist. II, in calice, et IV Sen.

dist. II, cap. qua de consecr.

(9) De consecr. dist. III, cap. Nos

est appareret, vivum hominem animus hominis abhorreret assumere. Unde cum Dominus diceret: « Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, » etc., (*Joan. vi*), hæc audientes quidam abierunt retrorsum, abhorrentes et putantes eum sub hac specie quæ eis apparebat jubere comedi.

Debet ergo necessario Christianus credere, manibus sacerdotis cujuslibet et tantummodo ordinem sacerdotii habentis sive boni seu mali, æqualiter per verba potestativa benedictionis, corpus Domini posse consecrari, et Spiritum sanctum in consecratione illa adesse. Hæc oblatio corporis Christi, ut Augustinus testatur, ideo quotidie iteratur, (10) licet Christus semel passus sit, quia quotidie calidius in peccatis, sine quibus mortalis infirmitas vivere non potest. In specie vero panis invisibile de cælo descendit, et unionem corporis in capite, in specie panis voluit designari, sicut ait Apostolus: « Unus panis, unum corpus sumus omnes, qui de uno pane participamus (*I Cor. x*). » Sicut enim ex diversis granis unus panis fit, sic ex diversis membris, nos unum corpus Christi, unione spei, fidei, et charitatis efficitur. Itaque qui corpori Christi suum sic membrum uniri vult pane cœlesti, cum aliis participet. Fregit enim Deus panem et dedit eis, quia quod unum est, ab omnibus voluit participari, dicens: Accipite per conformitatem, et comedite ipsum sacramentum. Hoc facite in meam commemorationem (*Matth. xxvi*). Accipiendo corpus et sanguinem habeamus passionis memoriam, ut sicut pro nobis mortuus est, ita pro eo, si necesse sit, moriamur. Et de calice similiter, quem vocavit Novum Testamentum, id est novam promissionem, quia per illum sanguinem non solum temporalia promittebat, sed etiam æterna. Et hæc commemoratio debet fieri, donec veniat, id est usque ad finem sæculi, quando scilicet veniet ad iudicium. Sed videte quid sequitur: « Quicumque manducaverit panem vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis Domini. Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat (*I Cor. xi*). » Indignus est criminali peccato irretitus, vel in voluntate criminalium faciendorum remanens. Probet autem seipsum non comparatione aliorum, sed per se solum, qualis sit considerans, quia « qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit (*ibid.*), » id est damnationem manducat. Ideo inter vos multi infirmi sunt quos Dominus propter corpus suum indigne assumptum in hac vita febribus et aliis infirmitatibus punit, et etiam (quod est pejus) dormiunt multi in mortem, sicut nos adhuc videmus, quod post Pascha sæpius accidit mortalitas.

ITEM SERMO IN COENA DOMINI.

Fratres, ista dies quam hodie celebramus magna est et excelsa, et nulla major per totum annum.

(10) De consec. dist. II, *Utrum*, et cap. *Iteratur*, IV Sent. dist. XII, *Institutum*

A Hodie cœnavit Dominus cum discipulis suis (*Matth. xxvi*). Hodie tradidit illis corpus et sanguinem suum. Hodie gloria Patri et Filio non canitur. Hodie consecratur tribus modis oleum trium officiorum. Hodie reservatur corpus Domini usque in crastinum, reficitur quoque in commemoratione refectio- nis Christi. Hodie lavantur pedes fratrum et pavimenta ecclesiae. Hodie nudantur altaria usque in Sabbato sancto. Hodie penitentes veniunt ad absolute- onem; et illud mysterium quod hodie fit, per totum observatur annum: sed hodie adimpletur, et hodie inchoatur. Hodie illa res efficitur quæ per totum annum non recuperatur, si dimittitur. Et ideo dies ista magna et consecrabilis est Domino, et plena lætitia et exultatione. Per tres dies continuos, id est quintam, sextam septimamque feriam

B triduanam sepulturam Domini celebramus: ac per hoc ut compaginemur humilitati sepulturæ ejus dimittimus excelsa nostra, id est gloria Patri et Filii, et campanarum signa, et alia hujusmodi. Quintam aut feriam sextæ septimæque ideo adiungimus pro triduo adimplendo, quia Dominica nox, quam Dominus sua resurrectione consecravit, quæ pertinet ad initium sequentis Dominici diei, cum magna gloria celebratur. In eadem quoque die consecratur oleum ad tria officia, oleum ad infirmos, ad neophytos, chrisma quoque unde confirmantur homines post baptismum, et unde ipsum baptismum consecratur, per quod homines salvantur (11). Potest tamen C Deus sine oleo infirmos sanare, sanctificare quoque suos, daemonesque effugare: potest spiritale oleum tribuere sine corporali; sed propter animales aguntur visibilia, ut invisibilia facilius capiantur. Si quis dixerit: Si potest, quare tanto studio observatur cultus consecrationis olei? Respondebitur: Nonne antiqui justi potuerunt Deo placere sine circumcissione? Potuerunt utique. Sed postquam eis præceptum fuit ut circumciderentur, nisi circumciderentur, peccati vinculis tenebantur, ut Augustinus Seleucio testatur. Apostoli quippe hac arte, id est oleo utebantur, in redintegratione infirmorum; apostolici autem viri in consignatione neophytorum. Unde Evangelium dicit de apostolis: « Et ungebant oleo multos ægros, et sanabantur

D (*Marc. vi*). » Item Beda: Patet ab ipsis apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem traditum esse ut energumini vel alii quilibet ægroti ungantur oleo pontificali benedictione. De oleo quod infunditur super neophytos non aliquid tale legimus, sed tenemus apostolicam consuetudinem et auctoritatem, quam accepimus a Romana Ecclesia. Nam mos apostoli Dei et instituta majorum pro lege tenenda sunt, ut Augustinus Casularo presbytero testatur: Oleum pro infirmo consecratur in ipso officio consecrationis corporis et sanguinis Domini, antequam dicatur: Per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas. Novissima oratio consecratio-

(11) De consec., dist. III, *Litteris*, et IV sent., dist. XXIII, c. 1.

nis Dominici corporis ex voto pœnitentium sit, de quibus dicitur: « Sacrificium Domino spiritus contribulatus (*Psal. l.*) » Congruè in ea consecratur oleum pro pœnitentibus, ubi eorum sacrificium Deo offertur. Consecratio chrismatis dicitur principalis, quia ad ejus unctionem principalis spiritus tribuitur. Consecratur in eo loco, ubi pacem inter nos solemus dare, hoc est opus gratiæ Domini, ut pax et concordia regnet in nobis. Nam ut Isidorus ait: « Olea est arbor pacis insignis. »

Sequitur exorcismus olei. Ut Isidorus ait: Exorcismus Græcè, Latine conjuratio, seu sermo increpationis, est contra diabolum, ut discedat: et concludit sic: Per Dominum nostrum Jesum, Christum, qui venturus est. Illo unguuntur catechumeni, ut per hanc unctionem non possit diabolus repedare. Videndum est quid operetur Spiritus sanctus in singulis. Exorcismus olei jubet recedere diabolum a catechumeno, qui adhuc pro mortuo deputatur, quia nondum est baptizatus. Chrismalis unctio sanctificat jam viventem ex mortuis. Oleum pro infirmo medelam præstat sauciatis. Reservatur in eadem die corpus Domini usque in crastinum. In Parasceve enim non conficitur corpus Domini. Necessè est enim, ut hi quibus est voluntas communicandi, habeant sacrificium ex priori die. Sunt enim qui quotidie (12) eucharistiam sumere volunt. Nam, juxta Augustinum, neuter culpandus est, vel qui honorando non audet ullo die prætermittere. Deinde transitur ad convivium, ex quo cœna Domini vocatur. Unde Isidorus: Cœna Domini dicta est, eo quod in eo die Salvator Pascha cum discipulis suis fecit. Vidi quemdam religiosum ea die primo aliquid sumere de cibo, et postea lavare pedes peregrinorum, et sic transire ad mensam. Domini nostri exemplo eo die lavamus, non solum pedes fratrum, sed etiam pavimenta ecclesiæ ad paschalem festivitatem ornanda. Præcipitur in Romano ordine ut, a quinta feria usque in Sabbato sancto, nulla sint altaria. Quod non aliud significat, ni fallor, nisi fugam apostolorum. Vestimenta altaris Christi sunt, de quibus dictum est: « Et relicto eo omnes fugerunt (*Matth. xxvi.*) » In ipsa die peccatores qui propter peccata sua et crimina projecti fuerant de gremio sanctæ Ecclesiæ, peracta pœnitentia, jubente episcopo seu presbytero, ubicunque sint, ad matrem Ecclesiam revertuntur, et cum magno gaudio et lætitia ad remissionem peccatorum redeunt. In his omnibus cognoscimus præsentem diem valde consecratum esse remissioni peccatorum. Non enim putamus præsentem quintæ feriæ fortuito hæc accidere.

Nos scioli interim dicamus quid nobis videatur, rationis habere, quod in ipso die voluit Dominus pedes lavare, cujus exemplo nos pedes et cætera lavamus. Quæ lavatio remissionem peccatorum significat. Quapropter et pœnitentes eadem die ad ma-

(12) De consec. dist. II, *Quotidie*, et IV Sent. dist. XII, cap. *Institutum*

nus sacerdotum recurrunt. Et cur eadem die oleum consecratur? Christus unctus oleo lætitiæ in fine quintæ ætatis venit ad nos, ut consortes faceret regni sui. Unde et hæc unctio conficitur in quinta feria. Sic delatus est quidam modus unctionis a nativitate Domini, secundum Isaiam et Evangelium in specio columbæ, usque ad baptismum quamvis ab initio ex quo cœpit homo fieri, credamus unctionem in Jesu spiritalem manere. Non discrepat ab hac ratione, quod quinta feria consecratur oleum, et unctio servatur usque ad baptismum nostrum. Lex non solvebat peccata, sed puniebat. Christus in quinta feria veteri legi finem dat, ut Beda narrat super Lucam, et peccata absolvit. Ipsum in prima oratione missæ sonat sacerdos dicendo: *Ha nobis ablato vetustatis errore, resurrectionis suæ gratiam largiatur.* Affert et oleum, quo unguuntur sui consortes, de quibus dicit Petrus: « Vos estis genus electum, regale sacerdotium (*I Petr. II.*) » Igitur cum ex his omnibus tanta lætitia sit hodiernæ diei et, sicut scimus et sæpe videmus tantam in terris lætitiæ de peccatoris absolutione et pœnitentia, multo magis credendum est, in cœlis gaudium esse et lætitiæ coram Deo et angelis ejus, sicut ipse dicit, qui diem et hominem constituit: « Gaudium est in cœlo coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente (*Luc. xv.*) »

De separatione animæ et corporis in Christo.

Quidam putaverunt in morte divinitatem a Christo homine recessisse, et mortem hominis aliam quam separationem divinitatis a carne non fuisse. Inveniunt enim quædam verba, in quibus ita dictum esse videtur: et inveniunt ejusmodi litteræ adhærent, non pertingentes ad spiritum. Beatus Ambrosius tale aliquid videtur dicere in Expositione psalmi illius, quem ipse Dominus in passione de se scriptum esse ostendit: « Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? (*Psal. xxi.*) » Super hunc locum Ambrosius (13) ita dicit: Clamat homo separatione divinitatis moriturus, et alia quædam quasi ad ipsum probandum adducta: quia scilicet Deus vita est, et ubi vita fuit, mors esse non potuit; ac propterea nisi vita prius recessisset mors venire non potuisset. » Scriptum quippe est quia Jesus clamans magna voce dixit: « Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me (*Matth. xxvii.*) » Clamat homo se derelictum a Domino, et conqueritur Deum a se recessisse, et quasi ideo se moriturum esse, quod Deus ab ipso recesserit. Ideo dixit, quia clamat homo separatione divinitatis moriturus. Sed videte quid dicitur; si enim agitur de illa separatione divinitatis pro qua Christus homo in cruce clamabat, illa utique jam facta erat. Non enim derelinquendum, sed derelictum jam se protestatur dicens: « Deus meus ut quid dereliquisti me? » Si ergo de illa separatione divinitatis agitur, jam recesserat Deus, quando homo in cruce pendens,

(13) I Sent. dis. XXI, cap. 4.

derelictum se a Deo vociferabatur, et utique, adhuc **A** Christus in carne vivebat, quando sic Deus ab eo recesserat. Respondeant ergo. Si mors esse non poterat nisi prius vita discederet, quomodo vita manere potuit, postquam vita recesserat. Jam enim sic recesserat Deus, et adhuc Christus vivus in cruce pendebat, cum se derelictum causabatur. Si ergo in hac recessione Dei, et in hac divinitatis separatione illam quæ inter divinitatem et humanitatem constabat unionem personæ solutam dicunt, fuit quoddam tempus quando Christus adhuc vivus homo erat et Deus non erat. Sed quis hoc dicat? Quis sanæ fidei concordans non abhorreat Deo imponere quæ assumptum hominem usque ad mortem quidem comitando perduxit, et in morte, quando majori periculo jam imminente, majus auxilium necessarium erat, deseruit. Quare ergo tantopere mercenariis improperat, quod lupo veniente oves quas custodire debeverat, fugientes deserunt, cum ipse unicam illam ovem, et agnum illum ovis Virginis filium, quem non solum custodiendum, sed etiam glorificandum suscepit, lupo veniente, deseruit? Ovis prius de pastore secura, veniente lupo non timuit dicens: « Venit princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam (Joan. xiv). »

Nunc autem a pastore derelicta causando et conquerendo clamat: « Quare dereliquisti me? » Solus homo fuit, et Deus non fuit, et jam Deus homo non fuit, quia jam ab homine recesserat Deus; nec homo Deus fuit, quia adhuc vivus in cruce **C** pendens, a Deo derelictus est. Jam non solum ergo in morte, sed ante mortem divinitas ab homine recesserat, quando homo adhuc homo a se recessisse Deum, ac per hoc, ut isti aiunt, Deum se non esse plangebat. Quis hoc dicat? Quomodo ergo, inquit, intelligendum est quod Christus se a Deo derelictum esse clamat, et quod Scriptura hominem sepa-

ratione divinitatis moriturum clamasse affirmat, si Deus ab homine non recesserat? Quid ergo? Non potuit divinitas humanitatem, etiam secundum aliquid deseruisse, in quantum videlicet eam potestati inimicorum ad tempus non defendit; et secundum aliquid non deseruisse, in quantum scilicet tunc etiam ab ea per præsentiam majestatis non recessit? Dereliquit illum, sed illam non dereliquit. Dereliquit illis, sed sibi non dereliquit. Dereliquit, quia auxilium non contulit; sed non dereliquit, quia præsentiam non abstulit. Subtraxit protectionem; sed non separavit unionem. Separavit se foris, et ad defensionem contra inimicos non adisset; sed non separavit se intus, ut illi ad unionem personæ desisset. Sic ergo dereliquit, ut non adjuvaret; sed non dereliquit ut recederet. Vado per viam, mecum pergis, pariter ambulamus. Securus sum, quasi amicum meum habens. Venit hostis meus et irruens inermem et resistere non valentem, vulneribus afficit. Tu me plagari cernens, nihil moveris; sed patienter sustines, et stas juxta, quasi non curans vulnera mea, et dico: « Ut quid dereliquisti me? » (Matth. xxvii.) Adhuc stas juxta me, et causor te recessisse a me. Juxta es loco; sed longe auxilio. Juxta fuisti, quando præsentem exhibuisti in dilectione; longe factus es, quando in periculis constituto te subtraxisti a compassione. Sic ergo humanitas a divinitate in passione se derelictam clamabat, quia eam inimicorum potestati ad crucifigendum concesserat, sicut scriptum est: « Non haberes in me potestatem, nisi tibi datum fuisset desuper (Joan. xix). » Quam tamen mortem, quia non pro sua iniquitate, sed pro nostra redemptione sustinuit, in cruce pendens quare sit derelicta, requirit, non quasi adversus Deum de pœna murmurans; sed nobis innocentiam suam in pœna demonstrans causam quærebat, quod peccatum nesciebat.

IN DIE SANCTO PASCHÆ.

Secundum Marcum.

« Maria Magdalena et Maria Jacobi et Salome **D** mulieribus ad Dominum, quia finita præparatione emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum (Marc xvi). » In Evangelio Lucae scriptum est, quod « revertentes monumento paraverunt aromata et unguenta. Et Sabbato quidem siluerunt secundum mandatum (Luc. xxiii). » Mandatum erat apud Judæos ut Sabbati silentium a vespera usque ad vesperam, id est a solis occasu usque ad solis occasum, servaretur. Quod et mulieres fecerunt, quæ visa sepultura Domini emerunt aromata in Parasceve ante solis occasum, vel in Sabbato post occasum solis, et præparaverunt aromata, ut mane corpus Domini ungerent. Recordantes ergo fideles sepulturam Domini, quasi aromata parant, si ad opera quibus Christus delectatur se convertant. Et Sabbato quidem silent venturi post Sabbatum cum

mulieribus ad Dominum, quia finita præparatione præsentis vitæ, in requie gaudent expectare diem resurrectionis, et tunc Christo offerre spiritales actiones quasi aromata redolentes. Sexta die factus est homo, Sabbato quievit Deus (Gen. 1). Ideo sexta die Jesus pro homine moritur. Unde et dixit: « Consummatum est (Joan. xix). » Id est, sexta die opus pro redemptione mundi expletum est, et in Sabbato requievit in sepulcro. Ita et nos in hac sexta ætate pro Domino pati debemus, et in septima, quæ est mortuorum, in secreta pace quiescere, donec octava resurrectionis veniat. In septima die vesperam habuisse non legitur, quia in illo sæculo requies animarum nullo mœnore consumitur, sed gaudio futuræ resurrectionis augetur.

« Vespere autem Sabbati quæ læcescit in primam

Sabbati, cum adhuc tenebræ essent, venit Maria Magdalena, et altera Maria, et Salome ad monumentum, portantes quæ paraverunt aromata. » Nominè vespèris noctem designat, a parte totum intelligens. Vespèrenim principium noctis est. Ideo non ait: Qui lucescit, sed quæ lucescit, secundum intellectum relationem faciens ad noctem, quæ in aurora diei Dominicæ terminatur. Ea vero causa intelligitur eamdem noctem sic appellasse, quia jam a vespere licebat eis parare et afferre aromata transacto Sabbato. Ordinator temporum ultima noctis hujus parte surrexit. Quid est aliud resurgere Dei Filium, nisi reviviscere, id est ex morte ad vitam redire. Hac nocte per mysterium resurrectionis Domini temporum ordo mutatus est. Aptissime quondam nox sequelatur diem (*Gen. 1*); quia homo a luce paradisi peccando lapsus in hujus sæculi tenebras ærumnasque decidit; aptissime nunc dies sequitur noctem, quia per fidem resurrectionis a peccati tenebris, et umbra mortis ad lucem vitæ Christo largiente reducimur.

Illud ergo quod dicitur, Dominum fuisse tribus diebus et tribus noctibus in corde terræ, sicut Jonas fuit in ventre ceti (*Matth. xii*), restat ut hoc modo loquendi quæ a parte totum intelligitur accipiamus, videlicet per extremam partem diei parascævem, quo sepultus est Dominus, totam diem cum sua nocte jam præterita, et per noctem sequentem, Sabbatum tertium diem totum. Prima autem Sabbati sive una Sabbati, vel Sabbatorum dies Dominica intelligenda est, quia omnis hebdomada in Sabbatum et in primam, et in secundam, et in tertiam, et in quartam, et in quintam, et in sextam Sabbati dividitur. Ipsa etiam hebdomada ex prærogativa Sabbati nonnunquam Sabbatum dicebatur, ut ibi: « Jejunio bis in Sabbato (*Luc. xviii*). » Id est in septimana.

« Et orto jam sole dicebant ad invicem: Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti? Erat quippe magnus valde. » Orto jam sole, id est cum cælum ab orientis parte jam alhesceret, quod non fit utique nisi solis orientis vicinitate. Ejus enim est ille fulgor, qui nomine auroræ appellari solet. Quod mulieres valde diluculo venerunt, magnus fervor invenienti Dominum ostenditur. Mystice vero nobis datur exemplum, ut discussis vitiorum tenebris, ad Domini corpus accedamus. Nam sepulcrum altare Dominicum significat, in quo carnis ejus ac sanguinis mysteria celebrantur. Aromata autem, quæ mulieres deferunt, odorem virtutum et suavitatem orationum significant, cum quibus altari debemus appropinquare. Quæ autem mulieres hæc essent legitur quod una Maria soror Lazari fuisset, altera vero Maria mater Jacobi, postea Hierosolymorum episcopi; tertia quoque Maria soror matris Domini uxor Salomæ. Hæc tres cum pretiosis unguentis ad monumentum veniebant, quibus Dominum, ne a vermibus corrumpetur, ungeri volebant. Viso vero an-

gelo nimio pavore consternantur, sed blande ab angelo consolantur. Sequitur:

« Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo. Et accedens revolvit lapidem. » Angelus revolvit lapidem non ut egressuro Domino januam panderet, sed ut egressus ejus facti indicium præstaret. Qui enim clauso utero mortalis exiit, immortalis jam factus sepulcro exire potuit, et exiit. Quod autem terræ motus resurgente Domino sicut et moriente factus est magnus, significat, terrena corda et cælesti spe dejecta, per fidem passionis ac resurrectionis ejus concutienda ad pœnitentiam, ac saluberrimo pavore permota ad vitam sublimanda perpetuam. Lapidis autem revolutio reserata insinuat sacramentorum, quæ velamine litteræ tegebantur. Lex enim in lapide scripta est ejus ablato tegmine, gloria resurrectionis ostensa est.

« Et respicientes viderunt revolutum lapidem a monumento, et angelum sedentem super eum. Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, vestimenta ejus sicut nix. » Quia Deus et terribilis est peccatoribus et blandus justis, recte sic angelus demonstratur, ut de sua specie et terreret reprobos, et mulceret pios. In fulgure enim terror timoris est, in nive blandimentum candoris. Candor etenim vestis angelicæ nostræ festivitatis gaudia nuntiavit. Illa etenim Domini resurrectio et nos ad vitam immortalitatis reduxit, et angelorum numerum restituens cælestis patriæ damna reparavit. Sedebat ergo regnantem indicans, qui in natiuitate stando, bellaturum signaverat. Sedebat super lapidem quo monumentum claudebatur, ut claustra inferorum superata doceret. Sedebat, ut Marcus determinat, in dextris (*Marc. xvi*), id est, ad meridianam partem loci illius, ubi fuerat corpus Domini. Corpus enim Domini, resupinum jacens, caput habebat ad occasum; dexteram habebat ad austrum; quid autem per sinistram, nisi vita præsens; quid per dexteram, nisi vita perpetua signatur? Unde illud: « Laeva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me (*Cant. ii*). » Quia igitur redemptor noster jam præsentis vitæ corruptionem transierat, recte angelus, quia nuntiare perennem ejus vitam venerat, in dextera sedebat. Sinistram ergo Deus, id est prosperitatem vitæ præsentis, quasi sub capite Ecclesiæ posuit: quam intentione summi amoris premit. Dextera vero Dei eam amplectitur, quia sub æterna ejus beatitudine tota devotione continetur.

« Præ timore autem ejus extorriti sunt custodes, et facti sunt veluti mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere, vos. Scio enim quod Jesum, qui crucifixus est, quæritis. Non est hic, surrexit enim sicut dixit. Venite et videte locum ubi positus erat Dominus. » Ac si dicat: Si verum non creditis, vacuo sepulcro credite. Angelus non consolatur custodes, sed mulieres. In incredulo, inquit, perseveret pavor; cæterum vos, quia Jesum quæritis, audite quod surrexit. Paveant illi

qui non amant adventum supernorum civium, pertimescant qui carnalibus pressi desideriis ad eorum societatem se pertingere posse desperant. Vos autem cur timetis quæ vestros concives videtis. « Non est hic » dicitur per præsentiam carnis qui nunquam deest per præsentiam majestatis. Radix amara crucis evanuit, flos vitæ cum fructibus erupit, id est qui jacuit in morte resurrexit in gloria. Corpus Jesu mortuum non invenitur, sed vivum evangelizatur, quia etsi cognovimus secundum carnem, sed jam nunc non novimus (II Cor. v).

« Et factum est dum mente consternatæ essent doctores, ecce duo viri steterunt juxta illas in veste fulgenti. »

Angeli non solum verbo sed etiam fulgenti habitu gloriam annuntiant triumphantis. Mulieres angelos vident, quæ cum aromatibus venerunt, quia illæ mentes supernos cives aspiciunt quæ cum aromatibus ad Deum per sancta desideria proficiscuntur. Mente consternatæ erant, quia et magnum lapidem revolutum stupebant, et corpus non inventum dolebant. Dicitur autem hoc monumentum Domini, quod domus rotunda fuerit, et secundum Matthæum et Marcum de subjacente petra excisa tantæ altitudinis, ut intus consistens homo vix manu extenta culmen posset attingere. Quæ habet introitum ab oriente cui lapis ille magnus impositus est. In cujus monumenti parte aquilonari sepulcrum ipsum, hoc est locus Domini corporis, de eadem petra factum est, septem habens pedes longitudinis, trium vero palmorum mensura cætero pavimento altius eminentens. Qui videlicet locus non desuper, sed a latere meridiano, per totum patulus est, unde corpus inferebatur. Color autem ejusdem monumenti ac loculi, rubicundo et albo dicitur esse permistus: hoc itaque novum sepulcrum Domini, potest Mariæ virginalem uterum demonstrare; saxumque magnum ostio appositum ostendere non absque auxilio plurimorum sepulcrorum potuisse reserare (sic). Sicut in Mariæ utero nemo ante illum, nemo post illum conceptus est: ita in hoc monumento nemo ante, nemo post sepultus est. Sciendum quoque quod sicut angeli leguntur assistisse sepulcro Salvatoris, ita credendi sunt assistisse mysteriis corporis Domini tempore consecrationis. Unde Apostolus monet mulieres in ecclesia velari propter angelos (I Cor. xi).

« Cum timerent autem et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viventem cum mortuis? Non est hic, sed surrexit. Recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, dicens: Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et tertia die resurgere. » Impossibile non fieri quod dixit et constat cum inter discipulos et feminas quæ eum sequebantur, Dominus se resurrecturum prædixit. Quare ergo jam resuscitatum quærent cum mortuis, id est in monumento, qui locus proprius est mortuorum. Nos exemplo seminarum quoties ecclesiam intramus. cum omni humilitate ingredi de-

hemus. Ad conspectum angelorum vultum declinamus in terram, cum supernorum gaudia contemplantibus, nos cinerem esse recolimus, sicut beatus Abraham inquit: « Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis (Gen. xviii). » Nota quia sanctæ mulieres non in terram cecidisse, sed vultum dicuntur inclinasse: unde mos ecclesiasticus obtinuit ut vel in memoriam Dominicæ resurrectionis, vel in spem nostræ, omnibus Dominicis diebus et toto quinquagesimo tempore, non flexis genibus, sed declinantes in terram vultibus oremus. Non immerito una die et duabus noctibus in sepulcro jacuit Dominus, quia lucem suæ simplæ mortis tenebris duplæ nostræ mortis adjunxit. Ipse quippe sola carne mortem suscepit, et duas nostras carnis et spiritus absolvit.

« Et cito euntes, dicite discipulis ejus: Quia surrexit a mortuis. Et ecce præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis. » Mulieribus dicitur ut nuntient apostolis vitam resurgentem, quia per mulierem mors fuerat annuntiata. Marcus autem dicit: « Ite, dicite discipulis ejus et Petro (Marc. xvi). » Quærendum est cur Petrus designetur ex nomine. Si enim hunc angelus nominatum non exprimeret, quia Magistrum negaverat, venire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine Petrus, ne desperet ex negatione. Qua in re nobis considerandum est cur Dominus eum, quem cunctæ Ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ vocem pertimescere permisit. Quod actum magna pietatis dispensatione cognoscimus, ut is qui summus erat pastor futurus Ecclesiæ in sua culpa disceret qualiter aliis misereri debuisset. Prius itaque eum ostendit sibi, et tunc præposuit cæteris, ut ex sua infirmitate agnosceret quam misericorditer aliena infirmitas toleraret. Galilæa autem *transmigratio facta* interpretatur. Et jam Redemptor a passione ad resurrectionem, a morte ad vitam, a pœna ad gloriam, a corruptione ad incorruptionem transmigraverat. Post resurrectionem in Galilæa a discipulis Dominus videtur, quia resurrectionis ejus gloriam post læti videbimus, si modo a vitiis ad virtutum celsitudinem transmigramus: vel ita: Præcedit eos in Galilæam, hoc est in volutabrum gentium, ubi ante error erat et lubricum, et firmo pede vestigium non ponebant. Præterea videnda sunt dicta Hieronymi contra Helvidium ex testimoniis quatuor evangelistarum, de tribus sororibus filiarum Annæ matris beatæ Mariæ. Sancta Maria mater Domini et Maria mater Jacobi, Alphæi et Joseph, et Maria mater filiorum Zebedæi (Marc. xvi), scilicet Majoris Jacobi, et Johannis evangelistæ tres sorores fuerunt. Maria mater Domini, filia Joachim et Annæ fuit, et Cleophas frater Joseph eandem Annam accepit uxorem, defuncto Joachim, et genuit ex ea filiam quam vocavit Mariam. Hanc Mariam Cleophas et Anna dederunt cuidam, Alphæo nomine: unde ille Minor Jacobus et frater Domini dictus, natus fuit, et dicitur Jacobus Alphæi a patre.

Desponsavit autem Cleophas filiam suam, scilicet sanctam Mariam matrem Domini virginem, Joseph fratri suo, qui ejus virginitatis integerrime custos et solatium fuit et connutritor. Mortuo autem Cleopha, quidam Salome accepit ipsam Annam et generavit ex ea filiam tertiam, etiam Mariam nomine : quam Zebedæus accepit uxorem, et genuit ex ea Jacobum et Johannem. Unde ita est intelligendum : Maria Jacobi, subaudis mater ; et Salome, subauditur filia. Tres ergo viros Anna habuit, Joachim, Cleopham, et Salome.

SERMO DE RESURRECTIONE DOMINI.

Cum cæteræ festivitates in recordatione rerum gestarum lætitia spiritali fidelium mentes afficiant, in Christi resurrectione simili ratione corda simul lætantur et corpora ; quia Christo resurgente homo noster interior a morte peccati conresuscitatus est, et exteriori spes suæ resurrectionis per baptismi argumentum confirmata est. Merito ergo uterque ætatur, quia uterque Christo conresuscitatur : interior in re, a corruptione scilicet peccati ; exterior vero, in spe futuræ scilicet resurrectionis. Sed videndum si Christus cujus resurrectione lætamur, esset passibilis, vel mortalis. Igitur passio vel mors peccati pœna est, sed ipse absque peccato vixit. Ex hoc secundum naturam impassibilis et immortalis fuit, sed secundum potentiam utrumque esse voluit, passibilis scilicet et mortalis. Mortuus itaque est pro obedientia Patris, ut dicitur : « Factus est obediens Patri usque ad mortem (Philipp. II). » De hoc quærendum quoque est si Pater mortem ab eo exegerit. Minime. Sed cur occiderunt eum Judæi ? Quia justitiam vivendo et veritatem docendo indeclinabiliter tenuit. Hanc obedientiam humanitas divinitati debuit, hanc Deus ab omni rationali creatura exigit. Quomodo autem apud Deum justum fuit, quod optimum pro impio dedit ? Quia pessimus simplicem hominem seduxerat, justum erat ut optimus pro eo obses fieret, ut pessimus revinceret et innocentem pristinae libertati restitueret. Valuit autem mors Christi ad exhaurienda omnia peccata. Transcendit etiam infinita. Quod sic probatur. Itaque si Christus coram te staret, et eum Dominum majestatis scires, et aliquis diceret : Interfice hunc aut totus mundus interibit, interficeres eum ut salvares mundum ? Nequaquam. Quare ? Quia ejus vita longe dignior videretur, quam infiniti mundi, et tale placulum viderer committere quod innumeris mundis non posset expiare. Sicut ergo vita ejus dignior infinitis mundis, ita mors ideo longo pretiosior fuit, innumerabilibus mundis ; ideo sufficit ad redemptionem omnium.

Quot autem horas fuit mortuus ? Quadraginta. Quare ? Ut quatuor partes quæ in Decalogo legis erant mortuæ vivificaret. Qui vero crucifixus erunt eum ? Quia pro Judæis et gentibus mori voluit, Judæi mortem ejus consiliati sunt, pagani autem crucifixi erunt cum. Ipse itaque Christus duas noctes et unum diem jacebat in sepulchro. Dux noctes signifi-

cant nostras duas mortes, unam corporis, alteram animæ. Dies autem designat suam mortem, quæ fuit lux nostrarum mortium. Unam abstulit, alteram ad exercitium electis reliquit : quam denno veniens exterminabit. Ipsius vero anima in cœlestem paradysum post mortem transierat, sicut latroni dixerat : « Hodie, inquam, mecum eris in paradiso (Luc. xxiii). » Media autem nocte resurrectionis, qua hora angelus Ægyptum devastavit, ea hora, id est media nocte Christus infernum descendit et despoliavit. Inter hæc notandum quot inferni sunt. Sunt itaque duo inferni : unus superior, alter inferior. Superior, infirma pars hujus mundi, quæ plena est pœnis. Nam hic exundat nimius æstus, magnum frigus, sitis, fames ; varii dolores corporis, ut verbera animi, timor, scilicet vel verecundia ; de his dicitur : « Educ de carcere animam meam (Psalm. cxli), » hoc est ab inferno vitam meam. Inferior autem locus spiritalis, ubi ignis inextinguibilis. De quo dicitur : « Erusti animam meam ex inferno inferiori (Psalm. xxix), » qui sub terra esse dicitur. Et sicut corpora peccantium terra cooperiuntur, ita animæ peccantium sub terra in inferno sepeliuntur, ut de divite dicitur : « Sepultus est in inferno (Luc. xvi). » In quo ix speciales pœnæ esse leguntur. Prima ignis qui ita semel accensus ut si totum mare influeret non exstingueretur. Sic istum materiale quoque vincit ignem, ut iste ignem depictum. Ardet et non lucet. Secunda pœna est intolerabile frigus, de quo dicitur : Si igneus mons immitteretur, in glaciem verteretur. De his duabus dicitur : « Fletus et stridor dentium (Matth. viii). » Tertia vermes immortales, id est serpentes et dracones, visu et sibilo horribiles : qui ut pisces in aqua, ita vivunt in flamma. Quarta est fetor incomparabilis. Quinta, flagra cædentium, ut mallei ferrum percussentium. Sexta tenebræ palpabiles, ut dicitur : « Terra tenebrarum ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat (Job x). » Septima, confusio peccatorum, qua omnia ibi omnibus patent, et se abscondere non valent. Octava, horribilis visio demonum et draconum quos ignem scintillare vident, et miserabilis clamor flentium et insultantium. Nona sunt ignea vincula quibus singulis membris constringuntur. Quare autem tot miseras patiuntur ? Quia consortium ix ordinum neglexerunt, justè novem tormentis adjici merebuntur.

Et quia hic in igne concupiscentiarum exarserunt, justè ibi igne ardebunt ; quia vero veste nuptiali, id est charitate hic carchant, ibi merito frigore stridEBunt. Dicuntur namque exterius igne candere, interius frigere, ut glacies in hieme, sicut dicitur : « Transeunt ab aquis nivium ad calorem nivium (Job xxiv). » Et quia invidia et odium hic eos ut vermes corroserunt, merito eos ibi vermes mordebunt ; qui autem hic fetore luxuriæ dulciter delectabantur, justè ibi putrido fetore atrociter cruciantur. Et quia hic disciplinam recipere noluerunt, et cum hominibus flagellari non meruerunt, ideo ibi sine

cessatione toris tunduntur, sicut dicitur : « Sunt parata judicia blasphematoribus, et percutientes mallei stultorum corporibus, » quia tenebras vitiorum hic amaverunt, et ad lucem Christum venire noluerunt, ideo horridis tenebris ibi obscurabuntur, sicut dicitur : « In æternum non videbunt. » Et quia hic peccata confiteri despexerunt, quæ facere non erubuerunt, ideo omnibus ibi nudis et apertis perpetuo confundentur. Quia hic bona videre et audire dedignabantur, juste ibi terribili visu et miserabili auditu replebuntur. Et quia hic per singula vitia erant diffluxi, juste erunt ibi per singula membra catenis constricti. « Optant mori, et fugiet mors ab eis (Apoc. ix). » Siquidem et capita sunt eis deorsum erecti, et undique distenti. Heu! quod unquam natus est homo, qui tali plectitur supplicio. Qui autem membra sunt diaboli, superbi, invidi, fraudulentii, invidi, gulosi, ebriosi, luxuriosi, homicidæ, crudelēs, fures, prædones, latrones, immundi, avari, adulteri, fornicatores, mendaces, perjuri, blasphemi, malefici, detractores, discordes, qui in his fuerint delicti, ibunt in prædicta supplicia, nunquam redituri. In quibus quoque pœnis et justi malos videbunt, ut magis gaudeant quod has evaserunt. Mali etiam ante iudicium videbunt bonos in gloria, ut magis doleant quod hanc neglexerunt. Post iudicium autem boni quidem semper videbunt malos in pœnis; mali vero nunquam amplius videbunt bonos. Cum autem boni ita malos viderint torqueri, non ex hoc dolent. Licet pater videat filium, aut filius patrem in pœna; aut mater filiam, vel filia matrem ibi conspiciat, aut vir uxorem, aut uxor maritum, non solum non dolent, sed ita est eis delectabile hoc videre, sicut nobis cum viderimus pisces in gurgite ludere, ut dicitur : « Lætatur justus, cum viderit viadictam peccatorum (Psal. xxxvii). » Sed quamvis eos videant in pœnis, tamen non orant pro eis. Nam contra Deum sentirent, si pro damnatis orarent. Ita enim Deo uniti sunt, quod eis Dei iudicia per omnia placebunt : ideo et in eis gaudebunt. Hæc de inferno inferiori, nunc autem de superiori videndum est.

DIVISIO.

Justi in quo inferno erant ante adventum Christi? In superiori, in loco quodam juncto inferiori, in quo poterant alterutrum conspiciere. Qui ibi erant, quamvis carerent supplicio, videbatur eis se esse in inferno, cum essent separati a regno; illis autem qui erant in inferiori, videbatur refrigerium paradisi : unde et dives rogabat a Lazaro guttam super se stillari (Luc. xvi). Habebant aliquam ibi pœnam quasdam tantum tenebras, sicut dicitur : « Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eis (Isa. ix). » Quosdam quoque ex eis erant in quibusdam pœnis. Videndum quoque si et animæ justorum in illa vita se recognoscant. Justorum etenim animæ omnes justos cognoscunt, et nomine et genere et merita ipsorum, quasi semper cum eis fuissent.

A Malos etiam omnes in tantum cognoscunt, ut et propter quod meritum unusquisque ibi sit, sciant. Mali quoque malos cognoscunt et bonos quos vident, in tantum ut etiam nomina illorum sciant, ut dives Abrahæ et Lazari. Illic quoque animæ pro caris suis hoc modo, videlicet ut justi orant pro his quos in Domino amaverunt, vel pro his qui eos invocabunt, ut a malo serventur, et a mundi tormentis liberentur, et si in errore sunt, ut corrigantur et eis celerius associantur. Oratio illorum est desiderium eorum. Quidquid enim desiderat, sine dubitatione percipiet. Illorum orare est etiam cruciatus corporis vel bene gesta pro Christo representare. Non tamen aliqui orant, nisi quod Deus ipse disposuit facere. Alioquin incassum orant. Item Augustinus ad Hesyechium : Multi, in questionem adducunt si animæ sanctorum precibus supplicantium audiunt; et cum ad intercedendum invocantur, si vota postulantium ad ipsorum usque cognitionem perveniant? Difficile est iudicare de hoc homini. Quomodo enim scientia nostra certa esse potest de ipsis, qui eam quam de nobis habent scientiam, nec capere possumus, nec investigare. Hoc unum certum est, animas sanctorum, in secreto divinæ contemplationis constitutas, eorum quæ foris aguntur tantum scire quantum illis, vel ad gaudium, vel ad ad auxilium prodesse constat. Nam tunc plenum gaudium? Nequaquam. (GREGORIUS.) Sicut enim vocati, ad convivium venientes de sua susceptione solati, de absentibus amicis solliciti, cum autem omnes simul conveniunt amplius gaudent : ita animæ justorum de sua nunc gloria quidem lætantur, de absentia autem nostra sollicitantur. Cum autem corpora receperint, et omnes in unum convenerint, tunc plenum gaudium habebunt. Animæ quoque justorum sciunt omnia quæ hic geruntur. Quæ autem in pœnis sunt, nesciunt, nisi quæ eis angeli vel sancti referunt. Qui vero in inferno sunt non plus quid agatur hic norunt, quam vivi sciunt quid ibi geratur. Ut autem prophætæ olim quædam sciebant quæ alii ignoraverunt, non tamen omnia : ita quædam animæ inter malos, quædam sciunt quæ alii nesciunt, quamvis non omnia, quæ tamen eis vel divinitus revelantur, vel eis a morientibus et illuc venientibus nuntiantur. Possunt apparere quando volunt, et quibus volunt? Animæ sanctorum apparent quando volunt, et quibus volunt, sive vigilantibus, seu dormientibus. Quæ autem in pœnis sunt non apparent nisi ab angelis permittantur, ut pro liberatione sua rogent, aut liberate gaudium suum amicis nuntient. Quæ autem in inferno sunt, nulli apparere possunt. Si autem aliquando videntur apparere, sive in somnis, sive vigilantibus, non ipsæ, sed dæmones creduntur in illorum specie, qui etiam se in angelos lucis transfigurant, ut decipiant. Si autem veraciter contingit, pro aliquo merito dei, ut sancto Martino anima latronis apparuit, ubi altare destruxit; aut pro admonitione, ut anima Benedicti papæ in monstro apparuit, cujus caput et cauda

asinus, medietas ursus fuit. In qua autem forma apparet? In humana, corpore assumpto de aere.

De immortalitate quoque animæ dicit beatus Augustinus: Anima hominis immortalis est secundum quendam motum suum, non tamen omni modo sicut Deus, de quo dictum est, quia solus habet immortalitatem (*I Tim. vi*). Nam de animæ mortibus sacra Scriptura multa commemorat. Unde et illud est: « Sine mortuos sepelire mortuos suos (*Matth. viii*). » Ita vero moritur alienata a vita Dei, ut tamen in natura sua vivere non omnino desistat: ita mortalis ex aliqua causa invenitur, ut etiam immortalis non sine ratione dicatur. Non est pars Dei anima. Si enim hoc esset, omnino incommutabilis et incorruptibilis esset. Idem si esset, nec deficeret in deterius, nec proficeret in melius, nec aliquid in semetipsa inciperet habere quod non habebat, quantum ad ipsius affectiones pertinet. Hæc beatus Augustinus. Cassiodorus vero sic ait: Singulariter autem Deus immortalis est, singulariter justus, singulariter potens, singulariter bonus, singulariter sanctus, quoniam licet ista vel similia his hominibus vel angelis inesse dicantur, nulla tamen ad altitudinem ejus reverendæ potestatis attinguntur. Solus omnipotens Deus est, cui hoc est esse quod sapere, hoc posse quod vivere, hoc velle quod facere. Et merito quando universa, quæ vere bona sunt, non ad illum veniunt ut inde proficiant, sed ab ipso procedunt. Quapropter hæc anima, quam diximus, non intelligenda est pars Dei, quia convertibilis est; neque angelorum, quia carni sociabilis est; neque ex aere, neque ex aqua, neque ex terra, neque ex eis quæ mutua sibi complexione junguntur, sed simplex, et ex propria natura et ab aliis spiritibus discreta. Constat ergo animam in hoc mundo stabili et variabili voluntate converti bonarumque rerum esse amissibile ac receptibile; nec uno voluntatis suæ rigore subsistere, sed etiam contra dispositum suum multiplici se conversione mutare. Nunc sciendum est, hæc immortalis anima quemadmodum degere sentiat. Vivit in se post hujus sæculi amissionem, non reflante spiritu, sicut corpus; sed æquali mobilitate, quæ illi attributa est, pura, subtilis, velox, cita, æterna, videt, audit, tangit, ac reliquis sensibus efficacius valet; non jam ex partibus suis hæc intelligens, sed omnia spiritaliter ex toto cognoscens. Hæc de anima sufficiant dicta.

DIVISIO.

Venit Dominus ad infernum superiorem nascendo, ut liberaret oppressos a diabolo; descendit ad inferiorem moriendo, ut redimeret captivos a tyranno, ut dicitur: « Dicens his qui vincti sunt: Exite; et his qui in tenebris: Revelamini (*Isa. xlix*). » Vinctos vocat qui erant in pœnis; alios vero in tenebris. Quos omnes ea hora qua angelus Ægyptum devastavit, et ea hora qua electos suos in iudicio de hoc mundo liberabit: ea hora scilicet media nocte resurrectionis, Christus infernum despoliavit, et

cum triumpho inde rediens, raptos inde in paradiso collocavit, corpus in sepulcro visitavit, quod de mortuis excitavit. Quidam sentiunt quod ab hora mortis usque ad horam resurrectionis in inferno cum electis fuerit, et inde cum eis aliens resurrexerit. Quare autem non statim post mortem resurrexerit hæc causa fuit, scilicet ne aliqui dicerent eum non mortuum fuisse, sed in tormentis obstupuisse. Si autem post multum tempus resurrexisset, esset dubium an ipse esset. Cur ergo tam cito surrexit? Ut citius suos consolaretur, qui de sua morte tristabantur. Quare autem in prima die hebdomadæ? Ut ea die mundum innovaret qua eum creaverat. Cur tertia die passionis? Ut eos qui tribus temporibus ante legem, sub lege, sub gratia, in peccatis mortui erant sublevarer, et ut nos qui factis, dictis, cogitationibus labimur, per fidem sanctæ Trinitatis resurgamus. Surrexit itaque Christus tertia a mortuis die, ut nobis exemplum esset futuræ resurrectionis, quæ erit cum novissima tuba insonuerit (*I Cor. xv*). Quid est novissima tuba? Cum Dominus daret legem in monte, audita est vox tubæ. Ita angeli, ad hoc constituti corporibus et tubis de aere sumptis, terribile iudicium Dei, sonitu tubæ mundo intonant, ut dicitur: « Canet enim tuba (*I Cor. xv*), » et iterum: « Perit memoria eorum cum sonitu (*Psal. ix*). » Et altisona voce mortuis clamat: Surgite, ut dicitur: « Media nocte clamor factus est (*Matth. xxv*). » Ad quam vocem omnes mortui, boni et mali in ictu oculi, id est quam cito oculum possis aperire, resurgunt, imo aperto oculo lucem videre.

Quæ est resurrectio prima? Sicut sunt duæ mortes, ita sunt duæ resurrectiones: una animarum, altera corporum. Cum homo peccat, anima moritur, quia a vita, id est a Deo deseritur, et in corpore quasi in sepulcro sepelitur. Cum vero per poenitentiam ad vitam Domini redit, quasi a morte resurgit. Alia autem resurrectio erit corporum. Qua die? In die Paschæ, ea hora qua Christus resurrexit. Erit aliquis tunc in mundo? Ita plenus erit hominibus ut est hodie, qui ita sunt operantes ut hodie. Quidam arant, quidam navigant, quidam ædificant, quidam aliud et aliud faciunt. Quid de illis fiet? Justi cum resurgunt, mox ab angelis in aera obviam Christo rapiuntur (*I Cor. xv*), et in ipso raptu moriuntur, et reviviscunt. Reprobi vero de ipso terrore moriuntur, et confestim reviviscunt et hoc est iudicare vivos et mortuos. Resurgent qui in matribus sunt mortui? Quotquot vitalem spiritum receperunt, resurgent. Qua ætate, vel qua mensura? Qua erant. Cum essent xxx annorum vel futuri erant, si ante non moriebantur. Aliquando lupus devorat hominem, et caro hominis vertitur in suam carnem, lupum vero ursus, ursum leo, quomodo ex hiis resurgit homo? Quod fuit caro hominis resurget, quod bestiarum remanet. Scit enim bene discernere qui scivit cuncta ex nihilo condere. Sive ergo membratim a bestiis, sive a piscibus, seu a vo-

lucibus devorentur, omnes in resurrectione reformabuntur : in tantum ut nec capillus de eis pereat (*Luc. xii*). Si capilli et unguis præcisi in locum suum redeunt, nonne deformes erunt? Non est intelligendum quod sint redituri in priorem locum. Sed sicut figulus si vas noverit factum, frangat, et de eodem luto aliud faciat, non attendens quod prius ansa vel fundus fuerit, ita formator Deus de eadem materia aliud corpus huic valde simile reformabit, cui omnis deformitas et infirmitas absit, et omnis integritas et decor adsit, quamvis unumquodque membrum Deus in suum locum decenter restaurare possit. Qui hic habuerunt bina capita vel plura membra, vel quibus defuerunt aliqua, aut pingues vel macri fuerunt, resurgent tales? Qui hic duo capita habuerunt duo etiam corpora resurgent, ut unaquæque anima habeat corpus suum, cui nihil indecens, nihil deforme adhæreat, et omnia membra sana et integra omni pulchritudine plena habeat. Quod sentitur de abortivis? In quantum est semen resurget in patre; in quantum sanguis matris resurget in matre. Qualia corpora habebunt? Immortalia et incorruptibilia, splendida ut vitrum prælucidum. Reprobi quamvis similiter immortalia, quamvis sine fine dolentia, habebunt etiam incorruptibilia in hoc, quamvis omnibus poenis afficiantur, non consumuntur; et sicut illorum corpora immortalia incorruptibilia et splendida, ita et istorum immortalia, incorruptibilia et tenebrosa. Has duas resurrectiones, animarum, scilicet et corporum, Christus sua nobis resurrectione commendavit.

Ubi autem manserit illos xl. dies post resurrectionem, de hoc quæritur. Creditur enim quod in tereno paradiso cum Elia et Enoch, et cum his qui cum eo surrexerant, quæ dicuntur suscitati ut Lazarus, mansitaret. Christianus doctor eximius (Chrysostomus) dicit, licet monumenta aperta in morte Christi fuissent (*Matth. xxvii*), tamen mortui ex eis non resurrexerint, nisi post Dominum resurgentem, ut sit primogenitus ex mortuis (*Rom. viii*). Nullus enim ante Christum immortalis resurrexit, sed omnes iterum mortui sunt ut Lazarus. Isti autem qui cum Christo surrexerunt, immortales resurrexerunt, et, eo ascendente, cum ipso ascenderunt. Qualem formam habuit Christus post resurrectionem? Septies splendidiorem quam sol. Quali forma viderunt eum sui? Tali ut ante eum videre consueverant. Apparuit vestitus? Vestes ex aere assumpserat, quæ eo ascendente, in aerem evanuerunt. Quoties apparuit? Duodecies; et prima die octies: Primo, Joseph ab Arimathea carcere in quo positus erat, eo quod eum sepeliverat, ut Scriptura Nicodemii declarat; secundo, matri suæ, ut Sedulius manifestat; tertio, Mariæ Magdalene, ut Marcus asserit; quarto, duobus a sepulcro revertentibus, ut Mathæus pandit; quinto, Jacobo, ut Paulus testatur, qui se in sexta feria devoverat non manducaturum, donec videret Christum vivum; sexto, quoque Petro, et Lucas fatetur, qui propter nega-

tionem ab aliis segregatus, in fletibus permanebat; septimo, duobus in via Emmaus, ut iterum Lucas loquitur; octavo, omnibus januis clausis in sero, ut Joannes describit; nono in octava die, quando eum Thomas palpavit; decimo ad mare Tiberiadis; undecimo in monte Galilææ; duodecimo recumbentibus xi discipulis.

Hæc sunt gaudia nostræ festivitatis quæ Christus sua resurrectione contulit nobis. Igitur (*sic*) si verum Pascha celebrare volumus, si quod rerum et temporum mysteriis significamus, vita et moribus tenemus semper. Idcirco enim sanctum Pascha albis vii diebus celebramus, ut munditiam corporis, et lætitiã resurrectionis semper habere mereamur. Unde per Sapientiam dicitur : « Omni tempore sint tua vestimenta alba, et oleum de capite tuo nunquam deficiat (*Eccle. ix*). » Quod est dicere : Nunquam munditia a corpore, nunquam lætitiã spiritualis absit a corde. Hoc idem significabat, cum Judaicus populus post esum agni septem diebus azymis vescitur : quod Apostolus in re significata ita interpretatur : « Expurgate vetus fermentum, etc. (*I Cor. v*). » Ac si dicat : Ut ad celebrandum verum Pascha et edendum carnem veri Agni et immaculati sitis idonei, expurgate vetus fermentum, etc. Tolle vetus peccatum, ut sitis nova conspersio (*ibid.*), id est novitatem vitæ recuperetis, quam in lavacro baptismi accepistis. Cum enim populus ad fidem veniens catechizatur quasi molitur. Et sicut diversitas granorum per molam ad unanimitatem cogitur, sic diversitas populorum per instructionem in quamdam unanimitatem adunatur. Sed nondum est conversio. Accedit aqua et fit panis, sicut alio loco dicit Apostolus : « Unus panis, unum corpus sumus in Christo quicumque de pane ejus edimus, et calice bibimus (*I Cor. x*). »

Sicut olim circumcisio quantum ad effectum remissionis peccatorum baptismi vicem gerebat, mare autem rubrum ejusdem baptismi similitudinem et figuram præferbat, ita agnus paschalis, cujus carnes a populo edebantur, et sanguine postes domorum signabantur (*Exod. xii*), in figura sacramenti corporis Christi præcessit. Postquam autem veritas venit, signum e medio sublatum est : ex quo jam non erat res quæ futura significaretur, sed quæ præsens perciperetur. Mansit tamen figura quamdiu res nondum fuit; et exhibitum prius est in similitudine quod postmodum complendum erat in veritate. Ægyptus mundus, exterminator diabolus, Agnus Christus, sanguis agni passio Christi, domus animarum corpora, domus cogitationum corda. Hæc sanguine tingimus per passionis fidem; illa sanguine tingimus per passionis imitationem, crucis signum intus et foris opposites contra adversarias potestates. Denique carnes agni comedimus, quando, in sacramento verum corpus ejus sumendo, per fidem et dilectionem Christo incorporamur. Alii. Quod manducatur incorporatur. Quando autem Christi caro manducatur, non qui manducatur, sed qui

manducet ei quem manducat incorporatur. Idcirco A voluit Christus a nobis manducari, ut nos sibi incorporaret, hoc est sacramentum corporis Christi, et res sacramenti corporis Christi. Qui manducat et incorporatur sacramentum habet, et rem sacramenti. Qui manducat et non incorporatur, sacramentum habet, sed rem sacramenti non habet. Sic qui incorporatur, etiam si manducare non con-

tingit, rem sacramenti habet, quamvis sacramentum non habeat. Qui sumit, sacramentum habet. Qui credit et diligit, rem sacramenti habet. Melius ergo est illi, qui credit et diligit, etiam si sumere et manducare non possit, quam ille qui sumit et manducat, et non credit, nec diligit; vel si credit, non diligit.

FERIA SECUNDA PASCHÆ.

Secundum Lucam.

Duo ex discipulis Jesu ibant ipsa die in castellum, B quod erat in spatio stadiorum LX ab Hierusalem, nomine Emmaus. Et ipsi loquebantur adinvicem de his omnibus quæ acciderant (*Luc. xxiv.*)

Narrant græci scriptores gigantem Herculem uno anheliu cxxv passus cucurrisse. Quibus constiterit expletis, et astando hujusmodi spatium, stadium vocavit. Est autem stadium octava pars miliarii, et LX stadia VII conficiunt milljaria, et medietatem octavi. Quæ in summa redacta, leugas tres conficiunt, et dodran quartæ. Itaque LX stadia VII passus et quingentos significant. Quod spatium itineris bene congruit eis qui de morte ac sepultura Salvatoris certi, dubii de resurrectione gradiebantur. Nam resurrectionem quæ post septimam sabbati facta est, octavo numero contineri quis ambigit? Discipuli ergo qui de Domino loquentes incedebant sextum incepti itineris miliarium compleverunt, quia illum sine querela viventem usque ad mortem, quam sexta Sabbati subiit, pervenisse dolebant. Compleverunt et septimum, quia hunc in sepulcro quiescere non dubitabant. Verum octavum minime peregerunt, quia resurrectionis gloriam non perfecte credebant. Emmaus est Nicopolis civitas insignis Palestinæ, quæ post expugnationem Judææ sub Marco Aurelio Antonio principe restaurata, cum statu mutavit et nomen.

« Et factum est dum fabularentur, et secum quæ-
rerent, appropinquans ibat cum illis. Oculi eorum
tenebantur, ne eum agnoscerent. » Fabularontur ac-
cipe pro loquerentur. Quærerent verbo, hoc est in-
quirerent Scripturas de Christo. Loquentes de se
Dominus appropinquans comitatur, ut et fidem re-
surrectionis mentibus eorum incendat, et quod se
promiserat facturum impleat: « Ubi sunt duo vel tres
congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum
(*Math. xviii.*) » Apparuit quidem, sed speciem
quam recognoscerent non ostendit. Sicut ipsi et
intus amabant, et tamen dubitabant, sic et ipse
foris et præsens adest, et quis sit non ostendit. De se
ergo loquentibus præsentiam exhibet, sed de dubi-
tantibus speciem cognitionis aufert. Hinc Augustinus
Paulino episcopo in epistola illa, *Quod de perven-
tione tam prospera fratris et compresbyteri nostri* :
« Inquisitio tua solet multos movere, quomodo Domi-

nus post resurrectionem quibusdam utriusque sexus hominibus et agnitus non sit, et agnitus sit. Ubi primum quæri solet utrum in ejus corpore an potius in illorum oculis aliquid factum sit quo non possit agnosci. Legitur enim : « Tenebantur oculi eorum ne agnoscerent eum. » Alibi aperte dicitur : « apparuit illis in alia effigie (*Marc. xvi.*) »

Sed cur non movet quod in transfiguratione ante passionem vultus ejus splendidus fuit ut sol, et post resurrectionem movet aliquatenus lineamenta mutata esse, ut non posset agnosci. Et rursus sic tunc pristinum colorem, sic et post resurrectionem pristina lineamenta revocasse. Illi tres discipuli ante quorum oculos transfiguratus est in monte, non eum agnoscerent si talis ad eos aliunde venisset. Si quis juvenem videret quem non nisi infantulum vidisset, non utique agnosceret. An ad lineamenta mutanda non potest celeriter Domini potestas quod potest per annorum moras hominis ætas?

« Et ait ad illos : Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem ambulantes et estis tristes? Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei : Tu solus peregrinus es in Hierusalem, et non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit : Quæ? et dixerunt : De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta potens in opere et sermone coram Deo et omni populo; et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia esset redempturus Israel. » Socius Cleopha, vocabatur Amaon, teste Ambrosio in Lucam. Peregrinum putant quem non agnoscent. Et vere peregrinus erat eis a quorum fragilitate per gloriam resurrectionis jam longe stabat, a quorum fide resurrectionis ejus nescia extraneus permanebat. Prophetam quidem et magnum fatentur, sed Filium Dei tacent, vel quia id nondum perfecte credunt, vel et si credunt, timent tradi in manus Judæorum, nescientes cum quo loquuntur. Quodammodo etiam redarguunt seipsos quod in illo redemptionem speraverant, quem mortuum viderant, nec resurrecturum videbant. Et maxime dolebant eum sine culpa occisum quem innocentem noverant, et ex hoc tristes incedebant.

« Et nunc super omnia tertia dies est hodie, quod

hæc facta sunt. Sed et mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ autem lucem venerant ad monumentum, et non invento corpore ejus venerunt, dicentes se etiam visiones angelorum vidisse, quæ dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt; ipsum vero non invenerunt. Ex hac serie narrationis attende mulieres visiones angelorum prius vidisse; deinde Petrum et Joannem ad monumentum cucurrisse. A mulieribus itaque visionem referentibus territi fugerunt, qui de novo invento corpore plus incertitiam susceperunt quam de iuncta resurrectione gaudio recrearentur.

Et ipse dixit ad eos: O stulti et tardi ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Christum et intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moysæ et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturas, quæ de ipso erant. Illic gemina nos humiliter audire necessitas incumbit, qui nec in Scripturis quantum oportet edocti, nec adimplenda quæ novimus, quantum decet, sumus intenti. Nam si Moyses et prophetæ de Christo locuti sunt, et eum per passionem gloriam intraturum prædixerunt, quomodo gloriatur se Christianum esse, qui neque Scripturas, quantum ad Christum pertinent investigat, neque gloriam quam cum Christo habere cupit, per passiones attingere desiderat.

Et appropinquaverunt castro quo ibant; et ipse se fluxit longius ire. Et coegerunt illum dicentes: Mane nobiscum, domine, quoniam advesperascit, et inclinata est jam dies. Et intravit cum illis. Scripturæ sacræ mysteria quæ de se erant, illis duobus Dominus aperuit, et tamen, quia adhuc in eorum cordibus peregrinus erat a fide, ire se longius fluxit. Fingere namque componere dicimus. Unde et compositores luti sigulos vocamus. Nihil enim simplex veritas per duplicitatem fecit, sed talem se eis exhibuit in corpore qualis apud illos erat in mente. Probandi erant: si hunc quem nondum ut Deum diligebant, saltem ut peregrinum diligerent. Et quia extranei a charitate non poterant esse hi cum quibus Veritas gradiatur, eum ad hospitium ut peregrinum vocant, imo coegerunt eum. Ex quo colligitur, quia peregrini non solum invitandi sunt, sed etiam ad hospitium trahendi.

Et factum est, dum recumberet cum illis, accepit panem et benedixit, ac fregit, et porrigebat illis.

Et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum, et ipse evanuit ex oculis eorum. Deum quem in expositione Scripturæ non cognoverunt in panis fractione cognoscunt. Audiendo illuminati non sunt, sed faciendo, quia scriptum est: Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores (Rom. 2). Qui ergo vult audita intelligere, festinet iam intellecta opere implere. Subtrahitur a carnalibus oculis species infirmitatis, ut mentibus incipiat apparere gloria resurrectionis. Unde subditur:

Et dixerunt adinvicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas? Ex auditu sermone Domini cor prius torpore incredulitatis et timoris frigidum, igne Spiritus sancti est accensum ut superno desiderio ardeat, et ad credendam veritatem se extendat. Quot præceptis instruitur homo quasi tot facibus inflammatur. Veruntamen non cognoverunt eum, donec in fractione panis. Certe mysterii causa factum est, ut eis in illo effigies ostenderetur quam non cognoscerent nisi in fractione panis, ne quisquam se Christum agnovisse arbitretur, si ejus corporis particeps non est: quod est Ecclesia, cujus unitatem in sacramento panis commendat Apostolus dicens: unus panis, unum corpus multi sumus (I Cor. 1). Tunc enim vere cognoscimus cum per sacramentum Ecclesiæ eum pro nobis mortuum esse et revixisse fideliter intelligamus. Non incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum a Satana venisse, ne agnosceretur Jesus. Sed tamen a Christo facta est promissio usque ad panem, ut nunc intelligatur a nobis removeri impedimentum inimicum, cum in Ecclesia digne intelligimus mysterium sacramenti corporis et sanguinis Domini.

Et surgentes eadem hora regressi sunt Hierosolimam; et invenerunt congregatos undecim, et eos qui cum ipsis erant, dicentes: Quod surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. Nec illis crediderunt. Notandum quia aliqui fuerunt ibi qui non crediderunt illis duobus, sed hi quibus jam Dominus apparuerat profecto crediderunt eis. Sicut ex mulieribus Mariæ Magdalene, ita ex viris Petro visus est primo. Quod si non dicat evangelista, quando vel ubi factum est, tamen quia sit, non tacet.

FERIA TERTIA.

Secundum Lucam.

Stetit Jesus in medio discipulorum suorum, et dixit eis: Pax vobis. Ego sum; nolite timere (Luc. xxiv). Moli corporis, ubi divinitas erat, ostia clausa non obstiterunt. Et procul dubio intel-

legendum quod inde Thomas exierat, antequam Dominus apparisset aliis.

Conturbati vero et exterriti existimabant se visum videre. Credebant apostoli, sed non certa-

bantur : primo, quia paucorum opinionem sententia majoris partis excludit; denique quia Petrus, et si credit resuscitatum, turbari potuit, quod clausis ostiis Dominus cum corpore se improvisus infuderit. Putant ergo se spiritum videre; non carnem, quia non credunt, vel tertio die potuisse veram carnem de sepulcro resurgere, vel resuscitatum clausis januis ad eos posse penetrare.

« Et dixit eis : Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra? » Cogitationes illæ non desuper descenderunt, sed de imo cordis ascenderunt, sicut herba mala de terra. Fidem quam in vobis plantavi exigo, quod ex vobis exortum est condemnatio. Si non est veritas resurrectionis, perditus est fructus passionis.

« Videte manus meas et pedes quia ego ipse sum. Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere. Et cum hæc dixisset, ostendit eis manus, et pedes et latus. » Ad dubitantium corda sananda vulnerum sunt servata vestigia. Multis itaque documentis persuadet resurrectionem, præbendo se et oculis videndum et manibus contrectandum. Qui dum palpanda ossa carnemque monstrat, statum suæ vel nostræ resurrectionis significat, in qua corpus nimirum et subtile erit per effectum spiritualis potentiae, et palpabile per veritatem naturæ. Unde beatus Job : « Et rursus circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum (Job xix). » Et sciendum quia sicut discipulis dignatus est Dominus pandere loca clavorum et lanceæ, ita in die iudicii monstrabit eadem iudicia suæ passionis et ipsam pariter crucem, ut confundat superbiorum infidelitatem. Ob multas quippe causas voluit cicatrices in corpore suo remanere : Prima causa fuit ut astrueret discipulis fidem resurrectionis; secunda, ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pertulit pro homine semper ostendat; tertia, ut misericordiam suam nobis innovaret talibus iudiciis; quarta, ut in die iudicii ostendat perfidiam quam juste debeant damnari ignibus æternis. Si quis miles fortissimus, jubente suo rege, pro salute suæ gentis hostem interficeret multis vulneribus acceptis, et spolia suæ genti reportaret ab hoste superato, et interrogaret a medico an ita vellet curari ut vestigia vulnerum nulla apparerent, an ita potius ut cicatrices remanerent sine aliqua deformitate, ipse responderet se velle sanari, ita ut in eo manerent signa triumphii, si hoc absque corporis deformitate posset fieri. Sic profecto fecit Dominus. Non ergo ex impotentia curandi cicatrices servavit, sed ut perpetuum victoriæ suæ circumferret triumphum.

« Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus præ gaudio dixit : Habetis hic alicuid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit illis. » Pie sciendum est : Post resurrectionem Domini cibi quos sumpsit nullum saginæ adjumentum ei præbuerunt, sed quomodo in ignem missa aqua absumitur, ita mox comesti spiritali ejus virtute sunt assumpti. Profecto sicut non indiguit cibo post resurrectionem, sic nec nos indigebimus; sed veram vitam voluit ostendere, non imaginariam. Aliter enim absorbet aquam terra sitiens, aliter exsiccat solis radius candens. Illa absorbet indigentia; iste exsiccat potentia. Piscis assus significat mediatorem, nimirum qui latere dignatus est in aquis humani generis, et capi voluit laqueo mortis, et assari tribulatione passionis. Sed qui piscis assus fuit in passione, favus mellis existit in resurrectione. Favus est mel in cera, id est dulcedo divinitatis in humanitate. In cibo suo pisci asso conjungere favum voluit, quia illes in suo corpore ad æternam requiem suscipit : qui cum hæc tribulationes sentiunt, ab amore internæ dulcedinis non recedunt. Qui hic pro Deo quasi piscis assatur, illic quasi favo vera dulcedine satiabuntur.

« Et dixit ad eos : Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, et prophetis, et psalmis de me. » Cum adhuc essem vobiscum, solutus in carne mortali, locutus sum verba hæc, scilicet quoniam necesse est impleri quæ scripta sunt de me. Vide quomodo tulit Dominus omnes ambages. Visus est, tactus est, manducavit, Scripturas proposuit et exposuit. Tuæ aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas.

« Et dixit eis : Quomodo sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die, et prædicari in nomine ejus penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipiens ab Hierusalem. » Commendata sui corporis veritate commendat unitatem Ecclesiæ, vult prædicari penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, ita ut prædicaturi inciperent ab Hierosolymis : non solummodo prædicantes Judæis, sed etiam prædicatio extenderetur ad gentium errores.

« Vos autem testes estis horum, et ego mitto promissum Patris mei in vos. » Vos qui vidistis et audistis, horum quæ prædicanda sunt testes estis, ut sufficiatis ad testandum, mittam vobis promissum Patris, id est gratiam Spiritus sancti.

DOMINICA IN OCTAVA PASCHÆ.

Secundum Lucam.

« Cum esset sero die illo una Sabbatum, et fores essent clausæ ubi erant discipuli congregati,

propter metum Judæorum, venit Jesus, et stetit in medio eorum (*Joan. xx*). » Quid mirum si, januis clausis, post resurrectionem suam in æternum jam victurus intravit, qui moriturus veniens non aperto utero Virginis exivit? Sed quia ad illud corpus quod videri poterat fides intuentium dubitabat, ostendit eis protinus manus et latus. Palpandam carnem præbuit, quam clausis januis introduxit. Clavus ei manus fixerat, lancea latus aperuerat ubi ad dubitantium corda sananda vulnerum servata sunt vestigia. Qua in re duo mira, et, juxta humanam rationem sibi valde contraria, ostendit, dum post resurrectionem suam corpus suum et incorruptibile et tamen palpabile demonstravit. Nam et corrumpi necesse est quod palpatur, et palpari non potest quod non corrumpitur. Sed miro modo atque inæstimabili Redemptor noster et incorruptibile post resurrectionem et palpabile corpus exhibuit, ut, monstrando incorruptibile invitaret ad præmium, præbendo palpabile formaret ad fidem. Et incorruptibilem se ergo et palpabilem demonstravit, ut præfecto esse post resurrectionem ostenderet corpus suum et ejusdem naturæ, et alterius gloriæ.

« Et dixit eis : Pax vobis. » Pacem offerebat qui propter pacem venit. Et quibus antea dixit : « Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis (*Joan. xiv*), » modo dicit : « Pax vobis » quia pacem in nascente Christo angeli prædicaverunt mundo.

« Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et latus. Gavisunt ergo discipuli viso Domino. Dixit eis iterum : Pax vobis. » Iteratio confirmatio est. Dat pacem enim super pacem, sicut promisit per prophetam. Vel ideo iteratur, ut monstret pacificata per suum sanguinem quæ in cælo et quæ in terra.

« Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. » Sicut misit me Pater Deus Deum, et ego mitto vos homo homines. Pater amando Filium misit eum pati, et Dominus amans apostolos misit eos, non ad mundi gaudium, sed ad passionem. Mitti etiam Filium a Patre juxta naturam divinam potest intelligi. Eo enim modo a Patre Filius mittitur quo generatur. Si enim missio, solummodo incarnatio deberet intelligi, nullo modo Spiritus sanctus diceretur mitti, qui nequaquam incarnatus est. Sed ejus missio ipsa processio est a Patre et Filio. Sicut itaque Spiritus mitti dicitur qui procedit, ita Filius qui generatur.

« Hoc cum dixisset, insufflavit et dixit eis : Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt. » Insufflando significavit Spiritum sanctum non Patris solius esse Spiritum sed et suum. Ecclesiæ charitas quæ per Spiritum sanctum datur in cordibus nostris participum suorum peccata dimittit, eorum autem, qui non sunt ejus participes, tenet. Et ideo postea quam dixit, Accipite Spiritum sanctum, continuo de peccatorum remissione ac retentione subjecit. In terra quippe datur Spiritus, ut diligatur proximus; e cælo autem ut diligatur Deus.

Et sicut una est charitas et duo præcepta, ita unus Spiritus et duo data. Ante tamen discipulorum mentibus inerat Spiritus sanctus ad fidem; sed non ita manifeste, ut post resurrectionem. Unde illud : « Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus (*Joan. vii*). » Unde et per Moysen dicitur : « Suxerunt mel de petra, oleumque de firma petra (*Deut. xxxii*). » Nihil tale juxta historiam legitur, si tota series Veteris Testamenti recenseatur. Sed quia secundum Paulum petra erat Christus, mel de petra suxerunt qui Redemptoris miracula viderunt. Oleum vero de firma petra suxerunt, qui post resurrectionem ejus effusione sancti Spiritus ungi meruerunt. Infirma petra dedit mel, cum adhuc esset mortalis, vera petra oleum fudit cum post resurrectionem fuit impassibilis.

« Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli : Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis : Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam. » Non casu sed divina dispensatione gestum est, ut ille discipulus tunc deesset, post autem dubitans palparet, et palpans crederet. Plus enim infidelitas Thomæ ad fidem nobis profuit quam fides credentium, quia dum ad fidem palpando ducitur, nostra mens in fide solidatur.

« Et post dies octo iterum erant discipuli ejus intus et Thomas cum eis, venit Jesus januis clausis, stetit in medio, et dixit : Pax vobis. Deinde dixit Thomæ : Infer digitum tuum huc, et vide manus meas; et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus sed fidelis. » Corpus Domini intravit ad discipulos januis clausis, quod per nativitatem clauso exiit utero Virginis: Nec mirum si in æternum victurus ad discipulos intravit, qui moriturus clauso Virginis utero exivit. Duo mira juxta humanam rationem sibi valde contraria Dominus ostendit, dum post resurrectionem corpus suum incorruptibile et palpabile demonstravit. Nam et corrumpi necesse est quod palpatur, et palpari non potest, quod non corrumpitur. Sed miro modo Redemptor noster se monstrando incorruptibilem apparuit, ut nos invitaret ad præmium, et palpabilem se præbuit ut formaret ad fidem. Divinum factum non est mirabile multum, si ratione capi queat, aut ratione probari. Hæc fidei meritis est congrua vis rationis.

« Respondit Thomas et dixit ei : Dominus meus et Deus meus. » Videbat hominem et tangebatur et confitebatur Deum, quem non videbat neque tangebatur. Dicit ei Jesus : « Quia vidisti me credidisti. » Aliud vidit et aliud credidit : hominem vidit, et Deum confessus est. Non ait tetigisti, sed « vidisti, » quia generalis quodam modo sensus est visus; nam per alios quatuor nominari solet ut cum dicimus : Audi et vide, quam bene sonet, Olfac, et

vide quam bene oleat. Gusta et vide quam bene sapiat, tange et vide quam bene caleat. Unde et hic Dominus inquit :

« Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, » hoc est tange et vide. Vidit ergo solummodo intuendo, sive etiam tangendo. Dicit enim potest non ausum tunc fuisse discipulum tangere Dominum. Non enim scriptum est : Tetigit Thomas, sed quia vidit et credidit.

« Beati qui non viderunt et crediderunt. » Commendat fidem gentium, sed præteriti temporis usus est verbis ut ille qui id quod erat futurum in sua noverat prædestinatione jam factum. Sciendum est illum vere credere qui fidem complet opere. De his autem qui fidem nomine tenuis retinent, Paulus dicit : « Confitentur se nosse Deum, factis autem negant (Tit. 1). » Et Jacobus : « Fides sine operibus mortua est (Jac. 2). »

« Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non scripta sunt in libro hoc. Hæc autem scripta sunt ut credatis quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus. » Quasi finem libri ponit evangelista ad magnam commendationem sacramenti securæ narrationis, faciens ei quodammodo eminentiorem locum.

SERMO IN OCTAVA PASCHE.

Tres dies sunt invisibilis lucis, quibus illustratur interior spiritalis vitæ cursus. Primus dies est timor, secundus dies est veritas, tertius dies est charitas. Primus dies solem suum habet potentiam; secundus solem suum habet sapientiam; tertius solem suum habet benignitatem. Potentia ad Patrem, sapientia ad Filium, benignitas ad Spiritum sanctum pertinet. Alii sunt dies nostri, quos habemus exterius; alii, quos interius. Dies nostri exteriores, etiam cum nolimus, transeunt. Dies vero interiores, si volumus, in æte num permanere possunt. Ecce tres dies sunt: dies timoris, qui manifestat malum; dies veritatis, qui aufert malum; dies charitatis, qui restituit bonum. Dies veritatis clarificat diem timoris; dies charitatis clarificat et diem timoris et diem veritatis, donec perfecta fuerit charitas, et perfecte manifestetur omnis veritas, et timor pænæ transeat in timorem reverentiæ. De his diebus locutus est Osee propheta, dicens : « Vivificabit nos prius duos dies, in die tertia suscitabit nos (Ose. vi). » Nam qualiter Dominus noster Jesus Christus per humanitatem quam assumpserat, tertia die resurgens a mortuis in se nos vivificaverit et suscitaverit, audivimus et gavisi sumus. Sed dignum vultu est ut recompensemus ei beneficium suum, et quemadmodum nos in ipso tertia die resurgente resurrexerimus, ita et nos pro ipso et per ipsum tertia die resurgentes, eum in nobis resurgere faciamus. Nec credendum est quin a nobis sibi ipse velit retribuere quod prior ipse voluit impertiri. Sicut ergo ipse, ut nostram in se et per se salutem operaretur, tres dies habere voluit, ita et nobis, ut

PATROL. CLVII.

nostram in nobis per ipsum salutem operemur, tres dies dedit. Qui tres dies, etiam in illa ave, quæ phœnix appellatur, designantur. De qua dicit physiologus quia, cum impleverit decem annos vitæ suæ, intrat in ligna Libani, et replet ambas alas suas diversis aromatibus ejusdem ligni, faciensque variis de pigmentis nidum, congregat sarmentorum acerum maximum, sub domum ponens, accedensque ad aerem, solis ignem attrahit secum et incendit sarmenta, ac ingreditur nidum suum mense Martio et comburit se ipsum, et cinis primo die vertitur in vermem, secunda die in volucrem, tertia die in pristinum statum. Hic itaque phœnix, qui post longam ætatem decem annorum igne consumitur in cinerem, ac deinde vertitur in vermem, et postremum restauratur in statum priorem, designat illum de quo Propheta : « Ego, inquit, sum vermis et non homo (Psal. cxi). » Cur totius Dominus creaturæ vermiculo se voluerit comparari in passione et in sepultura sua, possumus hoc quidem humilitati primitus assignare, quæ sanctorum virtus est maxima, sicut sanctus Moyses ante Deum animal se irrationale proffertur; David se pulicem sæpe commemorat: sed magis illud accipiendum puto, quoniam vermis nulla extrinsecus admistione alieni corporis, sed de sola et pura terra procreatur: ideo illum comparatum Domino, quoniam et ipse Salvator de sola et pura Maria generatur.

Legimus et in libris Moysi de manna vermiculos procreatos (Exod. xvi). Digna plane et justa comparatio. Siquidem de manna vermiculus nascitur et Dominus Christus de Virgine procreatur; quin potius ipsam Mariam mannam dixi: im, quia est subtilis, splendida, suavis et virgo. Quæ velut cœlitus veniens, cunctis Ecclesiarum poculis cibum dulciorem melle defluxit. Qui cibus erat Christus, qui in passione ita opprobriis decoctus, quasi in vermem est redactus. Sed nunc ad historiam redeamus avia. Quingenti itaque si per decenum multiplicantur, v millia faciunt. Fuerunt autem ab Adam usque ad Christum v millia annorum. Quo longo tempore, cum per prævaricationem Adæ pene mundus deperiret totus, de Virgine nascitur Christus qui dum duabus alis, Dei scilicet dilectione ac proximi, collegisset diversa aromata sanctorum virtutum, composuit sibi ex eis in cordibus hominum quasi nidum, id est mansiunculam. Cui dum sacram supponeret, hoc est aridam vel mordacem infidelitatem Judæorum, quam in se excitabat ex opibus justitiæ quas fecerat, in tantam exarserunt nequitiam, ut, in mense Martio feria vi, igne passionis eum consumerent, et quasi in cinerem verterent, dum pro mundi salute illum crucifigerent. Deinde in sepulcro penitur, et quasi vermis in terra, sic die secundo in tumulo occultatur. Tertia vero die, sicut phœnix in priorem statum renovatur, ita et Christus de mortalitate ad immortalitatem resuscitatur. Aliter: Phœnix dicitur rubeus, et est Christus de quo dicitur: « Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? »

(*Isa. LXIII.*) » Edom, quod dicitur *rufus* est Esau appellatus, propter rufum pulmentum quo a fratre suo Jacob est cibatus. A quo dicta est regio Iduum in qua caput regni erat civitas Bosra. In hac Job regnavit, qui sua infirmitate Christi passionem præfiguravit. Christus de Edom venit, dum a gentibus passus, caro ejus sanguine rubuit. Vestis ejus in Bosra tingitur, dum in Hierosolymam, quæ caput regni fuit, vestis ejus sanguine aspergitur. Hic ut phœnix sarmenta odoriferarum arborum in nidum collegit, dum scriptis prophetarum Hierosolymam replevit. Eisdem vero sarmentis conburitur, dum secundum dicta prophetarum in Hierosolymam igne passionis consumitur. Tertia die avis reparatur, quia Christus tertia die a Patre suscitatur. Illud autem quod gestum est in Christo, non tantum remedium, sed etiam fuit sacramentum. Oportuit igitur ut visibiliter foris fieret, quatenus illud quod in nobis invisibiliter fieri debuit, significaret. Dies ejus extrinsecus fuerunt nostri: dies intrinsecus quærendi sunt. Tres ergo dies habemus intrinsecus, quibus illuminatur anima nostra. Ad primum diem mors pertinet, ad secundum sepultura, ad tertium resurrectionis.

Igitur in his tribus diebus notantur etiam tres diætæ medicinales, quæ sunt contra morbos veteranos salubre antidotum, contra quadriduanum Lazarum supercœieste balsamum. Has ituri sunt qui Domino sunt sacrificaturi. Hoc iter præceptum est filiis Israel ire ut sacrificarent Domino, cum evenerentur ex Ægypto. Mundus iste est relinquendus non loco, sed animo, non passibus proficiscendo, sed actibus proficiscendo. Harum trium diætarum mentionem facit sacerdos orans pro se et pro populo, ubi dicit: « Memores divinæ passionis tuæ, nec non gloriosæ resurrectionis ab inferis, et ascensionis in cælum. » Sane ducatum hujus religionis consecravit Christus caput nostrum tribus diebus mortis, resurrectionis, ascensionis. Passio, crucifixio, sepultura, totum est una diætæ. Sicut enim

Christus voluit ligari, crucifigi, per triduum quiescere, sic nos debemus sensus nostros, qui sunt pueri sine pædagogo, equus currens sine auriga et freno, a veterana consuetudine prohibere, et clavis justitiæ in cruce poenitentiae, immobiles valde et insensibiles ac mortuos efficere ut mundo crucifigamur in nobis. Multi crucifiguntur mundo non mundis ipsis: tales et despecti sunt mundo, sed ipsi amant mundum. Ili mundo mortui sunt, sed non mandant ipsis. Paulus ut purgamentum mundi erat, nec de mundo curabat. Unde ait: « Mihi mundus crucifixus est et ego mundo (*Galat. VI.*) » Qui sic cum Christo crucifigitur, Christo consepelitur, ut agat spiritalem sabbatismum. Hæc est sancta requies quam præcepit Dominus observari. Hæc est prima diætæ, scilicet declinare a malo. Tristitiam Dominicæ passionis secuta est gloria et gaudium resurrectionis: cui et nos conresurgamus, ut in « novitate vitæ ambulemus (*Rom. VI.*) » Hæc est secunda diætæ, hoc est facere bonum. Tertia diætæ est cum Domino ascendere, ut quo præcessit caput, sequantur et membra, quæ sursum sunt quærendo et sapiendo. Hanc diætæ facit justus quando superna contemplando, exprimit alterum Paulum vel alterum Martinum, dicens: « Cupio dissolvi, et esse cum Christo (*Philipp. I.*) » Quod est « et inhabita in sæculum sæculi (*Psal. XXXVI.*) » Si has diætæ quas David in hoc versu: « Declina a malo et fac bonum, et inhabita in sæculum sæculi (*ibid.*) » commemorat, processeris, sacrificium Domino offers, qui non aliud a te nisisite, qui non aliud nisi se dedit pro te. Vel hæc tres diætæ sunt tres processus quorum primus est relinquere peccandi consuetudinem. hanc concedit non multum timens parti suæ. Secunda deserere actum peccatum, et hanc concedit Pharao sed invitus et timens. Restat tertia difficillima, ipsam quoque cogi expellere quæ est recordatio affectuosa. Si hanc diætæ invito adversario nostro processerimus, ipsum cum omni militia in nihilum redigemus.

DOMINICA I POST OCTAVAS PASCHÆ.

« Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis (*Joan. X.*) » Non ex accidenti sed essentialiter est bonus, qui formam bonitatis quam imitemur adjungit, dicens: « Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. » Fecit quod monuit, ostendit quod jussit; animam posuit, ut in sacrario nostro corpus suum et sanguinem verteret, et oves quas redimerat carnis suæ alimento satiaret. Primum est exteriora nostra misericorditer ovibus impendere; postremum, si necesse sit, pro eisdem mori. Unde Joannes in Epistola sua: « Sicut Christus animam suam pro nobis posuit, sic et nos debemus pro fratribus ponere (*I Joan. III.*) » Hoc est proprium

D pastoris ad differentiam mercenarii vel *furti*. Quicumque præpositi Ecclesiæ sunt filii sunt pastores. Si pastores quomodo unus pastor, nisi quia sunt omnes membra unius pastoris, cujus sunt oves propriæ? « Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, vidit lupum venientem, et dimittit oves et fugit, et lupus rapit et dispergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. » Quicumque præpositus Ecclesiæ quærit temporalia commoda, et non ea quæ sunt Christi, mercenarius est. De talibus dicit Dominus: « Amen dico vobis, receperunt mercedem suam (*Matth. VI.*) » Mercenarius

rii autem necessarii sunt, quia per eos vox Christi auditur. Audite Dominum monstrantem mercenarios.

« Scribæ, inquit, et Pharisæi super cathedram Moysi sederunt; quæ dicunt facite; quæ autem faciunt facere nolite (*Matth. xxiii*). » Quid aliud dixit, nisi Per mercenarios vocem pastoris audite? Nullus enim mercenarius ausus est dicere populo Christi: Tua quære, non quæ Jesu Christi. Inde ergo lædit, unde mala facit, non unde bona dicit. Botrum carpe, spinam cave. Botrus aliquando conseritur spinis, et portat spina non suum fructum, quando spinis palmes incumbit. Cathedra Moysi vitis erat, Pharisæorum mores spinæ, doctrina vera per malos, palmes in sepe, et botrus inter spinas. Cautè elige, ne dum quæris fructum laceres mundum [manum?], et cum audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem. Quæ dicunt facite, eligite uvas; quæ autem faciunt facere nolite, cavete spinas. Audite Apostolum de mercenariis loquentem: « Quid enim dum omnimodo sive occasione, sive veritate Christi annuntietur? (*Philip. i.*) » Veritas, id est Christus a mercenariis occasione, a filiis veritate annuntiat. Filii æternam hæreditatem prius patienter expectant, mercenarii temporalem mercedem festinanter exoptant. Mercenarius itaque est qui locum pastoris tenet, sed lucrum animarum non quærit, quia terrenis commodis inhiat, et honore prælationis gaudet. Utrum tamen mercenarius sit, non bene dignoscitur, nisi cum lupo accedit, qui indicat quo animo grex a quoque custodiatur. Venit autem lupo cum quilibet injustus et raptor fideles opprimit. Fugit ergo qui pastor esse videbatur, et non erat, non mutando locum, sed subtrahendo solatium. Tacet enim, et non audet resistere injustitiæ. De quo per prophetam dicitur: « Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini (*Ezech. xiiii*). » Ex adverso ascendere est pravis libera ratione contraire. Murum opponere et stare in prælio in die Domini pro domo Israel est, cum et auctoritate justitiæ fideles contra perversorum injustitiam vindicamus. Est etiam malignus spiritus lupo mentes non corpora dilanians, caulas fidelium assidue circueiens. De quo dicitur: Et dispergit oves. Tunc enim dispergit cum alium ad luxuriam pertrahit, alium in avaritiam accendit, alium in superbiam erigit: hunc invidia stimulat, illum fallacia supplantat. Quasi ergo lupo gregem dissipat, cum fideles diabolus per tentationes necat. Mercenarius autem videns lupo fugit, quia mercenarius est et non diligit in ovibus Christum, sed lac et lanam: peccantem non libere audet arguere, excommunicandum non audet excommunicare, ne perdat commoditatem humanæ amicitiae, et ne incurrat molestiam humanarum amicitiarum. Fugit ergo quia tacet, tacet quia timet; fuga animi timor est, ne perdat quem diligit. Corpore stat: spiritu fugit. Quod ille non faciebat qui dicebat: « Et si corpore absens sum,

sed spiritu vobiscum sum (*Coloss. ii*). » Pastores igitur non sibi fugiunt si cedunt persecutioni, ut ipse Apostolus submissus in sporta per murum. Oves namque pastori in celo sedenti orationibus commendabat, se autem utilitati earum fugiendo servabat, sicut quodam loco ait: « Manere in carne necessarium propter vos (*Philip. i*). » Ab ipso namque omnes audierant: « Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam (*Matth. x*). » In mercenario ergo reprehenditur, non corporis fuga, sed mentis, et quod sua quærit, non quæ Jesu Christi.

« Ego sum pastor bonus, et cognosco meas et cognoscunt me meæ. » Cognosco meas, id est diligo; et meæ diligunt me. In bonis est ostium, ostiarius, pastor, oves. In malis fures; latrones, mercenarius, lupo. Dominus dicit se esse ostium et pastorem. Sed si consideremus proprietates, Christus nec pastor est, nec ostium, similitudine autem et pastor, et ostium, et ovis. Tanquam enim ovis ad immolandum ductus est. Janua est in capite, pastor in corpore. Dixit Petro: « Pasce oves meas (*Joan. xxi*). » Quasi diceret: Quid mihi dabis, quia amas me? Hoc da mihi: Si amas me, pasce oves meas. Per januam intra; nam qui ex alia parte ascendit, ille fur est et latro. In his personis invenies quos diligas, quos tolere, quos caveas. Diligendus est pastor, tolerandus est mercenarius, cavendus est latro. Mercenarius enim canonicè intrat, vera docet, quamvis intentione sinistra. Fur vero male intrat, falsa docet, et ideo est alienus.

« Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem. » Quod Filius agnoscit Patrem per se, et Deum nemo videt nisi per Filium, manifestum est ex hoc capitulo et ex ejus canonicis capitulis.

« Et animam meam pono pro ovibus meis. » Hæc est probatio dilectionis ad Patrem et ad oves. Sic et Petrus tertio confitens amorem jubetur pascere oves, et pro eis mori. Tenete, quia Christus est verbum, anima, caro. Non defuerunt hæretici Apollinaristæ dicti, qui ausi sunt dogmatizare quod Christus non esset nisi Verbum, et caro sine anima.

« Et alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor. » Unum ovile est unitas in Christo. Unde Paulus: « Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum (*Ephes. ii*). » Ex hoc ovili dictum est de illis qui salvandi erant in Israel, de quibus Dominus dixit: « Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel (*Matth. xv*). » Hoc ideo dixit, quia præsentiam corporalem non exhibuit, nisi populo illi; ad gentes enim non perrexit, sed misit suos in quibus ipse locutus est.

SERMO DE PASTORIBUS ET MERCENARIIS ATQUE SUBJECTIS.

« Pastor bonus animam suam ponit pro ovibus suis (*Joan. x*). » Sicut pervigilat pastor qui contra bestias oves custodire solet, ita et Dei sacerdos su-

pra gregem Christi sollicitus esse debet, ne inimicus vastet, ne persecutor impetat, ne potentioris cujusque cupiditas vitam pauperum inquietet. Pravi pastores non habent curam de ovibus; sed, sicut legitur in Evangelio de mercenariis, vident lupum venientem et fugiunt. Tunc enim fugiunt, quando potentibus tacent, et malis resistere metuunt. Scire etenim praelati debent, quia, si perversa unquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Unde necesse est ut tanto se cautius a culpa custodiant, quanto per prava quæ faciunt non soli moriuntur. Admonendi sunt illi, scilicet subjecti, ne districtius puniantur, si absoluti reperiri nequiverint saltem de se; isti scilicet praelati, ne subditorum erratibus judicentur, etiam si se jam de se securos inveniant; illi ut tanto circa se sollicitius vivant, quanto eos aliena cura non implicat; isti vero ut sic aliorum curas expleant, quatenus et suas agere non desistant, et sic in propria sollicitudine ferveant, ut a commissorum custodia minime torpescant. Illi enim sibimet vacanti dicitur: «Vade ad formicam, et considera vias ejus, piger, et disce sapientiam (Prov. vi).» Iste autem terribiliter admonetur, cum dicitur: «Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, et illaqueatus es verbis oris tui, et captus propriis sermonibus (ibid.).» Spondere namque pro amico est alienam animam in periculo suæ conversationis accipere. (GREGORIUS.) Unde et apud extraneum defigitur, quia apud curam sollicitudinis quæ ante deerat mens ligatur. Verbis oris sui illaqueatus est, ac propriis sermonibus captus, quia, dum commissis sibi cogitur bona dicere, ipsum prius necesse est quæ dixerit custodire. Illaqueatur igitur verbis oris sui, dum ratione exigente constringitur, ne ejus vita ad aliud quam admonet relaxetur. Unde apud districtum judicem cogitur tanta in opere exsolvere, quanta eum constat aliis voce præcepisse. Ubi et bene mox exhortatio subditur, ut dicatur: «Fac ergo quod dico, fili mi; et temetipsum libera, quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina; suscita amicum tuum, ne dederis oculis tuis somnum, nec dormitent palpebræ tuæ (ibid.).» Quisquis enim aliis in exemplo ad vivendum præponitur, non solum ut ipse evigilet, sed etiam ut amicum suscitet admonetur. Ei namque vigilare bene vivendo non sufficit, si non et illum cui præest a peccati torpore disjungit. Bene autem dicitur: «Ne dederis somnum tuis oculis, nec dormitent palpebræ tuæ.» Somnum quippe oculis dare est intentione cessante, subditorum curam omnino negligere. Palpebræ vero dormitant, cum cogitationes nostræ ea quæ in subditis arguenda cognoscunt, pinguedine deprimente dissimulant. Plene enim dormire est commissorum acta nescire nec corrigere. Non autem dormire, sed dormire est, quæ videm reprehendenda sunt cognoscere, sed tamen propter mentis lædium dignis ea increpationibus

non emendare. Dormitando vero oculus ad plenissimum ducitur somnum, quia, dum plerumque qui præest, malum quod cognoscit non resecat, ad hoc quandoque negligentia suæ merito pervenit, ut quod a subjectis delinquitur nec cognoscat.

Admonendi sunt itaque qui præsent, ut per circumspeditionis studium cæli animalia fieri contentant; oculos pervigiles intus et in circuitu habeant. (GREGORIUS.) Ostensa quippe cæli animalia in circuitu et intus oculis plena describuntur (Ezech. v), dignumque est ut cuncti qui præsent intus atque in circuitu oculos habeant, quatenus et interno iudici in semetipsis placere studeant, et exempla vitæ exterius præbent, ea quæ in aliis sunt corrigenda deprehendant. Admonendi sunt subditi, ne præpositorum suorum vitam temere judicent, si quid eos fortasse gerere reprehensibiliter vident, ne unde recte mala redarguunt, inde per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt ne, cum culpas præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant, sed sic si qua valde sunt eorum prava apud semetipsos opera præpositorum dijudicent, ut tamen divino constricti timore ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent. Quod melius ostendimus, si David factum ad medium deducamus. Saul quippe persecutor cum ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, illic David cum viris suis inerat (I Reg. xxiv), qui jam tam longo tempore persecutionis ejus mala tolerabat. Cumque eum viri ad feriendum Saulem accenderent, frogit eos responsionibus, quia manum mittere in Christum Domini non deberent. Qui tamen occulte surrexit, et oram chlamidis ejus abscondit. Quid enim per Saulem, nisi mali rectores; quid vero per David, nisi boni subditi designantur? Saulem igitur ventrem purgare est pravos præpositos, hoc est mercenarios conceptam in corde malitiam usque ad opera miseri odoris extendere, et cogitata apud se noxia factis exterioribus exsequendo monstrare. Quem tamen David ferire noluit, quia piæ subditorum mentes ab omni se peste obrectationis abstinentes, præpositorum vitam nullo linguæ gladio percutiant, etiam cum de imperfectione reprehendunt. Qui et si quando pro infirmitate sese abstinere vix possunt ut non extrema quædam, atque exteriora præpositorum mala, sed tamen humiliter loquantur, quasi oram clamidis silenter incidunt, videlicet dum prælatæ dignitati saltem innoxia et latenter derogant, quasi regis superpositi vestem fœdant. Sed tamen ad semetipsos redeunt, seque vehementissime de tenuissimi verbi laceratione reprehendunt. Unde bene illic scriptum est: «Post hæc David percussit cor suum eo quod abscondisset oram chlamidis Saul (ibid.).» Facta quippe præpositorum oris gladio ferienda non sunt, etiam cum recte reprehendenda judicantur. Si quando vero contra eos vel in minimis linguabitur [lingua labitur?], necesse est ut per afflictionem poenitentia cor prematur, quatenus ad semetipsum redeat, et cum præpositæ potestati deliquerit, ejus contra se judi-

ciam a quo sibi praelata est perhorrescat. Nam cum A contra se et Aaron conqueri populum cognovisset
 praepositis delinquimus, ejus ordinationi qui eos ait: « Nos enim quid sumus? nec contra nos est
 vobis praetulit obviamus. Unde Moyses quoque cum murmur vestrum, sed contra Dominum (Exod. xvi). »

DOMINICA II POST OCTAVAS PASCHÆ.

Secundum Joannem

« Modicum et jam non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me, quia vado ad Patrem. Dixerunt ergo ex discipulis ejus ad invicem: Quid est hoc quod dicit modicum, et non videbitis me, et iterum, modicum et videbitis me, et quia vado ad Patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit, modicum? Nescimus quid loquitur (Joan. xvi). » Hoc eos movebat, quia dixit, Modicum. Sed postea manifestum fuit. Nam post paululum passus est, et non viderunt eum; rursus post paululum resurrexit, et viderunt eum. Vel ita: Modico tempore non viderunt eum, dum requievit in monumento, et modico tempore viderunt eum quando eis apparuit xl diebus post resurrectionem. Propter ea modico tempore videbitis me quia vado ad Patrem, deposita mortalitate humanam naturam cælis inferens. Quod autem ait: « Et jam non videbitis me, » sic accipiendum est quomodo superius ait: « De justitia vero quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me (ibid.), » quia scilicet mortalem eum non amplius viderent.

« Cognovit autem Jesus quia volebant eum interrogare, et dixit: De hoc quaeritis inter vos, quia dixi: Modicum et non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me. Amen, amen dico vobis quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit. Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. » Contristati sunt de morte Domini, sed mox de resurrectione lætati. Mundus autem significat hic inimicos, a quibus occisus est Christus.

« Mulier cum parit tristitiam habet, quia venit hora ejus. Cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. » Partus gaudio comparatur, tunc magis quando non puella, sed puer nascitur. Gaudium ipse est Christus, de quo Apostolus: « Christus, inquit, resurgens a mortuis jam non moritur (Rom. vi). »

« Et vos nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum. Et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. » Dominus exponit paradigma quod de muliere proposuit. Tristitiam enim habuerunt apostoli passo Domino, sed peracta resurrectionis gloria gavisi sunt viso Domino. Et gaudium eorum non tollitur ab eis, quia, et si postmodum persecutiones pro Christi nomine ac tormenta passi sunt, spe tamen resurrectionis et visionis illius accensi, libenter adversa quæque ferebant, imo gaudium existimabant cum

in tentationes varias inciderent. Quod autem ait: Iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, sic intelligitur: Eripiam vos ab adversariis, coronabo vos victores, probabo me semper vidisse vos certantes. Et in illo die non rogabitis me quidquam. In die visionis æternæ non petetis, vel non interrogabitis, quia tunc crit plena cognitio et sufficientia. Hoc verbum quod est rogare non solum petere, verum etiam interrogare significat, et Græcum unde hoc translatum est, tale habet verbum quod utrumque possit intelligi. Ergo ambiguum est. Possunt hæc et ita exponi, ut in discipulis universæ loquatur Ecclesiæ Dominus, velut ibi: « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi (Matth. xxviii). » Modicum et jam non videbitis me, et ad hoc refertur, quia vado ad Patrem. Eundo scilicet ad Patrem, subtraham corporalem visionem, ut fructuose credat Ecclesia. « Et iterum modicum et videbitis me » æterna visione.

« Modicum secundum hanc sententiam intellige hujus pervolantis sæculi tempus. Plorabitis, inquit, quia plorant omnes boni in ærumpnis hujus vitæ, sed mundi amatores gaudent. Mulierem dicimus sanctam Ecclesiam propter fecunditatem honorum operum, et quia spirituales Domino filios gignere non desinit, qui nunquam in mundi tentationibus exerceri desistit, quando in mundo spiritalium virtutum profectibus insistit. At cum devicto laborum certamine ad palmam pervenerit, jam non meminit pressuræ præcedentis propter gaudium perceptæ retributionis. « Non sunt enim condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam (Rom. viii), quando Deo similes erimus, et videbimus eum sicuti est (I Joan. iii), » ut ait Apostolus in epistola sua. Nunc parturit Ecclesia gemendo (Rom. viii), tunc pariet lætando. Et ideo masculum, quia ad fructum contemplationis cuncta officia referuntur actionis. Et sicut mulier nato in hunc mundum homine lætatur, ita Ecclesia nato in vitam futuram populo exultatione repletur. Pro qua nativitate multum laborans et gemens in præsentem quasi parturiens dolet. Nec novum cuique deberet videri, si natus dicatur qui ex hac vita migraverit. Quomodo enim nasci dicitur cum quis de utero matris egreditur, ita etiam potest natus appellari, qui solutus a vinculis carnis ad lucem sublimatur æternam. Unde mos ecclesiasticus obtinuit ut dies martyrum sive confessorum Christi, in quibus de sæculo transierunt, Natales vocitemus, eorumque solemnia non funebria, sed natalitia dicantur. Sequitur:

« Et vos quidem tristitiam habetis. » Omnis Ecclesia per hujus vitæ labores et angustias ad æterna præmia cælestium gaudiorum tendit, quia « per multas tribulationes, ut ait Apostolus, oportet nos intrare in regnum Dei (Act. xiv). » Dicens Dominus iterum « et videbo vos » secundum promittit adventum, in quo universam videbit Ecclesiam ad remunerandum ex integro. Et quia in plenitudine illius gaudii non rogabimus modo, petendum est ut illuc perveniamus.

SERMO DE VISIONE DEI.

Si quæris utrum Deus possit videri, respondeo : Potest. Si quæris unde sciam, respondeo : Quia in verissima Scriptura legitur : « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v), » et cætera talia. Si quæris quomodo invisibilis sit dictus, si videri potest, respondeo invisibilem esse natura. Videtur autem, cum vult, sicut vult. Plurimis enim visus est non sicuti est, sed quali specie illi placuit apparere. Quid est ergo quod eadem dicit auctoritas : « Deum nemo vidit unquam (Joan. iv). » Et quod amplius planius explicans : « Quem nemo, inquit, hominum vidit, nec videre potest (I Joan. iv). » Quomodo ergo vidit Deum Abraham, Isaac, Jacob, Job, Moyses, Michæas, Isaias, et si qui alii sunt de quibus veracissima Scriptura testatur quod Deum nemo hominum unquam vidit, nec videre potest. Magna quæstio est, quomodo non sit contrarium quod tot antiqui Deum viderunt, si Deum nemo vidit unquam, quia nemo hominum vidit, nec, videre potest. Certe refelli non potest, dicit Ambrosius, vel Patrem vel Filium, vel certe Spiritum sanctum, si tamen est sancti Spiritus visio, ea specie videre [videri?], quam voluntas elegerit, non natura formaverit. Quoniam Spiritum quoque visum accipimus in columba, et ideo Deum nemo vidit unquam, quia eam quæ in Deo habitat plenitudinem deitatis, nemo aspexit, nemo mente aut oculis comprehendit. Unde Moyses ait Deo, cum quo amicus amico, facie ad faciem loquebatur : « Si inveni gratiam ante te, ostende mihi temetipsum (Exod. xxxiv). » Quid ergo ? ille, non erat ipse. Si non esset ipse, non ei diceret, Ostende mihi temetipsum, sed, Ostende mihi Deum. Et tamen si ejus naturam substantiamque conspiceret, multo minus diceret : Ostende mihi temetipsum. Ipse ergo erat in ea specie, qua apparere voluerat. Non autem ipse apparebat in natura propria, quam Moyses videre cupiebat. Ea quippe promittitur sanctis in alia vita. Unde quod re-

spensum est Moysi verum est, quia nemo potest videre faciem Dei, et vivere (Exod. xxxiii); id est nemo potest eum in hæc vita vivens videre sicut est. Nam multi viderunt, sed quod voluntas elegerit, non quod natura formavit. Si quæris quomodo eum vidit vel Cain sceleratus, quando de suo scelere ab illo interrogatus et judicatus est; vel ipse etiam diabolus, quando venit cum angelis ut coram illo assisteret; vel « beati mundicordes, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v), » respondeo : — hoc non esse consequens, ut etiam videant Deum qui voces ab eo factas aliquando audiunt. Neque enim viderunt quando dixit ad Filium : « Et clarificavi, et iterum clarificabo (Joan. xi), »

Verumtamen non esse mirandum, si aliquando etiam non mundicordes videant Deum in specie quam voluntas ejus fecerit, latente invisibili, et apud se incommutabili manente natura. — Si quæris utrum etiam sicuti dictum est aliquando possit videri, respondeo : Filiis hoc esse promissum, de quibus dictum : « Scimus quia, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est (Joan. iii). » Non enim quæritur quomodo videatur Deus, non ea specie, quæ in isto sæculo voluit quibusdam apparere, sed quomodo videatur in illo regno, ubi eum filii ejus videbunt sicuti est. Tunc quippe satiabitur in bonis desiderium eorum. Non enim indigni Deum videbunt, de quibus dictum est : « Tollatur impius, ne videat claritatem Dei. » Quibus etiam dicitur : « Ite, in ignem æternum, qui præparatus est diabolo et angelis ejus (Matth. xxv). Promisit Deus se ostensurum dilectoribus suis, cum Patre unum Deum, non quomodo in hoc sæculo in corpore visus est a bonis et malis, et in judicio enim futuro, quo sic venturus est, quomodo visus est iens in cælum, hoc est in eadem forma filii hominis. Eandem itaque formam videbunt, quibus dicitur : « Esurivi, et non dedistis mihi manducare (ibid.), » et quia Judæi videbunt in quem pupugerunt (Apoc. i), non illam Dei formam, in qua non arbitratus est rapinam esse æqualis Deo (Philipp. ii). In illa die tunc videbunt Deum, qui videbunt sicut est. Nec ideo videbunt, quia pauperes spiritu in hac vita fuerunt, quia mites, quia lugentes, et cætera; sed quia mundo sunt corde. Quo mundo corde videbitur, qui nec in loco videtur, nec oculis corporalibus videtur, nec conscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu.

DOMINICA TERTIA.

Secundum Joannem.

« Vado ad eum qui me misit, et nemo ex vobis interrogat me : Quo vadis ? » (Joan. xvi.) Significat se tam manifeste iturum, ut non opus fo-

ret interrogare quo iret. Videbunt enim in nube ascendentem, certi de gloria, qui prius prædicta passione quæsierant : Domine, quo vadis ?

« Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia inplevit cor vestrum. » Contristabatur humanus affectus, quia carnalis desolabatur affectus vel aspectus. « Sed ego veritatem dico vobis : Expediit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos. » Si alimenta tenera quibus vos alui non subtraxero, solidum cibum non esurietis. Si carnali carnaliter adhæseritis, capaces spiritus non eritis. Sensus est : Non potestis plane capere Spiritum quandiu secundum carnem sum vobiscum. Unde ille qui acceperat Spiritum, inquit : « Et si noverimus secundum carnem Christum ; sed nunc jam non novimus (II Cor. v). »

« Et cum venerit ille arguet mundum de peccato et de justitia et de judicio. » (Augustinus.) Hoc est dabit vobis, timore depulso, libertatem arguendi. Inseparabilia sunt opera Trinitatis, sed sigillatim commendantur personæ, ut sine confusione, et unitas intelligatur et trinitas.

« De peccato quidem quia non credunt in me. De justitia vero, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me. » Si aliquando justus arguitur de peccato, arguitur non de justitia. Hinc scriptum est : « Non est justus in terra : qui faciat bonum, et non peccet (Eccl. vii). » Item : « Noli effici justus multum (ibid.). » Non est hic notata justitia sapientis, sed superbia præsumptis. Qui enim fit multum justus, ipso nimio fit injustus. Multum autem facit justum qui dicit se non habere peccatum, aut qui se putat non gratia Dei, sed sua voluntate effici justum. Arguitur itaque mundus de peccato, quia non credit in Christum ; arguitur de justitia quorundam credentium ; nam fidelium comparatio est infidelium vituperatio. Sensus est : Erit vestra justitia qua mundus arguitur, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me, quia in eum quem non videbitis credetis. Quando autem me videbitis, videbitis me non humilem ut modo, sed excelsum ; non mortalem, sed sempiternum ; non judicandum, sed judicatum : et de hac fide vestra idem justitia arguet Spiritus sanctus incredulos. Idem in secundo libro De baptismo parvulorum. Quæ est ista justitia, qua, cum eum non viderent, mundus argueretur, nisi ea quæ justus ex fide, et qua nos non respicientes quæ videntur, sed quæ non videntur spiritu et fide, spem justitiæ exspectamus ? « De judicio autem quia princeps hujus mundi jam judicatus est. » Princeps mundi est diabolus, de quo alibi : « Ecce venit princeps hujus mundi, et in me non habet quidquam (Joan. xiv). » Mundus accipitur et in bono et in malo. Nam sicut arbor foliis et pomis, area pallis et granis, ita fidelibus et infidelibus plenus est mundus. Judicatus est diabolus, id est judicio ignis æterni destinatus. Judicio arguitur mundus, quando cum suo principe judicatur. Credant itaque homines, ne arguantur. Transcant in numerum fidelium, ne arguantur de justitia eorum quos justificatos non imitantur. Caveant

A futurum judicium, ne cum principe mundi judicentur. Claret quia Filius Dei eum esset in mundo arguebat mundum, id est sectatores mundi de peccato suæ incredulitatis ; de justitia, quia eum imitari nolebant ; de judicio, quia diabolus, qui jam judicatus et condemnatus erat, sequerentur. Sed non sine causa Spiritum cum veniret, hoc idem dicit acturum, quia per ejus inspirationem corroborandus erat animus discipulorum, ne mundum, qui contra se fremebat, arguere timerent. Judicatus est diabolus a Domino, cum et ipse dæmonia ejiceret, et discipulis daret potestatem calcandi super omnem virtutem inimici.

« Adhuc multa habeo vobis dicere ; sed non potestis portare modo. » Non est contra ad hoc quod superius dixit, « omnia quæ audivi a Patre meo nota feci vobis (Joan. xv), » quia simile est illi prophético : Qui fecit quæ futura sunt.

« Cum autem venerit Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. » Quidam codices habent : « Deducet vos in omni veritate. » Unde illud : « Deduc me, Domine, in via tua, et ingrediar in veritate tua (Psal. lxxxv). » Non arbitror hanc veritatem posse compleri in hac vita. Unde Apostolus : « Nunc ex parte cognosco, tunc autem cognoscam sicut et ego cognitus sum (I Cor. xiii). » Quis enim homo sicut angeli sapit Trinitatem. Quæritur utrum spirituales homines aliquid habeant in doctrina quod carnalibus taceant, et spiritualibus dicant. Si dixerimus non, officietur illud Apostoli ad Corinthios : « Non potui vobis loqui, quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus (I Cor. iii). » Si autem dixerimus habent, timendum est ne sub hac occasione in occultis nefaria doceant. Hoc igitur præcognito, quod ea quæ simul audiunt spirituales atque carnales quique pro suo modo capiunt, illi ut cibi solidamentum, isti ut lactis alimentum, in illa intelligitur necessitas, ut aliqua secreta doctrinæ taceantur fidelibus parvulis, seorsum dicenda intelligentioribus ? Quod enim ait Apostolus, ita intelligendum est : Non potuistis capere quæ loquebar quasi spirituales, sed quasi carnales. Unde ait ad Hebræos : « Facti estis opus habentes lacte, non solido cibo (Hebr. v). » Ex quo fit ut spirituales ista carnalibus non omnino taceant propter Catholicam fidem, quæ omnibus prædicanda est ; nec tamen sic desiderant ut volentes eam perducere ad intelligentiam, sermonem vertant in fastidium capacibus. Ipse homo Christus sincerum lac dicitur parvulorum, qui cum bene a spiritualibus capitur, invenitur solidus cibus, et Dominus angelorum. Proinde nec sic parvuli sunt lactandi, ut semper non intelligant Deum, nec sic ablactandi ut descrant hominem Christum.

« Non enim loquetur a semetipso, sed quæcumque audiet loquetur. » Et Filius et Spiritus sanctus æquales sunt Patri. Quid autem intersit inter procedere et nasci, et longum est disserere, et temerarium diffinire : quia si quid mens iude comprehendit,

linguæ tamen difficillimum est explicare, quantumlibet præsit doctor, quantumlibet assit auditor. Sensus est: « Non loquatur a semetipso, » quia non est a semetipso. Ab illo ergo audiet a quo procedit. Audire illi scire est; scire vero esse. Non moveat quod verbum futuri temporis positum est, quia in eo quod sempiternum est, cujuslibet temporis verbum ponatur, non mendaciter ponitur. Quamvis enim natura est, illa incommutabilis est, et non reipsa fuit et erit, sed tantum est. Inde illud: « Ego sum qui sum, et qui est misit me ad vos (Exod. iii); » tamen propter mutabilitatem temporum in quo versatur nostra mutabilitas non mendaciter dicimus et fuit, et est, et erit.

« Et quæ ventura sunt, annuntiabit vobis. » Multi habuerunt spiritum prophetiæ, sed quia nonnulli infirmos curant, mortuos suscitant, demonibus imperant, nec tamen futura cognoscunt, potest sic accipi, quia Spiritus adveniens ventura nuntiaret, reducens ad memoriam gaudia cælestia.

« Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. » Quasi dicat: Ista omnia faciet Deus per Spiritum, id est per bonitatem suam. Me clarificabit auferendo vobis timorem, et dando amorem ardentiorum. Quod ipsi facturi erant in Spiritu sancto, hoc eundem Spiritum dixit esse facturum, ut illud: « Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis (Matth. x). » Verbum Græcum quod est *doxasse* (δοξάσαι), Latini interpretes, alius glorificabit, posuerunt. Nam doxa unde dictum est doxasse, et *claritas* interpretatur et *gloria*. Et quia gloria facit claros, et claritas gloriosos, quod utroque verbo significatur, idem est. Gloria est frequens de aliquo fama cum laude, quæ Christo de seipso non magnum contulit aliquid, sed mundo. Bonum enim laudari non laudato, sed laudantibus prodest. Gloria falsa triplex est: in rebus, in hominibus, in utrisque. In rebus fallitur qui putat id verum esse quod malum est. In hominibus similiter. In utrisque quando et vitium virtus putatur, et ipse qui propter hoc laudatur non habet quod putatur, sive bonus sit sive malus. Donare quippe suas res histrionibus vitium est immane, non virtus. Et scitis de talibus quam sit frequens fama cum laude, ut illud: « Laudatur peccator in desideriis animæ suæ (Psal. ix). » Laudatores talium non in hominibus falluntur, sed in rebus. Malum est enim quod bonum esse credunt. Ipsi vero vitiosi tales sunt quales cernuntur. Laudatores hypocritarum non falluntur in rebus, sed in hominibus. Laudatores autem illorum qui creduntur liberare patriam magicis artibus, in utroque falluntur. Vera gloria non beatificat justum, sed tamen gloriandum est, quia justa diligunt. Vera gloria est in Catholica Ecclesia. Unde Propheta: « Exaltare super cælos, et super omnem terram gloria tua (Psal. lvi). » De meo, inquit Filius, accepit Spiritus, quia de

A Patre accepit Spiritus sanctus unde accepit Filius: Spiritus sanctus de Patre accepit procedendo, Filius nascendo. Pater de nullo natus est, de nullo processit. Et sicut Pater genuit Filium, vita scilicet vitam, sic ei dedit vitam procedere de illo, sicut procedit de ipso. Nascitur a Patre veritas, procedit ab utroque charitas ad sanctificandam creaturam. Nascitur a Patre sapientia; exit ab utroque ad creaturas benevolentia. Nascitur a Patre consilium; exit ab utroque ad creaturas dilectionis beneficium. Nascitur a Patre Verbum; pervenit ab utroque benignitatis donum. Splenduit a Patre splendor æternus, processit ab utroque bonæ voluntatis affectus. Cui igitur tota Trinitas sit Spiritus, id est incorporea natura, Spiritus sanctus sigillatim dicitur Spiritus, tanquam Patris et Filii spiramentum, seu spiraculum. Inspiratur enim Spiritus sanctus a Patre et Filio ad sanctificandum, nec venit sine Patre et Filio, quia Trinitas indivisa est. Procedit æternaliter Spiritus a Patre et Filio per effectum distribuendi donationes: procedit, inspiratur, mittitur ex tempore per infusionem gratiarum. Hæc inspiratio, hæc temporalis processio, sive missio quotidie fit, dum quotidie diversis diversa dona conferuntur.

« Omnia quæcumque Pater habet, mea sunt. » Sensus est: Id ipsum quod Pater est, in me est, et ego ex illo; ita quod Pater Filii est Pater, et Filius Patris est Filius.

C « Propterea dixi quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. » Dixi quia de eodem sunt (sic) procedere Spiritus sanctus quo et ego genitus, ne putetur Spiritus minor me, vel natus de me, sicut ego de Patre.

SERMO DE TRIBUS DIEBUS PASSIONIS, RESURRECTIONIS ET ASCENSIONIS.

D Egregius psalmista David commemorationem faciens trium dierum, scilicet passionis, resurrectionis atque ascensionis, sic ait in psalmis: « Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio. Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto (Psal. ci). » Pellicanus avis Ægyptiaca est, deserta quærens, maxime tamen habitans in desertis ripis Nili fluminis. Hæc avis pullos suos, dum illos charius tractare cupit, rostro perimit, postea super eos plangit, et in tantum se alis et rostro vulnerat quod in tertia die sanguinem fundit. Quo mox ut irrotantur, reviviscunt pulli. Hoc autem Domino nostro Jesu Christo non disconvenit, qui avis est solitudinis, quia solus de Virgine natus, solus sine delectatione conceptus, et sine dolore natus. Qui pullos suos, id est homines a se factos justo iudicio suo interfecit, et super eos planxit, quia pro eis infirmari voluit: post legem autem, id est in tempore gratiæ, quod quasi dies tertia est, quantum ad illud tempus quod ante legem et sub lege sanguine suo fuso in cruce, ipsos vivificavit. Et sicut pellicano solitudinis Christus similis factus fuerat, ita etiam factus fuerat

nycticorax habitans in domicilio. Nycticorax est avis volitans in tenebris. Domicilium autem est destructum ædificium, ubi soli parietes sunt. Avi nycticoraci Christus comparatur, cum post crucem in domicilio sepulcri ponitur, ac per aliquot horas illic inhabitare docetur. Deinde tertia die vigilavit, et factus est sicut passer solitarius in tecto, quia cum in passione dormisset, ac deinde a morte resurrexisset factus est sicut passer volans, hoc est in cælum ascendens, uli quasi solitarius in tecto, id est in cælo ad dexteram Patris residet.

Isti sunt illi tres dies, ex quibus illuminatur anima. Sed primus dies est timor, secundus veritas, tertius est charitas. Dies timoris est dies potentiae, qui est Patris; dies veritatis est dies sapientiae, hoc est Filii; dies charitatis est dies benignitatis, id est dies Spiritus sancti. Dies quidem Patris, et dies Filii, et dies Spiritus sancti, in claritate divinitatis, unus dies est; sed in nostræ illuminatione mentis, quasi alium diem Pater, alium diem Filius, alium diem Spiritus sanctus habet, non quod ulatenus credendum sit Trinitatem, quæ inseparabilis est natura, in operatione posse separari, sed ut distinctio personarum in distinctione operum valeat intelligi. Quando ergo potentia Dei, considerata in admiratione, cor nostrum excitat, dies Patris est. Quando vero sapientia Dei inspecta agnitione veritatis, cor nostrum illuminat: dies Filii est. Quando autem benignitas Dei attenda ad amorem cor nostrum inflamat: dies est Spiritus sancti. Potentia terret, sapientia illuminat, benignitas ketificat. In die potentiae per timorem morimur; in die sapientiae [per contemplationem veritatis a strepitu mundi sepelinur; in die benignitatis per amorem et desiderium æternorum bonorum resurgimus. Itaque in die potentiae, sexto die Christus mortuus est; septimo die in sepulcro jacuit; octavo die ut leo resurrexit. De quo leone fertur quod apertis oculis dormiat, et cauda sua vestigia deleat, ne a venatoribus inveniri queat. Ita Dominus Jesus, leo de tribu Juda, dormivit, et somnum mortis cepit in humanitate; sed vigilavit in divinitate. Mysterium nostræ reparationis carne sic celavit, quod a demonibus in persecutionibus indagari non valuit. Dicitur etiam quod læna catulos suos mortuos fundat, et ipsi ad vocem patris rugientis die tertio surgant. Sic triduo Christus qui in sepulcro jacuit mortuus, die tertia surrexit. Patris voce expegefactus, sicut olim de eo prædixit Jacob patriarcha præcipuus: « Juda dormiet ut catulus leonis: quis suscitabit eum? Ad prædam, fili mi, descendisti. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine olivæ pallium suum (Gen. XLIX). » Dominus de tribu Juda

ut catulus leonis dormivit cum triduo in sepulcro deliuit: quem Pater tertia die suscitavit. Ad prædam descendit, cum ad inferna descendens forti alligato spolia ejus diripuit. In vino stolam lavit, cum corpus suum sanguine maduit. In sanguine olivæ pallium suum lavit, cum Ecclesiam oleo chris-matis sanctificavit.

Est alia bellua quoque quam crocodilum dicunt, vicenorum pedum in longitudine. Hæc interdum in aquis, nocte vero moratur in terris; prætereuntes invadit, lacerat, devorat, in sole aperto ore dormiens recubat. Quis itaque per crocodilum, nisi diabolus, declaratur, qui ante Christi adventum influxis cordibus gentilium, nunc autem in aridis mentibus Judæorum versatur. Hic prætereuntes devorant, quia cunctos ante Christi passionem obeuntes ad tartara rapiebat. Sed adhuc aperto ore fluente Jordanis absorbere inhiat, quia avidus baptizatos etiam devorare festinat. Est et alia bestia, nomine enidrus, spinis repletus velut ericius. Hæc luto se involvens apertum os crocodili ingreditur, moxque ab eo deglutitur. Quæ cuncta interna ejus spinis terebrat, et enecata bestia viva remeat. Bestiola spinosa est Christi caro, nostris miseriis ærumnosa. Hæc se luto involvit dum opprobriis mortis succubuit. Belluæ os ingreditur, dum insatiabili inferno devoratur. Sed interna belluæ eviscerat, et victrix egreditur, quia Christus infernum despoliat, et cum aliis a morte resurgens, victor ad astra revertitur. Et quomodo Lazarus mortuus resurrexit, resurrexerunt multa corpora, ut Dominum ostenderent resurgentem, et tum monumenta aperta sunt: sed non ante resurrexerunt quam Dominus ut esset primogenitus resurrectionis ex mortuis. Intraverunt itaque sanctam civitatem (Matth. xxvii). » Sanctam civitatem dixit aut cœlestem Hierusalem, in qua visi sunt, aut terrestrem, quæ ante sancta a fuit propter templum, et sancta sanctorum, et ad distinctionem aliarum urbium, in quibus idola colebantur. Multis apparuerunt, his videlicet qui videre meruerunt. (Remicus.) Hi creduntur cum Domino ascendente ascendisse tantum simul cum corpore. Igitur ut præfatum est, sicut in die potentiae sexta die Christus mortuus est, septima die in sepulcro jacuit, octava die resurrexit, ita simili modo primum potentia in die suo per timorem nos a carnalibus desideriis foris occidat, deinde sapientia in die suo intus in abscondito contemplationis sepeliat; postremo benignitas in die suo per desiderium divini amoris vivificatos exurgere faciat, quia sextus ad laborem, septimus, ad requiem, octavus pertinet ad resurrectionem. Quam nobis misericorditer tribuere dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui pro nobis mortuus vivit et regnat Deus per omnia, etc.

DOMINICA QUARTA.

Secundum Joannem.

« Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis (Joan. xvi). » Quidquid petitur contra salutem, non petitur in nomine Salvatoris. Cum dicit, in nomine meo, non vult intelligi de dono, sed de soni significatione. Unde qui male sentit de Christo, non petit in nomine ejus, etiam si ejus proferat nomen; qui vero, recte sentiendo de illo, petit salutem sempiternam, vel aliquid pertinens ad illam, accipit, quoniam debet accipere. Nec illi quædam negantur, quia ut congruo tempore dentur, differuntur. »

« Usque modo non petistis quidquam in nomine meo: petite, et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. » Quidquid aliud petitur quam vita beata, vel quod ad eam pertinet, nihil est in tantæ rei comparatione. Duobus modis potest intelligi, « usque modo non petistis quidquam in nomine meo, » vel quia non novistis nomen meum sicut est cognoscendum, vel quia pro nihilo habendum est quidquid aliud petistis in comparatione tantæ rei, quam petere debuistis: quomodo autem possint petere plenum gaudium subdit, quoniam de animalibus quod sunt, facient spiritales ut abjectis imaginatibus corporum puritate mentis sinceræ cohæreant luci.

« Hæc in Proverbiis locutus sum vobis. » Homo animalis quæcumque audit de Dei natura carnaliter cogitat, non spiritualiter. Et ideo sunt illi proverbialia quæ audit de incorporea Dei substantia; non quod ea tanquam proverbialia deputet, sed quia sic cogitat quomodo illi qui proverbialia audiunt et non intelligunt. Spiritalis autem homo in nomine ejus petit, quia ipsum ejusdem substantiæ cum Patre esse intelligit. Spiritales homines vanitatem et figmenta tanquam importunas muscas abigunt, et internis aspectibus, utcumque incorporeum, cognoscunt.

« Venit hora cum jam non in proverbialibus loquar vobis, sed palam de Patre nuntiabo vobis. » Illam nimirum horam significat, qua eis Spiritus sancti gratiam daturus erat. Possumus etiam horam quam plicetur in futura vita intelligere, in qua palam de Patre, annuntiabit electis, id est ostendet Patrem. Ubi veraciter in nomine petunt electi dum pro nostra fragilitate intercedunt, quatenus ad suæ salvationis sortem pertingamus. Bene dicitur in illo die, quia ibi non sunt tenebræ pressurarum, sed lux sempiterna. Possunt idem spiritus electorum in illa celesti civitate etiam per se petere, quia tempus universalis judicii venire desiderant, ut etiam corporum beatitudinem recipiant. Unde Joannes ait: « Vidi sub altare Dei animas occisorum propter verbum Dei, et propter testimonium quod habebant, et clara voce dicebant: « Usquequo, Domine, sanctus et ve-

rus, non judicas et vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra (Apoc. vi). » Ubi continuo subinfertur: « Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, et dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleretur numerus fratrum eorum (ibid.). » Singulas quippe stolas nunc habent animæ cum sola sua felicitate fruuntur, binas tunc accipient cum impleto in fine numero fratrum corporum quoque immortalium receptione lætabuntur.

« Illo die in nomine meo petetis. Et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis. » Hoc dicit propter consubstantialitatem Patri divinitatem in qua simul audiunt rogantes, simulque rogata donant Pater et Filius, quod non patet nisi oculis spiritualibus.

B Quod vero Petro ait: « Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua (Luc. xxi), et quod de illo Joannes ait: « Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum (I Joan. ii), » ad humanitatem respicit. Vel ita: Non rogabo pro vobis, quia potius implebo quod hucusque rogavi. Quomodo rogavit? quia nondum ascenderat. Si enim non ascendisset nulla certitudo ascendendi remansisset. Nunc autem sedens humanitas ad dexteram Patris certitudo et arrha est, quod et nos ascendemus. Hinc Hieronymus in Epistolam ad Romanos: Solent Ariani calumniam movere dicentes quod qui interpellatur, interpellante sit major. Quibus respondendum est Deum, oblivionem non pati ut pro ipsis commoneatur semper quos elegit, sed in hoc interpellare cum dicitur (Rom. viii), dum semper Patri hominem, quem suscepit, quasi nostrum pignus ostendit et offert ut verus pontifex et æternus.

C Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis et credidistis, quia ego a Deo exivi. Amat nos Pater, quia nos amamus Filium, cum a Patre et Filio accipimus, ut amemus Patrem et Filium, data charitate, per Spiritum, quomodo ipsum amamus cum Patre et Filio. Prior amans facit in nobis quod ametur.

« Exivi a Patre, et veni in mundum, iterum relinquo mundum et vado ad Patrem. » Exiit a Patre, quia de illo est; et carne assumpta venit visibilis in mundum, non tamen deserens Patrem. Reliquit mundum corporali discessione, non gubernatione presentie. Vadit ad Patrem, quia humanitatem ad invisibilia paternæ majestatis adduxit. Reliquit mundum, quia ab aspectu amatorum mundi quod viderunt abstulit. Redit ad Patrem, quia amatoribus suis se Patri æqualem credendum docuit.

D Dicunt ei discipuli ejus: Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. Nunc scimas quia scis omnia, et non opus est tibi ut quis te interroget. In hoc credimus, quia a Deo existi. » Pa-

lam loqui putabant cujus mysteria comprehendere non valebant. Aperte ostendunt quia Dominus loquebatur de his quæ illos delectabat audire, et quæ interrogare volebant. Unde Deum esse credebant. Apertum namque divinitatis indicium est cogitationum nosse secreta.

De ordine resurgendi, et qualiter aut qualia resurgant corpora.

Propheta Isaias : « Resurgent, inquit, mortui ; et resurgent qui erant in sepulcris (*Isa. xxvi.*) » Unde Apostolus : « Ipse Dominus in jussu, et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cælo, et mortui qui in Christo sunt resurgent primi. Deinde nos viventes, qui reliqui sumus, similiter cum illis rapiemur in nubibus obviam Christo in aera, et ita cum Domino erimus (*II Thess. iv.*) » Hæc verba apostolica resurrectionem mortuorum futuram, quando veniet utique Christus ad vivos et mortuos judicandos, præclarissime ostendunt. Sed quæri solet utrum illi quos hic viventes inventurus est Christus, quorum personas in se, atque illos qui tunc secum vivebant transfigurabat Apostolus, nunquam omnino morituri sunt, an ipso temporis puncto quo cum resurgentibus rapientur in nubibus obviam Christo in aera ad immortalitatem per mortem mira celeritate transibunt. Si ergo sanctos qui reperientur, Christo veniente, viventes, eique obviam rapientur, crediderimus in eodem raptu de mortalibus corporibus exituros, et ad eadem mox immortalia redituros, nullas in verbis apostoli patiemur angustias, sive ubi dicit : « Tu quod seminas non vivificabitur, nisi prius moriatur (*I Cor. xv*) ; » sive ubi dicit : « Omnes resurgemus, aut omnes dormiemus (*ibid.*) » quia nec illi per immortalitatem vivificabuntur, nisi quamlibet paululum, tamen ante moriantur. Ac per hoc a resurrectione non erunt alieni quam dormitione præcedunt, quamvis brevissima, non tamen nulla. Quomodo autem intelligendum sit quod scriptum est : Vivos et mortuos Deus judicabit, videndum erit. Duobus modis accipitur, quod vivos et mortuos judicabit, sive mortuos [vivos] intelligimus quos hic nondum mortuos, sed adhuc in ista carne viventes inventurus est ejus adventus ; sive mortuos qui de corpore priusquam veniat exierint vel exituri sunt ; seu vivos justos et mortuos injustos, quomodo justus judicabunt, et injusti judicabuntur ?

Resurrectionem quoque corporum, qualiter aut qualia resurgant, nonnulli posse fieri desperant, cum hoc considerant, quod spiritus a carne solvitur, quod caro in putredinem vertitur, quod putredo in pulverem redigitur, quod pulvis in elementis solvitur, ut nequaquam ab humanis oculis videatur, et, dum arida ossa inspiciunt, hæc vestiri carnibus rursumque ad vitam viridescere posse diffiduntur ; et qui resurrectionis fidem ex obedientia non tenent, certe hæc ex ratione tenere debuerunt. Quid enim quæsitæ, nisi resurrectionem nostram in elementis mundus imitatur ? Per quotidiana quippe momenta lux ipsa temporalis quasi moritur, dum supervenienti-

bus noctis tenebris ea quæ aspiciebatur subtrahitur, et quasi quotidie resurgit dum lux ablata, oculis suppressa, iterum nocte reparatur. Per momenta quoque temporum cernimus arbusta viriditatem foliorum amittere, a fructuum prolatione cessare. Et ecce quasi exarescente subito ligno, velut quadam resurrectione veniente, videmus folia erumpere, fructus grandescere, et totam arborem redivivo decore vestiri. Sed ecce resurrectionem audio ; effectum tamen ipsius resurrectionis exquiro. Credo namque quod resurrecturus sum, sed volo ut audiam qualiter. Sciendum quippe mihi est utrum in quodam alio subtili fortasse vel aërio, an in eo quo maneo corpore surgam. Sed si in aërio corpore surrexero, jam ego non ero qui resurgo. Nam quomodo est vera resurrectio, si vera non potuerit caro esse caro. Aperta ergo ratio suggerit quia, si vera caro non fuerit, procul dubio resurrectio vera non erit. Neque enim recta resurrectio dici potest ubi non surgit quod ceciderit. Unde etiam Redemptor noster dubitantibus de sua resurrectione discipulis ostendit manus et latus ; palpanda ossa et carnem præbuit, dicens : « Palpate et videte quia Spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere (*Luc. xxii.*) »

Jam vero de resurrectione carnis, non sicut quidam revixerunt, iterumque sunt mortui, sed in æternam vitam sicut Christi ipsius resurrectio, quemalmodum possibiliter sit disputare, et in omnibus quæstionibus quæ de hac re moveri solent satisfacere non invenio. Resurrecturam tamen omnium carnem quicumque nati sumus, et nascuntur, et mortui sunt et morientur nullo modo Christianus dubitare debet. Unde primo occurrit de abortivis fetibus quæstio qui jam quidem nati sunt in uteris matrum, sed nondum ita nati, ut jam possint renasci. Si resurrecturos eos dixerimus, de his qui jam formati sunt, tolerari potest utrumque quod dicitur. Informes vero abortivos quis non proclivius perire arbitretur, sicut semina quæ concepta non fuerint ? Sed negare quis audeat, et si affirmare non audeat, id acturam resurrectionem, ut quidquid formæ defuit impleatur, atque ita ut sit perfectio quæ accessura erat tempore, quemadmodum non erit vitata quæ accesserit tempore, ut neque in eo quod aptum et incongruum dies allaturi fuerant, natura fraudetur, neque in eo quod adversum et contrarium, dies attulerit natura turpetur ; sed integretur quod nondum erat integrum, sicut restaurabitur, quod nondum fuerat vitiatum. Super hoc scilicet de abortivis et monstris utrum resurgant, et qualia resurgant, scrupulosissime quidem inter doctissimos quæri solet, et disputari potest. Quod utrum ab homine inveniri possit ignoro, quando incipit homo in utero vivere, utrum sit quædam vita occulta, quæ nondum motibus viventis appareat ; nam negare vixisse puerperia, quæ propterea membratim exsecantur et ejiciuntur ex uteris prægnantium, ne matrem quoque si mortua ibi relinquantur occidant, impu-

dentia nimia videtur. Ex quo autem incipit homo vivere, ex illo utique jam mori potest. Mortuus vero ubicunque mors illi potuit evenire, quomodo ad resurrectionem mortuorum non pertineat, reperire non possum. Neque enim monstra quæ nascuntur et vivunt, quamlibet cito moriantur, aut resurrectura negabuntur, aut vitiata resurrectura credenda sunt; ac non potius correctæ emendatæque natura. Absit enim ut illum bimbrem qui nuper natus est in oriente, de quo, fratres dilectissimi, qui cum viderunt retulerunt, et beatus Hieronymus presbyter scriptum reliquit. Absit, inquam, ut unum duplicem hominem, ac non potius duos homines, quod futurum fuerat, si gemini nascerentur, resurrecturos æstimemus! Ita et cætera quæ singuli quique partus vel amplius, vel minus aliquid habendo, quadam nimia deformitate monstra dicuntur; ad humanæ naturæ figuram resurrectione revocabantur, ita ut singulæ animæ, singula sua corpora obtineant, nullis cohærentibus etiam quæcunque cohærentia nata fuerant; sed seorsum sibi singulis sua membra gestantibus quibus humani corporis complebitur integritas. Non perit Deo terrena materies de qua mortalium creatur caro, sed in quemlibet pulverem cineremve solvatur, in quoslibet alitus aurasque diffugiatur, in quamcunque aliorum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcunque animalium vel hominum cedat cibus, carnem quoque mutetur, illi animæ puncto temporis redit, quæ illa primitus, ut homo fieret, cresceret, animavit.

De modo resurrectionis.

Membrorum omnium reformatio, ut Augustinus dicit De civitate Dei in libro, non solum ex terra, verum etiam ex aliorum elementorum secretissimo sinu, quo dilapsa cadavera recesserunt, in ipsis puncto reddenda et redeunte grandia promittitur (*sic*). Ipsa itaque materies terrena, quæ descendente anima fit cadaver, non ita resurrectione reparabitur, ut ea quæ dilabuntur, et in alias atque alias aliarum rerum species formasque vertuntur, quamvis ad corpus redeant unde dilapsæ sunt, ad easdem quoque corporis partes, ubi fuerunt, necesse sit redire. Alioquin si capillis redit quod tam crebra tonsura detrahit, si unguibus, quod toties dempsit exsectio, immoderata et indecens cogitantibus, et ideo resurrectionem carnis non credentibus occurrit informitas. Sed quemadmodum si statua cujuslibet volubilis metalli aut in igne liquesceret, aut contereretur in pulverem, aut confunderetur in massam, et eam velit artifex rursus ex illius materiæ quantitate reparare, nihil interesset ad ejus integritatem, quæ particula materiæ cuicunque membro statuæ redderetur, dum tamen totum ex quo constituta fuerat restituta resumeret. Ita Deus mirabiliter atque ineffabiliter artifex de toto quo caro nostra constituta, eam mirabili et ineffabili celeritate restituet; nec aliquid attinebit ad ejus rei integritatem utrum capilli ad capillos redeant, aut ungues, an quidquid eorum perierat mutetur in carnem et in partes alias corporis

A revocetur, curante artificis providentia ne quid indecens fiat. Nec illud est consequens ut ideo diversa statura sit reviscentium singulorum, quia fuerant diversa viventium, aut macri cum eadem macie, aut pingues cum eadem pinguedine reviscant. Sed si hoc est in consilio Creatoris, ut in effigie sua cujuscunque proprietas et discernibilis similitudo servetur, in cæteris autem corporis bonis æqualia cuncta reddantur, ita modificabitur illa in unoquoque materies, ut nec aliquid ex ea pereat, et quod alicui defuerit ipse suppleat, qui et de nihilo potuit quod voluit operari. Si autem in corporibus resurgentium rationalis inæqualitas erit, sic est vocum in quibus impletur cantus: hoc fiet de materia corporis sui, quod et hominem reddat angelicis cætibus, et nihil inconveniens eorum ingerat sensibus. Indecorum quippe aliquid ibi non erit; sed quidquid futurum est, hoc decebit, quia nec futurum est, si non decebit. Exemplum supradictorum: Si enim statuam potest artifex homo, quam propter aliquam causam deformem fecerat, constare, et pulcherrimam reddere, ita ut nihil substantiæ, sed sola deformitas pereat: ac si quid in illa forma priore non deceter exstabat, nec parilitati pretium congruebat, nec de toto unde fecerat amputare atque separare; sed ita conspergere universo atque miscere, ut nec soliditatem faciat, nec minuat quantitatem, quod de Omnipotente sentiendum est?

Item Augustinus De civitate Dei: *Quod infans non in eadem statura qui mortui sunt resurgent. Quid ergo dicturi sumus de infantibus, nisi quia in ea resurrecturi sunt corporis exiguitate quæ mortui; sed quod eis tardius accessurum erat tempore, hoc sunt illo die opere Dei miro atque celerrimo recepturi. In sententia quippe Domini ubi ait: « Capillus capitis vestri non peribit (Luc. XXI), » dictum non defuturum esse quod fuit, non autem negatum est adfuturam quod defuit. Defuit autem infanti mortuo perfecta quantitas sui corporis. Perfectio quippe infanti deest, utique perfectio corporalis magnitudinis quæ, cum accesserit, jam statura longior esse non possit. Hæc perfectionis modum sicut habent omnes ut cum illo concipiantur atque nascantur; sed habent in ratione non mole, sicut ipsa membra jam omnia sunt latent in semine, cum etiam natis nonnulla adhuc desint, sicut dentes, aut si quid ejusmodi. In qua ratione uniuscujusque materiæ indita corporali, jam quodammodo, ut ita dicam, limatum videtur esse quod non est, imo quod latet; sed accessu temporis erit, vel potius apparebit. In hac ergo infans jam brevis aut longus est qui longus brevisve futurus est. Restat ergo ut suam recipiat quisque mensuram qualem habuit in juventute, etiam si senex est mortuus, vel fuerat habiturus, si ante defunctus, ut nec ultra nec infra juvenilem formam resurgant corpora mortuorum; sed in ea ætate et robore usque ad quam hic Christum pervenisse cognovimus. Circa xxx quippe annos diffinierunt esse etiam sæculi hujus doctissimi homines juventutem, quæ cum fuerit*

spatio proprio terminata, et non jam hominem in detrimenta vergere graviore ac senilis ætatis, et ideo non esse dictum in mensuram corporis, vel in mensuram staturæ, sed in mensuram ætatis plenitudinis Christi (Ephes. iv). Illud etiam quod Apostolus ait, « prædestinatos conformes imaginis Filii Dei (Rom. viii) » potest sic accipi, ut quemadmodum nobis ille mortalitate, ita et nos illi efficiamur immortalitate conformes. Sic autem in his verbis qua forma resurrectura sint corpora sumus admoniti, sicut illa mensura, ita et ista conformatio non quantitatis intelligenda est, sed ætatis. Resurgent itaque omnes magni corpore, quales erant vel futuri erant juvenili ætate. Si quis vero in eo corporis modo in quo defunctus est resurrecturum unumquemque contendit, non est cum illo laboriosa contradictione pugnandum.

Item Augustinus in Enchiridione : *Utrum reproborum corpora cum vitiis suis resurgant.* Quicumque ab illa perditionis massa, quæ facta est per hominem primum, non liberantur per unum Mediatorem Dei et hominum, resurgent quidem etiam ipsi unusquisque cum sua, sed ut cum diabolo et angelis ejus puniantur. Utrum sane ipsi cum vitiis suis

A et deformitatibus corporum suorum resurgant quicunque in eis deformia et vitiosa membra gestaverunt, inquirendo laborare quid opus est? Neque enim fatigare nos debet incerta eorum vel habitudo vel pulchritudo, quorum erit certa et sempiterna damnatio. Nec moveat quomodo erit in eis corpus incorruptibile, si dolere poterit, aut quomodo corruptibile, si non poterit. Non enim est vera vita, nisi ubi feliciter vivitur; nec vera, nisi ubi incorruptio: salus nullo dolore corrumpitur. Ubi autem infelix mori non sinitur, et, ut ita dicam, mors ipsa non moritur, et ubi dolor perpetuus non interimitur; sed affligit ipsa corruptio, et non finitur: hæc in Scripturis sanctis secunda mors dicitur. Hæc prima tamen qua suum corpus anima relinquere cogitur; nec secunda, qua pœnale corpus anima relinquere non permittitur, homini accidisset, si nemo peccasset. Mitissima sane omnium pœna erit eorum qui præter peccatum, quod originale traxerunt, nullum insuper addiderunt, et in cæteris quæ addiderunt, tanto quisque ibi tolerabiliorem habebit damnationem, quanto hic habebit minorem iniquitatem. »

IN ROGATIONIBUS.

Secundum Lucam.

« Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum in media nocte, et dicit illi : Amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus dicat : Noli mihi molestus esse. Jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili. Non possum surgere et dare tibi. Et si ille perseveraverit pulsans, dico vobis, et si non dabit illi surgens, eo quod amicus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios (Luc. xi). » Quidam ibi faciunt interrogationem : « Non possum surgere et dare tibi, » sed etiam totum capitulum sub uno versu sic legi potest : Quis homo est « si quis vestrum habebit amicum, etc., et si ille deintus dicat : Noli mihi molestus esse, etc., et si ille perseveraverit pulsans, etc., » nisi Salvator qui non modo formam orationis, sed instantiam frequentiamque tradidit orandi usque ad similitudinem improbitatis? Usus est exemplo a contrario, sicut de illo iudice qui nec Deum timebat, nec homines reverebatur, et tamen tædio victus vindicavit viduam (Luc. xviii). Venit amicus de via, de vita hujus sæculi mala, non inveniens veritatem qua beatus fiat. Venit ad te Christianum, et dicit : Redde mihi rationem, et flam Christianus. Interrogat te quod forsitan nescis, et non est tibi unde reficias esurientem, sed cum vis docere cogaris discere. Ubi discas, nisi in dominicis libris? Sed fortassis in libris obscure positum est quod te

C interrogat, et tu Paulum vel Petrum non sineris interrogare, quia jam requiescit ista familia cum Domino suo. Media nox est valida ignorantia. Non ideo deserendus est amicus esuriens, qui te urget, sed pulsare debes ad ipsum Dominum, cum quo capiens familia requiescit. Qui si differt dare, vult tamen : sed vult ut amplius desideres dilatatum, ne vilescat cito datum. Cum autem perveneris ad intelligentiam Trinitatis, habes tres panes unde pascas amicum peregrinum. Nil melius quam seipsam dat tibi Deus. Vel ita : Amicus qui venit de via noster est animus, qui toties a nobis recedit quoties ad appetenda terrena foris vagatur. Redit vero cælestique alimonia refici desiderat, cum in se reversus superna ac spiritalia cœperit meditari. De quo petens pulchre adjungit non se habere quod ponat ante illum, quando in tantum secutus est sæcularia, ut nec sibi pabulum habeat divini verbi, nec alteri a se petenti. Et quia nec a se nec ab alio valet habere doctrinam, nisi per gratiam Dei, a Deo necesse est eum flagitare in nocte tribulationis tres panes, id est intelligentiam Trinitatis, qua præsentis vitæ consolentur labores. Ostium amici intelligentia est divini sermonis, quæ clausa est omni non intelligenti, donec aperiatur ei. Unde Apostolus, aperiiri sibi orat ad loquendum mysterium Christi (Coloss. iv). « Noli mihi molestus esse. » Quasi Deus dicat : Si vis recipere quod petis, noli mihi amplius molestiam inferre. Noli, ut hactenus fe-

cisti, me sæcularibus postponere. Revertere ad me, et ego revertar ad te. Pete ut debes, et ego tibi plus dabo quam speres. « Non possum surgere, » hoc est non possum te adjuvare per justitiam, nisi petas per fidem rectam. Surgere Dei adjutorium ejus est. Quamvis Dominus non det petenti, adjuvans illico eum, ideo quod amicus ejus sit, secundum hoc quod creatura ejus est, non tamen propterea intelligendus est negare misericordiam, sed differre ad gratiorem receptionem, et ad inculcandam petitionem. Unde sequitur: « Propter improbitatem tamen ejus, » hoc est propter instantiam petitionis ejus, « adjuvabit eum, et dabit illi necessaria. » Vult Deus fideliter peti a se quod disposuit petentibus erogare.

« Et ego vobis dico: Petite et dabitur vobis, quærite et invenietis, pulsate et aperietur vobis. » Quasi aliquis diceret: Quid sanctum vetas nos dare canibus, cum adhuc nihil sciamus? Ideo hortatur petere spiritalia qui carnalia supra veterat postulari. Petitiō pertinet ad impetrandam sanitatem firmitatemque animi, ut ea quæ præcipiuntur implere possimus. Inquisitio ad inveniendam veritatem, pulsatio ad possessionem. Ad hæc tria manifestanda ponamus aliquem infirmis pedibus ambulare non posse. Prius ergo sanandus est, et ad hoc pertinet petere. Sed quid prodest jam posse ambulare, si viam nescit. Non perveniet quo vult: ad hoc pertinet quærere. Si vero locum ubi vult habitare clausum invenerit, non proderit ei ambulasse ac pervenisse, nisi sibi aperiat: ad hoc pertinet pulsare.

« Bis enim qui petit accipit, et qui quærit invenit, et pulsanti aperietur. » Juxta parabolam postulantis amici perseverantia opus est ut accipiamus quod in fide orando petimus, inveniamus quod spe recte vivendo quærimus, aperiat id ad quod charitate pulsamus. Cui autem non datur apparet, quia bene non petitur. Petamus itaque et pulsemus januam Christi, de qua dictum est: « Hæc porta Domini; justi intrabunt per eam (Psal. cxvii). » Ut cum intraverimus, aperiant nobis thesauri absconditi in Christo Jesu, in quo est omnis scientia.

« Aut quis ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petit, nunquid serpentem porriget ei? Aut si ovum petierit, nunquid porriget ei scorpionem? » Petendi confidentiam præbet, et quid petendum sit explanat a minoribus ad majora, sicut superius de volatilibus cæli et liliis.

« Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester, qui in cælis est, dabit bona petentibus se. » Malos vocat sæculi amatores quorum dona secundum sensum eorum dicenda sunt bona. Vel bona sunt naturaliter omnia quæ Deus fecit.

« Si ergo nos cum simus mali dare novimus quod petimur, quanto magis Deus. » Apostolos malos dixit vel humanum genus sub persona apostolorum ad comparationem divinæ clementiæ. Quod Lucas

A ait, « dabit Spiritum bonum » pro quo *Matthæus* posuit, « dabit bona (*Matth. vii*), » ostendit Spiritum sanctum distributorem omnium bonorum spiritalium. (*Augustinus*.) Mystice panis intelligitur charitas propter appetitum tam necessarium, ut sine illa, cætera nihil sint, sicut sine pane inops est mensa. Cui contraria est cordis duritia quam lapidi comparavit. Piscis est filius invisibilium. Sicut enim piscis sub tegumento aquarum nascitur, vivit et alitur: ita fides, quæ in Deum est, in corde invisibiliter gignitur, invisibili gratia Spiritus per aquas baptismi consecratur, invisibili auxilio divinæ protectionis ne deficiat nutritur, invisibili præmiorum intuitu bene operatur. Quod etiam fides hujus mundi fluctibus circumlatrata non frangitur, recte pisci comparatur. Cui contrarium posuit serpentem propter venena infidelitatis, quæ etiam primo homini male suadendo proseminavit. Spes *ovis* comparatur: nondum enim pervenit ad rem, sicut ovum nondum est pullus, sed fovendo speratur. Cui contrarium posuit scorpionem, cuius aculeus venenatus retro timendus est, sicut spei contrarium est retro respicere cum spes in anteriora bona extendatur.

SERMO IN ROGATIONIBUS.

« Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum (*Psal. xxxiii*). » Qui a malo declinant, fornicationes, adulteria, perjuria, furta, falsa testimonia, et his similia deviant. Et qui bona faciunt Deo sua, et hominibus solvunt sua. Hi justus sunt: et super hos oculi misericordiæ Dei respiciunt, et aures ejus ad preces eorum, quia, antequam invocant eum, dicit eis: Ecce adsum. « Vultus autem Domini super facientes mala (*ibid.*). » Ad quid? « Ut perdat de terra memoriam eorum (*ibid.*). » Justus ergo a Deo respici et ab eo exaudiri gaudeant, et in melius proficiant; mei autem consimiles, scilicet in criminibus fetentes, peccata deserant, et ad orationis munimen confugiant, et se etiam exaudiendas sciant. Tribus autem modis orationes nostræ impediuntur quod a Deo non exaudiuntur. Qui orat et de inimicis suis ulciscatur, hic non exauditur, sed oratio ejus in peccatum convertitur (*Psal. cviii*). Qui odium in corde retinet, et in se peccanti non dimittit, hunc orantem Deus non exaudiet. Qui criminalia peccata perpetrat, et in his delectabiliter perseverat, hic incassum preces fundit, quia Deus peccatores non audit (*Joan. ix*). Unde per prophetam dicitur: « Aures Dei non sunt aggravatæ ut non audiat, sed peccata vestra obstant ne vos exaudiat. » Item idem: « Propter peccata nostra, Domine, opposuisti tibi nubem, ne transeat oratio (*Thren. iii*). » Peccatum quippe grave est ut plumbum, et id eo pertrahit hominem in barathri profundum. Sicut enim rota in monte demittitur, et per præcipitium ad ima convallis devolvitur, sic anima sponte Deum deserens et in iniquitatem proruens, nunquam in imo lapsu morabitur, sed semper ulterius ad deteriora prolabitur, et peccatum quod citius pœnitentia

non diluit, mox aliud suo pondere trahit, et de peccato in peccatum cadit, usque dum in profundum malorum venerit, inde in æternæ mortis puteum proruit. Super cujus os lapis damnationis ponitur, usque dum reddat novissimum quadrantem exire non promittitur.

Devotis ergo precibus, charissimi, a Deo poscite, « ne vos absorbeat profundum, neque urgeat super vos puteus os suum (*Psal. LXXIII*). » — « Fugite mundi et carnis desideria, quæ sunt dæmonum servitia; quærite Dominum, et vivet anima vestra (*ibid.*). » Propheta namque vidit ubi mulier in amphora sedens in mari natabat, quam massa plumbi gravabat. Et ecce duæ mulieres alatæ amphoram cum muliere levabant, et eam in terram Babylonis ducebant (*Zach. v*). Mare turbulentum est hoc sæculum adversitatibus procellosum. Mulier quæ in amphora natat est anima nostra, quæ corpori præsidens in periculis sæculi laborat. Quam massa plumbi gravat, quia animam nostram gravis iniquitas onerat. Duæ mulieres, quæ amphoram cum muliere levant, sunt duo vitia, superbia scilicet et luxuria, quæ animam nostram et corpus nostrum ad illicita mollificant. Superbia enim animam in elationem erigit; luxuria vero carnem in immunditiam deprimit. Mox dum spiritus in superbiam extollitur, illico caro in luxuriam mergitur. Hæ alatæ describuntur, quia instabiles redduntur qui eas sequuntur. Amphoram cum muliere in terram Babylonis, quod *confusio* dicitur, ducunt, quia sibi consentientes duplici confusione induunt, dum et hic coram hominibus in corpore confunduntur, et in futuro in anima æterna confusione puniuntur, sicut dicitur: « Operiuntur duplici confusione, sicut diploide (*Psal. CVIII*). » Igitur, charissimi, superbiam et luxuriam execramini, atque in Domino delectamini, et dabit vobis petitiones cordis vestri (*Psal. XXXVI*).

DIVISIO.

Quia confluxistis hodie, verbum Dei intente audire debetis. Ipse Dominus noster dicit: Quidam semen suum seminare exiit, et dum seminat, aliud secus viam cadens conculcatur et a volucribus devoratur; aliud supra petram prosiliens, natum aruit, quia humorem non habuit. Aliud spinis commendatur et a spinis suffocatur. Aliud in bonam terram cecidit, et aliud tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum fructum obtulit (*Matth. XIII*). Qui semen seminat, est sacerdos, qui verbum Dei prædicat; ager in quo semen spargitur, sunt vestra corda in quibus verbum Dei jacitur. Semen in via jactum, et a prætereuntibus conculcatum, a volucribus devoratum, designat eos qui verbum Dei percipiunt, sed sæcularibus negotiis et mundanis desideriis intenti illud quasi proterunt, et dæmones a memoria eorum tollunt, et nullum pietatis fructum referunt. Supra petram autem cadens et ibi areascens duricordes designat, qui, quamvis verbum Dei aliquando avide audiant, in malitia tamen perdurant, et cum humorem supernæ gratiæ non ha-

A beant, necesse est ut verbum Dei in eis areseat. Quod autem spinæ suffocant, sunt hi quibus divitiæ, voluptates, vitæ sollicitudines aures a verbo Dei obdurant. Quod autem in terram bonam cadens fructificat, est multitudo fidelium, quæ verbo Dei obediens, bonis actibus insudat. Conjugati tricesimum fructum referunt, dum fidem sanctæ Trinitatis Decalogo legis perficiunt. Continentes vero sexagesimum proferunt, dum hæc actualiter et spiritualiter implere satagunt. Virgines autem centesimum ferunt, cum Deo corpore et spiritu placere perfecte contendunt.

Hunc, charissimi, debetis breviter auscultare unde decretum sit istis diebus cruces portare. Fertur quod terra siccitate, homines vero et animantia tabuerunt mortalitate; insuper feritas ursorum, luporum et aliarum bestiarum plurimos devastavit: quarum multitudo, passim civitates et villas ingrediens, parvulos in cunis etiam dilaceravit. Eo tempore, Mamertus episcopus Viennensem Ecclesiam regebat. Qui convocato populo triduo jejunare, orare, cruces portare monebat, ut misericordia Dei, quæ Ninivitas per triduanum jejunium liberasset a subversione, populo suo subveniret in præsentī afflictione. Quo facto plaga sedatur, gaudium et abundantia rerum afflictis donatur. Porro ille dies qui major litania dicitur, ea de causa institutus legitur. Tyberis plus solito inundavit, Ræmam ingrediens maximas regiones in ea occupavit, ecclesias diruit, multa ædificia cum populo subvertit. Per cujus alveum ingens draco cum magna multitudine serpentium mare ingreditur: cum quibus omnibus ibidem suffocatur. Qui in litus projecti aerem sua putredine corruperunt, et gravem mortalitatem humano generi intulerunt. Sagittæ namque cœlitus venire conspiciebantur, de quibus inguina hominum tacta sine mora moriebantur. Primitus papa Pelagius moritur; deinde populus Romanus pene totus subita morte consumitur. Gregorius itaque episcopus levatur qui populum jejunare, cruces portare et orare hortatur. Quod dum devote peragunt, plaga cessat, et populus pace Dei exsultat. Unde statutum est ut eadem dies annuatim in ecclesia agatur cum jejuniorum et litaniarum celebratione, quatenus nos Deus et animalia nostra custodiat a mortalitate. Et quia sæpe hoc tempore ex inclementia aeris solet deperire, deo est ut isti dies eodem ritu, scilicet cum jejunis et litiis peragantur, ut totius anni fructus nobis ab omni infortunio custodiantur. Et ut pius Dominus det nobis fiduciam impetrandi, hortatur nos ad studium orandi. Dicit enim: « Si quis media nocte panes ab amico petat, quos ante amicum suum de via venientem ponat, si ei propter amicitiam non tribuat, propter improbitatem ejus qui poscit exhibeat (*Luc. XI*). » Amicus hic est Deus, qui nos dilexit et Unigenitum suum pro nobis tradidit. Ab hoc media nocte panem petimus, dum in tribulatione ejus auxilium quærimus.

Et si nois propter peccata nostra subvenire tardat, tamen si perseveravimus, misericordiam suam nobis prærogat. Absque dubio nos exaudiri noscamus, si instanti prece petimus, si intenta mente quærimus, si lacrymis pulsamus. Qui enim patrem panem petit, nullo modo ei lapidem dabit. Et qui a patre piscem exigit, minime serpentem accipit. Et si ovum poscit, nunquam ei scorpionem porrigit? Per panem, qui cor hominis confirmat, charitas declaratur, per quam homo in virtutibus corroboratur. Per piscem, qui pulsu fluctuum nutritur, fides intelligitur, quæ procellis persecutionum ad incrementa perducitur. Per ovum de quo fetus expectatur, spes indicatur, per quam futura beatitudo speratur. Porro per lapidem cordis duritia, per serpentem veneniferum animal malitia; per scorpionem vero, qui cauda percutit, accipitur peccatorum vindicta. Qui ergo a Deo charitatem postulat, nunquam eum in malis indurat, et qui fidem ab eo poscit, nullo modo eum in malitia permanere sinit. Qui vero spem ab eo rogat, nequaquam ei supplicium irrogat. Per panem quoque fructus, qui nunc in herba surgit, accipitur; per ovum, fetus animalium intelligitur; per piscem quidquid jam est quo quisque nutritur innuitur. Pro quibus oportet ut dilectio vestra preces Domino fundat, quatenus hic a lapide grandinis, a serpente mortalitatis, a scorpione tempestatis custodiat.

DIVISIO.

multa, charissimi, habemus exempla quod multum valet deprecatio justis assidua (*Jac. v*). Cum populus quinque civitatum horrendis flagitiis iram Dei super se provocasset, Abraham Deum rogavit ut eis parceret, si decem justos inter eos inveniret. Dominus autem dixit, si decem justos in illis quinque regnis reperiret, aliis omnibus inter eos dimitteret; insuper loca non subverteret. Sed quia non nisi unus justus est inventus, hic solus est ereptus. Pentapolis vero cum populo igne et sulphure subvertitur, et uxor justis, quæ eum corporaliter tantum comitabatur, cum Sodonitis autem morabatur mente, in statuam salis convertitur (*Gen. xix*). Hinc datur intelligi quod justorum cohabitatio est pravorum in hac vita sustentatio, dum per illorum orationes ultra dextera liberatur, ne eorum pravitas, ut meretur, subito in perditionem submergatur. Cum vero justis tolluntur, mox impii ad tormenta rapiuntur: sic Sodomia periit postquam Lot inde exiit. Cum populus Dei per Moysen de Ægypto educitur, ab hostibus in via armis invaditur. Moyses autem in monte extensis manibus orabat, et Israel hostes superabat. Si vero Moyses manus remisit, Amalec devicit (*Exod. xvii*). Hinc patet quod ille plus egit precibus quam armis populus. Nam victoriam obtinuit orando, quam populus adipisci non valuit pugnando. Similiter Samuel hostes precibus depulit, quos exercitus armis pellere non potuit. Populus olim a lege et cultu Dei avertitur et ad idololatriam convertitur. Quem cum

A Elias non posset corrigere prædicatione, clausit ei cælum annis tribus et mensibus sex oratione (*Jac. v*). Pluvia vero a cælo inhibita sitibunda tellus elanguit marcida, et cultoribus suis minatur famis discrimina. Fame itaque urgente, populus ad cælum vivi et veri Dei compellitur et crante Elia terra abundanti imbre perfunditur, et converso populi copia rerum redditur. En per orationem unius hominis cælum omni populo clauditur, et rursum eo orante recluditur.

Quodam etiam tempore ob peccata hominum arva siccitate areseunt, et corda multorum timore famis tabescunt. Quibus jejnantibus, et crucis cum litanis portantibus quidam patrum occurrit, causam afflictionis inquirat. Qui cum siccitatem responderent, dixit: Cur non orarent? Qui cum affirmarent se plurimum orando laborasse, et parum impetrasse, dixit: Si intente peterent, utique petita acciperent. Stansque coram omnibus, manus ad orationem extendit, et ad prima verba precantis pluvia descendit, terraque diu negatum fructum agricolis impendit. Quidam etiam monachus erat in oratione assiduus. Unus vero demonum a Juliano imperatore pro quodam responso mittitur; sed ejusdem viri precibus xx diebus in uno loco figitur; deinde vacuus ad regem revertitur. Dum ille causam moræ inquireret, ait: Et tardavi, et imperfecto negotio repedavi. Nam cum mihi per illum monachum esset transitus, orationibus illius sum impeditus. Et cumque præstolarer si forte orationem finiret, ut mihi præterire liceret, ille finem non fecit precibus, et ego ultra ire non valens, reversus sum vacuus. Julianus autem minabatur ei supplicium, sed ipse non multo post bello occisus, subit æternum. Penset, quæso, dilectio vestra, quantum se dilataverit hujus viri oratio. Certe diabolus potest per aera transvolare, potest terras penetrare, potest etiam mare transmeare. Sed hujus oratio sese sursum ad cælum porrigens transitum ei per aera inhibuit, deorsum se ad tartara extendens pertransire prohibuit, fines orbis utrinque attingens in neutra parte transfugam spiritum a refuga homine prætergredi permisit. Et revera hic homo corpus aliquando cibo interdum somno reficiebat; sed tota intentio cordis sui sic ad Deum jugiter ascendebat quod omnis actio ejus oratio erat.

DIVISIO.

Charissimi, omnes justis ab initio mundi, qui regna vite meruerunt beatæ ita orando obtinuerunt. Omnes namque justis orationi studuisse leguntur, et ideo pro quo oraverunt, pleno gaudio hodie perfruuntur. Itaque et nos frequenter orationi incumbamus, ut cum eis plenum gaudium adipisci valeamus. In nomine autem Jesu omnia petamus, si preces nostras exaudiri optamus. In nomine Jesu Patrem poscimus, si tantum animæ salutaria, et corporis necessaria petimus. Orantes vero debemus de meritis nostris diffidere, de ejus misericordia præsumere, quia ipse dixit: Amen dico vo-

his, quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, et fiet vobis. Si duo ex vobis consenserint, de omni re quacunquē petierint, fiet a Patre meo (*Matth. xviii*). Omnes ergo unanimes in oratione estote, corda cum manibus ad Deum levate, pro omnibus vivis et defunctis, et qui in aliqua pressura sunt orate. Si enim pro tota Ecclesia utpote pro matre vestra oretis, tota Ecclesia supplicat pro vobis, ut puta pro suis filiis. Si autem pro defunctis oratis, vos ipsos liberatis, quia si in gaudio sunt, ipsi rogant ut celerius ad eos veniatis; si vero in supplicio, postulant ut nunquam illuc veniatis. Denique qui orat, Domino confabulatur, et ideo necesse est ut qui fideliter petit, assequatur. Et cum ipse dicat: « Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum (*Matth. xviii*), » quanto magis credendus est hodie interesse tantæ multitudini in nomine ejus congregatæ ad postulanda suffragia sanctorum? Cum igitur largitor omnium honorum sit in medio vestrum in nomine ejus congregatorum, ipsum plis precibus invocate, lacrymis et elemosynis pulsate, ut vobis cuncta corporis et animæ necessaria tribuat, et de necessitatibus vestris vos eruat. Licet multæ sint necessitates, quinque tamen sunt principales, quæ si non remediis depellantur, homines per eas morte periclitantur. Ex necessitate enim homo comedit, quia si non comedit, fame moritur. Ex necessitate bibit, quia si non bibit, siti moritur. Ex necessitate digerit, quod si non fecerit, constipatione moritur. Ex necessitate corpus somno reficitur, quod si neglexerit, lassitudine deficit. Ex necessitate vestitur, quod si prætermiserit, frigore et ardore perimitur.

Hinc est totum quod laboramus, ut nobis in his necessitatibus subveniamus. « Primum, inquit, quærite regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis (*Matth. vi*). » Et ne sitis ultra mo-

dum anxii de terrenis et solliciti de caducis, quia hæreditabit homo vermes, bestias et serpentes. Rogate autem Deum, ut ab his necessitatibus vos eruat, atque illuc, ubi his non indigeatis, transferat: ubi non esurient, neque sitient amplius, et ubi animæ requiescunt a suis laboribus, et ubi vacant et vident quoniam ipse est Deus, in cujus visione reficiuntur angelici coetus; ut hoc petamus ab ipso edocti sumus: « Petite, inquit, et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum (*Joan. xvi*). » Omne hujus mundi gaudium est fallax et mœrore plenum. Si enim quis de speciosa conjugē lætatur, morte interveniente tristatur. Si de charis natis jucundatur, morbo affectis, vel morte ablatis, contristatur. Si de possessione, vel pecunia gaudet, aliquo infortunio amissis mœret. Illud autem verum et plenum gaudium est omnibus fidelibus totis votis optandum, ubi in gaudio Domini super omnia bona sua constituuntur, et æternæ visionis claritate perpetuo perfuuntur, et ubi angelorum omnium gloria potiuntur, omniumque sanctorum contubernium sortiuntur, et hoc gaudium nunquam tollitur ab eis in ævum. Propterea mulier nunc cum parit, tristitiam habet, cum autem peperit puerum, jam pressuræ minime meminit, propter gaudium quod homo natus est in mundum (*Joan. xvi*). Hæc mulier est Ecclesia, quæ nunc in tristitia laborat, ut populum fidelem Christo pariat. Cum autem post resurrectionem æternæ vitæ peperit, jam pressuræ hujus vitæ non meminit, propter gaudium ineffabile quod tunc omnibus filiis suis dabitur plenum, quia tunc justi sicut sol fulgebunt, et æquales angelis erunt. Charissimi, quando crux ante nos portatur nos sequimur, ita exempla crucifixi Christi sequamur, ut per triumphum victoriosæ crucis ad illa gaudia pervenire mereamur quæ oculus non vidit, et auris non audivit (*I Cor. ii*).

IN ASCENSIONE DOMINI.

Secundum Marcum.

« Recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Jesus, et exprobravit incredulitatem illorum, et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderunt (*Marc. xvi*). » Undecim discipuli, ut Matthæus scribit, abierunt in Galilæam in montem, ubi constituerat illis Jesus. Et videntes eum adoraverunt; quidam autem dubitaverunt (*Matth. xxviii*). In monte apparuit, ut significaret corpus assumptum jam super omnia terrena sublevatum. Quare autem specialiter se in Galilæam præcessurum et ibi videntum prædixit, cum neque ibi solum, neque ibi primum visus sit? Quia Galilæa *transmigratio facta vel revelatio* dicitur, et utraque interpretatio ad unum finem respicit: significat quod sicut Christus de morte venit ad vitam, ita sequaces de morte transmigrant ad vitam, et in speciem suæ divinitatis

Deum contemplantes sine fine collaudant. Cui congruit revelatio, qua quocunque modo revelamus ad eum viam nostram et ejus vestigia sequimur, gloriam Domini speculantes in eadem imaginem transformamur. Quidam autem dubitaverunt propter hoc quod Lucas ait: « Conturbati vero et conterriti existimabant se visum [spiritum] videre (*Luc. xxiv*). » Marcus autem ait: « Et exprobravit incredulitatem et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderunt. » Increpavit discipulos, cum eos corporaliter foret relicturus, ut verba, quæ revertens dicebat, in corde audientium arctius impressa remanerent. Exprobrat incredulitatem et duritiam cordis, ut succedat credulitas et cor carneum charitate plenum. Hinc est quod catervæ martyrum mortem hujus sæculi libenter affectant, quia

volunt pro temporali interitu perpetuo se esse victuros : beatissima transmigratio ex hoc sæculo in æternitatem.

« Et dixit eis : Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. » Omni creaturæ non dicitur pro insensatis vel brutis animalibus, sed omnis creaturæ nomine significatur homo habens esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelo, constare ex calido et frigido, humido et arido, quia minor mundus homo est. Cum ergo omnis creaturæ aliquid habeat homo, omni creaturæ prædicatur Evangelium, cum homini prædicatur, propter quem cuncta creata sunt, et cui cuncta sunt aliquo modo similia; vel per omnem creaturam potest designari natio gentium. Antea enim dictum erat : « In viam gentium ne abieritis (*Math. x*). » Cum discipulos ad prædicandum Veritas mittit, græna æminis in mundo spargit, et pauca mittit in semine, ut multarum messium fruges recipiat ex nostra fide. Sequitur :

« Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur. » Quid hic dicimus de parvulis, qui per ætatem adhuc credere non valent? De majoribus nulla quæstio est. Per alios igitur parvuli credunt in Ecclesia, sicut ex aliis trahunt peccata quæ illis in baptismo remittuntur.

« Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur : In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent; et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, et bene habebunt. » Nunquid quia hæc signa non facimus, non credimus? Hæc in exordio Ecclesiæ fuerunt necessaria, ut fides credentium miraculis nutriretur. Nos enim cum arbusta plantamus, tandiu eis aquam fundimus, quousque in terra convalescant. Hinc Paulus : « Linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus (*I Cor. xiv*). » Sancta tamen Ecclesia quotidie spiritaliter facit quod tunc per apostolos corporaliter faciebat. Sacerdotes enim per exorcismi gratiam, manus credentibus imponentes, dæmonia ejiciunt, et fideles sæcularia verba relinquentes Conditoris sui laudes insonant, quod est linguis novis loqui. Qui etiam dum bonis exhortationibus malitiam de alienis cordibus auferunt, serpentes tollunt. Et dum pestiferas audient suasiones, sed tamen ad operationem pravam minime pertrahuntur, mortiferum quidem bibunt, sed non eis nocet. Dum autem vitam infirmorum in fide exemplo suæ operationis roborant, super ægros manus imponent. Ergo tanto majora sunt miracula, quanto per hæc non corpora sed animæ suscitantur.

« Et Dominus quidem Jesus, postquam locutus est eis, benedixit illis, et recessit ab eis, et assumptus est in cælum, et sedit a dextris Dei. » Quia Redemptor noster nunc omnia judicat, et tandem judex olim venturus est, Marcus eum sedere describit; Stephanus vero stantem vidit, quem adiutorem ha-

Abuit (*Act. vii*). Sedere namque judicantis est, stare vero pugnantis est vel adjuvantis.

« Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Deo cooperante, et sermonem confirmanente sequentibus signis. » Præceptum obedientia, obedientiam signa comitantur. Legimus quod Elias sit raptus in cælum (*IV Reg. ii*), sed aliud est cælum aereum, aliud æthereum. Illud enim est terræ proximum, quia per illud aves volitant. Ergo raptus est Elias in aereum, ut repente duceretur in quamdam secretam regionem terræ, ubi usque ad finem vitæ vivat, et tunc inde redeat, et moriatur. Non enim evasit mortem, sed distulit. Redemptor autem noster non distulit, sed superavit, et gloriam resurrectionis ascendendo declaravit. Curru ascendit Elias, ut homo purus, indigens adjutorio, per angelos enim facta sunt illa adjumenta et ostensa. Redemptor autem noster nec curru nec angelis legitur sublevatus, sed propria virtute.

Enoch quoque translatus ad aereum cælum Dominicam ascensionem designavit, sicut Joseph venditionem. Ascensionis ergo suæ Dominus testes habuit : unum ante legem, et alterum sub lege. Ordo in utraque sublevatione per quædam incrementa distinguitur : nam Enoch translatus, Elias subvectus memorantur, ut postmodum veniret qui nec translatus nec subvectus, cælum æthereum sua virtute penetraret. Pensate ergo quomodo crevit munditia sanctitatis, quod aperte ostenditur in famulis et Domino. Translatus est Enoch, et per coitum genitus et per coitum generatus, uxorem enim habuit et filios. Raptus est Elias, per coitum genitus, sed non per coitum generans; neque enim uxorem habuit nec filios. Assumptus est autem Dominus neque per coitum generans, neque per coitum generatus.

SERMO IN ASCENSIONE DOMINI.

Hodie, fratres charissimi, est Ascensionis Domini jucunda festivitas. Hodie destructa est humani generis captivitas; hodie secunda victoria Christi completa est; hodie triumphalia vexilla ejus eriguntur, de despoliatione sua dolet cum principe suo tartarus. De restauratione damni sui gaudet cælestis exercitus. Hodie illa caro, quæ de terris sublevata est, ad dexteram Patris collocata est, quia omni creaturæ prælata est, et omnis principatus et potestas ante eam curvata est. Hodie itaque via nova, de qua dicit Apostolus (*Hebr. x*), initiata est, quia per carnem Christi aditus cæli, per quem nulla prius caro transierat, reseratus est. Hodie apertio libri perfecta est, quem nemo potuit aperire nisi Agnus qui occisus est (*Apoc. v*), quando sacramenta ejus revelata sunt cum eis quæ in lege et prophetis inveniuntur de Christo. Hodie quoque completa est, consummata dispensatio humanitatis ejus. Descendit primo Omnipotens, ut nostræ particeps fieret naturæ, postremo ascendit, ut suæ nos participes faceret gloriæ. Descendit, ut nos exaltaret; ascendit, ut nos secum ascendere faceret.

Sed videndum est quare non statim post Ascen-

tionem, sed post decem dies miserit apostolis Spiritum sanctum (*Act. 11*). Ob tres utique causas : primo, ut apostoli jejuniis et orationibus se aptos esse adventui præpararent ejus; secundo, quod hi Spiritum sanctum perciperent, qui decem præcepta explerent; tertio, quod in quinquagesimo die a resurrectione, sicut populus Dei post liberationem ab Ægypto, quinquagesimo die accepit legem timoris, ita populus fidelium post liberationem suam a mundo quinquagesimo die acciperet legem amoris. In jubilæo etiam, id est quinquagesimo anno, recepit populus amissam libertatem et hæreditatem; et hac die recepit populus Christianus amissam libertatem et paradisi hæreditatem. Habet itaque Christus nunc plenum gaudium; quodammodo habet, quodammodo non habet; quantum ad sui personam plenissimum; quantum ad corpus suum, quod est Ecclesia, adhuc minime. A Judæis enim adhuc blasphematur, a gentibus subsannatur, ab hæreticis dilaceratur, a malis Christianis impugnatur, a sacerdotibus luxuriæ deditis, et ob hoc publice anathematizatis, vilipenditur. In membris etiam suis quotidie patitur. Cum hæc omnia ad se collegerit, tunc plenum gaudium habebit. Quomodo vero est Ecclesia ejus corpus, et electi membra? Sicut corpus capiti inhæret et ab eo regitur, ita Ecclesia per sacramentum corporis Christi ei conjungitur, imo unum cum eo efficitur, a quo omnes justi in suo ordine ut membra a capite gubernantur. Cujus capitis oculi prophetæ, qui futura præviderunt; sancti apostoli, qui alios de via erroris ad lumen justitiæ deduxerunt. Aures sunt obedientes, nares sunt discreti; slegma quod per nares ejicitur hæretici, qui judicio discretorum de capite Christi emunguntur. Os sanctos doctores, dentes sacræ Scripturæ expositores, manus Ecclesiæ defensores, pedes agricolæ Ecclesiam pascentes. Porro simus, qui de ventre egeritur, sunt immundi et luxuriosi altaris ministri, et alii infra Ecclesiam facinorosi, qui ventrem matris Ecclesiæ onerant, quos per mortis egestionem dæmones ut porci devorant. Igitur quia in ascensione Domini induti sumus corporali ejus præsentia, ad æternam visionem ejus tota intentione festinemus.

DIVISIO

Dominicam ascensionem Habacuc propheta prævidens ait : « Elevatus est sol, et luna stetit in ordine suo (*Habac. v*). » Cum enim Dominus in mundo cum discipulis moraretur suis, apostoli in præsentia Domini confidentes, non ad cœlestia aspirabant, sed, postquam se Dominus ab eorum oculis absentavit, et in cœlum ascendit. Quo Dominus ascenderat, milites inhiando cupiunt ascendere. Hæc enim consuetudo inter nos est ut familia regem præcedentem sequi desideret. Unde ait Ecclesia in Canticis : « Trahe me post te (*Cant. 1*). » Trahi enim desiderabat ad Regem ascendentem, postquam caruit consolatione ejus præsentia. Ideo elevatus est sol, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc

A mundum (*Joan. 1*), ad cœlestia, quia per ascensionem ejus luna stetit in ordine. Luna Ecclesia dicitur, quia sicut luna lumen recipit a soles, ita Ecclesiæ defectus a Christo illuminatur, et sicut luna patitur aliquando eclipsim, ita Ecclesia inter mundana tolerat. Sed hæc luna post ascensionem Christi stetit in ordine suo. Stetit, quia in prædicatione excrevit, quia ad tribulationes patiendas exarsit. Tunc Petrus, qui ad vocem ostiariæ succubuit, ad vocem Neronis resistentis non recessit. Hæc ascensio est unus de salibus Domini, de quibus facit mentionem Salomon in Canticis : « Ecce veniet saliens in montibus, et transiliens montes (*Cant. 11*). » Saliens venit, qui veniendo ad redemptionem nostram quosdam saltus dedit de cœlo, veniens in utero Virginis, de utero in præsepium, de præsepio venit in crucem, de cruce venit in sepulchrum, de sepulchro rediit in cœlum. Unde ait Propheta : « Exsultavit ut gigas, » etc. (*Psal. xviii*.) Hanc exsultationem alibi denotavit : « De torrente in via bibit (*Psal. cix*). » In mundo erat torrens mortis defluens a peccato primi parentis. De his in via bibit, quia mortem in transitu gustavit, atque ideo exaltavit caput, quia hoc quod moriendo in sepulchro posuit, resurgendo super angelos levavit. Levavit super angelos post resurrectionem humanam naturam, quæ prius erat minor angelis. Unde scriptum est : « Minuisti eum paulo minus ab angelis (*Psal. viii*). » Quamdiu enim passibilis fuit et mortalis, minor fuit angelica natura, quæ immortalis est. Sed postquam Deus Pater gloria resurrectionis et honore immortalitatis eum coronavit, qui prius minor erat, super angelos est factus.

Cum igitur angeli humanam naturam angelicæ prælatam viderent, qui prius ab hominibus se adorari patiebantur, ab humano genere ita exaltato se adorari postea timuerunt. Abraham adoravit angelum cum tres vidit, et unum adoravit, nec prohibuit (*Gen. xviii*). Voluit adorare Joannes angelum post resurrectionem, nec ab angelo permissus est (*Apor. xix*). Despiciebant hominem prius quem videbant culpa sua exsulatum; honoraverunt hominis naturam, quam videbant super se exaltatam. Sciebant quidem hominem factum esse ante peccatum ad restaurationem angelicæ legionis, qua ceciderat, sed redemptionem ejus per Filium ignorabant. In principio enim mundi fecit Deus angelum quemdam præcellentem aliis, valde speciosum et sapientem De quo postea per Prophetam : « Tu signaculum similitudinis Dei, plenus sapientia, et perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti (*Ezech. xxviii*). » In eo enim erat subtilior natura, in illo imago Dei filiorum, quod insinuat cum dicitur : « Omnis lapis pretiosus operimentum tuum (*ibid.*), » quia novem ordinibus ille primus angelus ornatus et opertus fuit, dum cunctis agminibus angelorum prælatus est et eorum comparatione clarior fuit. Sed ille versus in superbiam, ex nimia claritate dixit : « Ascendam in cœlum, ponam sedem meam ad aquilonem, et ero

similis Altissimo (*Isa. xiv.*) » Fuerunt enim consentientes ei ex angelis alii; qui, cum Deo similes volebant fieri et impares angelis, minores effecti sunt. Et primus ille angelus et sui complices de cœlo, aliis bonis spiritibus remanentibus, ceciderunt, ita quod de singulis novem ordinibus angelorum cecidisse credatur. Itaque cum essent octo ordines, de nono decimus factus est, qui periit, et ad locum illorum supplendum factus est homo. Qui nisi peccasset, omnes salvi fuissent, et angelis similes et immortales essent. Nisi enim peccaret Adam in paradiso, viveret de fructu arborum, et filios sine concupiscentia generaret, et tamen unusquisque in terra permaneret, donec ad terminum constitutum. Qualiter autem gignerent, si in paradiso permansissent? Quemadmodum manus manui, ita sine concupiscentia jungerentur; et sicut oculus se levat ad videndum, ita sine delectatione illud sensibile membrum perageret officium suum, sicque sine dolore absque sorde parerent. Esset infans ita debilis et non loquens, ut nunc? Mox ut nasceretur ambularet, et absolute loqueretur, et contra singulos defectus de lignis ibi positiss uteretur, et præfixo a Deo tempore de ligno vitæ ederet, et sic in uno statu postmodum permaneret. Et tandiu debuerunt esse in paradiso, quousque impleteretur numerus angelorum qui ceciderant, et ille numerus electorum qui erat implendus, si angeli non cecidissent. Quomodo autem posset paradisos omnes capere? Sicut nunc generatio per mortem, id est moriendo, præterit, et generatio per vitam, id est nascendo, advenit, ita tunc parentes in meliorem statum assumerentur; filii vero præfinito tempore quod creditur circa triginta annos post esum ligni vitæ suis posteris cederent, et ad extremum omnes pariter angelis in cœlis cœquarentur, et in cœlum vivi transferrentur. Sed peccante homine ingressa est mors in mundum, periit immortalitas, periit ascensus in cœlum. Sed Deus summæ misericordiæ hominem, homo factus, redemit; per mortem suam mortem nostram destruxit, per resurrectionem immortalitatem recuperavit, per ascensionem aditum nobis in cœlum fecit, et ipse Dominicus

A homo locum summæ angeli supplevit. Alii vero homines inferiores inferiorum ordinum ruinam restauraverunt. Itaque Christus secundum humanitatem etiam super omnes creaturas est. Unde ait Psalmista: « Omnia subiecisti sub pedibus ejus (*Psal. viii.*) » Sed Deus major est et superior eo homine, Pater vero et Filius et Spiritus sanctus, secundum divinitatem est. Unde Apostolus ait: « Tunc ipse Filius subjectus erit illi qui subiecit sibi omnia (*I Cor. xv.*) » Hominum autem aliorum alii aliis pro meritis superiores erunt cum aliis positi. Unde in Evangelio: « In domo Patris mei mansiones multæ sunt (*Joan. xiv.*) » Et alibi: « Et erunt omnes æquales angelis (*Luc. xx.*) » Si quæritis quot salvi erunt, vel quot animæ ad cœlum perveniant, audite Augustinum: « Quot angeli ibi remanserunt, tanta illæ ascensura creditur multitudo hominum, et singuli singulis ordinibus angelorum associabuntur, prout in meritis a Deo discernuntur, sicut scriptum est in propheta: *Statuit terminos gentium secundum numerum filiorum Dei (Deut. xxi).* Hæc est ergo illa dies, fratres charissimi, in qua ruina angelorum restaurata est, in qua angelorum militia consortio hominum lætata est. Hæc est illa festivitas quæ fons omnium festivitatum est aliarum, sine qua utilitas omnium periret. Nisi enim esset ascensus in cœlum, cassa esset nativitas, infructuosa passio, inutilis resurrectio. Hæc est tanta quod in tempore Silvestri papæ in honore ascensionis, quinta feria, per singulas hebdomadas ita celebris habebatur, sicut nunc Dominica dies in memoriam resurrectionis. Congraulemur angelis, qui hodierna die cum magno gaudio occurrentes regali Filio ascendenti ad Patrem. Dixerunt enim: « Quis est iste Rex gloriæ? » (*Psal. xxiii.*) Alii Dominum comitantes responderunt: « Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio (*ibid.*); » et vere exstitit Filius regis. Sed quid valet liberatio sociorum, nisi efficiamur socii eorum? Laboremus, charissimi, ut sicut sumus eodem sanguine redempti, ita eodem præmio ascensionis simul remunerandi, præstante ipso Domino nostro Jesu Christo.

DOMINICA POST ASCENSIONEM.

Secundum Joannem.

Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me (*Joan. xv.*) » Venit in die Pentecostes Spiritus sanctus in centum viginti homines congregatos, in quibus et apostoli omnes erant. Qui cum linguis loquerentur, plures ex his qui aderant tanto miraculo stupefacti et loquentes Petro corde compuncti conversi sunt et indulgentiam perceperunt. Hoc ergo intuens Dominus loquebatur tanquam diceret: Odio me habuerunt, sed tale de me Paracletus testimonium perhibebit, ut

D plures ex eis faciat in me credere. Venit Spiritus sanctus sponte, ut Deus mittit eum Filius a Patre, ad quem refert, et quod ipse de illo est, et quod Spiritus ab utroque procedit. Sic de Filio dictum per prophetam: « Cœlum et terram ego impleo (*Jer. xxiii.*) » Quo missus est nisi ubi erat? Si de Patre, ubi potuit esse sine sapientia sua, « qua attingit a fine usque ad finem? » (*Sap. viii.*) Sed neque sine Spiritu suo usquam esse potuit. Ergo et Spiritus sanctus missus est ubi erat. Unde Psalmista: « Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? » (*Psal.*

ccxxviii.) Pater nusquam legitur missus. Quæri solet cur Spiritus in igne apparuit, cur in igne simul et linguis, cur aliquando in columba, aliquando in igne monstratur; cur super Filium Dei in specie columbæ, et super discipulos in igne apparuit? Hæc quatuor proposita videamus. Spiritus in igne monstratur, quia Apostolus ait: « Deus noster ignis consumens est (Hebr. xii). » Verum est, quia per hunc rubigo peccatorum consumitur. De hoc igne Veritas dicit: « Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat? » (Luc. xii; Act. ii.) Terram dicit corda terrena, quæ inflata congerendo, a malignis spiritibus conculcantur. In igneis linguis monstratus est, quia lingua verbo congruit, et Verbum, quod est Dei Filius, una est substantia in Spiritu sancto. Vel ideo in linguis, quia sicut per linguam procedit verbum, ita qui sancto Spiritu tangitur, Dei Unigenitum confitetur; vel ideo in igneis linguis, quia quos replet, ardentes et loquentes facit; qui enim Deum amando prædicant, corda audientium inflammant. Aliquando in columba, aliquando in igne monstratur, quia quos replet, simplices et ardentes facit. Non enim placet Deo aut simplicitas sine zelo, aut iste sine illa. Unde Veritas: « Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ (Matth. x). » Prudentiam serpentis exponit Paulus, dicens: « Nolite pueri effici sensibus (I Cor. xiv). » De simplicitate etiam columbæ dicit: « Sed malitia parvuli estote (ibid.). » In Domino per columbam, in discipulis per ignem apparuit, quia justus iudex noluit peccatores ferire, sed mansuete corrigere. Hi autem qui simpliciter sunt homines, et ideo peccatores, debuerunt spiritualiter contra ipsos accendi et per poenitentiam salvari.

« Et vos testimonium perhibebitis quia ab initio mecum estis (Joan. xiii). » Ab initio scilicet prædicationis meæ. Dabit vobis loquendi fiduciam charitas diffusa in cordibus vestris per Spiritum sanctum. Hanc Petrus nondum habebat, quando negavit Dominum. Spiritus sanctus perhibebit in cordibus vestris, vos autem in vocibus vestris, ut impleatur illud: « In omnem terram exivit sonus eorum (Psal. xviii). » « Hæc locutus sum vobis ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos (Joan. xvi). » Exprimit quæ passuri erant. Hoc determinat quia Judæi non recipere eum, et ideo expellerent eos qui de eo prædicarent. Sed prædixit de Spiritu qui confirmabit, ut non sit illis scandalum, quia pax multa diligentibus legem Dei, quæ est ipsa charitas.

« Sed venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur obsequium se præstare Deo (ibid.). » Quasi dicat: Extra synagogas facient vos, sed nolite solitudinem formidare. Separati quippe a congregatione eorum tot in nomine meo congregabitis, ut illi metuentes ne templum et lex eorum deserantur, interficiant vos, arbitrautes se bene facere. Ecce quod ait Apostolus: « Zelum Dei habent, sed non secundum scientiam (Rom. x). » — « Et hæc facient vobis,

quia non noverunt Patrem neque me. Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora eorum reminiscamini quia ego dixi vobis (Joan. xvi). » Ideo prædixi ne ignaros improvisa turbarent, scilicet provisiva patienter ferantur, cum venerit hora tenebrosa malorum.

De decem descensionibus Christi, et octo ascensionibus animæ.

In libro quarto Regum legitur quia cum Ezechias rex usque ad mortem ægrotaret, Isaias propheta ad eum intraverit, et ei a Domino diceret quia sanari deberet. Cui ille: « Quod erit signum, quia Dominus me curabit? Ad hæc Isaias: Hoc erit, inquit, signum a Domino: Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus? Et ait Ezechias: Volo ut revertatur et descendat in horologio retrorsum decem (IV Reg. xx; Isa. xxxviii). » Quod et ita contigit. Quod Ezechias pro signo conferendæ sibi salutis petiit, ut Sol retroiret perdecem lineas horologii, quas jam transierat, significat decem ordines temporum, per quos Christus, sol justitiæ, quasi umbram legis descendit, et quasi quosdam saltus dedit, per quos iterum post resurrectionem ascendit. Primus gradus descensionis ejus fuit de Deo in angelum, quia ipse fuit magni consilii Angelus; secundus descensionis ejus gradus de angelo in patriarchas; tertius, in legis datione; quartus in Jesu Nave, ut populum in terram repromissionis introduceret; quintus, in iudices, quia eum populum per eos iudicabat et regebat; sextus, in reges Judæorum, quia in eis ipse regnavit; septimus, in prophetas, quia per eos nuntiatus est; octavus, in pontifices, quia ipse est summus sacerdos Patris; nonus, in hominem; decimus, in passionem. Per hos decem gradus quasi per umbram legis priscae Christus descendit, et omnem umbram legis radio veritatis illustravit, obscura revelans, clausa reserans, et omnia tecta denudans. Denique sicut Christus his decem gradibus ad homines descendit, ita et Christus per sanctos suos homines octo gradibus ad Deum ascendere docuit. Ezechiel namque de ædificio loquens in monte constituto, ait: « In octo gradibus ascensus ejus (Ezech. xl). » Petrus quoque octo virtutum gradus numerat: fidem, virtutem, scientiam, abstinentiam, patientiam, pietatem, fraternitatis amorem, charitatem; quibus fugientea mundialis concupiscentiæ corruptionem ad cæleste regnum quasi de valle lacrymarum ad locum animarum, scilicet paradisum, ascendere debemus. Ait itaque: Fugientes ejus quæ in mundo est concupiscentiæ corruptionem, ne videlicet corrumpamini a concupiscentia, curam omnem subinfrentes, ut in solo Deo sit omnis cura vestra, et in occulto cordis ne sitis molles et dissoluti; ministrare in fide vera virtutem, in servili et humili modo ostendite fratribus vestris constantiam bonæ conversationis, quæ fidei subjungenda est, ne sine operibus fides mortua sit, et ut alios vestro exemplo in bona conversatione confirmetis. In virtute autem acien-

tiam, id est discite in bona conversatione bonum A facere, spe æternorum, non temporalium. In scientia autem abstinentiam. Cum bona facere didiceritis, spe vitæ æternæ mox a malis abstinete, et in cogitatione et in opere, ne in vacuum scientia cœlestium decedat, si se ab illecebris sæculi aliquos non coerceat. In abstinentia autem patientiam, ut qui a voluptatibus mundi se continet, adversa ejus sustineat. In patientia autem pietatem, ut erga eos quos toleratis, pie solliciti sitis; in pietate autem, fraternitatis amorem, ut non alterius rei intuitu opera pietatis adversariis impendatis, nisi fraternæ dilectionis, ut pro eis oretis, ut convertantur qui doctrina vestra vel increpationibus noluerunt converti. In fraternitatis autem amore charitatem, scilicet Dei, quæ merito amoris fraternitatis adjungitur, quia nec Deus sine proximo, nec proximus sine Deo diligitur; qui enim Deum non diligit, proximum tanquam seipsum non diligit, quia nec se ipsum diligit. Est quippe impius et iniquus. Qui autem diligit iniquitatem, plane non diligit, sed odit animam suam. Diligamus nos itaque invicem, sicut nos Christus. Ideo propter Deum habendum, et quidquid aliud præcipit faciemus, ut ipsius adjutorio per has octo ascensiones ad eum ascendamus. Inter hæc videndum est quomodo terrena corpora in cœlo maneant.

Item quomodo terrena corpora in cœlo maneant.

Necesse est, aiunt quidam, ut terrena corpora naturale pondus vel in terra teneat vel cogat ad terram. Et ideo in cœlo esse non possunt. Primi quippe illi homines in terra erant nemorosa atque fructuosa, quæ paradisi nomen obtinuit. Et de ponderibus elementorum sic argumentatur. (August.) Quomodo scilicet in magistro Platone didicerunt mundi duo corpora maxima atque postrema duobus mediis, aere scilicet et aqua, esse copulata atque conjuncta, ac per hoc inquirunt quoniam terra abhinc sursum versus est prima; secunda aqua super terram; tertius aer super aquam; quartum super aërem cœlum. Non potest esse terrenum corpus in cœlo. Momentis enim propriis ut ordinem suum teneant clementa librantur. Ecce qualibus argumentis omnipotentiae Dei humana contradicit infirmitas, quam possidet vanitas. Quid ergo faciunt in aere terrena tot corpora, cum a terra sit aer tertius, nisi forte qui per plumarum et pœnarum levitatem donavit avium terrenis corporibus, ut portentur in aere, immortalibus factis corporibus hominum, non poterit dare virtutem qua in cœlo etiam valeant habitare? Nam cum terrenorum corporum, sicut onera gestando sentire consuevimus, quia quanto major est quantitas, tanto fit major et gravi-

tas; tamen membra suæ carnis leviora portat anima, cum in sanitate robusta sunt, quam in languore cum macra sunt, et cum aliis gestantibus onerosior sit sanus et validus quam exilis et morbidus: ipse tamen ad suum corpus movendum atque portandum agilius est, cum in bona valetudine plus habet molis quam cum in peste vel in fame minimum roboris. Tantum valet etiam in habendis terrenis corporibus, quamvis adhuc corruptibilibus atque mortalibus, non quantitatis pondus, sed tentationis modus. Et quis verbis explicat quantum distat inter præsentem, quam dicimus sanitatem et immortalitatem futuram? Non ita redarguant nostram quidem philosophi de corporum ponderibus. Est enim sic hinc sursum versus: terra prima, aqua secunda, aer tertius, cœlum quartum, ut super omnia animæ sit natura. Nam et Aristoteles quartum corpus eam dixit esse, et Plato nullum. Si quartum esset, certe superius esset cæteris. Cum vero nullum est, multo magis superat omnia. In terreno ergo quid facit corpore? In hac mole quid agit subtilior omnibus? In hoc pondere quid agit levior omnibus? In hac tarditate quid agit celerior omnibus? itane per hujus tam excellentis naturæ meritum non poterit effici, ut corpus ejus levetur in cœlum? Et can valeat nunc natura corporum terrenorum depromere alas deorsum, aliquando et animæ levare sursum terrena corpora non valebunt? Postremo si ita est elementorum ordo dispositus, ut secundum Platonem duobus mediis, id est aere et aqua, duo extrema ignis et terra jungantur, cœli quoque obtineant illa summi locum. Hæc autem sunt velut fundamentum imi mundi, et ideo in cœlo non potest esse terra. Cur est ignis in terra? Secundum hanc quippe rationem, ita ista duo elementa in locis propriis, imo ac summo, terra et ignis esse debuerunt, ut quemadmodum nolunt in summo esse posse quod imi est, ita nec in imo esse posse quod summi est. Sicut ergo nullam putant vel esse vel futuram esse particulam terræ in cœlo, ita nullam particulam videre debuimus ignis in terra. Nunc vero non solum in terris, verum etiam sub terris ita est. Ut enim eructent vertices montium propter quod in usibus hominum et esse ignem in terra, et nasci videmus ex terra, quandoque et de lignis et de lapidibus nascitur, qui sunt corpora sine dubitatione terrena. Cur ergo volunt ut credamus naturam corporum terrenorum aliquando incorruptibilem, factam cœlo convenientem futuram, sicut nunc ignis corruptibilis his convenit terris? Nihil asserunt ex ponderibus atque ordine elementorum, unde omnipotenti Deo, quominus faciat corpora nostra talia, ut etiam in cœlo possint habitare, præscribant.

IN DIE SANCTO PENTECOSTES.

Secundum Joannem.

« Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et

mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos non servat (Joan. xiv). » Judas

qui Domino dixit : « Domine, quid factum est quia nobis manifestaturus es te ipsum, et non mundo (*ibid.*)? » non est ille Iscariotes, scilicet iste cuius Epistola inter Scripturas canonicas legitur. Et Dominus respondit ei : « Si quis diligit me, » etc., ut ostenderet ei quia per dilectionem discernitur gens sancta a non sancta. Caritas enim facit unanimes in domo in qua faciunt Pater et Filius mansionem, qui donant et ipsam dilectionem. Erit itaque in æterna gloria visio et mansio non transitoria, sed æterna; et hæc erit manifestatio de qua ille quæsierat. Venit autem Deus ad hominem, dum homo venit ad Deum. Venit homo credendo, obediendo, intuendo, capiendo; Deus venit subveniendo, illuminando, implendo. Verumtamen in quorumdam corda venit, et mansionem ibi non facit, quia per compunctionem Dei respectum percipiunt, sed interpretatione deficiunt.

« Et sermonem quem audistis non est meus, sed ejus qui misit me Patris. » Non est Filius minor Patre, et non est a seipso. Nec istud est contrarium ad hoc quod dixit : « Qui non diligit me, sermones meos non servat (*Joan xiv.*) » Et fortasse propter aliquam distinctionem pluraliter dicit sermones. Hic autem sermonem dicit esse Patris Verbum, quod erat in principio.

« Hæc locutus sum vobis apud vos manens. » Adhuc manens corporali præsentia cito vobis auferenda dixit de spiritali mansionem. Illa in æternum beatificat liberatos : hæc in tempore visitat liberandos.

« Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis. » In nomine meo, id est in notitia mei, videlicet contentibus me mittet Pater Spiritum. Vel ita : Mittet in nomine meo, id est ad glorificationem mei in dilectoribus meis; vel, in nomine meo, hoc est in nomine Deitatis, quia unus Deus sumus ego et Pater et Spiritus sanctus. Ubi docet Spiritus sanctus, docet Pater et Filius. Sed quoniam Trinitas est, oportebat singulas insinuari personas. Paracletus interpretatur *advocatus*, quia quos repleverit exorantes facit. Unde Paulus : « Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus (*Rom. viii.*) » Non ut minor postulat, sed nos ad postulandum inflammat. Idem Spiritus vocatur et Consolator, quia dum poenitentibus viam præparat, a tristitia mentem levat. Quare dicit, « suggeret? » cum suggerere soleat minoris esse, quia suggerere aliquando dicitur ministrare, ut hic, non quod nobis scientiam ab imo inferat, sed ab occulto. Augustinus non habet, suggeret vobis omnia, sed, commemorabit vobis omnia. Et ita exponit : « Intelligere debemus quod jubemur non oblivisci saluberrimos monitus ad gratiam pertinere, quod nos commemorat Spiritus. »

« Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. » Iturus ad Patrem, sequentibus relinquo, pervenientibus do.

A Hoc est quod legimus apud prophetam : « Pacem super pacem. » Pacem nobis relinquit in hoc sæculo quia hostem vincamus, qua invicem nos diligamus. Pacem suam nobis dabit in futuro, quando sine hoste et sine dissensione regnabimus. Pacem relinquit nobis, ne de occultis judicemus. Pacem suam dabit nobis, cum manifestabit cogitationes cordis. Ipse est pax nostra qui fecit utraque unum (*Ephes. ii.*). Sed quare non addidit meam, dicens relinquo, sicut ubi ait do? Quid si pacem suam voluit intelligi qualem ipse ait, in qua nulla repugnantia est : pacem autem quam nobis reliquit sine peccato esse? Unde dicimus : « Dimitte nobis debita nostra (*Matth. vi.*) » Non est ergo pax hic plena, quæ secundum interiorem hominem legi Dei condelectamur, sed videmus aliam legem in membris nostris repugnantem legi mentis nostræ (*Rom. vii.*). Item pacem habemus, diligentes nos; sed nec ipsa pax plena est, quia cogitationes nostras invicem non videmus, et quædam de nobis, quæ non sunt in nobis, vel in melius invicem, vel in deterius opinamur. Nec ignoro hoc sic accipi posse, ut repetitio videatur, et meam prius subaudiatur. Mundus autem, id est homines qui diligunt mundum, propterea dant sibi pacem, ut sine lite non Deo, sed mundo fruantur. Et quando justis dant pacem ut non eos persequantur, non est vera pax, quia corda disjuncta sunt.

« Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis : Vado et veniam ad vos. » C Quia pacem do, ut vestrum cor sursum habeatis, ne turbemini de hoc quod dixi : Vado, quasi pastoris absentia gregem lupus invadat. Et si a vobis corpore vado, ut homo, maneo præsens per id quod Deus sum. Objiciunt nobis Ariani Dei Filium esse creaturam ex dictis Salomonis dicentis : « Dominus creavit me in principio viarum suarum, priusquam terram faceret (*Prov. viii.*) » Sed de humanitate dictum est, creavit me in initio viarum suarum, id est ut initia viarum et operum ejus per Evangelium demonstraret. Subsequens autem divinitati convenit : « Ante sæculum fundavit me (*ibid.*) » Quid est dicere : Ante omnia tempora genuit me? Item dicunt : Quare carnem quam creaturam esse non negas, cum divinitate adoras? Propterea quia ita divinitati unita est, ut Dei Filius Deus sit et homo. Denique si hominem separaveris a Deo, nunquam ei servio, velut si quis purpuram aut diademata regale inveniat, nunquid adorabit? Cum vero rex fuerit eis indutus, periculum mortis incurret, qui ea cum rege contempserit adorare. Si quis ergo adorare contempserit carnem deitati unitam, poenam æternæ mortis patietur.

« Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem, quia Pater major me est. » Secundum formam servi puer Christus etiam parentibus suis minor erat. Gauderetis, inquit, quia humanæ naturæ gratulandum est, quæ levatur ad dexteram Patris, quod idem sibi sperant ceteri.

« Et nunc dixi vobis, priusquam fiat, ut, cum factum fuerit, credatis. » Prædixit se ire ad Patrem et hi post mortem visuri erant eum viventem, et ad Patrem ascendentem. Quo viso credituri erant quod Filius Dei esset qui hoc potuit. Nam fides est rerum quæ creduntur et non videntur. Credituri, inquam, erant Filium Dei non nova fide, qua et prius crediderant, sed aucta fide et referta, quia et modo cum hæc diceret, parva erat, et cum moreretur pene jam nulla.

« Jam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam. » Princeps peccatorum non naturarum venit accepta licentia a Deo, ut me tradat in manus Judæorum, et ego sponte sequar, cum in me non habet quidquam quod ad se pertineat. Noluit Dominus habere quod perderet. Pauper venit, ne haberet diabolus quod auferret. Princeps mundi hujus est diabolus; mundus, mundi amatores. Unde scriptum est: « Qui voluerit esse amicus hujus sæculi, inimicus Dei constituitur (*Jac. iv.*) »

« Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, et sicut mandatum dedit mihi sic facio. » Hoc subjecit quasi ei diceretur: Cur moreris, si non habes peccatum? Quia Pater mandavit. Notandum sane quia Pater tradidit Filium, Filius seipsum, discipulus magistrum, diabolus Salvatorem, Judæi regem suum gentibus et cruci. Ecce opus commune, sed voluntates valde diversæ.

SERMO IN DIE PENTECOSTES.

« Verbo Domini cœli firmati sunt, et spiritus oris ejus omnis virtus eorum (*Psal. xxxii.*) » Per Filium qui est Dei Verbum, non solum cœli, sed et omnia ex nihilo sunt creata, et ne in nihilum resolvantur, eodem verbo firmata, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum ornata. Angeli quoque sunt cœli appellati, quia aliis corruentibus, per Verbum Dei in charitate sunt firmati, et per Spiritum ejus in omni virtute perornati. Unde scriptum est: Spiritus Dei cœlos ornavit (*Job xxvi.*), quia et istos cœlos astris, et angelos virtutibus decoravit. Per Filium quippe angelici spiritus creantur, sed per Spiritum sanctum vivificantur. Per Filium lucis substantia eluxit; sed per Spiritum sanctum splendor ejus effulsit. Per Filium firmamentum formatur; sed per Spiritum sanctum cœleri volubilitate rotatur. Per Filium sol, et luna, et sidera temporibus præficiuntur; sed per Spiritum sanctum lucis nitore perpoliuntur. Per Filium flumina funduntur; sed per Spiritum sanctum labilem cursum sortiuntur. Per Filium terra formatur; sed per Spiritum sanctum fructibus et floribus decoratur. Per Filium diversa animalia producuntur; sed per Spiritum sanctum vitali statu imbuuntur, et aves volatu, pisces natatu, bestię, reptilia, serpentina gressu per eum fulciuntur. Per Filium homo ad imaginem Dei plasmatur; sed per Spiritum sanctum in anima vivificatur. Spiritus sanctus inspirat diversa ingenia; ipse etiam dat diversa artificia. Per Spiritum sanctum data sunt genera linguarum; per

ipsum de occultis thesauris sapientiæ producta sunt multimoda flumina Scripturarum. Per Spiritum sanctum patriarchæ de Christo et Ecclesia futura figuris designabant; per ipsum prophetæ locuti eadem Scripturis præmonstrabant. Per ipsum apostoli confirmati, transacta eadem in mundo prædicabant; per ipsum doctores inspirati Scripturas exposcebant. Per Filium homo redemptus a morte liberatur; sed per Spiritum sanctum in baptisate ad vitam regeneratur. Per spiritum sanctum peccata relaxantur; per ipsum animæ a morte criminum resuscitantur. Per Spiritum sanctum multi sæcula contempto religiosam vitam duxerunt; per ipsum plurimi signis et prodigiis fulserunt. Per Spiritum sanctum etiam hodie plerique ad meliorem vitam convertuntur; per ipsum quamplures ad cœlestia mente rapiuntur. Per Filium fit resurrectio mortuorum; per Spiritum sanctum fit immutatio eorum. Per Filium mundus judicatur; per Spiritum sanctum utraque pars juste remuneratur. Per Filium Deus Pater cœlum novum et terram novam creabit, sed Spiritus sanctus universa in meliorem statum renovabit. Cœlum nempe per ipsum solis splendore induetur; per ipsum sol septemplex lumine vestietur; per ipsum radiabit luna solis claritate; per ipsum vernabit terra paradisi amœnitate. Tunc Filius de labore translatus faciet discumbere, et transiens illis ministrabit, quia de judicio rediens, electos pro diversis meritis in diversis faciet mansionibus requiescere, et gloriam suæ deitatis eis facie ad faciem demonstrabit; Spiritus sanctus vero tribuit eis velut jubar solis pleno gaudio splendescere, et Trinitatem in unitate perfecte cognoscere.

DIVISIO.

Hæc festivitas Spiritus sancti per septem dies celebratur, quia ipse in septem donis veneratur, sicut per prophetam prænuntiatur: « Spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis; spiritus scientiæ et pietatis, spiritus timoris Domini (*Isa. xi.*) » Hæc sunt septem mulieres, quæ unum virum apprehenderunt (*Isa. iv.*), quia septem dona Spiritus sancti solum Christum corporaliter possederunt. Hujus Spiritus dona cœlestia scandent omnes qui timent Deum. Per ipsum namque timor tribuitur, qui in duo dividitur. Nam est timor servilis et est timor filialis. Servus quippe timet Dominum, ne eum damnet; filius timet Patrem, ne eum exhæredet. (*August.*) « Timet adultera matrem, ne veniat; timet uxor casta, ne discedat. » Cum Spiritus sanctus, qui est charitas, mentem possederit, servilem timorem foras emittet; timor autem Spiritus Domini in sæculum sæculi permanet. Jam enim gehennam ut servus peccati non timebit, quia nullum peccatum committere querit. Deo autem ut filius per delectationem virtutum adhærebit, et ideo ejus hæreditatem possidebit. Ab ipsius gratia obtineamus orando, quatenus nos servi Dominum Deum nostrum timeamus, a malo declinando,

ne nos per contemptum præceptorum suorum aliquando pœnis subdat; imo velut hostes sibi rebelles æternis tormentis puniat. Rogemus eum ut instar filiorum Israelis vereamur, ut patrem, bonum faciendo, quatenus cohæredes filii sui simus facie Patris perfruendo. Post timorem dat Spiritus pietatem, ut homo factori suo devoteserviat, et proximo quæ prævalent bona impendat. Deinde scientiam inspirat, ut quid homo facere vel devitare debeat, sciat. Post hanc fortitudo ab ipso donatur, ut homo nec blandis, nec adversis ad vitia flectatur. Deinde consilium rationi subministrat, ut utile eligat, nocuum respuat. Post hoc intellectum præstat, ut anima per visibilia sempiterna intelligat. Deinde sapientiam inspirat, ut rationalis creatura mutabilem creaturam despiciat, Creatorem suum qui est immutabile bonum diligat, solum fontem sapientiæ Christum in Spiritu sancto sapiat.

Qui per septiformem Spiritum in his virtutibus florebut, per ipsum septem munera in corpore, septem dona in anima obtinebut, quando in terra sua duplicia possidebut, cum in corpore sicut sol fulgebunt, et in anima æquales angelis erunt. Ab ipso namque cujus pulchritudinem sol et luna mirantur, septies præ sole clarius in corpore illustrantur: Christus quippe per Spiritum sanctum reformabit corpus humilitatis veræ, configuratum corpori claritatis suæ (*Philipp. III*). Et cum sit corpus spiritale, ille cujus sermo velociter currit (*Psal. cXLVII*), tanta illud vestiet velocitate, ut quam cito nunc visus cœlum vel cogitatus orbis extremum attingit sua agilitate, tam concite tunc illuc feratur corporis mobilitate. Ab ipso etiam qui est omnium fortitudo, tanta roborabitur fortitudine, ut moles montium facile possit pede subvertere. Ab ipso quoque qui fuit inter mortuos liber (*Psal. LXXXVII*), tanta inierit eis gratia libertatis, ut omnis solida creatura sit ei penetrabilis. In cujus visione angeli magnæ dulcedine redundant; omnes sancti maximis deliciis exuberant, ab ipso omni affluentia voluptatis perfruuntur, dum in gaudio Domini sui super omnia bona sua constituuntur, ubi Regem gloriæ sicuti est cernent in suo decore, in quem desiderant prospicere, ubi omnium angelorum et sanctorum gloriam vident, et sua membra cuncta perlucida intus et extra inspiciunt; ubi jugiter audiunt resonare organa sanctorum et concentus angelorum; ubi cinnamomi et balsami odore suavissimo recreantur, et in aspectu Dei exultantes epulentur, et in lætitia delectentur, atque ab ubertate domus Dei inebriantur, et torrente voluptatis ejus potabuntur (*Psal. xxxv*). Ab ipso qui est salus omnium tanta sanitate solidantur, ut sicut nunc radius solis nullam sectionem, ita ipsi tunc nullam corporis passionem patiantur. Ab illo qui est vita æterna, sic longævitate confirmantur, quod nunquam in æternum morte solventur. Hæc septem bona habebunt in corpore per septem sancti Spiritus dona. Totidem in anima habebunt, ubi de bonis Domini perenniter gaudebut. Nam ipse fons sapientiæ tan-

tum eis influit, quod eis nostris omnium rerum tribuit. Ineffabili amicitia copulantur, quia a Deo ut filii, ab angelis ut fratres amantur. Incomparabilis concordia eos conglutinat, quia nec Deus, nec aliquis sanctorum ab ipsorum voluntate discrepat. Inæstimabili potestate sublimantur, quia novo cœlo et novæ terræ principantur. Inenarrabili honore exultantur, quia ab ipso Deo et ab universis angelis venerantur. Summa securitate pollent, quia nemo hæc ab eis unquam tollet. Plenum gaudium in his sine fine habebunt; omnes amicos suos, quos diligunt, iisdem bonis frui perpetuo gaudebut. Hæc sunt dona quæ Christus in altum ascendens hominibus dedit, quos a diabolo captos, de morte captivos duxit, astrigerisque sedibus victor gloriosus invexit.

D I V I S I O.

In terra positus Dominus dona sua contulit, dum per charismata sancti Spiritus eos signis et novis linguis coruscare tribuit. Porro qui septem donis Spiritus sancti vacui inveniuntur, quot isti bonis perfruuntur, tot illi pœnis cruciabantur. Hæc sunt olim in lege præfigurata; hæc per prophetas prænuntiata. De legali quippe candelabro septem lucernæ præcedunt (*Exod. xv*), quia de Christo septem dona Spiritus sancti Ecclesiæ prodeunt. Hæc sunt septem columnæ quibus domus Sapientiæ fulcitur (*Prov. ix*), quia donis septem Spiritus sancti Ecclesia, quæ est domus Dei, insignitur. Hi sunt septem oculi, quos propheta in uno lapide videt (*Zach. III*), quia videlicet petra Christus septem dona Spiritus sancti ad illuminationem animarum fidelibus dedit. Hæc sunt cornua Agni propter nos occisi (*Apoc. v*), quibus credentes proderunt capita septem draconis rufi. Unde et isdem Spiritus sanctus super Dominum baptizatum in columbæ specie descendisse prædicatur propter septem naturas quæ in columba esse memorantur. Columba in petra nidificat, quia Spiritus sanctus in Christo corporaliter habitat, alienos pullos nutrit, dum errantes a regno Dei alienos per pœnitentiam reducit; pura grana eligit, quia bonos de malis, ut grana de paleis secernit; felle caret, quia malitia eos evacuat quos possidet; non lædit rostro, quia Spiritu sancto repletus non insidiatur proximo; juxta fluentia habitat, quia Spiritus sanctus in sapientibus habitat; gregatim volat, quia congregatis in nomine Domini Spiritus sanctus sua munera donat. Unde propheta: « Ecce, inquit, quam bonum, et quam jucundum habitare fratres in unum! Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti ejus, sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion. (*Psal. cXXXII*). » Fratres in unum unanimes cum jucunditate habitabant, quando multitudo credentium cor unum et animam unam habebant. Ideo unguentum de capite in barbam Aaron descendit, quia de capite omnium Deo scilicet Spiritus sanctus, qui est spiritalis unctio, in apostolos venit. Per Aaron, qui *mons fortitudinis* dicitur, Christus intelligitur, per quem fideles contra vitia fortes existunt, atque in al-

tum de virtute in virtutem ibunt. Hujus barba apostoli erant, dum ei qui est os patris quasi barba ori adhæserant. De barba unguentum in vestimentum fluxit, dum Spiritus sanctus per impositionem manuum apostolorum se credentibus infudit. Ros de Hermon, quod *anathema* sonat, in montem Sion, quod *specula* dicitur descendit, dum superna gratia de Synagoga in Ecclesiam venit. Mons Hermon juxta Jordanem est situs, ubi Dominus est baptizatus. Ros ergo Hermon est Spiritus sanctus, qui super Dominum in baptismo ad istum montem venit, qui hodie in montem Sion in quo sita est Hierusalem, super credentes descendit.

Qualiter autem hoc contigerit, Scriptura nobis hodie retulit. Dum quinquaginta dies a resurrectione Christi transissent, et discipuli, ut sæpe ascendens præceperat, in Hierusalem pariter resedissent, subito ingens sonus tanquam vehementis venti advenit qui totam domum ubi erant sedentes replevit: atque igneæ linguæ illis apparuerunt, quibus incensi omnium gentium linguis magnaalia Dei loqui cœperunt. Porro propter instantem festivitatem Judæi ex omni natione totius orbis in Hierusalem confluerant, quia Pentecosten singulis annis ob acceptam illo tempore legem celebrabant; qui hoc audito simul convenerant, et singuli linguam in qua nati sunt de ore eorum stupefacti audiebant. Quos Petrus allocutus dixit hæc, per prophetas prædicta, per Jesum vero ab eis crucifixum completa. Qui poenitentia ducti ad tria millia hominum baptizati sunt, et ipsi Spiritu sancto sicut alii repleti sunt. Alia die, cum Petrus et Joannes claudum per Spiritum sanctum sanassent, quinque millia baptizati sunt, qui omnes Spiritu sancto ditati sunt, et sanguinem Christi, quem prius furibundi fuderunt, postmodum tremebundi hiberunt, ac per plures sanguinem suum pro ipso fuderunt. Apostoli autem, accepto Spiritu sancto, duodecim annos in Hierusalem eodem præcipiente commanebant, quæ in mundo docturi erant insimul conferebant, in circuitu Judæos ac gentiles docebant, signis ac prodigiis ad fidem plurimos convertebant. Qui omnes per impositionem manuum apostolorum Spiritum sanctum accipiebant, et virtutes Dei novis edebant linguis. Apostoli namque per Spiritum sanctum cæcis lumen refundebant, surdis aures recludebant, mutis linguam solvebant, claudos gressu erigebant, leprosos mundabant, dæmonia ab obsessis effugabant, mortuos resuscitabant, insuper per baculos vel per vestimenta, quidam illorum etiam per umbram suam debiles sanitate restaurabant. Post hæc duodecim per totum mundum diffusi, septeno munere Spiritus sanctus perfusi, per septenarium numerum duodeni officium suum peregerunt, dum quatuor partes mundi ad fidem sanctæ Trinitatis perluxerunt. Tres enim et quatuor, quod septem sunt, duodecim fiunt. Qui boni piscatores sagena fidei pisces olim ad vitam prædestinatos signis et miraculis de salo sæculi ad litus vitæ pertraxerunt, et Christi exemplo animas

A suas pro ovibus sibi commissis, prævii duces posuerunt. Postquam Deus omnia in principio sex diebus creavit, septimum sanctificavit, quia in ipso requiescens ab opere cessavit. Sic qui in sex ætatibus mundi in donis Spiritus sancti operari student, in septima per ipsum ab omni labore requiescent. Sic nos quoque sex diebus in hebdomada laboramus, in septima vacamus, quia per septiformem Spiritum nunc bonis operibus insistimus, in futuro ab omni opere feliciter requiescimus, ubi per ipsum vacabimus, et Deum sicuti est videbimus.

DIVISIO.

In diluvio columba ramum olivæ reportans (*Gen. viii*), inclusis pacem nuntiavit, quia Spiritus sanctus per chrismatis unctionem animabus carne inclusis pacem amissam redonabit. Hic etiam digitus dextræ Dei appellatur, quia sicuti manus per digitos operatur, ita Christus qui est dextera Patris, cuncta per divisiones gratiarum Spiritus sancti operatur. Unde magi qui Moysi resistere non potuerunt, digitum Dei hoc esse dixerunt (*Exod. viii*), qui evidenter signa per Spiritum sanctum fieri conspexerunt. Per hunc est lex in duabus tabulis descripta, quia per Spiritum sanctum in duobus præceptis charitas est disposita. In hoc digito ejicit Dominus dæmonia, quia opera Filii et Spiritus sancti erunt inseparabilia. Olij genus humanum habebat tantum unius linguæ usum; sed LXX, et duo gigantes turrim contra Deum construebant; inde offensus linguas eorum confundebat, ita quod nullus alterius linguam intelligebat, sicque per orbem disperserat quos omnes hodie Spiritus sanctus in unitatem fidei per genera linguarum congregaverat. Hebræus quoque populus, Ægyptiaca servitute in paschali nocte per paschalem agnum liberatus, ac per mare Rubrum translatus, ad montem Sinai quinquagesima die pervenit, quem fumus et ignis replevit, atque de medio ignis Dominus ei legem timoris in tabulis scriptam dedit. Sic Christianus populus, de diabolica oppressione in paschali nocte per paschalem Agnum Christum ereptus, per baptismum quasi per mare Rubrum transvectus, quinquagesimo die, scilicet hodie, in igne legem amoris accepit, quam deum Dominus in corde scribere præcepit, ut videlicet post facerent sponte Dei amore quod prius fecerant coacti timore. In lege etiam erat præceptum ut quinquagesimus annus jubileus, id est annus remissionis vocaretur, totusque ab opere servili ferietur, atque amissa hæreditas propriis hæredibus redderetur. Per hoc Spiritus sanctus illud tempus præfigurari voluit in quo populum suum ab opere servili, id est a peccato vacare docuit, eique amissam hæreditatem paradisi restituit. (*GRECORIUS.*) Spiritus sanctus his datus memoratur, dum semel in terra, semel de cælo datur. In terra datur Spiritus, ut diligatur proximus: de cælo datur Spiritus, ut diligatur Deus. Qui enim Deum diligit, sermonem ejus servabit (*Joan. xiv*). Hunc Deus Pa-

ter diligit et Trinitas ad eum veniet, et mansionem A apud eum faciet.'

Ideo, charissimi, diligamus Deum; mandata ejus servando, ut ipse diligat nos mansionem sibi in nobis præparando. De hospitio cordis nostri sterces peccatorum: poenitentia et confessione extergamus, lacrymis sordes diluamus, floribus bonorum operum ornare studeamus, ut Spiritus sanctus designetur adventare, et dignum habitaculum sibi in nobis præparare. Hic etiam super Dominum in colombæ speciem descendit, quia eum immunem a peccatis ostendit. Super discipulos autem in igne venit, quia peccata in eis consumens, chirographum peccati delevit. Unde et ignis filios Israel præcessit, et eis iter ad patriam suggestit, quia ignis Spiritus sancti eos præcedit, et iter per Scripturas ad patriam paradisi ostendit. Ideo nunc baptisma agit, quia per Spiritum sanctum originale crimen remittitur. Ideo etiam his diebus jejunia celebramus, quia per Spiritum sanctum veniam accipere speramus. Qui Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Per Spiritum sanctum datur remissio peccatorum. Qui de venia desperat, hic Spiritum sanctum blasphemat, atque irremissibile peccatum perpetrat. Quemadmodum, charissimi, est Nativitas Domini celebris, sic et ista festivitas omnibus fidelibus debet esse solemnitas, quia sicut in illa Deus in carne veniens homines visitavit, sic in ista Deus in igne peccatis homines purgans, multa cha-

rismata eis donavit. Hæc festivitates et angelis et hominibus sunt venerabiles, quia ipsi Deo nostro sunt celebres. Denique in nativitate Domini, Dominus majestatis de solio gloriæ suæ surrexit, arma bellica induit, pro nobis pugnaturus in exilium abiit. Parasceve autem dies belli atque victoriæ extitit, cum Dominus fortis et potens in prælio principem mundi diabolum cum suis satellitibus devicit, victoriamque potenter obtinuit. Dies vero Dominicæ resurrectionis est dies qua peracto bello regnum tyranni vastavit, captivitatem ab eo captam ad se congregavit. Dies autem ascensionis est hæc, in qua cum nobili pompa Dominus virtutum regressus triumphavit, atque cum angelis malis susceptus carnem nostram super æthera exaltavit. Hodierna vero dies est qua militibus spolia distribuit, dum fidelibus varia dona Spiritus sancti contulit. Adhuc restat una dies qua sponsam suam de hac Babylonia est ducturus, quando in ultima die Ecclesiam in cœlesti Hierusalem est collocaturus. Nempe de his diebus præcinuit per totum Psalterium Spiritus sanctus. Insuper lex et omnes prophetæ persultaverunt hæc consono voce. Igitur, charissimi, conspectui ejus in justitia nunc appareamus, ut, cum apparuerit gloria ejus, in nuptiis ejus satiare valeamus ad videndum in bonitate electorum suorum, ad lætandum in lætitia gentis suæ, in plenitudine omnium honorum (*Psal. cv*). Quæ oculus non vidit, et auris non audivit (*I Cor. ii*).

FERIA SECUNDA.

Secundum Joannem.

« Sic enim dilexit Deus mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam (*Joan. iii*). » Aperit causam humanæ salutis, dilectionem scilicet Dei Patris ex quo est omnis restauratio vel institutio per Filium suum in Spiritu sancto. Idem dicit ex Filio Dei quod supra ex filio hominis credentes consequi, ut per quem in deitate conditi sumus, per eundem in homine restauremur.

« Non enim misit Deus Filium suum in mundum ut judicet mundum, sed ut mundus salvetur per ipsam. » Venit Salvator, ut salvet, non ut judicet, id est damnet, sed si judicatur homo, ex se habuit, quia non creditit.

« Qui credit in eum, non judicatur; qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. » Nondum apparuit iudicium, sed jam factum est. « Novit enim Dominus qui sunt ejus (*II Tim. ii*). » Novit enim qui permanent ad coronam, qui ad flammam. Novit in arca sua triticum, novit paleam, novit segetem, novit zizania. Non eos audiamus qui negant ex hoc loco diem iudicii futurum. Dicunt enim: Si et ille qui

credit non veniet in iudicium, et ille qui non credit jam judicatus est, ubi sunt quos iudicaturus est Dominus in die iudicii? Non intelligitur præteritum tempus poni pro futuro. Nam judicatus est, dicitur damnatus est Dei præscientia, qui novit quid imminet non credentibus; et ubi dicit: non veniet ad iudicium, ita intelligendum est: non veniet ad damnationem.

« Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum: et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Erant enim eorum opera mala. Omnis enim qui male agit odit lucem; et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. » Iudicium dicit æternam damnationem, quod erit non cognoscere Deum, sicuti æterna vita est cognoscere eum. Quia lux venit, Verbum scilicet in carne, et excitat et monet homines cognoscere sua mala, in quibus omnes sunt; profecto illi iudicantur qui oderunt admonentem lucem, et fugant ne arguantur mala eorum quæ sunt impietas, incredulitas, odium æternæ lucis, et nolle eam aspicere, sed velle in tenebris peccatorum remanere. Utique omnis qui est in intentione mali et cum amore ipsius mali operatur, odit lucem,

quia detegit mala, et ita non venit ad lucem, ut ei jungatur; sed fugat ne mala quæ diligit arguantur.

« Qui autem facit veritatem venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in domo sunt facta. » Quia initium boni est accusatio mali, veritatem facit, id est ea quæ veritas jubet. Quicumque admonitus per lucem sua mala accusat, ut hæc ejus accusatio et alia bona quæ fecit manifestentur quod illuminatione divina sunt facta. Qui vult ergo venire ad lucem, non tantum a grandibus peccatis absti-

neat, sed etiam a minoribus veram comessionem faciat, quoniam plura minuta peccata, si negligantur, occidunt. Nam minuta guttæ flumen implent, et minuta grana arenas si multa sunt opprimunt navem. Et hoc facit sentina neglecta, quod fluctus irruens. Paulatim intrat aqua per sentinam; sed diu intrando et non exhauriendo mergit navem. Et quia Deus peccatores flagellat in hoc sæculo ad emendationem, ferto patrem erudientem, ne sentis judicem punientem.

FERIA TERTIA.

Secundum Joannem.

« Amen, amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro (Joan. x). » Quia Pharisæi jactabant se videre (quod quidem possent si oves Christi essent) Dominus ob eorum arrogantiam proposuit hanc similitudinem. Ostendit itaque quia neque sapientia, neque observatio legis, nec bona vita quæcunque valet nisi per eum. Sive enim Judæus seu Pharisæus, seu gentilis, seu etiam philosophus doceat bene vivere, vel hæreticus sub nomine Christi, nec tamen in Christo prædicans omnes sine eo rapiunt et occidunt. Ovile est Ecclesia. In quam quicumque vult intrare, per Christum intret, Christi gloriam quærens, non suam. Humilis janua est Christus. Ergo qui intrat se humiliet, ne ascendens per maceriam, dum exaltatur cadat. Aliunde itaque ascendit, qui quomodo propter Christum intrat, vel non de eo bene sentiendo, vel non ejus gloriam, sed suam quærendo. Fur ergo est qui male intrat, et quod alienum est suum dicit, id est oves Dei suas facit. Latro est, quia quod furatus est occidit, dum malo exemplo seu perverse docendo oves vocem ejus audiunt. In quo cum sonet vox verbi Dei prædestinati ad vitam audiunt obediendo. Et notandum quod non omnis qui intrat per ostium, pastor est, quia et oves intrant. Verumtamen unitas universalitatis Ecclesiæ verbo et exemplo quotidie pascit. Ostiarius est Christus, qui se ipsum aperit, vel Scriptura quæ ducit ad Christum, vel Spiritus sanctus ad omnem veritatem.

« Et proprias oves vocat nominatim, et educit eas. Et cum proprias oves emisit, ante eas vadit, et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus. » Oves vocat nominatim qui sit discipulis suis: « Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælo (Luc. x). » Unde alibi: « Novit Dominus qui sunt ejus (II Tim. II). » Educit eas hinc ad vitam æternam, emittit eas absolvendo a vinculis peccatorum, et præcedit eas surgens a mortuis. Aliiter educit oves de tenebris ad lucem doctrinæ, et ante eas sic emittit quasi de Ægypto vadit velut in columna nubia et ignis, exemplo indicans quod decuit. Oves illum

sequuntur quocunque ierit, perseverando usque in finem. Nec enim bene vivere dicendi sunt qui faciant bene vivendi vel cæcitate nesciunt, vel inflatione contemnunt.

« Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. Hoc proverbium dixit eis Jesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis. » In bono convincuntur esse cæci. Interest enim inter illos et nos antequam ista verba cognoscamus, quoniam pulsavimus et aperierat nobis, illi autem non.

« Dixit ergo eis iterum Jesus: Amen amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium. » Sicut Filius per se novit Patrem, nos autem per illum, sic intrat in ovile, id est ad corda ovium per se et nos per ipsum. Oculis carnis se videre non potest, alia videt; sed intellectus et se et alia intelligit. Sic Christus et ad se, et ad te, et ad Patrem per se intrat. Nam et per verbum alia dicuntur quæ non sunt verbum, et ipsum verbum. Multi sunt pastores ut boni episcopi; ostium vero nemo est, nisi Christus. In Apocalypsi dicuntur sancti, non ostium, sed portæ per quas pervenitur ad ostium. Omnes quotquot venerunt fures sunt et latrones, sed non audierunt eos oves. Qui venerunt non qui missi sunt fuerunt. Unde in propheta: « Veniebant et ego non mittebam eos (Jer. xiiii). » In venientibus præsumptio temeritatis, in missis obsequium servitutis est. Vel ita: Quotquot venerunt, scilicet præter me, fuerunt latrones. Præcones veritatis non venerunt præter eum, qui est veritas, quia sic crediderit in eum venturum, quomodo nos credimus in eum qui venit. Tempora variata sunt, non fides. Unus canon Scripturarum est omnia non ad totum referri, sed ad partem maximam, ut ibi: « Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt (Psal. xiiii). » Similiter hic: « Omnes qui venerunt ante me, fuerunt fures et latrones. » Et Paulus ad Corinthios: « Omnibus, inquit, omnia factus sum, ut omnes lucrificerem (I Cor. ix). » Et ad Philippenses: « Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non ea quæ sunt Christi Jesu (Philipp. II). » Ita est illud

Patris ad Filium : « Omnia mea tua sunt (*Luc. xv*). » Sciendum est quia non omnes qui audierunt vocem pastoris oves fuerunt, ut Judas. Sub ovina pelle audiens pastorem, lupus erat pastori insidians. Aliqui eorum qui Christum crucifixerunt, non audiebant, et oves erant. De quibus Dominus ait : « Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum (*Joan. viii*). » Hoc aliquis ita solvit : « Quando non audiebant, adhuc erant lupi ; sed quando facti sunt oves, audierunt. Utcunque potest dici, sed per Ezechielem Dominus oburgando pastores dicit de omnibus : « Et errantem non revocastis (*Ezech. xxxiv*). » Errantem dicit et ovem appellat. Si errabat quando ovis erat, procul dubio non pastoris, sed furis et latronis vocem audiebat. Sed Dominus ait : « Quotquot venerunt præter me fures sunt et latrones, sed non audierunt eos oves. » Ergo secundum præscientiam Dei videntis qui sunt ejus, multæ oves sunt foris, et multi lupi intus. Multi namque blasphemant Christum, credituri in eum, qui sunt oves foris ; sed adhuc alienam vocem sequuntur. Item multi intus laudant blasphematuri, sed tamen quandiu recte sapiunt, vocem Christi audiunt. Sed est quædam præcipua vox pastoris, in qua oves non audiunt alienos, et in qua non oves non audiunt Christum. Quæ est illa vox ? « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (*Matth. x*). » Hanc vocem non negligit proprius, non audit alienus.

Nam qui prædestinatus est et præscitus ad vitam, licet ad tempus erret, tandem redit et perseverat. « Ego sum ostium ; per me si quis introierit salvabitur, et ingreditur, et egredietur, et pascua inveniet. » Exercet obscuris, pascit manifestis Magister veritatis. Quilibet non fictus, per claritatem sapientiæ Dei intrans catholicam Ecclesiam, salvabitur perseverando, et etiam prius erat in ovili prædestinatione divina. Ingreditur intus bene cogitando sanctum Apostolum dicentem habitare Christum per fidem in cordibus nostris (*Ephes. iii*). Egredietur, extra operando secundum Psalmistam : « Exiet homo ad opus suum (*Psal. ciii*). » Aliter : Ingreditur credendo, operando egredietur ad pugnam contra hæreticos. Amplius : Ingredietur Ecclesiam ut hic per fidem vivat, quia « justus ex fide vivit (*Hebr. x*). » Et egredietur etiam per ostium fidei Christi de hac vita, ut in æternum vivat. Ubi enim subjungit : « Ego veni, ut vitam habeant, » videtur dicere, ut vitam habeant ingredientes, et abundantius habeant egredientes. Itaque pascua intellige gaudia sempiterna paradisi, præsentem Dei vultum, qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mens vitæ cibo satiatur.

« Fur non venit, nisi ut furetur, et mactet, et perdat. Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant. » Fur venit ut furetur, alienam rem sibi usurpando ; mactet, a fide retrahendo ; perdat in æternam damnationem.

DOMINICA IN OCTAVA PENTECOSTES.

Secundum Joannem.

« Erat homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum. Hic venit ad Jesum nocte, et dixit ei : Rabbi, scimus quia a Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo (*Joan. iii*). » Nicodemus venit ad Jesum nocte, vel quia metuit offendere populum, cum esset unus de principibus ; vel quia magister erat in Israel, palam discere erubuit. Nox itaque significat litteram legis, vel ignorantiam cordis, vel timorem. Nicodemus vero, unus ex his qui per signa crediderant, figura est catechumenorum. Nam licet credant, quadam tamen nocte sacramentorum ad baptismum perveniunt, ubi de invio tenebrarum ad viam cœlestis luminis renati trans-eunt. Si enim tantum valuit baptismatis figura, ut per Moysen baptizati in nube et in mari ad manna perducerentur, nonne per verum baptismum ad idem pervenire poterit ? Quid est manna ?

« Ego sum, inquit, panis vivus qui de cœlo descendi. Respondit Jesus et dixit ei : « Amen, amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei, » id est non potest me cognoscere, qui sum regnum Patris, qui sum visio Veritatis. Quia Nicodemus aperta signa prudenter

notavit, de secunda nativitate ac de cæteris fidei mysteriis plenius doceri meruit.

« Dicit ad eum Nicodemus : Quomodo potest nasci homo, cum sit senex ? Nunquid potest in ventrem matris suæ iterum introire, et nasci ? » Spiritus ei loquitur et ipse carnem sapit suam, non Christi, sicut illi qui putaverunt Dominum posse eoquere, et manducare coneisum, sicut agnum, quando Dominus dixit : « Nisi quis manducaverit carnem meam et hiberit sanguinem meum, non habebit vitam in se (*Joan. vi*), » et statim recedentes non amplius sunt eum secuti. Dominus autem hoc remanentibus exposuit, dicens : « Spiritus est et vita quod dixi. Nam spiritus vivificat, caro autem nihil prodest (*ibid.*), » ne carnaliter intelligerent quod dixerat. Ita Nicodemus nondum noverat parentes qui generant ad vitam. Una enim generatio est carnalis, altera spiritalis. Sciendum quomodo uterus non potest repeti, sic nec baptismus. Qui nascitur de catholica Ecclesia, tanquam de Sara nascitur ; qui autem de hæresi, tanquam de ancilla (*Gen. xx*) ; *Psal. iv*). Adverte cur Dominus dicat : « Ego sum Deus Abraham, et Isaac et Jacob (*Exod. iii*), » quasi Noe, qui ante istos fuit, et Moyses qui post, sancti

patriarchæ non essent. In istis quippe patribus invenimus liberas et ancillas : quod totum figura est, ut ait Apostolus : « Hæc autem in figura contingebant illis (Cor. x). » Et illud : « Scripta sunt autem propter nos, in quos fines sæculorum devenerunt (ibid.). » In generationibus autem liberarum et ancillarum quatuor sunt genera hominum, in quibus compleitur forma totius Christianitatis. Ancillas accipimus in malis, liberas in bonis. Aut igitur liberæ pariunt bonos, ut Sara, Isaac ; aut malos et bonos, ut Rebecca, Esau et Jacob ; aut mali malos, ut Agar Ismael ; aut mali bonos et malos, ut ancillæ Jacob. Ad hanc similitudinem aut boni baptizant bonos, ut Ananias Paulum ; aut malos, ut Philippus Simonem magum ; aut mali bonos et malos, ut prædicatores quidam, quos dicit Apostolus non caste solere annuntiare Evangelium, tolerans eos in societate Christiana, dicens : « Quid enim dum omni modo sive occasione sive veritate Christus annuntietur ! et in hoc gaudeo (Philipp. 1). » Non alieno malo gaudebat, sed quia verum prædicabatur. Si quos isti similes sui baptizabant, tunc mali malos. Si quos vero tales quales admonet Dominus, cum dicit : « Quæ dicunt facite ; quæ autem faciunt, facite nolite (Matth. xxiii), » tunc mali bonos baptizabant. Quomodo ergo in filiis Jacob non obsuit illis, qui nati sunt de ancillis, quominus tenerent terram reproissionis cum fratribus ex æquo, sed prævaluit semen paternum : sic quicumque per malos baptizantur, quantum ex malis nati sint, tamen quia ex semine Verbi Dei, quod figuratur in Jacob, nati sunt, si boni esse voluerint, hæreditatem cum fratribus possidebunt. Sive ergo schismaticus, sive facinorosus quisque in confessione sanctæ Trinitatis baptizet, non valet ille rebaptizari a Catholicis, ne confessio vel invocatio tanti nominis videatur annullari. Et in utero Ecclesiæ magna luctatio est inter bonos et malos, sicut Jacob et Esau luctabantur (Gen. xv), et semper mali persequuntur bonos, ut Ismael Isaac. Ideo namque dixit Sara Abraham : « Ejice ancillam et filium ejus (Gen. xxi), » quia illusionem vidit in lusum, non ideo quia ludebat Ismael cum filio suo. Unde Apostolus : « Sicut tunc ille, qui secundum carnem natus erat, persequatur eum qui secundum spiritum ; ita et nunc (Gal. iv). » Secundum carnem nati sunt dilectores mundi, secundum spiritum amatores Christi. Plus ergo nos persequuntur qui nos illudendo seducunt, ita : « Veni, veni, baptizare : hic habes verum baptismum. » Ismael ergo non ideo fuit exhæreditatus, quia ex ancilla natus, sed quia superbus fuit. Nam si esset ideo exhæreditatus, filii Jacob non admitterentur ad hæreditatem. Quod et Sara affligit ancillam Agar, non dicitur persecutio, sed correctio. Unde etiam angelus fugienti dicit : « Revertere, et humiliare sub manu dominæ tuæ (Gen. xvi). » Sic boni principes hæreticos et quoslibet perniciosos Ecclesiæ exsiliis et aliis legalibus pœnis juste affligunt.

A « Respondit Jesus : Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest introire in regnum Dei. » Sensus est : Quisquis renasci contempserit, non habebit vitam, quia non fuerit renatus ex aqua et spiritu, id est ex fide et dilectione. Quomodo aqua sacramentum fidei est ! Aquæ nomine intelligitur fides. Spiritus autem diffundit charitatem in cordibus nostris. Itaque parvuli cum per baptismum uniuntur Ecclesiæ, nascuntur ad vitam, ex fide et dilectione sanctorum, quarum nexu Ecclesia jungitur Deo, ex visibili sacramento aquæ et Spiritu sancto, et in bono neglecto si vitam finierit, a regno Dei in perpetuum exclusus erit. Quicumque vero non percepto regeneratores lavacro pro Christi confessione moriuntur, tamen eis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte baptismatis. Qui enim dixit : « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non intrabit in regnum cœlorum, » et alia sententia fecit istos exceptos, ubi non minus generaliter ait : « Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo (Luc. xii). » Equidem sanguis et aqua, qui vulnere lateris Christi percussi exiverunt, typum martyrii et baptismi quo itur ad cœlum pariter protulerunt. Denique si quos in fide Christi et in charitate non ficta radicato excludat articulus mortis a sacramento baptismi, constat quia non excluduntur a salute. Martyres enim sunt coram Deo, si puro corde martyrio parati erant et baptizati in igne vel spiritu, juxta quod Dominus dixit apostolis : « Vos autem baptizabimini Spiritu sancto, non post multos hos dies (Act. 1). » Hinc est quod ait Ambrosius de Valentiniano : « Ventrem meum doleo, ut profectico utar exemplo, quia quem regeneratus eram, amisi. » Ille tamen gratiam quam poposcerat non admisit. Augustinus, in lib. iv De baptismo : « Considerans latronem cui dictum est : Hodie mecum eris in paradiso, invenio non tantum passionem pro nomine Christi id quod ex baptismo deest supplere posse, sed et fidem conversationemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest. » Quantum itaque valeat etiam visibili baptismi sacramento quod ait Apostolus : « Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (Rom. x) ; » tunc impletur invisibiliter, cum mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. Sciendum quod Augustinus hanc sententiam non retractavit, ut quidam falso putant, sed illud quod in exemplo dixerat latronem non fuisse baptizatum, quia incertum est utrum fuerit baptizatus an non. Quod ergo alibi ait : Cathecumenum enim quamvis in bonis operibus defunctum vitam habere non credimus, non martyr fuerit. Hæc et his similia de contemnentibus sacramenta baptismi dicta sunt.

« Quod natum est ex carne, caro est ; et quod natum est ex spiritu, spiritus est. » Spiritalem

nativitatem distinguit a carnali. Ex Spiritu sancto spiritus noster, id est anima, nascitur in Deo, cum ei per gratiam, quæ Spiritus sanctus intelligitur, peccata remittuntur, ne propterea damnationis pœnam incurrat. Non enim caro, sed anima potest vel puniri. »

« Non mireris quia dixi tibi : Oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis, et non scis unde veniat et quo vadat. » Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Spiritus potestatem habet quibus vult gratiam remissionis impertire, et vocem ejus corporalem audis eo loquente in sanctis prædicatoribus, juxta illud : « Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis (*Matth. x*). » Verumtamen ignoras an illa vox per intelligentiam ad quosdam veniat, id est de qua causa eodem Spiritu agente, quidam fortasse minus eruditi vocem illam intelligant, et quo, id est pro quo modo, vadat ab aliis, quæ poenitentibus, hoc est sine intelligentia transeat ab illis. Ad hunc modum sit illa nativitas quæ est ex spiritu, te videlicet nesciente, discutere quomodo id Spiritus invisibiliter agat, ubi ipse nihil corporaliter operatur. Ne mireris ergo de hoc, scilicet quod agitur spiritu in illa generatione, si nescias. Vel ita : Spiritus in potestate habet ut cujus vult, cor illustret, et si, te poenitente, quempiam ad horam repleverit, vocem quidem ejus spiritus audis, sed non scis unde veniat et quo vadat, id est quomodo cor illius intraverit, vel quomodo redierit. Natura enim invisibilis est. Sic invisibiliter incipit renatus esse agente Spiritu, quod non erat, ita ut infidelis nesciat unde veniat, et quo vadat, in qua gratia veniat in adoptionem filiorum Dei, et vadat in perceptionem cœlestis regni. Quæ quia incognita sunt carnali, iterum quærit.

« Respondit Nicodemus, et dixit ei : Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Jesus, et dixit ei : Tu es magister in Israel, et hæc ignoras? » Quid quasi insultabat Dominus magistro? Volebat illum nasci ex spiritu : quod nequit, nisi humilis. Ille autem inflatus erat, et alicujus momenti sibi esse videbatur, quia doctor erat Judæorum.

« Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum non accipitis. » Si essent humiles ex spiritu nati, crederent ea quæ Dominus cum prophetis et apostolis testatur foris mundo de his quæ videntur in abscondito Dei. Evangelista Joannes in consuetudine habet geminare Amen in confirmatione divinorum verborum, illud attendens quod Dominus ait : « Sit sermo vester : Est est, » hoc est per dupliciter nihil dicatis, sed sicut dicitis, proferatis ore, credatis corde. Tale est ergo Amen, amen, ac si diceret : Geminat, id est veritatem tam oris quam cordis pronuntiat.

« Si terrena dixi vobis, et non creditis : quomodo si dixero vobis cœlestia, credetis? » Sensus est : Si non creditis, nec etiam intelligitis quia templum

A possum suscitare dejectum a vobis, quod terrenum est, quomodo creditis quia per spiritum possunt homines regeuerari? Nunc tamen per increpationem invitatum ad humilitatem instruit adhuc de divina et humana sui nativitate, de passione et ascensione et aliis pluribus. Unde sequitur : « Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit Filius hominis qui est in cœlo. » Nemo ascendit, id est ascendere facit, ad eminentiam supernæ vitæ, nisi qui inde descendit humiliando se, id est Filius Dei, qui est Verbum Patris, nostram assumendo infirmitatem, secundum quam minor dicitur Patre. Descendit, inquam, per hoc filius hominis effectus, qui tamen in cœlo est, hoc est in illa æqualitate Patris quam antea habuit. Assumens quippe quod non erat, non amisit quod erat. Aliter : Deus divinitatem suam non indignam censuit nomine filii hominis, sicut carnem suam dignatus est nomine Filii Dei, ne quasi duo Christi diceretur. Et ita per distantiam divinitatis et infirmitatis, Filius Dei manebat in cœlo, filius hominis manebat in terra. Per unitatem vero personæ, quæ in duabus naturis unus Christus est, et Filius Dei ambulabat in terra; et idem ipse Filius hominis dicitur descendisse de cœlo, et ante passionem fuisse in cœlo. Sensus ergo est : Nemo ascendit in cœlum, nisi Christus in corpore suo, quod est Ecclesia. Propterea namque descendit, ut in cœlo et cum illo unum essent qui per illum ascensuri erant. Dominus ascendit; corpus autem non ascendit, sed levatum est in cœlum illo levante qui ascendit. Si quis enim descendit, verbi gratia de monte nudus; cum autem ascenderit, vestiatur se recte : utique dicimus nemo ascendit nisi qui descendit; nec vestem consideramus quam secum levavit, sed ipsum qui vestitus est solum dicimus ascendisse.

« Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. » Pertæsus in cremo longi laboris populus Dei murmuravit contra Dominum et Moysen. Idcoque Dominus immisit in illum ignitos serpentes. Cum igitur Moyses orasset, jussit eum Dominus facere serpentem æneum, et plagis percussos aspicere in eum, ut viverent. Qui sunt serpentes mordentes? Peccata. Quis serpens exaltatus? Mortuus Dominus in cruce, qui per effigiem serpentis figuratur, quia a serpente mors. Liberantur ergo qui eum in fide intuentur a plagis ignitorum serpentium, id est ab incentivis vitiorum, quæ animam pungunt in mortem.

Quid sit baptismus, et quare sacramentum institutum sit baptismi.

Quæritur a nonnullis quid sit baptismus, et quare institutum sit sacramentum baptismi. Baptismus itaque est aqua diluendis criminibus sanctificata per verbum Dei. (Augustinus). Aqua enim sola elementum esse potest; sacramentum esse non potest, donec accedat verbum ad elementum, ut sit sacra-

mentum. Queritur quare institutum sit baptismi sacramentum, et quare circumcisio, quæ loco huius posita fuisse putatur, succedente baptismi ablata sit, vel mutata. Nam si olim per circumcisionem, similiter ut nunc per baptismum, peccata dimittebantur, quid necesse fuit ut ipsa circumcisio, succedente baptismi sacramento, mutaretur? Cur autem accepta minus profuisse credatur, qui neglecta non minus nocuisse affirmatur? Sicut enim nunc per Evangelium dicitur: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei (Joan. iii); » ita olim per legem dicebatur: « Masculus cujus caro præputii circumcisa non fuerit, peribit anima illa de populo suo (Gen. xvii), » nisi forte in hoc quod ille qui non est baptizatus, a regno Dei excludendus dicitur, ille vero qui non est circumciscus, periturus memoratur. Quis velit intelligere propterea baptismum aliquid amplius conferre, quam circumcisionem, quia circumcisio suscepta a perditione tantum potuit liberare; baptismus vero renatos etiam ad gloriam perducere potest. Nam illi antiqui Patres, qui sacramenti circumcisionis justificationem præceperant, a perditione quidem servabantur, sed ad gloriam regni non ducebantur, donec veniret ille qui sanguine suo frameam igneam extinguens, aditum paradisi rursum patefaceret, et credentibus in se omnibus regni cœlestis janua ipse præcedens primus aperiret. Sed sciendum quod nullus nunquam ab initio sit salvatus, nisi aliquo modo baptizatus. Aliqui namque baptizati sunt, ut Abel in sanguinis effusione; plurimi in figura, ut Noe in diluvii effusione; plerique in signo, ut Abraham et sua posteritas; multi in Spiritu sancto, ut Christiani in aquæ immersione. In hoc baptismus amplius confert, quia renatos hinc exeuntes, statim ad regnum mittit: quod tamen ex virtute sanguinis fusi ipsam aquam sanctificantis condonatur.

Si igitur quis dicere velit idcirco circumcisionem baptismi mutatam ut in baptismi perficeretur quod circumcisio implere non potuit, fortassis videbitur convenienter illi responderi posse, quia hoc quod amplius non est in baptismi, ex baptismi non est, sed ex passione Christi baptismi sanctificante impletum. Idem vero circumcisionem facere potuisse, si illi passio Christi in cooperationem sanctificationis adjuncta fuisset. Nam in baptismi, quantum scilicet spectat ad virtutem baptismi, similiter ut in circumcisione, remissio tuorum percipitur peccatorum, quia sicut dictum est quod justificatis postea aditus patriæ cœlestis panditur, cruce Christi condonatur. Quæ remissio peccatorum duodecies fieri posse a doctoribus innuitur. Prima siquidem remissio est qua baptizamus in aqua, secundum illud: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest videre regnum Dei (Joan. iii). » Secunda, charitatis affectio, ut est illud: « Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum (Luc. vii). » Tertia, eleemosynarum fructus, secun-

dum hoc: « Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum (Eccli. iii). » Quarta, profusio lacrymarum, Domino dicente: « Quia flevit in conspectu meo, et ambulavit tristis coram me, non inducam mala in diebus illis (III Reg. xxi). » Quinta, criminum confessio, Psalmista dicente: « Dixi: confitebor injustitias meas Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei (Psal. xxxi). » Sexta est cordis et corporis afflictio, Apostolo consolante: « Dedi hujusmodi hominem Satanæ, ut spiritus salvus fiat in die Domini (I Cor. v); » septima est enim datio morum, hoc est abrenuntiatio peccatorum, Evangelio contestante: « Jam sanus factus es, noli ultra peccare, ne quid tibi deterius contingat (Joan. v). » Octava est intercessio sanctorum. Unde illud: « Si quis infirmatur, introducat presbyteros Ecclesiæ, et orent pro eo. Multum enim valet deprecatio justis assidua (Jac. v). » Nona est misericordia, ac fidei meritum; unde est hoc: « Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur (Matth. v). » Decima est conversatio et salutatio alienorum, Jacobo confirmante: « Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, » etc. (Jac. v.) Sed melius tibi est ut infirmus sis, et solitariam vitam ducere, quam cum plurimis perire. Undecima est indulgentia et remissio nostra, veritate Christo permittente et dicente: « Dimitte, et dimitte- tur vobis (Luc. vi). » Duodecima est passio martyrum, spes unica salutis indulgentiæ crucifixo latroni, Domino dicente: « Amen, amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso (Luc. xxiii). »

Omnia itaque sacramenta quædam esse signa ejus quæ per illa datur gratiæ spiritualis constat. Oportet autem ut, secundum processum temporum, spiritualium gratiarum signa magis ac magis semper evidentia ac declaranda formarentur, ut cum effectu salutis cresceret cognitio veritatis. Itaque sub lege naturali primum data sunt sacramenta, decimationes, sacrificia, et oblationes, ut in decimatione quidem peccatorum remissio, in sacrificiis vero carnis mortificatio, in oblatione autem divini operis exhibitio signaretur. Sed erat obscura significatio hæc in sacramento decimationis, ubi homo de his quæ possidebat, partem obtulit, partem retinuit, ut ad hunc modum in eo quod erat quod imperfectionis et defectus fuit sibi tribueret; quod vero ad bonitatem spectabat, Deo imputaret. Hoc sibi voluerunt novæ partes retentæ, quia novari- us signum est imperfectionis, a denario perfecto deficiens. Propterea autem quia obscurum signum fuit emendationis in decimatione, data est circumcisio, ut virtutem justificationis evidentius demonstraret, quando dictum est homini ut portionem carnis suæ non quidem superfluum, sed illius quod superfluum erat in homine signum auferret, ut per hoc agnosceret quia culpam quam natura per illam partem corporis traheret, gratia per sacramentum circumcisionis emundaret. Sed quia circumcisio tantum quæ foris sunt enormitates amputare potest,

eas vero quæ intrinsecus sunt pollutionum sordes A sacramentum circumcisionis in carne, quod dolorem habet, illi datum est; novo autem populo qui lavacrum aquæ, totum purgans, ut perfecta justitia præsignaretur. Rursum quia prioris populi qui sub timore serviebat mundatio laboriosa fuit, propterea voluntate et dilectione servit, sacramentum justificationis in lavacro aquæ, quæ suavem habet purificationem, propositum est.

EXPLICIT PARS PRIMA.

INCIPIUNT CAPITULA

LIBRI SECUNDI DEFLORATIONUM PATRUM

DOMINI WERNERI ABBATIS

A DOMINICA PRIMA POST OCTAVAS PENTECOSTES USQUE AD ADVENTUM DOMINI.

- I. *Expositio duplex super evangelium* : « Quidam homo erat dives. » Et de perdice ave. Deinde alius sermo de pœnis animarum. Item de locis pœnarum. Item, sermo de divite et paupere.
- II. *Expositio duplex super evangelium* : « Homo quidam fecit cœnam magnam. Item, sermo de corpore Domini in quatuor partes divisus. De sacramento corporis et sanguinis Christi. Quando institutum est sacramentum corporis et sanguinis Christi. Utrum mortale an immortale corpus suum tradiderit. Si corpus Christi fuit, quod Judas per intinctam buccellam accepit. Quod sacramentum altaris et figura est quantum ad panis speciem et vini, et res est quantum ad corporis Christi veritatem. Tria esse in sacramento altaris : panis et vini speciem, corporis Christi veritatem, gratiam spiritualem. Quare in speciem panis et vini sacramentum corporis et sanguinis sui instituerit. Qualiter intelligenda est mutatio panis et vini in corpus Christi. Quod corpus Christi quando dividi videtur secundum solam speciem dividitur, secundum ipsum autem integrum manet, et sicut singulis partibus totum, sic in divisis locis unum et idem ipsum est. Quid significant tres portiones illæ, quæ de corpore Christi in sacramento altaris fiunt. Quod ea quæ in corpore Christi indigna videntur, secundum speciem solam fiunt. Quid fiat de corpore Christi, et de corpore, et corporali ejus præsentia post susceptionem sacramenti.
- III. *Expositio super evangelium* : « Erant appropinquantes ad Jesum publicani. » Item, sermo de lapsu primi hominis, et quæstio : si non habebat perseverantiam, quomodo sine vitio fuerit? De eo quoque qualem gratiam acceperit; et de aliis pluribus causis; de pœnitentia, de invidia.
- IV. *Expositio super evangelium* : « Estote misericordes. » Item sermo de alternatione misericordis et veritatis hinc inde se accusantis ac defendentis. De amatoribus misericordiæ. De hypocrisis.
- V. *Expositio super evangelium* : « Cum turbæ irruerent. » Item sermo de Ecclesia. Item, de eodem, de ecclesiasticis doctoribus, de doctrina et eorum exemplis, de his qui bene docent, et male vivunt, de iracundis doctoribus, de superbis doctoribus; de doctrinæ discretionem, de silentio doctorum.
- VI. *Expositio super evangelium* : « Amen dico vobis, nisi abundaverit. » Item, sermo de ira, et de qualitate tormentorum gehennalium. Item, de gehenna, quod corporeus ignis gehennæ non tantum corpus cruciabit, sed etiam spiritum; et quod ignis gehennæ ad aliquem lucebit, ad aliquem non; et quod ignis gehennæ ab initio creatus sit. Item, de muneribus.
- VII. *Expositio duplex super evangelium* : « Misereor super turbam. » Item, sermo de quinque septennis. Item, de septem petitionibus contra septem vitia. Item de petitionibus quæ conveniant præsentis vitæ, et quæ futuræ.
- VIII. *Expositio super evangelium* : « Attendite a falsis prophetis. » Item, sermo de mendacio. Item, de falsis prophetis. Item de bono et malo; et alius de eodem.
- IX. *Expositio super evangelium* : « Homo quidam erat dives, qui habebat villicum. » Item, sermo de quatuor debitoribus. Item, de misericordia.
- X. *Expositio duplex super evangelium* : « Cum appropinquaret Dominus Hierosolymam, videns. » Item, sermo de Elia et Jezabel. Item, de verbis Sapientiæ : « Transite ad me, omnes. »
- XI. *Expositio duplex super evangelium* : « Duo homines ascenderunt in templum. Item sermo de verbis David : « Ascensiones in corde suo disposuit; et de tribus ascensionibus et descensionibus. Item de jactantia et de compunctione.
- XII. *Expositio duplex super evangelium* : « Exiens Jesus de finibus Tyri. » Item, sermo de sacerdotibus, et sex ætatibus sæculi, et de sacramentis baptismi in duas partes divisus.
- XIII. *Expositio duplex super evangelium* : « Beati oculi qui vident quæ vos videtis. » Item, sermo de verbis : « Egreddimini, filiæ Sion. » Et de tribus visionibus Christi. Item, alius sermo de prædictis verbis : « Egreddimini. » Item, de verbis sancti Augustini, quibus nonnulli inconsiderate affirmant justos in futuro Dei regno Deum visuros corporeis oculis. Item, quomodo sanctus Augustinus ponit et exponit dicta sancti Ambrosii de eadem quæstione. Item, sententiæ Cassiodori et Hieronymi de visione Dei futura.
- XIV. *Expositio super evangelium* : « Dum iret Jesus in Jerusalem transiebat. » Item sermo de septem speciebus lepræ. Item, moralitas de Naaman Syro, et de septem lavationibus in Jordane.
- XV. *Expositio super evangelium* : « Nemo potest duobus dominis servire. » Item, sermo : Collatio Dei cum diabolo de jure Dei et hominis. Item de duobus dominis, et duabus civitatibus, etc. Item, de evibus exempla, de hirundine, de cornice, de aquila, de fulica, de turture, de vulture, de apibus, de luscinia, de noctua, de vespertione, de gallo. Item, exempla de herbis, de lilia, de olea, de absynthio, de helleboro, de aconita, et cæteris.
- XVI. *Expositio super evangelium* : « Ibat Jesus in

- civitatem Natm. » Item, sermo de morientibus; et de exitu animarum sermo in duo divisus. Item, de morte, quid sit mors; et de tribus generibus mortis. Item de origine animæ.
- XVII. Expositio super evangelium: « Cum intraret Jesus in domum. » Item, sermo de avaritia. Item, de duobus generibus humilitatis, et de humilitate Scripturas legentium. Item de commendatione humilitatis, et de invectione in superbiam, ac de duobus generibus elationis.
- XVIII. Expositio supra evangelium: « Accesserunt ad Jesum Sadducei. » Item, sermo de charitate in duo divisus. Item, de anima, quare dicatur anima, et de appellatione animi, de mentis appellatione, de spiritus appellatione, et de diffinitione animæ.
- XIX. Expositio super evangelium: « Ascendens Jesus in naviculam transfretavit. » Item, sermo de fide, quid sit fides, quid cognitio fidei; et de tribus gradibus utriusque. Item, de remissione peccatorum, et si sacerdotes, qui homines sunt, peccata dimittere possint, sermo in tres partes divisus.
- XX. Expositio duplex super evangelium: « Loquebatur Jesus cum discipulis suis in parabolis. » Item, sermo de sacramento conjugii, et de origine conjugii et causa institutionis, et de duplici institutione conjugii.
- XXI. Expositio super evangelium: « Erat quidam regulus. » Item, sermo de flagellis Dei et de gemina percussione. Item, de infirmitate carnis, et de tolerantia divina correptionis.
- XXII. Expositio duplex super evangelium: « Simile est regnum cælorum homini regi qui fecit. » Item, sermo de remissione peccatorum in duas partes divisus.
- XXIII. Expositio super evangelium: « Cum sabbasset » reservatur in medium Quadragesimæ. Item, sermones duo ad eandem Dominicam pertinentes. Item, sermones de quinque gradibus exercitationis quibus justus in hac vita exercentur, et de quinque statibus mutabilitatis hujus vitæ, et de quinque virtutibus animæ.
- XXIV. Expositio super evangelium in Dedicatione ecclesiæ: « Ingressus Jesus perambulabat. » Item, sermones in Dedicatione Ecclesiæ: Primus, de his quæ visibiliter aguntur in ea; deinde de mysteriis eorum, qui dividitur in duas partes; secundus, de eodem et de tribus silentiis, atque aliis ecclesiasticis mysteriis; tertius, de eodem, et de septem columnis Sapientiæ, atque aliis pluribus mysteriis Ecclesiæ divisus in duas partes; quartus, de eodem, et de mysterio dormitionis Adæ, et de foraminibus petræ, ac de mensa propositionis, atque aliis pluribus significationibus; quintus, de eodem et de visione Ezechielis, ubi assumptus fuerat a spiritu, et ductus in montem, et de duodecim gemmis, ac de significatione ecclesiasticarum rerum, divisus in duas partes; sextus de eodem, et de tribus dedicationibus Salomonis Jesu sacerdotis, et Jude Machabæi, et de mysteriis earum, divisus in duas partes; septimus sermo est proprie pertinens ad altaris dedicationem, in quo notantur diversi gradus eorum, qui sunt in activa et in contemplativa vita, et de duobus altariis holocausti et incensi, ac eorum unctione, atque alii quamplurima multum utilia; et hic dividitur in duas partes.

Expliciunt capitula libri secundi.

INCIPIUNT

ABBREVIATÆ EXPOSITIONES

DOMINICALIUM EVANGELIORUM LIBRI II DEFLORATIONUM.

DOMINICA I POST OCTAVAM PENTECOSTES.

Secundum Lucam.

« Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide, » etc. (Luc. xvi.) In divitiis notatur concupiscentia oculorum; in pretiosis vestibus, superbia vitæ; in splendida epulatione, concupiscentia carnis. Idcirco dives iste, quasi ignotus apud Deum, nomine non designatur. Quæ est ista aviditas, cum ipsæ belluæ modum habeant. Tunc enim rapiunt, quando esuriunt; parcunt vero prædæ, cum sentiunt saturitatem. Inexplebilis est avaritia divitum, semper rapit, et nunquam satiatur, nec Deum timet, nec hominem reveretur. Non patri parcat, non matrem agnoscit, non fratri obtemperat, non amico fidem servat. Viduam opprimit, pupilli rem invadit. Quæ est insania acquirere aurum et perdere cælum? Hæc tamen non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse, quamvis in lege non tenacia, sed rapina damnetur. Conchulæ marinæ ferro circumcisæ lacrymas purpureas emittunt, quibus lana tingitur, unde purpura textitur. Byssum vero genus est lini candidissimi et mollissimi, quod Græci papaten vocant.

« Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat. Sed et canes veniebant, et lingebant ulcera ejus. » Nec a se canes removeere poterat, nec visitor erat qui removeret. Nota cum parabola

propria non ponant nomina, et Dominus per humilitatis approbationem pauperis hujus nomen dicat, non parabola, sed rei gestæ narratio hæc est. Mendici hujus ulcera dives fastidiosus exhorret, ne inter pretiosas epulas unguentatosque convivas fetorem ulcerum lambentibus canibus sustineat. Cum ergo ante januam jaceret, ex visione pauperis diviti non miserenti cumulus damnationis inferitur, et rursum ex visione divitis tentatus quotidie pauper probatur. Quem ad majorem ipsius probationem paupertas simul et ægritudo, et visa divitis copia, et nulla sibi adhibita consolatio afficiunt. Cavendum ergo ne pauperes despiciamus, etsi quæ in eis reprehensibilia videmus, quia fortasse quos morum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat.

« Factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab anglis in sinum Abrahæ. Mortuus autem et dives et sepultus est in inferno. » Sinus Abrahæ requies est beatorum pauperum; sepultura inferni superbis et immisericordibus est profunditas pœnarum. Unde Gregorius in lib. XII Job: Non justorum animas ad infernum dicimus descendisse, ut in locis pœnalibus tenerentur, sed ut in superioribus requiescerent. Idem, XIII: Tædium, quo justii desiderabant videre Salvatorem, vocat Job tenebras, ubi ait: « In tenebris stravi lectulum meum (Job XVII). » Idem, in octo: « Sicut nubes consumitur et pertransit, sic qui descendit ad inferos non ascendet (Job VII). » Ac si aperte loqueretur Job, dicens: In altum currendo deficit qui superbiendo ad interitum tendit. Quem si semel culpa ad pœnam pertrahit, misericordia ulterius ad veniam non reducit.

« Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus. » Cum dicimus Abraham, secundum fidem patrem nostrum, cœtus credentium, liberator expectantium, sinus erat Abrahæ, ad quem ministerio angelorum directus fuit Lazarus, de mendico dives factus. Infideles autem pro varietate culparum per diversas mansiones in imo pœnarum positi fideles super se in requie a longe conspiciunt, quia illuc per meritum non attingunt.

« Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, misere mei et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. » Sicut Divinitas figurate per translationem oculos, linguam, digitos, cæteraque humanâ membra dicitur habere, ita animæ a corporibus separatæ. Peit ergo dives linguam suam refrigerari, id est pœnam quam cum lingua sua meruit, laxari. In conviviis enim quia loquacitas solet abundare, perhibetur dives ex lingua graviter ardere. Optat igitur ab extremo digiti se tangi, id est operatione justorum vel ultima recreari, et sic per aquam gratiæ Dei misericorditer sibi subveniri.

« Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur; tu vero cruciaris. » Torquetur ante judicium, quia luxurioso carere de-

liciiis pœna est. Abraham cæterique patres fideles, nequaquam secundum carnem filios a tormentis liberare student quos a fide deviasse considerant. Forte dives iste aliquid boni habuit quod felicitas transeuntis vitæ remuneravit, et Lazarus aliquod mali quod ignis inopiæ purgavit. Vel in hoc recepit dona, quia suum gaudium felicitatem transieram putavit. Justi vero, etsi in mundo bona habeant, quia ad æterna sanctis desideriis æstuant, quæ ad sunt minime bona videntur.

« Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hic transire ad vos non possint, neque inde huc transire. » Chaos sive chaus, ut veteres codices habent, significat perpetuam dissimilitudinem, ut inter bonorum malorumque voluntates, quia post mortem non poterunt merita mutari. Non est dubium quin reprobi a pœnis transire cuperent, sicut adhuc faciunt ad sortem beatorum. Transire autem justorum est mente ire per misericordiam ad positos in tormentis, eosque velle liberare. Sed non possunt, quia justorum animæ, quamvis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant, tanta tamen rectitudine Auctoris sui constringuntur, ut nulla compassione ad reprobos moveantur. Aliter: Justii transire volunt, id est existimantur a multis transire velle ad illos præsertim cripiendos a pœnis qui eis in hac vita majori affectu jungebantur.

« Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim ibi quinque fratres, ut testetur illis ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. » Postquam ardenti de se spes tollitur, animus ad propinquos recurrit, quia reproborum mentem pœna sua quandoque inutiliter erudit ad charitatem, ut jam tunc suos etiam spiritualiter diligant, qui, dum peccata diligerent, nec se amabant. Servantur ergo diviti ad pœnam et cognitio pauperis quem despexit, et memoria fratrum quos reliquit. Et boni siquidem bonos, et mali malos, et boni malos, et mali cognoscunt bonos. In qua videlicet cognitione utriusque partis cumulus retributionis excrescit, ut et boni amplius gaudeant, quia secum lætari conspiciunt quos amaverunt, et mali, dum cum eis torquentur quos in hoc mundo dilexerunt, eos non solum sua, sed etiam eorum pœna consumat. Fit autem in electis quiddam mirabilis, quia non solum eos agnoscunt quos hic noverant, sed velut visos ac cognitos recognoscunt bonos quos nunquam viderant.

« Et ait illi Abraham: Habent Moysen et prophetas: audiant illos. At ille dixit: Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. » Dives iste serus magister incipit esse, cum jam nec discendi tempus habet nec docendi. Et quia verba Dei despexerat, hæc audire suos sequaces non posse existimat.

« Ait autem illi: Si Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. » Qui verba legis despiciunt, resuscitato cre-

dere renunt. Iste dives Judæcum populum significat, qui cultum vitæ exteriorum habuit, et acceptæ legis deliciis inutiliter usus fuit. Lazarus ulceribus plenus gentilis est populus, qui dum conversus ad Deum peccata confitetur, virus quod intus latebat quasi rupta cute foras emittit. Lazarus cupiebat micas divitis, et nemo illi dabat, quia gentilem populum superbus Israel despiciebat. Qui dum de doctrina legis quasi de acceptis opibus tumuit, verba stuebant ei de scientia quasi micæ cadentes de mensa. Canes in sacro eloquio solent intelligi prædicatores, qui dum peccata confitentes instruunt, quasi vulnus mentis per linguam tangunt. Et dum loquendo a peccatis corripiunt, ad salutem reducunt, sicut canes curant vulnera, dum ea tangunt lingua. Unde bene Lazarus interpretatur *adjutus*, quia illi gentiles adjuvant, qui eorum vulnera per linguæ correctionem curant. Potest etiam per linctionem canum lingua signari adulantium, qui vulnera lingunt, dum mala nostra improbo favore attollunt. Abrahæ sinus significat cælorum requiem, in qua recumbunt venientes ab oriente et occidente cum Abraham et Isaac et Jacob, sed filii regni hujus purpura et bysso induti foras ejicientur. Infidelis populus legem in ore tenuit, sed opere servare contempsit, et illo amplius ardebit. Dives in hac vita guttam aquæ mendicans in altera dicit se habere quinque fratres, quia Judæicus populus ex magna jam parte damnatus, novit sequaces suos super terram relictos, quinque libris Moysi carnaliter intellectis, vel quinque sensibus corporis deditis. Quomodo ergo in quinque virginibus, et in centum quinquaginta tribus piscibus innumera multitudo sanctorum intelligitur, ita in quinque fratribus divitis multa millia populi Judæorum intelliguntur, quos ad spiritalem intelligentiam non assurgere gemit. Optat igitur ad eos mitti Lazarum, sive alium de fidelibus; sed non ei credent si Moysen et prophetas non audiunt. Ex mortuis Dominus resurrexit, sed Judæicus populus, quia Moysi non credidit, Domino credere contempsit. Cumque Moysi verba spiritualiter intelligere renuit, ad eum quem Moyses prædixerat non pervenit. Unde Veritas: « Si crederetis, inquit, Moysi, crederetis utique et mihi (Joan. v.) »

Expositio de eodem.

« Multi dicunt: Quis ostendit nobis bona? » (Psal. iv.) Revera, charissimi, multi verba Dei audire cupiunt, sed, heu! qui dicant pauci sunt, imo (quod gravius est) plerique dum verbum vitæ proferre volunt aut nesciunt, eos odiis persequuntur qui bona dicunt vel faciunt. Hi in tantum veritatem Christi abominantur, quod etiam de eo loqui audire delignantur. Et quia eos verbum vitæ cruciat, utique Verbum Dei Christus, eos tantum a regno suo quantum tenebras a luce disgregat. Et cum a regno Dei excludantur, necesse est per omnia ut tartareo carcere cum diabolo auctore invidiæ includantur. Si nulla Scriptura esset, nisi hodiernum Evangelium sufficeret fidelibus ad vitæ exemplum. Refert namque Dominus quod quidam homo magnis divitiis

A affluerit, quotidie solemnes epulas duxerit, pauperi Lazaro, insuper ulceroso, micas de mensa cadentes denegaverit. Qui mortuus inferno mancipatur. Lazarus vero in sinu Abrahæ collocatur. Dives ergo dum se graviter flammis cruciari, Lazarum verò cerneret gremio Abrahæ lætari, magno ejulatu Abraham postulat ut Lazarum mittat qui minimo digito guttam aquæ instillat, et linguam ejus ardentem refrigeret. Sed quia hic mendico denegavit panis micam, ibi ipse mendicus non meruit aquæ guttam. Postquam vero de se desperavit, pro salute fratrum rogavit. Quos Abraham scripta Moysi et prophetarum habere indicavit, quibus si non crederent, nec mortuis, si ad eos irent, credituros affirmavit (Luc. xvi). Hic homo rex fuisse insinuat, cum purpura vestitus memoratur, quia olim soli reges purpura utebantur. Sed quia rex a regendo dictus est, et ipse servus peccati vitis erat subjectus, non rex sed homo appellatur, quia voracitati tantum et libidini, ut animal irrationale famulabatur. Cujus nomen illo non exprimitur, quia libro viventium cum justis non scribitur. Lazarus autem pauper nominatur, quia nomen ejus in cælo scriptum inveniebatur. Dives in inferno sepultus legitur, quia infernus sub terra esse fertur, et qui ibi mergitur, terra cooperitur, sicut corpus pulvere, cum in tumulo sepelitur. Sinus autem Abrahæ erat locus a pœnis quietus, in quo Christum expectabat sanctorum cœtus. Ante Christi quippe adventum omnes descenderant ad infernum. Et si Abraham cum Lazaro apud inferos fuit, quæritur quomodo dives elevatis oculis eos a longe viderit (*ibid.*). Duo inferni leguntur, inferior et superior. Inferior in quo animæ reproborum torquebantur, superior in quo electi Christum præstolabantur. De inferiori scribitur: « Eruiisti animam meam ex inferno inferiori (Psal. lxxxv); » de superiori autem: « Educ de inferno animam meam ad constituendum tuo nomini (Psal. cxli). » In inferiori, novem speciales pœnæ esse feruntur, scilicet ignis, inexstinguibilis, horror frigoris incomparabiles, vermes immortales, fetor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confusio peccatorum, visio dæmonum, et auditio insultantium, ignea vincula singulorum membrorum. Superior autem infernus erat ultima pars terræ, locus inferno vicinus, sed a pœnis disjunctus, in quo justis potuerunt a malis conspici qui erant in inferiori. Quidam dubitant utrum se animæ in illa vita cognoscant. Sed cum dives Abraham cognoverit quem nunquam ante viderat, constat quod mali bonos ibi agnoscant. Cum vero Abraham divitem ibi cognoverit, quem ante nunquam viderat, patet quod etiam boni malos ibi agnoscant. Rursum quæritur utrum justorum animæ quidquam de viventibus intelligant, vel animæ pravorum aliquid de vivis sentiant. Sed cum Abraham dicat, « Recepisti bona in vita tua et Lazarus mala, » constat quod boni homines actus viventium aspiciant, præsertim cum se invocantibus continuo subveniant.

Cum vero dives pro fratribus male viventibus preces fundat, patet quod damnati quaedam non tamen omnia de vivis sciant. Ante iudicium autem reprobi electos in gaudio conspiciunt ut magis doleant quod hoc assequi neglexerunt, aspiciunt electi et reprobos in supplicio, ut amplius gaudeant quod hoc Dei gratia adjuvante evaserunt. Post iudicium vero boni semper quidem malos videbunt; mali autem nunquam bonos videbunt. Notandum vero quod is linguæ specialiter petit refrigerium (*Luc. xvi*), quem in omnibus membris coquebat incendium. Per hoc datur intelligi quemlibet in eo membro amplius tormenta passurum, in quo majorem exercuit peccandi usum. Et quia hic deditur edacitati, jugiter inserviebat loquacitati, iuste dicitur in lingua plus cruciari quam semper laxabat inania fari.

Et notandum quod nulli legitur quidquam rapuisse, sed tantummodo propria non tribuisse. Et si is, fratres, tanto supplicio plequitur qui propria minime largitur, quid de his est sentiendum qui semper parati sunt ad rapiendum? Dicit Scriptura de otiose comedentibus: « Sulci clamabunt adversus eos (*Job xxxi*), » de furibus autem et rapacibus: « Terra convertetur eis in picem ardentem et sulphur (*Isa. xxxiv*). » Hic dives aliqua bona pro humana laude fecit, et bonam mercedem horum pro bona temporalia recepit; Lazarus vero aliqua mala gesserat, quæ hic dolore corporis luerat. (GREGORIUS.) Pensate, quæso, charissimi, quam stricta sunt iudicia Dei. Ecce guttam aquæ petit, qui micas panis non dedit. Et quia micas negavit, guttam non impetravit. Unde vos, domini mei, quibus Deus concessit divitias hujus sæculi, cavete ne vos divitiæ ut ærivos possideant, et a veris divitiis vacuos ad tartara pertabant. Possidete vos divitias egenis distribuendo, et veras divitias per has fallaces acquirendo. Non est malum divitias habere, sed valde grave est eas in pravam usum contorquere. David enim et Ezechias atque Josias, ut puta reges, aliique eorum similes, multas divitias possederunt, sed per eas indeficientes sibi comparaverunt. Cyrus et Antiochus illisque consimiles viri divitiarum erant, quia eas ad superbiam et luxuriam converterunt. Et quia hic suum regnum cælorum habuerunt, obeuntes nihil in manibus suis invenerunt, sed cum illo divite in æterna egestate dolebunt. De talibus dicitur: « Facilius est camelum perforamen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum (*Matth. xix*). » Narrat Dominus cuidam plurimas divitias affluxisse, huncquæ destructis horreis majora construxisse, atque illic omnibus bonis collectis animæ suæ dixisse ut epularetur, lætaretur, quia multos annos victurus esset, et in his bonis lætos dies deliciis ducturus. Eadem nocte infelix mortuus alienis divitias suas reliquit; ipse sola peccata secum portans, tartara subivit (*Luc. xii*). Quid huic profuerunt divitiæ qui his neglexerit æternas acquirere?

In quatuor autem species dividuntur homines: Quidam divites, ut Abraham et Job, salvantur; qui-

dam vero divites, ut Cenchres, Pharaon et Nabuchodonosor, damnantur; quidam pauperes, ut Lazarus et monachi, ditabuntur; quidam autem, ut Judas aliique fraudulentis, miseris æternis traduntur. Dives etiam, qui purpura et bysso induebatur, est Judaicus populus, qui regno et sacerdotio legis gloriabatur. Per purpuram quippe regnum, per byssum designatur sacerdotium. Hic quotidie splendide epulabatur, dum in exteriori cultu de ferculis legis et prophetarum saginabatur. Per pauperem vero gentilis populus præfiguratur, qui ulceribus peccatorum sauciabatur. Hic micas de mensa cadentes non accipiebat, quia nec minimam sententiam de sacra Scriptura audiebat. Canes autem venientes ulcera ejus lingebant, quia apostoli canes Dei, eum copiose legem Dei instruebant, ulcera peccatorum medicamine pœnitentiæ claudabant. Hic mortuus in sinum Abraham portatur, dives in inferno tumulatur, quia « multi fideles ab oriente venient et occidente, et cum Abraham et Isaac et Jacob in regno cælorum recumbent; filii autem regni, » scilicet perfidi Judæi, « eicientur in tenebras exteriores (*Matth. viii*) », quia non crediderunt Moysi nec prophetis, nec Christo resurgentia mortuis. Nunc quoque bella leguntur regum et victoriæ illorum, ut per hæc instruemur peccata debellare, et victores existere vitiorum. Legitur autem quod quidam vir duas uxores habuerit, quarum una secunda, altera sterilis fuerit, et tandem sterilis Samuelem genuerit (*I Reg. v*). Qui Heli sacerdotio, Saul abdicavit a regno, David ungens oleo, sublimavit sceptro. Qui David Goliath fortem funda et lapide stravit, proprio ense caput amputavit, plurimis desudavit, devictis hostibus egregium Domino tabernaculum præparavit; cujus filius Salomon templum toto orbe famosum constituit, pacem omnibus gentibus. Vir qui sibi duas uxores copulavit, est Deus, qui Synagogam et Ecclesiam sibi desponsavit. Ex quibus Synagoga fecunda fuit, quia Judaicum populum, ad carnales cæremonias generavit; Ecclesia autem diu sterilis filium, scilicet Christianum populum ad spirituales observantias generavit, qui Heli a sacerdotio, et Saul a regno repudiaverunt, quia Judaicum incredulum populum a Christi sacerdotio et gentilem populum fideles persequentem a regno Dei alienat; David, autem verum scilicet desiderabilem Christum, a Patre oleo lætitiæ præ omnibus consortibus unctum regem olim adorat. Hic fortem Goliath funda dejecit (*I Reg. vii*), dum fortem diabolum sua humanitate confregit. Funda quippe erat circumdata Christi humanitas, passionibus circumrotata. Lapis qui frontem Goliath penetravit, erat divinitas, quæ maxillam Leviathan perforavit. Porro mucrone caput ejus desecuit, dum per reges et philosophos, utique arma ejus, ad fidem conversos diaboli vires enervans ab idololatria depulit. Hic David multa bella constituit, dum milites suos apostolos et martyres debellare Judæos, paganos et hæreticos instituit. Prostratis hostibus, fecit Domino tabernaculum. In cujus regis militia, cha-

rissimi, contra vitia armis virtutum pugnemus, ut vitæ præmio laureati in superno regno triumphemus. Militia est enim vita hominis super terram, et sicut mercenarii dies ejus. Miles militat pro beneficio; mercenarius laborat pro annuo præmio. Ita nos, dilectissimi, militemus pro æterni Regis beneficio, desudemus pro perennis vitæ præmio. David gessit typum Christi, hic cum hominibus conversantis, et pro sponsa sua, scilicet Ecclesia, contra hostes dimicantis. Salomon expressit ejus figuram, jam in gloria Patris regnantis et in pace perpetua cum sanctis triumphantis. Devictis itaque ut David hostibus, sicut Salomon templum ædificavit, quando ultimo judicio damnatis hostibus supernam Hierusalem ex angelis et hominibus ut civitatem ædificans congregabit. Est avis perdix nuncupata, quæ fovet ova ab alia ave furata. Postquam pulli exeunt, audita voce matris ad eam redeunt. Deus Pater duos primos homines quasi duo ova in nido paradisi posuit, quos perdix diabolus, perditior animarum, furatos fovit, dum seductos a Deo omnem malitiam docuit. Qui de testa exeuntes ad matrem reversi sunt, quando tunicam peccati exeuntes ad matrem, scilicet Dei sapientiam Christum, redierunt.

SERMO DE PŒNIS ANIMARUM.

Quidam putant animas corporalibus pœnis cruciari non posse nisi per corpora et in corporibus manentes. Quapropter a corporibus exutas animas, nullas alias pœnas sustinere credunt, nisi eas solum quas conscientia intus accusatrix irrogat. Sed verissima auctoritate sacri eloqui et catholicæ veritatis testimonio probatur corporali et materiali igne animas etiam nunc ante susceptionem corporum cruciari. Si enim dæmonibus, qui sunt spiritus corporales, ignis præparatus dicitur, quid mirum est si animæ a corporibus exutæ corporali igne cruciantur? Sed quomodo, inquirunt, animæ sine corporibus a rebus corporalibus pati possunt? Ecce dicamus: Nescimus quomodo id fieri possit. Nunquid ideo verum non est, quia nos nescimus quomodo est? Tamen quid mirum, si animæ extra corpora patiuntur? si læduntur dum cæduntur indutæ, cur non lædantur si cædantur exutæ? Si affici possunt, quando inter ipsas et illud a quo afficiuntur, medium est illud per quod afficiuntur, nonne probabile omnino est, multo magis eas affici debere, quando illi a quo afficiuntur immediate junguntur? Tamen hoc ubique quærendum non est, ut quod credere jubemur, nostra semper ratione discutere conemur. Scriptura sancta magistra fidei nostræ hoc nobis dicit: Quod autem plus quærimus, suscipiamus, non contradicamus.

Beatus Gregorius dicit quia in eo ardent quod se ardentem vident. Quid sibi vult putatis hoc quod dicit, quia animæ in eo ipso ardent quod suum ardorem vident? In rebus corporalibus ita non est, ut ardorem sentiat quicumque ignem conspiciatur. Quæ est ergo visio illa animæ quæ sentit omne quod vi-

det, vel si non omne, hoc certe quod ad pœnam videt? An quia sensus animæ quando per corpus egreditur, ideo diversis modis percipit, quia per diversa instrumenta percipit? Et ob hoc quædam eminus constituta corporali sensu non percipit, quia ad percipiendâ illa instrumentum corporalis sensus non sufficit. Ibi enim sensus deficit, ubi amplius instrumentum non sufficit. Propterea illi sensus qui sufficientia instrumenta magna habent, majorem in percipiendo vim habent. Oculus longe posita videt, tactus verò sentire non potest, nisi immediate conjuncta. Si instrumentum tangendi? æque ut videndi perspicax esset, æque tactus ut visus eminus conjuncta perciperet. Quid igitur: Ubi instrumentorum diversitas nulla erit, quare non omnis sensus æqualis erit, ut vicissim sit illic videre quando tangere, tangere quando dolere? Hoc tamen non nisi de illis intelligendum est quæ idcirco a tormentis affici possunt, quia hinc exeuntes in corruptione vitiorum secum passibilitatem ferunt. Hæc tamen quia sensum animæ eminus affici diximus, idcirco inter pœnas corporales et ipsam animam, quasi aliqua locorum spatia collocamus, quia ipsa quæ in sui naturam nulla dimensione tenditur, ubicunque præsens est sensu, per semetipsam etiam præsens esse probatur. Quia non in ipsa locus non est, inter ipsam et locum nullus est locus. Hæc tamen omnia, quia, ut dictum est, ratione humana investigari non possunt, in his mentem solidemus quæ fides non dubia probat, quia scilicet peccatrices animæ, quæ culpam non correxerunt in hac vita, pœnam habent post hanc vitam, quæ licet qualiter ab illis sentiat, a nobis intelligatur, quod justum est, eorum non ideo minus ab illis sentiat, quamvis a nobis non intelligatur. Nihil enim refert a quibus rebus patiuntur, sed quantum patientur, quia vis doloris non in tormento, sed in sensu patientis consistit. Quid enim professet, si foris cruciatuum materia abesset, et patientium tamen dolor propterea minor non esset? Ut quid ignem ac flammam times, nisi quia uri times? Si vulnera et plagæ non dolerent, quis arma, aut tela timeret? Vide ergo, quia omnia hæc a quibus dolor esse potest non timentur, nisi propter dolorem. Tolle sensum doloris, non est quod timeas. Poterat ergo Deus etiam sine elementis materialibus animabus cruciandis sensum doloris dare, sed dignum est ut in eis puniantur in quibus peccaverunt, prius quidem sine corporibus, sicut in ipsis perverse sunt delectatæ, postea vero in corporibus, sicut in ipsis quæ per corpora inique sunt operatæ.

SERMO DE LOCIS PŒNARUM.

Sicut peccatoribus cruciandis Deus pœnas corporales præparavit, ita etiam ad ipsas pœnas corporales, loca corporalia distinxit. Quia enim quæ foris sunt opera ejus, non solum instrumenta, sed etiam documenta eorum esse debent quæ invisibiliter operatur, idcirco corporalibus etiam locis, et tormenta impiorum et gaudia justorum distinxit. Infernus itaque appellatur eo quod infra sit. Sicut

enim secundum corpus, si ponderis sui ordinem tenent, inferiora sunt omnia graviora, ita secundum spiritum inferiora sunt omnia tristiora. Unde et Græca lingua origo nominis appellatur infernus, ex eo quod nihil suave habeat, resonare perhibetur. Sicut autem cor animalis in medio ejus est, ita et infernus in medio terræ esse perhibetur. Infernus siquidem locus est tormentorum, cælum est locus gaudiorum. Bene etenim locus tormentorum deorsum est, et locus gaudiorum sursum, quia et culpa deorsum premit, et justitia sursum sustollit. Maxima tormenta locum in imo habent, maxima gaudia in summo. Media autem bona et mala in medio, hoc est in hoc mundo mixta sunt. Dicitur infernus inferior esse locus in imo terræ, damnandorum poenis præparatus. De quo tamen omnino certum non est, in qua parte ejus, id est utrum intra concavitatem illius, sive extrinsecus in aliqua regione ambitus ipsius dispositus sit, quamvis tamen verisimilius videatur: infra terram quasi carcerem quemdam, et vel ut ergastulum tenebrarum collocatur. In hoc inferno debent inextinguibilem ignem, et qui ut semper ardeat, nutrimento non eget, ab initio mundi demonibus æternaliter cruciandis præparatum. In quo scilicet igne, etiam homines maligni cum dæmonibus æternam penam passuri sunt, quia eis in hac vita positus, ad culpam consenserunt. Ad hunc infernum animæ sceleratorum, a corporibus egressæ, statim retrudi æstimantur. Sic e converso perfectorum et justorum et qui ab hac vita purgati exeunt, sine mora ad cælum, ubi secundum humanitatem suam Jesus Christus in dextra Patris, sedet in glória, continuo deduci creduntur, sic scriptum est: « Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ (Matth. xxiv). »

Est autem alia pœna post mortem quæ purgatoria dicitur, in qua hi qui ab hac vita cum quibusdam culpis, justi tamen, et ad vitam prædestinati exiverunt, ad tempus cruciantur ut purgentur. Quibus locus omnino non est determinatus, nisi quia multis exemplis et revelationibus animarum in ejusmodi pœna positarum: sæpe nimirum monstratum est in hoc mundo non exerceri illa. Et fortassis probabilis erit ut in his potissimum locis penam singulæ sustinere credantur, in quibus culpam commiserunt, sicut multis sæpe documentis probatum est. Alia vero si quæ sint harum pœnarum loca, non facile assignantur. Beatus Augustinus in epistola Petri ostendit quod apostatæ angeli labentes in hujusmodi ima detrusi sunt, usque ad futuram in die judicii ultimam damnationem. Nam quod Petrus carcerem vocat caliginis inferni (II Petr. ii), id Paulus tenebras appellasse creditur, dicens: « rectores tenebrarum harum spiritalia nequitiae in cœlestibus (Ephes. vi). » Hunc autem carcerem, sive tenebras istas, intelligimus aerem istum esse. Unde et aeris potestates dicuntur, in quo modo maligni spiritus ante ultimi judicii diem, et secundum aliquid ligati sunt, inquantum scilicet conscientia

A futuræ damnationis constringuntur, et secundum aliquid soluti sunt, inquantum, scilicet homines ad tentandos secundum moderamen divinæ dispensationis ab illis interim maximis gehennæ tormentis laxati, vacare permittuntur. De inferno autem ubi ignis ille æternus præparatus est cruciandis, beatus Gregorius in lib. Dialogorum testatur: Hoc verisimilius judicari, ut sicut diximus, sub terra esse credatur, propter Scripturam quæ dicit nec in cælo, nec in terra, nec sub terra inventum qui librum signatum aperire potuisset. Quæri autem non inconvenienter potest, utrum animæ damnandorum, eorum scilicet qui ab impiis et sceleratissimis quadam vivendi mensura in malitia inferiores fuerunt, egressæ a corporibus statim ad inferni loca rapiantur, sive in aliis quibusdam locis penalibus, secundum occultam dispensationem ab illis gravioribus gehennæ tormentis adhuc interim differantur, ut videlicet quemadmodum boni, qui cum culpis in quibusdam mansionibus detinentur, utrum statim ad gaudia cœlorum ascendant, ita quoque minus mali hinc egrediuntur quamvis damnandi, quibusdam tamen levioribus poenis secundum modum, culparum dispositis, non statim ad tormenta inferni descendant. De perfectis bonis dubium non est, quin egredientes, statim ad gaudia transeant. Similiter et de valde malis dubium non est, quin exeuntes hinc, sine mora ad inferni tormenta descendant. De non perfectis quoque bonis certum est, quod nunc interim quibusdam poenis usque ad plenam videlicet purgationem a venturis gaudiis differantur. De imperfectis sive minus malis certum non est ubi nunc sint, donec in tempore universalis resurrectionis receptis corporibus ad illa tormenta descendant, ubi semper sint. Nam, si idcirco ab illis differri dicuntur, quia minus mali sunt, poterunt simili ratione non differenter credi quia damnandi sunt. Quid enim faciat dilatio, ubi emendatio et purgatio esse non potest? Quod tamen, quia occultum omnino est, nequaquam temere diffiniendum est. Et hæc sufficiant de locis pœnarum et de poenis animarum dicta.

SERMO DE DIVITE ET PAUPERE.

Sciendum est quod homo Christianus non debet divitiis abundare, sed semper se pauperem cognoscere. Et si habet divitias, scire debet quia non sunt veræ divitiæ, ut alias desideret. Qui enim falsas divitias desiderat, veras non quærit. Fallaces etenim sunt, quæ nobiscum diu permanere non possunt. Fallaces sunt, quæ mentis inopiam non expellunt. Solæ autem divinæ veræ sunt, quæ nos divites virtutibus faciunt. Qui autem veras quærit, adhuc pauper est, et recte dicit: « Pauper et dolens ego sum (Psal. lxxviii). » Rursus ille, qui pauper est, et nequitia plenus, unde ille dicitur abundare, quia ei displicet quod pauper est, et justitia ipsa videtur abundare in corde suo adversus justitiam Dei. Non sunt autem veræ divitiæ illæ terrenæ, sed mendicitas, quia quanto magis abun-

dant, tanto crescit inopia, et avaritia plus auget cupiditatem ei qui illas possidet.

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.

(JUVENAL., sat. 14, vers. 139.)

De his divitiis scriptum est : « Non proderunt in diem ultionis, justitia autem liberabit a morte (Prov. xi). » Et alibi : « Qui festinat ditari, non erit innocens (Prov. xxviii). » Multum autem dives est cui nihil deest. Qui autem cupit nihil, illi nihil deest. Ideo quidam sapiens dixit :

Quis dives ? Qui nulla cupit. Quis pauper ? Avarus.

« Quare autem quærentur istæ divitiæ ? Nemo vult dives esse, nisi ut infletur inter eos inter quos vivit, ut superior illis videatur. Divites vero et pauperes in corde interrogat Dominus, non in arca et domo. Habeat multas facultates pecuniarum : si in eis non extollitur, pauper est. Non habeat aliquid. et cupiat, et infletur : inter divites et reprobos eum deputat Deus. Unde Dominus ait : Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem, id est amantem divitias, etsi non habeat, intrare in regnum Dei (Matth. xix). » — « Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem et laqueum diaboli, »

etc. (I Tim. vi.) « Radix enim malorum omnium est cupiditas (ibid.), » non aurum vel argentum. Hæc Salomon dixit : « Qui amat divitias, fructus non capiet ex eis (Eccle. v). » Ideo statim subinfert Apostolus (I Tim. vi) : « Tu autem, homo Dei, hæc fuge, sectare justitiam, » faciendo cuique quod suum est ; « pietatem, » compatiendo ; « fidem, » mundam plus essequam Deum non credendo ; « charitatem, » diligendo Deum ; « patientiam, » ferendo adversa ; « mansuetudinem, » nulli asperexistendo, sed dulcis. Hæc habe in te ; pro aliis « certa bonum certamen fidei, » sed assidue et cum discretionem, et pro his « apprehende vitam æternam, » id est, eam solam mercedem quære. Hæc omnia amittit cupidus, et eorum habet contraria qui amat plus habere quam oportet. Fidei homini totus mundus divitarum est. Audi Paulum : « Nihil habentes, et omnia possidentes (II Cor. vi). » Et qui præstat nobis, non divitiis hujus sæculi omnia abundanter ad fruendum. Qui vult ergo esse dives, non hæreat parti, et totum possidebit. Illi hæreat qui totum creavit, et habet eas de quibus dicitur : « Redemptio animæ viri divitiæ ejus (Prov. xiii). » Quas qui non habet, pauper est, et non suffert minas.

DOMINICA II POST PENTECOSTEN.

Secundum Lucam.

« Homo quidam fecit cœnam magnam et vocavit multos, » etc. (Luc. xiv.) Omnipotens Deus in exordio mundanæ reformationis ad se cognoscendum, seque perpetualiter laudandum duas rationales creaturas, angelicam scilicet et humanam, condidit. Sed quia angelica magna ex parte per culpam superbiam lapsa est, humanæ naturæ statim invidit, eamque ad lapsum peccandi conduxit, atque a paradisi deliciis privavit. De qua privatione Dominica parabola dicit :

« Homo quidam fecit cœnam magnam et vocavit multos. » Spiritualiter homo iste Deus est intelligendus, de quo scriptum est : homo est, et quis cognoscit eum ? Et iterum : « Homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus (Psal. lxxxvi). » Qui homo vocatur ab humanitate, quia benignissima largitate quotidie generi humano suam exhibet gratiam. Qui fecit cœnam magnam, quia indeficientem satietatem in æterna dulcedine electis animabus præparavit. Vocavit autem multos, primum per seipsum Judæos prædicando, postmodum per prædicationem apostolorum ex quatuor mundi partibus populum gentium ad fidem vocando. Sed notandum quod vocatio fit tribus modis. Primus ergo modus vocationis ex Deo est ; secundus, per hominem ; tertius, ex necessitate. Ex Deo est, quotiens inspiratio divina in cor nostrum immissa, nonnunquam etiam dormientes nos ad desiderium æternæ vitæ ac salutis exsuscat, Deumque sequi

et ejus inhærere mandatis compunctione saluberrima cohortatur, ut Abraham voce Dominica legimus vocatum. Sic enim dixit ei : « Exi de terra tua, et de cognatione tua (Gen. xii). » Quo etiam modo Antonius est accitus. Audiens quippe in Ecclesia illud evangelicum : « Qui non odit patrem et matrem (Luc. xiv), » etc. ; et illud : « Si vis perfectus esse, vade et vende omnia, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo, et veni, sequere me (Matth. xix) ; » et confestim, renuntians cunctis, secutus est Christum, nulla exhortatione neque doctrina provocatus. Secundus vocationis modus est cum vel exemplis sanctorum, vel monitis ad desiderium salutis accendimur. Quo ordine per Moysen filii Israel de afflictione Ægypti sunt liberati. Tertius est, cum repente ingruentibus tentationibus, quæ vel mortis pericula comminantur, vel amissione bonorum ac proscriptione percutiunt, vel charorum morte compungunt, ad Deum quem sequi in rerum prosperitate contempsimus, saltem inviti properare compellimur. Cujus per se patent multa exempla. Secundum hanc vocationem multi vocantur, sed pauci veniunt, quia multi intrant in Ecclesiam per fidem, sed pauci salvantur per operationem. Et ne de ignorantia homines excusationem haberent, misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent. Servus iste, qui ad invitandos alios mittitur, ordinem prædicatorum significat. Qui, dum verbum divinum intra Ecclesiam annua-

tiant, quasi plurimos ad cœnam vocant. Non solum enim divinæ clementiæ satis fuit, quod æternas delicias nobis præparavit, sed etiam servis missis earum dulcedinem nobis enuntiavit. Hora cœnæ finis est sæculi, ille scilicet de quo Paulus ait : « Nos sumus in quos fines sæculorum devenerunt (I Cor. x). » Quamvis enim apud antiquos consuetudo fuerit, ut semel in die pranderent, et hoc convivium et prandium et cœna vocaretur, tamen apud usum nostræ locutionis post prandium cœna restat, post cœnam autem nullum convivium remanet. Unde non incongrue per hanc cœnam dies iudicii sive illud æternum convivium figuratur, ad quod qui pervenire meruerint, non esurient neque sitient amplius. Tanto ergo festinantius ad hanc cœnam currere debemus, quanto post hanc aliam invenire non novimus. Nam ut fastidium auferret subjunxit dicens :

« Quia parata sunt omnia. » Omnia enim parata sicut quia ille singularis Agnus occisus est, in cuius præparatione omnia præcesserant. Sive omnia parata sunt, quia nullum exemplum virtutis, quod ad nostram imitationem in operibus sanctorum non sit declaratum. Jam enim innocentiam Abel audivimus, obedientiam Abrahæ, constantiam Isaac, tolerantiam Jacob, castimoniam Joseph, militiam Moysi, misericordiam David, patientiam Job audivimus, et finem Domini vidimus.

« Et cœperunt omnes simul excusare. » Qui venire noluerunt excusant, et sic intercludunt sibi æternum convivium, quod Deus non rogatus gratis offert volentibus. Excusant omnes qui plus terrena quam cœlestia diligunt, etsi se ad cœlestia tendere dicunt.

« Primus dixit ei : Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam. Rogo te, habe me excusatum. » Villa designat terrenam substantiam, quam quidam magno labore vel etiam fidei damno sibi emunt, aut per superbiam, aut propter corporis substantiam. Exiit ergo videre illam, quia, relicta contemplatione interna, sola exteriora cogitat.

« Et alter dixit : Jura boum emi quinque, et eo probare illa; habe me excusatum. » Recte quinque sensus corporis jura vocati sunt, quia in utroque sexu geminantur. Qui sensus, quia sola exteriora cognoscunt, et non intima, recte per eos curiositas designatur. Grande vitium est curiositas, quæ dum investigat vitam proximi, mentem exterius ducit, sua intima postponens. Notandum quia, dum dicunt, « rogo te, habe me excusatum, » humilitas sonat in voce; dum venire contemnunt, superbia in actione. Sic peccator qui dicit : Ora pro me peccatore, et peccatum non vult deserere, insinuat humilitatem, sed in superbia perstat.

« Et alius dixit : Uxorem duxi et ideo non possum venire. » In uxore voluptas carnis accipitur, non quod conjugium non sit bonum ad sobolem propagandam, sed quod nonnulli expetunt in uxore non fecunditatem prolis, sed desideria voluptatis. Con-

A Jugium ergo non reprehenditur, si integritas ad majorem honorem vocatur. Item in villa empta dominatio notatur, et superbia castigatur. Primus homo dominari voluit, quia dominum habere nolu-
luit. Quid est dominari, nisi propria potestate gaudere? Quinque juga sunt in sensibus, tria videlicet apparentia : nam duo sunt oculi, duæ aures, duæ nares. In gustu etiam duo sunt instrumenta, lingua et palatus. Voluptas carnis, quæ ad tactum pertinet, occultius geminatur. Est enim forinsecus et intrinsecus. Jura boum dicuntur, quia per sensus istos terrena acquiruntur, et boves terram versant. Et etiam sunt homines qui nihil volunt credere, nisi quod sensibus percipiunt. Uxor pertinet ad voluptatem carnis, quæ multos impedit.

B « Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo. » Sicut enim tunc iratus rex dicitur, quando in peccatores vindictam exercet, ita Deus omnipotens illis iratus apparebit quos pro peccatis punit.

« Et dixit servo suo : Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles, cæcos et claudos compelle intrare. Quantæ sunt diversitates in hoc mundo, actuum tantæ sunt viæ quæ ducunt ad diabolum, generalem scilicet viam perditionis. Ideo ergo dicit : ite ad exitus viarum, sicut ait in alio evangelio (Matth. xxi), ut cujuslibet conditionis homines vocentur ad fidem. Potens est enim Dei gratia quoslibet barbaros mente corrigere, qui cor Nabuchodonosor ad feralem sensum mutavit, et iterum ad humanum sensum reduxit. Mittit ergo in plateas, et vicos et civitates, invitans pauperes, debiles, et cæcos claudosque, ut nulla fiat discretio locorum seu personarum venientibus ad fidem Christi. Ostendit enim quia debilitas corporis nullum excludit a regno Dei, rariusque delinquit, cui deest illecebra peccandi, et citius ad Deum convertitur qui non habet in mundo ubi delectetur. Aliter : Pauperes debiles, cæci et claudi dicuntur gentiles comparatione Judæorum, qui per legem et prophetias divites, fortes, illuminati et erecti esse debent; sed hoc esse falso præsumunt. Mittit ad plateas, cum peccatores dilatoribus viis vocat ad angustam viam vitæ. Mittit ad vicos, cum illos invitat quos temporalium vocat inopia. Mittit ad civitates, cum eos vocat qui culta ab incultis secernunt, qui tenere legem naturæ suburbana conversatione noverrant.

« Et ait servus : Domine, factum est ut implerasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo : Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabunt cœnam meam. » Implenda est domus Dei numero prædestinatorum; sed superbi peccatores, quia vocati venire noluerunt, se ipsos irrecuperabiliter excluderunt. Vocat Dominus per se, vocat per angelos, per patriarchas, per apostolos, per miracula, per flagella. Nemo contemnat venire, ne dum vocatus excusat, dum voluerit intrare, non valeat. Venerunt de plateis et

vici humiliati peccatores ex gentibus : veniant et a de sepibus hæretici. Nam qui sepes construunt, divisiones quærunt. Trahantur a sepibus, evellantur a spinis. Cogi nolunt. Voluntate, inquirunt, nostra intremus. Non hoc Dominus imperavit qui ait : Compelle intrare. Foris inveniatur necessitas; intus nascatur voluntas. Itaque viæ et sepes intelliguntur erroneæ sectæ et hæreses. Liqueat igitur quod alii vocantur, et venire contemnunt; alii vocantur, et veniunt; alii intrare compelluntur. Vocantur et venire contemnunt qui donum intellectus accipiunt; sed eundem intellectum operibus non sectantur. Vocantur et veniunt, qui acceptam intellectus gratiam operando perficiunt. Compelluntur intrare, quos Ecclesia temporaliter punit, quia conversi sunt retrorsum, postquam posuerunt manum ad aratrum.

ITEM EXPOSITIO EJUSDEM EVANGELII.

« Beati qui ad cœnam nuptialem Agni vocati sunt! (Apoc. xix.) Refert Evangelium, charissimi, quod quidam magnam cœnam fecerit multosque vocavit. Paratis omnibus misit servum suum invitatos vocare. Et cœperunt omnes excusare. Et alius se dixit villam emisse, alius quinque juga boum comparavisse, alius uxorem duxisse, et ideo venire non posse. His auditis jussit dominus servum in plateas et vicos exire, pauperes, debiles, cæcos, claudos introducere. Et cum adhuc locus vacaret, præcepit servo ut de viis et sepibus compulsi intrarent, jurans quod nemo de vocatis cœnam suam gustaret (Luc. xiv). Homo qui cœnam magnam instruens multos vocavit, est Deus pro nobis factus homo, qui omnes gentes ad epulas æterni convivii invitavit. Hic misit servum suum ad convivium vocare, quando Moysen misit per legem populum ad vitam mutare. Sed omnes se a cœna excusant, quia profecto videri convivium Dei adire recusant. Primus namque dixit se emisse villam, et se iturum videre illam. Judaicus populus quasi villam emit, dum terram repromissionis per carnales observantias obtinuit. Exiit illam videre, dum de Ægypto exiit eam possidere. Is quoque quinque juga emit, dum bis quinque gemina dilectione jugata percepit, quibus se agrum Domini velut bobus colere debuit. Sed ivit illa probare, dum ea studuit pro terrenis tantum observare. Hic etiam uxorem duxit, quia legem carnali intellectu conjunxit, et ideo se a convivio Dei subtraxit. Per illum quoque qui villam emit intelligitur ordo principum Judæorum, qui terram populo divisit, et qui postmodum munitiones obtinuit. Per illum vero qui quinque juga boum emit, subjectus populus designatur, qui jugo legis ad subjectionem stringebatur. Per illum vero qui uxorem duxit leviticus ordo declaratur, cui lex specialiter ut uxor copulatur. Hi singuli quia terrenis negotiis insudant, se a convivio Dei excusant. Unde paterfamilias servo imperat ut in plateas et vicos civitatis exeat, pauperes ac debiles introducat. Servus, qui nunc mittitur, ordo prophetarum accipitur. Civitas autem

Hierusalem notatur, in qua arca testamenti venerabatur, et in qua templum erat, in quo ab omnibus immolabatur. Hujus plateæ Israelitæ erant, qui se in latitudinem duodecim tribuum diffuderant. Vici ætem Judæi exstiterant, qui se in angustiis duarum tribuum constrinxerant. De plateis itaque et vicis prophetæ introduxerunt, dum Israelitas et Judæos de errore scriptis et dictis correxerunt. Hi pauperes erant, quia virtutibus carebant. Debiles exstiterant, quia vitiiis languerant. Cæci erant, quia sensum legis non videbant. Claudii fuerant, quia cultum Dei relinquentes post idola declinaverant. His introductis adhuc locus vacat, et Dominus servo jubet ut in vias et sepes exeat, et intrare compellat. Servus qui de viis et sepibus intrare compellitur est ordo apostolorum qui de sectis et ritibus gentibus multos in donum Dei collegerunt. Viæ namque sunt diversæ sectæ philosophorum, sepes, diversi ritus paganorum. De his compulsi intraverunt, dum gentes, per signa et prodigia apostolorum idololatricam respuentes, Deum verum crediderunt: Paulus etenim proconsul compulsus intravit, dum Paulus apostolus coram eo magum excæcavit. Constantinus compulsus intravit, dum Sylvester a lepra in baptismo curavit. Gente sigitur introductæ cum Domino cœnabunt, Judæi vero nolentes intrare de cœna Domini non gustabunt. Et vos, dilectissimi, ad cœnam Dei estis vocati. Videte ne quolibet negotio impliciti, ne cujuslibet amicitia impediti, ab ea sitis excusati: nos etenim servi summi patris familias sumus ab eo missi, vos ad epulas æternæ satietatis invitamus. Igitur ad nuptias Agni festinate omnes ingredi antequam janua claudatur, et tunc pulsantibus et intrare desiderantibus nunquam aperitur. Dicit Dominus: « Si oculus tuus dexter scandalizat te erue eum, et projice abs te. Et si pes tuus scandalizat te, abscide eum et projice abs te. Melius est tibi luscum vel debilem, vel claudum ad vitam ingredi, quam duos oculos, vel duas manus, aut duos pedes habentem in gehennam miti, « ubi ignis non exstinguitur, et vermis eorum non moritur (Marc. ix). » Notandum autem quod tria a Salvatore ponuntur, scilicet oculus, manus, et pedes: per quæ infelices a convivio Dei retrahuntur, quia aut prælati, aut cognati, aut subjecti a cœna Domini nos retardant quos ista membra designant. Oculus qui nos ducit est sacerdos qui nos de tenebris mundi ad lucem vitæ dirigit. Qui ideo dexter oculus appellatur, quia nos de sinistris ad dexteros ducere conatur. Hic, si nos hæretica doctrina de via Dei abducere et in errorem nitatur ducere, aut pravo exemplo a cœna Dei retrahere, ab injuncto officio, ut inutile membrum, est ejiciendus. Manus dextera, per quam operamur, est pater, vel mater aut uxor, vel quilibet amicissimus, per quos in omnibus juvamus. Hi, si nos aliquo modo a convivio revocant, zelus Dei eos a nobis abscidat, et procul a sedulitate nostra abiciat. Pes per quem portamur est quilibet subjectus, per quem in

cessariis vitæ sustentamur. Hic, si quolibet modo nos a cœna Dei impedit est nobis evelendus, et a familiaritate nostra procul excludendus. Multo enim melius est absque his salvari, quam cum his perpetuo igni deputari. Nam qui talium amicus est, inimicus Dei constituitur, et qui his hominibus placet, confusus a Deo spernitur. Qui illam emit est is qui terrenis tantum lucris inservit, et ideo a cœna Dei recedit. Qui autem quinque juga bonum emit, et ea probare abiit, est is qui quinque sensus corporis per binarium jugatos ad alienos actus scrutandos convertit, et a convivio Dei divertit. Undelegitur quod Dina, filia Jacob, videre mulieres regionis egreditur, et a Sichem principe civitatis opprimitur (*Gen. xxxiv*). Penset, quæso, vestra fraternitas quam grave vitium sit curiositas. Ecce summi patriarchæ filia, dum curiositatem sectatur, a pagano homine constupratur, civitas cum omni populo ferro et flamma exterminatur. Dina quippe egressa violatur, dum quælibet anima alienos actus curiose perscrutans diabolo copulatur. Civitas cum populo incendio vastabitur, quia corpus curiosi cum malis actibus æterno igni cruciabitur. Qui vero duxit uxorem est is qui tantum luxuriæ studet explere ardorem. Et quia vestimenta nuptialia coinquinat, cœnæ Domini minime appropinquat. Et quia hi a convivio Dei excusantur, de plateis et vicis pauperes et debiles vocantur. Plateæ sunt latæ viæ publicæ atque per potentiam criminosa perpetrantium; vici, angusta itinera occulte flagitiis insudantium. Pauperes sunt qui se bonis operibus vacuos agnoscunt. Debiles sunt qui se in præceptis Dominicis languisse conspiciunt. Cæci sunt qui oculos cordis a luce veritatis clausurunt. Claudi sunt qui in viis Domini non ambulaverunt. Sed hi omnes vocati ad convivium Dei veniunt, dum doctrina justorum correcti per pœnitentiam epulas æternæ dulcedinis adeunt. Porro plurimi de viis et sepibus intrare compelluntur, dum diversis erroribus ipsa mundi difficultate cogente ad pietatem convertuntur. Hi omnes in conspectu Dei epulentur, et in lætitia delectentur, quia magis gaudium est angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis qui non indigent pœnitentia (*Matth. xviii*). Ad has epulas, charissimi, sponte voluntaria omnes totis visibus curramus, ubi nunquam esuriamus et sitiāmus, sed cum angelis in æternum gaudeamus.

SERMO DE CORPÔRE DOMINI.

« Homo quidam fecit cœnam magnam, » etc. (*Luc. xiv.*) Huic itaque cœnæ ille dives homo præposuit mensam, id est altare: in qua tria composuit, panem scilicet, vinum et carnem. Igitur Christus ipse est panis angelorum. In quo quia peccavit homo in paradiso, impositum est vinum, id est austeritas legis. Sed quia panis durus et solidus comeditur difficile, vinum quia parvulos enecat, apposita est caro, cum Verbum caro factum esset et habitavit in nobis (*Joan. i*). Sic igitur panis durus et solidus

A in carnem, vinum austerum in lac conversum est. Hæc itaque tria, panis, vinum et caro, sacramentum sunt corporis et sanguinis Christi: unum, ex his in quibus principaliter salus constat, et inter omnia singulare, quia ex ipso omnis sanctificatio est. Hæc enim hostia semel pro mundi salute oblata, omnibus præcedentibus et subsequētibz sacramentis virtutem dedit, ut ex illa sanctificarent et per illam salvandos omnes. Sacramentum corporis et sanguinis sui ipse Dominus Jesus Christus instituit, quando post cœnam veteris Paschæ panem et vinum in corpus et sanguinem suum divina potentia transmutans, apostolis sumendum distribuit, et ut idem post hoc in memoriam sui agerent præcepit (*Luc. xxii*).

B Solent quidam quærere quale corpus suum discipulis suis Dominus Jesus Christus tradidit, hoc est passibile an impassibile, mortale an immortale, etc., et alia quæ ad hanc pertinent quæstionem. Ego in ejusmodi, sicut in aliis professus sum, divina secreta magis veneranda quam discutienda censeo. Simplicitati fidei hoc sufficere puto, si dicimus quia tale dedit quale voluit; et rursum quale dedit, ipse novit. Ideo enim tale dedit quale voluit, quia omnipotens erat, et potuit omne quod voluit. Ideo autem ipse novit quale dedit, quia sapientia erat, et non potuit ignorare quod fuit. Propterea levius se quæstione absolvit, et fortassis tutius in semetipso subsistit, quod non dicitur: mortale dedit, ne videatur dicere contra sacramenti dignitatem, nec dicit: Mortale dedit, ne æstimetur credere contra eam quæ in Christo ante resurrectionem fuit mortalis corporis veritatem. Propter hoc fortassis melius est ut neutrum diffinire præsumamus, quamvis tamen alterum fuisse credamus. Sic itaque non dicatur: hoc vel hoc fuit, quamvis tamen credatur quia alterum fuit. Quod si alterum dicendum est, ego absque præjudicio veritatis magno sensu ad illud accedo, ut illud impassibile et immortale, quantum scilicet pertinet ad sanctificationem sacramenti tradidisse dicatur. Si quis autem objiciendum putet quod ante resurrectionem Dominus Jesus Christus corpus mortale portabat, et hoc ipsi indubitanter proflitemur, mortalem fuisse Dominum D Jesum secundum humanitatem susceptam, quia si mortalem fuisse non crederemus, mortuum negaremus. Humana ergo natura in Christo mortalis fuit, sed voluntate, non necessitate. Ex eo enim quod per gratiam ab omni peccato munda verbo Domini in unitatem personæ juncta est, ab omni mortis necessitate et debito libera facta est, ut nihil morti deberet, pro eo quod peccati nihil haberet. Sustinuit tamen sponte mortalitatem qua mortem sustinere volebat, quia si mortalitatem non sustinuisset, mori omnino non potuisset. Sic ergo sponte mortalitatem portavit quousque mortem gustaret et ita immortalitatem deponeret. Quia ergo voluntate, non necessitate mortalis fuit, in ipsius mortalitatis proprietate, secundum quod ratio et ordo temporis

postulabat, priusquam eam per mortem totam exeret, aliqua ex parte, quando voluit, deposuit, et rursum, quando voluit, recepit, ut in hoc ipso probaret quia in quantum eam sustinuit, ex necessitate non esset, qui sic pro potestate in quantum voluit eam non habere, sustinere omnino non posset.

Legitur in Evangelio (*Luc. iv*) quia Dominus Jesus Christus cum verbum vitæ prædicaret, et ad vitam mortales et morituros invitaret, zelantes hostes quem ratione vincere non poterant, furore extinguere volebant. Itaque quasi in eum qui nihil amplius mortale haberet, manus iniecerunt in Jesum, et duxerunt in supercilium montis, ut illic eum præcipitarent. Cum non esset ducendus, teneri se patienter tolerabat; cum autem esset præcipitandus, potenter per medium illorum ibat: quantum voluit tenebatur, et quantum voluit non tenebatur. Quantum voluit, et quando voluit, naturam mortalitatis admisit. Quantum autem sustinere voluit eam, et quando voluit eandem a se potestative removit. « Transiens, inquit, per medium illorum ibat (*ibid.*). » Nunquid putas, quod Christus luctando se de manibus inimicorum subtraxerit, cum ab eis teneretur, ut transiens liber per medium eorum iret? Ergo fortitudo corporis sola in ea laudanda est, non virtus deitatis. Non ita convenit, sed exhibuit se quem voluit, admittens ad se ex eo quod sponte portabat quantum voluit. Si ergo Christus mortalitatis naturam secundum rationem dispensationis divinæ, priusquam eam, perenniter victurus exeret, secundum tempus aliquando ex parte deposuit, et iterum cum tempus postulabat, assumpsit, mirum est si dicitur aliquando pro causa et ratione temporis, secundum aliquod, et totam deposuisse, in qua tamen adhuc, cum tempus postulabat, passurus fuit. Si ergo hoc esse potuit ut ipse seipsum manibus gestaret, et discipulis sine corruptione sui edendum distribuit, et tamen ipse qui dedit et qui dabatur, qui portavit et qui portabatur, idem esse, quid mirum est si dicitur quia ipse in eo quod dabat mortalis fuit, et in eo quod dabatur immortalis fuit, et tamen ipse qui mortalis dabat, et qui immortalis dabatur, non duo, sed unus fuit ipse. Quomodo enim immortalis non dabat qui invisibiliter sumebatur, et incorruptibiliter manducabatur? Invisibiliter sumebatur, quantum ad formam dico propriam corporis sui, non quantum ad speciem sacramenti sui. Invisibiliter enim sumebatur quia in eo quod sumebatur quod ipse erat, non videbatur: Christus enim sumebatur, et species panis et vini tantum videbatur. Ideo dico invisibiliter sumebatur, et quod erat non videbatur. Si ergo in eo quod dabat, quod ipse erat videbatur, et in eo quod dabatur quod erat ipse non videbatur; et si in eo quod dabat tenebatur et crucifigebatur; et in eo quod dabatur frangebatur et non dividebatur, edebatur et non corrumpebatur, quid miraris si in eo quod dabat mor-

A talis dicitur, et in eo quod dabatur immortalis et impassibilis fuisse prædicatur? Hæc tantum sic dicta sint, ut nemini in eo quod latent præjudicium fiat.

DIVISIO SERMONIS.

Verum corpus Christi illud fuisse credendum si quod ipse traditori suo per intinctam buccellam porrexit. Cum tinxisset, inquit, Jesus panem, dedit Judæ Simoni Iscariotæ. Sed, ut dicit beatus Augustinus, non, sicut putant quidam negligenter legentes, tunc Judas Christi corpus accepit. Intelligendum est quod jam omnibus distribuere sacramentum corporis et sanguinis sui, ubi et ipse Judas erat, sicut sanctus Lucas evidentissime narrat. Ac deinde ad hoc ventum est, ubi secundum narrationem Joannis apertissime per buccellam tinctam atque porrectam suam exprimit traditorem, fortassis per panis tinctionem illius significans fictionem. Nam enim omnia quæ tinguntur abluuntur, sed ut inficiantur nonnulla tinguntur. Si autem bonum aliquid significat hæc tinctio, eidem bono ingratis, non immerito est secuta damnatio; et hæc quidem verba sunt beati Augustini, super eo quod quaesitum est si Judas in buccella Christi accepit corpus. Ex eo tamen quod traditori suo Dominus ad notandum eum buccellam intinctam dedit, consuetudo habet ut corpus Christi fideles intinctum non accipiant. Sunt queque et alii qui ex quibusdam Scripturarum locis in munimentum sui erroris dæcere putaverunt, dicentes in sacramento altaris veritatem corporis et sanguinis Christi non esse, sed imaginem illius tantum, et speciem, et figuram. Propterea, quia Scriptura aliquoties dicat id quod in eucharistia altaris sumit, imaginem illius esse vel speciem, quod in participatione Christi Jesu percipitur. Qui perfecto in hoc erroris laqueum non inciderent, si vel sacramenta Dei recta et humiliter fide susciperent, aut Scripturas convenienter intelligentia tractarent. Nunc autem quia in sacramentis Dei sensum suum fidei præferunt, in Scripturis sacris sanam interpretationis formam tenere contemnunt: et fit ut sermo veritatis amplius eos caligare faciat, dum non recte intellectus errorem per veritatem ministrat. Quod tamen Scripturæ culpa non est, sed legentium et non intelligentium cæcitas, neque sacrorum Dei confusio, sed præsumptio pravitatis. Hic autem perniciose erraverunt tot manifestis sententiis et assertionibus non dubiis quidam ambigua præferentes, et in ipsis magis mendacium quam veritatem eligentes, non quia hoc ibi magnum dicebatur, sed quia hoc ab illis magnum credebatur. Quid enim? Nunquid sacramentum altaris veritatis non est, quia figura? Ergo nec mors Christi veritas est, quia figura est; et resurrectio Christi veritas non est, quia figura est. Nam et mortem Christi et resurrectionem figuram esse, et imaginem et similitudinem et sacramentum et exemplum Apostolus manifeste declarat, dicens: Christus passus est pro nobis, vo-

bis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus (I Petr. II). Ergo mors Christi exemplum fuit, ut peccato moriamur; et resurrectio exemplum fuit, ut justitiæ vivamus. Nunquid ideo veritas non fuit? Ergo Christus vere mortuus non est, et vere non surrexit, si mors ejus vel resurrectio vera non fuit. Absit! nam de ipso scriptum est: « Vere linguas nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit (Isai. LIII). » Ergo mors Christi vera fuit, et tamen exemplum fuit; et resurrectio Christi vera fuit, et exemplum fuit. Quare ergo sacramentum altaris similitudo esse non potest et veritas? In alio quidem similitudo, in alio veritas. Nam cum sit unum sacramentum, tria ibi discreta præponuntur, species videlicet visibilis, et veritas corporis, et virtus gratiæ spiritualis. Aliud est enim visibilis species, quæ visibiliter cernitur; aliud est veritas corporis et sanguinis, quæ sub visibili specie invisibiliter creditur; atque aliud gratia spiritualis quæ cum corpore et sanguine invisibiliter et spiritaliter præcipitur. Quod enim videmus, species est panis et vini. Quod autem sub specie illa credimus, verum corpus est et verus sanguis Jesu Christi, quod pependit in cruce, et qui fluxit de latere (Joan. XIX). Hæc per panem et vinum corpus et sanguinem tamen significari credimus, sed sub specie panis et vini verum corpus et verum sanguinem consecrari, et speciem quidem visibilem sacramentum esse veri corporis et veri sanguinis, corpus autem et sanguinem sacramentum esse gloriæ spiritualis, et quemadmodum species illic cernitur, cujus res vel substantia ibi esse non creditur, sic res ibi veraciter et substantialiter præsens creditur, cujus species non cernitur. Videtur enim species panis et vini; et substantia panis et vini non creditur. Creditur autem substantia corporis et sanguinis Christi, et tamen species non cernitur. Quod vero videtur secundum speciem sacramentum est et imago illius quod creditur secundum corporis veritatem; et quod creditur secundum corporis veritatem, sacramentum est illius quod præcipitur secundum gratiam spiritalem. Sacramentum ergo altaris et eucharistia divina in verbo corpore et sanguine Domini nostri Jesu Christi imago est, secundum speciem panis et vini qua cernitur, et res est secundum substantiæ suæ veritatem; in qua creditur illic atque percipitur, et rursus quod nunc visibiliter secundum sacramenti speciem, et corporaliter secundum carnis et sanguinis Christi veritatem, Christum in altari sumimus; sacramentum est et imago, quod ipsum eundem invisibiliter et spiritaliter secundum gratiæ infusionem, et sancti spiritus participationem in corde sumere debemus. Ergo divinissima eucharistia quæ in altari secundum panis et vini speciem, et secundum corporis Christi veritatem visibiliter et corporaliter tractatur, sacramentum est et signum, et imago invisibilis et spiritalis participationis Jesu,

A quæ intus in corde per fidem et dilectionem perficitur.

DIVISIO.

Voluit Sapientia Dei, quæ se per visibilia manifestat, ostendere quoniam animarum cibus et relectio est corpus et sanguis ipsius; et propterea carnem assumptam in edulium proposuit, ut per cibum carnis ad gustum invitaret divinitatis. Sed ne rursus humana infirmitas contactum carnis in assumptione horreret, consueti et [principalis edulii speciem illam velavit, et sic sumendam proposuit, ut sensus in uno foveretur, et fides in altero ædificaretur. Fovetur sensus in uno, dum solita tantum et consueta percipit. Ædificatur fides autem in altero, dum in eo quod videt, quale sit illud quod non videt agnoscit. Proponitur igitur species panis et vini, ut doceatur plena et perfecta relectio esse in sumptione corporis et sanguinis Christi ex divinitate Christi. Plena autem relectio cibus et potus est; cibi autem et potus panis et vinum principalis substantia est; et proponitur species ex principali substantia refectionis, ut in eo sumatur, et ut per eam veritas corporis et sanguinis Christi significaretur, sicut ipse testatur dicens: « Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus (Joan. VI). » Quæ tamen corporis et sanguinis sumptio, quia sola sine spiritali effectu salutem non conferat, ipse idem Salvator manifestat dicens: « Caro nihil prodest; spiritus est qui vivificat (ibid.). » Virtus ergo et plenitudo spiritalis refectionis, quæ in corpore Christi et sanguine est, per speciem quidem panis et vini significatur; in perceptione autem gratiæ infusio internæ et æternæ refectionis perficitur. Et sic quidem cum tria in uno ibi sint, in primo quod signum invenitur secundi, in secundo autem causa tertii; in tertio vero virtus secundi, et veritas primi: et hæc tria in uno sunt, et unum sacramentum. Claret itaque, quando divinissimæ eucharistiæ assumptio sacramentum est, et imago participationis Jesu, quia hoc quod ejus sacramentum visibiliter percipimus signum est, quod ei spiritaliter uniri debemus. Ipsa autem eucharistia, id est bona gratia, ipsa scilicet hostia sacra divinissima vocatur, quoniam divinos facit et participes divinitatis eos qui se digne participant, et quia ipsa signum est et veritas, in qua caro Christi sub specie panis sumitur, et in carne ejus digne sumpta, et ipsius etiam divinitatis susceptio et participatio et consortium condonatur. Propterea divinissima et sanctissima, et sanctificans sanctificantia omnia etiam sancta.

Per verbum sanctificationis vera panis et vera vini substantia in verum corpus et sanguinem Christi convertitur, sola specie panis et vini remanente, et substantia in substantiam transeunte. Conversio autem ipsa non secundum unionem, sed secundum transitionem consideranda est, quoniam nequaquam essentia in essentiæ augmentum accedit, et per id quod accedit, id ad quod accedit majus fiat, sed transitione, ut id quod accedit, cum illo ad quod

accedit, unum fiat. Nec sic in pane corpus Christi consecrari dicimus, ut de pane corpus Christi esse accipiat, nec quasi novum corpus subito factum de mutata essentia, sed in ipsum corpus verum mutatam essentiam; nec ipsam substantiam panis et vini in nihilum redactam, quia desiit esse quod fuit; sed mutata potius, quia cœpit esse aliud quod non fuit, et ipsum quod cœpit esse aliud, ex ea esse non accipit, quia panis fuit. Sed ipsa ejus esse accipit, quia prius panis fuit; sed ipsa ejus esse accipit quando desiit esse quod fuit. Hoc expressius distinximus propter eos qui ex sua ratione fidei præjudicium faciunt, et sensu suo incedentes asserere nituntur vel hoc esse solum quod cernitur, vel tale esse quod creditur, hoc est quod sola panis et species vini cernitur, solam ibi esse panis et vini substantiam; vel, quia ibi substantia corporis et sanguinis Christi creditur possibiliter ei inesse speciem et qualitatem panis et vini quæ cernitur, quasi non possit species apparere cujus non adsit substantia, vel substantia latere cujus non appareat forma.

divisio.

Quando partes videntur in sacro altaris, non putetur quasi divisum sit vel separatum a se, aut velut per membra discerptum corpus Christi. Ipse integer manet, et in se nec dividitur nec partitur. Sed tibi secundum speciem exhiberi oportebat quod ad mysticam significationem pertinuit. Tres igitur portiones quæ in altari fiunt de corpore Christi mysticam significationem habent. Est enim corpus Christi universa Ecclesia, caput scilicet cum membris, et inveniuntur in corpore isto quasi tres partes, ex quibus totum corpus constat. Una pars est ipsum caput. Caput namque caput est et pars similiter corporis. Itaque caput ipsum pars corporis una est. Alia pars corporis est in membris illis, quæ jam secuta sunt, et sunt cum ipso capite, ut est ipsum caput, sicut scriptum est: « Ubicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur aquilæ (Matth. xxiv). » Illi ergo qui jam de hac vita exierunt, quorum corpora in sepulchris requiescunt, et animæ cum Christo sunt, isti sunt pars corporis altera; et sunt quasi simul duæ partes istæ: caput scilicet et hæc altera pars corporis. Propterea in altari duæ partes seorsum reservantur extra calicem quasi extra passionem, quoniam ipsum caput jam immortale et impassibile de morte resurrexit, amplius non moriturus neque passurus amplius, et similiter illi qui de hac vita egressi sunt sancti et cum ipso capite suo jam gloriantur et gaudent, expectantes et ipsi resurrectionem carnis suæ, et immortalitatem, jam neque dolorem neque passionem sentiunt ullam, et sunt simul istæ duæ partes extra calicem, et extra passionem, quoniam hinc priora transierunt. Tertia pars in calice ponitur, significans eos qui adhuc vivunt in passione, donec et ipsi ab hac vita exeant, et trans-eant ad caput suum ubi amplius nec moriantur nec patiantur.

1. his igitur mysteriis monstratur tibi foris spe-

cies in qua sensus tuus erudiatur, et servat intactam tamen corporis sui incorruptionem, in qua unitas ejus non dividitur. Videtur pars una, et quasi pars esse videtur, si totum ibi est. Et pars altera videtur, et quasi altera videtur, et idem est totum ipsum. Et si tertia pars videtur, similiter idem ipsum est et totum. Totum hic et totum ibi, nec minus in parte quam in toto, nec majus in toto quam in parte. Quotcunque partes feceris, in singulis totum est. Nec mireris. Opus Dei est hic. Si in diversis locis potest esse unus, quare etiam non in singulis partibus potest esse totus? Utrumque mirum est. Sed non ideo falsum est, si mirum est. Et verum est quia mirum est; nec tamen sic mirum, quia opus Dei est. Non est mirum, si mirabilis mirabilia operatur. Quomodo, inquis, corpus unum eodem tempore in diversis locis esse potest? Hic est, ibi est, et totum utrobique est, et in multis locis. Similiter noli mirari. Qui locum fecit corpus fecit, et locum in corpore, et corpus in loco. Et qui fecit ut corpus unum in loco uno esset, fecit sicut voluit; et si voluisset, aliter facere potuisset. Nam et quando vult aliter facit, et est sicut ipse vult semper. Quia autem sic ipse fecit, ut corpus unum in loco uno esset, tu quod factum vidisti, et nescis aliud nisi quod factum est quod vidisti, idcirco miraris quando aliud vides vel audis, quam videre et audire consuevisti. Ipse autem non miratur, quando aliud facit quam quod facere consuevit, quia quando illud fecit, scivit et tunc quod aliter facere potuisset, si voluisset. Idcirco cum quid mirari cœperis, et dixerit forte tibi cogitatio tua quomodo hic esse possit, cogita facientem, et desinet esse mirabile, quidquid illud fuerit. Et si forte mirabile non esse desierit, tamen incredibile non erit. Si factorum omnipotentis cogitatur non erit impossibile quidquid erit. Quod si contingat aliquando, sicut contingere solet, ut videas si qua fieri in hoc sacramento quæ minus esse videbuntur, noli horrere: sola species quæ apparet hoc habet. Tibi monstrat speciem, sibi servat veritatem. Exhibet sensui tuo similitudinem cibi corporalis, ut sensus tuus per omnia in suo erudiat. Servat corpori suo veritatem naturæ inviolabilis et immortalis, ne in suo corrumpatur. Si in aliquo a similitudine recederet, verum sacramentum non esset et perderet se ibi, et tolleretur locum fidei, neque jam crederetur, etiam si videretur. Quod ita fieri non oportet. Itaque, quantum ad nos, servat per omnia corruptibilis cibi similitudinem, et tamen non amittit quantum ad se inviolabilis corporis veritatem. Videtur corrodi, et manet incorruptas. Videtur vel affici vel maculari, et perseverat inviolata. Sustinet hic fieri circa se, ne sensus noster aliquid alienum percipiat; sed non recipit hic in se, ne incorruptibilis natura sinceritatem suam amittat. Tanta est dignitas et munditia corporis Christi, ut nec corruptione aliqua affici possit, nec sordibus maculari. Itaque si quando hoc fieri videris, noli timere ipsi, sed sollicitus esto tibi. Ipse lædi non

potest; tu nocere potes, qui male credere potes.

Sed fortassis iterum dicit tibi cogitatio tua: Quid fiat de corpore Christi, postquam sumptum fuerit et comestum? Tales sunt cogitationes hominum, ut vix quiescere velint, in his maxime quæ quærenda non sunt. Dicit ergo tibi cor tuum: Quid factum est de corpore Christi, postquam illud sumpsi et manducavi? Audi ergo corporalem præsentiam Christi. Quæris? In cælo quære. Ibi Christus ad dexteram Patris sedens, tecum ad tempus esse voluit, quando et quandiu necesse fuit. Exhibuit tibi ad tempus corporalem præsentiam suam, ut te ad spiritalem excitaret. Ideo corporaliter ad te venit, et exhibuit tibi præsentiam suam, ut per illam spiritualis inveniretur quæ non auferetur. Ita per carnem assumptam olim in mundum venit, et secundum præsentiam corporalem ad tempus cum hominibus conversatus est, ut eos ad spiritalem præsentiam quærendam excitaret et inveniendam. Postea completa dispensatione secundum corporalem præsentiam recessit, et secundum spiritalem præsentiam remansit. Nam ut ostenderet quia per spiritalem præsentiam non recedebat, quando scilicet corporalem præsentiam abire disponebat, ait: « Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (*Matth. xxviii*). » Sic ergo in sacramento suo modo temporaliter venit ad te, et est corporaliter tecum, ut per corporalem pœnitentiam ad spiritalem quærendam exciteris, et inveniendam adjuveris. Quando in manibus sacramentum ejus tenes, corporaliter tecum est. Quando ore suscipis, corporaliter tecum est. Quando manducas

A et quando gustas, corporaliter tecum est. Denique in visu, in tactu, in sapore corporaliter tecum est. Quandiu sensus corporaliter afficitur, pœnitentia ejus corporalis non auferitur. Postquam autem sensus corporalis in percipiendo deficit, deinceps corporalis pœnitentia quærenda non est, sed spiritualis retinenda. Dispensatio completa est per factum sacramentum, intus manet Christus, de ore ad cor transit. Melius est tibi ut eat in mentem tuam quam inventrem tuam. Cibus iste animæ non corporis est. Noli in Christo quærere consuetudinem cibi corporalis. Venit ad te ut comedatur, non ut consumatur. Venit ut gustetur, non ut incorporetur. Augustinus vocem de cælo audit, quia hoc de terrenis illi dici, aut responderi non potuit: Cibus sum grandium, cresce, et manducabis me, non ut me mutes in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Itaque prudenter discerne quod in sacramento Domini sensui adhibitum sit, quod spiritui accommodatum, et, ut solet, si post completam perceptionem aliquid in tanto senseris, in hoc quoque species ad proprietatem sensus famulatur, ut veritas similitudinis ubique conservetur. Nam si in aliquo, quantum scilicet sensui exhibendum est, similitudo deficit, et illic procul dubio sacramentum non esset, sed res ipsa proderetur et manifestaretur evidenti miraculo: quod non convenit, quandiu fidelis locum habet. Post hoc ergo, si corporalem præsentiam Christi quæris, in cælo quære. Ibi quære, ubi et prius fuit, quam per sacramentum suum corporaliter tecum esse inciperet, et unde non discessit quando ad te venit.

DOMINICA TERTIA.

Secundum Lucam.

« Erant appropinquantes ad Jesum publicani et peccatores ut audirent eum. Et murmurabant Scribæ et Pharisei dicentes: Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis (*Luc. xv*). » (GREGORIUS.) Publicani et peccatores ad audiendum Dei verbum appropinquantes, non solum ad colloquendum, sed etiam ad vescendum recepti sunt. Quod videntes Pharisei indignati sunt, quia vera justitia compassionem habet, falsa vero justitia dedignationem; quamvis et justii soleant recte peccatoribus indignari. Sed aliud est quod igitur typho superbix, aliud quod zelo justitiæ. Sed quia ægri erant, ita ut ægros se esse nescirent, quatenus quod crant agnoscerent, cœlestis eos medicus blandis fomentis curat, benignum paradigma objicit, et in eorum corde vulneris tumorem premit. Ait namque:

« Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si erraverit una ex eis, nonne relinquit nonaginta novem in deserto, et vadit quærere eam quæ erravit? Et si contigerit ut inveniatur eam, imponit in humeros suos gaudens, et veniens domum, convocat

amicos et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat. » Quia centenarius numerus perfectus est, Dominus centum oves habuit postquam angelos et homines creavit. Sed una ovis periit, cum homo deliquit. Dimisit autem, dum seipsum exinanivit dives pastor, cujus nos omnes centesima portio sumus, nonaginta novem in montibus, hoc est in cœlestibus vel in deserto, quia cohors angelorum reliquit in cælo. Cur autem cœlum desertum vocatur, nisi quod desertum dicitur derelictum? Tunc enim cœlum homo deseruit, cum peccavit. Quem Dominus humeris imposuit, quia humanam naturam suscipiens, peccata nostra portavit. Humeri Christi crucis brachia sunt. Illic peccata mea deposui; in illa nobilis patibuli cervicæ requievi. Qua inventa domum rediit, quia reparato homine cœlum intravit. Angeli sunt ejus amici, quia voluntatem ejus stabiliter custodiunt. Idem sunt vicini, quia claritate visionis illius fruuntur. Notandum quod non dicit: Congratulamini ovi, sed mihi, quia vita nostra gaudium ejus est. Amen dico

vobis, quia gaudebit super eam magis quam super nonaginta novem, quæ non erraverunt, et non indigent pœnitentia. » Licet pastor et multo plus nimirum diligat nonaginta novem, quam solam centesimam ovem, tacitis tamen aliis de restaurata multis modis se gaudere ostendit. Sic quoque Salvator generis humani magis gaudet, hoc est magis et pluribus argumentis ostendit se gaudere, quam de angelorum stabilitate. Vel ita magis gaudet, id est magis gaudere nos inde facit. Sic non est voluntas ante Patrem vestrum qui est in cœlis, ut pereat unus de pusillis istis. Sicut non est voluntas pastoris unam ovem perire, sic non est voluntas ante Patrem, hoc est, sic non vult Pater ut unus pusillus pereat.

« Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam et evertit domum, et quærit diligenter donec inveniat? Et cum invenerit convocat amicas et vicinas dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. » (GREGORIUS.) Drachma est numerus certæ quantitatis habens imaginem regis. Mulier ergo, id est Dei sapientia, decem drachmas habuit cum novem ordinibus angelorum est additus homo decimus ut compleretur electorum numerus. Mulier drachmam perdidit, quando homo, qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccavit. Sed mulier lucernam accendit, quia sapientia Domini in carne apparuit. Lucerna lux est in testa, id est divinitas in carne. De qua testa sui corporis dicit ipsa Sapientia: « Exaruit tanquam testa virtus mea (Psal. xxi). » Testa in igne solidatur, et virtus ejus exaruit, quando assumptam carnem ex tribulatione passionis roboravit ad gloriam resurrectionis. Accensa autem lucerna, id est carne per divinitatem glorificata, domus evertitur, quia humana conscientia reatus sui consideratione perturbatur. Sic ergo drachma reperitur, quia in homine similitudo Creatoris reparatur. Amicas et vicinas dicit potestates angelicas, quæ tanto juxta sunt paternam sapientiam, quanto ea vicinius contemplantur. (GREGORIUS.) Vicinas autem convocat, dum per exhibitionem gratiæ hominibus impensæ ad amorem sui vehementius accendit.

« Ita dico vobis, gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia. » Plerumque qui nullis se oppressos peccatorum molibus sciunt, pigri remanent ad exercenda bona, ut securi quod non commiserunt mala graviora. Ac contra nonnunquam hi qui se illicita gessisse meminerunt, ipso dolore compuncti inardescunt ad amorem Dei. Majus ergo gaudium sit in cœlo de peccatore converso quam de stante justo. Nam et dux in prælio plus illum militem diligit, qui post fugam reversus hostem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga præbuit, et nunquam fortiter aliquid fecit. Quod vero angeli, utpote rationales, gaudent de reconciliato sibi homine, incendit nos ad probitatem, ut agamus quod illis gratum sit, quorum et

A affectare patrocinium et offensam timere debemus. In tertia quippe parabola de peccatorum susceptione, non suum tantummodo suorumque gaudium Dominus demonstrat, sed et invidentium murmur reprehendit.

SERMO DE LAPSU PRIMI HOMINIS

ET QUÆSTIO

Si non habebat perseverantiam, quomodo sine vitio fuerit.

Clamat veritas de primo homine, scilicet Adam, quod peccasset, et desertor boni fuisset. Unde oritur quæstio, cum bonum desereret, perseverantiam in illo non haberet. Quod si perseverantiam non habuerat, quomodo sine vitio fuerat? Huic quæstioni facile responderetur eum perseverantiam non habuisse, quia in eo bono in quo sine vitio fuit, in illo non perseveravit. Cœpit enim habere vitium ex quo cecidit. Et si cœpit, antequam cœpisset, utique sine vitio fuit. Aliud est enim non habere vitium, aliud est in ea bonitate in qua nullum vitium est, non manere. Item videndum est quod respondeamus illis qui dicunt: Si nulla rectitudine in qua sine vitio fuit factus, habuit perseverantiam, procul dubio perseveravit in ea; et si perseveravit, utique non peccavit, nec illam suam rectitudinem deseruit Deumque. Sed, ut præfati sumus, eum peccasse et desertorem boni fuisse veritas proclamat. Non ergo habuit perseverantiam in illo bono. Et si non habuit, non utique accepit. Quomodo enim et accepisset perseverantiam, et non perseverasset? Porro, si propterea non habuit, quia non accepit, quod ipse non perseverando peccavit qui perseverantiam non accepit. Neque enim dici potest ideo non accepisse quia non est discretus a massa perditionis gratiæ largitate. Nondum quippe erat illa perditionis massa antequam peccasset. Saluberrime igitur confitemur Deum, quia creavit omnia bona, et mala ex bonis exoritura præcivit et scivit ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, etiam de malis benefacere, sic ordinasse angelorum vitam et hominum, ut in ea prius ostenderet quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset suæ gratiæ beneficium, justitiæ judicium.

Denique angeli quidam, per liberum arbitrium bonitatem Dei, qui beati fuerunt, refugientes, ejus judicium effugere non potuerunt: cæteri per liberum arbitrium in veritate steterunt, certi facti nunquam se casuros. Diabolus et angeli ejus, etsi beati fuerunt antequam caderent, se tamen casuros esse in miseriam nesciebant. Et si per liberum arbitrium stetissent, hoc eis adderetur, ut magna per Spiritum sanctum data abundantia charitatis Dei ulterius cadere non possent. Sed quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem, sed tamen sine vitio fruebantur. Nam si casum suum futurum nossent æternumque supplicium, beati utique non possent esse, quos tanti mali metus jam miseros esse compelleret. Omnes tamen angeli æquales creati sunt, sed cadentibus quibusdam per super

biam, cæteri Domino pia obedientia cohaeserunt, A accipientes certam suæ stabilitatis, quod illi nunquam habuerunt. (Augustinus.) Hi autem angeli qui ceciderunt vocantur dæmones, et sunt aëria animalia, quoniam corporum aëriorum natura vigent. Propterea morte non dissolvuntur, quia prævalet in eis elementum, quod ad faciendum quam ad patiendum est aptius, duobus subterpositis, aqua scilicet et terra, uno quoque superposito, id est igne sidero. Distribuantur enim elementa ad patiendum duo, id est humor et humor; ad faciendum alia duo, aer et ignis. Si autem transgressores illi antequam transgrederebantur, cælestia corpora gerebant, nec hoc mirum est, si conversa sunt ex poena in aëriam qualitatem, ut jam possint ab igne, id est ab elemento superioris naturæ aliquid pati. Hæc acris B quoque spatia superiora atque puriora, sed ista caliginosa tenere permissi sunt, quæ eis pro suo genere quasi quidam carcer est usque ad tempus iudicii. Igitur sicut angeli cum libero arbitrio creati sunt, sic et hominem Deus fecit cum libero arbitrio; et quamvis sui casus ignarum, tamen ideo beatum, quia et non mori, et miserum non fieri in sua potestate esse sentiebat. Quia vero per liberum arbitrium Deum deseruit, justo iudicio Dei cum tota sua stirpe, quæ in illo adhuc posita fuit et tota cum illo peccavit, damnatus est.

De eo, qualem gratiam primus homo acceperit, et de aliis pluribus causis.

Talem gratiam habuit primus homo, in qua permanere si vellet, nunquam esset malus, et sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset, non autem eam habuit gratiam qua non esse vellet malus. Quod adiutorium si homo per liberum arbitrium non deseruisset semper esset bonus; sed deseruit, et desertus est. Non enim desertus est ut desereret, sed ut desereretur deseruit. Ad malum quippe ejus prior est voluntas ejus; ad bonum vero ejus prior est voluntas Dei: sive ut faceret, quando non erat; sive ut refaceret quod perierat. Deseruit autem Deum placendo sibi. Distinguendum autem videtur adiutorium. Aliud quippe est sine quo aliquid non fit; aliud est, quo fit aliquid. Sine alimentis non possumus vivere, nec tamen eis fit ut vivamus. Ergo alimentorum adiutorium est sine quo non fit aliquid, non quo fit ut vivamus. Beatitudo vero cum data fuerit homini, adiutorium (sic) enim est, non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur, quia si data fuerit homini continuo fit beatus, et si non fuerit data, nunquam erit. Primus itaque homo accepit adiutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Sanctis igitur nunc tale datur adiutorium perseverantiæ, ut perseverantia ipsa donetur, non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Non solum enim dixit: « Sine me nihil po-

PATROL. CLVII.

testis facere (Joan. xv); » sed etiam dixit: « Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et posui vos ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat (ibid.). » Quibus verbis eis non solum justitiam, verum etiam perseverantiam se dedisse monstravit. Duo quippe sunt officia medicinæ, unum quo sanatur infirmus, alterum quo sanitas custoditur. Juxta illud: « Salvum me fac, Domine, propter misericordiam tuam (Psal. vi) » dicitur. Juxta istud autem dicitur: « Judica me, Domine, secundum justitiam meam (Psal. vii). » Et iterum: « Justum adiutorium meum a Domino, qui salvos facit rectos corde (ibid.). » Et illa et ista salvos facit. Sed illa ex ægritudine transfert ad salutem, hæc in ipsa salute conservat. Itaque ibi misericors auxilium est, quia nullum habet meritum peccator, qui adhuc justificari desiderat; hic autem justum auxilium est, quia jam justo tribuitur. Si enim medicinam exhibet Dominus, qua sanemur infirmi, quanto magis eam, qua custodiamur sani et jam sani non corrumpamur, quoniam si cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus est, quanto magis nunc justificati, salvi erimus ab ira per ipsum? (Rom. v.) Sic autem fuit prima libertas voluntatis posse non peccare, novissima autem non posse peccare, ita prima perseverantiæ potestas, bonum posse deserere. Nunc per Christum datur, ut non solum adsit sine quo permanere non possimus, etiam si velimus, verum etiam tale ac tantum sit ut velimus. Fit quippe in nobis in bono recipiendo et perseveranter tenendo non solum posse quod volumus, verum etiam velle quod possumus. Quod non fuit in primo homine. Unum enim horum in illo fuit, alterum non fuit. Nam ut reciperet bonum gratia non egebat, quia nondum perdidit. Ut autem in eo permaneret, egebat adiutorio gratiæ sine quo omnino non posset; et acceperat posse si vellet, sed non habuit velle quod posset. Nam si habuisset perseveraret. Posset enim etiam perseverare si vellet. Quod ut nollet, de libero descendit arbitrio. Quod ita liberum erat, ut bene velle posset et male. Habuit enim adiutorium, non quo fieret ut vellet, sed in quo permaneret, si vellet, et sine quo non posset perseveranter bonum tenere quod vellet; sed quia noluit permanere ejus culpa fuit, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset. Prima gratia fuit, qua fit ut habeat homo justitiam si vellet; secunda plus potest, qua fit etiam ut vent, et tantum velit tantoque ardore diligat ut, carnis voluntatem contraria concupiscentem, voluntate spiritus vincat. Non enim adiutorium tale dat, quale primo homini, siue quo non possit homo perseverare si velit, sed in eis operatur et velle, ut quoniam non perseverabit homo nisi et possit et velit, perseverandi possibilitas et voluntas ei detur. Tanto quippe Spiritu sancto accenditur hominis voluntas, ut ideo possit, quia sic vult; ideo sic velit, quia Deus operatur ut velit. Inde fit ut voluntas hominis invalida et imbecilla in bono adhuc parvo perseveret, nec a liversitate aliqua

deficiat per virtutem Dei, cum prima voluntas hominis fortis et sana in bono ampliore non perseveraret, quamvis non de futuro adjutorio Dei, sine quo non posset perseverare, si vellet quamvis nulla lege repugnante in membris quamvis terrena habitatione nondum sensum ejus deprimente.

De pœnitentia.

Quia in præmissis aliqua de lapsu primi hominis denotavimus, restat ut et aliqua de pœnitentia loquamur. Pœnitentia alia est exterior, alia interior. Pœnitentia exterior est in afflictione carnis, pœnitentia interior est in contritione cordis. Per pœnitentiam exterioriorem castigatur culpa pravi operis; per pœnitentiam interiorem emendatur pravæ culpæ voluntatis. Secundum quantitatem delicti mensura correctionis pensanda est. Agite, inquit, fructus dignos pœnitentiæ. Aliud enim est fructus pœnitentiæ aliud ipsa pœnitentia. Sicut aliud est arbor, et aliud fructus ejus, sic aliud est pœnitentia, et aliud fructus ejus. Pœnitentia enim est dolor præteriti, quando doles te fecisse quod malum est. Quando ergo improbas et damnas mala tua, pœnitentiam habes. Quando autem satisfactione subsequente et punis et corrigis mala tua, fructus pœnitentiæ habes. Si displicet tibi quod fecisti, pœnitentiam agis. Si persequeris et punis quod fecisti, fructus pœnitentiæ agis. Pœnitentia est facti improbatio, fructus pœnitentiæ est delicti correctio. Sed quia secundum mensuram delicti mensura correctionis est pensanda, ideo fructus pœnitentiæ dignos facere oportet. Si in correctione minor est afflictio quam in culpa delectatio fuit, non est dignus fructus pœnitentiæ. Sed dicis mihi: Quomodo scire possum, quando condigna sit pœnitentia mea? Quia scire hic non potes, ideo necesse habes semper pœnitere. Satisfacere potes: nimis facere non potes. Melius est ut plus facias quam minus. Idcirco sollicitus esto, satage, da operam, studium impende, ut culpa sit cum fine, devotio sine fine. Tamen ut aliquando peccatrix conscientia consoletur, positus est modus et mensura pœnitentiæ exterioris, ut illa expleta, vel perfectam fiduciam habere incipias, et securâ quadam præsumptione, in spe misericordiæ divinæ de indulgentia et remissione peccatorum confidere, et tanto verius, quanto utique sincerius injunctam pœnitentiam expleveris.

Sed fortasse tibi tacita cogitatione respondeas: Quomodo, inquis, certus esse possum de venia propter pœnitentiam et satisfactionem ab homine injunctam, etiam si illam studiose complevero, cum ipse homo, cui peccata mea confiteor, sæpe aut ignorantia nesciat, aut negligentia non consideret qualem mihi, secundum modum et mensuram delicti, debeat satisfactionem injungere? Ad hoc tibi breviter respondeo quia si homo nescit Deus scit. Tu tamen fac quod tibi præcipitur, obediens esto in eo quod tibi jubetur. Videat Deus devotionem tuam, etiam si homo non condigne moderetur afflictionem tuam. Perire non potes, si devotus fueris

inventus. Sed decipior, inquis, putans me satisfacisse, cum non satisfacere. Ille mihi injunxit, ut tantum facerem; et non amplius mihi præcepit: ecce totum perfecti, et non satisfacere. Vado quasi securus ad Deum putans me satisfacere illi, cum adhuc teneor obligatus, quia non satisfacere. Quare ergo, inquis, factum est, ut talem sacerdotem non habeam, qui mihi dicat: Hoc oportet? Audi quare. Propter peccata tua factum est hoc, quibus meruisti, et malum haberes, quibus si districte judicareris, ut hic merueras ut nullum haberes. Quia, inquit Scriptura, « regnare facit hypocritam propter peccata populi (Job xiv). » Et ait: « Ego adhærescere faciam linguam tuam palato tuo, nec eris quasi vir objurgans, quia Dominus exasperans est (Ezech. iii). » Nam ut scias quia malitia hoc fecit, vide ubi erat devotio tua. Si enim perfectam devotionem habuisses, etiam nullo admonente cessare tamen potuisses. Nunc autem pigritia tua et negligentia occasionem tortoris quæsit non correctorum. Et vidit hoc Deus, et dedit tibi secundum cor tuum ut non invenires quod non quærebas accipere. Nec tamen dico ut desperes, etiamsi hoc contingat, ut homo qui exterius curandis vulneribus peccatorum medicamentum apponit, aliquid minus sufficiens tribuat. Sæpe quod minus foris agitur, efficacius intus operatur. In parvo opere magna devotio esse potest. Homo videt in faciem; Deus autem intuetur cor. Et, ut minus dicam, magnum est, si in hac vita incipere possis, et si non proficias. Nam et post mortem ignis quidam purgatorius dicitur, ubi purgantur et mundantur qui hic cœperunt et non perfecerunt. Qui autem in hac vita nec incipere voluerunt, ibi consummare non possunt. Quibus autem hic correctionem suam datur incipere, etiam si perficere non datur, illis correctionis perfectio reservatur. Tamen tutius omnino est, ut hic et incipere et perficere contendas, ut illic nihil faciendum tibi vel patiendum supersit. Durum est tormenta illa vel ad modicum sentire, propterea tutius omnino tibi est ut hic incipias et perficias quod facere debes. Quod si hic perficere non poteris, si tamen inchoaveris, noli desperare, « salvus eris, sic tamen quasi per ignem (I Cor. iii). » Ardebit quidem, donec consumptum fuerit quod criminale portas. Tu autem salvus eris quoniam fundamentum in te permansit charitatis Dei.

DE INVIDIA.

Livor alieni boni suum punit auctorem. Nam unde bonus proficit, inde malus contabescit. Homines prave viventes sicut de bonorum lapsibus gratulantur, ita de eorum recte factis bonique perseverantia confunduntur. Invidus membrum est diaboli, ob cujus invidiam mors introivit in orbem terrarum, sicut et superbus membrum est diaboli, de quo scriptum est: « Omne sublime videt, et ipse est rex super omnes filios superbiæ (Job xli). » Nulla est virtus, quæ non habeat contrarium invidiæ malum. Sola miseria caret invidia, quia nemo

invidet misero, cui revera non livor objicitur, sed sola misericordia adhibetur. Multi et bonos imitari nolunt, et de honorum perfectibus invidiæ livere contabescunt. Quo fit ut nec illi corrigantur a malo suo, sed per invidiam deteriorentur, et bonos a recto studio quantum in ipsis est, si potuerint, depravare conentur. Quando boni malos proficere vident, ne scandalizentur, sed quem sint finem habituri maxime cogitent. Hoc omnis invidus alienis virtutibus præstat : quod beato Job Satan præstitit (*Job 1*). Nam dum cumulat prosperitatibus commovit adversa, unum eum credidit diabolus posse prosterni, in eo aucta sunt merita, atque inde claruerunt probabiliora patientiæ documenta. Ita requirunt invidi aditum malæ famæ, per quam bonorum vitam maculent, sicut quærebant ostium Sodomitæ; ut Domum Lot nocituri introirent. Illi vero cæcitate erroris parietes videbant, ostium non inveniebant (*Gen. xix*). Non aliter invidi videndo velut pariete virtutes dissimulant; vitia vero perquirunt, per quæ eorum conscientiam urant. Invidiæ diabolicum malum, de superbia et vana gloria principaliter procreatum, et nonnunquam per avaritiam auctum, quod cor hominis de temporalibus sive spiritualibus proximi bonis tabescere et ægrescere mortaliter facit : juxta hoc : Justius invidia

A nihil est, quæ primitus ipsum auctorem rodit, excrucians animum. Qua invidia sævi non invenerunt tyranni majus tormentum, eique vel mala per se, seu per alios inferendo vel machinando, ipsique vel factis ejus, sive bonis sive malis derogando, etiam ea pervertendo nocere cupit. Bonæ quorum voluntatis dulcedinem amaro felle malitiæ penitus exstirpare vel inficere gestit charitatem proximorum, quæ eorum vel bona vel mala nostra existimantes eis vel congaudere vel condolere debemus, una cum superioribus superbia scilicet et vana gloria prorsus expellit. Nam sine aliis hæc omnino locum habere non poterit. Invidia itaque exstinguitur charitas qua diligitur bonum, quod omnes possidere possumus, et singuli totum. Sed hoc a nemine possidetur, nisi qui perfecte deserit hujusmodi cupiditatem, quæ est mater invidiæ. Nam quidquid in hoc mundo concupiscimus, hoc procul dubio proximis invidemus. Videtur enim quia nobis desit, quod alter assequitur. Et quia semper invidia discordat a bona voluntate, mox, ut mentem hæc ceperit, illa discedit. Proximos autem diligimus sicut nos, si non propter aliquas utilitates nostras, non propter beneficia sperata vel accepta, sed propter hoc tantum, quod sunt naturæ nostræ seu divinæ gratiæ participes, vel ut fiant, diligimus.

DOMINICA QUARTA.

Secundum Lucam.

« Estote misericordes sicut et Pater vester misericors est (*Luc. vi*). » Natura Dei impassibilis est. Sicut autem zelat sine aliquo livore, irascitur sine aliqua perturbatione, pœnitent eum sine alicujus suæ pravitatis correptione, ita est patiens sine ulla passione, et miseretur sine aliquo dolore. « Estote ergo et vos perfecti, sicut et Pater vester cœlestis perfectus est (*Matth. v, 28*). » Sicut, similitudinis est, non quantitatis. Sensus ergo talis est : Prout potestis, perfecti estote, ut queatis prodesse etiam inimicis : quod Deum facere manifestum est. « Nolite judicare ut non judicemini. In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini. Nolite condemnare, ut non condemnabimini. » De dubiis judicare, et suspectos quasi reos condemnare, penitus repellit a nobis. Dubia ergo in melius interpretemur, quia de manifestis, ut sunt supra, blasphemias, furta, ebrietates, et his similia, nobis tantum judicare permittitur. De dubiis scriptum est : « Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, et illuminet abscondita tenebrarum (*I Cor. iv*). » Duo sunt in quibus temerarium judicium cavere debemus, cum incertum quo animo fiant quæ bene et male fieri possunt, vel cum incertum est qualis futurus sit qui nunc vel malus vel bonus apparet. Nunquid si temere judicaverimus, temere Deus de nobis judicabit? Absit! Sed intelligendum

C est quoniam temeritas, qua punis alium, te puniat necesse est. Hinc alibi ait : « Qui percusserit gladio, gladio peribit (*Luc. xxi*), » videlicet peccati, quod cum gladio ferro committit.

« Dimittite et dimitemini, date et dabitur vobis. » Dimittite injurias et date beneficia, ut peccata vestra vobis dimittantur, et vita detur æterna.

« Mensuram bonam et refertam et coagitatam et superfluentem dabunt in sinum vestrum; » Huius simile est quod alibi dicitur : « Ut et ipsi recipiant vos in æterna tabernacula (*Luc. xvi*). » Illi quibus eleemosynas dabitur dabunt, id est causa erunt quare Dominus dabit in sinum vestrum, id est in magnam securitatem; mensuram bonam, vitam scilicet æternam, confertam, omnibus videlicet sanctis collatam et cum angelis coagitatam, id est conjunctam; et superfluentem, hoc est super meritum nostrum abundantem. Sinus ideo accipitur pro securitate, quia valde securi sumus de his quæ in sinu recondimus. Vel per sinum intellige conscientiam sive cœtum sanctorum.

« Et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. » Generaliter de omnibus quæ mente, manu, lingua gerimus accipi potest, quia Deus reddet singulis secundum opera eorum.

« Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides. Aut quomodo

dicis fratri tuo : — Sine ejciam festucam de oculo tuo, — et ecce trabes in oculo tuo? » Si quis ira peccat, tu non debes odio reprehendere. Tantum enim distat inter iram et odium, quantum inter festucam et trabem. Odium enim est ira inveterata.

« Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui, » id est primo abs te, scilicet ab intentione tua et de corde tuo expelle odium, ut, de lumine mentis trabe mortalis criminis ejecta, exemplo potius quam dictis docere valeas minora excludi peccata, quæ in festuca significantur. Cum necessitas nos cogit aliquem reprehendere, primo cogitemus utrum tale vitium unquam habuimus, et si nunquam habuimus, cogitemus nos habere potuisse. Homines enim sumus. Hinc est illud sapientis : « Nihil humani alienum a me puto. » Si vero habuimus, tangat memoriam communis infirmitas, ut reprehensionem illam non odium, sed misericordia præcedat. Quod si nos idem vitium habemus in quo est ille quem reprehendere volumus, non reprehendamus illum, sed congemiscamus, et non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter curandum invitemus. Multi vero criminibus præventi odio vel livore omnia accusare suscipiunt, et volunt videri consultores, sine exemplo suæ emendationis leviora peccata in fratribus vituperantes et damnantes.

De altercatione misericordiæ et veritatis, hinc inde se accusantis ac defendentis.

Deus sursum erat, et homo deorsum. Veritas erat in cælo cum iudice Deo, et misericordia in terra cum homine iudicando. Ubi enim misericordia esset, si cum misero non esset : descenderat enim forte nesciente veritate, quoniam illam ad hominem venturam sciebat, et de illius adventu metuebat. Descendit ergo prius misericordia, ne, si veritas præveniret, accessum ad hominem ipsa postea non inveniret. Accepto igitur tempore assumpta veritate descendit Deus, ut rationem poneret cum homine. Quod cum vidisset misericordia, non ignara divini consilii, perrexit in obviam illi, Deum cupiens mitigare, et placatum adducere. Cernens autem veritatem obstinato vultu incedentem, primum occurrit illi rogans, ut gradum sisteret, nec nimis properaret, donec ipsa funderet orationem suam ad Dominum. Ibi ergo misericordia et veritas obviaverunt sibi. Tunc misericordia clementi causatione querelam coram Deo deposuit, dicens ægre se ferre quod ad hoc negotium socia advocata non fuerit, præsertim cum nunquam Deus sine utraque comite hac iter aliquod facere consuevit. Cum enim scriptum sit : « Universæ viæ Domini misericordia et veritas (Psal. xxxiv), » quomodo veritate sola contentus, misericordiam Dominus Deus non vocavit, præcipue cum non solum æqualem, sed priorem misericordiam esse debere Scriptura ubique commemorat? Neque enim scriptum est : Veritas et misericordia, sed misericordia et veritas, universæ viæ Domini. Quare ergo quæ primæ esse debuit,

A nunc postrema; et, quod magis me gravat, ad comitatum tuum non vocata accedo? Econtrario veritas respondit, in hac via tua misericordiam comitem nec esse posse, nec debere, ideo quia consilium voluntati ejus contrarium sit ordinatum, et idcirco in ejus opere præsens ipsa esse non possit: tum etiam quia cum ipso egressa non sit. Dixit etiam ipsa misericordiam magis oportere rationem reddere quare ipsa egredienti Domino non affuerit, et absentia ejus magis esse (sic) Jesum Dominum, in tantum ut uno comite iter carpere compulsus sit. Ad hæc misericordia respondit se nec mala intentione egressam, nec malo opere occupatam, sed magis se honori et utilitati Domini sui consulere, quæ non perdere studeat et destruere, sicut ipsa veritas, sed salvare: illam autem esse notandam prius et accessandam, quæ famulos et ministros Domini vellet interimere, ut cum omnes abierint, nullum patiat per indulgentiam aliquam levare et revocari. Veritas autem respondit non esse decens bonum Dominum et justum malos servos et injustos habere. Misericordia dixit tantum Dominum sine ministris esse non debere. Veritas affirmavit nequam homines merito debere damnari. Misericordia respondit eos, ut boni fierent, spontanea etiam pietate debere revocari. Veritas dixit, quia Deus malis omnino parcere non deberet. Misericordia dixit : Si nemini parceret Deus, nunquam bonos haberet. Veritas dixit se nolle nec posse tot scelera hominum tolerare. Misericordia respondit gratiam Domini ad indulgendum superabundare. Veritas dixit : Unusquisque prout gessit in corpore accipiat. Misericordia dixit : Omnis homo magis convertatur ad Dominum, et vivat.

His ergo ita sibi obviantibus, et ad diversa voluntatem Dei inclinare desiderantibus, videns Deus tam diversas sententias ad effectum simul non posse procedere, ait : Scriptum est : « Misericordiam et veritatem diligit Deus (Psal. lxxxiii). » Quas ergo vult sibi semper præsto esse, et quia rursum dicitur de Deo : « In pace factus est locus ejus (Psal. lxxv), » non potest illas discordes sustinere. Concordia autem esse non potest, ubi voluntas tam diversa est. Veritas enim vult ut totum impetetur; misericordia vero, ut totum condonetur : quæ simul fieri non possunt. Propterea nec ego, qui amator pacis sum, compellat societatem vestram relinquere, necesse est ut vos studeatis utrinque vestras voluntates ad unum consensum inclinare. Ad hoc veritas respondit se minus laudabilem, si aliquid inultum relinquatur. Misericordia dixit se minus amabilem, si non totum gratuita pietate solvatur. Tunc Deus, si vellent ambæ, interrogavit suas voluntates in ejus arbitrio ponere, et quod ipse inde discerneret sine contradictione annuere. Quod utraque inquantum fieri possit, sine diminutione nominis et dignitatis suæ concedente, dixit Deus æquum sibi videri ut peccatum hominis et ex parte propter veritatem puniatur, et ex parte propter mi-

sericordiam dimittatur. In hoc ergo, ambabus consentientibus, veritas adjecit dicens, justum esse, ut sicut prius misericordia cum homine fuit, et ipsa in cælo permansit, ita nunc ipsa in terra cum homine permaneat, et misericordia cum Deo cælum conscendat. Scriptum est enim, ait : « Misericordia et veritas præcedent faciem tuam (Psal. LXXXVIII). » Si ergo misericordia præcessit, et veritas permansit, justum esse ut nunc misericordia maneat, et veritas præcedat. Tunc misericordia rogans veritatem memorem esse communis pacti, scilicet ne quidquam ultra concessum contra hominem molitur, cum Domino ascendit. Veritas autem intranscor hominis, invenit ibi omnia mala, et digna pœnis, et clamare cœpit de terra, hominem accusans. Misericordia vero non desistebat in cælo Dominum orare pro homine postulans. Homo in terra per veritatem stimulatus, peccasse confitebatur, et Deus in cælo per misericordiam flexus contenti miserabatur. Homo confessionem ad salutem propriam ore faciebat, et misericordia precibus suis Dominum ad justificationem hominis compellebat. Veritas de terra per confessionem hominis oriebatur, et justitia de cælo prospiciens, per misericordiam Dei ad terras mittebatur. Veritas dixit prius puniendum, qui prius malum fecerat; misericordia dixit postea justificatum salvandum, qui et malum confitendo bene fecerat. Per veritatem accusabatur, et per misericordiam propter veritatem justificabatur, quia veritas de terra orta est, et justitia de cælo prospexit. Quia ergo misericordia cum Deo pro homine erat, et justitia et veritas a Deo cum homine erat, jam inter Deum et hominem pro justitia pax erat, et ascendit justitia ad Deum ab homine, pacem postulans; et descendit pax a Deo ad hominem, justitiam amplectens et osculans. Tunc ait justitia ad pacem: Nunquid optimo satis est mala dimittere, nisi etiam studeat bona conferre? Laxavit peccata per indulgentiam, nunc conferat dona virtutum per gratiam. Respondit pax, et dixit: Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum (Psal. LXXXIV). » Nunc autem interim « justitia ante eum ambulabit, et ponet in via gressus suos (ibid.). » Quod audiens justitia præcurrens reversa est ad hominem, ut ab eo non discedat, donec Dominus ponat in via gressus suos, et veniat.

De amatoribus misericordiae.

Graviter in Deum delinquent, qui divitias a Deo concessas, non in rebus salutaribus, sed in usibus pravis utuntur. Nesciunt enim impartire pauperibus, oppressis subvenire despiciunt, et inde magis augeant delicta, unde redimere debuerant. Hoc tantum bonum habet possessio præsentium rerum, si vitam reficiat miserorum. Propter hoc tentatio est mundi lucrum, tantoque majora supplicia in futuro dabunt, quanto et ipsa majora sunt. Potentes enim potenter tormenta patiuntur (Sap. vi). Terrena omnia servando amittimus, largiendo servamus. Patrimonium

A enim terrenum perit; manet ante erogatum. Div enim cum rebus nostris durare non possumus, quia aut nos illas moriendo deserimus, aut ille nos viventes deserunt per diversitate usus. Alii de rebus mundanis pereunt, quas cupidius rapiunt: alii vero salvantur, dum in earum pulchritudine Conditoris pulcherrimam providentiam laudantes mirantur, vel dum per misericordiae opus ex eis cœlestia bona merentur. Misericordia a compatiendo alienæ miseræ vocabulum sortita est. Nullus autem in alieno misericors esse potest, quando prave vivendo, in se misericors non est. Qui enim sibi nequam est, cui bonus est? Nulla scelera eleemosynis posse redimi, si in peccatis quisque permanserit. Tunc autem eleemosynarum fructu indulgentiam conceditur, quando ab scelerum opere desinitur. Verum est quia peccata omnia misericordiae operibus expurgentur, sed si jam caveat peccare qui misericordiam impertitur. Cæterum nulla est delictis venia, quando sic procedit misericordia, ut eam sequantur peccata. Non est eleemosyna, quæ gloriæ magis causa, quam misericordiae impertitur intuitu. Quali enim intentione ab unoquoque largitur taliter et apud Deum recipitur. Qui enim hic de bono opere laudem præsentem appetit, spem perdit, et gloriam mercedis in futuro non recipit. Dum enim causa jactantiæ pauper pascitur, etiam ipsum misericordiae opus in peccatum convertit. Intantum eleemosynarum opera peccata extinguunt, atque intantum ad regnum futuri sæculi perficiunt, ut etiam judex cœlestis in judicio futuro veniens, in dextra consistentibus dicat: « Esurivi, et dedistis mihi manducare; sitiivi, et dedistis mihi bibere; hospes eram, et collegistis me; nudus, et cooperuistis me (Matth. xxv). » Quibus etiam bene promittit dicens: « Venite, benedicti Patris mei, percipite paratum vobis regnum (ibid.). » His autem quos nulla præcedentia eleemosynarum facta sequuntur, æterni judicis voce sic dicitur: « Esurivi, et non dedistis mihi manducare, etc. (ibid.). » Quibus juste dicit: « Disceditis a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus (ibid.). » Non solum itaque qui esurienti et sitiivi et nudo beneficium largitatis impendit, vel si quid aliud indigenti largitur, sed et qui inimicum diligit: et qui lugenti affectum compassionis et consolationis impertit, aut in quibuslibet necessitatibus consilium adhibet, eleemosynam procul dubio facit. Nam et disciplinæ, vel doctrinæ bonum eleemosyna est, et eleemosynæ carnali eminentior est. Quicunque non egens poscit, cum se indigentem simulat, etiam toto corde illi commiserandum oportet. Et licet ille fortasse falsam indigentis speciem proferat, is tamen qui simpliciter impertit, fructum justitiæ non amittit. Quamvis quisquam sit egens, nullas tamen unde tribuat indigenti, excusationem inopiæ potest obtendere, quando ex præcepto Salvatoris etiam calicem aquæ frigidæ præcipiamur indigenti præbere. Nam si aliud non habentes, id ipsum hæ-

nigne tribuamus, mercedem procul dubio non amittamus. Cæterum si amplius possumus, et egestatem simulando minus largimur, non egentem sed Deum fallimus, cui conscientiam nostram abscondere non possumus. Dux sunt eleemosynæ, una corporalis, egentem dare quidquid potueris, altera spiritalis, dimittere a quo læsus exstiteris. Harum prima adhibenda miseris, secunda malis. Erit ergo quod semper impertias, etsi non pecuniam, vel salutem et gratiam. Nunc erit eleemosyna cum mora præbenda, ne, comitante tristitia, merces pereat dispensata. Tunc autem bene tribuitur, quando cum mentis hilaritate præbetur. Unde et Apostolus: « Hilarrem, inquit, datorem diligit Deus (II Cor. ix). » Metuendum est itaque ne pauper aut cum tædio accipiat oblata, aut ne omnino prætermisus, mœrens tristisque recedat. De rapinis alienis eleemosynam facere, non est officium miserationis, scilicet emolumentum sceleris. Unde et Salomon: « Qui offert, inquit, sacrificium de rapina pauperum, tanquam si quis victimet filium in conspectu patris sui (Eccli. xxxiv). » Qui enim injuste tollit, juste nunquam distribuit, nec bene alteri præbet quod ab alio male extorquet. Magnum scelus est res pauperum præstare divitibus, et de sumptibus inopum acquirere favores potentum; arenis terræ aquam tollere, et flumina quæ non indigent irrigare. Nonnunquam largitas divitum prædica, non ad utilitatem, sed ad elationem effunditur. Comparantur hypocritis, qui non ad ædificationem docent audientium, sed ad suæ gloriæ exaggerandum cumulum. Reprehensibilis est superflua effusio largitatis. Nam qui modum servat, avarus nulli est, sed omnibus; largus dispensator non debet esse prodigus, sed discretus. Largiri enim debet quantum oportet, ut tenendo mensuram sufficiat plurimis.

De hypocritis.

Hypocrita verba sanctorum habet, vitam non habet; et quos per sermonem doctrinæ genuerit non sovet exemplis, sed deserit, quia quos verbis ædificat, vita et moribus destruit. Hypocritæ simulatores dicuntur, qui justi esse non quærunt, sed tantum videri cupiunt. Hi mala agunt, et bona profitentur. Per ostentationem quippe boni apparent, per actionem vero mali existunt. Omnia possunt ex simplicibus vitia perpetrari, simulatio et hypocrisis non committitur, nisi a male astutis, per calliditatem valentibus vitia sub specie virtutum celare, et non veram sanctitatem objicere. Sancti non solum gloriam supra modum suum omnino non appetunt, sed etiam hoc ipsum videri refugiunt quod esse

A meruerunt. Hypocritæ autem malitiam suam occulte agentes, ante oculos hominum quadam innocentie sanctitate se vestiunt ut venerentur. Quibus bene divina voce dicitur: « Væ vobis, hypocritæ, quia similes facti estis sepulcris dealbatis, qui foris quidem apparent hominibus speciosa, intus vero sunt plena ossibus mortuorum (Matth. xxiii), » ita et vos foris quidem apparetis hominibus justi, intus vero pleni estis avaritia et iniquitate. Dupliciter damnatur hypocritæ, sive pro occulta iniquitate, sive pro aperta simulatione. Ex illo enim condemnatur quia iniqui sunt, ex isto quia ostendunt quod non sunt. Non semper latent hypocritæ, quia etsi in principio sui quidem non patent, prius tamen quam vita eorum finiatur, quam simulate vixerint deteguntur. Omne enim sincerum permanet, sed quæ simulata sunt, diuturna esse non possunt. Non eorum desperanda est salus, qui adhuc aliquid terrenum sapiunt, dum possint et in occultis agere unde justificentur. Hi meliores sunt hypocritis, eo quod mali sint in aperto, et in occulto boni. Hypocritæ vero occulte mali sunt, et bonos se pariam ostendunt. Hypocritam justus arguere prohibetur, ne deterior castigatus existat, dicente Salomone: « Noli arguere derisorem, ne oderit te (Prov. ix). » Sciondum quoque quod vitia, non homines, odio sunt habenda. Flebiliter autem deplorandi sunt qui odio in fratre tabescunt, et contra alios perniciosum odium animi seruant. A regno enim Dei se separant qui semetipsos a charitate dissociant. Sicut mater C Ecclesia grave hominibus hæreticis premitur, sed tamen eos ad se venientes benigna charitate amplectitur, ita et singuli nimirum quoscumque inimicos sustinemus, revertentes materna imitatione amplecti statim debemus. Cito est ignoscendum cuique, dum veniam postulat. Non enim possunt peccata dimitti ei, qui in se peccanti debita non dimittit. Formam enim nobis indulgentiæ Deus ex merito conditionis nostræ imposuit, dum ita nos orare præcepit: « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. vi). » Justum est enim Dei iudicium tantumque peccatori a se indulgeri ostendit, quantum alterutro unusquisque in se offenso indulget. Quidam de suis confidentes meritis, pigre in se delinquentibus veniam præstant. Sed nihil proficit illibatum esse a culpa qui non est paratus ad veniam, dum post hoc magna sit culpa, quando tardius relaxantur fraterna delicta. Qui fratrem sibi tardius reconciliat, Deum sibi tardius placat. Frustra enim propitiari sibi Deum quærît, qui cito placare sibi proximum negligit.

DOMINICA QUINTA.

Secundum Lucam.

« Cum turbæ irruerent ad Jesum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth

(*Luc. v.*) » Stagnum Genesareth idem dicunt esse A quod mare Galilææ, vel mare Tiberiadis. Sed mare Galilææ adjacente provincia est dictum mare Tiberiadis a proxima civitate. Porro Genesar Græco vocabulo quasi *sibi auram* dicitur a proprietate lacus ipsius, qui a crispantibus aquis de se frequenter auras excitat. Aqua quidem dulcis est, sed Hebrææ linguæ consuetudine omnis aquarum congregatio, sive dulcis sive salsa, mare nuncupatur. Qui lacus interfluente Jordane xl stadiis in longitudinem, et xl extenditur in latitudinem. Quia ergo stagnum sive mare præsens sæculum designat, Deus secus mare stat, postquam stabilitatem perpetuæ quietis adiit devicta mortalitate labentis vitæ. Turbarum conventus gentium in fidem concurrentium typus est, de quibus ait : « Et fluent ad eum omnes gentes, et ibunt populi multi et dicent : Venite, ascendamus in montem Domini (*Isa. ii.*) »

« Et vidit duas naves stantes secus stagnum. » Dux naves circumcisio sunt et præputium. Quas Jesus vidit, quia de utroque populo qui sint ejus novit (*II Tim. ii.*), et misericorditer ad futuræ vitæ tranquillitatem quasi ad littus provehit.

« Piscatores autem descenderant et lavabant retia. » Piscatores sunt doctores, qui nos retibus fidei comprehensos, et de profundo ad lumen elatos terræ viventium quasi littori advehunt. Quasi enim retia sunt complexæ dictiones prædicantium retinentes eos in fide quos capiunt. Retia nanque quasi retinentia sunt vocatæ. Hæc retia modo laxantur in capturam, modo lota plicantur, quia nunc exercenda est doctoris lingua, nunc suimet cura agenda.

« Ascendens autem in unam navem quæ erat Simonis rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas. » Navis Simonis est primitiva Ecclesia, de qua Paulus ait : « Qui operatus est Petro in apostolatu circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes (*Gal. ii.*) » Una dicta quia « multitudinis credentium erat cor unum et anima una (*Act. iv.*) » De qua docebat turbas, quia auctoritate ipsius Ecclesiæ docet usque hodie gentes.

« Ut cessavit autem loqui dixit ad Simonem : « Duc in altum, et laxate retia vestra in capturam. » Quod Simonem rogavit navem a terra reducere pusillum, significat vel temperate utendum verbo ad turbas, ne in profunda sacramentorum interim captur, ut « auditores non intelligant, vel in proximis regionibus prædicandum, ut quod dicitur, duc in altum, ad remotiores gentes pertineat, quibus postea prædicandum est. Joannes Chrysostomus : Habemus pro nave Ecclesiam, pro gubernaculis crucem, pro gubernatore Christum, pro proreta Patrem, pro vento Spiritum sanctum, pro velo gratiam, pro nautis apostolos, pro navigantibus prophetas, pro mare Vetus Testamentum, et Novum. Committamus ergo nos pelagi hujus profundo, ad perquirendam in Scripturis divinis margaritam latentem.

« Et respondens Simon dixit : Præceptor, per

totam noctem laborantes, nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete. » Nisi Dominus cor illustraverit auditorum, doctor in nocte laborat; nisi in gratia superna laxatæ fuerint disputationes, frustra prædicator jaculat voces, quia fides non verbi sapientia provenit, sed munere divino. Aliter : « Præceptor, per totam noctem laboravimus, » etc. Sanctus Petrus tota nocte in piscatione laborans nihil cepit, in verbo autem Domini rete laxans, multitudinem piscium conclusit. Ita nos cum vitiis et peccatis contenebratis prædicamus, quasi in nocte frustra laboramus, et ideo nihil capimus, sed verba incassum fundimus, quia nimirum sermo Dei in hoc non capit, qui tantum terrena sapit. In hoc verbo Domini rete laxamus, dum populo justitia esurienti verbum vitæ administramus. Tunc multitudinem concludimus, quando plurimos rete sermonis captos de gurgite peccatorum ad littus pœnitentiæ producimus. Inde dicit Scriptura : « Loquere verbum auri audienti (*Eccli. xxv.*) » Inaniter enim perstrepat vox loquentis : ubi aversa est mens audientis. Sequitur :

« Et cum hæc fecissent, concluderunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum. » Rete rumpebatur, quia nunc ad confessionem fidei tot cum electis etiam reprobi intrant, ut hæresibus Ecclesia scindatur. Rumpitur rete, sed non labitur piscis, quia suos Dominus etiam inter persequentium scandala servat.

« Et annuerunt sociis qui erant in alia navi, ut venirent et adjuvarent eos. » Alia navis est Ecclesia de gentibus, quia non sunt de Judæa tot credituri, quot ad vitam sunt prædestinati. Rete enim rumpitur in Ecclesia circumcisionis, quoniam Judas proditor et Simon Magus pisces nequissimi, et Ananias et Saphira, et multi alii abierunt retro antequam Barnabas et Paulus ad gentium apostolatam fuissent segregati.

« Et venerunt et impleverunt ambas naviculas. ita ut pene mergerentur. » Hæc impletio usque in finem sæculi crescit. Merguntur, hoc est in immersione premuntur. Non enim sunt submersæ, sed periclitatæ. Unde Apostolus : « In novissimis diebus erunt tempora periculosa, et homines se ipsos amantes (*II Tim. iii.*) » Mergi ergo naves est homines in sæculum relabi, quos Petrus adhuc in infirmitate positus demonstrat his verbis :

« Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Jesu dicens : Exi a me quia homo peccator sum, Domine. Stupor enim circumdederat eum, et omnes qui cum illo erant in captura piscium quam ceperant. Similiter autem Jacobum et Joannem filios Zebedæi qui erant socii Simonis. » Carnales in Ecclesia regimen spiritualium, in quibus maxime Christi persona eminet, a se quodammodo repellunt non lingua, sed moribus et actione, timentes non posse pati regimen eorum, et tamen eos maxime honorant, licet ab eis moribus et factis dissentiant: Honorificentiam significavit Petrus cadens ad pedes

Domini; mores autem dissimiles in eo quod ait : « Exi a me, quia homo peccator sum. » Dominus tamen non recessit ab eo, quod significat spirituales viros non debere commoveri peccatis turbarum ut deserant munus ecclesiasticum.

« Et ait ad Simonem : Noli timere. Ex hoc jam homines eris capiens. Carnales confortandi sunt a spiritualibus ne de conscientia culpæ suæ timentes, et aliorum innocentia stupentes, sanctitatis iter formident aggredi. Quod autem sequitur : « Ex hoc jam homines eris capiens, » ad Petrum specialiter pertinet : cui Dominus exponit quod captura piscium significabat capturam hominum per eum.

« Et crediderunt in eum discipuli ejus. Et subductis ad terram navibus relictis omnibus secuti sunt eum. » Multa reliquerunt qui in hoc sæculo nil amare studuerunt. Multa reliquerunt qui desideria habendi dereliquerunt. In his docemur Christum sequi, et sæcularis vitæ sollicitudine, ac paternæ domus consuetudine non teneri.

Nota quia viso miraculo de captura piscium tanquam firmius credentes qui vocabantur, non solum retibus, sed, omnibus relictis, secuti sunt Jesum ad manendum cum illo. Naves autem idcirco subdixerunt ad terram, licet non postea redituri ad propria ut sic cautius servarentur ad usum, quousque in alicujus possessionem transirent. Decebat enim apostolos quos Deus formam veræ religionis toto mundo constituabat, non superbe, non minus caute mundum contemnere : quod legimus philosophos fecisse. Crates enim Thebanus, ut ait Hieronymus ad Jovinianum, projecto in mari non parvo auri pondere : « Abite, inquit, pessum malæ cupiditates. Ego vos mergam, ne ipse mergar a vobis. »

SERMO DE ECCLESIA.

Christus et Ecclesia, qua designatur in istis evangelicis navibus, unum corpus constituunt. Christus itaque est caput, corpus vero Ecclesia. Nam sicut in capite vita et vegetatio totius corporis, ita in Christo vita et sustentamentum Ecclesiæ. Hæc si velit capiti conformari, et ei servire, pro diversitate personarum et officiorum fiet unum cum eo in æternum. Hujus corporis oculi qui debent membris inferioribus providere, sunt episcopi, qui non solum oculi, sed etiam pastores et subditi, non solum membrorum nomine, sed horum respectu dicuntur. Multum interest inter pastorem et ovem, prælatum et subditum. Ille regit, iste regitur; ille pascit, iste pascitur. Et sicut pastor præest ovibus dignitate creationis, quia rationalis et erectus ad cælum, oves autem pronæ ad pascendum, ita episcopi debent dici rationales et discreti comparatione subditorum. Hi debent habere canem, funem ad tenendum illum, baculum ad arcendum tum lupum, tum etiam et canem, si opus fuerit. Virgam quoque ad regendas oves, quæ non possunt baculum pati, peram ubi portet panem suum. In Ecclesia Dei sunt prædones, lupi scilicet, contra quos necessarius est canis, id est latratus asperæ correptionis, et commi-

natio de superponendo gladio materiali, si non sufficit spiritalis. Hic tamen canis fune tenendus est, ne impetuose discurrat, quia dandæ sunt induciæ, faciendæ vocationes pro modo facti, et dignitate personæ. Baculo excommunicationis arcendi sunt lupi. Si iterum quod debetur amori Dei, et utilitati proximi, et quod est justitiæ canis, ut impendet amori vel odio, utendum est baculo, id est non est sibi ipsi parcendum, quia justus primo accusator est sui (Prov. xviii). Virga teneræ correctionis tangeodæ sunt oves, id est simplices, ne aberrant. In pera debet habere panem verbi Dei reconditum, ut sit paratus rationem reddere omni poscenti. Nares itaque sunt archidiaconi, qui sagaci odoratu debent offacere vitam subditorum, et ad episcopum referre. Aures sunt diaconi, qui debent audire judicia, ut et secundum quod audierint judicent. Unde : Quod audio, non quod odi, non quod amo. Os et lingua sunt presbyteri, diacones, prædicatores verbi Dei, qui sic esse deberent, sed modo omnia conversa sunt, et præposterata. Oculi non sunt erecti, imo inclinantur ad munera, ad odium, ad amorem. In eis est quod dicitur : « Tenebræ erant super faciem abyssi (Gen. 1). » In eis facies Lazari ligata sudario. In eis sunt oculi apostolorum somno gravati. In eis est Saulus squamas habens super oculos. Nares amiserunt odoratum, putantes bonum malum, et econverso. Tuentur quos volunt, gravant quos volunt. Aures pervertunt judicia, os et lingua silent. Pectus, dorsum, brachia, et manus Ecclesiæ sunt milites. In pectore est cor, in quo est audacia. Hi audacter debent defendere ministros Ecclesiæ. Dorsum congruit oneribus portandis, brachia levandis, manus contrectandis. Hi debent portare, sustollere, contrectare diligenter ecclesiastica onera. Sed hæc omnia conversa sunt. Quam iniquæ manus quæ proprios tenebrant et eruunt oculos, quos deberent abstergere, obruncant nares quos deberent emungere, amputant aures quas deberent purgare, claudunt os cui deberent ministrare! Hæc autem est vita clericorum, qui litigant in conviviis, ac disceptationes habent in trifis. Venter autem, qui pro infirmitate sua vile habetur, et est receptaculum tantum ciborum, et nutritorium corporis, decoquit cibos, porrigit vitales succos superioribus et inferioribus membris. Sunt monachi et eremite, quos mundus despicit, et manus, id est milites opprimunt. Hi recipiunt cibum spiritalis doctrinæ : hi sustentamentum Ecclesiæ, significati per Moysen orantem in monte, per Samuelem excubantem in templo, per Eliam morantem in deserto. Hi porrigunt spiritales succos superioribus et inferioribus membris. His convenit quod dicitur humanum paucis vivit genus, quia nisi hi essent, mundus periret, vel fulmine, vel hiatu terræ. Pedes qui totum corpus portant, sunt rustici, de quorum labore vivunt omnes prædicti. Hos manus, id est milites persequuntur rapina, gladio, incendio, in carcerem mittunt, compedibus deputant, ad redemptiones co-

gunt. Hæc est concatenatio Ecclesiæ, si capiti suo A
velit uniri.

Item de Ecclesia.

Ecclesia sancta corpus Christi est, uno spiritu vivificata et unita fide una et sanctificata. Hujus corporis membra singuli quique fidelium existunt, omnes corpus unum propter spiritum unum et fidem unam. Quemadmodum autem in corpore humano singula quæque membra propria ac discreta officia habent, et tamen unumquodque non sibi sibi agit quod solum agit, sic in corpore dona gratiarum distributa sunt et tamen, unusquisque non sibi soli habet etiam id quod solus habet. Soli enim oculi vident, et tamen sibi solummodo non vident, sed toti corpori. Solæ aures audiunt, nec tamen solummodo sibi audiunt, sed toti corpori. Soli pedes ambulant, et non sibi tamen solummodo ambulant, sed toti corpori, et ad hunc modum unumquodque habet solum in se, non solummodo habet per se quatenus secundum dispensationem optimi largitoris et distributoris sapientissimi singula sint omnium et omnia singulorum. Quisquis ergo donum gratiæ Dei percipere meruit, sciat non ad se solum pertinere quod habet etiam si solus habet. Hac itaque similitudine Ecclesia sancta, id est universitas fidelium corpus Christi vocatur propter spiritum Christi quem accepit. Cujus participatio in nomine designatur, quando a Christo Christianus appellatur. Hoc itaque nomen signat membra Christi participantia spiritui Christi, ut ab uncto sit unctus, qui a Christo dicitur Christianus. Christus quippe unctus in tempore illo videlicet oleo lætitiæ, quod præ cæteris participibus suis secundum plenitudinem accepit, et cunctis participibus suis quasi caput membris secundum participationem transfudit (*Psal. XLIV*). Sicut unguentum in capite quod descendit a capite in barbam, et deinde usque in oram (*Psal. CXXXII*), hoc est extremitatem vestimenti defluxit, ut ad totum deflueret, et totum vivificaret. Quando igitur Christianus efficeris, membrum Christi efficeris, membrum corporis Christi participans spiritui Christi. Quid est ergo Ecclesia, nisi multitudo fidelium, universitas Christianorum. Universitas hæc duos ordines complectitur, laicos et clericos, quasi duo latera corporis unius. Quasi enim ad sinistram sunt laici qui vitæ præsentis necessitate serviunt. Non ita dico ad sinistram quemadmodum illi ad sinistram statuuntur, quibus dicitur: «*Ite, maledicti, in ignem æternum (Matth. XXV).*» Absit a me ut bonos laicos ibi statuere præsumam! Nam qui boni erunt, sive laici sive clerici, ibi non erunt, et qui mali erunt, sive laici sive clerici, ibi erunt. Non ergo ad illam sinistram laicos Christianos, qui vere Christiani sunt, constituo, sed ad illam sinistram de qua dicitur: «*In dextra ejus longanimitas vitæ; in sinistra autem ejus divitiæ et gloria (Prov. III).*» Qui enim ad sinistram in corpore est, de corpore est, et bonum est, quamvis optimum non sit. Laici ergo Christiani, qua terrena et terrenæ vitæ

necessaria tractant pars corporis Christi sinistra sunt: clerici vero quoniam ea quæ ad spiritalem vitam pertinent dispensant, quasi dextra pars sunt corporis Christi. Et constat ex his duabus partibus totum corpus Christi: quod est universa ecclesia. Laicus interpretatur *popularis*. Græce enim laos latine dicitur *populus*. Unde et basileos rex dicitur, et dictus putatur quasi *basilaos*, id est *sustentamentum populi*. Clericus dicitur a Græco *cleros* quod interpretatum sonat *sortem*, sive quod ipse sorte electus sit a Deo, et ad servitium Dei, sive quod ipse Deus sors illius sit, et quod portionem aliam in terra habere non debeat clericus nisi Deum, et ea quæ ad Dei partem spectant. Cui statutum est decimis et oblationibus quæ Deo offeruntur, sustentari.

B Laicis Christianis fidelibus terrena possidere conceditur, clericis vero spiritualia tantum committuntur, quemadmodum olim in illo populo priore cæteræ turbæ, quæ typum laicorum præferbant, portiones in hæreditate acceperunt, sola tribus Levi, quæ clericos figurabat decimis et oblationibus et sacrificiorum victimis pascatur. Gemina siquidem est Ecclesiæ pulchritudo, una quam hic bene vivendo consequitur, altera per quam illuc ex tribulatione glorificabitur. Ecclesiæ propter Christum geminæ tribulationes existunt, id est sive quos a paganis per tulit in martyribus, sive quos ab hæreticis per fert in divisis concertationibus. Utrosque autem per gratiam Dei exsuperat partim ferendo partim resistendo. Sancta Ecclesia Catholica sicut male viventes in se tolerat patienter, ita male credentes a se repellit. Sancta Ecclesia contra gentilium atque hæreticorum pernicitiam, summopere sapientiæ et patientiæ studet. Sed exercetur sapientia cum tentatur verbis; exercetur patientia cum tentatur gladiis. Causa pravitatis hæreticæ doctrinis propagata est Ecclesia. Nam antea simplici tantummodo fide vivebat. Hæreticorum igitur occasione propagati sunt doctores in fide et per acumen hæresium Ecclesiæ magistri creverunt. Nam tunc clarius manifestatur veritatis assertio quando patuerit quælibet dissensio. Sancta Ecclesia ideo dicitur Catholica, pro eo quod universaliter per omnem sit mundum diffusa. Nam hæreticorum Ecclesiæ in partibus mundi coarctantur; hic vero in toto orbe expanditur diffusa. Hæreses aut in aliquo angulo mundi aut in una gente inveniuntur versari, Ecclesia vero Catholica, sicut per totum mundum extenditur, ita et omnium gentium societate construitur. Qui sunt hæretici, nisi qui, relicta Dei Ecclesia, privatas elegerunt societates. De quibus Dominus dicit: «*Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas quæ continere non valent aquas (Jer. II).*» Causa hæresis ob quam rem fit, ad exercitationem fidei. Vis ergo per quam fit, obscuritas est divinarum Scripturarum, in qua caligantes hæretici, aliud quam se res habet intelligunt. Nec esse possunt hæreses, quia ipsum quod existunt hæreses, jam non sunt. Male enim sen-

Uendo essentiam non acquirunt; ad nihilum enim tendunt hæretici, ingenti studio mendacia sua discunt, et labore vehementi, ne ad unitatem Ecclesiæ veniant. decertant. De quibus per prophetam congrue dicitur: « Docuerunt linguam suam loqui mendacium, et ut inique agerent laboraverunt (Jer. ix), » dum vicissim hæretici se mutuo lacerant quando alterutrum sese in proprias sectas inducunt. Sic tamen inuicem collidunt sese, ut contra Ecclesiam pari erroris spiritu decertent, et qui inuicem sunt divisi in adversitatem Ecclesiæ, simul existant uniti. Eis autem quibus, pro eo quod tantum valeant hæreses, videntur habere veritatem, hoc respondendum est: Num ideo saluti præponendi sunt morbi, quia plerumque ita generaliter mundum occupant, ut parvum locum saluti relinquunt?

De ecclesiasticis doctoribus, de doctrina et eorum exemplis.

Ecclesiasticus doctor tam doctrina quam vita clarere debet. Nam doctrina sine vita arrogantem reddit; vita sine doctrina inutilem facit. Sacerdotis prædicatio operibus confirmanda est, ita ut quod docet verbo, instruat exemplo. Vera est enim illa doctrina, quam vivendi sequitur forma. Nam nihil turpius est quam si bonum quod quisquam prædicat explere opere negligit. Tunc prædicatio utiliter profertur, quando efficaciter adimpletur. Unusquisque doctor et bonæ actionis, et bonæ prædicationis habere debet studium. Nam alterum sine altero non facit perfectum, sed præcedet justus bene agere, ut sequenter possit bene docere. Sicut in numismate metallum, et pondus et figura inquiritur, ita in omni doctore ecclesiastico quid sequatur, quid doceat, quomodo vivat. Per qualitatem igitur metalli doctrina, per figuram similitudo patrum, per pondus humilitas designatur. Qui vero ab his tribus discrepaverit, non metallum, sed terra erit.

Interdum doctoris vitio verax ipsa doctrina vilesceat, et qui non vivit sicut docet, prædicat veritatem contemptibilem facit. Arcus perversus est lingua magistrorum docentium bene et viventium male, et ideo quasi ex perverso arcu sagittas emittunt, dum suam pravam vitam propere linguæ arcu confodiunt. Qui bene docet, et male vivit, quod dicit bene viventibus proficit; quod vero male vivit, seipsum occidit. Si sacerdos dignissime agit, ut sacerdotem decet, ministerium ejus et ipsi et aliis utile est. Indigne autem vivens, aliis quidem utilis est loquendo; se autem interficit male vivendo: ac per hoc quod in illo mortuum est, proprium ejus est; quod vero vivit in eo, ideo sacrum ministerium alienum est. Qui bene docet et male vivit, videtur ut cereus, qui aliis bonum exponit, lucem præstare; se vero in malis suis consumere, atque exstinguere. Qui bene docet et male vivit, bonum malo videtur conjugere, lucem tenebris commiscere, veritatem mendacio mutare.

Iracundi doctores per rabiem furoris disciplinæ modum ad immanitatem convertunt, et unde emen-

A dare subditos poterant, inde potius vulnerant. Ideo sine mensura ulciscitur culpas præpositus iracundus, quia cor ejus dispersum in rerum curis non colligitur in amorem unius deitatis. Mens enim soluta in diversis non astringitur catena charitatis, sed male laxata male ad omnem occasionem movetur. Bonus rector est qui in humilitate disciplinam, et per disciplinam non incurrit superbiam. Elati autem pastores plebes tyrannice premunt; non regunt quia non Dei sed suam gloriam a subditiis exigunt. Multi sunt qui verbo doctrinæ non humiles sed arrogantes existunt, quique ipsa recta quæ prædicant, non studio correctionis, sed vitio elationis annuntiant. Multi sunt qui non ex consultu ædificandi, sed ex timore superbiendi docent: nec ut prosint sapientes sunt, sed ut sapientes videantur docere student. Æstimatio prava arrogantium sacerdotum per quam imitantur sanctos rigore disciplinæ, et sequi negligunt charitatis affectionem, videri appetunt rigidi severitate, et formam humilitatis præsentare nequeunt, ut magis terribiles quam mites videantur. Superbi doctores vulnerare potius quam emendare norunt, Salomone attestante, qui ait: « In ore stulti virga superbiæ (Prov. xiv), » quia increpando rigide feriunt, et compati humiliter nesciunt. Bene alieni peccati curanda vitia suscipit qui hoc ex cordis dilectione et humili conscientia facit. Cæterum qui delinquentem superbo vel odioso animo corripit, non emendat, sed percutit. Quidquid enim protervus vel indignatus animus protulerit furor est objurgantis; non dilectio corrigentis.

DIVISIO.

Non omnibus una eademque doctrina est adhibenda, sed pro qualitate morum diversa exhortatio erit dictorum. Nam quosdam increpatio dura, quosdam vero exhortatio blanda corrigit. Sicut periti medici ad varios corporis morbos diverso medicamento serviunt, ita ut, juxta vulnerum varietates, medicina diversa sit, ita et doctor Ecclesiæ singulis quibusque congruum doctrinæ remedium adhibet, et quid cuique oporteat, pro ætatis processu ac professione annuntiabit. Non omnibus ea quæ sunt clausa, aperienda sunt. Sunt enim multi, qui capere non possunt. Quibus si indiscrete manifestentur, statim aut detrahunt aut negligunt. Prima quippe prudentiæ virtus est eam quam docere oporteat æstimare personam. Rudibus populis seu carnalibus plana atque communia, non summa atque ardua prædicanda sunt, ne immensitate doctrinæ opprimantur potius quam erudiantur. Carnalibus quippe animis, nec alta nimis de cœlestibus, nec terrena convenit prædicare, sed mediocriter, ut vitia eorum moresque eorum desiderant edoceri. Corvus dum pullos suos viderit albi coloris, nullis eos cibus alit, sed tantum attendit, donec paterno colore nigrescant, et sic illos frequenti cibo reficit. Ita et strenuus doctor Ecclesiæ, nisi eos quos docuerit viderit ad suam similitudinem penitentia confessionis crescere, et, nitore sæculari deposito,

lamentationis habitum de peccati recollectione induere, utputa exterioribus adhuc, id est carnalibus, non aperit intelligentiæ spiritualis profundiora mysteria, ne, dum audita non capiunt, plus incipiant contemnere, quam venerari mandata cœlestia. Aliter agendum est erga eos qui nostro committuntur regimini, si offendunt, atque aliter cum his qui nobis commissi non sunt. Qui justus est, venerandus est; si vero delinquit, pro sola charitate, ut locus est, corripiendus est; non tamen cum severitate, sicut hi qui nobis regendi sunt commissi. Prius docendi sunt seniores plebis, ut per eos infra positi, facilius doceantur. Ingenium bonum doctoris est incipientis a laudibus eorum quos salubriter objurgandos corrigere cupit, sicut Apostolus Corinthios facit, quos a laudibus inchoat, sed increpationibus probat (*I Cor. 1*). Sed erant apud Corinthios qui et laudibus et increpationibus digni essent. Ille vero indiscrete sic æque omnibus loquitur, ut omnibus utraque convenisse videatur. Pro malo merito plebis, aufertur doctrina prædicationis. Pro bono merito audientis, tribuitur sermo doctori. In potestate divina consistit, cui velit Deus

A doctrinæ verbum dare, vel cui auferre, et hoc, aut pro dicentis, aut pro audientis sit merito, ut modo pro culpa plebis auferatur sermo doctoris, modo vero pro utilibus meritis tribuatur. Nam et bonus docet bonum, et malus malum; quod tamen sit juxta meritum populorum. Non omnia tempora congruunt doctrinæ, secundum Salomonis sententiam dicentis: « Tempus tacendi, et tempus loquendi (*Eccle. v*). » Non quidem per timorem, sed per discretionem, propter malorum corruptibilem iniquitatem, nonnunquam electos oportet a doctrina cessare. Interdum doctores Ecclesiæ calore charitatis ardentes conticescunt, aut docendo, quia non est qui audiat, testante propheta: « Civitates auri clausæ sunt, et non est qui aperiat (*Jer. xiiii*). » Qui docendi accipit officium, interdum ad tempus facta proximi taceat; quæ statim corrigere potest et dissimulat, verum est quod consensum erroris alicui habeat. Plerique sancti doctores pertinacia mali, quia iniquos emendare non possunt, his tacere disponunt. Sed calorem spiritus quo aguntur ferre non sustinentes, iterum in increpationem prosiliunt impiorum

DOMINICA SEXTA.

Secundum Matthæum.

« Amen dico vobis, nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum, etc. (*Matth. v*). » Tale est hoc ac si dicat: Studete mandata implere ac docere: ego enim, cujus verba non mutantur, dico vobis quod, nisi superaveritis injustitias Scribarum et Phariseorum, qui propter novas traditiones justiores reputantur, non regnabitis in cœlis. Nota, cum justitia sit virtus unicuique reddens quod suum est, plures sunt partes justitiæ, quorum conventu justus efficitur: religio enim qua reddimus Deo quod suum est; et pietas, parentibus quæ sua sunt persolvens. Similiter virtus, quæ reddit majoribus et minoribus quæ sua sunt, necnon virtus quæ pauperibus quod suum est largitur. Hæc, inquam, omnia ad justitiam tanquam integrales referuntur.

« Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. » Pulchro ingressu opus legis cœpit excedere, non dissolvere. Aperit namque motum animi ad nocendum fratri in homicidio computari, cum prius non attenderent homicidium esse, nisi peremptionem corporis humani. Sensus est: iudicio legis Moysi reus est qui occidit actu; sed ego dico vobis, quia iudicio cœlestis legis, quam doceo, reus est omnis qui irascitur fratri suo. In quibusdam codicibus additur sine causa; sed radendum est, quia ira penitus tollitur, et quia inimicos nostros amare jubemur. Quod si contingat ira-

C sci, non fratri, sed peccato irascendum est ut ait Psalmista: « Irascimini (*Psal. iv*), » videlicet peccato. Unde sequitur: « Nolite peccare (*ibid.*). » Sed notandum geminum esse divinum iudicium: Unum, quo et hic judicantur homines; in futuro alterum. Quod propterea hic judicantur, ne illic judicentur. Ideoque quibusdam ad purgationem temporalis proficit pœna; quibusdam vero hic inchoat damnatio, et illic perfecta speratur perditio. In iudicio reprobis humanitatem Christi, in qua iudicatus est, videbunt ut dolcant; divinitatem vero ejus non videbunt, ne gaudeant. Quibus enim divinitas ostenditur, utique ad gaudium demonstratur. Pro diversitate conscientiarum et mitis apparebit in iudicio Christus electis, et terribilis reprobis. Nam qualem quisque conscientiam tulerit, talem iudicem habebit, ut, manente in sua tranquillitate Christo, illis terribilis solis appareat, quos conscientia in malis accusat. Duæ sunt differentiæ vel ordines hominum in iudicio, hoc est electorum et reproborum. Qui tamen dividuntur in quatuor: Perfectorum ordo unus est, qui cum Domino iudicat, et alius qui iudicatur. Utrumque tamen cum Christo regnabunt. Similiter ordo reproborum partitur in duobus, dum hi qui intra Ecclesiam mali iudicandi sunt et damnandi. (*sic*) Primus igitur ordo eorum qui iudicantur et pereunt opponitur illi ordini bonorum, de quo sunt qui iudicantur et regnant. Secundus ordo eorum qui non iudicantur et pereunt opponitur illi ordini perfectorum, in quo sunt hi qui non iudicantur et regnant.

Tertius ordo eorum qui judicantur et regnant : illi ordini est contrarius, de quo sunt qui judicantur et percunt. Quartus ordo eorum qui non judicantur et regnant opponitur illi contrario ordini, in quo illi sunt qui non judicantur et pereunt. Gemina punitar sententia impius, dum aut hic prorsus pro suis meritis mentis cæcitate percuntitur, ne veritatem vidcat; aut dum in fine damnabitur ut debitas pœnas exsolvat.

« Qui autem dixerit fratri suo : raca, reus erit consilio. Qui autem dixerit : fatue, reus erit gehennæ ignis. » Raca verbum proprie est Hebræorum. Raca enim dicitur cenos, id est inanis aut vacuus, quem nos vulgata injuria absque cerebro dicere possumus. Qui ergo vacuitatis opprobrium dicit fratri suo, Spiritum pleno (*sic*), nimirum reus fit consilio ac iudicio sanctorum, contumeliam sancti Spiritus luiturus. Raca interjectio est, affectum indignantis ostendens. Hoc enim audivi a quodam Hebræo. Cum id interrogassem, dixit esse vocem non significantem aliquid, sed indignantis animi motum exprimentem. Frater noster est qui in Christum credit. Qui vero credenti in Deum dicit : fatue, impius est in religione. Qui ergo, quem salem Deus nuncupat vel vitio infatuati sensus lassescent (*sic*), prius hujusmodi maledicto æterni ignis pabulum erit, nisi inde satisfecerit. Justitia Phariseorum est ut non occidatur; justitia illorum qui intraturi sunt in regnum cœlorum, ut non irascantur. Qui non occidit continuo non est magnus et idoneus regno cœlorum, sed tamen ascendit aliquem gradum. Perficietur autem si non frascatur. Levius est irasci fratri quam dicere : raca; et levius dicere raca quam fatue. Primo enim est ira sola; postea duo, ira et vox indignationis; postea tria, ira, et vox, et certa expressio. Judicium est iræ, in quo adhuc datur locus defensionis. Est autem distinctio inter iudicium et justitiam in eo quod differt justitia a iudicio. Solet enim iudicium pravum, quod injustum est exercere; justitia vero iniqua et injusta esse non potest. In consilio non jam cum ipso reo agitur, sed iudices inter se conferunt de supplicio. Concilii autem nomen tractum est ex more Romanorum. Tempore enim quo causæ agebantur, conveniebant omnes in unum, communique intentione tractabant. Unde et concilium a communi intentione dictum quasi consilium. Nam cilia oculorum sunt. Unde et considium, consilium, *d* in littera *l* transeunte. In gehenna certa est damnatio. Exprimuntur itaque pro modo peccati diversæ mansiones in æterna damnatione. Nota quamvis irasci fratri minus sit, quam conviciari, sæpissime tamen a Deo accenditur ira, ut et nomen et reatum homicidii suscipiat. Unde Joannes ait : « Qui odit fratrem suum homicida est (*1 Joan. iii.*) » Raca interjectio est indignantis animi motum significans. Sed quod interjectiones in aliam non facile transferuntur, coegit tam Græcum quam Latinum interpretem ipsam ponere vocem Hebraicam. Nomen gehennæ in veteribus libris non invenitur, sed primum a Salvatore

A ponitur, ut inferni cruciatus designet. Tractum est itaque a nomine loci ex cæde hominum ibi interfectorum horribilis ac fetidissimi, qui dicitur gehenna, id est vallis filiorum Ennom, et significat futura supplicia. In hac valle lucus erat consecratus idolo Baal, cui dæmentia Israël immolabat, et filios suos dæmoniis incendebat. Est autem locus ipse juxta Hierusalem ad radicem montis Moria, ubi Siloa fluit. Hoc Regum volumen et Paralipomenon et Jeremias scribunt plenissime, et comminatur Deus se locum ipsum impleturum cadaveribus mortuorum, ut nequaquam vocetur Tophest et Baal, sed vocetur Poyandrum, id est tumulus mortuorum. Quoniam reus erit gehennæ ignis qui dixerit fatue fratri suo, ergo reconciliatio querenda est a fratre læso. Et hoc est quod sequitur :

« Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, et tunc venies offeres munus tuum. » Absurdum est transmarinum fratrem, si ita acciderit, credere querendum. Ergo ad spiritalia refugere cogimur, ut quod dictum est : « Vade prius reconciliari fratri tuo, » sine absurditate possit intelligi. Nos sumus templum, altare est fides interior. Cum ergo in corde nostro Domino volumus offerre orationem, si in aliquo læsinus fratrem, pergendum est non pedibus corporis, sed motibus animi ad reconciliationem. Si autem præsens sit, revocandus est in gratiam, postulando veniam, si prius hic coram Deo feceris.

De ira.

Ira nihilominus est multimodis furiosa : ipsaque a superbia et invidia nata, nunc intrinsecus exardescens, nunc in vocem factumve prorumpens, nunc etiam inveterata se in odium vertens omne iudicium et rationem mentis perturbat atque perverit. Inter alia mala in patientiam, clamores, rixas, convicia, contentiones, indignationes, maledicta, sæpe etiam plurimas proximi læsiones, sanguis effusiones, et homicidia parit. Contra hanc quoque ipsa charitas et humilitas atque patientia non solum amicos et bona nobis facientes, seu nihil mali inferentes : verumetiam persecutores et ipsos inimicos nostros diligi, et pro eis benignas preces effundi, bonaque eis pro malis rependi poscentes, ipsum Dominum hæc præcipientem, et hæc inimicis facientem, sibi proponunt. Et non solum hoc a nobis fieri oportere demonstravit, sed etiam mala quæ patimur pro peccatis et meritis nostris minora æstimantes pro purgatione, seu probatione nostra ad toleranda adhuc majora damna, molestias et injurias, paratum et promptum animum adhibere, et ex nostra voluntate aliquid etiam boni persequentibus super impendere exposcunt, Domino sic præcipiente : « Qui te percusserit in dextram maxillam, præbe ei et alteram (*Matth. v.*) » Et iterum : « Qui tibi abstulerit tunicam, da ei si-

milititer et pallium. Et qui te angariaverit mille passus: **vade cum illo alia duo** (*ibid.*). » Postulant etiam ut « **passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis** (*Rom. viii*), » nequaquam condignas esse scientes, non solum eas æquanimitè toleremus, sed etiam spe certioris præmii in tribulationibus gloriemur, et potius gaudeamus quam aut irascamur aut doleamus. Docent etiam omnia esse spernenda, ut ira vitetur, et omnia toleranda, ut dilectionis et pacis tranquillitas servetur. Sicut autem carnales adhuc pro terrena substantia disjungit iuvinicus citata bilæ (15), ita inter spirituales gignit discordiam pro intellectu diversitate. Unde Salomon: « **Odiū suscitāt contentio, universos autem qui non contendunt protegit amicitia** (*Prov. x*). » — « **Ergo servum Dei non oportet litigare, sed esse mansuetum ad omnes, et cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati** (*II Tim. ii*). » Stultas ergo et sine disciplina quæstiones, et in quibus non est profectus scientiæ deviet, sciens quia generant lites non ædificationem, errantes autem non cesset corrigere, si quando det illis Deus cognoscere veritatem, et respiscant a laqueis diaboli, a quo captivi tenentur, ad explendam ejus voluntatem (*ibid.*). Non solum autem nulli nos irasci convenit, sed etiam alios suo commotos vitio nostra lenitate vincere, juxta illud: **Noli vinci a malo sed vince in bono malum.** Talibus remediis qui contra iram curatus fuerit, evadet illud evangelicum quod Dominus ait: « **Qui irascitur fratri suo, reus erit gehennæ ignis** (*Matth. v*). »

Qualia autem tormenta gehennalia sint, dignum videtur inquirere. Nam valde dignum inquisitioni videtur, utrum scilicet solus ignis cruciatibus damnatorum impositus sit, propterea quod illum solum veritas commemorat dicens: « **Ite, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus** (*Matth. xxv*). » Cum enim in hac vita, non solum ab igne, sed ab aliis quoque elementis pene ac cruciatus proveniant, quare illic non etiam in aliis elementis sicut et in igne pene damnatorum consistant. De tormentis quippe impiorum scriptum est: « **Transcunt a frigoribus nivium et calores ignium** (*Job xxiv*). » Et iterum alibi: « **Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur** (*Isa. lxvi*). » Nam si vermem quis ad solam compunctionem conscientiæ peccatricis referre velit, et ob ignem quidem corporalem vermem aut non corporalem, sed spiritalem putet, quid est quod alibi scriptum est: « **Vindicta carnis impii ignis et vermis** (*Eccli. vii*). » Si enim propterea ignis corporalis creditur, quia vindicta carnis est, quare non similiter vermis corporaliter dicitur, quia in vindictam carnis paratus commemoratur. Propter hujusmodi non leviter unum aliquid diffiniri potest. Tamen quod dixerit propterea carnis impii vindictam in verme futuram esse et igne, quia impius pro eo quod carnem maledixit, in carne cruciabitur per ignem, et in spiritu per

A conscientiæ vermem, sane intelliget, et vermem non moriturum in æterno cruciatus conscientiæ, et ignem non exstinguendum in carne. Sed quomodo illa frigora nivium et calores ignium interpretamur, ad quæ cruciandi impii alternatim transire dicuntur, an forte de illa tantum pœna intelligendum est quæ nunc in spiritu ante ultimi judicii diem cruciatur, ut videlicet per varietatem tormentorum ad illam unam et summam pœnam transeant, in qua sicut interminabiliter, ita etiam invariabiliter subsistant. Ultima quippe damnandorum pœna, sicut cunctis pœnis major esse non inconvenienter creditur, ita quæ in eo quod cæteris omnibus acrius est, et vehementius excrucians, tormento non irrationabiliter putatur. Quod propterea fortassis solum erit, ut semper **B** summum esse possit, quia quidquid pro illo mitteretur, de illo minueretur.

Quidam tamen fuerunt qui, sicut dictum est, tormenta gehennæ spiritualiter tantum, et non corporaliter intelligenda putaverit, propterea quod quædam verba Scripturarum quasi idem asserentia invenerunt. Dicunt enim quædam Scripturæ quia substantia inferiorum spiritualis est, non corporalis, etsi stridores dentium et fletus spiritaliter animarum intelligi oportet (*Matth. viii*), flammam quoque et tormenta non corporalia, sed spiritualia cogitanda ejusmodi ambiguitatibus verborum fluctuant qui non sunt radicati in fide. Quid enim necesse fuit propterea tormenta gehennæ spiritualia tantum credere, quia substantia inferiorum spiritualis et non corporalis dicta est. Qui enim sunt inferi, nisi spiritus maligni, qui a summis ad infimam, et per culpam lapsi sunt, et per pœnam depressi. Quorum nimirum substantia et post culpam non corporalis, sed spiritualis esse creditur, quia licet in eis voluntas per malitiam ad aliud mutata sit, natura tamen etiam post eadem permansit. Animarum quoque nunc in inferis damnatarum substantia non corporalis, sed spiritualis recte perhibetur, quia nunc a corporibus solutæ, in sola spiritali natura illic in tormentis detinentur et idcirco quod de ipsis in Scriptura sacra secundum naturam rerum corporalium commemoratur, merito non corporaliter sed spiritaliter intelligendum creditur. Nam si id quod ipsæ sunt, non corpus sed spiritus, quod in ipsis est non corporale, sed spirituale intelligendum est. In hunc ergo modum veraciter inferiorum substantia spiritualis et non corporalis æstimatur. Sed et aliud quoque quod dicitur quia, si fletus et stridores dentium spiritaliter accipimus, flammam quoque tormentorum in ipsis non corporales, sed spirituales credere debemus, sic sane intelligi potest, si cruciatus animarum, qui ex flammis corporalibus generari creduntur, non corporaliter, id est median-
D tibus corporibus, in ipsis fieri non intelligantur. Multa sunt alia, quæ vel ambigue dicta sunt, vel ambigue dici possunt. Sed aliud est rerum veritas, aliud verborum varietas, neque nos oportet propter

(15) Ita in originale.

multitudinem dicendi a simplicitate credendi deviare. A Dicit Augustinus, in Enchiridion, quia tempus, quod inter hominis mortem et ultimam resurrectionem positum est, animas abditi continet receptaculis, sicut unaquæque digna est vel requie vel ærumna. Ergo abdita sunt receptacula animarum, nec potest ab homine diffiniri quod non potest ab homine sciri.

De gehenna.

Quod corporeus ignis gehennæ non tantum corpora cruciabit, sed et spiritus.

Qualis intelligendus sit ille ignis gehennæ, et quemadmodum igne corporali incorporei spiritus, sive animæ corporibus solutæ cruciari possunt, non solum fidei Christianæ sed sacri eloquii auctoritas commendat. Gehenna quid est? stagnum ignis et sulphuris dictum est (*Apoc. xix*). Corporeus ignis erit, et cruciabit corpora damnatorum et hominum, et dæmonum. Solida hominum, aëria dæmonum. Aut tantum hominum corpora cum spiritibus, dæmones autem spiritus sine corporibus habentes, sumendo pœnam, non impertiendo vitam corporalibus ignibus. (Augustinus.) Cur enim non dicamus, quavis miris tamen veris modis, etiam spiritus incorporeos posse pœna corporali affligi, si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei nunc poterunt concludi in corporalibus membris, et tunc poterunt suorum corporum vinculis insolubiliter alligari. Si viventis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem, cum incorporeus sit, spiritus etiam corporeo igne teneatur. Et per ignem spiritum teneri dicimus, ut cum in tormento ignis sit videndo atque sentiendo. Ignem namque eo ipso patitur quo videt, et quia cremari se conspicit crematur. Sicque fit ut res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor ac dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam corporea flamma crucietur. Et post pauca: Dum ergo peccatorem divitem damnatum Veritas in ignem perhibet (*Luc. xvi*), quisnam sapiens animas reproborum teneri ignibus neget. Illa ultrix flamma vitiorum cremationem habet, et lumen non habet. Ille ignis ad consolationem non lucet; et tamen ut magis torqueat ad aliquid lucet. Nam sequaces quoque suos secum in tormento reprobis flamma illustrante visuri sunt, quorum amore deliquerunt, quatenus vitam carnaliter contra præcepta Conditoris amaverunt, ipsorum quoque intuitus eos in augmento suæ damnationis affliget. Sicut electis ignis ardere novit ad solatium, et tamen ad supplicium ardere nescit, ita e converso gehennæ flamma reprobis et nequaquam lucet ad consolationis gratiam et tamen lucet ad pœnam, ut damnatorum oculis ignis supplicii et nulla claritate candeat, et ad doloris cumulum delictis qualiter crucientur ostendat.

Omnipotentis justitia futurorum prescisa ab ipsa mundi origine gehennæ ignem creavit: qui in pœna reproborum semel esse inciperet, sed ardorem suum etiam sine lignis nunquam finiret. Ignis namque

corporeus, ut esse ignis valeat, corporeis indiget lomentis: qui cum necesse est ut servetur per congesta ligna, procul dubio nutritur, nec valet nisi succensus esse, et nisi refotus subsistere. At contra gehennæ ignis cum sit corporeus, et immissos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succeditur, nec lignis nutritur; sed creatus semel durat inextinguibilis, et succensione non indiget, et ardere non caret. Bene ergo de iniquo dicitur: « *Devertit eum ignis qui non succenditur (Job xx)*. » Igitur te ad hunc ignem, si fratri quandoque irascamur, veniamus, benigne his verbis nos imbuat Dominus: « *Si, inquit, offers munus tuum ad altare,* » etc.

Sed nunc videamus diversas causas munerum. Siquidem ille qui recta judicat, et præmium inde remunerationis exspectat, fraudem in Dominum perpetratur, quia justitiam, quam gratis impertire debuit, acceptione pecuniæ vendit. Bona male utuntur, qui juste pro temporali lucro judicant. Tales quippe non defensio, sed amor provocat ad veritatem. Quibus si spes nummi subtrahitur, confestim a justitiæ defensione recedunt. Acceptio munerum, prævaricatio veritatis est. Unde et pro justo dicitur: « *Qui excutit manus suas ab omni munere, in excelsis habitat (Isa. xxxiii)*. » Dives muneribus cito corrumpit judicem, pauper autem, dum non habet quod offerat, non solum audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. Cito violatur ab avaritia justitia, nullamque reus pertimescit culpam, quam redimere nummis existimat. Plus enim obtinet mentem censoris amor lucri quam æquitas iudicii. Tres sunt munerum acceptiones quibus justitiam humana vanitas mutat, id est favor amicitiarum, adulatio laudis, et corporalis acceptio muneris. Facilius enim pervertitur animus iudicis rei corporali munere quam gratiæ laudisque favore. Quatuor modis humanum iudicium pervertitur, timore, cupiditate, odio, amore. Timore, dum metu alicujus potestatis veritatem loqui pavescimus; cupiditate, dum præmio alicujus muneris corrumpimur; odio, cum contra quemlibet adversari molimur; amore, dum amico vel propinquo præstare contendimus. His enim quatuor causis sæpe æquitas violatur, sæpe innocentia læditur. Hæc de muneribus quibus justitia violatur. De muneribus autem quibus cor mundatur, Gregorius sic ait: « *Respexit Dominus ad Abel et ad munera ejus; ad Cain vero et ad munera ejus non respexit (Gen. iii)*. Ab omnipotente Deo munus ex manu non accipitur, quod corde obligato in malitia profertur. Mundari etenim prius debet animus qui munus offerre vult Deo; quia omne quod datur ex dantis mente pensatur. Cuncta itaque malitiæ macula ab interiori nostro homine cogitationis mundatione tergendam est, quia iram iudicis placare nescit, nisi ex munditia placeat offerentis. Unde scriptum est: « *Respexit Dominus ad Abel et ad munera ejus, ad Cain autem et ad munera ejus non respexit.* » Neque etenim sacrum eloquium dicit, re-

spexit ad munera Abel, et ad Cain munera non respexit; sed prius ait: quia respexit ad Abel; ac deinde subdidit: et ad munera ejus, et rursus dicit quia non respexit ad Cain, ac deinde subdidit et ad munera ejus. Ex dantis quippe corde id quod datur accipitur. Idcirco non Abel ex muneribus, sed ex Abel munera placuerunt oblata. Prius namque ad eum legitur Dominus respexisse qui dabat quam ad illa quæ dabat, ut audito scilicet narrationis hujus ordine discamus quia exteriora munera ex interna cordis munditia condiuntur, et discretionis virtus lectorem doceat qualis apud se esse debeat, cum exteriora bona, non solum Deo, sed etiam proximo

subministrat. Hanc itaque cordis munditiam et æquanimitatem habere nos hortatur Dominus in reconciliatione fratris, cum ad altare munus offerre volerimus (*Matth.* v). De quo munere et in officio missæ dicitur: Hæc dona, hæc munera. Solemus illos munerare a quibus aliquid molimur obtinere. Unde Domino in oblatione nostra dicimus, quando illam sibi in munditia cordis offerimus: Quia te pane terreno muneramus, fac ut inde cœlestem obtineamus. Quia te corporali cibo muneramus, fac ut inde alimentum spirituale consequamur. Quia te muneramus in substantia panis et vini, fac ut inde percipiamus corpus et sanguinem Christi.

DOMINICA SEPTIMA.

Secundum Marcum.

« Cum multa turba esset cum Jesu, convocatis discipulis suis dixit: Miscreor turbæ, quia ecce triduo jam perseverant mecum, et non habent quod manducant, et dimittere eos jejunos nolo ne deficiant in via, etc. » (*Marc.* viii.) Quia infidelitatis error insolentium animos obtinebat, potius reliquisse eos quam dimisisse scribitur. Convocat autem discipulos ut doceant magistros cum minoribus communicare consilia sua, vel ideo, ut et colloquutione intelligant signi magnitudinem. Turba triduo Dominum sustinet sanationem infirmorum, et electi in fide Trinitatis supplicant Domino pro languoribus animarum sui vel suorum. Vel triduo turba sustinet Dominum, quando multitudo fidelium peccata quæ perpetravit, per pœnitentiam declinans ad Dominum se in opere, in locutione atque in cogitatione convertit. Quos dimittere jejunos in domum suam Dominus non vult ne deficiant in via, quia videlicet conversi peccatores in præsentis vitæ via deficiunt, si in sua conscientia sine doctrinæ sanctæ pabulo dimittuntur. Ne ergo lassentur hujus peregrinationis itinere, pascendi sunt sacra admonitione. Valde autem pensanda est pia sententia, quæ processit ex ore veritatis: quod Marcus ait: « Quidam ex eis de longe venerunt (*Marc.* viii.) » Est enim qui nihil fraudis et nihil carnalis corruptionis expertus, ad omnipotentis Dei servitium festinavit. Iste de longinquo non venit, quia per incorruptionem et innocentiam proximus fuit. Alius nulla impudicitia, nullis flagitiis inquinatus, sola autem conjugia expertus ad ministerium spirituale conversus. Neque iste venit de longinquo, quia usus conjunctione concessa per illicita non erravit. Alii vero per carnis flagitia, alii post falsa testimonia, alii post facta furta, alii post illicitas violentias, alii post perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt atque ad omnipotentis Dei servitium convertuntur. Hi videlicet ad Deum de longinquo veniunt. Quanto etenim plus quisque in pravo opere erravit, tanto

ab omnipotente Deo longius recessit. Nam et prodigus filius qui patrem deseruit, abiit in regionem longinquam, in qua porcos pavit, quia vitia nutrit. Dentur igitur alimenta eis etiam qui de longinquo veniunt, quia conversis peccatoribus doctrinæ sanctæ cibi præbendi sunt, ut in Deum vires reparent, quas in flagitiis amiserunt. Qui sæpe a doctoribus tanto necesse est ut largioribus cibis doctrinæ satientur quanto fessi majoribus vitiis venerunt.

« Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam? Ait illis Jesus: Quot panes habetis? Et illi dixerunt: Septem et paucos pisciculos. Et præcepit turbæ, ut discumberet super terram. » Non otiosia, non in civitate Synagogæ vel sæculari dignitate residentibus, sed inter deserta Christum quærentibus cœlestis gratiæ alimonia impertitur. Qui enim non fastidiunt a Christo suscipiuntur, et spiritualiter, et corporaliter etiam, si indigent, curantur. Mystice prædicatores profectum mirantes Ecclesiæ dicunt: Unde nobis tanta facundia, ut tot millibus tamque avidis auditoribus sufficere possimus in hujus mundi deserto. At vero septem panes, id est septem dona Spiritus sancti sufficiunt omnibus adjuncta apostolica auctoritate, quasi paucorum piscium sapore, qui nos exemplo suæ vitæ vel mortis reficiant. Qui vero ad septem panes pertinent, jam non supra fenum sedere, sed terram premere jubentur. In Novo Testamento, ipsam quoque terram et facultates temporales, ut perfecti simus, relinquere præcipimur.

« Et accipiens septem panes et pisces, gratias agens fregit, et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo. » Dominus dedit panes discipulis ad dividendum turbæ doctrinam spiritualem.

Fregit panes, id est aperuit sacramenta, seipsum scilicet qui panis est vitæ. « Gratias egit, » ut ostenderet quantum gaudeat de salute hominum,

ut nos informaret ad agendas semper Deo gratias, A cum vel in carne reficimur vel in anima. Si enim in septem panibus qui non leguntur fuisse hordeacei septiformis gratia Novi Testamenti signatur, quid in pisciculis, nisi sanctos conditores illius Scripturæ accipimus, vel illos quorum fidem et vitam et passionem ipsa Scriptura continet, qui de turbulentis hujus sæculi fluctibus erepti et consecrati, refectionem nobis internam exemplo suæ vitæ vel mortis præbuere, ne in hujus mundi excursu deficiamus.

« Et comederunt omnes et saturati sunt. » Comedimus attente audiendo, et exempla intiendo; saturamur, memoriæ recondendo et operando. Hinc operationi congruit illud Psalmistæ: « Edent pauperes et saturabuntur, et laudabunt Dominum qui B requirunt eum (Psal. 11). Quod enim manducans populus satiatur significat famem in perpetuum ab electis repellendam, quando non esuriet qui acceperit cibum Christi.

Et quod superfuit de fragmentis tulerunt septem sportas plenas. Septem sportæ quæ superant sunt altiora præcepta vel consilia. Quæ multitudo non potest attingere servando, sed tantum illi qui majori gratia pleni sunt. Quibus dicitur: « Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes et da pauperibus (Matth. xix). » Et quia sportæ junco et palmarum foliis solent contexi, merito in sanctorum significationem ponuntur. Juncus quippe super aquam nascitur, et electi radicem cordis ne ab amore æternitatis arecant, in ipso vitæ fonte collocant. Palma victricem ornat manum, et electi mundi victores memoriam æternæ retributionis in corde retinent. Cur autem quinque millibus hominum plus redundant, et quatuor millibus minus? (Matth. xv.) Quia quatuor millia triduo cum Christo fuerunt, et ideo amplius cœlestis pabuli receperunt.

« Erant autem qui manducaverunt quatuor millia hominum extra parvulos et mulieres, et dimisit eos. » In superiori signo quinque millia fuerunt juxta numerum panum, quia vicini erant v sensuum. Isti qui de septem panibus hoc est sacrato aluntur numero, quatuor millia sunt. Qui numerus semper in laude ponitur. Et quadrangulus lapis D non est instabilis, et in eo numero evangelistæ sunt. Numerus itaque refectorum docet eos pastos evangelicis cibariis; simulque insinuat innumerabilem multitudinem de quatuor orbis partibus ad cœlestis cibi donum concursuram. Hoc igitur typice inter hæc refectionem distat, quod ibi littera vetus plena esse signata est gratia spiritali. Hic gratia Novi Testamenti monstrata est ministrando fidelibus quatuor ornata virtutibus, quarum prima est cognitio rerum appetendarum et vitandarum, secunda refrenatio cupiditatis ab his quæ temporaliter delectantur, tertia firmitas contra molesta sæculi, quarta quæ per omnes diffunditur dilectio Domini et proximi. Et ibi et hic mulieres atque par-

vuli excepti sunt, qui tam in Veteri quam in Novo Testamento non admittuntur ad numerum, quia non perdurant occurrere in virum perfectum, vel in firmitate virium vel levitate mentis. Utraque refectione celebrata est in monte, quia utrumque Testamentum altitudinem mandatorum Dei, et illius montis altitudinem, qui est mons domus Dei in vertice montium, consona voce nobis prædicat.

Item expositio de eodem.

Narrat Evangelium turbam multam Dominum triduo sustinuisse, eique victum defuisse, et quosdam ex eis de longe venisse. Unde Dominus misertus dixit si eos jejunos dimitteret, in via deficerent. Septem ergo panes cum paucis pisciculis inter eos divisit et plene saturatos dimisit: erant autem quatuor millia qui manducaverunt, et discipuli septem sportas de fragmentis tulerunt (Marc. viii). Turba quæ Dominum triduo sustinet est populus fidelium qui signaculum fidei in tribus personis retinet. Ille victum non habet, dum verbo Dei caret. Sicut corpus pane pascitur, ita anima verbo Dei reficitur. Qui de longe venerunt, hi sunt qui post multa flagitia ad Dominum redibunt. Nam hi de prope veniunt qui a pueritia in sanctitate vivunt. De longe venientes, ne in via deficiant, reficiuntur, quia pœnitentes ne desperent sacræ Scripturæ consolatione pascuntur. Turba super terram discombit, quia populus fidelium se pulverem attendit. Quem Dominus septem panibus reficit, dum ei septem dona Spiritus sancti distribuit. Uno pane eum satiat, dum ad divinam sapienda cor ejus spiritu sapientiæ illuminat. Altero pane eum pascit, dum ei mysteria Scripturæ spiritum intellectus aperit. Tertio pane eum reficit, dum utile eligere, nocivum respicere, spiritum consilii tribuit. Quarto pane eum saturat, dum eum in bonis spiritu fortitudinis roborat. Quinto pane eum recreat, dum eum spiritu scientiæ illustrat. Sexto pane eum refocillat, dum eum ad sectandam justitiam spiritu pietatis informat. Septimo pane cor ejus confirmat, dum eum a malo spiritu timoris avocet. Pauci pisciculi adduntur, dum ei exempla fidelium proponuntur. Quatuor millia saturantur, quia quatuor mundi partes, per quatuor evangelia, ad septem dona Spiritus sancti vocantur. Septem sportæ de fragmentis superaverunt, quia septem libri Hagiographiæ de septem donis Spiritus sancti redundant; de quibus adhuc doctores refectionem, quasi de sportis, fidelibus ministrant. Prima siquidem sporta est liber Joannis per quem spiritus sapientiæ maximam sapientiam Ecclesiæ invexit. Secunda sporta est Psalterium, per quod spiritus intellectus quam maxime ad intelligenda spiritualia sensum Ecclesiæ aperit. Tertia sporta sunt Proverbia, per quem spiritus consilii per plura vitæ consilia Ecclesiæ donavit. Quarta sporta est Ecclesiastes, per quem spiritus fortitudinis Ecclesiam abunde contra vitia fortitudine cinxit. Quinta sporta est Cantica, in quibus spiritus scientiæ plurimam scientiam Ecclesiæ rese-

ravit. Sexta sporta est liber Sapientiæ, in quo spiritus pietatis summa pietate Ecclesiam erudit. Septima est liber Ecclesiastes, de qua sporta spiritus timoris Domini magis quam in ullo libro timorem Domini Ecclesiam instruxit. Ex his septem sportis per septiformem Spiritum egregii doctores Augustinus et Gregorius, alii quoque et alii sua expositione sanctam Ecclesiam quasi ad satietatem refecerunt.

Pisce quoque turba pascitur, dum Christi corpore vescitur. Ipse namque piscis dicitur, sicut in Evangelio legitur. Dum homines ab illo exigent census, sui angeli devotum impendunt obsequium, jussum Petrum hamum in mare mittere, et de ore piscis qui primus ascenderet aureum didrachma tollere, pro se et pro semetipso censusolvere (*Matth. xvii*). Piscis hic erat Christus, qui in hujus sæculi undis latuit. Qui didrachma in ore habuit, quia geminam legem divinis factis splendens protulit. Hic hamo divini consilii captus est, in igne passionis nobis ad esum assus. Didrachma pro Christo, et Petro census datur, dum utraque lex vel gemina dilectio ad Christi et Ecclesiæ honorem a fidelibus completur. Populus Dei septem panibus reficitur, et decem præceptis instituitur, populus autem Pharaonis septem capitibus draconis, id est septem principalibus vitiis captivatur, et decem plagis devastatur (*Exod. vii*). Prima plaga dum convertitur in sanguinem aqua. Aqua in sanguinem commutatur, dum baptisma vel sacra Scriptura illis in peccatum reputatur, qui baptisma per immunditiæ opera coinquinant, ac sacram Scripturam ad suos errores corroborantes depravant. Secunda plaga cum operuit terram rana. Ranarum loquacitas est poetarum garrulitas, per quorum fabulas miseri decipiuntur, dum eas in desideriis suis sequuntur. Tertia plaga sciniphes, qui ignitis stimulis terebrabant corpora. Hoc sunt hæretici, qui nocivis argumentis simplices circumveniunt mentes eorum perfidia terebrantes, et ad ignis æterni stimulos deducunt. Quarta plaga venit muscarum molestia. Et sunt importuni in sæculari eloquentia qui carnes alterutrum per avaritiam lacerant, et importune callidis verbis alios impetunt, ut bona eorum auferant. Quinta plaga est pestilentia perimens animalia. Est autem fœda libido irrationabiliter viventes interimens, at in turpitudine putrefactos dæmonibus quasi canibus lacerandos exponens. Sexta plaga producuntur vesicæ ferventes et ulcera. Ulcera sunt dolositates malitiosorum, vesicæ inflationes superborum. Hi malos excruciant, et moribus suis fœdantes quasi peste deturpant. Septima plaga sunt grando, ignis et tonitrua. Tonitrua sunt terrores principum, grando et ignis, sævitia prædonum. Hi impios exterminant, dum eos cum rebus violenter dissipant. Octava plaga est bruchus et locusta. Bruchi sunt voraces, locustæ discordes, voluptatibus salientes. Hi flores arborum et segetum devorando corrodunt, quia tales bona desideria per prava exempla et mala collo-

PATROL. CLVII.

A quia corrumpunt. Nona plaga erat chaos tenebrarum palpabile, et murmur quoddam formidabile. Sunt autem infideles, qui futura non credunt, et a luce fidei retrahunt, et se tenebris æternæ mortis inserunt, ubi terribile est murmur, scilicet fletus et stridor dentium. Decima plaga sunt primogenita extincta. Primogenita Ægypti sunt principes mundi, sæcularesque dignitates, quæ a dæmonibus bellis et variis modis exterminantur, ut potentes potenter tormenta patientur. Charissimi, nitamur bonis actibus ab his decem plagis liberari, et septem panibus saturari, a septem capitibus draconis erui, et decem præceptis legalibus instrui. Imitemur illos qui nos præcesserunt, et per multas tribulationes gaudia vitæ intraverunt.

De quinque septenis.

B
C
D
Quinque septena sunt in sacra Scriptura, quæ prius singillatim distinguantur: postea vero quam inter se habeant convenientiam, eadem per singula sibi conferendo libeat demonstrare. Primo loco septem ponuntur vitia, id est superbia, secundo loco invidia, tertio ira, quarto tristitia, quinto avaritia, sexto gula, septimo luxuria. Contra hæc secundo loco constituuntur septem petitiones, quæ in Dominica Oratione continentur. Postea tertio loco septem dona Spiritus sancti. Deinde quarto loco succedunt virtutes: Primo scilicet loco, paupertas spiritus, id est humilitas; secundo mansuetudo, tertio compunctio sive dolor, quarto esuries justitiæ sive desiderium bonum, quinto misericordia, sexto cordis munditia, septimo pax. Novissimo vero loco septem beatitudines (*Matth. v*). Prima regnum cælorum, secunda possessio terræ viventium, tertia consolatio, quarta justitiæ satietas, quinta misericordia, sexta visio Dei, septima filiatio Dei. Hæc ita primo loco distinguantur ut intelligantur ipsa vitia quidam animæ languores sive vulnera hominis interioris, ipsum vero hominem quasi ægrotum, medicum autem Deum; dona quoque sancti Spiritus antidotum, virtutes vero sanitatem, beatitudines autem felicitatis gaudium. Sunt ergo vitia capitalia septem, ex quibus universa mala oriuntur. Hi sunt fontes abyssi tenebrarum, de quibus flumina Babylonis exeunt, et in omnem terram deducta, stillicidia iniquitates diffundunt. De quibus fluminibus Psalmista in persona populi fidelis cecinit dicens: « Super flumina Babylonis, » etc. (*Psal. cxxxvi*.)

De his septem vitiis vastatoribus humani generis et universam integritatem naturæ corrumpentibus simulque malorum omnium germina producentibus quantum ad præsens negotium explicandum sufficere putamus loquamur. Septem ergo sunt, et ex his tria hominem despoliant, quartum exspoliatum flagellat, quintum flagellatum ejicit, sextum ejectum seducit, septimum seductum subjicit. Superbia aufert homini Deum, invidia aufert ei proximum, ira aufert ei seipsum. Tristitia spoliatum flagellat, avaritia flagellatum ejicit, gula ejectum seducit, luxuria seductum servituti subjicit. Nunc revertentes, sin-

gula per ordinem explicemus. Superbia namque est amor propriæ excellentiæ, quando mens bonum quod habet singulariter diligit, id est sine eo a quo bonum accepit. O superbia pestifera, quid agis? Cur suades rivulo ut se a fonte dividat? Cur suades radio ut se a sole vertat? Cur? nisi ut ille, dum infundi desinit, arescat, et iste, dum ab illuminante se avertit, tenebrosus fiat; uterque vero, dum accipere cessat id quod necdum habet, continuo illud etiam quod habet amittat. Hoc profecto tutum agis, cum doces donum extra datorem diligere, ad hoc tendis ut qui partem boni quod ab alio datum est, perverse sibi vindicat, totum bonum quod in illo est amittat, sicque fiat ut nec id quod habet utiliter habere possit; dum illud in eo a quo habet non diligit. Sicut enim bonum veraciter a Deo est, ita nullum extra Deum bonum utiliter haberi potest, imo vero per hoc id ipsum quod habetur amittitur, quando in eo et cum eo a quo habetur non amatur. Nam quicumque non novit nisi hoc bonum quod habet, in semetipso diligere necesse est, ut, dum in altero bonum quod non habet aspexerit, tanto avarius sua eum imperfectio torqueat, quanto eum in quo omne bonum consistit, non amat. Et idcirco superbiam semper sequitur invidia, quia qui illic amorem non figit ubi bonum est, quantum de suo perverse extollitur, tantum gravius de bono alieno torquetur. Suae igitur elationi justissimæ pœna deputata est ipsa, quam de se superbia gignit invidia. Quia quo commune omnium bonum diligere noluit, recte nunc boni alieni livore tabescit. Quam profecto alienæ felicitatis successus non ureret, si illum in quo omne bonum est, per amorem possideret. Nec enim alienum a se judicaret bonum alterius, si suum ibi diligeret, ubi et suum et alterius bonum similiter possideret. Nunc ergo quantum se per elationem contra Creatorem extollit, tantum per livorem a se proximo cadit, et quantum ibi fallaciter erigitur, tantum hic veraciter præcipitatur. Sed neque desistere potest semel cœpta corruptio. Mox enim ut de invidia superbia nata fuerit, iram ipsam de se parit, quia miser avis (15^a). Propterea jam sibi ipsi de sua imperfectione irascitur, quia de bono alterius per charitatem non lætatur, atque ideo id etiam quod habet sibi displicere incipit, quem in alio id quod habere non potest agnoscit. Qui ergo per charitatem in Deo totum habere potuit, id etiam quod per elationem extra Deum habere conabatur, per invidiam et iram amittit, quia, postquam per superbiam Deum amittit, per invidiam perdit proximum, et per iram semetipsum. Quia ergo omnibus amissis nihil superest unde gaudeat, infelix conscientia per tristitiam in semetipsis colliditur, et quia de alieno bono pie lætari noluit, de suo malo cruciatur.

Post superbiam ergo, et invidiam, et iram, quæ hominem spoliant, continuo tristitia sequitur, quæ nudatum flagellat. Cui deinde succedit avari-

(15^a) Sic in codice: miser avis.

lia, quæ flagellatum ejicit, quia interno gaudio amisso, foris consolationem quærere compellit. Postea accedit gula, quæ ejectioni seducit, quia animum exterioribus inhiantem, hoc vitium in primis quasi vicino tentans per ipsum naturalem appetitum ad excelsum illicit. Postremo superveniens luxuria, quæ seductum violenter servituti subjicit, quia, postquam caro per crapulam inflammata est, ardorem libidinis supervenientem emollitur atque euerviter resolutus animus vincere non potest. Servit igitur sævissime damnationi mens turpiter subacta, et nisi exorta subveniat Salvatoris pietas, non erit jam unde captivoserventiãmissa restituatur libertas.

De septem petitionibus.

Sequuntur septem petitiones contra septem vitia, quibus oratur ut subveniat qui nos et orare docuit (*Matth. vi*), et quod orantibus Spiritum bonum ad sananda vulnera nostra, et ad solvendum jugum captivitatis nostræ daturus esset repromisit. Sed nos antequam ad explanationem harum veniamus, prius alia adhuc similitudine demonstramus quantam in nobis corruptionem supra dicta generent, ut quanto periculosior languor ostenditur, tanto magis necessaria medicina comprobetur. Per superbiam igitur cor inflatur, per invidiam arescit, per iram crepat, per tristitiam conteritur et quasi in pulverem redigitur, per avaritiam dispergitur, per gulam inficitur et quasi humectatur, per luxuriam conculcatur et in lutum redigitur, ita ut jam miser dicere possit: « Infixus sum in limo profundi, et non est substantia. Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me (*Psal. lxxviii*). » Cumque huic limo profundi animus fuerit infixus, et luto coinquinationis et immunditiæ obvolutus, evelli nequaquam potest, nisi ad illum clamet et ejus auxilium postulet. De quo Psalmista loquitur dicens: « Expectans expectavi Dominum, et intendit mihi; et exaudivit preces meas, reduxit me de lacu miseriæ et de luto fœcis (*Psal. xxxix*). » Propterea ergo ipse nos orare docuit ut totum bonum nostrum ab ipso sit, ut et quod petimus, et quod petentes accipimus, ejus donum non nostrum meritum esse intelligamus.

Prima ergo petitio contra superbiam est, qua Domino dicimus: « Sanctificetur nomen tuum (*Matth. vi*). » Hoc enim petimus, ut det nobis timere et venerari nomen suum, quatenus ei per humilitatem subjecti simus, qui per superbiam rebelles et contumaces existimus. Huic petitioni datur donum Spiritus timoris Domini, ut ille ad cor veniens virtutem in eo exerceat humilitatis, quæ superbiæ morbum sancti, quatenus ad regnum cœlorum quod angelus superbus per elationem perdidit, homo humilis pervenire possit.

Secunda petitio est contra invidiam, qua dicitur: « Adveniat regnum tuum. » Regnum siquidem Dei salus est hominum, quia tunc Deus in hominibus regnare dicitur, quando ipsi homines Domino sub-

jiciuntur, et modo ei adhærendo per fidem, et post
inhærendo per speciem. Qui ergo petit ut regnum
Dei adveniat, ille profecto salutem hominum quæ-
rit. Ac per hoc dum pro communi omnium salute
postulat, livoris vitium se reprobare demonstrat.
Huic petitioni datur Spiritus pietatis, ut ipse ad cor
veniens ad benignitatem illud accendat, quatenus
ad eandem homo æternæ hæreditatis possessionem,
ad quam alios pervenire cupit, ipse perveniat.

Tertia petitio est contra iram, qua dicitur :
« Fiat voluntas tua sicut in cælo et in terra. »
Non enim vult contendere qui dicit : « Fiat volun-
tas tua, » sed sibi placere indicat quidquid volun-
tatis Dei fuerit, sive in se seu in aliis secundum
arbitrium suæ dignationis dispensat. Huic ergo
petitioni datur Spiritus scientiæ, ut ipse ad cor
veniens erudiat illud, et salubriter compungat, ut
sciat homo malum quod patitur ex sua culpa pro-
venire, si quid autem boni habuerit, ex misericor-
dia Domini procedere, ac per hoc discat, sive in
malis quæ sustinet, sive in bonis quæ non habet,
contra Creatorem non irasci, sed per omnia pa-
tientiam exhibere. Optime ergo per compunctio-
nem cordis quæ Spiritu scientiæ operante inte-
rius ex humilitate nascitur, ira et indignatio animi
mitigatur, quia econverso stultum ira interficit,
quando in adversis per impatientiæ vitium agitur,
atque cæcatus, vel malum quod patitur se meruisse,
vel bonum quod habet, per gratiam accepisse non
agnoscit. Hanc autem virtutem, id est compunctio-
nem sive dolorem præmium consolationis sequi-
tur, ut qui hic sponte coram Deo per lamenta affli-
gitur, illic verum gaudium et lætitiâ invenire
mereatur.

Quarta petitio est contra tristitiâ, qua dicitur :
« Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. »
Tristitiâ namque tædium est animi cum mœrore,
quando mens, quodammodo tabefacta et vitio suo
amaricata, interna bona non appetit, atque omni
vigore est mortua, nullo spiritualis refectionis de-
siderio hilarescit. Propterea ad sanandum hoc vi-
tium deprecari nos oportet misericordiam Dei, ut
ipsa solita pietate animæ tædio suo languenti inter-
næ refectionis pabulum admoveat, ut quod ipsa
absens nescit appetere, gustu misericordiæ præ-
sentis admonita incipiat amare. Datur ergo huic
petitioni Spiritus fortitudinis, ut fatiscentem ani-
mam exigit, quatenus illa pristini vigoris virtute
recepta, a defectu sui tædii ad desiderium interni
amoris convalescat. Creat ergo Spiritus fortitudinis
in corde famem justitiæ, ut, dum hic per desiderium
pietatis fortiter accenditur, illic pro præmio ple-
nam beatitudinis satietatem consequatur.

Quinta petitio est contra avaritiâ, qua dicitur :
« Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimitti-
mus debitoribus nostris. » Justum enim est ut in
reddendo debito non debeat esse anxius, qui in exi-
gendo noluerit esse avarus. Et ideo cum a nobis
per Dei gratiam vitium avaritiæ tollitur, qualiter a

nostro debito absolvi debeamus, ex proposita sa-
luti conditione donatur. Huic ergo petitioni datur
Spiritus consilii, qui doceat nos in hoc sæculo libe-
ter peccantibus in nos misericordiam impendere,
quatenus in futuro cum pro peccatis nostris ratio-
nem reddituri sumus, mereamur misericordiam in-
venire.

Sexta petitio est contra gulam, qua dicitur : « Ne
nos inducas in tentationem, » id est induci permittas
in tentationem. Hæc est tentatio qua nos illece-
bra carnis sæpe per naturalem appetitum ad excel-
sum trahere nititur, et latenter voluptatem subjicit,
dum manifeste nobis de necessitate blanditur. In
quam profecto tentationem tunc nequaquam induci-
mur, si sic studemus secundum mensuram neces-
sitis naturæ subsidium impendere, ut tamen sem-
per meminerimus appetitum ab illecebra voluptatis
coercere. Quod ut impleri valeamus, datur nobis
petentibus Spiritus intelligentiæ, ut interna refectione
verbi Dei appetitum exteriorem cohibeat, et men-
tem spiritali cibo roboratam, nec valeat corporalis
egestas frangere, nec carnis voluptas superaro.
Propterea namque Dominus ipse tentatori suo, dum
esurienti sibi fraudulentam de exterioris panis re-
fectione suggestionem faceret, respondit dicens :
« Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo
Dei (Matth. iv), » ut aperte demonstraret quia, cum
mens illo pane intus reficitur, non magnopere curat
si foris ad tempus famem carnis patiat. Datur
ergo contra gulam Spiritus intelligentiæ, sed ille ad
cor veniens, emundat illud atque purificat, et illum
interiorem oculum ex ratione verbi Dei quodam
quodam collyrio sanans, eo usque luminosum atque æ-
num efficit, ut ad ipsam etiam deitatis claritatem
contemplandam perspicax fiat. Contra vitium igitur
gulæ remedium opponitur, scilicet Spiritus in-
telligentiæ. Ex Spiritu autem intelligentiæ munditia
cordis nascitur. Munditia vero cordis visionem
Dei promeretur; sicut scriptum est : « Beati munde
corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v). »

Septima petitio est contra luxuriam, qua dicitur :
« Libera nos a malo. » Convenienter sane servus
libertatem petit, et ideo huic petitioni datur Spi-
ritus sapientiæ, qui amissam captivo libertatem
restituat, et jugum iniquæ dominationis quod suis vi-
ribus non valuit, per gratiam adjutus evadat. Sa-
pientia namque a sapore dicitur, cum mens gustu
internæ dulcedinis tacta, totam se per desiderium
intus colligit, nec foris jam enervata in carnis vo-
luptate dissolvitur, quia totum intus possidet in quo
delectatur. Congruè igitur contra exteriorem vo-
luptatem interior dulcedo opponitur, ut quanto plus
illa sapere et placere incœperit, tanto liberius atque
libentius ista condemnat, tandemque in semetipsa
mens pacificata, dum nihil est foris quod appeta,
tota per amorem intus requiescat. Spiritus ergo sa-
pienter cor sua dulcedine tangens, et foris concu-
piscentiæ ardorem temperat, et sopita concupi-
scentia intus pacem creat, quatenus dum mens tota

ad internum gaudium colligitur, plene ac perfecte homo ad imaginem Dei reformetur, sicut scriptum est : « Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (*Matth. v.*) »

De petitionibus quæ convenient præsentibus et futuris.

Igitur sicut Ecclesia bipartita est, in parte scilicet triumphante, et in parte militante, ita iste numerus septenarius petitionum dividitur in quatuor et tria. Quatuor namque conveniunt parti militanti, tria vero triumphanti. Pars namque militans quandiu vivit, in lubrico est, et ideo necessaria est quidem ei quadrata forma petitionum quæ firma est, ne labatur. Hæc ergo quatuor petitiones, scilicet « panem nostrum quotidianum da nobis, (*Matth. vi.*) » et cætera quæ sequuntur, præsentis vitæ conveniunt, in qua inchoantur et perficiuntur. In hac enim vita pane verbi Dei et pane corporis Christi reficimur, sed ea finita, nec pane Scripturarum, nec pane corporis Christi reficimur eo modo quo nunc reficimur. Verum quod modo quasi panem cum labore sumimus, tunc quasi potum facile percipiemus. In hac etiam vita dum quasi offendimus, dimitti et dimittere necesse habemus, sed in futuro, sicut nulla erit offensa, ita nulla erit necessario indulgentia. Illic etiam tentamur, et timendum est ne tentationi succumbamus. Ibi enim nulla prorsus erit tentatio. In præsentis quoque innumerabilia mala occurrunt, hostes sunt visibiles et invisibiles, non possumus penitus carere peccatis, quia semper macula est in luna (*Job xxv*); nec « justificabitur in conspectu Dei omniz homo vivens (*Psal. cxlii.*) » Quia in angelis suis reperit pravitatem, et « inebriatus est in cælo gladius meus (*isa. xxxiv.*) », et astra non sunt munda in conspectu ejus, et ideo liberari a malo necesse esse habemus. In futuro namque nulla erit mala incussio, nec ulla necessaria liberatio. Aliæ autem tres petitiones, scilicet « sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua, » etc., futuræ vitæ conveniunt, quia et si hic sanctificatione mentis incipiat et regnum et voluntas Dei, tamen omnia proficiuntur in futuro, ubi ex toto sanctificatis anima et corpore cum Christo regnabimus, et Dei voluntatem complebimus. Notandum vero quia tres petitiones, quamvis in futuro perficiantur, et ordine temporis sint posteriores, tamen in oratione sunt priores, vel pro ternario commendando, in quo Trinitatis mysterium fulget, vel quia digniores sunt.

Præterea septenarius iste numerus petitionum congruere potest præcedenti septenario donorum, virtutum et beatitudinum, de quo totus sermo in monte est habitus, ut singulis petitionibus singula dona appetantur, quæ singulas virtutes efficiant, quibus singulæ beatitudines aptantur. Petitiones ergo sunt, quas supra diximus, scilicet : « Sanctificetur nomen, » etc.; dona vero sunt, spiritus timoris,

pietatis, scientiæ, fortitudinis, consilii, intellectus, sapientiæ. Virtutes autem sunt : Paupertas spiritalis, mansuetudo, luctus, esuries, et sitis justitiæ; misericordia, munditia cordis, et pax. Beatitudines autem, regnum cælorum, terræ possessio, consolatio, satiety, misericordiæ consecutio, visio Dei, et qui filii Dei vocabuntur. Videndum est autem qualiter et quæ petitiones, aut quæ dona petant, et quod faciant, et quare fieri postulentur. Accedat igitur iste fidelis orator geminæ dilectionis virtute, cælum et mansio Dei factus, et dicat : « Sanctificetur nomen tuum. » Quasi diceret : Da nobis, Domine, Spiritum sancti timoris, qui in nobis faciat paupertatem spiritus, ut omnia temporalia postponamus, et sanctificationem in baptismo acceptam consequamur, et tandem plene sanctificati regnum cælorum possideamus. « Adveniat regnum tuum, » id est da nobis et Spiritum pietatis, quo mites, mansueti, et humiles facti, contra inimicos nocentes nulla iniquitate moveamur, ut interim nos ipsos regentes, et a regi cupientes, tandem in terra viventium firmam possessionem obtineamus. « Fiat voluntas tua sicut in cælo et in terra, » hoc est da et Spiritum scientiæ, qui doceat nos lugere pro peccatis nostris cum Petro et Maria, pro alienis quoque cum Apostolo qui dicit : « Quis scandalizatur, et ego non uror? » etc. (*II Cor. xi.*) Pro desiderio quoque patriæ cum Joanne qui dicit : « Et ego flebam multum (*Apoc. v.*) », et cum David dicente : « Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est! » (*Psal. cxix.*) Ut per luctum istam voluntas Dei tantum in nobis perficiatur, et consolationem lugentibus promissam mereamur. « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. » Quasi dicatur : Da nobis, Domine, Spiritum fortitudinis, quo contra omnia mala fortes pane verbi Dei et cibo corporis Christi reficiamur, ut esurientes et sitientes justitiam, tandem in beatitudine saturari mereamur : « Et dimitte nobis debita nostra, » id est, da nobis Spiritum consilii, ut si in præsentis offensas vitare non possumus, saltem hoc consilium habeamus, ut misericordes simus, et peccatis ignoscamus, ut in futuro misericordiam consequamur. « Et ne nos inducas in tentationem, » id est da et Spiritum intelligentiæ, quo tentationibus circumplexi, quæ faciendæ sunt intelligamus, et corda nostra mundantes, aliquatenus Deum videamus, ut in futuro plena visione ipsam contueamur. « Sed libera nos a malo, » hoc est, da et Spiritum sapientiæ, quo ab omni malo liberemur, ut in arca cordis animalia domita simul et indomita requiescant, ut pravis motibus sedatis, et imaginæ Patris restituta, filii Dei et esse mereamur. Hæc hactenus de congruentia petitionum donorum virtutum et beatitudinum dicta sufficiant; quorum alia postulant, id est petitiones; alia postulantur ut faciant, ut dona; alia fiunt ut virtutes, alia perficiunt ut beatitudines

DOMINICA OCTAVA.

Secundum Matthæum

Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos (*Matth. vii*). » Quia paucorum est angustam viam invenire, fraudulentiam eorum qui eam querere mentiuntur exponit. « Attendite, » id est cavete. De omnibus hypocritis hic potest intelligi, sed specialiter de hæreticis fructus animarum rapientibus. Unde et lupis comparantur. Præcipue cavendi sunt hæretici, cognitionem veritatis quam non habent promittentes. Vestimenta ovium sunt blanda verba innocentium, cæteraque religionis signa. Non autem ideo debent oves odisse vestimentum suum, quod plerumque illo se occultant lupi, dum aliud ad decipiendum, aliud excipiunt ad deprædandum. Verum per temporalis commodi tentationem, sive persecutionis tempore, aperitur quid sint. Fructus sunt mala opera eorum.

« Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? » Sapientes non colligent uvas de spinis, id est dulcia verba de hæreticis, qui ideo dicuntur spinæ et tribuli, quia sauciant animas per verborum blanditias. Tribulus est genus herbæ spinosæ. « Neque de spinis colligunt fructus, neque de rubo vindemiant uvam (*Luc. vi*). » Spinæ et rubi sunt curæ sæculi, et punctiones vitiorum, de quibus peccatori dictum est: « Terra tua spinas et tribulos germinabit tibi (*Gen. iii*). » Ficus vero et uva dulcedo novæ conversationis est, quam Christus in nobis esurit, et fervor dilectionis qui lætificat cor hominis. Hinc scriptum est: « Ficus protulit grossos suos, vineæ florentes odorem dederunt (*Cant. ii*). » Non ficus de spinis, non uva de rubo colligitur, quia mens adhuc veteris hominis consuetudine depressa simulare potest, et fructus novi hominis ferre non potest. Quod si aliquando facta vel dicta malorum prosunt bonis, non hoc faciunt mali, sed consilium Dei; sic de illis operatur.

« Sic omnis arbor bona fructus bonos facit. Mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere; neque arbor mala fructus bonos facere. » Sicut verum est quod de tribulis non colliguntur ficus, sic verum est quod arbor bona fructus bonos facit. Arbor bona vel mala est homo, non ex natura, quæ a Deo in omnibus bona creata est, sed ex voluntate bona vel mala. Fructus sunt opera, quæ nec bona malæ voluntatis possunt esse, nec mala bonæ voluntatis. Tandiu ergo bona arbor, id est bonus homo, fructus malos non facit quandiu bonus est, et tandiu arbor mala, id est malus homo, manet in fructibus peccatorum, quandiu ad pœnitentiam non convertitur. Non potest esse calida nix. Nam cum incipit esse calida, non jam nivem sed aquam vocamus. Potest ergo mutari,

non calefieri. Sic etiam potest fieri ut malus non sit qui malus fuit, non tamen potest fieri ut malus bene faciat. Nam et si aliquando utilis, non hoc ipse facit, sed divina providentia fit. Non quod Pharisæi utiliter audiebantur illorum erat, sed Dei. De quibus dicit propheta: « Seminatis triticum, sed spinas metitis (*Jer. xii*). » Non ergo auditores eorum de spinis legebant uvas, sed per spinas de vite, ut si quis per spineam sepem ad se traheret uvam, uva illa non esset spinarum, sed vitis.

« Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona, et malus homo de malo thesauro profert mala. Ex abundantia enim cordis os loquitur. » Idem est thesaurus cordis quod radix est arboris, et quod de corde profertur, idem est quod arboris fructus. Qui ergo in corde thesaurum patientiæ perfectique hujus amoris optimos fructus effundens, diligit inimicum, bene facit odienti se, benedicit maledicenti se. Omni petenti tribuit sua, errantem patienter corrigit. Atqui neque thesaurum in corde servat, odit amicum, diligenti malefacit, benedicens maledicit. Sic quoque nec diabolus bona, nec Christus mala opera potest facere. Per oris locutionem universa quæ actu vel cogitatu de corde proferuntur, Dominus significat; nam moris Scripturarum est verba pro rebus ponere, ut in Isaia dicitur de Ezechia: « Non fuit verbum quod non ostenderet eis (*Isa. xxxix*). » Rerum utique non verborum revelavit arcana. « Omnis arbor, » id est omnis homo, sive rex, sive princeps, sive senior, sive juvenis, nulli parceretur, sed omnis arbor « non ferens fructum bonum excidetur » a secantibus angelis, « et in ignem mittetur æternum. » Si ille qui non facit fructum bonum separandus est a justis, sicut hædi ab agnis, et in ignem mittendus est voce illa: « Ite, maledicti, in ignem æternum (*Matth. xxv*); » quid erit de illo qui agit quidquid mali potest? Quia arbor mala fructus bonos facere non potest, igitur « ex fructibus eorum, » id est falsorum prophetarum « cognoscetis eos » falsos.

« Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit regnum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. » Sicut propter dogma justitiæ cavendi sunt falsi prophetæ, habentes spem bonæ vitæ, sic et hi e contrario, qui cum integræ fidei et doctrinæ sint, tamen turpiter vivunt. Utrumque enim necesse est, ut opus sermone, et sermo operibus comprobetur. « Quid vocatis me, Domine, Domine; et non facitis quæ dico? » (*Luc. vi*.) Ac si aliis verbis diceret: « Quid folia rectæ confessionis jactatis, qui bonos fructus non ostenditis? » Hinc Apostolus secreturus perfectum discipulum ab hypocrita, dixit: « Veniam

ad vos et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem (I Cor. iv). Ille ergo proprie dicit, Domine, Domine, qui voluntatem sono vocis enuntiat. Secundum hoc quod ait Apostolus: « Nemo dicit Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto (I Cor. xii). » Vere enim dicere Dominus Jesus, est corde credere, ore confiteri, operibus attestari. Nam unum sine alio negare est. Item: « Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, » etc. « Non in sermone est regnum Dei, sed in virtute (I Cor. iv). » Non te juvat hoc quod dicis, Domine, Domine, nisi in timore servieris Domino, nisi alacriter mandata ejus impleveris, nisi omnem ejus feceris voluntatem, nisi ab omni te immunditia abstineris, omnemque iniquitatem deposueris. Gratis clamas, vociferas gratis, exaltas vocem tuam, dicens: Domine, Domine, testem inobedientiæ tuæ vocas, eum Dominum nominans, non timens sicut Dominum neque in tremore ei serviens. Non omnis qui sine facto, sed tantum ore me Dominum appellat, introibit in regnum cælorum, sed quia opera digna meo nomine facit, et conversationem dignam meæ sanctificationi adimplet.

De mendacio.

Mendacium est falsa significatio cum voluntate fallendi. Non est autem falsa significatio, ubi etsi aliud ex alio significatur, verum est tamen quod significatur, si recte intelligatur. (Augustinus.) Est autem quoddam genus mentiendi, in quod omnes consentiunt, de quo inquirendum erit utrum aliquando sit utile falsum aliquod enuntiare, cum voluntate fallendi. Nam qui hoc sentiunt, adhibent testimonium sententiæ suæ, commemorantes Sarā, cum risisset, angelis negasse quia riserit (Gen. xviii); Jacob quoque a patre interrogatum respondisse quod ipse esset Esau major filius ejus (Gen. xxvii); Ægyptias etiam obstetrices, ne infantes Hebræi nascentes interficerentur, etiam Deo approbante et remunerante, mentitas (Exod. i). Et multa ejusmodi exempla eligentes, eorum hominum mendacia commemorant quos culpāre non audeant, atque ita factaris aliquando esse posse non solum reprehensione non dignum, sed etiam dignum laude mendacium. Addunt etiam, quo non solos premant divinis libris deditos, sed etiam omnes homines sensumque communem, dicentes: Si quis ad te confugiat, qui mendacio tuo possit a morte liberari, non es mentiturus. Si aliquid ægrotus interroget quod ei scire non expedit, qui etiam possit te non respondente gravius affligi, audebisne aut verum dicere in perniciem hominis aut silere, potius quam honesto et misericordi mendacio valetudini ejus opitulari? His itaque talibus copiosissime se arbitrantur urgere, ut si consulendi causa exigit aliquando mentiamur. Contra illi quibus placet nunquam sic mentiendum multo fortius agunt, utentes primo auctoritate divina, quoniam in ipso Decalogo scriptum est: « Falsum testimonium ne dicas (Exod. xx). » Quo genere complectimur omne mendacium. Quisquis enim aliquid enuntiat, testimonium perhibet

animo suo. Sed ne quis contendat non omne mendacium falsum testimonium esse appellandum, quod dicturus est ad id quod scriptum est: « Os quod mentitur occidit animam? » (Sap. i.) Quod ne quis arbitretur exceptis aliquibus mentientibus posse intelligi, alio loco legat: « Perdes omnes qui loquuntur mendacium (Psal. v). » Etenim ore suo ipse Dominus dicit: « Sit, inquit, in ore vestro, Est, est, Non, non: quod autem amplius est, a malo est (Matth. v). » Ex his et aliis hujusmodi argumentis probatur in ulla causa non licere mentiri.

Mentiendi autem octo genera sunt. Primum itaque est capitale mendacium: quod longe est fugiendum, quia fit in doctrina religionis ac pietatis, ad quod mendacium nulla conditione quisque debet adduci, quia magnum scelus est. et primum genus detestabilis mendacii. Secundum autem, quod tale est ut et nulli prosit et obsit alicui, quia nulli faciendū est injuria, et in hoc genere non debet mentiri. Tertium, quod ita prodest uni ut obsit alteri, quamvis non ad immunditiam obsit corporalem, et in hoc genere nulli cum alterius injuria consulendum est. Quartum, quod fit sola mentiendi libidine fallendique, quod merum mendacium est, quia libido mentiendi per se ipsam vitiosa est. Quintum, quod fit placendi cupiditate de suaviloquio: in quo genere nec est mentiendum; quia si ipsa veritas sine placendi hominibus enuntianda non est, quanto minus mendacium per se ipsum, quia mendacium est, utique turpe est. His omnibus penitus evitatis atque rejectis, est sextum genus? Quod et nulli obest et prodest alicui interroganti. Sed et in hoc genere non est mentiendum, quia nec recte corrumpitur etiam testimonii veritas, pro cujusquam temporali commodo ac salute. Ad sempiternam vero salutem nullus ducendus est opitulante mendacio: non enim malis convertentium moribus ad bonos mores convertendus est. Quoniam erga illum salus faciendū est, debet etiam ipse conversus facere erga alios; atque ita non ad bonos, sed ad malos mores convertitur, cum hoc ei præbatur imitandum converso quod ei præstitum est convertendo. Septimum est quod et nulli obest et prodest alicui, exceptio si iudex interroget. Nec in hoc quoque genere mentiendum erit. Non enim cujusquam commoditas aut salus temporalis perficiendæ fidei præferenda est: nec si quisquam in recte factis nostris tam male movetur, ut fiat etiam animo deterior, longèque a pietate remotior. Propterea recte facta deferenda sunt, cum id nobis præcipue tenendum sit, quo vocare atque invitare debemus quos sicut nosmet ipsos diligimus; fortissimoque animo bibenda est illa apostolica sententia: « Aliis quidem suavis odor vitæ in vitam; aliis odor mortis in mortem (II Cor. ii). » Et ad hoc quis idoneus? Octavum genus est, quod et nulli obest, et ad hoc prodest, ut ab immunditia corporali aliquem tueamur, duntaxat ea ratione qua superius commemoravimus. Nec in hoc genere erit mentiendum, quia et in bonis castitas

animi pudicitia corporis, et in malis id quod ipsi A
facimus eo quod fieri sinimus majus est.

In his ergo octo generibus tanto quisque minus
peccat, cum mentitur, quanto emergit ad octavum,
tantoque amplius quanto emergit ad primum. Quis-
quis autem esse aliquod genus mendacii quod pec-
catum non sit putaverit, decipiet seipsum turpiter,
cum honestum se deceptorem arbitratur aliorum.
Mendaces itaque faciunt ut nec vera dicentibus
credatur; reddit enim sæpe hominem multa falsitas
etiam in veritate suspectum. Sæpe vera promittit
qui falsa dicturus est, ut, cum primum acquisierit
fidem, ad reliqua mendacia audientes credulos faci-
at. Multis videntur vera esse quæ falsa sunt, et
ideo non ex Deo, sed ex suo mendacio loquuntur.
Nonnunquam falsitas veriloquio adjungitur, et B
plerumque a veritate incipit qui falsa conflagit;
latent sæpe vera circumlinita melle verborum, et tan-
diu deceptor veritatem simulat, quousque fallendo
decipiat. Nonnunquam pejus est mendacium medi-
tari quam loqui. Nam interdum quisque incautus
solet ex præcipitatione loqui mendacium, meditari
autem non potest nisi per studium. Gravius ergo ille ex
studio mentiri perhibetur, quam is qui ex præcipi-
tatione sola mentitur. Summopere cavendum est
omne mendacium, quamvis nonnunquam sit aliquod
mendacii genus culpæ levioris, si quisquam pro sa-
lute hominum mentiatur. Sed quia scriptum est :
« Os quod mentitur occidit animam (Sap. 1), » et :
« Perdes eos qui loquuntur mendacium (Psal. v), » C
hoc quoque mendacii genus perfecti viri summopere
fugiunt, ut nec vitia cujuslibet per eorum fallaciam
defendantur, nec suæ animæ noceant, dum præstare
nituntur alienæ carni, quanquam hoc ipsum peccati
genus facillime credamus relaxari. Nam si quælibet
culpa sequenti mercede purgatur, quanto magis hoc
facile abstergitur quam merces ipsa concomitatur.
Multa mentiuntur, multa fingunt homines, propter
hominum laudem: sicque fit ut et isti mentiendo
pereant, et eos quos laudant ad vanæ gloriæ ruinam
perducant. Sicut bene sibi conscius non metuit
alienæ linguæ convicium, ita et qui laudatur ab
alio, non debet errorem alienæ laudis attendere,
sed magis unusquisque testimonium conscientiæ
suæ quærat: cui ipse plus præsens quam ille qui D
laudat. « Opus enim suum unusquisque probet, » ut
ait Apostolus (Gal. vi), « et tunc in seipso quisque
gloriâ habebit, » occulte in sua conscientia, non
palam in aliena lingua. Perfecti, qui alta radice fun-
dati sunt, et si flamine laudis ac vituperationis, ut-
cunque quasi ventorum interdum curventur imp-
pulsu, funditus tamen non dejiciuntur, sed proti-
nus firmitate radicis ad se redeunt. Bona mens ad
malum nec præmiis nec terroribus vincitur; nam
iniqui terrorem blanditiis miscent, ut aut oble-
ctatione quemquam decipiant, aut terroribus fran-
gant.

De falsis prophetis.

Orare nihil aliud est quam verum putare quod

falsum est, vel certum habere pro incerto, incer-
tumve pro certo, sive falsum sit sive verum. Unde
et hæretici vel falsi prophetæ pseudoprophetæ di-
cuntur. quia Scripturas non sano sensu sapiunt, sed
eas ad errorem prævæ intelligentiæ ducunt; neque
semetipsos earum sensibus subdunt, sed eas per-
verse ad errorem proprium trahunt. Doctores erro-
rum, scilicet hæretici, pravis persuasionibus, ita per
argumenta fraudulentæ suos illigant auditores, ut
eos quasi labyrintho implicent, a quo exire non va-
leant. Tanta est hæreticorum calliditas, ut falsa
veris malaque bonis permisceant, salutaribusque
rebus plerumque errorum virus interserant, quo
facilius possint pravitatem perversi dogmatis sub
specie persuadere veritatis. Plerumque sub no-
mine catholicorum doctorum hæretici sua dicta
conscribunt, ut indubitanter lecta credantur. Non-
nunquam blasphemias suas latenti dolo in libris
nostrorum interserunt, doctrinamque veram adulte-
rando corrumpunt, scilicet vel adjiciendo quæ impia
sunt, vel auferendo quæ pia sunt. Caute meditanda,
cautoque sensu probanda sunt quæ leguntur, ut
juxta apostolica monita, et teneamus quæ recta sunt
(I Thess. v), et refutemus quæ contraria veritati
existunt; sicque bonis instruamur, ut a malis illæsi
permaneamus.

Quod autem Joannes de talibus prophetis in Apo-
calypsi sua dicat videamus. « Vidi, » inquit, « de
ore draconis, et de ore bestię, et de ore pseudo-
prophetæ spiritus tres immundos in modum rana-
rum exisse (Apoc. xvi). » Quid est draco? hoc est
et bestia et pseudopropheta, id est diabolus cum
omni corpore suo. Tamen propter iustitiam per-
sonarum et potestatum illa commemorat quæ ma-
jorem habent potestatem in ipso malorum corpore,
draconem scilicet, id est diabolum; bestiam, Anti-
christum; pseudopropheta, id est, doctores ejus-
dem Antichristi cum subjectis plebibus. De ore
omnium horum egrediuntur tres spiritus, qui nihil
sunt aliud nisi unus spiritus. Tanta quippe malitia
est unitas in omnibus dæmonibus, ut, cum multi
sint potestate et malitia, in unum tamen redigantur
consensu, licet diverso modo, eadem potestate scilicet
et malitia homines impugnent. Unde unus dicitur
spiritus mendax, alius spiritus fornicationis, ter-
tius spiritus immundus. Bene autem spiritus im-
mundus dicitur propter peccata gravia quibus
sordidatus est, et alios coinquinare non cessat. Ipsi
quoque immundi spiritus, draco, bestia et pseudo-
propheta dicuntur, quia diabolus et omnes iniqui
unum caput et membra sunt. De quorum ore ranæ
dicuntur exisse, quia sicut hujusmodi animalia mo-
lestiam inferunt hominibus, faciendo strepitum et in
cæno versando, ita ministri Antichristi in cæno
peccatorum versantes, electos Dei sua garrulitate,
id est hæresi et blasphemia, persequuntur contra
Christum, et inquietant. Ipsi quoque dæmones, per
eos quos inhabitabunt, facient signa, aut vera Dei
permissu, aut falsa quibus renrobi decipiantur :

sicut olim fecerant magi, qui homines resuscitare videbantur, sicut Simon fecit in conspectu Neronis. Quapropter septem tubæ, de quibus alibi in Apocalypsi dicitur, ad interitum ipsorum sonabunt super eos. Dicit enim : « Vidi septem angelos stantes ante conspectum Domini; et datæ sunt illis septem tubæ (Apoc. viii). » Ecclesia septenario numero sæpe commendata prædicationis officio mancipatur. Cujus prædicationis prima tuba designat impiorum interitum in igne et grandine; secunda tuba diabolium de Ecclesia propulsum, mare sæculi ardentius incendens; tertia, hæreticos ab Ecclesia decedentes, et sanctæ Scripturæ flumina corrumpentes; quarta, falsorum fratrum defectum in obscuracione siderum; quinta, majorem hæreticorum infestationem temporis Antichristi præcurrentium; sexta Antichristi apertum et suorum contra Ecclesiam bellum. Septima tuba sonat diem judicii, quo mercedem Dominus suis redditurus, et exterminaturus est eos qui corruerunt terram.

Et ideo hæretici, qui sacræ Scripturæ flumina corrumpunt, et super quos tuba condemnationis ecclesiasticæ insonat, non possunt habere veniam, nisi per Ecclesiam catholicam: sicut et amici Job non per se placare Deum sibi potuerunt, nisi pro eis Job sacrificium obtulisset (Job xlii). Opera bona, quæ hæretici faciunt, et justitia, nihil eis prodest, testante Domino per Jeremiam [Isaiam]: « Quia mei oblitus es, ecce ego annuntiabo justitiam tuam, et opera tua non proderunt tibi (Isa. v). » Hæretici, quamvis legem aut prophetas adimpleant, ex eo tamen quod catholici non sunt, non est Deus in eorum conventibus, ipso Domino testante: « Si steterit Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Ejice eos a facie mea, et egrediantur (Jer. xv). » Per Moysen quippe et Samuel legem accipe et prophetas. Quos quamvis hæretici opere implere contendunt, propter erroris tamen impietatem a vultu Dei projiciuntur, et a justorum cœtibus separantur paganus et hæreticus. Ille quia nunquam fuit cum Dei populo; iste autem quia recessit a Dei populo. Uterque recedentes a Christo ad diaboli pertinent corpus, qui ab idololatia ad Judaismum vel hæresim transeunt, juxta prophetam: « De malo labuntur ad malum (Jer. ix). » Et Dominum non cognoverunt, quia de infidelitatis errore in errorem alium transierunt. Cujus doctrinam quisque sequitur, hujus et filius nuncupatur, sicut et per prophetam, Amorrhæum patrem, Cethæam matrem esse Israel Dominus dicit (Ezech. xvi), non utique nascendo sed imitando. Sic et in meliorem partem filii Dei nuncupantur qui præcepta Dei custodiunt. Unde et nos non natura, sed adoptione clamamus Deo dicentes: « Pater noster, qui es in cœlis (Matth. vi), » non solum tantum nativitate, sed etiam imitatione filios posse alicujus vocari; nam Judæi secundum carnem filii Abraham, secundum conversationem autem filii diaboli nuncupantur: ac per hæc illi sunt semen Abraham qui

ejus imitantur fidem, non qui ex ejus generati sunt carne. De errore quoque auctoris a quibusdam et nomen et culpa trahitur, ut ipsius vocabulo ceaseatur cujus errorem et sequitur, sicut Ecclesiæ Pergami et Thyatiræ dicitur: « Habentes et tenentes doctrinam Balaam et Jezabel in Apocalypsi dicuntur habere propter imitationem, non propter præsentiam corporalem.

SERMO DE BONO ET MALO.

Deus facit bona opera sola sua bonitate, quoniam ipse creat voluntatem cum libero arbitrio et dat illi justitiam per quam operatur. Mala vero facit sola culpa hominis, quia non ea faceret, si homo illa facere non vellet. Deus igitur habet in bonis quidem quod bona sunt per essentiam, et quod bona sunt per justitiam; in malis vero solummodo quod bona sunt per essentiam, non quod mala sunt per absentiam debitæ justitiæ: quæ non est aliquid. Homo autem habet in bonis quod mala non sunt, quia, cum posset deserere justitiam et mala facere, non deseruit, sed servavit per liberum arbitrium, dante et subsequente gratia. In malis vero hoc solum quod mala sunt, quia ea sola propria, id est injusta voluntate facit. Injustitia autem nihil est omnino, sicut cæcitas; non enim est aliud cæcitas quam absentia visus ubi debet esse: quæ non est magis in oculo ubi debet esse visus quam in ligao ubi non debet esse. Non enim est talis res injustitia qua inficiatur et corrumpatur anima, velut corpus veneno, et quæ faciat aliquid, sicut videtur quando malus homo facit mala opera. Nam quemadmodum cum indomita fera ruptis vinculis discurrendo sævit, et cum navis si gubernator dimisso gubernaculo dimittit eam, ventis vagatur et vehitur in quælibet pericula: dicimus quia hoc facit absentia catenæ aut gubernaculi; non quod absentia eorum aliquid sit aut quidquam faciat, sed quoniam, si adessent, facerent ne fera sæviret aut navis periret. Ita quoque cum malus homo sævit et in quælibet animæ suæ pericula, quæ sunt mala opera, impellitur, clamamus quia hic operatur injustitia, non quod ipsa ulla essentia sit aut faciat aliquid, sed quod voluntas cui subditi sunt omnes voluntarii motus totius hominis, absente justitia sine qua utitur homo voluntate diversis appetitibus impulsus, se et omnia sibi subdita in multimoda mala levis et effrenata et sine rectore præcipitat, quod totum si justitia adesset, prohiberet ne fieret.

Ex his ergo facile cognoscitur, quia injustitia nullam habet essentiam, quamvis injustæ voluntatis affectus et actus, qui per se considerati aliquid sunt, usus injustitiam vocet. Hac ipsa ratione intelligimus malum nihil esse. Malum namque non est aliud quam absentia debiti boni. Nulla autem essentia quamvis mala dicatur esse nihil, nec mala esse est illi aliquid esse. Nulli enim essentiæ est aliud mala esse quam bonum illi deesse quod debet habere. Quare mala esse, non est ulli essentiæ

aliquid esse. Hoc de malo quod semper est nihil dictum sit. Sicut enim duo sunt bona, scilicet iustitia et commodum, ita sunt duo mala eorum contraria, id est iniustitia et incommodum. Hoc scilicet incommodum aliquando nihil est ut cæcitas, aliquando est aliquid ut dolor et tristitia. Sed hoc malum cum aliquid est Deum facere non negamus, « quia ipse est faciens pacem et creans malum (*Isa. xl. v.*). » Item : « Non est malum in civitate, quod non faciat Dominus (*Amos iii.*). » Ipse namque creat incommoda quibus exercet et purgat justos et punit injustos. Illud vero malum quod dicitur iniustitia nunquam est aliquid, nec alicui rei est aliquid esse iniusta esse. Vel sic creans malum et faciens bonum intelligitur : Creare est disponere et aptare aliquid. Unde dicitur : Creantur consules, id est ordinantur et aptantur ad hoc, ut postea formentur et fiant consules. Creat ergo Deus malum, id est peccatum, quando aptat et ordinat aliquem sic, ut habeat potentiam peccandi. Quod fit cum ei per liberum arbitrium dat potentiam et aptitudinem bene vivendi, sed ipsum affectum, id est bene vivere non dat, sicut facit cæcum dando potentiam videndi, et ipsum habitum, id est visum vel visionem negando. Facit vero bonum, id est format justum cui largitur non solum potentiam iustitiæ, sed etiam ipsam iustitiam, scilicet formam ejus potentiam. Hinc dicitur : « Ipse dixit, et facta sunt ; mandavit et creata sunt (*Psal. xxxii.*). » Mandamus his qui longe sunt remoti, dicimus, his qui prope sunt. Dum vero nihil est longe, nisi quod ei est dissimile, prope quod est simile. Sed summæ essentiam, id est Deo, quid est dissimilius, quam id quod nihil est ? Quid similis quam id quod non solum est, sed etiam formatum est ? Mandavit igitur Deus his quæ non exstiterunt, et imo procul ab eo fuerunt, et creata sunt, id est aptata et disposita ad hoc ut formas suas reciperent. Dixit autem his quæ jam creata erant, et imo accesserant ei per potentiam recipiendi formam, et facta sunt, id est formata. Quod autem Deus omnia faciat, id est formet, inde probatur quia creat omnia. Qui enim initium dat creatis rebus, ipse quoque perficit eas.

Item de bono et malo.

Cum bona et mala sint contraria, contraria vero nulli rei simul inesse possunt, mala tamen et bona non solum esse possunt simul, sed mala omnino sine bonis, et nisi in bonis esse non possunt, quia si bonum non esset, prorsus nec malum esse potuisset, quia non modo ubi consisteret, sed et unde oriretur malum, id est corruptio naturæ, scilicet exterminatio boni, vel minui bono non haberet, nisi esset quod corrumperetur bonum : malum quippe, id est corruptio, privat semper naturam qualicumque bono. Nam minuit ejus speciem, vel modum, vel ordinem, sicut vitia animorum sunt privationes naturalium bonorum et morbi, et vulnera privant corpora sanitate. Hæc namque tria, ordo, modus, species, generalia sunt bona in rebus a Deo factis,

sive in spiritu sive in corpore. Omnia quippe quæ a Deo facta sunt, et unitatem quamdam in se ostendunt, et speciem, et ordinem. Quidquid enim horum est, et unum aliquid est sicut naturæ corporum et ingenia animarum ; et aliqua specie formatur, sicut sunt figuræ vel qualitates corporum, ac doctrinæ vel artes animarum ; et ordinem aliquem petit aut tenet, sicut sunt pondera vel collocationes corporum, atque amores atque delectationes animarum. Hæc tria, ubi magna sunt, magnæ naturæ sunt ; ubi parva, parvæ naturæ sunt ; ubi nulla sunt, nulla natura est. Malum quippe, id est corruptio seu amissio, vel modi, vel speciei, vel ordinis naturalis, si omnem modum, speciem, ordinem auferat, nulla remanebit natura : ac per hoc quæ corrumpi potest, etiam ipsa aliquid bonum est : non enim ei nocere potest corruptio, nisi adimendo et minuendo bonum. Malum quoque bene ordinatum et loco suo positum, eminentius commendat bona ut magis placeant et laudabiliora sint, dum comparantur malis. Sicut autem contraria contrariis opposita sermonis pulchritudinem reddunt, ita quadam non verborum, sed rerum eloquentia contrariorum oppositione sæculi pulchritudo opponitur, atque ordo sæculorum tanquam pulcherrimum carmen etiam quibusdam antithetis honestatur. Unde scriptum est : « Contra malum bonum est, et contra mortem vita, sicut contra pium peccator. Et sic intueri omnia Altissimi. Bina bina, unum contra unum (*Eccli. xxxiii.*). »

Ex bonis autem, id est ex libero arbitrio voluntatis orta sunt mala. Neque hoc Domini refragatur sententia qua dixit : « Non potest arbor bona fructus malos facere (*Matth. vii.*). » id est bona voluntas non potest facere mala opera, scilicet tandiu mala arbor manet in peccatorum fructibus, tandiu ad pœnitentiam non convertitur, et tandiu bona arbor non facit malos fructus, tandiu in studio bonitatis perseverat ; sed ex bona hominis natura oriri voluntas et bona potest et mala. Nunquam vero malum potest esse, ubi nullum est bonum. Unde mireres conficitur ut, quia omnis natura bona est, nihil aliud dici videatur. cum vitiosa natura mala dicitur : verbi gratia, malus homo quoniam malum bonum. Homo enim est natura, et bonum est, et vitium est malum. Non est tamen malum bonum, neque bonum malum : ideo quod homo malus non est nisi bonum malum. Homo nempe bonum est, malum iniquum. Et cavenda est illa prophetica sententia : « Væ his qui dicunt quod bonum est malum, et quod malum est bonum (*Isai. v.*). » Opus enim Dei culpant quod est homo, et vitium hominis laudant quod est iniquitas. Omnis vero natura etsi vitiosa est, in quantum natura est bona est, in quantum vitiosa est mala est. Natura quoque sentiens, etiam cum dolet, melior est quam lapis quæ non potest dolere ; rationalis vero præstantior est etiam misera, quam illa quæ rationis vel sensus est experta. Maledicti ergo sunt qui maledicunt diabolum, blasphemant

mantes in eo opus et pro malo ipsius. Primum sane malum, id est prima privatio boni rationalis naturæ, et causa malorum fuit voluntas mutabilis boni, ab immutabili bono deficiens. Porro malæ voluntatis initium non potuit esse nisi superbia, id est amor propriæ excellentiæ. « Initium enim omnis peccati superbia (*Eccli. x.*) » Deinde etiam nolenti-

bus subintravit ignorantia rerum agendarum et concupiscentia noxiarum, quibus comites subinferruntur error et dolor. Quæ duo mala, quando imminetia sentiuntur, ea fugitantis animi motus veltur metus. Porro cum adipiscitur avaris concupiscentia, lætitia ventilatur. Ex his morborum febribus omnis miseria emanat.

DOMINICA NONA

Secundum Lucam.

« Homo quidam erat dives, qui habebat villicum. Et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius, » etc. (*Luc. xvi.*) Nunc ad avaros superbosque Phariseos; nunc ad discipulos illis audientibus loquitur Dominus, ut respiscant. Villicus proprie gubernator et custos villæ est. Unde et a villa nomine acceptit. Hic vero ponitur pro œconomo, id est dispensatore, qui scilicet universam domum dispensat. Œconomus enim tam pecuniæ quam frugum et omnium, quæ dominus possidet, dispensatorem significat. Villicus ergo est cui Deus aliquas pecunias ad erogandum commisit. Dissipat igitur cum male congregat, vel quando non bene expendit. « Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Jam enim non poteris villicare. » Vocat Deus quando incutit timorem æternæ damnationis. Reddit homo rationem, si, cogitans villicationem cum ista vita finiendam, magis de acquirendis amicis quam de congregandis divitiis tractat.

« Ait autem villicus intra se: Quid faciam quia dominus meus aufert a me villicationem? Fodere non valco, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut, cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. » Ablata villicatione fodere non valemus, quia post hanc vitam non licet nobis inquirere fructum bonæ conversationis ligone devotæ compunctionis. Mendicare confusionis est, eo modo quo fatuæ virgines mendicabunt. Domus sanctorum, quibus tempore hujus villicationis misericordiam impendimus, cœlestes mansiones sunt in domo Patris.

« Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, et scribe quinquaginta. Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes? Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. » Accipe litteras, subaudis in quibus debitum scripseras. Cautio est undecunquæ cavetur contra injuriam ut justitia teneatur. Cados [*κάδος*] Græce amphora est continens urnas tres; Coros [*κόρος*] vero modiis triginta completur. Quod autem uni medietas alteri quinta pars dimittitur simpliciter acceptum docet, quia omnis qui indigentiam cujuslibet pauperis sanctorum vel ex diuidia vel ex quinta parte rele-

verit, certa misericordiæ suæ mercede donandus sit. Vel sic accipiat, ut cum Judæi decimas dicant debere dari sacerdotibus et levitis, nos super justitiam eorum abundantes justitia Christi demus medietatem honorum, sicut et Zachæus fecit non solum de fructibus, sed et de omnibus bonis suis. Aut certe duplicemus illorum decimas Ecclesiæ dando quintas « Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset, quia filii hujus sæculi prudentiores sunt filiis lucis in generatione sua. » Cuius quisque opera facit ejus et filius dicitur. Unde et boni sunt filii lucis æternæ; mali vero filii sæculi, id est tenebrarum. De quibus Salomon [*Isaias*] ait: « Væ qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes (*Isai. v.*) » In hoc dispensatore non debemus ad imitandum sumere, ut vel domino fraudem, vel de fraude eleemosynam faciamus, sed interdum similitudines econtrario ducuntur. Ut hic et de iudice iniquo: unde Lucas in xviii capitulo. Si ergo Dominus dispendium passus tantum laudat prudentiam dispensatoris, non quod adversus eum fraudulenter, sed pro se prudenter egerit, multo magis Christus, qui nullum sustinere potest, et pronus est ad clementiam, laudabit discipulos, si ad ejus præceptum misericordes fuerint. Unde sequitur: « Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. » Mammona Syrorum lingua divitiæ nuncupatur, et iniquitati: additum est, quod de iniquitate collectæ sunt. Unde vulgata sententia dicitur: Quia dives aut est iniquus, aut hæres iniqui. Docet ergo de divitiis iniquitatis amicos facere, non quoslibet pauperes, sed eos qui nos possent recipere in cœlestes mansiones. Vel ita: Faciamus amicos de iniqua mammona, ut largiendo pauperibus angelorum nobis cæterorumque sanctorum gratiam comparemus. Hæc quidem male intelligendo rapiunt, ut quasi bene dispensent, sed gravantur potius quam adjuventur. Hostiæ enim impiorum abominabiles. Hinc et per Salomonem dicitur: « Qui offert sacrificium de superbia pauperis, ac si victimet filium in conspectu patris (*Eccli. xxxiv.*) » — « Qui fidelis est in minimo, et in majori fidelis est. Et qui in modico iniquus, et in majori iniquus est. » In minimo est fidelis qui habet viscera dietatis et opera misericordiæ, dando cle-

mosynas, et diligendo proximos. In majori est fidelis qui omnino adhæret Creatori, et unus spiritus cum eo desiderat effici. Qui enim fratrem non diligit, quem videt, nec miseretur egeni, quomodo diligit Deum quem non videt; et quomodo seipsum Deo tribuet? Theophilus Antiochenus, qui quatuor evangelistarum in unum opus dicta compinxit, hæc super hanc parabolam in suis commentariis est locutus: « Dives habens villicum vel dispensatorem Deus omnipotens est, cujus dispensator fuit Paulus legem Dei discens a Gamaliele. Qui cum cœpisset Christianos persequi, et domini sui superbiam dissipare, correctus est a Domino, audiens: « Durum est tibi contra stimulum calcitrare (Act. ix). » Dixitque in corde suo: Quid faciam quia magister fui et villicus, nunc cogor esse discipulus et operarius? Fodere non valeo, id est mandata enim legis terræ incumbentia destructa sunt. Mendicare erubesco, ut qui doctor fueram Judæorum, nunc incipiam doctrinam salutis mendicare ab Anania. Faciam igitur ut me recipiant Christiani, cum ejectus fuero de villicatione mea. Cœpitque eis, qui prius versabantur in lege, et sic crediderant ut arbitrarentur se in lege justificandos, dicere legem abolitam, prophetas præterisse, et quæ ante pro lucro fuerant reputari ut stercora. Vocavit itaque duos de plurimis debitoribus. Primus qui debebat centum cados olei, congregatos videlicet ex gentibus Dei misericordia indigentes. Et de centenariis numero, qui plenus est atque perfectus, fecit scribi quinquagenarium, qui proprie poenitentium est juxta jubilæum annum, et illam parabolam in LXXIV luce, in qua alteri quingenti, alteri debitori L denarii dimittuntur. Secundum autem vocavit populum, scilicet Judæorum, qui tritico mandatorum Dei nutritus erat, et debebat ei centenarium numerum, et coegit eum, quod de centum faceret LXXX, id est crederet in Domini resurrectionem octava die factam. Octoginta enim complentur de VIII Decadibus, et ut de Sabbato transiret ad primam Sabbati. Ob hanc causam a Domino prædicatur bene fecisse, quod de legis austeritate mutatus sit in Evangelii clementiam. Quod si quæsieris quare vocetur villicus qui bene quidem offerebat, sed non bene dividebat credens in Patrem, sed Filium persequens, habens Deum omnipotentem, sed Spiritum sanctum negans. Prudentior itaque fuit Paulus in transgressione legis filiis quondam lucis, qui in lege versati Christum, qui Dei Patris verum lumen est, prodiderunt. Si autem de mammona iniquitatis bene dispensata recipiuntur in æterna tabernacula, quanto magis sermo divinus in quo nulla est iniquitas, qui apostolis creditus est bonos dispensatores levabit in cælum? Quamobrem qui fidelis est in minimo, id est in carnalibus, et in majori fidelis erit, id est in spiritualibus. Qui autem in parvo iniquus est, ut non det fratribus ad utendum quod a Deo pro omnibus est creatum, iste et in spirituali pecunia dividenda iniquus erit, ut non pro necessitate, sed pro personis do-

ctrinam Domini dividat. In minimo fidelem esse magnum est. Nam sicut ratio rotunditatis, id est ut a puncto medio omnes lineæ pares in extrema ducantur, eadem est in magno disco quam in numero exiguo, ita ubi parva juste geruntur, non minuitur justitiæ magnitudo.

De quatuor debitoribus.

Quatuor debitores sunt: Deus, spiritus, caro, mundus. Deus debet spiritui, ut eum et cognitione veritatis illuminet et amore virtutis inflammet; spiritus debet Deo in omnibus quæ agenda sunt ab ipso erudiri et secundum ipsum operari; spiritus debet carni, ut eam et a malis cohibeat, et in bonis exerceat; caro debet spiritui in bono agendo ministerium et in commodo appetendo modum; caro debet mundo, ex ejus abundantia quod necessitatis est sumere, quod virtutis est exercere; mundus debet carni in necessitate subsidium, in exercitatione incitamentum. Sed spiritus Creatori debitum non persolvit, quia per superbiam elatus contemnit ab eo scientiam veritatis quærere vel per pigritiam ligatus acceptam intelligentiam fastidit opere exercere. Propterea et ipse Creator spiritui debitum juste negat, ut eum nec ad cognoscendum verum illuminet, nec ad bonum amandum inflammet. Nam superbum intus a cognitione veritatis abjicit, pigrum autem in opere foris affligit. Rursus quia idem spiritus carni debitum non persolvit, ut eam videlicet vel a malo cohibeat, vel in bono exerceat, fit ut et ipsa caro justa Dei dispensatione non ea exhibeat spiritui quæ debet, hoc est, vel in bono agendo ministerium, vel in appetendo commodo modum. Item quia caro per negligentiam spiritus laxata mundo debitum non exhibet, sed eis affluentiam ad luxum voluptatis intorquet, et ad exercitationem virtutis ejus administrationem non obtinet, ipse quoque mundus justa recompensatione ad miseriam spiritus multiplicandam, eam et frangit adversis et prosperis dissolvit. Hujus autem discordiæ quia solus spiritus auctor est, necesse est ut ipse etiam prior ad pacem redeat, et cætera post se subsequenter ad pacem componat. Si enim ipse et Creatori debitam subjectionem, et carni justum regimen exhibere studuerit, perfecta et consummata justitia subsequitur, et reformata justitia concordia quoque et pax perfecta reparatur. Sicut enim ex ejus injustitia pax et concordia cunctorum solvitur, ita per ejus injustitiam universa reconciliantur. Hanc autem justitiam spiritus habitam perdere potuit; amissam vero per se recuperare non potest, quia, ne debitum Creatori persolvat, ignorantia fallitur; ne vero debitum carni persolvat, concupiscentia præpeditur: et si forte ex parte illuminatus verum agnoscere cœperit, et ex parte confirmatus bonum adimplere non potest, tamen hic quod perfectum est adipisci, sed, sicut scriptum est, ut de gustatam pro parte justitiam esurire et sitire incipiat, et non adepta plenitudine ad satietatem pertingat.

De misericordia.

« Misericordias Domini, » ait Psalmista, « in

æternum cantabo (*Psal. lxxxviii*). » Cantabo in me, et cantabiles aliis faciam misericordias Domini, misericordias dico in æternum mansuras. Misericordias ideo pluraliter ponit, quia quot sunt miserati, id est per misericordiam reparati, totidem sunt et misericordiarum. In æternum autem ideo ponit, ut ostendat per hoc : sic ira per Adam fuit temporalis, sic et misericordia per Christum concessa est æternalis. Ideoque, bone Jesu, « in generationem et generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo (*ibid.*). » In generationem, inquam, et generationem, cantabo misericordias, et annuntiabo veritatem tuam, non falsitatem meam, in ore jam meo, id est cordi consono, quia quod tuum est annuntio. Obsequantur itaque membra mea Domino meo, loquar, sed tua loquar, quia veritatem tuam annuntiabo in ore meo. Si enim non obsequor, servus non sum; et si mea loquor, mendax sum. Ideoque ut ego loquar, et tua loquar, duo quædam sunt : unum meum, alterum tuum; veritas quidem tua, os meum, et ideo veritatem tuam annuntiabo in ore meo, veritatem dico pertingentem in generationem et generationem, id est in æternum, sicut et misericordia. Quas autem misericordias cantet, et quam veritatem annuntiet videamus. « Quoniam dixisti in æternum, misericordia ædificabitur in cœlis, præparabitur veritas tua in eis (*ibid.*). » Ideoque secure cantabo misericordias tuas, et annuntiabo veritatem tuam, quoniam tu qui nec fallis nec falleris dixisti, id est permisisti misericordiam et veritatem, dicens ita in dispositione tua. Misericordia, id est reparatio futura, ædificabitur per gratiam, id est perficietur pertingens in æternum, hoc est : Sic ædifico ut non destruiam. Et vere ita erit, quia in illis per misericordiam reparatis factis cœlum præparabitur, hoc est exhibebitur aliis ut non desperent, sed sperent quod veritas tua, id est completio promissorum tuorum evidenter appareat in eis. Erit enim in alio scientia linguarum, in alio gratia sanitatum, in aliis discretio spirituum; et cætera spiritualia dona, sicut tu promisisti. Quod videntes alii non desperabunt de completionem promissorum tuorum, quia replesti in bonis desiderium eorum, qui per misericordiam reparati facti sunt cœli. Igitur quisquis per misericordiam reparatus, ac per hoc cœlum factus, hunc

pius Dominus coronabit post repletionem bonorum suorum, et hoc modo coronabit, quia perducit eum ad illud bonum quod est summum omnium bonorum. Itaque non in his bonis, ubi quocunque te vertas vilescit habitum, quod accendit desideratum. Nam quando non habeo, cupio; postquam vero habuero, contemno : et per illa bona quibus replesti desiderium meum renovabitur juvenus mea ut juvenus aquilæ (*Psal. cii*). Præ senectute supercrescit aquilæ superius rostrum inferiori in tantum ut nec os aperire, nec se reficere possit, et sic penuria cibi deficit. In tali angustia acutum lapidem quærit, et tandiu rostri incrementum contundit, donec se reficere possit, et tunc recipit et nitorem pennarum et

A vigorem virium. Sic anima nostra non erat idonea, ut pane illo quo vescuntur angeli reficeretur, quia os nostrum vetustate clausum tenebatur, sed datus est nobis petra, id est Christus, ad quam, vetustate attrita, os nostrum novitate apertum idoneum factum est ad vescendum pane illo angelorum, qui de se dixit : « Ego sum panis vivus qui de cœlo descendit (*Joan. vi*). » Hic panis ab anima cujusque renovati hic etiam comeditur : tunc vero plenarie illo reficiemur, quando in angelicum habitum commutabimur, et ipse erit omnia in omnibus (*I Cor. xii*). Interim in hac peregrinatione quid? Utique non derelinquimur, quia Dominus faciens est misericordias : verumtamen non nisi facientibus misericordias. « Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur (*Matth. v*). » Quem autem modum misericordiarum exigit? Hunc scilicet, dilige inimicum tuum, et omni petenti te tribue. Videtur autem repugnare quod dicitur, scilicet « iniquum ne suscipias (*Eccli. xii*); » et illud : tandiu desudet elemosyna in manu tua donec justum invenias cui des eam. Sed vult Dominus ut misericordiam facias etiam iniquo, non tanquam iniquo. Occurrit tibi homo iniquus, in quo homo opus est Dei; iniquus vero opus est hominis. Da operi Dei, ita ut non attendas opus hominis, id est ut quod iniquus est non placeat tibi, quia, si recipis iniquum in nomine iniqui, mercedem iniqui recipies : sic qui recipit justum in nomine justii, mercedem justii accipiet (*Matth. x*). Sed aliquis perverse et nimis large misericordiam accipiens dicit : Nunquid non corrigam filium luxuriosum, nec servum sceleratum? Is sciat quia regula Domini non reprehendit hæc, si fiant : imo reprehendit, si non fiant. Debes enim corrigere omnes ad correctionem tuam pertinentes : si autem qui ad te attinent tibi inferunt injuriam, patienter sustineas eam, quia sicut misericors eris, si tu misertus fueris, ita etiam misericors eris, ut non remaneat inultum quidquid pro justitia pateris. Vere Dominus est faciens misericordias, quia est miserator et misericors. Misericors quidem affectione, miserator exhibitione, quia undique vocat ad conversionem, undique ad poenitentiam, sicut Apostolus ait : « An ignoras divitias gratiæ Domini? An nescis quia patientia Dei ad poenitentiam te adducit? » (*Rom. ii*.) Vocat nos creature beneficis, vocat nos spiritualibus donis, et ideo est miserator et misericors. Sed ita intelligatur misericors, ut et videatur justus. Sicut enim nunc est misericors, ita tandem erit verax. Et ideo timendum est ne tandem experiamur justum, quoniam nunc contemnimus benignum. Siquidem ipse pius Dominus longanimis est et multum misericors. Longanimis est, quia non statim punit peccata nostra, sed longanimitate quærit bona opera. Si enim puniret peccatorem, quem haberet laudatorem? Nec tamen vult in corvina voce dilectationem, sed in columbino gemitu confessionem. Multum autem misericors est, quia remunerat in nobis non nostra merita, sed sua

ona. Dominus itaque miserator et misericors, longanimis et multum misericors (*Psal. cii*). Ipse fecit notas vias suas, misericordiam scilicet et iudicium, per quas ipse ad nos venit, et nos ad eum, Moysi. Per Moysen intelligendi sunt omnes perfecti, sed ideo eum potius ponit, quia per eum legem dedit, in qua lege data magnum mysterium est. Ad hoc enim lex data est, ut, crescente peccato, superbi humiliarentur, humiliati confiterentur, confessi sanarentur. Has occultas vias suas notas fecit Moysi, per quem lex data est, quæ superabundavit delictum, ut superabundaret et gratia. Nec hoc crudeliter a Deo factum est, sed salubriter. Multi enim et non sentiunt, nec medicum quærunt. Augetur morbus, crescit molestia, quæruntur medicus, et sanatur ægrotus. Ecce quomodo pertinet ad legem misericordia. Iudicium quoque per contrarium, scilicet quantum ad non attendentes hoc pertinere

intelligas. Et non solum Moysi et al'is fecit vias suas notas; sed et etiam filiis Israel, id est quibuscumque minoribus nunc videntibus Deum fide, tandem visuris specie. Fecit notas voluntates suas. Hoc est autem voluntas sua, ut nos attendamus multiplicem nostram miseriam, et quæramus medicinam, et sic in perpetuum non irascetur. Hoc infert ad consolationem nostram. Non enim satagere debemus, ut futuram iram evadamus, sed etiam ut præsentem deponamus, de qua Apostolus: « Fuimus enim aliquando et nos natura filii iræ (*Ephes. ii*). » Et ideo consolando nos dicit, quia non irascetur in perpetuum. Jam enim spe iram in qua adhuc sumus, id est penas peccati evasimus, tandem penitus evademus, et sicut non in perpetuum irascetur, ita nec in æternum comminabitur. Hæc enim præsens ira comminatio est æternæ. A qua nos misericorditer Dominus Jesus Christus liberare dignetur. Qui vivit et regnat Deus.

DOMINICA DECIMA.

« Cum appropinquaret Dominus Hierusalem, videns civitatem flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te, et filios tuos qui in te sunt, » etc. (*Luc. xix.*) Litteram sic lege: Si cognovisses quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici, etc., etiam tu subaudis fleres. Quæ modo quia nescis quod imminet, exultas, dum carnem voluptatibus das. Equidem in hac tua die, id est in hac tua prosperitatis claritate, quæ ad pacem tibi est temporalem, subaudis fleres, si cognovisses hæc superventura mala; sed nunc abscondita sunt ab oculis cordis tui. Vel potest a principio capituli sub uno versu legi usque ad pacem tibi, hoc modo: Flevit dicens: Quia si cognovisses etiam tu mecum, subaudis ruinam quæ imminet, fleres. Equidem hoc est etiam certe in hac die tua, quæ ad pacem tibi est, subaudis fleres. Nunc autem abscondita sunt, erit alius versus usque ad finem capituli. Et non relinquent in te lapidem super lapidem eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Eversionem Hierusalem factam esse a Romanis principibus Vespasiano et Tito non ignoramus. Etiam ipsa transmigratio civitatis nunc constructæ extra portam ubi Dominus crucifixus fuit testatur, quod prior illa Hierusalem funditus eversa sit. Hæc est causa destructionis illius, quia non cognovit Dominum quando visitavit eam. Unde illud propheticum: « Milvus in cælo cognovit tempus suum, turtur et hirundo et ciconia custodierunt tempus adventus sui, populus autem meus non cognovit iudicium Domini (*Jer. viii*). » Turtur est genus volatilis, et nescit inane amare. Nam semel uni nupta marito, semper abibat

simul cum ipso. Nocte dieque juncta manebit sibi. Absque marito nemo videbit eam. Sed viduata, si caret ipso, non tamen ultra nubet amico, sola volabit, sola sedebit, et quasi corde tenedit amicum operiensque casta manebit. Sic anima quæque fidelis facta virili fœdere felix, namque maritus est sibi Christus. Cum sua de se pectora replet, et bene vivit, semper adhæret. Non alienum quærit amicum. Quomodolibet orcus sumpserit illum, quem superesse credit in æthere, inde futurum spectat eundem, ut microcosmum iudicet omnem. Hirundo autem est volatile simili modo, et generat semel. Sic et Salvator meus natus est semel, in utero bajulatus semel, crucifixus est semel, et surrexit a mortuis semel. Unus Deus, una fides, unum baptisma. Ciconiæ aves vocatæ a sono quo crepitant quasi ciconiæ. Quem sonum oris potius esse dicunt quam vocis, quia cum quatiente rostro faciunt. Hæc veris nuntiæ, societatis comites, serpentium hostes maria transvolant, in Asiam collecto agmine pergunt; cornices duces eas præcedunt, et ipsæ quasi exercitus eis obsequuntur adversus inimicas aves. Eximia illis circa filios pietas. Nam adeo impensius fovent in nidis filios, ut assiduo incubitu eis plumæ exeant. Quantum autem temporis impenderint fetibus educando tantum et ipsæ invicem a pullis suis aluntur, hoc est moralis denotatio clementiæ et compassionis. Semel itaque Dominus flevit super civitatem, cum perituram nuntiaret, sed quotidie per electos suos in Ecclesia plangit reprobos, qui nesciunt cur plangantur, quia, juxta Salomonem, « lætantur cum malefecerint et exultant in rebus pessimis (*Prov. ii*). » Qui si damnationem suam præviderent, seipos cum electorum lacrymis plangerent. Suam igitur habet diem anima perversa, quæ transitorio gaudet in tempore.

Cui ea quæ assunt ad sp̄acem sunt, quia dum ex rebus temporalibus lætatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate resolvitur, dum nulla venturæ pœnæ formidine terretur, Pacem habet in die sua, sed grave scandalum damnationis habebit in die extrema. Inimici sunt maligni spiritus, qui animam a corpore exeuntem obsident, quam in carne positam deceptoris delectationibus fovent. Vallo eam circumdant, quia reductis iniquitatibus, quas perpetravit ante oculos ejus, ad societatem suæ damnationis eam coarctant. Undique coangustant, quando ei non solum operis, verum etiam locutionis iniquitates replicant. Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terram prosternitur, cum caro ad pulverem redigitur. Tunc in mortem filii ejus cadunt, cum cogitationes illicitæ ex illa procedentes in extrema ultione dissipantur, sicut scriptum est : « In illa die peribunt omnes cogitationes eorum (Psal. cxlv). » Lapis super lapidem intelligitur dura cogitatio super duram cogitationem. Perversam animam visitat Deus quotidie præcepto, aliquando flagello, aliquando miraculo, ut qui nescit audiat ; aut dolore cõpuncta redeat, aut beneficiis devicta malum quod fecit erubescat. Præterea notandum quod quondam spiritualem naturam in nobis habemus, ubi corporalium rerum formantur similitudines. Prima, cum aliquod corpus sensu corporis tangimus ; secunda, sive cum absentia corpora jam nota cogitamus ; tertia, sive cum eorum corporum quæ non novimus, sed tamen esse non dubitamus intuemur ; quarta, sive cum aliqua quæ non sunt vel esse nesciuntur, pro arbitrio vel opinione cogitamus ; quinta, sive cum neque id agentibus neque volentibus nobis variæ formæ corporalium similitudinum versantur in animo ; sexta, sive cum aliqua corporaliter acturi, ea ipsa disponimus ; septima quoque, cum jam in ipso actu, vel cum loquimur, vel cum facimus omnes corporales motus, ut exerceri possint, præveniuntur similitudinibus suis intus in spiritu ; octava, sive cum a dormientibus somnia videntur, vel nihil vel aliqua significantia ; nona, sive cum valetudine corporali turbatis intrinsecus itineribus sentiendi imagines corporum, spiritus veris corporibus ita miscet, ut internosci vel vix possint vel omnino non possint, aut significant aliquid, aut sine significatione ulla oboriantur ; decima, cum prorsus invalescente aliquo morbo vel dolore corporis, et intercludente intus vias quibus anima ut per carnem sentiret exercebatur, ac nitebatur intentio altius quam somno absentato spiritu corporalium rerum existunt aut monstrantur imagines vel significantes aliquid vel sine ulla significatione apparentes. Undecima cum nulla ex corpore causa existente, sed assumente atque rapiente aliquo spiritu, tollitur anima in hujusmodi videndas similitudines corporum, miscens ei visa corporalia cum similiter etiam corporeis sensibus utitur. Duodecima cum ita, spiritu assumente, alicuatur ab omni corporis sensu et averti-

atur, ut solis similitudinibus corporum spiritali visione teneatur, ubi nescio utrum possint aliqua nihil significantia videri. Hæc igitur natura spiritalis, in qua non corpora, sed corporum similitudines exprimuntur, inferioris generis visiones habet quam illud mentis ac intelligentiæ lumen quo et ista inferiora dijudicantur et ea cernuntur, quæ neque sunt corpora, neque gerunt formas similes corporum, velut ipsa mens.

Item expositio de eodem.

« Viæ Sion lugent eo quod non sit qui veniat ad solemnitatem (Thren. 1). » Sion quod sonat specula, est Ecclesia, quæ regem gloriæ in decore suo est speculatura. Hujus viæ sanctorum vitæ et doctrinæ accipiuntur, per quos fideles ad mœnia celestis urbis perducuntur. Hæc viæ lugent paucos venire ad solemnitatem, quia justi graviter deflent raros frequentare Dominici sacramenti celebritatem. Nam qui se hic alienant ab Ecclesiæ festivitate, utique in futuro excluduntur ab angelorum solemnitatem. Unde legitur hodie quod Dominus videns civitatem Hierusalem flevit, eamque ab hostibus obsidendam, circumfodiendam, cum omnibus filiis suis destruendam prædixit (Luc. xix). Civitas hæc super quam Deus flet, est quælibet anima, quæ non plangit sua crimina. Quam inimici circumdabant, dum imminente morte catervæ dæmonum eam vallabant. In circuitu vallum fodiunt, dum transacta mala ante oculos ejus ducentes, eam in foveam desperationis ducunt. Undique coangustabant, dum horribili vultu et gestu eam ad pœnas exire compellunt. Ad terram autem prosternunt, dum corpus morte interimunt. Filios ejus trucidant, dum eam ad tartara perducentes pro malis operibus in supplicio cruciant. Lapidem super lapidem non relinquens, quia nullam duri cordis cogitationem impunitam dimittent. Et hoc totum ideo contingit, quia tempus visitationis suæ non agnoscit. Anima visitatur, quando cum hominibus a Deo flagellatur. Sed ipsa visitationem non agnoscit, quia disciplinam recipere renuit. Dominus autem de templo suo vendentes et ementes ejecit, quia culpas homines diabolo vendentes, et pœnas ementes, flagello penitentiae a conversis expellit. Hoc præfiguravit Hierosolymorum subversio, quæ contigit hoc modo : Hierusalem visitatio, erat Christi incarnatio. Hanc quippe oriens ex alto visitavit, dum in medio ejus regnum cælorum prædicavit, signis et miraculis illustravit. Sed ipsa tempus suæ visitationis non cognovit, dum hunc a lege et prophetis promissum Deum credere noluit. Insuper dum terrenam gloriam perdere timuit, regem gloriæ crucifixit, et ideo celestem gloriam amisit. Ipse autem alas crucis expandit, atque sub umbra alarum misericordiae suæ congregare voluit, quemadmodum gallina pullos suos sub alis a milvo protegit. At illi calce Dominum abjecerunt, vocantem audire noluerunt, manus post eos extendenti, dorsa in faciem dederunt. Deus autem patiens et multum misericors, qui vineam de

Ægypto transplantavit, et eam agricolis locavit; cujus prophetas ipsi ad se missos contumelia affectos peremerunt; insuper et unicum Filium suum de vinea ejectum occiderunt, dedit eis quadraginta duo annos in pœnitentiam, quo possent reatus sui consequi indulgentiam. Ipsi vero tempore gratiæ abusi sunt in superbiam, et irritaverunt Deum jugiter augentes culpam; ideo ira Dei ascendit super eos et disperdidit eos.

Postquam enim prophetas sapientes et scribas ad eos missos a se repulerunt, insuper quosdam lapidaverunt; quosdam divisim pœnis interfecerunt, alios de finibus suis propulerunt; Dominus ultionum, Dominus sanguinem eorum requirere est recordatus. Venitque super eos ac filios eorum sanguis Christi, omniumque justorum, quem a sanguine Abel effuderunt usquequo apostolos Christi occiderunt. Et quia Patrem et Filium offenderunt, pater Vespasianus, et filius Titus hoc vindicaverunt, ac vineam summi patrisfamilias, quam in vineam Sodomorum converterant, de qua vinum Gomorrhæ biberant, exterminavit aper de silva, et singularis ferus depastus est eam (*Psal. lxxix*). Silva erat gentilitas, de qua aper Vespasianus exercitum ducitavit, et vineam, scilicet Judæam, ferro et igne exterminavit. Singularis ferus erat Titus, qui longa obsidione Hierosolymam est depastus. Sed antequam civitas everteretur, toto illo anno stella instar gladii super eam pendere videtur. Vitula etiam sacrificiis admota, agnum est enixa, et continuis xl noctibus igneæ acies in aere cernuntur, Templi januæ media nocte ultro aperiuntur, maximaque luce intus coruscante voces hujusmodi audiuntur: « Transeamus de sedibus istis. » Igitur transactis post passionem Domini quadraginta duobus annis, Vespasianus et Titus, duces Romanorum, cum maximo exercitu Judæam intrantes, universam regionem incendio devastaverunt. Populus autem ex cunctis urbibus ob paschalem festivitatem in Hierosolymam confluerat: quem exercitus in paschali tempore obsidebat, sicut ipse Dominum in paschali die crucifixerat. Itaque secundum verba Domini, civitas vallo circumdatur, machinis undique exstructis fortiter ab hostibus impugnatur: sed et summa vi a civibus defensatur. Sed quia in Domino Deo scutum protectionis non habuerunt, in manu hostili corruerunt. Quosdam namque fames, quosdam consumpsit tabes; quidam ab ipsis civibus crudeliter trucidati, quidam mortuorum fetore sunt præfocati. Nam pessimi quique ut canes civitatem circuibant, escam de manu mulierum, de ore infantium etiam rapiebant; cives in platea jacentes, extremum spiritum præ fame trahentes, impio ferro cruciabant; volentesque mori non ex toto exstinguebant, sed miseros vulneribus torquebant. Postquam vero asinos vel equos cæteraque animalia ad esum illicita in cibos consumpserunt, ipsæ matres filios suos ad edendum mactaverunt. Unde magno clamore in

A civitate exorto milites propugnacula relinquunt, sed hostes undique muros irrumpunt. Civitatem violenter invadunt, universa voraci flammæ tradunt, cunctum populum diversis suppliciiis exstinguunt, cunctas turres et ipsum templum, murumque in circuitu a fundamentis destruunt. Omnibus autem subversis, fertur quod in loco, quo civitas pridem fuerat, aratrum duxerint, salem pro semine sparserint.

In hac itaque obsidione legitur quod undecies centena millia fame perierint, totidemque gladio perempti sint, ejusdem numeri in captivitatem distracti, trecenti in ultionem Dominicæ necis crucifixi sunt. Traditur etiam quod xxx pro denario venditi sint, sicut ipsi Dominum pro xxx denariis tradiderunt; sic, charissimi, reddidit Dominus septuplum in sinu eorum, qui effuderunt sanguinem sanctorum (*Psal. lxxviii*). Sic relictæ est domus deserta, quam ipsi speluncam latronum fecerunt: sicque Romani et locum et gentem illorum tulerunt. En, dilectissimi, audistis captivitatem Judæorum, cavendum est nobis a captione dæmoniorum. I hæc enim scripta est ad correctionem nostram, ne nos incautos circumcludant castra hostis maligni. Etenim ut nos essemus captivitate liberi, summi regis filius datus est obses pro redemptione nostri. Atque ut hoc tenaciter nostræ memoriæ imprimatur, panis Christi in modum denarii formatur, quia profecto ille pro xxx denariis traditus est in manus impiorum: qui verus denarius dabitur in vinea usque ad vesperam laborantibus præmium omnium justorum. Hæc captivitas præcessit in figura sicut nobis refert sacra Scriptura: Cum Elias igneo curru in cœlum transferretur, et Eliseus pallio Eliæ Jordane diviso, ad Jericho reverteretur, eo inde ad Bethel ascendente pueri ei illuserunt: « Ascende, calve, ascende calve » clamaverunt (*IV Reg. i*). Quibus dum ille malediceret, duo ursi de silva egressi sunt, qui xlii pueros laceraverunt. Elias erat in figura Christus; hic ad Bethel ascendit, dum de Hierusalem ad crucem tetendit. Huic pueri illuserunt: « Ascende, calve, » clamaverunt, dum Judæi puerili sensu Domino pro nobis flagellato, decalvato in Calvariæ loco in cruce illuserunt. Mos quippe apud antiquos erat crucifigendos prius flagellari ac decalvari, sic potest etiam in sacra Scriptura notari: « Devorabit, inquit, gladius carnes de cruore occisorum, et de captivitate nudati capitis inimicorum (*Deut. xxxvi*). » Nam et captivi decalvabantur, qui vendebantur. Hoc videtur nostra tonsura exprimere, qui censemur Christ figuram gerere. Pueris autem ab Eliseo maledicitur, dum maledictio sanguinis ejus super nos et super filios nostros Judæos inducitur; duo ursi de silva egressi quadraginta duos pueros laceraverunt, dum post xlii annos duo imperatores de gentilitate egressi, armis Judæos atrociter strangulaverunt. Nos ergo, charissimi, ni-

tamur manus hostium effugere, captivitatem animarum effugere, ad verum regem nostrum provenire, veram libertatem obtinere.

De Elia et Jezabel.

« Elias timuit Jezabel, et fugit a conspectu mulieris fornicariæ, et surgens abiit quocunque eum ferebat voluntas, venitque in Bersabee Juda, et dimisit ibi puerum suum, et abiit in desertum via unius diei (*III Reg. xix.*) » Primo jacenda sunt fundamenta historiæ, ut post quasi de pariete vel petra historiæ oleum moralitatis eliciatur. Jezabel interpretatur *fluxus sanguinis*, et significat carnalem concupiscentiam quæ occidit prophetas, id est videntes. Unde dicitur: « Ubi est domus videntis (*I Reg. ix*)? » id est prophetæ. Hæc enim videlicet concupiscentia prophetas et sapientes extinguit, dum voluptati blandissime quidem, sed turpissime et perniciosissime, et consimilibus vitiis se subjiciunt, de quibus scribitur: « Fluxus eorum, ut fluxus equorum (*Ezech. xxiii.*) » (GREGORIUS.) Unde Elias, id est solitarius quilibet, quem Sol justitiæ illuminavit, timens sibi de regione ejus, fugit in Bersabee, quod interpretatur *septimus puteus*, id est Ecclesiam, redundantem septiformi gratia Spiritus sancti; Juda, id est *confessionis*, vel *puteus satietatis*, quia habet Ecclesia doctrinalia præcepta vel fluentia ad satietatem, in quibus, ut ait quidam, agnus potest ambulare, et elephans natare. Inde initialis et lactea doctrina proponitur rudibus, perfectis autem solidus cibus. Reliquit ibi puerum suum, id est pueriles actus et peccata quibus pueri nutant, tetendit quocunque eum voluntas ferret. Quod uniuscujusque qui peccata sua vult redimere, significat deliberationem, ut hoc genus vivendi aggrediatur, sed tandem vadit in desertum, id est deserit mundum: via unius diei. Tres sunt (*Exod. iii*) diætæ, quas ibunt qui Domino sacrificaturi sunt, quia omne quod Domino offerimus, in nomine sanctæ Trinitatis debet fieri. Prima diæta est incipere, secunda facere, tertia perficere vel perseverare. Vel prima declinare a malo, secunda facere bonum, tertia inhabitare vel permanere in sæculum sæculi, ut dicatur de prima: « Quiescite agere perverse (*Isa. i*); » et: « Qui furabatur, jam non furetur (*Ephes. iv*). » De secunda: « Discite bene agere (*Isa. i*) »; et « Induite novum hominem (*Ephes. iv*). » Tertia vero diæta est bonum consummare, de qua dicitur: « Ascensiones in corde suo disposuit (*Psal. lxxxiii*); » et in Canticis: « Quæ est ista quæ ascendit per desertum? » (*Cant. iii*). De his tribus diebus dicitur in Evangelio: « Petite et accipietis, quærite et invenietis, pulsate et aperietur vobis (*Matth. vii*). » Elias qui habet formam pœnitentis, unam diætam tantum processit. Unde et consedit quasi meditans.

Notandum quod tres sunt recordationes peccati: prima afficiens et delectans, quæ mala est; secunda exasperans, quæ pungitiva seu conjun-

ctiva dicitur: hæc utilis est; tertia gloriosa, quæ perfectorum est. Affectuosa id est afficiens peccati recordatio est, quando homo afficitur desiderio et delectatione peccandi, quando recogitat ad ollas carniarum Ægyptiarum, quam deliciose et suaviter vixerit, et quam arduum sit iter quod aggressus vel cursorus sit. Recordatio pungitiva vel compunctiva dicitur, quando reminiscitur quam sordide et vagitiose vixit, non ut ad priora redeat, sed ut digne ea defeat, et semper coram se statuat. Unde dicitur: « Peccatum meum coram me est semper (*Psal. i*), » ad modum alicujus qui novellat agrum, arbusta quidem resecat, sed de agro non aufert, imo reponit et sternit super agrum, et incendit ut ager habilior sit ad celebrandum et fructificandum, secundum illud: « Calcavit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis (*Psal. xxxviii*). » Tertia recordatio peccati gloriosa est, quando homo remeditans quis fuerit, qua gratia de lacu miseræ et de luto facis liberatus sit gratias agit Deo, dicens: « Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam (*Psal. cxiii*). » et cum Israelitis de Ægyptia servitute liberatis gratulabunde decantat: « Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est (*Exod. xv*) »; et cum Zacharia: « Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ (*Luc. i*). » Elias igitur viam unius diei processerat compunctiva recordatione præterita reminiscens, et sub umbra juniperi sedens (*III Reg. xix*), quæ est arbustula humilis et spinosa, significans compunctionem et amaritudinem pœnitentiæ. Unde ex lassitudine et tristitia obdormivit, quia insensibilis mundo, et tanquam mortuus fieri debet, quem prioris vitæ lædet. Unde et Elias ait: « Sufficit mihi, Domine, tolle animam meam (*ibid.*), id est animalem vitam. Qui sic obdormierit, Angelus magni consilii excitat eum dicens: « Exsurge a mortuis, et illuminabit tibi Christus (*Ephes. v*). » Unde scribitur: « Ecce angelus Domini tetigit eum dicens: Surge, comede (*III Reg. xix*). » Tactus iste est animi non corporis, spiritus non carnis, rationis non sensualitatis, interioris hominis non exterioris. Iste angelus dormientes discipulos excitavit dicens: « Quid dormitis? Non potuistis una hora vigilare mecum? » (*Luc. xxii*.) Et ecce ad caput ejus subcinericius panis et vas aquæ. De interioris hominis capite est sermo, id est de mente. Panis subcinericius, qui exsufflandus est et tergendus, significat asperitatem victus, quo utuntur pœnitentes: de quo David ait: « Cinerem tanquam panem manducabam (*Psal. ci*); » vas aquæ, lacrymosam compunctionem, quæ est aqua abluens et reficiens.

Cujus compunctionis mensura per vas significatur, quia juxta modum culpæ erit mensura pœnæ sicut dicitur: « Potum dabis nobis in lacrymis: in mensura (*Psal. lxxix*); » et « Exitus aquarum deduxerunt oculi mei (*Psal. cxviii*). »

Comedit ergo et bibit, et rursus obdormivit, scilicet in pace et quietâ mentis tranquillitate. Et denuo reversus angelus Domini tetigit eum, dixitque illi : « Surge (*III Reg. x*), » id est ad superna te subleva, qui et ad discipulos : « Dormite jam, et requiescite : sufficit (*Marc. xiv*). » Comede, id est præliba et gusta de interna dulcedine. Non determinatur quid comederint, quia gustus illius dulcedinis indicibilis est, imo inexcogitabilis; acquiri potest, æstinari non potest. Huic grandis via restat, id est charitas, quæ in mensa est, adeo quod Deum ad hanc vallem lacrymarum inclinavit ut se exinaniret. Grandis perfectio, quæ hominem usque ad Dei dexteram sublimavit. Qui in hac via pede inoffenso incesserit potest dicere : « Transivimus per ignem (*Psal. lxxv*), qui consumit solida, constringit et dissilire facit, id est adversa, et per aquam quæ mollit, id est prospera. Notandum quod tribus modis dicitur panis : Panis purgatorius cum amaritudine, quem comedunt initiantes, quem significat panis subcinericius quo reffectus est Elias. Panis consolatorius cum dulcedine : unde dicitur : Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam (*Psal. cxviii*). » Hoc vescuntur proficientes, quod significatur per hoc quod denuo comedit Elias. Panis solitarius cum fortitudine est charitas robusta et perfecta in cuius fortitudine ambulavit, xl diebus et xl noctibus, id est per impletionem decalogorum et quatuor Evangeliorum ad montem Dei Horeb. Horeb, solitudo vel conversus in vitam monasticam vel in eremum significatur, secundum illud : « Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo et requiescam ? (*Psal. lxxv*). »

De verbis Sapientiæ : « Transite ad me. »

« Transite ad me, omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini, » ait Sapientia (*Eccl. xxiv*). Fidelis sermo et exhortatorius, alacri devotione suscipiendus. Duæ sunt viæ maximæ inter se distantes : una quæ separat et seducit a Deo, altera quæ revocat et reducit ad Deum. In illa mundi amatores spatiantur, et errantes per devia exspatiatur; per hanc Christo duce et comite contemptores sæculi, de luto Ægypti ad quietem et repromissam terram viventium feliciter ingrediuntur. Sunt etiam duæ concupiscentiæ : una culpabilis, altera laudabilis. Culpabilis est quæ nos immergit sæcularibus et carnalibus desideriis. Laudabilis duplex est. Una est ex privilegio naturæ; altera ex talento gratiæ. Naturalis est concupiscentia qua unusquisque amat et appetit, quamvis diversa via omnes ad idem tendant, alii per divitias, alii per honores, alii per magnificentiam et amplitudinem nominis, alii per voluptates, sicut dicit Boetius. At illi falluntur et errant. Ista affectio est amor extraneus de longe olfaciens bonum, sed non contemplans e vicino suavitatem illius. Bonum enim naturæ est, non reparatio gratiæ. Illa altera quam gratia confert est qua etiam

A vera et æternâ bona affectantur, quando fidelis omnibus transitoriis calcatis in solum Deum suspirat, hunc sinit, hunc esurit, hunc cogitat. Est ergo trans-eundum de amore temporalium ad amorem æternorum, sicut transit Moyses, qui vidit rubum ardere, nec comburi (*Exod. v*). Obstupuit quidem primo qui prius sensit alium ignem, scilicet amorem Æthiopiæ suæ, id est prius flagrabat ardore concupiscentiæ, qui offuscat amatores suos; sed viso quod rubus ardebat nec consumebatur, ait : « Transibo et videbo visionem hanc magnam (*ibid.*), sicque transivit ad ignem divini amoris. Hic transitus non fit nisi gratia Dei. Quæ una secundum affectus suos triplex esse dicitur : Prima initiat ut vocemur et simus initium creaturæ ejus; secunda provehit ut B justificemur; tertia consummat ut glorificemur. Prima dicitur beneplacitum, secunda meritum, tertia præmium. De prima dicitur : De plenitudine ejus omnes accepimus (*Joan. i*); » de duabus reliquis : « Gratiam pro gratia (*ibid.*). » id est pro merito temporalis militiæ, præmium æternæ gloriæ. Felix hic transitus quo transitur ad sapientiam. Quisquis sic transire incepit, caveat summopere, ne ad modum uxoris Loth retro aspiciat; qui jam manus misit ad aratrum, videat ne ad naufragium redeat, de quo nudus evasit; nec ad ignem de quo semivivus exivit, nec ad latrones quibus semivivus relictus miserante Samaritano reductus est; ne miles Christi jam raptò cælo ab ipso introitu revocetur, velut canis ad vomitum, sus ad volutabrum.

C « Transite ad me, omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini. » Tres sunt generationes, carnalis, sæcularis, spiritualis. Carnalis generatio est quam homo ex se genuit, opera scilicet immunda ac scurrilia, et cætera, quæ sunt fructus malæ arboris. Sæcularis generatio est in acquisitione prædiorum, in celsitudine potentiæ et extensione nominis, sicut dicitur : « Vocaverunt nomina sua in terris suis (*Psal. xlviii*). » Istæ generationes, ut dicit Origenes, non sunt ex Israelitica nobilitate. Hi sunt laquei diaboli, retia Christianæ animæ, machinæ adversarii, quæ virtutum muros concutiunt. Spiritualis vero generatio est, de qua dicit Apostolus : « Fructus spiritus est charitas, pax, gaudium in Spiritu sancto, etc. (*Gal. v*). » Quæ sunt fructus bonæ arboris. Hoc semine hæreditamus terram viventium. Hi sunt masculi nostri, quos superstes Pharao usque in hodiernum diem nititur extinguere affligens nos luto, id est immundis operibus et paleis, id est levitate cogitationum, quibus quasi vento circumferimur. Unde Psalmista plangit dicens : « Quandiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem (*Psal. xii*). » Transite, inquit. Duo sunt quæ faciunt muros inter nos et Deum : Superfluous amor nostri, et vanus amor sæculi. De hoc muro dicit Propheta : « In Deo meo transgrediar murum (*Psal. xvii*). » Transiliri potest murus hic in præsentem, destrui non potest penitus. Tribus modis destruitur peccatum ut non regnèt, ut non

sit, aut esse non possit. At non regnet, potest hic A in vestro mortali corpore (Rom. vi), & duo alia scilicet ut non sit nec esse possit, erunt in futuro.

DOMINICA UNDECIMA.

Secundum Lucam.

« Dixit Dominus Jesus ad quosdam, qui in se confidebant tanquam justi, et aspernabantur ceteros, parabolam istam: Duo homines ascenderunt in templum ut orarent, unus Pharisæus et alter publicanus, etc. (Luc. xviii). » Ascenderunt, inquit, quia ascensus templi xv graduum erat. Diligenter ostendit non ex operibus esse gloriandum, sed humiliter in gratia confidendum. Publicanus pertinet ad humilitatem Ecclesiæ, Pharisæus ad nequitiam superbiæ.

« Pharisæus stans hoc apud se orabat: Deus, gratias tibi ago quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut et hic publicanus. » Quatuor sunt species quibus omnis tumor arrogantium demonstratur. Cum autem bonum a semetipsis habere existimant, aut si desuper datum credant pro meritis suis datum sibi, aut cum jactant habere quod non habent, aut despectis ceteris singulariter volunt videri habere quod habent, ut iste Pharisæus. Unde absque bona actione de templo discessit, quia publicano se jactanter prætulit.

« Jejuo bis in Sabbato; decimas de omnium quæ possideo. » Ezechiel dicit animalia sibi ostensa fuisse oculis plena (Ezech. i), quia sanctorum actio undique debet esse circumspicua. Sed nos sæpe, dum aliis rebus intendimus, alias negligimus. Pharisæus ad abstinentiam, ad misericordiam oculum habuerat, sed ad humilitatis custodiam non habebat. Et quid prodest civitatem custodiri, si unum foramen relinquitur, unde ab hostibus intretur.

« Et publicanus a longe stans volebat nec oculos ad cælum levare, sed percutiebat pectus suum dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. » Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo, id est ad comparationem illius, vel plusquam ille, quia ille apud se de operibus, hic vero apud Deum ex fide justificatus est. A longe stare nec oculos levare indicia sunt humilitatis quam Deus de prope aspicit. Iste conscientiam premit, sed spem sublevat; pectus percutit pœnas de se exigens, ut Deus parcat; confitetur ut Deus ignoscat; ignorat Deus quod iste agnoscit. Fundere autem pectus quid est, nisi arguere quod latet in pectore, et evidente pulsu occultum castigare peccatum? Typice Pharisæus Judæorum est populus, qui ex justificationibus legis extollit merita sua, et superbiendo recedit. Publicanus vero gentilis, qui humiliter peccata sua confessus, appropinquat Deo et exaltatur.

« Quia omnis qui se exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. » Et de utroque populo præfatio et de omni superbo vel humili recte potest in-

telligi, sicut et illud quod alibi legimus: « Ante ruinam exaltabitur cor, et ante gloriam humiliabitur (Prov. xvi). » Quapropter et de verbis elati Pharisæi quibus humiliari meruit, possumus ex diverso formam humilitatis, qua sublimemur, assumere, ut sicut ille, consideratis et peiorum vitiis et suis virtutibus, est elatus ad ruinam, ita nos, ut nostra solum pigritia, sed et meliorum virtutibus inspectis humiliemur ad gloriam, quatenus unusquisque hæc apud se supplex ac submissus obsecret. Deus omnipotens, miserere supplici tuo, quia non sum sicut innumeri servi tui contemptu sæculi sublimes, justitiæ merito gloriosi, castitatis laude angelica nitidi, velut etiam multi illorum qui post flagitia publica penitendo tibi meruerunt esse devoti. Qui etiam si quid boni tua gratia largiente fecero, quo sine hæc faciam, quæ a te districtione præsentem ignoro. Sed prætereundum non est quid sit quod legitur, quia Salomon ad honorem Domini templum ædificaverit, ad quod xv gradibus ascendebatur et hoc non valet a mysterio. Templum enim illud præfigurabat templum illud quod in cœlesti Hierusalem ædificat Dominus ex vivis lapidibus: ad quod quasi xv gradibus ascenditur. Quindecim enim numerus est, et constat ex septenario et octonario. Septenarius vero hæc terrena significat, quæ voluntur septenario numero. Quibus spretis et contemptis ascenditur ad templum Domini per octogenarium numerum, id est per cœlestia, quæ per octo beatitudines acquiruntur. Vel quia sunt septem criminalia vitia, possunt intelligi per septenarium numerum; quæ quisque debet contemnere qui ad templum Domini vult ascendere, quomodo debet ascendere per octo beatitudines, quæ intelliguntur per octavum numerum.

Expositio de eodem.

« Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum (Psal. xxxi). » Qui hic peccata sua lacrymis abluit, elemosynis redimit, hic Dominus ea in futuro non imputabit, quia ipsemet ea hic puniens damnavit. Qui autem non cogitat quid jam fecerit, sed quid adhuc facere possit, hic provocat Dei vindictam, quia « qui diligit iniquitatem, odit animam suam (Psal. x). » Et qui animam suam odit, Deum utique odit; hujus iniquitas invenietur ad odium. Sunt plerique in peccatis sordidi qui se justos reputant, et alios velut peccatores damnant. Horum pervaciam Dominus hodierno evangelio reprimit, ab eis autem despectos ad spem veniæ erigit. Narrat quippe duos in templum Hierosolymis causa orationis ascendisse: unum Pharisæum, scilicet Judæum clericum, alium publicanum fuisse (Luc. xviii)

Pharisæus altare appropinquans, manus et oculos a. l. cælum elevans, Deo grates retulit, quod aliis hominibus dissimilis fuerit, qui raptores, injusti, adulteri forent, ut ille publicanus qui retro astaret; bis in hebdomada jejunaret, decimas omnium rerum suarum daret. Publicanus autem in angulo quodam latebat, et oculos ad cælum levare non audebat; pectus tantum percutiebat, Deum sibi propitium fieri petebat. Deinde dicit Dominus quod peccata confitens descenderit justificatus, facta autem sua jactans abierit reprobatus, quia omnis se exaltans humiliabitur, et se humilians exaltabitur. Ideo, dilectissimi, cum ad orationem convenitis, non bene facta vestra jactare, nec alios damnare, sed vos ipsos accusare, alios omnes justos reputare debetis. Animas vestras in conspectu Dei humiliare, ipsum ore et corde invocare, et in die tribulationis vos liberabit et super inimicos vestros exaltabit. Prohibete linguam vestram a malo, et labia vestra a dolo, quia ex verbis suis quisque justificabitur, et ex verbis suis condemnabitur. Qui ita orat sicut Dominus docuit, hunc Dominus exaudiet; qui vero aliter orat, hujus oratio in peccatum flet. Vitæ necessaria et gaudia æterna petite, et dabit vobis Pater utraque. Multi orant, et non impetrant; sed oratio eorum erit execrabilis, quia aurem suam avertunt a clamore pauperis. « Non enim omnis qui dicit ei: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris ejus, ipse intrabit in regnum cælorum (*Math. vii*). » Voluntas Patris est ut in nobis peccantibus dimittamus, et rebus nostris opem indigentibus feramus. Per hæc petitiones cordis nostri impetrabimus; per hæc regnum cælorum intrabimus.

Per duos homines qui in templum ascendisse leguntur, duo populi, Judaicus scilicet et gentilis, intelliguntur. Pharisæus qui ad altare accedebat, est Judaicus populus, qui sanctuarium et arcam habebat. Hic merita sua in templo replicat, quia de observantia legis in mundo se jactat. Non erat sicut cæteri hominum, quia circumcissione discretus erat a populis nationum. Gentiles raptores erant, quia bona Domini quasi per vim rapiiebant, dum ei de collatis beneficiis debitum servitium non reddebant. Injusti exstiterant, dum Creatore spreto, creaturam colebant. Adulteri erant, dum vero sponso Deo deserto, cum dæmonibus se polluebant. Judæi quoque raptores erant, qui sibi merita justorum usurpabant. Rapina namque est laudem velle justis habere, et sanctitatem justis imitari nolle. Unde scriptum est: « Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo (*Philipp. ii*). » Quam æqualitatem dum primus homo rapere voluit, a beatitudine corruit. Injusti exstiterant, dum nec Deo sua, nec homini sua solvebant. Adulteri fuerant, dum lege, nobili sponsa abjecta, cum idololatria se commaculabant. Per septimanam omne tempus intelligitur, quod septem diebus volvitur. Bis in hebdomada jejunit qui opere et voluntate malum declinat. Deci-

mas dat omnium quæ possidet qui decalogum legis per decem sensus corporis implet. Quinque namque duplicata decem faciunt, ut duo oculi, duæ aures, etc. Sed Judæi malum actu et voto operabantur, præcepta Dei cunctis sensibus transgrediebantur. Publicanus qui a longe stabat, est gentilis populus, qui a cultu Domini procul erat. Oculos ad cælum non levabat, quia terrenis tantum inhiabat. Pectus percutiebat, dum errorem suum per pœnitentiam desiebat. Et quia se per confessionem humiliabat, Deus illum per veniam exaltabat.

Et nos ergo, charissimi, a longe stemus, ut nos Dominicis sacramentis et sanctorum consortio indignos judicemus. Oculos ad cælum non levemus, ut nos indignos cælo reputemus. Pectus tundamus, ut commissa fletibus puniamus. Ante Deum proci-damus, coram Domino qui fecit nos ploremus, ut ipse planetum nostrum in gaudium convertat, et scisso sacco tristitiæ, lætitiæ nos induat. Non simus raptores, quia rapaces regnum Dei non possi debunt (*I Cor. vi*). Nullius rem concupiscamus, nullius laudem meritis nostris indebitam nobis ascribamus, quia hæc facientes erunt raptorum consortes. Non simus injusti, quia iniqui regnum Dei non consequentur. Deum diligamus, proximis nostris necessaria impendamus. Non simus adulteri, quia fornicatores et adulteros judicabit Deus. Rectam fidem servemus, ad nullam hæresim declinemus, quia hoc spiritualis fornicatio appellatur, et Deus perdet omnem qui ab eo fornicatur. Bis in hebdomada, scilicet iv et vi feria jejunemus, quia si hoc fecit Pharisæus, multo magis nos facere debemus. Et si cibus minime abstineamus, cor a mala voluntate, manus a prava actione contineamus. Decimas omnium rerum nostrarum Deo demus, quia si hoc fecit Judæus, multo magis debet hoc facere Christianus.

Non solum, charissimi, sacri apices ad vitam æternam nos ducunt, sed etiam gentilium litteræ nos instruunt: de quibus quædam ad ædificationem præferenda sunt. Et ut nemo inde scandalizetur, sacra auctoritate exemplificetur. Filii quippe Israel Ægyptios spoliaverunt, aurum, argentum, gemmas, vestes pretiosas tulerunt (*Exod. v*): quæ postea in donaria Dei ad conficiendum tabernaculum obtulerunt. Dum vero ipsi de Ægypto exierunt, omnia templa idolorum corruerunt. De Ægypto exeunt, et ad terram repromissionis tendunt qui hoc sæculum deserunt, et se ad sanctam conversationem transferunt. Tunc namque delubra dissolvuntur, quia ipsi qui templa vitiorum erant, a peccatis destruuntur. Jam enim Dei habitaculum esse incipiunt, et ideo malignus spiritus in eis manendi locum diutius habere non poterit. Qui Ægyptios despoliant, dum sæcularia studia in spirituale exercitium commutant. Ad faciendum tabernaculum ea offerunt, dum philosophica argumenta ad ædificationem Ecclesiæ proferunt. Aurum Ægyptiorum donant, dum per sæcularem sapientiam spiritalem di-

disciplinam ornant. Argentum Ægyptiorum offerunt, dum sæcularem eloquentiam ad utilitatem Ecclesiæ convertunt. Gemmas illorum donant, dum sententias bene prolatas ad exhortationem proximorum narrant. Vestes eorum offerunt, dum exempla gentilium ad imitationem fratribus referunt. In magna enim domo non solum vasa aurea et argentea, sed etiam ferrea et stictilia sunt necessaria (*II Tim. II*). Domus magna est Ecclesia. Vasa aurea et argentea, sunt sacræ auctoritatis volumina. Vasa ferrea et stictilia sunt sæcularium scripta ad exteriora necessaria. Sicut enim aurum per ferrum splendescit, sic sacra Scriptura per sæculares disciplinas fulgescit. Traditur etiam quod reversi a captivitate templum Dei reedificaverint per pecuniam quam apud Babyloniam acquisierint. Apud Babylonios captivi tenentur qui, a fide Catholica deviantes, apud hæreticos vel a sancto proposito apostatantes, apud sæculares in captione dæmonum habentur. Qui si Deo propitio ad Hierusalem, scilicet ad matrem Ecclesiam reverti fuerint, et utilia quæ foris didicerint, ad ædificationem proximorum protulerint, profecto templum Deo ex pecunia construunt, quam apud Babylonios lucrati sunt. In lege quoque præcipitur si populus civitatem obsideret, et aliquis puellam pulchram apud hostes conspiceret, ungues et crines ejus præscideret: postea uxorem duceret (*Deut. XXI*). Civitatem obsidemus dum aliquam per hæresim vel errorem gentilium scriptis vel disputatione impugnamus. Puellam pulchram apud eos conspicimus, cum aliquam sententiam bene ab eis prolatam invenimus. Cui debemus ungues et crines præscindere, et sic nobis conjugere, quia superflua et contra fidem posita debemus spernere; bene autem dicta, et fidei nostræ minime contraria ad instructionem fidelium libris nostris intexere.

Scribunt itaque philosophi quod mulier rotæ innexa jugiter circumferatur, cujus caput nunc in alta erigatur, nunc in ima demergatur. Rota hæc quæ volvitur est gloria hujus mundi, quæ jugiter circumfertur. Mulier rotæ innexa est, fortuna gloriæ intermixta. Hujus caput aliquando sursum, aliquando fertur deorsum, quia plerique multoties potentia et divitiis exaltantur: sæpe etiam egestate et miseriis humiliantur. Dicunt etiam quod quidam apud inferos damnatus per radios rotæ sit divaricatus; quæ rota sine intermissione ab alto montis in ima vallis feratur, et iterum alta repetens denuo relabatur. Ferunt etiam quod quidam ibi saxum in altum montis evolvat, ac pondus saxi volentem de vertice montis præcipitem pellat, rursusque miser saxum in altum revolvat. Tradunt iterum quod cujusdam jecur ibi vultur excedat, quod jam consumptum iterum recrudescat. Hæc quia sapiens ratio composuit, debet scire vestra dilectio quid velint. Is qui in rotæ vertigine de monte in ima præcipitatur, est ille qui de altitudine potestatis vel divitiarum in profundum haratri præceps rotatur. Qui autem saxum in montem evolvit, quod ipsum mox revolvit, est is qui

cum magna difficultate dignitates, vel quælibet cupita assequitur, et per eadem ad ima inferni demergitur. Cujus vero jecur vultur vescitur, et denuo revirescere fertur, est is de cujus cordis luxuria pascitur, et expleta concupiscentia, iterum foeda libido renascitur. In jecore enim est concupiscentia; vultur vero amat mortuorum cadavera. De hac peste iterum dicunt quod Medusa egregia forma plurimos ad amorem sui incitaverit: quæ omnes se intuentes in saxa commutaverit. De hujus facie se Perseus crystallino clypeo protexit, eamque falcato ense interemit. Hæc femina est luxuria quæ se formosam fingit per hominum pectora. Sed se insipientes in lapides commutat, quia corda libidinosorum per dilectionem indurat. Ab hac se Perseus crystallino clypeo protegit, quia vir fortis speculum virtutum intendens ab hujus intuitu vultum cordis avertit. Falcato ense eam interimit, quia timore æterni ignis eam a se abscedit. Unde legitur quod quidam Patrum parvulum filium in eremo nutrierit, quem adultum luxuria titillaverit. Pater autem jussit eum in eremum secedere et solum jejuniis orationibus xl diebus vacare. Expletis vero xx diebus vidit tetram et nimis fetidam mulierem nudam super se irruere, cujus fetorem ferre non valens cœpit a se repellere. At illa: « Cur, inquit, me interim exhorrescis, cujus amore tantum inardescis? Ego enim sum luxuriæ imago, quæ dulcis in hominum cordibus appareo. Et nisi patri tuo obedisses, sicut et alii, a me prostratus esses. » Ille ergo grates Deo retulit, qui eum a spiritu fornicationis eripuit. Multa alia exempla deducunt nos ad vitæ itinera.

Legitur quod quidam Patrum egressus, vidit quemdam Æthiopem in silva ligna succidentem, ac ligata levare tentantem. Quæ dum viderentur gravia, dissolvens auxit onera. Et cum tunc magis essent onerosa, addens fecit ea importabilia. Quæ dum tollere nititur, a pondere opprimitur. Ille autem progressus vidit ubi quidam aquam in vas fundebat: quæ infusa subitus effluebat, quia vas fundum non habebat. Alterius progreditur, et ecce duo viri portæ civitatis appropinquabant, qui lignum transversum ante se ferebant, et neuter alteri volens cedere ambobus foras remanebant. Æthiops qui auget onus lignorum est is qui semper cumulat pondus peccatorum. Et cum vix sufficeret tempus ad emendanda transacta, semper infelix non cessat addere recentiora, usque dum desperationem incidens poenitentiam non meretur, sed mole criminum in mortem deprimitur. Ille autem qui aquam vasi fundo carenti immittit, est is qui elemosynas vel alia aliqua bona committit, sed ea per immunditiam vel alia vitia amittit. Unde scriptum est: « Congregavit pecuniam, et misit eam in saccum pertusum (*Agg. I*). » Pecuniam in saccum pertusum congregat qui bona quidem perpetrat, sed ea pravis operibus coinquinat. Qui vero ligna ferebant transversum, sunt hi qui ferunt grave jugum superbiæ. Qui dum alterutrum cedere nolunt, portam cœlestis civitatis ingredi non potest.

runt. Qui autem suave jugum Domini cervicibus suis imponunt, et leve onus tollunt, hi portam supernæ urbis intrabunt. Ad hanc, charissimi, toto corde suspiremus, totis viribus properemus, quatenus puteum non habentem evadamus, et hostiam laudis Domino in atriis Hierusalem sacrificare valeamus. Ubi oculus non vidit (*I Cor. II*).

De verbis David: « Ascensiones in corde. »

« Ascensiones in corde suo disposuit, etc. (*Psal. LXXXIII*). » Homo tres descensorios gradus ruinæ incurrit. Primus est propriæ voluntatis præsumptio; secundus, carnalium illecebrarum abusio; tertius, fallax temporalium affectatio. Eadem via qua descendit, ascendere debet reciprocis gressibus; sed concurso ordine, ut primus gradus sit ascensionis sæcularibus abrenunciare; secundus, carnem mortificare; tertius, propriam voluntatem abjicere. Istæ sunt tres diætæ, quibus ad Christum redimus. Unde Moyses: « Viam, inquit, trium dierum ibimus in desertum, ut sacrificemus Domino (*Exod. III*). » Sed abrenuntiantibus sæculo, et ad Christum redeuntibus, confessio pura et fidelis agenda est. Unde Apostolus: « Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere (*II Tim. I*). » Peccator alius vero corde fideli sermone peccata constitetur. De quo dicitur: « Beati quorum remissæ sunt iniquitates (*Psal. XXXI*). » Alii sunt qui se excusant. De quibus Dominus per prophetam: « Plui, inquit, super civitatem unam: et super alteram non plui (*Amos. IV*). » Hoc est devotam animam per verbum doctrinæ compunctam irrigavi, duram et obstinatam in peccato reliqui. Alii partem de peccatis suis constituentur, de quibus pars quam constituentur compluta est verbis doctrinæ vel confessionis, et pars incompluta remanet. Præcepit Deus filiis Israel, ut ingredientibus terram repromissionis, hostes omnes interficerent (*Josue XXVI*). « Si qui remanserint, inquiens, erunt vobis quasi clavi in oculis, et quasi lanceæ in lateribus vel in costis (*Num. XXXIII*). » Per confessionem enim de Ægypto, id est de mundo egredientes, terram repromissionis ingredimini, id est cœlestem patriam; si vitia usque ad unum occidimus, quæ superfuerint, erunt nobis quasi clavi in oculis, et quasi lanceæ in costis. Hoc est impedimenta bonæ intentionis sive tormentum in conscientia, ut per hæc et fortia virtutum dissipentur opera, quibus infirmiora nostra quasi costis interiora contexta muniuntur. Sed oportet scire qua via et quo viatico utendum sit. Transeundum igitur est per Jericho, id est per defectum hujus vitæ. Jericho enim luna interpretatur. Et sicut luna nunc cava, nunc plena cernitur: ita hic alii pauperes, alii divites. Hæc mystica Jericho septem muris munita est (*Josue VI*). Quorum primus est superbia, acedia, et cætera vitia sibi cohærentia, secundus invidia, tertius ira, quartus tristitia, quintus avaritia: singulæ cum cohærentibus sibi vitiis et peccatis. Et hæc quidem vitia sunt animæ; alia vero duo sunt cor-

poris, gastrimargia et luxuria. Hæc omnia præcipiuntur mortificari volentibus intrare et pervenire ad terram repromissionis; nec intrabit quis nisi transeat Jericho per locum sibi oppositum ingrediens, quia destructa superbia humilitati sit ingressus. Invidiæ charitas, iræ patientia, luxuriæ castitas, avaritiæ largitas, gastrimargiæ abstinentia opposita est. Hæc ergo via est, qua ad cœlestem patriam tendimus. Viaticum est corpus et sanguis Domini. Quo qui caret, ad destinatum locum non pervenit, aut magis inde discedit.

Sed quia quidam mendicant quibus non datur, ait Salomon: « Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo æstate, et non dabitur ei (*Prov. XX*). » Quod est dicere: Propter hoc sæculum reprobis quisque bonis actibus exerceri noluit; mendicabit ergo in ultimæ diei claritate stipem salutis æternæ, et non dabitur ei. Hiems enim præsens sæculum intelligitur, ubi, quia abundat iniquitas, refrigescit charitas (*Matth. XXIV*); æstas autem dies judicii, ubi electis quasi bonis operariis de agricultura sua messis perpetuæ salutis redditur.

De jactantia.

Tam in dictis quam in factis est cavenda jactantia: stenda est tamen ruina velle sibi quemquam magis quam Deo placere, et laudem ab hominibus comparare. Vanus et erroris est animus plenus famam appetere, et ad capiendam terrenam laudem studium dare. Circumspice temetipsum, o homo! nihilque tibi arroges quæ in te sunt præter peccatum. Non declinat ad dexteram qui non sibi, sed Deo tribuit bona quæ agit, neque ad sinistram se vertit qui de divina indulgentia peccandi licentiam non præsumit. Hoc est quod Propheta ait: « Hæc via: ambulate in ea, neque ad dexteram, neque ad sinistram (*Isa. XXX*). » Verum est quod natura expectat delectari in laudibus, sed tunc recte, si in Deo, non in se, quisque laudetur. Sicut scriptum est: « In Domino laudabitur anima mea (*Psal. XXXIII*). » Sæpe vanam gloriam contemnendo in aliud genus elationis inciditur, dum in se quisque gloriatur pro eo quod contempserit ab hominibus laudem. Quibusdam concessum est tantum bene agere, et fructum boni operis non habere, quem ipsi sibi auferunt per studium humanæ jactantiæ. Semper suam aspiciant fœditatem qui vanæ gloriæ favores diligunt, et perdidisse bonum se opus doleant, quod pro humana ostentatione fecerunt. Amator vanæ gloriæ unde possit semper laudari agere non quiescit, et subinde illi vires vanitatis pravus appetitus auget. Boni operis inchoatio non debet palam citius ad hominum cognitionem venire, ne dum boni inchoatio humanis oculis reseratur, a virtute perfectionis inanescat coëptio sanctitatis. Ante maturitatis enim tempus messes florentes cito pereunt, semina quoque inutilia fiunt. Virtutes sanctorum per ostentationis appetitum dominio immundorum spirituum subjiciuntur. Sicut Ezechias rex, qui divitias suas Chaldæis per jactantiam prodidit, et propterea perituras per pro-

phetam audivit, ut significaret Dei servum virtutes suas, dum per vanæ gloriæ studium prodiderit perdere, et statim dæmones suorum operum dominos facere, sicut ille per ostentationem Chaldæos rerum suarum dominos fecit (*Isa. xxxix*). Optima est illa discretio, ut et nota sint opera nostra ad audiendam Dei gloriam, et occulta pro vitanda laude humana. Ille enim debet publicare bona quæ agit, qui tam perfecta humilitate fundatus est, ut nulla jam elatione contingatur. Nam is qui se intelligit adhuc, amore laudis pulsari, facta sua bona in occulto agat, ne forte quod egerit perdat. Interdum viri sancti dum cupiunt funditus suam mutabilitatem corrigere, aliquando tanguntur timore elationis suæ, conscii actionis suæ, sed ab hujus abreptionis malo humilitatis compunctione purgantur. Viri sancti nonnunquam quosdam de se audientes instruunt, et tamen in his alta consideratione se custodiunt, nec dum alios a terrena intentione erigunt, ipsi in terrenæ laudis appetitu dimergantur. Quidam per incautam virtutum jactantiam relabuntur ad vitia, et quidam, dum vitiorum impulsu frequenter plangunt, de infirmitate validius per humilitatem convalescunt. Plerumque utile est arrogantibus deseri a Deo, quatenus suæ infirmitatis conscii ad humilitatem redeant, et humiles post casum existant. Nonnulli falsa opinione arrogantiae se esse perfectos existimant, dum non sint, quia obtestationibus innotescunt. Quanto quisque sit veritati vicinior, tanto longius se esse ab ea arbitretur. Hoc enim humilitatis est, quæ Deo hominem jungit. Cæterum jactantia oculos quibus Deus videri poterit dividit. Sicut solis radius tum conspicitur, acies oculi hebetatur, sic et qui immoderate altiora sibi scrutatur, ab intentione veri obtunditur. Sicut aquila ex alto ad escas collabatur, sic homo de alto bonæ conversationis per carnalem appetitum ad inferiora demergitur.

De compunctione.

Compunctio cordis est humilitas mentis cum lacrymis, exorians de recordatione peccati et de timore judicii. Illa est conversis perfecta compunctionis affectio, quæ omnes a se carnalium desideriorum affectus refellit, et intentionem suam toto mentis studio in Dei contemplationem deligit. Geminam esse compunctionem, qua propter Deum anima cujusque electi afficitur: id est vel dum operum suorum mala considerat, vel dum desiderio æternæ

vitæ suspirat. Quatuor esse qualitates affectionum, quibus mens justitæ salubri compungitur, hoc est memoria præteritorum facinorum recordatione futurarum poenarum, consideratione peregrinationis suæ in hujus vitæ longinquitate, desiderio supernæ patriæ, quatenus ad eam quantocius valeat pervenire. Quisquis peccatorum memoria compungitur ad lamenta, tunc Dei servus se visitari sciat per præsentia, quando id quod se amisisse recollit, interius erubescit, suoque judicio poenitendo jam punit. Nam tunc Petrus flevit, quando in eum Christus respexit. Unde et Psalmista: « Respexit, inquit, et commota est, et contremuit terra (*Psal. xvii*). » Gressus Dei sunt in corde hominis interioris, qua bona desideria surgunt, ut calcetur mala. Quando ergo ista in corde hominis fiunt, sciendum est tunc esse Deum per gratiam cordi humano præsentem. Unde se tunc magis homo acuere ad compunctionem debet, quando sentit et Deum interius operantem. Quo mens hominis justus ex vera compunctione rapitur, et qualiter infirmata revertatur. Degustata lucis magnitudine illum nosse posse qui jam aliquid exinde gustavit. Sunt qui nec ex vera cordis compunctione sui accusatores fiunt, sed tantum ad hoc se esse peccatores assignant, ut ex ficta humilitate confessionis, locum inveniant sanctitatis. Ex eo unusquisque justus esse incipit, ex quo sui accusator exstiterit. Multi autem contra semetipsos peccatores fatentur, et tamen semetipsos a peccato non subtrahunt. Magna justitiæ pars est seipsum nosse hominem, quia parvus est, ut ex eo divinæ virtuti subdatur humilior ex quo suam infirmitatem agnoscit. Bene se judicat justus in hac vita, ne judicetur a Deo damnatione perpetua. Tunc autem judicium de se quisque sumit, quando per dignam poenitentiam sua prava facta condemnat. Amaritudo poenitiæ facit animum et sua facta subtilius discutere, et dona Dei quæ contempsit flendo commemorare. Nihil autem pejus est, quam culpam agnoscere nec deflare. Duplicem debet habere fletum in poenitentia omnis peccator, sive quia per negligentiam bonum non fecit, seu quia malum per audaciam perpetravit. Quod enim oportuit non gessit, et gessit quod agere non oportuit. Ille poenitentiam digne agit qui reatum suum satisfactione legitima plangit, contemnendo scilicet hæc quæ deflendo gessit.

DOMINICA DUODECIMA.

Secundum Marcum.

« Exiens Jesus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ, quod est inter medios fines Decapoleos, etc. » (*Marc. vii.*) Decapolis est regio decem urbium trans Jordanem ad orientem circa Hippum et Pellam et Gadaram contra Galilæam.

Quod ergo dicitur, quia Dominus venit ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos, non ipsos fines Decapolis eum intrasse significat. Neque enim mare transnavigasse dicitur, sed potius usque ad mare venisse, et ad ipsum provenisse locum qui medios

finis Decapoleos longe trans mare positos respicit. Inter, id est contra. Vel Galilææ quæ est inter medios fines Decapoleos.

« Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur eum ut imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos in aurículas ejus, et expuens tetigit linguam ejus. Et suspiciens in cælum ingemuit, et ait illi : Ephphetha, quod est adaperire. Et statim apertæ sunt aures ejus, et solutum est vinculum linguæ ejus, et loquebatur recte. » Surdus et mutus est qui nec aures nec os aperit ad audienda verba Dei et pronuntianda. Prima salutis janua est, infirmum de turba seduci. Quomodo sit cum apprehendens Dominus mentem peccatis languidam, evocat a consuetis moribus, et provocat ad sua præcepta. Mittit digitos in aurículas, cum per dona sancti Spiritus aures cordis aperit ad intelligentiam. Exspuens Dominus linguam tangit ægroti, cum ad confessionem fidei ora catechizatorum instruit. Sputum namque sapor est sapientiæ. Unde illud : « Ego ex ore Altissimi prodivi (Eccli. xxiv). » Suspexit Dominus in cælum, ut inde mutis loquelam, surdis auditum, cunctis infirmis medelam doceret esse quærendam. Ingemuit ut daret nobis exemplum gemendi et pro nobis, et pro proximis. Ephphetha proprie pertinet ad aures. Unde et subditur : « Et statim apertæ sunt aures ejus. » Hic notatur utraque Redemptoris natura. Cælum suscepit ut homo, curat ut Deus. Qui sic curatur, bene potest dicere : « Domine, labia mea aperies, et os meum annuntiabit laudem tuam (Psal. L). »

Aliter. Genus humanum tanquam unus homo varia peste assumptus in protoplasto cæcatur, dum videt; surdus fit, dum audit; dum odorat, emungitur; obmutescit, dum loquitur; mancus fit, dum manum erigit; incurvatur, dum erigitur; hydropicus fit, dum concupiscit; claudus, dum progreditur; lepra suffunditur, dum nudatur; dæmone impletur, dum divinitatem appetit; moritur morte, dum audacter excusat. Patriarchæ autem et prophetæ incarnationem desiderantes misericordiæ manum precantur imponi. Semper a turbulentis cogitationibus et actis inordinatis sermonibusque incompositis quasi de turba deducitur, qui sanari meretur. Digni qui in aures mittuntur sunt verba Spiritus sancti, de quo dicitur : « Digitus Dei est hic (Exod. viii), » et : « Opera digitorum tuorum sunt cæli (Psal. viii). » Sputum de capite descendens est sapientia ex Patre, quæ solvit labia humani generis, ut dicat : « Credo in Deum Patrem, » etc. « Suspiciens in cælum ingemuit », id est gemere nos docuit, et in cælum thesaurum nostri cordis erigere, quod post compunctionem a frivola lætitia carnis purgatur, ut dicitur : « Rugiebam a gemitu cordis mei (Psal. xxxvii). » Aperiantur aures ad hymnos et cantica, et psalmos. Solvitur lingua, ut eructet verbum bonum, quod non possunt minæ nec verba cohibere. Unde Paulus : « Ego vincitus

A sum ; sed verbum Dei non est alligatum (II Tim. ii). »

« Et præcepit eis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, et eo amplius admirabantur, dicentes : Bene omnia fecit; et surdos fecit audire et mutos loqui. » Non in virtutibus gloriandum esse docuit, sed in cruce et humiliatione. Humilitas enim præcedit super gloriam. Ordo verborum est : Quanto autem eis præcipiebat, tanto plus prædicabant. Civitas enim in monte posita undique circumspecta abscondi non potest (Matth. v). Sciebat igitur qui omnia novit ante quam fiant quia magis prædicarent, sed hoc præcipiendo voluit pigris ostendere, quanto studiosius quantoque frequentius prædicare debeant quibus jubetur ut prædicent, quando quidem illi qui prohibebantur, tacere non poterant.

Expositio Gregorii de eodem.

GREGORIUS : « Audivimus verba Dei. Si facimus, et tunc ea recte proximis loquimur, cum prius ipsi fecerimus. » Quod bene Marcus evangelista confirmat cum factum Domini miraculum narrat, dicens : « Adducunt enim surdum et mutum, et deprecantur eum ut imponat illi manum (Marc. vii). » Cujus ordinem curationis insinuat, cum subdit dicens : « Misit digitos suos in aurículas, expuens et tetigit linguam ejus, et suspiciens in cælum ingemuit, et ait illi : Ephphetha, quod est adaperire : et statim apertæ sunt aures ejus et solutum est vinculum linguæ ejus : et loquebatur recte (ibid). » Quid est enim quod Creator ; omnium Deus, cum surdum et mutum sanare voluisset, in aures illius digitos suos misit, et expuens linguam ejus tetigit? Quid per Redemptoris digitos, nisi dona sancti Spiritus designantur? Unde cum in alio loco ejecisset dæmonium, dixit : « Si in digito Dei ejicio dæmonia, profecto pervenit in vos regnum Dei (Luc. xi). » Qua de re per evangelistam alium dixisse describitur : « Si ego in Spiritu ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei (Matth. xii). » Ex quo utroque loco colligitur, quod digitus Dei Spiritus sanctus vocatur. Digitos ergo in aurículas mittere est per dona sancti Spiritus mentem surdi ad audiendum aperire. Quid est vero quod expuens linguam ejus tetigit? Saliva nobis est ex ore Redemptoris accepta sapientia in eloquio divino. Saliva quippe ex capite defluit in ore. Cum ergo sapientia, quæ ipse est, dum lingua nostra tangitur, mox ad prædicationis verba formatur. Qui suspiciens in cælum ingemuit, non quod ipse necessarium gemitum haberet qui dabat quod postulabatur, sed nos ad Deum gemere qui cælo præsidet docuit, ut et aures nostræ per bona Spiritus aperiri, et linguam per salivam oris, id est per scientiam divinæ locutionis solvi debeat ad verba prædicationis. Cui mox « Ephphetha, id est adaperire » dicitur, « et statim apertæ sunt aures ejus, et solutum est vinculum linguæ ejus. » Qua in re notandum est quia propter clausas aures dictum est

« adaperire. » Sed cujus aures cordis ad obediendum A
 apertæ fuerint, ex subsequenti procul dubio etiam
 linguæ ejus vinculum solvitur, ut bona quæ fecerit,
 etiam facienda aliis loquatur. Unde et bene addi-
 tur, « et loquebatur recte. » Ille enim recte loquitur
 qui prius obediendo fecerit, quæ loquendo ad-
 monet etiam facienda. Aliter. Humani generis formam
 surdus ille et mutus habuit, quando Dominus ut
 sanaret per fines Decapoleos transivit. Decapolis est
 regio decem civitatum, et significat legem decem
 præceptorum. Per Decapolim Dominus transit, cum
 sub decalogo legis nasci voluit. Surdum et mutum
 ei adducunt, cum prædicatores genus humanum ad
 fidem convertunt, quod surdum erat, quia mandata
 Dei audire nolebat. Mutum erat, quia a laude Con-
 ditiois tacebat. Cui Dominus auditum reddidit, B
 dum ei ad intelligendas Scripturas sensum aper-
 ruit. »

De sacerdotibus et sæc ætutibus sæculi.

Populus ad fidem vocatus visibilibus sacramentis
 erat instruendus, ut per exhibitionem visibilium
 posset venire ad intellectum invisibilium. Nosse
 oportet Domini sacerdotes, qui hoc sacramentum
 contractant, modum et ordinem sacramentorum, et
 veritatem rerum significatarum. Alioquin dispen-
 satores sunt tantum mysteriorum (*I Cor. iv*) tan-
 quam cæci duces cæcorum, utilitatis tantum inde
 habituri quantum capiunt jumenta, quæ portant
 panes ad usus aliorum, licet divina gratia non de-
 serat sacramentum, quod per eos ad salutem alio-
 rum administratur. Attendant ergo Dominicorum
 sacramentorum dispensatores, quia Ecclesia Christi
 quotidie ex gentibus, operantibus iisdem sacramen-
 tis, aggregatur populus acquisitionis, cujus caput
 est Christus; per fidem generatur, per charitatem
 in virum perfectum nutritur, spe æternitatis in ead-
 em fide et charitate solidatur, et omnium sancto-
 rum administratione ad hunc finem refertur, ut in-
 telligat Ecclesiam Dei tanquam domum in fide fun-
 dari dilectione Dei et proximi, tanquam parietes bene
 sibi cohærentes superædificari, ejusdem altitudinem
 spe æternitatis gloriosissimæ cumulari. Hoc corpus
 Christi licet nativitate capitis sui consueto nascendi
 ordine subsecutum est, tamen hujus capitis nativi-
 tem in unitate subsecuturi, corporis quædam membra
 præcesserunt, patriarchæ scilicet et prophetæ, et
 multi justî qui prodigiis et præconiis multis nativi-
 tatem capitis et secuturi corporis præmonstrave-
 runt. Quod bene ostensum est in Jacob interioris
 populi typum habentem: qui ad ortum festinans
 manum præmisit, plantam fratris majoris natu
 manu tenens (*Gen. xxv*), hoc facto significans quia
 reprobato priori populo, cujus typum gerebat Esau
 (*Rom. ix*), nasciturus esset minor populus, Christia-
 nus videlicet, qui benedictionem Dei Patris æterna
 hæreditate possideret. Illius quippe Patris sacramenta
 sunt nostra documenta, quibus ille tanquam par-
 vulus est lactatus, et circa unius veri Dei cultum,

non post deos falsos vel alienos oberrantes occu-
 patus.

Unde ab initio sæculi omni ætate sacramenta
 Christi et Ecclesiæ celebrata sunt, quibus ille po-
 pulus nutriretur, et nostræ redemptionis modus in-
 sinuaretur. Nam prima ætate Adam de terra matre
 sine terreno patre homo ad imaginem Dei a Deo
 sexta die plasmatus est (*Gen. 1*), et in novissima
 ætate sæculi per Christum de terrena matre natum,
 sine terreno patre homo ad eandem imaginem Dei
 reformatus est. Ad cujus rei consonantiam eadem
 ætate de latere Adæ, qui erat forma futuri, Eva
 formata est, et per sanguinem de Christi latere ma-
 nantem cum aqua sanctificationis Ecclesia fabricata
 est. Secunda vero ætate mundi per octo animas a
 submersione diluvii, id est per arcam liberatas ead-
 em Ecclesia figurata est, quæ in spe octavæ, id est
 resurrectionis per aquas baptismi non sine auxilio
 ligni salutaris a submersione exuberantium tenta-
 tionum liberata est. Tertia denique ætate populus
 Dei ab Ægyptiaca servitute liberatus est, transit
 mare Rubrum, cedit mare virga percussus a Moysæ,
 præbet viam populo Dei. Hostes a tergo sequuntur
 et submerguntur, et hic repetita est baptismi per
 lignum salutaris consecuti sanctificatio. Nam ru-
 bet mare Rubrum, rubet et baptismus Christi san-
 guine consecratus. Hostes a tergo sequentes mo-
 riuntur, quia peccata præterita et præsentia per
 baptismum delentur. Dehinc in quarta ætate in illa
 terrena æterna Hierusalem claruit regnum David,
 Christi et Ecclesiæ regnum præfigurans: de cujus
 semine idem Christus natus est, in Ecclesia sua
 spiritaliter regnans et eam sibi obtemperantem post
 tempora gloriose coronans. Inde est quod qui in
 Sabbato sancto sunt baptizandi, quarta hebdomada
 quadragesimalis observantiæ, quæ continentia nobis
 arma ministrat, et quarta hebdomade feria cate-
 chizandi et exorcizandi deferuntur ad Ecclesiam:
 ibi audituri et instruendi qualiter contra spirituales
 nequitias sint pugnaturi, sed tamen usque in Sab-
 batum paschale baptismus eorum differtur, hoc at-
 tendente Ecclesia, quia qui ad agonem in præsentia
 vita vocantur, in spe futuræ quietis baptizantur.
 Sicut enim contra visibiles hostes pugnaturi, non
 antequam quarta, id est juvenili ætate eliguntur:
 sic in hac ætate pugnaturi validiores ad invisibiles
 hostes repellendos, sicque ad Christianam militiam
 sub typo hujus numeri electi Christianum nomen
 viriliter exerceant, et ut coronari mereantur, ab acie
 non recedant.

Post tempora vero regni Israel quinta ætate in
 choante propter perversitatem prætaxati populi ca-
 ptivante Babylonis rege transnigravit idem populus
 in Babyloniam, et qui confusio servierat volunta-
 rius regi Babylonis, quod interpretatur *confusio*,
 servivit invitus. Post lxx annos faciente Christo
 Cyro reversus est idem populus, sicut prædixerat
 primo Isaac, deinde Jeremias. Quod bene ad statum
 pertinet Ecclesiæ, quæ post hujus sæculi finem quæ

septenario numero volvitur dierum, post multas angarias quas passa vel passura est sub regibus hujus spiritualis Babylonæ, in cœlestem Hierusalem reversa est, nulli ulterius confusioni servitura. Unde dicit Apostolus : « Vanitati creatura subjecta est non volens, sed propter eum qui subjecit eam in spe, quoniam et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis hujus in libertatem gloriæ filiorum Dei (Rom. viii). » Per hæc tempora omnia non defuerunt viri justi, futuræ Ecclesiæ membra; non defuerunt cuique tempori congrua sacramenta tanquam populi nutrimenta. De quibus possent multa recitari, nisi studeremus brevitati. Ad ultimum sexta ætate de Virgine natus est Christus, sicut sexta die de terra virgine plasmatus est protoplastus. Hic Christus finis est legis, et veritas et plenitudo omnium qui præcesserant in umbras sacramentorum. In plenitudine temporis, sicut dictum est, natus est Christus, crevit, ad virilem ætatem pervenit, tricesimo vitæ suæ anno (sicut tradunt evangelistæ) a Joanne baptizatus est, non quia indignus, sed quia ejus vita Christianis disciplina morum fuit. Dehinc elegit apostolos, prædicavit Evangelium, crucifixus est, dans nobis exemplum humilitatis et patientiæ, tertia die resurrexit, in quo membra sua resurrectionis suæ spe confirmavit proxime cœlos ascensurus, discipulos quid agere deberent admonuit, dicens : « Ite, docete omnes gentes, prædicite omni creaturæ. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit (Marc. xvi). » Hic paucis verbis docemur sacerdotes Domini apostolorum successores et vicarios, de quibus dicitur : « Pro patribus tuis nati sunt tibi filii (Psal. xlii) : » qualiter debeant rudes populos terreni hominis imaginem adhuc portantes catechizare, qualiter in novitatem et Christi conformitatem lavacro aquæ in verbo transformare. Hoc ita factum est temporibus apostolorum et martyrum, qui in Judæis et gentibus Evangelium juris intelligentibus et quilibet personis verbi Dei capacibus aurrantiaverunt.

DIVISIO.

Postquam Ecclesia dilatata est et congregata est in gentibus, nec inter fideles repertus est aliquis adultæ fidei non fidelis, ne parvuli eorum de hac vita ante rationabiles annos exeuntes alieni remanerent a consortio Christi, provisa est illis etiam medicina salutis, ut in sacramentorum genere vel fide ad catechizandos parvulos, exorcizandos, iniciandos, et demum baptizandos. In quibus pro parvulo audit Ecclesia, et ad interrogata respondet, donec parvulus ad intelligibiles annos perveniat, et sacramenta fidei, charitatis et spei sibi imposita per se intelligat. De quibus quoque sacramentis quid significant, prout Dominus voluerit inspirare charitati vestræ aliquid dicere proposuimus, ut et ipsi virtutem sacramentorum intelligatis, et auditores vestros docere studeatis. Notandum ergo est prius quomodo baptizandus in utero matris Ecclesiæ puer concipiatur, quibus alimentis usque ad nativitatem novi

hominis in eodem utero nutriatur. Tris quippe sunt quibus usque ad indumentum novitatis baptizandus concipitur, catechismi scilicet et exorcismi, et orationes. Catechizatur ad hoc qui ad fidem vocatur, ut ad quod vocatur, proprio moveatur voluntatis arbitrio. Exorcizatur, ut ab eo diaboli potestas iniqua depellatur. Additur pro eo oratio, ut gratia præveniat et sequatur, quæ vires præbeat libero arbitrio, et qua procul fiat maligni spiritus illusio. Signatur itaque primo baptizandus crucis signaculo in fronte, in pectore, in oculis, in auribus, in ore, cujus virtute victus est diabolus, et exaltatus est Christus. Unde Habacuc dicit : « Cornua in maxillis ejus : ibi reposita est fortitudo ejus (Habac. iii). »

Hoc ergo signo muniuntur totius corporis sensus, cujus virtute et omnia nostra sacramenta complentur, et omnia diaboli signa frustrantur; sicut cum primogenita delerentur Ægypti, populus Hebræorum signatis postibus domorum suarum sanguine agni paschalis, in typo Dominicæ passionis, salvatus est, et populus Ægyptius qui hoc signo caruit, in primogenitis suis graviter percussus est. Sicut apud Ezechielem Hierusalem ab imminente clade liberanda esse promittitur, si tanquam figuram crucis exprimens gementium atque dolentium, id est pœnitentium signaretur. Postea datur sal benedictum in os pueri, ut per typicum sapientiæ saltem conditus, fetore carcat iniquitatis, ne a vermibus vitiorum ultra putrefiat, sed incorruptus servetur ad percipiendam Christi gratiam, neque ultra a condimento sapientiæ desipiat, neque retro aspiciat sicut uxor Loth. Exsufflatur postea malignus foras. Quæ mysteria sacra significant quod non parvulus exorcizatur, et exsufflatur, sed ille sub quo sunt qui sub peccato nascuntur, et nondum per sacrum baptismum renati sunt, sed jam per signum crucis in utero matris Ecclesiæ concepti sunt. Omnia enim charismata sacerdotalis ministerii crucis figura percipiuntur. Omnia autem sacramenta quæ acta sunt et quæ aguntur exorcismis, orationibus, insufflationibus, quasi esca sunt quæ parvulos reficiunt in utero, ut renatos aqua salutis hilares mater Ecclesia exhibeat Christo. Postea tanguntur ei aures et nares cum saliva. Saliva quippe a capite descendit in os supernam significans sapientiam, cujus tactu et aures cordis aperiuntur ad intelligendum verbum Dei, et nares ad repellendum fetorem noxiarum cogitationum et delectationum. Unde ait beatus Ambrosius in libro De sacramentis : « Quod egimus nempe apertio est, quia sacramenta sunt apertiois quando aures ejus tetigit et nares. Quod significat in Evangelio Dominus noster Jesus Christus cum ei oblatus esset surdus et mutus, cujus os tetigit et aures quia surdus erat; os quia mutus erat, et ait : « Ephphetha, quod est adaperire. »

Deinde venit sacerdos ad fontem, consecratur fons in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti; quibus verbis si aqua salutis consecratur, nec a loco

nec a malo pejus accipitur baptismus. Unde Augustinus in libro tertio De unico baptismo : « Non est aqua profana, nec adultera super quam nomen Dei invocatur, etsi a profanis et ab adulteris invocetur, quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. » Traditur etiam novæ vitæ auditoribus symbolum fidei : quod per duodecim apostolos ordinatum est, et totidem sententiis comprehensum. Postremo parvulus ad baptismum interrogatur a sacerdote : « Abrenuntias Satanæ et omnibus operibus ejus, et omnibus pompis ejus? » ut primum respuat errorem, et approximet ad veritatem, ut possit, juxta Apostolum, deponere veterem hominem cum actibus suis, scilicet pristinam conversationem, abnegans impietatem et sæcularia desideria (*Ephes. iv*). Respondet parvulus per ora gestantium. « Abrenuntio. » Unde Augustinus contra Julianum in lib. iv : « Quisquis negat per ora gestantium parvulus abrenuntiare et credere, et neget eos accipere baptismum, quia in manibus gestantium reluctantur. » Item in libro De pœnitentia : « Parvulis ad consecrationem et remissionem originalis peccati prodest eorum fides a quibus offeruntur, ut quascunque maculas delictorum per alios, a quibus nati sunt contraxerunt, aliorum etiam interrogatione et responsione purgantur. » Post abrenuntiationem ungitur catechumenus oleo sacro in pectore, tanquam muniatur adversus hostem invisibilem, ne ei immunda et noxia persuadeat desideria. Ungitur et inter scapulas, ubi est vigor portandi oneris, ut fortitudinem accipiat ad portandum pondus diei et æstus, sicut bonus athleta.

Exinde exquiritur ab eo si credat in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, et in Spiritum sanctum, unum Deum in Trinitate, et trinum in unitate; si confiteatur unam esse sanctam Ecclesiam Catholicam, et si credat remissionem peccatorum et vitam æternam. Hæc omnia si profiteatur se credere, jam incipit in eo mori vetus homo, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis (*ibid.*). In abrenuntiatione prioris possessoris, suadente charitate, jam vult in jus legitimi possessoris transire : in quem jam proficitur se credere et ab eo æterna præmia expectare. Jam expurgatum est vetus fermentum, sed nondum est nova conspersio, ubi sacri fontis sequatur ablutio (*I Cor. v*). Sub responsione trinæ interrogationis trina mersione catechumenus a sordibus vetustis abluitur, et novum hominem indutus, triduanæ Domini sepulturæ consepelitur. Unde Apostolus ait : « Consepulti enim sumus per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ am-

bulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus (*Rom. vi*). » Hinc etiam beatus Ambrosius dicit in libro De sacramentis : « Interrogatus : Credis in Deum Patrem omnipotentem? dixisti : Credo, et mersus es, id est sepultus es. Iterum interrogatus es : Credis et in Jesum Christum Dominum natum et passum? dixisti : Credo; et mersus es, id est Christo consepultus es. Qui autem Christo consepelitur, cum Christo resurget. Tertio interrogatus es : Credis et in Spiritum sanctum? dixisti : Credo; et mersus es tertio, ut multiplicem lapsum cogitationis, locutionis, operationis aboleret trina confessio. » Hanc sacri baptismatis emundationem in similitudinem mortis Christi celebratam præfigurabat aqua aspersionis in veteri lege, qua emundabatur qui mortuum tetigerat, ut in castra reverteretur : cui immistus erat cinis vitulæ rufæ extra castra combustæ, hyssopus quoque coccus et cedrus. Vitula quippe illa quæ femineus est sexus fragilitatem, id est passibilitatem carnis Christi significat, rufa propter sanguinis effusionem. Quæ etiam extra castra ejecta est. In quo figurabatur quod et Dominus passurus extra civitatem ductus est. Quod etiam sanguine ejusdem vitulæ aspergebatur septies tabernaculum, et omnia vasa tabernaculi, plenam significat emundationem quam intus et extra contulit sanguis Christi. Anima enim constat triplici virtute, corpus vero quaterna elementorum complexione, quia uterque mundata est Christi sanguinis effusione.

Quod vero carnes ejusdem vitulæ et corium et stercorea comburebantur hoc significatum est quia tota humilitas et ignominia passionis versa est in gloriam resurrectionis. Quod bene ignis significat qui semper ad superiora tendit, et quod absumit in se convertit. Quod autem hyssopus huic aspersioni admiscetur, hoc significat quod in fide mortis Christi peccata mundantur. Unde ait Apostolus : « Fide mundans corda eorum (*Ephes. v*). » Hyssopus quippe ideo fidem significat, quod cum sit herba humilis, firmiter hæret in petra. Coccus quoque huic adhibetur emundationi, quæ flammeo colore charitatem significat sine qua mortuum est quidquid fides operatur. Cedrus etiam huic opitulatur mundationi, quæ imputribilis arbor dicitur, et in excelsis montibus radicat, et ideo spem incorruptionis et supernæ gloriæ significat. Horum omnium conjunctione aqua aspersionis consecratur, et qui mortuum tetigerat, ut dictum est, emundabatur, quia qui operibus mortuis, id est peccatis originalibus coinquinatur, liberatur baptismate sacro in fide mortis Christi et resurrectionis cum sponsione charitatis et spei baptizabatur.

DOMINICA DECIMA TERTIA.

Secundum Lucam.

Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Dico autem vobis, quod multi reges et prophetae videre vo-

Iuerunt quæ videtis, et non viderunt, et audire quæ A
auditis, et non audierunt (*Luc. xiii.*). » Illos oculos
dicit beatos qui sacramenta Christi cognoscunt.
Prophetæ et iusti sicut Isaias et Abraham viderunt
in ænigmate et non in specie. Abraham exsultavit
ut videret diem Christi: et vidit et gavisus est.
Isaias et alii prophetæ viderunt gloriam Domini:
unde et videntes sunt appellati; sed ænigmate vide-
runt, non in præsentiarum, ut apostoli, qui nequa-
quam per angelos ut varias visionum species opus
habebant doceri. Quos Lucas reges dicit, Matthæus
justos (*Matth. xiii.*) appellat, quia magni reges sunt
qui tentationum suarum motibus regendo præesse
noverunt, non succumbere. Nota quia minor gratia
minorque sacramentorum Christi notitia fuit in
prophetis quam in apostolis, qui præsertim accepto B
Spiritu sancto mundum etiam illustraverunt. Verum-
tamen aliqui prophetarum, et aliquando supra
hominem rapti, sine ænigmate contemplati sunt intel-
lectuali visione, ut Apostolus (*II Cor. xii.*). Unde
Dominus in libro Numeri: « Si quis fuerit inter vos
propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per
somnia loquar ad illum. At non talis servus meus
Moyses. Ore enim ad os loquor ei et non palam,
non per ænigmata et figuras Dominum videt (*Num.*
xii.). » Sequitur: « Et ecce quidam legisperitus sur-
rexit tentans illum, dicens: Magister, quid faciendo
vitam æternam possidebo? Pharisæi videntes quia
silentium imposuisset Sadducæis, convenerunt in
unum. Et accessit unus de Scribis, legis doctor, ten-
tans eum, et dicens: Magister, quod est mandatum
magnum in lege? » Videlicet Pharisæi et Sadducæi
inter se contrarii essent, tamen pari mente consen-
serunt ad Dominum tentandum. Quod legimus fe-
cisse Herodem et Pilatum in nece Domini. Phari-
sæis sæpe confutatis, malitia et livor nutrit impu-
dentiam. Itaque nudi a veritate multitudine se arma-
verunt dicentes apud se: Omnes loquamur per
unum, ut si fuerit victus, videatur confusus. Magi-
strum vocat, cuius non vult esse discipulus. Sim-
plicissimum interrogat et malignissimum insidiator
de magno mandato interrogat qui nec minimum ob-
servat. Ille enim debet interrogare de majori iustitia
qui minorem complevit.

« Ait illi Jesus: Primum omnium mandatum est: D
Audi, Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est. Et
diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et
ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota
virtute tua. Hoc est primum et maximum manda-
tum. Secundum autem simile est huic: Diliges pro-
ximum tuum sicut teipsum. In his duobus manda-
tis universa lex pendet et propheta. » Primum et
maximum est mandatum unum Deum super omnia
diligere, et hoc ante omnia debemus quasi unicum
pietatis fundamentum locare. Ideo non dixit cogno-
scere, sed diligere, quia cognoscere unum Deum
pene proprium est humanæ naturæ; diligere autem,
religiosi cordis et recti. Huic simile est de dile-
ctione proximi, quia imago Dei est homo. Dilectio

in Deum est origo dilectionis in proximum, et dile-
ctio in proximum cognitio est dilectionis in Deum.
In tribus rebus dilectio Dei exprimitur, ut nihil
remaneat in homine quod non divinæ dilectioni sub-
datur. Nam dum dicitur: « Dilige Deum ex toto
corde tuo, » omnes cogitationes in Deum referen-
das præcepit. Dum vero dicitur « ex tota anima, »
omnes affectiones animæ ad Deum referri iussit.
Dum vero adjecit « ex tota mente » omnem ratio-
nem indicat humanam, qua intelligimus et discer-
nimus in rebus divinis esse occupandam. Ubi autem
dicit « ex tota virtute » bonum perseverantiæ injungit.
Item duo sunt erga proximi dilectionem
servanda, ut et beneficii impensione foveatur, et
nulla malitia lædatur. Hoc est: « Quod tibi non vis
fieri, aliis ne feceris (*Tob. iv.*), » et: « Omnia quæcun-
que approbatis ut faciant vobis homines, hæc et vos
facite illis (*Matth. vii.*). » Licet igitur diversa sint
præcepta, quibus aut utiliter quæ sunt appetenda
cupimus, aut quæ vitanda sunt utiliter præcavea-
mus, unum tamen sunt in radice charitatis, quia
in dilectione Dei et proximi facere debemus. Recte
itaque dicit legem et prophetas referri ad duo man-
data charitatis, quia totus Decalogus et monita
prophetarum ibi habent finem.

« Et ait illi Scriba: Bene, magister, in veritate
dixisti, quia unus est Deus, et non alius præter
eum, et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intel-
lectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine: et
diligere proximum tanquam seipsum, majus est
omnibus holocaustibus et sacrificiis. » Ostendit
ex hac responsione Scriba gravem sæpe inter Scri-
bas et Pharisæos fuisse quæstionem quod esset
mandatum maximum, quibusdam hostias et sacri-
ficia laudantibus, aliis fidei et dilectionis opera præ-
ferentibus, eo quod plures Patres ante legem absque
omni victimarum et sacrificiorum consuetudine ex
fide tantum, quæ per dilectionem operatur (*Gal. v.*)
placissent, nemo autem absque fide et dilectione
per sacrificia. Nos autem magnum et primum man-
datum dicimus quantum ad dignitatem. Alioquin
utilitas mandatorum Dei una est, et sic omnia
sibi cohærent, ut alterum esse non possit sine al-
tero, ut fundamentum dicimus melius esse, cum ta-
men nec fundamentum sine ædificatione, nec ista
sine illo esse possit. Non igitur fundamentum est
utilius ædificatione, sed dignius, sicut caput dignius
est membris:

« Jesus autem videns quia sapienter respondisset,
dixit illi: Non es longe a regno Dei. Recte respon-
disti: hoc fac et vives. » Quia salus nostra consistit
in cognitione veritatis et amore virtutis, Sadducæi
longe sunt a regno Dei, cum nec cognoscenda cog-
noscant, nec diligenda diligant. Illic autem superbus
tentator minus longe erat extra regnum, quia jam
per scientiam evangelicæ perfectioni consensit.
Esset autem in regno Dei si augetur ei cognitio
veri et dilectio boni, ut Christum tam in Deum quam
in proximum susciperet.

« Ille autem, volens justificare seipsum, dixit ad A Jesum : Et quis est proximus ? » Nemo proximior homini quam Deus, qui intrinsecus et extrinsecus novit, et omnia curare potest. Sed omnis incredulus vel tentator nec Deum nec hominem proximum habet. Legisperitus ob vulgi favorem captandam, quod sapienter respondisse jactaretur, interrogat Dominum quid faceret. Sed quia seipsum justificare desiderat, Dominus temperavit responsum suum parabolice loquens ei, ita ut et omnis qui misericordiam facit proximus intelligatur, et specialiter Dei Filius, qui nobis per humanitatem proximus factus est, designetur.

« Suscipiens autem Jesus dixit : Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Jericho, et incidit in latrones. » Homo iste Adam intelligitur; Hierusalem civitas cœlestis, a cujus beatitudine lapsus est in hanc vitam mortalem. Quod bene Jericho, quæ luna interpretatur, significat variis effectibus incerta. Latrones intellige diabolum et angelos ejus, in quos non incideret nisi prius vitis tumisset. Vera est enim sententia dicens : « Ante ruinam exaltabitur cor (Prov. xvi). »

« Qui etiam despoliaverunt eum, et plagis impositis, abierunt, semivivo relicto. » Despoliaverunt eum gloria immortalitatis et veste innocentiae. Plagæ peccata sunt quibus naturæ humanæ integritas violata fuit. Abierunt autem non ab insidiis aliquatenus cessando, sed earumdem insidiarum fraudes occultando. Semivivum reliquerunt, quia rationem ejus abolere non valuerunt. Ex qua enim parte sapere et cognoscere Deum potest, vivit homo; ex qua vero peccatis tabescit, lethifero vulnere fœdatus jacet quasi mortuus.

« Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, et viso illo præterivit. Similiter et levita eum esset secus locum et videret eum pertransivit. » Sacerdos et levita qui sauciatum transierunt, sacerdotium et ministerium Veteris Testamenti significant, ubi mundi languentis vulnera monstrari poterant, non autem curari. Ait enim Apostolus, quia « impossibile erat sanguine vitulorum et agnorum et hircorum auferri peccata (Hebr. x). » Itaque sacerdos Dei, lege in mundum descendente per Moysen, nullam sanitatem contulit homini. Sic et descensus levitæ qui typum ostendit prophetarum, nullum sanat; sed cum peccata arguit pertransit, quia indulgentiam non largitur.

« Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum, et videns eum misericordia motus est. » Samaritanus qui *custos* interpretatur Dominum significat, cui Propheta contra latrones istos ita supplicat. « Custodi me a laqueo quem stauerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem (Psal. cxl). » Ipse Dominus homo factus vitæ præsentis iter arripuit, et venit secus vulneratum, compassionis nostræ similitudo et misericordiæ collatione vicinus. Lex autem non habuit misericordiam, sed judicium et vindictam.

« Et approprians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum. » Peccata enim quæ in hominibus invenit redarguendo colibuit, spem veniæ penitentibus promittens, terrorem pœnæ peccanti incutiens. Alligat ergo vulnera, dum præcipit : « Penitentiam agite (Matth. iii). » Infundit oleum, dum addit : « Appropinquabit regnum cœlorum (ibid.). » Infundit et vinum, dum dicit : « Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur (ibid.). » Vel alligat vulnera in baptismo, infundit oleum et vinum, id est chrisma sancti Spiritus et calicem passionis suæ.

« Et ponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit. » Jumentum caro ejus est in qua peccata nostra portavit super lignum, et B juxta aliam parabolam, ovem erroneam reportavit ad gregem. Itaque imponi jumento est incarnationem Christi credere, ejusque mysteriis tutari ab hostili incursione. Stabulum est Ecclesia præsens, ubi sperando reficiuntur viatores, in æternam vitam redeunt. Stabuli nomine miseras et fetores hujus vitæ signanter insinuat, ne homo in hoc exsilio tanquam in patria gaudeat. Curam egit, ne æger in Ecclesiam ductus, præcepta quæ acceperat dimitteret.

« Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario et ait : Curam illius habe, et quodcumque supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi. » Altera dies est post Domini resurrectionem, quæ magis splendet quam tempus præcedens. Duo denarii duo sunt Testamenta, in quibus æterni Regis nomen et imago continentur. Stabularius est chorus discipulorum, quibus aperuit sensum ut intelligerent Scripturas per Spiritum sanctum. Supererogatus stabularius, quod in duobus denariis non accepit, cum Paulus dicit : « De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do (I Cor. vii). » Itemque supererogatus cum dicit : « Dominus ordinavit his qui Evangelium annuntiant : de Evangelio vivere, sed nos non usi sumus hac potestate, ne quem vestrum gravarem (I Cor. ix; II Thess. iii). » Debitor rediens reddet quod promisit, cum Dominus in judicio dicet : « Quia super pauca fuisi fidelis, super multa te constituam : intra in regnum Domini tui (Matth. xxv). »

D « Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit : Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi : Vade, et tu fac similiter. » Nemo nobis magis est proximus quam qui vulnera nostra curavit, quam caput membris Diligamus ergo eum ut Deum et Dominum, diligamus quasi proximum, diligamus et omnes imitatores Christi. Quod ait : « Fac et tu similiter, » tale est. Quidquid vales in proximi necessitate sublevanda vel corporali, vel spirituali, devotus operare, ut manifestis esse proximus. Recte misericordia proximum facit, quia est secundum naturam. Nihil enim secundum naturam, quam naturam juvare consortem.

Item expositio de eodem.

« Beatus vir qui non abilit in consilio impiorum

(*Psal.* 1.) Adam infelix vir fuit, qui per consilium impiorum de patria paradisi abiit, et omnes posteros suos in hoc exsilium traduxit. Nec in via peccatorum stetit, quia in peccatis stabilis mansit. In cathedra pestilentiae sedit, quia peccata alios per mala exempla docuit. Christus autem beatus vir exstitit, qui consilio Patris de aula caeli in carcerem post perditum servum abiit, in consilio vero impiorum non abiit, quando diabolus omnia regna mundi et gloriam eorum ei ostendens, se adorare persuasit (*Matth.* 14). In via peccatorum non stetit, quia peccatum non fecit. In cathedra pestilentiae non sedit, quia nec verbo nec facto malum docuit. Et ideo sicut ille infelix omnes carnales filios in mortem attraxit, ita iste beatus vir cunctos filios spiritales in vitam revexit. Sicut enim ipse refert in Evangelio, homo quidam descendit ab Hierusalem in Jericho, in quem latrones irruentes vulneraverunt, ac despoliantes eum, abierunt. Porro sacerdos eandem viam pergens, ac semivivum videns, pertransiit. Similiter levita iter faciens, viso eo praerivit. Samaritanus autem per eandem protendens, miseri miseretur, ac ligatis vulneribus, vino et oleo medetur, impositumque jumentum in stabulum duxit; altera die duos denarios stabulario protulit, curam illius gerere petit, si quid de suo supererogaverit, in reversione se ei redditurum promittit (*Luc.* 10). Homo quippe ab Hierusalem in Jericho descendit, dum primus parens de gaudiis paradisi ad defectum mortis venit. Jericho namque quod luna sonat, defectum nostrae mortalitatis designat. Qui latrones incidit, quia exsulem protinus turba daemonum circumdedit. Qui etiam eum despoliaverunt, quia non solum delicias paradisi, sed et veste immortalitatis denudaverunt. Plagas imposuerunt, quia ei peccata inflixerunt. Semivivum reliquerunt, quia in anima mortuum in corpore vero per Dei mysteria circumdatum dimiserunt. Per eandem viam sacerdos descendit, dum patriarcharum ordo pariter mortalitatis tetendit. Qui vulneratum pertransiit, quia generi humano opem ferre non valuit, dum se etiam peccatis graviter sauciatum doluit. Levita quoque idem iter carpebat, quia ordo prophetalis etiam per callem mortis tendebat. Qui saucium praerivit, quia perditio homini adjutorium ferre non potuit, dum se quoque peccatis vulneratum ingemuit.

A Samaritano autem semivivus curatur, quia homo seductus per Christum sanatur. Samaria erat civitas caput regni Israelitici, cujus captivi ad idololatriam in Ninive erant captivati, et gentiles in ea locati. Quorum consortia in tantum Judaei exhorruerunt, ut illos participio eorum addicerent quibus maledicere voluerunt. Unde et Dominum maledicendo Samaritanum vocaverunt. Ipse enim verus Samaritanus erat, quod custos dicitur, quia ab eo genus humanum custoditur. Hic iter fecit, dum de caelis in hunc mundum venit. Viatorem vidit plagatum, quia hominem conspicit peccatis et miseriis

A circumdatum. Super eo movetur misericordia, quia omnes dolores pro eo experitur et approprians vulnera ejus alligavit, dum vitam aeternam nuntians a peccatis cessare praedicavit. Per duas partes ligaminis vulnera constrinxit, dum per duos timores peccata compescuit. Servilis enim timor poenas a peccatis prohibet; filialis autem sanctus ad bona opera monet. Inferiorem partem ligaminis traxit, dum gehennae timorem sic cordibus hominum incussit. « Vermis, inquit, eorum non moritur et ignis non exstinguitur. » (*Marc.* 14). Superiorem partem traxit, dum boni studii timorem instruxit. « Filii inquit, regni ejicientur in tenebras exteriores; ibi erit fletus et stridor dentium » (*Matth.* 13). « Vinum et oleum infudit, dum poenitentiam et veniam docuit. B Per vinum quippe putrida expurgantur; per oleum fota curantur. Vinum infudit dum dixit: « Poenitentiam agite » (*Matth.* 11). « Oleum addit dum subjunxit: « Appropinquabit enim regnum caelorum » (*ibid.*). « In jumentum posuit, dum peccata in corpore suo super lignum crucis pertulit. In stabulum duxit, dum eum supernae Ecclesiae conjunxit. Stabulum quo animalia in nocte congregantur, est praesens Ecclesia in qua justus in caligine hujus vitae stabulantur, donec aspiret dies aeternitatis et inclinentur umbræ mortalitatis. Altera die protulit duos denarios. Una dies erat mortis, altera vitae. Dies mortis coepit ab Adam in quo omnes moriuntur; dies vitae inchoavit a Christo in quo omnes vivificabuntur. Ante Christi resurrectionem omnes homines ad mortem tendebant; post suam resurrectionem omnes fideles ad vitam surgebant. Altera vero die duos denarios protulit, dum post resurrectionem suam duo Testamenta per duo praecipua charitatis impleri docuit. Stabulario denarios dedit, dum ordini doctorum leges vitae docendas commisit. Aegrum praecipit curari, quia genus humanum jussit a peccatis salvari. Quem aegrum fetor de stabulo exire compellit, quia justos adversitas hujus mundi ad caelestia appetenda impellit. Duo etiam denarii stabulario dantur, dum doctores scientia Scripturarum et honore saecularium sublimantur. Si quid ipsi supererogaverint, ille reddet cum redierit, quia si bona quae populis praedicant, operibus exemplificant, cum verus Samaritanus ad judicium redierit, et olim saucium tunc jam sanatum de stabulo in caeleste palatium induxerit, sollicitis curatoribus sempiterna praemia recompensabit.

De verbis: « Egredivimini, filiae Sion, » et de tribus visionibus Christi.

« Egredivimini, filiae Sion, et videte regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua. (*Cant.* 11). » Delicatis et infirmis proponitur haec exhortatio per Spiritum sanctum. Delicati sunt qui in Aegypto et in Babylone volunt prosperari: hi propter infirmitatem suam femineo sexu appellantur filiae, nondum perfecti filiorum nomine honorandi. De perfectis enim dicitur: « Filii Sion incliyti.

(*Thren.* iv.) » Tres itaque sunt visiones regis nostri: Prima in hoc mundo, secunda in iudicio, tertia in regno. De prima dicitur: « Multi prophetae et reges voluerunt videre quæ vos videtis et non viderunt. » (*Luc.* x.) Et illud: « Beati oculi qui vident quæ vos videtis (*ibid.*). » De secunda: « Videbit omnis caro salutare Dei. (*Luc.* iii.) » De tertia: « Videbimus eum sicuti est. (*I Joan.* iii.) » Prima visio durat quændiu est hodie præsentis vitæ. In hac apparuit humilis et pius, dicens: « Venite ad me, omnes qui laboratis (*Matth.* xi.) » Hoc et hodie similiter dicit hominibus. In secunda apparebit terribilis et justus. Unde dicitur: « Judicabit populos in æquitate. (*Psal.* xcvi.) » In tertia gloriosus videbitur. Unde canitur: « Gloriosus Deus in sanctis suis; mirabilis in maiestate sua. In prima visus est a bonis et malis, sed non ab omnibus; in secunda videbitur a bonis et malis omnibus; in tertia, a bonis tantum, quia non videbunt mali essentiam Deitatis. Unde scriptum est: « Tollatur impius, ne videat gloriam Dei. » In prima sui visione Dominus est corrector morum dicens: « Discite a me quia mitis sum et humilis corde (*Matth.* xi); » et in propheta: « Convertimini ad me, et salvi eritis (*Isa.* xlv.) » In secunda discretor meritorum est, dicens bonis: « Venite, benedicti. (*Matth.* xxv.) » Malis vero: « Ite in ignem æternum (*ibid.*). » In tertia distributor erit præmiorum pro diversitate morum, quia stella differt a stella in claritate (*I Cor.* xv). Omnibus tamen communis lætitia erit, etsi dispar singulorum gloria: nec erit labor in desiderio, nec in saturitate fastidium, quia tunc non esset perfectum bonum.

Juxta has tres visiones dicitur idem Rex et Dominus noster Jesus Christus tribus nominibus mystice appellari: Salomon, Ecclesiastes, Idida. Salomon, id est pacificus, quia in prima visione pacem fecit inter Deum et homines, inter angelos et homines. Unde dicit Apostolus: « Pacificans non solum quæ in terra, sed etiam quæ in cælis sunt (*Coloss.* i.) » Ecclesiastes, id est concionator, quia in secunda sui visione concionem et diversitatem gentium congregabit. Idida, id est dilectus, quia in tertia cognoscent sancti quomodo Filius diligit Patrem et diligatur a Patre, cum tradiderit regnum Deo et Patri, et ipse erit omnia in omnibus (*I Cor.* xv). Præterea notandum quod his tribus libris qui intitulantur: Proverbia Salomonis, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, annotantur tres abrenuntiationes. Quarum prima est, qua corporaliter universas divitias mundi facultatesque contemnimus; secunda, qua mores ac vitia affectusque pristinos animi carnisque respuimus; tertia, qua mentem nostram de præsentibus universis ac visibilibus evocamus, et futura tantummodo contemplamur, et ea quæ sunt invisibilia concupiscimus. Quæ tria etiam Abraham Dominus præcepit, cum diceret: « Exi de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui (*Gen.* xii.) » Primum dixit de terra tua, id est de facultatibus mundi hujus operibusque terrenis. Se-

cundo, de cognatione tua, id est de conversatione et moribus vitisque prioribus, quæ nobis a nativitate nostra coherentia velut quadam affinitate cognata sunt. Tertio, de domo patris tui, id est omni memoria mundi hujus, qui oculis occurrit. Quod ita fit, cum mortificati cum Christo ab elementis hujus mundi contemplamur, secundum apostolum, jam non ea quæ videntur, sed quæ non videntur. « Quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna (*II Cor.* iv.) » Et exeuntes corde de hac temporali ac visibili domo in illam in qua sumus jugiter oculos nostros mentesque dirigimus. Quod tunc implebimus cum in carne ambulantes non secundum carnem militare Domino cœperimus, juxta hoc: noster autem municipatus est in cælis. His itaque tribus abrenuntiationibus,

ut præfatum est, conveniunt proprie tres libri Salomonis. Nam Proverbia aptantur primæ, quibus concupiscentia carnalium rerum ac terrena vitia rescantur; secundæ, Ecclesiastes, ubi universa quæ aguntur sub sole vanitas pronuntiantur; tertiæ, Canticum canticorum, in quo mens visibilia cuncta transcendens verbo jam Dei rerum æternarum contemplatione conjungitur. Nam superata tellus sidera donat. Felix ergo qui potuit boni fontem visere lucidum. Quod facere valet mens, ab illicito amore penitus pura. Nam econtra qui tartareum in specus, scilicet in amorem temporalium victus lumina flexerit, quidquid præcipuum trahit perdit, dum videt inferos. Qui enim intentus est temporalibus, amittit quidquid boni acquisierat. Enimvero, heu! noctis prope terminos Orpheus Eurydicem suam vidit, perdidit, oecidit. Nam inde summe dolendum est, cum aliquando sapiens et eloquens quispiam multos ad justitiam converterit prædicando, sed ipse propria victus in concupiscentia perit, quia dum ad terrenas cupiditates respicit, quas pene spreverat, omnia bona quæ egerat perdit, et ipse occidit de summo rationis ad ima terrenorum. Unde dicitur Orpheus, quasi anrea phone [φωφνι], id est optima vox. Hujus conjux est Eurydices, id est naturalis concupiscentia. Eurydices nempe dicitur boni judicatio, quia quod quisque judicat bonum, sive ita sit sive non sit, id concupiscit. Quapropter festinare debemus, ut quemadmodum corpore petentes patriam, divitias mundi despeximus voluptatesque, ita etiam corde hæc omnia relinquentes, nulla rursus ad hæc, quæ dimisimus, concupiscentia revertamur. Sed non proderit primam abrenuntiationem cum summa devotione fidei suscepisse, si secundam non eodem studio et ardore implemus: et ita cum etiam hanc fuerimus indepti, ad illam quoque tertiam pervenire poterimus: qua egressi de domo prioris nostri paréntis omnem mentis intuitum ad cælestia deflectemus. Hujus tertiæ abrenuntiationis veram perfectionem tunc merebimur obtinere, quando mens nostra, nullo carnez pinguedinis hebetata contagio, sed peritissimis eliminationibus expolita ab omni affectu et qualitate terrena, per indesinentem divinarum rerum meditationem spiritualesque theorias ad illa invisibilia transierit.

Item de eodem.

« Egreimini, filiæ Sion, ut videre possitis regem Salomonem (*Cant. III*). » Unde dictum est Abrahæ : « Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui (*Gen. XII*). » Terra lata et spatiosa : hæc est curiositas. Quæ dum late vagatur per exteriora, interim subintrat serpens : porrigit pomum, et subripit paradysum. Dina foris inventa corrumpitur (*Gen. XXXIV*). De hac curiositate exeundum est, conservando mentem. Cognatio autem dicitur voluptas quæ nobis innata est a primo parente, qui voluptuose voluit vivere siue jugo obedientiæ : de hac exeundum est, mortificando carnem. Qui propriam retinet voluntatem, patrem habet diabolum : qui se voluit alterum facere principium, de domo ejus exeundum est, propriam voluntatem deponendo : imo, ut aliis verbis dicatur de cavea, de carcere, de compedibus fugiendum est. Mundus dicitur captivorum et redimendorum carcer. Infernus carcer est captivorum et non solvendorum. De mundano carcere liberat Dominus. Unde dicitur : « Dominus illuminat cæcos (*Psal. CXLV*) » illos videlicet quos mundana excæcant. Cavea est caro nostra, quæ elidit animam : sed « Dominus erigit elisos (*ibid.*). » Compede tenetur qui propriam voluntatem sequitur : Dominus autem solvit compeditos (*ibid.*). Videte regem Salomonem. Multi vident regem, sed non Salomonem, qui regunt et cohibent in se motus illicitos, et tamen odio habent proximos. Sic e converso multi Salomonem, sed non regem vident, qui pacem servantes vitia non corrigunt. Illi regem et Salomonem vident qui motus pravos comprimunt, et ab odio cessant. « In diademate quo coronavit eum mater sua (*Cant. III*). » Tria sunt veri Salomonis diademata : Unum quo coronavit eum Judæa, quod est misericordiæ quantum ad illum, non quantum ad Judæos. Hoc fuit de spinis. Spinæ significant peccata quibus pungimur. Hæc ipse portavit, non per experientiam, sed per compassionem. Unde dicit propheta : « Ipse languores nostros tulit, et peccata nostra ipse portavit (*Isa. LIII*). » Secundum est carneum diadema, quo coronavit eum Maria mater sua, in quo affectiones nostras habuit. Tertium est diadema gloriæ, quo coronavit eum pater suus sedentem ad dexteram suam : Unde Apostolus : « Videmus Jesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum (*Hebr. II*). » Et in psalmo : « Gloria et honore coronasti eum (*Psal. VIII*). »

De eo quod nonnulli inconsiderate affirmant justos in futuro Dei regnum Deum visuros corporeis oculis. De verbis Augustini.

Quidam promittunt nobis, imo sibi, quod beatiores angeli sint futuri, asserentes quod non solum per hoc quod creati sunt ad imaginem Dei, visuri sunt Deum, sicut angeli beati vident Deum, sed etiam per corporeos oculos in spirituali corpore. Quod si verum fuerit, quia visio Dei est creaturæ rationalis beatitudo, sicut plures habebunt Dei vi-

siones, scilicet et rationalem et corporalem, plures quoque habebunt beatitudines quam angeli. Nam angeli per hoc solum quod rationales sunt, videbunt Deum, secundum quod facti sunt ad imaginem Dei. Hoc autem, quod angeli futuri sint digniores, Veritas non pollicetur. Porro qui hoc asserunt quod corporeis oculis visuri sint Deum homines, ut tanta res eis credatur, adducunt beatum Augustinum in testimonium qui hoc eis affirmare videtur in ultimo libro De civitate Dei. Ait ergo finita quæstione quam proposuerat de hoc utrum visuri sint homines Deum per corpus, sicut videmus solem et lunam et cætera corpora, an non. Aut ergo, inquit, sic per illos oculos videbitur Deus, ut habeant aliquid in tanta excellentia menti simile, quo et B incorporea natura cernatur, quod ullis exemplis sive Scripturarum testimonis divinarum vel difficile est vel impossibile ostendere. Ecce audis ab Augustino quod impossibile sit ostendere ex divinis Scripturis quod Deus in futuro corporeis oculis videatur, et tu dicis eum affirmare hoc quod ipse negat aliquo modo posse probari. Ecce audis quod spiritale corpus habiturum esset simile aliquid menti, quo Deus invisibilis cerneretur, quia aliter non posset videri Deus per corpus, nisi imago Dei per quam solam videri potest Deus, ipso Augustino teste, crearetur in corpore spirituali. Quod si fieret, non jam corpus, sed spiritus futurum esset ipsum corpus : quod nefas est credere. Deinde alteram partem quæstionis subjungit, aut quod est facilius intelligendum : ita Deus nobis erit notus atque conspicuus, ut videatur spiritu a singulis nobis, in singulis nobis ; videatur ab altero in altero ; videatur in seipso, videatur in cælo novo et terra nova (*Apoc. XII*), atque in omni quæ tunc fuerunt creatura, videatur et per corpora in omni corpore, quocunque fuerint spiritualis corporis oculi acie perveniente directi. Ecce totam quæstionem quæ fuit limembris recollegit sub disjunctione. Non enim dixit : Istud est ; sed dixit : Aut istud est, aut illud : Et ideo quamvis alterum sit verum, affirmavit nihil tamen hic, suo more agens, nisi hoc soium quod præter quæstionem ex sententia posuit non posse ostendi exemplis ullis vel Scripturarum testimoniis, quod Dei incorporea substantia per corporis oculos videnda sit. Porro quod in posteriori parte quæstionis et disjunctæ dixit, videatur et per corpora in omni corpore, quocunque fuerint spiritualis corporis oculi acie perveniente directi ; aut idem est quod in parte superiori posuerat, scilicet per oculos corporeos videbitur Deus, et sic ipsa quæstio non constat ex contrariis partibus, et jam non erit quæstio, neque disjuncta ; aut si est aliud quam illud quod posuerat, ut sit quæstio sicut ipse nominavit eam, et ut valeant illa signa disjunctionis, id est aut videndum est quid sit quod dixit : videatur et per corpora in omni corpore, et cætera. Nimirum id ipsum quod supra præmiserat hoc scilicet credibile est, sic nos visuros esse mundana

corpora cœli novi et terræ novæ, ut Deum ubique præsentem et universa etiam corporalia gubernantem per corpora quæ gestabimus et quæ conspicimus quocumque versum oculos duxerimus, clarissima perspicuitate videamus: sicut homines inter quos viventes motusque vitales exercentes vivimus, mox ut aspiciamus, non credimus vivere, sed videmus: cum eorum vitam sine corporibus videre nequamus quam tamen in eis per corpora conspicimus.

Prius inspiciamus exemplum. Vita, quæ vegetat membra et qua vivunt corpora, invisibilis est, sicut ipse Augustinus dicit: Quare nullatenus ipsa videtur per oculos corporis, sed cordis. Unde ergo discernimus viventia a non viventibus corpora, nisi quod simul corpora vitasque videmus? Sic idem doctor asserit homines viventes vitalesque motus exercentes videmus. Quid enim est, videmus homines viventes, quod ipse mox exposuit subjungens, vitalesque motus exercentes, nisi videmus non ipsam vitam, sed motus factos a vita, quia sunt certissima signa vitæ, non ipsa vita? Sic enim dicere solemus: Audio illum in domo flentem, vel ridentem, vel absentem clamantem, id est auditu capio fletum, vel risum, vel clamorem ipsius, non ipsum. Sic dicitur: Video te juste agentem, benigne et hilariter tua distribuentem, cum tamen justitia, vel benignitas, vel hilaritas a nullo cernantur ipsæ, sed opera earum quæ testantur causas adesse sine quibus non fierent. Hoc modo dicimus Deum invisibilem cuncta gubernantem nos visuros, cum in spirituali corpore clarissima perspicuitate oculorum spiritualium conspiciamus sumus non ipsam ejus naturam, sed subtilissimam incorruptionem, et gloriosam immortalitatem, et cætera insignia, quæ Deus operabitur in futuris corporibus: quod pertinet ad gubernationem ejus. Notandum vero quod dicit quocumque oculos direxerimus. Per hoc enim innuitur oculos etiam tunc non ubique visuros, sed ibi tantum quo fuerint directi. Alioquin frustra posuisset conspiciemus corporalia quocumque versum oculos direxerimus. Denique si hoc exemplo demonstravit posse Deum videri corporeis oculis in futuro, contrarius est sibi qui dixit paulo ante nullis exemplis hoc posse ostendi. Valde quippe sibi adversantur nullo exemplo posse ostendi illud et hoc exemplo posse ostendi illud. Et si contrarius est sibi, non potest non esse etiam falsus. Contraria enim simul non possunt esse vera. Sed absit, ut quod dicit Augustinus, aliquis præsumat dicere falsum esse. Quare nec contrarius est sibi. Restat ergo ut hoc exemplo non ostendat Dei substantiam ipsam corporalibus oculis posse videri, quando asseruit nullis exemplis ostendi posse. Quod ergo ostendit videri posse nisi quod diximus clarissima indicia suæ præsentis potentia, sapientia, benignitatis: quibus glorificabit et configurabit corpora immortalia facta corporis nostri Domini claritati, et renovabit cælum et terram.

A *Quomodo sanctus Augustinus ponit et exponit dicta sancti Ambrosii de eadem quaestione.*

Quod Deus videndus sit corporaliter in spirituali corpore post resurrectionem a sanctis, quid de hac re senserit beatus Augustinus videamus. Nam a Paulina Dei famula inquisitus de re ista, posuit et exposuit verba beati Ambrosii disserentis de hac quaestione, hic videlicet: « Deum nemo vidit unquam (Joan. 1), » quia eam quæ habitat in Deo plenitudinem divinitatis nemo conspexit, nemo mente aut oculis comprehendit. « Vidit » enim ad utrumque est referendum. Denique cum additur « unigenitus Filius ipse enarravit (ibid.). » mentium magis quam oculorum visio declaratur. Species enim videtur, virtus narratur: illa oculis, hic mente comprehenditur. Et quid mirum, si in præsentis sæculo, nisi quando vult, Dominus non videtur? In ipsa quoque resurrectione non facile est Deum videre, nisi his qui corde sunt mundo. Et ideo: Beati mundo corde ipsi enim Deum videbunt (Matth. 5). Quantos jam nuntiaverat beatos; sed tamen videndi his Deum non promiserat facultatem. Si ergo Deum hi qui mundo sunt corde videbunt, utique non alii videbunt. Neque enim indigni Deum videbunt, neque is qui Deum videre noluerit, potest Deum videre. Nec in loco videtur Dominus, sed mundo corde nec corporalibus oculis Dominus quaeritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu, et cum absens putatur judicetur, et cum præsens est, non videtur. Denique nec apostoli omnes Christum videbant, et ideo ait: « Tanto tempore vobiscum sum, et adhuc non cognovistis me (Joan. xiv). »

« Si hæc verba intelligis, quid restat quod a me amplius requiratur, cum jam illa quæ difficilis videbatur soluta sit quaestio? Sed propterea Deum nemo vidit unquam, quia sicut ait disputator, cujus verba consideramus, plenitudinem divinitatis ejus nemo conspexit, nemo mente, aut oculis comprehendit; restat inquirere quomodo angeli Deum videant. Si enim et ipsis non sicuti est, sed latente natura sua in spem quæ voluerit apparet, magis requirendum est, quomodo nos videbimus eum sicuti est. Hoc enim summum præmium in resurrectione promittitur quod erimus æquales angelis Dei; ac per hoc, si nec ipsi eum vident sicuti est, quomodo nos visuri sumus, ita cum eis æquales in resurrectionem facti fuerimus. Nota autem, quia istud est contra homines, quo dicunt nullam creaturam, nec angelos, nec homines visuros Deum in sua ipsius substantia, sed in phantasiis quibusdam. Sed vide quid consequenter dicat Ambrosius: « Denique, » inquit, cum additur, unigenitus Filius ipse narravit, mentium magis quam oculorum visio declaratur. Species enim videtur, virtus narratur: illa oculis; hæc mente comprehenditur. Quia vero species usitatius in corporibus dicitur, vel in similitudinibus corporum, ideo dixit: Species videtur, virtus narratur, Proinde narravit Unigenitum, qui est in

sinu Patris in narratione ineffabili, quod creatura rationalis munda et sancta, impletur Dei visione ineffabili, quam tunc consequamur, cum æquales angelis facti fuerimus. Eo quippe modo quo videbitur sicuti est, nunc fortasse videtur a quibusdam angelis : a nobis autem tunc ita videbitur, cum eis facti fuerimus æquales. Nunc sane quæritur quomodo videatur Deus, non ea specie qua et in isto sæculo quibusdam voluit apparere ; quando non solum cum Abraham aliisque justis, verum etiam cum Cain fratricida locutus est, sed quomodo videatur in illo regno, ubi eum filii ejus videbunt sicuti est. Quo desiderio flagrabat Moyses, cui loqui ad Deum facie ad faciem non sufficiebat, et dicebat : « Ostende mihi teipsum manifeste ut videam te (*Exod. xxxiii*), » quasi diceret quod in psalmo canitur ex eodem desiderio : « Cum manifestabitur gloria tua (*Psal. xvi*). »

De hac visione loquens etiam ipse amator et desiderator ejus Ambrosius : Non in loco, inquit, videtur Deus ; et sicut ad illicem Mambre, et sicut in monte Sina, sed mundo corde ; et sequar, sciens quid desideret et quid æstuet, et quid speret : nec corporalibus, inquit, oculis quæritur Deus, quibus se ostendit Abraham, Isaac, Jacob et aliis in hoc sæculo, nec describitur visu propter illud quod dictum est : « Posteriora mea videbis (*Exod. xxxiii*). » Nec tactu tenetur, sicut luctatus est cum Jacob ; nec affatu auditur, sicut non solum a tot sanctis, verum etiam auditus est a diabolo ; nec sentitur incessu, sicut aliquando cum in paradiso ambularet ad vesperam (*Gen. iii*). Vides quemadmodum vir sanctus enitatur mentes nostras ab omnibus carnis sensibus evocare, ut aptas ad videndum Deum faciat. Et tamen quid agit talis extrinsecus plantator et rigator, nisi intrinsecus operetur, qui dat incrementum Deus ? Quis enim sine adjutorio spiritus Dei cogitare valeat esse aliquid ; magisque esse quam omnia quæ per corpus sentiuntur, quod nec in loco videatur, nec quærendum sit oculis, nec audiatur affatu, nec tactu tenetur, nec sentiat incessu, et videatur tamen, sed mundo corde ? Neque enim de hac vita ille loquebatur, cum hoc diceret : quandoquidem ab hoc sæculo in quo Deus apparuit, non sicuti est, sed in specie qua voluit, quibus voluit, satis discrevit futuri sæculi vitam discretionem apertissima, ubi ait : et quid mirum, si in præsentem sæculo nisi quando vult Deus non videtur ? In ipsa quoque resurrectione non facile est Deum videre, nisi his qui mundo sunt corde. Et ideo, « beati mundo corde, ipsi enim Deum videbunt (*Matth. v*). » Hinc jam de illo sæculo dicere exorsus est, ubi Deum videbunt non omnes qui resurgent, sed qui resurgent ad vitam æternam. De qualibet dixit ipse Dominus, cum præsens non videretur : « Qui diligit me, mandata mea custodit, et qui diligit me, diligit et a Patre meo, et ego diligam eum, et ostendam ei meipsum (*Joan. xiv*). » Et quæ est vita æterna, nisi quod ipsa alibi dicit : « Hæc est vita æterna, ut cognoscant te unum verum

Deum, et quem misisti Jesum Christum ? » (*Joan. xvii*). Sed sic quomodo promisit ostensurum se dilectoribus suis cum Patre unum Deum, non quomodo in hoc sæculo in corpore visus est bonis et malis. In illa quippe forma Dei, in qua non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo (*Philipp. ii*), videbunt eum, qui videbunt eum sicuti est. Nec ideo videbunt quia pauperes spiritu in hac vita fuerunt, quia mites, quia lugentes, quia esurientes et sitiennes justitiam, quia misericordes, quia pacifici, quia persecutionem passi propter justitiam, quamvis et hæc omnia idem ipsi sint, sed quia mundo corde sunt. Ideo quippe inter alias beatitudines cum omnia faciant qui mundum habent, non est tamen alibi positum Deum videbunt, nisi ubi dictum est : « Beati mundo corde, » quoniam mundo corde videbitur, qui nec in loco videtur, nec oculis corporalibus quæritur, nec visu describitur, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu. « Deum enim nemo vidit unquam (*Joan. i*), » vel in hac vita sicuti est ipse, vel etiam in angelorum vita sicut visibilia ista quæ corporali visione cernuntur, quia unigenitus Filius qui est in sinu Patris ipse narravit (*ibid.*). Unde non ad oculorum corporalium, sed ad mentium visionem dictum est pertinere quod narrat, quomodo et verbum est, non sonus auribus instrepens, sed imago mentibus innotescens, ut illic interna et ineffabili luce clarescat quod dictum est : « Qui me videt, videt et Patrem (*Joan. xiv*). » Ecce sanctus Augustinus affirmat per hæc verba sancti Ambrosii solutam esse quæstionem illam, quomodo videatur Deus a filiis suis in futuro sæculo : et verum est.

DIVISIO.

Beatus Ambrosius apertissime confirmat quod in resurrectione ab his etiam qui indigni erunt Dei visione non videatur corporalibus oculis, nec aliquo sensu corporis sentiatur, sed mundo corde. Sanctus quoque Augustinus in explanatione dictorum ejusdem sui dilecti Ambrosii asserit non ad corporalium oculorum, sed mentium visionem pertinere eam narrationem, qua Dei Verbum mentibus indicat seipsum et Patrem suum. Quod vero potest esse clarius ea sententia quam beatus Augustinus paulo ante posuit : « Deum nemo vidit unquam (*Joan. i*), » in hac vita sicut ipse est, nec in angelorum vita, sicut visibilia ista quæ corporali visione cernuntur. Audiamus adhuc Augustinum explanantem verba sui Ambrosii : Potest, inquit, movere quomodo ipsa Dei substantia videri potuerit a quibusdam in hac vita positis, propter illud : « Nemo potest videre faciem meam, et vivere (*Exod. xxxiii*) ; » nisi quia humana mens potest divinitus rapi ex hac vita ad angelicam vitam ante mortem carnis communem. Sic enim raptus est qui audivit illa ineffabilia verba quæ non licet homini loqui (*II Cor. xiii*), ubi usque adeo facta est ab hujus vitæ sensu quædam intentionis aversio, ut sive extra corpus fuerit, id est utruma, sicut solet in vehementiori ekstasi, mens ab hac vita in illam vitam furit alienata, manente corporis vin-

culo, an omnino resoluta fuerit, qualiter in plena morte contingit, nescire se diceret. Ita fit ut et illud verum sit quod dictum est : « Nemo potest videre faciem meam et vivere (*Exod. xxxiii*). » Quia necesse est abstrahi ab hac vita mentem, quando in illius ineffabilitatem visionis assumitur. Deinde Augustinus subjungit dicens : Quod mihi propositueras, utrum explicatum sit, diligenter attende recolendo quæ dicta sunt. Si enim quæris utrum possit Deus videri, respondeo : Potest. Si quæris unde sciam, respondeo : Quia in verissima scriptura legitur : « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (*Matth. v*). » Si quæris unde eum videbimus, respondeo : Unde angeli vident, quibus tunc erimus æquales. Sicut enim videntur ista quæ visibilia nominantur, Deum nemo vidit unquam : Nec videri potest, quoniam est natura invisibilis, sic est incorruptibilis; quæ contextim posuit Apostolus dicens : « Regi autem sæculorum invisibili, incorruptibili (*I Tim. i*), » quia sicut nunc incorruptibilis, nec postea corruptibilis : ita non solum nunc, sed etiam semper est invisibilis. Nec in loco enim videtur, sed mundo corde; nec corporalibus oculis quæritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur, nec affatu auditur, nec sentitur incessu. Unigenitus autem Filius, qui est in sinu Patris, deitatis naturam atque substantiam insonanter narrat, et ideo dignis idoneisque tanto conspectu oculis etiam invisibiliter monstrat. Ipsi enim sunt oculi de quibus Apostolus dicit illuminatos oculos cordis nostri (*Ephes. i*), et de quibus dicitur : « Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte (*Psal. xii*). » Dominus enim spiritus est. Unde : « Qui adhæret Domino, unus spiritus est (*I Cor. v*). »

Proinde qui potest Deum invisibiliter videre, ipse potest Deo incorruptibiliter adhærere. Puto jam non esse in quæstione quam proposuisti amplius

A quod requiras. Hæc sunt verba Augustini : Qui intelligit, certissime videt nunquam per oculos corporis se Deum visurum. Ut cætera omittam, Deus et nunc et semper est invisibilis, sicut nunc et semper incorruptibilis : ideo autem est invisibilis, quia non potest videri corporeis oculis, quibus videntur ista visibilia, et ob hoc dicta visibilia. Unigenitus etiam narrat et monstrat invisibiliter oculis cordis Dei substantiam et incorruptibiliter possumus Deo qui spiritus est, adhærere, si possumus eum invisibiliter videre. (CASSIODORUS.) In resurrectione divine sapientiæ agnitione replebimur, nec rerum intellectus veracissimus disciplinis onerosus imbuitor, sed in elaborato mentis lumine declaratur. Ibi beatis talis splendor mentis est, et lumen intelligentiæ, ut ipsum sicut in majestate sua est, mereantur conspiciere Creatorem. Quocirca libris commonemur veris, quod pars illa emundata atque meliorata divino munere veraciter speculetur auctorem, qui ejus nihilominus portat imaginem. Inde denique Deum videbimus, unde credimus, et ex ea parte illud summum eximium singulare contemplabimur : Unde utique meliores sumus. (HIERONYMUS) : « Quicumque Spiritum sanctum repromissionis acceperit, simul consequetur et arrhabonem hæreditatis, quæ hæreditas vita æterna est. Quomodo autem arrhabe, qui nobis tribuitur, non est extra nos, sed intra, sicut et hæreditas ipsa, hoc est regnum Dei quod intra nos est, in nobis versatur intrinsecus. Quæ enim potest esse major hæreditas quam contemplari et videre sensu pulchritudinem Sapientiæ, et Verbi, et veritatis, et luminis, et ipsius Dei ineffabilem naturam considerare, omniumque quæ ad similitudinem Dei condita sunt substantia contueri. Iste autem Spiritus sanctus qui est arrhabe hæreditatis nostræ, ideo nunc sanctis datur ut redimantur et copulentur Deo.

DOMINICA DECIMA QUARTA.

Secundum Lucam.

« Cum iret Jesus in Hierusalem transibat per mediam Samariam et Galilæam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Qui steterunt a longe, et levaverunt vocem dicentes : Jesu, præceptor, miserere nostri (*Luc. xvii*). » Leprosi sunt qui scientiam veræ fidei non habentes, varias erroris doctrinas profitentur. Veras falsis permiscet inordinate, quasi diversos lepræ colores ostendentes. Hi videndi sunt ab Ecclesia, et longe remoti necesse habent ut magno labore clament, quousque per cognitionem præceptoris redeant ad formam salutis.

« Quos ut vidit dixit : Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. » Solos leprosos invenitur Dominus misisse ad sacerdotes, quia sacerdotium Judæorum figura erat sacer-

dotii quod nunc est in Ecclesia. Et quisquis vel hæretica pravitate vel gentili superstitione vel Judaica perfidia, vel etiam fraterno schismate per Dei gratiam mundatus caruerit, necesse est ut ad Ecclesiam veniat, coloremque fidei verum aliis similem ostendat. Unde Paulus ad Ananiam missus est (*Act. ix*), ut sacramentum fidei perciperet, et verus ei color approbaretur, non quod Dominus omnia per se nequeat, sed ut ipsa societas fidelium invicem communicando unam speciem veri coloris in fide confirmet. Cornelius etiam precibus ejus auditis jussus est mittere ad Petrum propter unitatem confirmandam (*Act. x*).

« Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum. Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens.

Et hic erat Samaritanus. › Unus qui regressus est a gratias agens significat humilitatem unitatis Ecclesie. Samaritanus interpretatur *custos*. Quo nomine ille significatur, qui omne robur suum Deo attribuit, juxta Psalmistam : « Fortitudinem meam ad te custodiam, quia tu es Deus susceptor meus (Psal. LVIII). › In faciem cadit qui de malis perpetratis erubescit. De persecutoribus vero Domini scriptum est quia « abierunt retrorsum et ceciderunt (Joan. XVIII). › Qui ante se cadit, videt quo cadat; qui autem retro cadit non videt. Iniqui ergo retro cadunt, quia cor ante ruinam exaltatur, ut non videant quid eos sequatur. Justi autem ante se cadunt, quia compuncti humiliantur. « Respondens autem Jesus dixit : « Nonne decem mundati sunt, et novem ubi sunt? Non est inventus qui recideret et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi : Surge, vade quia fides tua te salvum fecit. › Si fides hunc salvavit, perfidia novem perdidit. Unum si addatur ad novem quædam effigies unitatis impletur, quo sit tanta complexio, ut ultra non progrediatur numerus nisi ad unum redeat. Novem itaque indigent uno ad quamdam unitatem, unum vero non indiget eis ad unitatem sui. Quamobrem unus qui gratias egit significat illos qui in unitate sunt Ecclesie; novem vero illos qui extra sunt. Dominus querit ubi sint, quia scire Dei eligere est; nescire vero, reprobare. Quando mundati sunt cognoverunt Deum, sed abierunt retrorsum. De talibus dicit Apostolus : « Qui cum cognovissent Deum, non ut Deum magnificaverunt aut gratias egerunt (Rom. IX). › Sciendum quia unus dicitur prima unitas, decem vero secunda. Et illa confertur Deo, quia in se multiplicata, nec augetur nec minuitur; hæc, Ecclesie, quia in se multiplicata crescit in centenarium. Dicitur vero in denario, qui est unitas centenarii, varietas per sui multiplicationem generatur; bene dicuntur fuisse decem leprosi, qui a fide unius Dei fuerant diversi. Et sicut omnes fideles per denarium signari possunt ob custodiam decem mandatorum, sic omnes infideles eodem numero intelligi possunt econtrario et negligentiam eorumdem mandatorum. Unus qui rediit ad Dominum curatus dicitur alienigena, vel quia prius alienus fuit ab Ecclesia, vel quia se alienavit a sociorum suorum perfidia. Aliter : Decem leprosi Domini castellum introeunte mundati sunt : Dominus quippe intravit castellum, dum incarnandus descendit in Virginis uterum, Spiritus sancti saccellum. Decem viri leprosi erant omnes homines x Præceptorum transgressione vel x plagarum Ægypti percussione maculosi (Exod. VII). Sciendum est autem quod hæc decem plagæ contrariæ sunt decem præceptis legis. Prima plaga est aqua versa in sanguinem; secunda, ranæ; tertia, sciniphes; quarta, omne genus muscarum; quinta, mors in pecora Ægyptiorum; sexta, pustulæ et vesicæ turgentes in hominibus et jumentis; septima, grando super omnes fructus præter serotinos; octava, locustæ, quæ co-

medebant quod residuum fuit; nona, triduanæ tenebræ; decima, mors primogenitorum omnium. His ut jam diximus contraria sunt decem præcepta legis. Primum enim præceptum est : « Non habebis deos alienos. Ego enim sum Dominus Deus tuus (Exod. XX). › Compara primum præceptum primæ plagæ, scilicet unum Deum ex quo sunt omnia intellige in similitudinem aquæ a qua generantur omnia. Aqua igitur versa in sanguinem significat Deum, quem tunc homines verterunt in sanguinem, cum cum cæperunt credere corruptibilem. Unde Apostolus dicit : « Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis (Rom. I). › Imago enim corruptibilis est sicut sanguis. Secundum autem præceptum est : « Non assumes nomen Dei in vacuum (Exod. XX). › Hic assumit nomen Dei in vacuum qui in nomine Dei jurat, non credit se puniendum. Huic præcepto contrariæ sunt ranæ strepentes : quod significat fallaces homines veritati repugnantes, et mendacium per nomen Dei ponentes. Tertium præceptum est : « Memento ut Diem Sabbati sanctifices; nihil operis facies in eo (ibid.). › In tertio isto præcepto insinuat quoddam vacationis iudicium. Quæ vacatio est tranquillitas mentis vel sanctificatio Sabbati, quia ibi requiescit spiritus Dei, sicut ipse dicit : « Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, et quietum et tremementem sermones meos? › (Isa. LXVI.) Huic tertio præcepto, scilicet vacationis, opponuntur sciniphes et muscæ, quæ sunt ingentis inquietudinis. Quartum præceptum : « Honora patrem tuum et matrem (Exod. XX). › Huic contraria est quarta Ægyptiorum plaga, scilicet caninæ muscæ. Caninum est enim parentem non agnoscere, et cæcitatem mentis, qua canes nascuntur, contra parentes exhibere. Quintum præceptum est : Non mœcha-beris (ibid.). › Huic præcepto opponitur quinta plaga, scilicet mors in pecora Ægyptiorum. Et coire et generare est pecudum, ratione intelligere humanum est. Ideo ratio, quæ præsidet imminentes motus inferiores carnis tanquam dominantes, debet non immoderate et illicite passim vagueque laxare. Ideoque ipsis pecoribus natura datum est institute Creatore ut non moveantur ad feminas nisi certis temporibus. Neque enim ratione se cohibet alio tempore pecus, sed ipso motu frangente torpescit. Homo autem ideo semper moveri potest, quia et refrenare motus potest. Sextum præceptum est : « Non occides (ibid.). › Huic sexta plaga contraria est, scilicet pustulæ et vesicæ in omni carne. Quod significat sicut caro accenditur ad odium proximi et ad fundendum sanguinem, sic ardebit igne æterni iudicii. Septimum præceptum est : « Non furaberis (ibid.). › Huic præcepto contraria est septima plaga, scilicet grando in fructibus. Quod significat : Quidquid proximo furtim subtrahis, cælestis iudex vindicabit. Octavum præceptum est : « Non dices falsum testimonium (ibid.). › Huic contraria est octava plaga, locustæ, animal dente noxium. Quod significat

quod fallax mordendo et mentiendo nitatur infestare proximum. Unde Apostolus ait : « Si mordetis et comeditis invicem, videte ne ab invicem consumamini (*Gal. v.*) » Nonum præceptum est : « Non concupisces rem proximi tui (*Exod. xx.*) » Huic opposita est octava plaga, scilicet densæ tenebræ. Quod significat in tenebris esse et ad æternas tenebras tendere qui quod sibi non vult, hoc alii meditatatur inferre. Decimum præceptum est : « Non desiderabis uxorem proximi tui (*ibid.*). Non servum, non ancillam. » Huic præcepto contraria est decima plaga, scilicet mors primogenitorum. Quod significat quod qui volunt hæreditarie aliena possidere, et desiderant mortem momentaneam aliorum, incurrunct æternam. His decem plagis pro transgressione decem præceptorum legis erant homines maculosi, et quasi ex percussione carum leprosi. Qui a domino ad sacerdotes destinantur, sed in itinere mundantur, quia dum peccatores delicta sua confiteri ad sacerdotes currunt, protinus veniam de commissis habebunt. Unus qui pro sanitate grates retulit est catholicus populus qui pro salute sua jugiter Deo gratias agit.

De sex speciebus lepræ.

« Homo in cuius carne et cute ortus fuerit diversus color sine pustula, vel quasi lucens quidpiam, id est plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem vel unumquemlibet filiorum ejus. Quisque cum viderit lepram in cute, et pilos in albo mutatos colore lepra est, et ad arbitrium ejus separabitur (*Levit. xiii.*) » Lepra quippe doctrina falsa est. Proinde leprosi non absurde intelliguntur hæretici qui unitatem veræ fidei non habentes varias doctrinas profitentur veraque falsis admiscunt : sicut et lepra veris falsisque locis humana corpora variando commaculat. Hujus scilicet lepræ invenimus legislatorem sex species in homine posuisse : primam capitis et barbæ, secundam calvitii et recalvationis, tertiam carnis et cutis, quartam cutis et corporis et cicatricis albæ cum rubore; quintam ulceris et cicatricis; sextam ustionis (*ibid.*). In capite lepram portant qui in divinitate Patris vel in ipso capite, quod est Christus, peccant. Caput enim viri Christus. Hanc lepram habuerunt Judæi, Valentiniani, Marcianitæ et Fotiniani : qui omnes in calvitio lepram gerunt, quia errorem suum aperta pravitate defendunt. In barba lepram gerunt, qui de apostolis et sanctis Christi aliquid perverse sentiunt, atque eos pravum quodlibet prædicasse confingunt. Sicut enim barba ornamentum est fieri, ita scilicet Apostoli et doctores ornamentum præstant in corpore Christi. Corpore lepram habent qui Ecclesiæ detrahunt, sicut Exariani qui negant carnis resurrectionem, et sicut Novatiani, qui nuptias damnant, et peccantibus poenitentibus denegant, et sicut ex calice qui inter alios errores regnum cælorum parvulos habere non credunt; et Ariani qui vetant pro defunctis offerri sacrificium. In carne et cute lepram gerit, qui carnalia vel exteriora suadere conatur, ut Cerinthiani, qui resurrectionem futuram in carnis voluptate

A existimant, vel sicut illi qui dicunt in fide manentibus, quamvis carnaliter vivant, non posse imputari peccata. In cicatrice sanati ulceris lepram portat, qui post cognitionem et medicinam Dei et manifestationem fidei quam a Christo suscepit, rursus in ipsa cicatrice accedit ad aliquod erroris prioris indicium, aut ad perfidiam veteris dogmatis. In carne viva gestant lepram, qui de anima quæ vita est aliquod falsum existimant, sicut illi qui dicunt animam de carnis substantia propagatam, et sicut qui animam simul cum corpore mori putant. In cicatrice ustionis lepram habent Manichæi, qui inani abstinentiæ cruciatu corpora sua exurunt, et per infidelitatem non munditiam, sed lepram inde gignunt. De talibus enim dicit Apostolus : « Discendent, » inquit, « quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentes mendacium, et cauteriatam suam habentes conscientiam, prohibentes nubere, et abstinere a cibis quos Deus creavit (*I Tim. iv.*) »

Sed adhuc adjicit colores leprarum, id est pallidam, rubentem, albam, lividam, nigram, florescentem (*Levit. xiii.*). Itaque dum pallidam lepram dicit imbecillum et fragilem fidem animi denotat, quæ prodito colore nigritatis erroris infirmitate languescit. Cum autem rubicundam lepram ostendit homicidii cruore infectos denotat et urit; cum vero albam, illos qui se mundos appellant, sive illos qui de falso merito gloriantur. Cum albam vel lividam lepram commemorat, invidiæ vel livoris notas exprimit. Cum vero nigram insinuat, sacrificiorum furno et busto idololatriæ denigratam conscientiam detestatur; cum florescentem, toto corpore, et cooperientem pelliculam corporis a capite usque ad pedes dicit, avaritiæ crimen ostendit, quia cum floridum et jucundum hominem putant felicem esse in hoc mundo et divitem videri, tunc pestis avaritiæ omne genus hominum quasi totum corpus crebre erroris illius contagio commaculat. Cum autem lepram habet cum rubore et pallore permistam, cum hominem denotat qui, cum sit imbecillis animo et mendax, facile in furorem prorumpit, et levitate mox facile petulat. Pallor mentientem linguam significat, rubor vero iracundiam. Est autem lepra peccati, quæ sacrificiorum oblationibus emundatur, id est corde contrito et humiliato. Est et idololatriæ, quæ aqua abluitur baptismi. Est hæreticorum qui, vii dierum purgatione extra castra esse jubentur, ut per septiformis Spiritus agnitionem purificentur. Est et quæ visui sacerdotum offertur per doctrinam. Ulcus autem lepræ quod omnino mundari non potest, eorum est qui in Spiritum sanctum peccant, nec dicunt poenitentes posse consequi veniam. De his autem ait Veritas : « Qui peccaverit in Spiritum sanctum, » non remittetur ei neque in hoc sæculo neque in futuro. Quod vero jubetur leprosis ut exeant de castris et sedcant foris, donec mundetur lepra eorum, intelligitur hæreticos debere projici ab Ecclesia, donec a proprio errore mundentur, et sic

revertantur. Ejusmodi vero dissolutis tunicis, capite discooperto, et ore obvoluto sedere jubentur, mundationem lepræ expectantes: dissolutis tunicis, id est omnibus secretis manifestis, capite discooperto, ut a cunctis ejus nudatio videatur; ore clauso, ne ulterius impia doceat vel loquatur. Sed adhuc adjecit Scriptura lepram esse in vasis, parietibus domus, in vestimento, intra maceriam. Lepra in parietibus domus hæreticorum congregatio denotatur, quæ per sacerdotem purgari debet. Lepra in vasculis unicuique homini proprii corporis delictum. Lepra in domibus vel in vestimento, quæ extra corpus nutriuntur, vel quæ in ipso corpore perpetrantur, tamen et hominis anima intelligitur, et turba mollissimi corporis sensus. Quod vero leprosi in lege ad sacerdotem mittuntur, judicatur pro mundatione hæreticorum annua sæcrificia in Ecclesia debere offerri, et sic reconciliari unitate Ecclesiæ.

Moralitas de Naaman Syro, et die septimo lavatur in Jordane.

Naaman princeps militiæ regis Syriæ erat vir magnus et dives, sed leprosus, et habebat in domo sua puellam quamdam ancillam ex terra Israelis (IV Reg. v). Hæc est series historiæ quam retexuimus. Historia est doctrinalis area, in qua boni discursores flagellis diligentæ et ventilabro inquisitionis grana a paleis separant. Sicut latet mel sub cera, et nucleus sub testa: sic sub cortice historiæ dulcedo moralitatis. Naaman interpretatur *decor*, vel *decorus*, et significat divites hujus mundi, qui videntur in oculis suis potentes et præclari. Hi præditi copia rerum, gloriosi titulis parentum, sublimes celsitudine notorum, habentes scientiam litteralem et forensem, leprosi tamen sunt varietate criminum. Multiplicati fructu frumenti, vini et olei sunt, quod est materia et opportunitas peccandi, proniores sunt ad vitia, et paratiores ad scelera, ad injuriam liberiores, sicut dicitur: « Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum (Psal. LXXII). » Cum tamen venerit tempus miserendi, et tempus visitationis eorum habent consilium puellæ. Puella ista est divina gratia vel sapientia quæ virgo est propter integritatem, sicut illa Abisag qua senes calefacit, juvenes non urit. Quæ etiam puella ancilla est, quia omnibus officiosa. Unde dicitur: « Sapientia clamitat in plateis. Usquequo, parvuli, diligitis infantiam (Prov. 1). » Et subinde: « Donum bonum tribuam vobis (Prov. 14). » Et rursus: « Bibite vinum quod miscui vobis (Prov. 13). » Hæc tamen vel ancilla sedula et puella, cum in se non habeat maculam aut rugam, servit tamen leprosi principis conjugii, dum sceleratorum potentum naturali interius rationi salutis desiderium ac cognitionem subministrans, decoloratos peccatis præclaros reddit et fulgidos. Hæc ergo dat consilium Naaman, dicens: « Vade in Samariam ad Eliseum prophetam, et sanabit te a lepra quam habes (IV Reg. v). » Samaria interpretatur *custodia*. Vade in Samariam, redi ad tuam custodiam,

A vigila supra actiones tuas: pastoribus vigilantibus, supra gregem suum angelica facta est visio et allocutio.

Scito teipsum, unde dicitur: « Redite, prævaricatores, ad cor (Isa. XLVI). » Dina quæ evagatur a principe terræ corrumpitur. Non vadit in Samariam qui excussus a propriis, aliena negotia curat. Consilio puellæ abiit ad Eliseum, et pulsavit ad ostium domus ejus (IV Reg. v). Eliseus *salus Domini* interpretatur. Hic est Jesus Salvator mundi, qui salvum fecit populum suum a peccatis eorum (Math. 1). De quo Propheta: « Salus tua, Deus, suscepit me (Psal. LXVIII). » Et ipse de se: « Salus populi ego sum (Psal. XXXIV). » Domus ejus sunt sanctæ Scripturæ, vel Ecclesia vel religiosæ personæ, in quibus B habitat per gratiam. Ostium est poenitentia, per quam intramus ad eum, et ipse ad nos. Unde dicitur: « Adhuc te loquente, dicam, ecce adsum (Isa. LI); » et ihud: « Revertimini ad me, et ego revertar ad vos (Zachar. 1). » Aversi sumus ab illo, et ille aversus est a nobis, revertamur ad illum, et ille revertetur ad nos: Eliseus sedens in cathedra sua, misit ad eum puerum suum in hæc verba: Vade, descende in Jordanem, et lavare septies, et mundaaberis (IV Reg. v). Eliseus noster sublatus a nobis corporaliter, sedet ad dextram Patris, in his scilicet quæ sunt potiora, nec apparet modo corporaliter, sed mittit puerum suum. Puer iste intellectus est vel ratio pura, ad imaginem Dei facta. Hic est puer qui de strage filiorum et filiarum solus evasit, ut renuntiaret Job. Vel puer iste est Spiritus sanctus, quia pueros facit malitia parvulos, et pueros simplicitate. Vel puer in sacra Scriptura ob puritatem sermonis, et ob eloquia casta. Hic itaque puer dicit: « Descende de Syria, id est de elatione. Syria quippe *sublimis* interpretatur, in Jordanem, id est ad conformitatem Christi quæ est humilitas. » Titulus namque diaboli superbia est, titulus Christi humilitas. Hujus enim disciplinæ proposuit se scholarem magistrorum dicens: Non ad oracula prophetarum, non ad ænigmata vos mitto, sed « a me ipso discite quia mitis sum et humilis corde (Math. XI). » Ipsum me propono vobis speculum. Humilitas autem exterior parum valet, nisi adsit interior, D vera scilicet obedientia. Hæc tria exigit a te, ut humilitas sedeat in corde, patientia servetur in ore, perseverantia teneatur in opere. Verba etiam consonant, « descende in Jordanem. » Jordanis *descensus* interpretatur. Et hæc est quædam causa quare Dominus hunc fluvium specialiter eligeret, ut in eo baptizaretur. « Lavare septies, » id est perfecte. Et indignatus Naaman, respondit: « Nunquid non meliores sunt Abana et Parphar fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut laver in eis et munder? » (IV Reg. v.) Damascus interpretatur *bibens sanguinem*. Hic est mundus qui nostra æterna morte delectabiliter per cruentum peccati poculum inebriatur. Parphar talpa dicitur, illud deforme et cæcum animal pro domicilio latebras terræ et cavernas inhabitans.

hortosque et sata suffodiens. Significat autem aviditatem terrenorum, qui oculos suos statuerunt declinare in terram. Hæc est et mulier curva, quam Dominus erexit. Abana latere lapides ejus interpretatur.

Per quod præcipui quique signantur Ecclesiæ vel hujus sæculi. Ecclesiæ, secundum illud : « Dispersi sunt lapides sanctuarii in capita omnium platearum (Thren. iv) ; » sæculi, juxta illud ejusdem prophetæ contra Babylonem : « Tollite de via lapides (Jer. L), quia videlicet honores ambiunt qui humilitatis formam abnuunt. Hoc respondent quotidie dicentibus nobis ut visibilia contemnant : Nonne melius est divitias habere, epulari laute et delicate, molliter cubare, ad libitum deambulare, et in honoribus oblectari, quam expendere dies nostros in afflictionibus? Hoc est dicere : « Nunquid non meliores sunt Abana et Farphar omnibus aquis Israelis? » Constipatores dixerunt ei et laterales : « Et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe debueras facere ; quanto magis quia dixit tibi : Lavare et mundaberis (IV Reg. v). » Laterales nostri angeli sunt, dati nobis ad custodiam, et viri religiosi qui dicunt : Etsi ultra facultatem esset quod præcipitur, facere debueras, et proponunt crucem Petri, ense Pauli, equuleum Vincentii, craticula Laurentii. Ipse etiam camelus noster per foramen acus, id est Christus angustiam passionis transivit ; quæ si intueamur, etiam si grandis res nobis imperetur, recusare non debemus, quia non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam (Rom. viii). Et si rem grandem, in prima creatione Deus me dedit mihi, in regeneratione me mihi reddidit, se etiam pro me dedit. Quid magni faciam pro tali dato, pro tanto pretio, pro me erogato ? « Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? » (Psal. cxv.) Moriar, dixit Propheta, hoc est enim, calicem salutaris accipiam (*ibid.*).

Eorum consilii descendit, et lavit se septies in Jordane (IV Reg. v). Septem sunt lavationes vel purgationes : Lavatio extra corpus, lavatio circa corpus, lavatio in corpore, duplex in lingua, duplex in mente. Lavatio extra corpus est abrenuntiatio divitiarum et possessionum, quæ extra dicuntur, quia nec corpori adhærent, nec de ejus substantia sunt. Secunda lavatio circa corpus, est contemptus pretiosæ vestis, quia si non esset peccatum uti pretiosa veste, non diceret Apostolus : « Non in veste pretiosa (I Tim. ii). » Item : si non esset laudabile uti veste vili, non tot haberemus testimonia, tot commendationes Christi de Joanne et Elia, qui vilibus usi sunt. Jacob quoque ait : « Si Dominus

A Deus meus dederit mihi panem ad edendum et vestimentum quo operiar (Gen. xxviii). » Non dixit quo superbiam, sed ad legendam nuditatem. Tertia lavatio in corpore est mortificatio membrorum, castigatio corporis. Unde Paulus ait : « Castigo corpus meum, et in servitatem redigo (I Cor. ix). » Hæc videlicet caro est Agar, contradicens dominiæ suæ. De qua Ambrosius : Jure pertulit injuriam, quæ inderat insolentiam. Caro nostra est animal lascivians, asina petulca, sed castiganda est, ut dominiæ obediat. Duæ lavationes in lingua sunt cavere verbum jactantiæ in prosperis, si quando prosperitatem dat Deus in carnalibus vel spiritualibus, et cavere verbum patientiæ in adversis. Qui juste punitur et impatiens est, socius est latronis B a sinistra Domini pendentis ; qui injuste punitur et patienter fert, consors Christi est ; qui et juste punitur et patiens est, similis est latroni a dextris qui dixit : « Nos quidem digna factis recipimus (Luc. xxiii). » Duæ lavationes in mente sunt propriæ voluntatis abdicatio, et propriorum consiliorum non præsumptuosa defensio. Abdicanda est voluntas, ut qui habet exterius silentium et in prosperis et in adversis, non retineat interius propriam voluntatem, ne sit conformis diabolo. Sicut enim Deus se voluit unum esse principium omnium, ita et suam voluntatem retinens non submittes eam Deo, constituit quasi alterum principium voluntatum. Non est præsumendum de consilio. Quidam enim addunt auctoritatem Scripturæ ad obstruenda ora aliorum et astruendam sententiam suam. Hæ septem lavationes in Christo fuerunt. Lavatio extra corpus, quia cum dives esset, pauper pro nobis factus est ; lavatio circa corpus, quia natus est, in præsepi est positus, pannis obsitus ; in corpore, quia jejunavit et in oratione pernoctavit ; in linguam non offendit per prospera, quia cum vellent eum regem facere, fugit ; non offendit in adversis, quia sicut ovis coram tondente se obmutuit. Lavationem in corde habuit, quia non venit facere voluntatem suam, sed Patris, et divinum consilium præposuit consilio Petri dicentis : « Absit a te, Domine, non erit tibi hoc (Matth. xvi). » Iterum cum dicerent Joseph et mater sua : « Fili, quid fecisti nobis sic? » respondit : Quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse (Luc. ii), et tamen sequebatur eos, et erat subditus illis (*ibid.*). « Et facta est caro ejus, sicut caro pueri (IV Reg. v), » id est ad similitudinem Christi. Iste est puer, de quo dicitur : « Puer natus est nobis (Isa. ix). » Adam perdidit conditionem, innocentiam, immortalitatem. Hæc tria retulit nobis iste puer. Ista est septem ablutio Naaman in Jordane.

DOMINICA DECIMA QUINTA.

Secundum Matthæum.

« Nemo potest duobus dominis servire. Aut enim unum odio habebit et alterum diliget : aut unum

sustinebit et alterum contemnet (*Matth. vi.*) » Non potestis Deo servire et mammonæ, id est opus diversæ voluntati dominorum non convenit : Mammona Syriace, divitiæ nuncupantur Latine. Audiat hoc avarus. Non dixit, qui habet divitias, sed qui servit, id est qui custodit ut servus, et non distribuit ut dominus. Mammona apud Hebræos divitiæ dicuntur, Punice autem mammon, id est lucrum dicitur. Qui servit mammonæ diabolo servit, qui princeps hujus sæculi a Domino dicitur (*Joan. xiv.*) « Et alterum diligit, » id est Deum. Quis enim diabolus diligit? Patitur tamen aliquis eum, sicut qui in magna domo aliqua alienæ ancillæ conjunctus, propter cupiditatem suam duram patitur servitutem, etiam si dominus ancillæ non diligit. « Et alterum contemnet. » Quis Deum potest odisse? Contemnit tamen aliquis eum, id est non timet, cum nimis de ejus misericordia præsumit. Unde illud : « Fili, ne adjicias peccatum super peccatum, et dicas : misericordia Dei magna est (*Eccli. v.*) » Lucas habet « adhærebit (*Luc. xiiii.*) » ubi Mathæus dicit « sustinebit. » Et utrumque respicit ad diabolum, cui male acquirentes divitias adhærendo sustinebunt illum.

« Ideo dico vobis, nec solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. » De carnali cibo et vestimento hoc accipiendum est, quia de spiritualibus semper debemus esse solliciti. Labor exercendus, sed sollicitudo est tollenda, de carnalibus quidam addunt, neque quid bibatis.

« Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum? » Sensus est : Qui præstitit majora, præstabit et minora. Pro hac vita posuit animam, juxta illud : « Qui amat animam suam perdet eam (*Joan. xii.*) »

Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt neque metunt, neque congregant in horrea, et Pater vester cælestis pascit ea : Nonne vos magis pluris estis illis? Hoc ad litteram intelligendum est, quia Dominus manifeste omnem curam rerum præsentium admonet, et attentos tantum esse in spe futuri docet. Rationale animal cui æternitas promittitur plus est quam irrationale. « Magis pluris, » hoc est multo pluris pretii estis vos quam volatilia cæli aerii.

« Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? » Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis? Illi relinquitte tegendi corporis curam, cujus cura factum est.

« Considerate lilia agri quomodo crescunt : non laborant neque nent. » Non hic est igitur quærenda allegoria, sicut nec in avibus, sed de minoribus persuasio fit ad majora.

« Dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. » Quæ purpura regum, quæ pictura textricum potest floribus comparari? Ipse color dicitur ope-

rimentum florum, sicut dicitur : Operit istum rubor.

« Si autem fenum, quod hodie est et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos, modicæ fidei? » Vestit, id est adornat Deus fenum, hoc est herbas et pulchro colore et bono odore. Quod cum siccatum fuerit mittetur in clibanum, id est in acervum habentem speciem clibani. Modica fides est quæ nec de minimis certa est, nec de æterna sperat. « Nolite ergo solliciti esse, dicentes : Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirent. Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis. Quærite autem primum regnum Dei, et justitiam ejus : et hæc omnia adjicientur vobis. » Gentibus nulla cura est de futuris, sed semper præsentia quærent. Filiorum autem est quærere regnum Dei ; et hæc omnia paterna gratia adjicientur etiam non quærentibus, ut nec in præsentibus nec in futuro desit eis aliqua gratia. Verumtamen si præsentia subtrahuntur, ad probationem est ; si dantur, ad gratiarum actionem : quæ omnia comparantur in bonum. Scit enim cælestis medicus quæ nobis daturus est ad consolationem ; quid vero subtracturus ad exercitationem. Non enim jumento suo homo cibaria sine causa detrahit. Cum dixit : « Primum quærite regnum Dei, » significavit temporale posterius quærendum non tempore, sed dignitate. Illud tanquam bonum, hoc tanquam necessarium, sed necessarium propter illud bonum. Aperte enim ostendit non temporalia sic appetenda, ut propter ipsa bene facere debeamus, licet sint necessaria. Quæcunque enim facimus, propter regnum Dei facere instituimus. Non enim evangelizare debemus ut manducemus, sed manducare ut evangelizemus ; quia quidquid propter aliquid aliud quæritur, vilius est quam id propter quod quæritur. Non omnes propter salutem Ecclesiæ ministrant, sed propter temporalia, aut propter utrumque. Sed supra dictum est : « Nemo potest duobus dominis servire, » ergo tantummodo propter regnum Dei debemus operari bonum, et non in hac operatione vel sola vel cum regno Dei mercedem temporalium cogitare. Quorum omnium temporalium nomine Christianum posuit, dicens :

« Nolite solliciti esse de crastino. » Non enim dicitur crastinus dies, nisi in tempore. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipse.

« Sufficit diei malitia sua. » De præsentibus concedit esse sollicitos, non de futuris. Unde Apostolus : « Nocte et die manibus nostris laborantes, ne quem vestrum gravaremus (*I Thess. ii.*) » Cras in Scripturis futurum tempus intelligitur, dicente Jacob : « Exaudiet me cras justitia mea (*Gen. xxx.*) » Per diem intelliguntur homines quorum dies est, ut ait Apostolus : « Redimentes tempus quoniam dies mali sunt (*Coloss. iv.*) » Sensus ergo est : Dies crastinus, id est futuri temporis, homines erunt sol-

4143

liciti sibi. Tu vero sis sollicitus de te in præsenti- A
 arum. Sollicitus in supradictis significat anxietatem; hic vero providentiam, quam futurum tempus afferet secum, ut cum necesse erit sumere aliquid temporale, adsit, quia novit Deus quid indigemus. Curam autem præsentium malitiam vocat, quia pœnalis est et pertinet ad mortalitatem quam peccando meruimus; quæ in se satis onerosa est, necdum etiam futurorum curam superaddamus. Hoc loco vehementer cavendum est, ne cum viderimus aliquem servum Dei providere, ne ista necessaria desint vel sibi, vel sibi commissis, forte iudicemus eum contra præcepta Domini facere. Nam et ipse Dominus loculos habere dignatus est cum pecunia: ne quis in hoc scandalum pateretur: Paulus etiam videtur cogitasse de crastino, cum dicit: « De collectis autem sicut ordinavi facite (I Cor. xvi.) » Ad hanc ergo regulam totum hoc præceptum redigitur, ut etiam in istorum provisione regnum Dei cogitemus, in malitia vero regni Dei non ista cogitemus. Itaque non labor et providentia damnantur, sed mentem præfocans cura.

Collatio Dei cum diabolo de jure Dei et hominis.

Deus, per hominem mundum redempturus, in mundum venit, et toti mundo diabolum dominantem invenit. Deus per hominem mundum visitans in propria venit, et homo per Deum mundum non amans, ubi reclinaret caput non habuit. Deus homo in hoc mundo elementis imperavit, et homo Deus de hoc mundo regnum se non habere dixit. Ergo ad aliquid totum Dei erat, et ad aliquid totum diaboli. Totum Dei quod ipse fecerat; totum diaboli quod ipse possidebat. Deus in principio mundum creaverat, et diabolus a principio mundum possidebat. Ergo certamen factum est Deo, et certamen factum est diabolo. Deus dixit se quod suum erat debere recipere; diabolus dixit se in suo non debere calumniam sustinere. Deus dixit se post tam longam patientiam digne satisfactione honorandum; diabolus dixit se post tam longam negligentiam sua possessione non privandum. Deus dixit aliena eum fraudulenter abstulisse, violenter tenuisse; diabolus dixit eum nec cum abstulit contradixisse, nec cum tenuit aliquando repetisse. Deus dixit potenter se ad sua recipienda, si vellet, viribus uti; diabolus dixit eum contra justitiam non debere viribus abuti. Deus dixit justum non esse si quod pie creaverat perire permitteret; diabolus dixit injustum esse si quod sponte perierat, restauraret. Deus dixit se velle misereri per benignitatem propriam; diabolus dixit se nosse damnum pati per potestatem alienam. Deus dixit justum esse ut de peccato pœnitentes ad salutem reciperentur; diabolus dixit justum non esse ut in peccato persistentes ad salutem cogerentur. Deus dixit se venisse ut volentes non cogeret, sed ut volentes adjuvaret; diabolus dixit interim pro tempore æquanimiter se passurum volentes amittere, si nolentes retineret. Deus dixit in

aliena se manum non mittere, si sua redderentur; diabolus dixit se aliena paratum reddere, si sua non auferrentur. Deus dixit se nullam a misericordia posse repellere; diabolus dixit, si omnes perderet, non se posse æquanimiter tolerare. Deus dixit se suadere ut in toto ab alieno jure secederet; diabolus dixit se postulare ut saltem pro reverentia pristinae dominationis aliquam in parte requiem sibi non negaret. Deus dixit se cum prius potiora elegerat, post illi abjectiora concessurum; diabolus dixit jure se, dum electionem habere non posset, saltem partitionem facturum. Deus dixit se privilegio dominationis utriusque potestatem vindicare; diabolus dixit se, quia jam amplius non posset, nihil ex jure, sed ex permissione postulare. Deus dixit se tantum permissurum quod etiam avari famem satiare posset; diabolus dixit se non tantum accepturum quin amplius cupiat, si fieri possit. His dictis jussit Deus tendi funiculos in partitionem, et invenit virentia et irrigua in vallibus imis; minora spatio, majora pretio, et hoc præcepit seponi ad partem alteram; deserta autem et arida in rupibus et montibus altis; lata et aspectui patentia magna spatio; vilia pretio, et hoc jussit ad alteram partem discerni. Tunc mandavit diabolum adesse. Et assistenti sic ait: Ne forte aut violentiam judicantis, aut avaritiam dantis causari valeas, quidquid oculus tuus videt, tibi dabo. Tunc diabolus qui omne sublime considerat, et humilia non vales intueri, levans oculos aspexit montes altos et saxa prominentia in rupibus, ac deserta patentia, et quasi totum sibi cessisse glorians, despexit quod Deus elegerat. Cui Deus increpans ac cæcitatem elati deridens ait: « Funes ceciderunt mihi in præclaris (Psal. xv.) » Tu laudas quod vides, et ego laudo quod video. Tu in imo es, et propterea oculis tuis nisi alta et exstantia non patent: ego desuper contemplor quam habeant amœnitatem humilia, etenim hæreditas mea præclara est mihi.

De duobus dominis, et duabus civitatibus, et diversis aliis rebus.

Duæ sunt civitates, Hierusalem et Babylon, et duo populi; amatores Dei, cives Hierusalem, et amatores mundi, cives Babylonis; et duo reges, Christus rex Hierusalem et diabolus rex Babylonis. Inter has duas civitates et duos populos, et duos reges, bellum est jugiter, et discordia, et pugna, et signat uterque milites suos: Christus suos, et diabolus suos, ut agnoscant quique regem suum, et agnoscantur ab eo et sequantur eum. Hierusalem enim civitas est in cœlo, Babylon deorsum in terra; similiter Christus sursum est, diabolus deorsum. Milites Christi sequuntur regem suum, et milites diaboli sequuntur regem suum. Christus tribus exemplis viam nobis ostendit, quam cum sequi debeamus, similiter diabolus tria proposuit, quibus post eum præcipitentur qui eum sequuntur. Iter enim ad Christum, quia sursum est, arduum est et arctum est, et longum in sublime; iter ad diabolum, quia

deorsum est, latum est, breveque in profundum et ad præcipitium facile. Ideo Christus exemplum paupertatis reliquit, ut exonerati sarcina terrenarum rerum, leves ascendamus per arduum exemplum humilitatis, ut modici sine difficultate transeamus per arctum exemplum patientiæ, ne deficiamus in longum. Exemplum paupertatis dedit cum dixit: « Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet (Luc. ix). » Exemplum humilitatis dedit, cum dixit: « Discite a me quia mitis sum et humilis corde (Matth. xi). » Exemplum patientiæ dedit quando, cum percuteretur, non percussit, cum joco cæderetur, sustinuit; exemplum paupertatis, quia in hoc mundo divitias habere noluisset; exemplum humilitatis, quia gloriam sprevit, exemplum patientiæ, quia mala sustinuit. Cum laudaretur non lætabatur; cum malediceretur, non tristabatur; cum premeretur, non frangebatur. Ait quidam illi: « Magister bone. Et respondit. Quid me dicis bonum? » (Marc. x.) Ecce humilitas. Et alii dixerunt: « Dæmonium habes. Et dixit: Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum (Joan. viii). » Ecce patientia. Et cum requireret eum populus, ut regem faceret, ille humilitatis exemplum nobis relinquens fugit, et gloriam sprevit: et multa sunt ad hæc pertinentia exempla.

Prima ergo est paupertas, ut abiciamus quod gravat, in quo est peccandi occasio. Et quia paupertas despicitur, sequitur humilitas, qua ipsa etiam propter Dominum vilis amatur, et quia rursus qui vilis est sine reverentia læditur, necessaria est post humilitatem patientia, cum omnia adversa propter Deum fortiter tolerantur. Paupertas levem facit et expeditum, humilitas modicum, patientia fortem et robustum. Econtra diabolus suos primum divitiarum pondere in amore et in sollicitudine onerat ut deorsum ruant; secundo per superbiam inflat, ut per latum incedant; tertio per impatientiam frangit ut cito deficient. Hi duo populi ab initio sui duas civitates ædificaverunt: Babylon a Cain cœpit, et Hierusalem ab Abel.

Primus enim homo duos genuit filios, divisionis principium, et divisionis signum; quia illa massa naturæ humanæ, quæ in ipso primum per conditionem tota condita erat ad gloriam, postea per prævaricationem tota erat addicta ad pœnam, ut ostenderetur quod misericordia et veritas jam tunc dividi cœperunt in vasa misericordiæ et in vasa iræ, et abjectus est primogenitus terræ, sicut primogenitus cæli corruerat, si tamen primogenitus erat qui genitus non erat. De ipso enim dictum est: « Ipse principium viarum Dei (Job xl). » Et reprobata sunt prima ut ostendatur quia finis principio melior est, quia quæ in principio facta sunt, a Deo bona quidem facta sunt, sed bona incipientia; quæ autem in fine faciendæ erant, bona faciendæ erant, et bona consummata. Propter hoc etiam in ipsa rerum conditione primum materiam fecit, postea formam super-

addidit (Gen. i); ut ostenderet quod similiter in rationali natura quod primum esse primum factum erat, postea autem pulchrum esse et formosum esse; et melius addendum erat, ut non nimis gloriaretur in eo quod bonum primum acceperat, sed ad illud potius festinaret quod postea melius acceptura erat. Sed primogenitus primum dilexit ut perderet novissimum, et ideo reprobatus est et ille in cælo et in terra. Sed ille de cælo ejectus in terram hominem per invidiam supplantavit; iste in terra reprobus effectus fratrem suum zelando occidit, quia enim vita illius gravis ei fuit: ideo ad mortem illius festinavit. Cruciabatur enim nequam conscientia quotidie contra se testimonium cernens vitam justî, et quasi gravis ei ad videndum fuit, ex cuius pœnitentia sua condemnabatur malitia. Idcirco auferre festinavit e medio ipsum, ne eum videret ad confusionem suam quem videre noluit ad correctionem suam et emendationem, fortasse æstimans postea non fore Deum vindicem iniquitatis, si non superesset homo justus testis veritatis. Sic ergo Cain interfector fratris Babylonis fundamenta posuit, Abel autem interfector sanguine suo primordia Hierusalem in terra consecravit. Sic Ismael primogenitus reprobus fuit, Isaac vero electus; Esau quoque ab hæreditatis sorte et dono benedictionis reprobatur, et Jacob diligitur et erigitur; et reprobo Eliab primogenito, David junior ad regni fastigium sublimatur. Semper autem milites diaboli furore pugnaverunt, et milites Christi patientia vicere, regem suum paupertatis amore et humilitatis studio sequentes, patientia autem ad ipsum pervenientes.

Exempla de variis generibus avium.

Quomodo in præsentî evangelio mentio facta est avium et herbarum, ratum duximus aliqua de eis huic operi inserere ad utilitatem moralitatis. Dicit enim beatus Ambrosius in Exameron de hirundine: Hirundo minuscula corpore, sed egregie pia, sublimis affectu: quæ indiga rerum omnium pretiosiores auro nidos struit, quia sapienter ædificat. » Nidus enim sapientiæ pretiosior est auro. Quid enim sapientius quam ut et volandi vaga libertate potiatur et hominum domiciliis parvulos suos et tecta commendet, ubi sobolem nullus incurset? Nam et illud est pulchrum, ut a primo ortu pullos suos humanæ usu conversationis assuescat, et præstet ab inimicarum avium insidiis tutiores. Est tamen illud præclarum, qua gratia domos sibi sine ullo adjuvatore tanquam artis perita componat. Legit enim festucas ore, easque luto illinit, ut conglutinare possit. Sed quia lutum pedibus non potest deferre, summitatem pennarum aqua infundit, ut facile his pulvis adhæreat et fiat limus, quo paulatim festucas, vel minutos surculos sibi colligat, atque adhærere faciat. Eo genere nidi totius fabricam struit, ut quasi pavimenti solo, pulli ejus intra ædes suas sine offensione versentur, nec pedem aliquis interserat per rimulas texturarum, aut teneris frigus irrepit. Sed hoc industriæ officium prope commune multis avibus; illud vero singulare,

in quo est præclara cura pietatis et prudentis intellectus, et cognitionis insigne, tum quædam medicinæ artis peritia, quod si qua pulli ejus fuerint cæcitate suffusi in oculis sive compuncti, habet quoddam medendi genus quo possit eorum lumina intercepto visui reformare. Nemo igitur de inopia quærat, quod vacuas pecuniæ proprias ædes reliquerit, pauperior est hirundo, quæ vacua æris abundat industria. Ædificat nec impendit, tecta attollit, et nihil aufert de proximi indigentia, nec paupertate ad nocendum alii compellitur, nec in gravi filiorum imbecillitate desperat. Nos vero et paupertas afficit, et plerosque indigentia cogit in flagitium, lucri quoque studio in fraudes versamus ingenium, atque in gravissimis passionibus spem deponimus, improvidi et inertes jacemus, cum de divina miseratione tunc sperandum amplius sit, cum præsidia humana defecerint.

De cornice.

Discant homines amare filios ex usu et pietate cornicum, quæ etiam volantes filios comitatu sedulo prosequuntur et sollicitè, ne teneri forte deficiant, cibum suggerunt, ac plurimo tempore nutriendi officia non relinquunt.

De accipitribus.

Accipitres feruntur duram inclementiam in eo adversum proprios fetus habere, quod ubi eos adverterint tentare volatus primordia, nidis ejiciunt suis, continuoque eliminant, ac si morentur, propulsant, verberant alis, coguntque audere quod trepidant, nec ullum postea deferunt his munus alimoniam. Cavent itaque ne in tenera ætate pigrescant, ne solvantur deliciis, ne marcescant otio, ne discant cibum magis expectare quam quærere, ne naturæ suæ deponant vigorem. Intermittunt studia nutriendi, ut in usus rapiendi audere compellant.

De aquila.

Aquila plurimo sermone usurpatur, quod suos abdicet fetus; sed non utrumque verum: unum ex pullis duobus, quod aliqui putaverunt, geminandorum alimentorum fastidio occidere. Sed id non facile creditur, præsertim cum Moyses tantum testimonium pietatis in pullos suos huic dedit avi ut diceret: Sicut aquila protegit nidum suum, et super pullos suos considit, expandit alas suas et assumpsit eos, et suscepit super scapulas suas, Dominus solus ducebat eos (*Deut. xxxii*). Quomodo ergo expandit alas suas, si occiderit alterum? Unde non puto avaritia nutriendi eum inclementem fieri, sed examine judicandi. Semper enim fertur probare quos genuit, ne generis sui inter omnes aves quoddam regale fastigium degeneris partus deformitas decoloret. Itaque asseritur quod pullos suos radiis solis objiciat, atque in aeris medio pio parvulos ungue suspendat; ac si quis repercussus solis lumine intrepidam oculorum aciem inoffenso intuendi vigore servaverit; is probatur quod veritatem naturæ sinceri obtutus constantia demonstraverit; si vero lumina sua præstrictus solis radio inflexerit, quasi

A degener et tanto indigno parente rejicitur, nec æstimatur educatione dignus qui fuit indignus susceptione. Non ergo eum acerbitate naturæ, sed indicii integritate condemnat, nec quasi suum abdicat, sed quasi alienum recusat.

De fene vel fulica.

Avis quæ Græce dicitur fene susceptum illum sive abdicatum aquilæ pullum cum sua prole connectit, atque intermiscens suis, eodem quo proprios fetus maternæ sedulitatis officio et pari nutrimentorum subministrazione pascit et nutrit. Ergo fene alienos nutrit; nos vero nostros immiti crudelitate projicimus. Aquila vero si projicit, non quasi suum projicit; sed quasi degenerem non recognoscit: nos, quod pejus est, quos nostros recognoscimus B abdicamus.

De turturibus.

Turturibus Deus infudit hunc affectum, hanc virtutem continentiam dedit: qui solus potest præscribere quod omnes sequantur. Turtur non uritur flore juventutis, non tentatur occasionis illecebra. Turtur nescit primam irritam facere, quia novæ castimoniam servare, prima connubii sortè præmissa. Cætera de turture quæ in Evangelio, et Videns Dominus civitatem flevit super illam (*Luc. xix*).

De vulture.

Negantur vultures indulgere concubitu et conjugali quodam usu nuptialisque copulæ sorte misceri, atque ita sine ullo masculorum concipi semine et sine conjunctione generare, natosque ex his in multam ætatem longæ vitæ procedere, ut usque ad centum annos vitæ eorum series producat, nec facile eos angusti ævi finis excipiat. Quid aiunt qui solent nostra ridere mysteria, cum audiunt quod virgo generavit, et impossibilem innuptæ, cujus pudorem nulla viri consuetudo temerasset, existimant partum? Impossibile putatur in Dei matre, quod in vulturibus possibile non negatur. Alius sine masculo parit, et nullus refellit, et quia desponsata viro Maria peperit, pudoris ejus faciunt quæstionem. Nonne advertimus quod Dominus ex ipsa natura plurima exempla ante præmisit, quibus susceptæ incarnationis decorem probaret, et astrueret veritatem?

De apibus. Quomodo vivant.

D Apes solæ in omni genere animantium communem omnibus sobolem habent, unam omnes incolunt mansionem, unius patriæ clauduntur limine; in commune omnibus laborum communis cibus, communis operatio, et communis usus et fructus est, communis volatus. Quid plura? Communis omnibus generatio, integritas quoque corporis virginialis; omnibus communis et partus, quoniam ullo neque concubitu miscentur, nec libidine resolvuntur, nec partus quatiuntur doloribus. Et subito maximum filiorum examen emittunt, e foliis et herbis ore suo prolem legentes. Ipsæ sibi regem ordinant, ipsæ sibi populos creant, et licet positæ sub rege, sunt tamen liberæ. Nam et prærogativam judicii teneat,

et fide devotionis affectum, quia et tanquam a se substitutum diligunt, et tanto honorant examine. Apibus rex naturæ clarus formatur insignibus; ut magnitudinæ corporis præset et specie, tum quod in rege præcipuum est morum mansuetudo. Nam etsi habet aculeum, tamen eo non utitur ad vindicandum. Sunt enim leges naturæ, non scriptæ literis, sed impressæ moribus, ut leniores sint ad puniendum qui maxima potestate potiuntur. Sed et apes illæ quæ non obtemperaverint legibus regis pœnitenti se mutant condemnatione, ut immorian- tur aculei sui vulnere. Nullæ e domibus exire audent, non in aliquos prodire pastus, nisi rex fuerit egressus, et volatus sibi vindicaverit principatum. Processus autem est per rura redolentia, ubi inhalantis horti flores, ubi fugiens rivus per gramina, ubi amœna riparum: illic ludus alacris juventutis, illic campestre exercitium, illic curarum remissio. Opus ipsum suave de floribus, de herbis dulcibus: fundamina castrorum prima ponuntur. Quid enim aliud est favus, nisi quædam castrorum species? Denique ab his præsepibus apum succus arceatur. Omnes certant de munere, aliæ invigilant quærendo victui, aliæ sollicitam castris adhibere custodiam, aliæ futuros explorare imbres et speculari cursus nubium; aliæ de floribus ceras fingere, aliæ rorem infusum floribus ore colligere videntur. Nulla autem alienis laboribus insidiatur et rapto vitam quærit: atque utinam raptorum insidias non timeret! Habent tamen spicula sua, et inter mella fundunt venena. Si fuerint lacessitæ, animas quoque ponunt in vulnere ardore vindictæ. Ergo mediis castrorum vallibus humor ille roris funditur; paulatim processu temporis in mella cogitur: cum fuerit liquidus ab exordio et coalitu ceræ florumque odore flagrare melle incipit suavitatem. Quod mel, non solum voluptati, sed etiam salutis est: fauces obdulcat et curat vulnera; internis quoque ulceibus medicamentum infundit. Itaque cum sit infirma robore, apis valida est vigore sapientiæ et amore virtutis. Denique regem suum summa protectione defendunt, incolumi rege nesciunt mutare iudicium, mentem inflectere amisso; fidem servandi muneris derelinquunt, atque ipsæ sua mella diripiunt, quando is qui principatum habuit muneris interemptus est. Itaque cum aves aliæ vix in anno edant singulos fetus, apes geminos creant, et duplici cæteris fecunditate præponderant. Merito quasi bonam operariam Scriptura apem prædicat dicens: Vade ad apem et vide quomodo operaria est. Operationem quoque quam venerabilem mereatur, cujus laborem reges et mediocres ad salutem sumunt! Audis quid dicat propheta. Mittit utique te, ut apiculæ illius sequaris exemplum, imiteris operationem, quia appetibilis est et omnibus clara.

De lusciniâ.

Lusciniâ est avis quæ pervigil custos, cum ova quodam sinu corporis et gremio fovet, insomnem longæ noctis laborem cantilenæ suavitate solatur,

A ut mihi videatur hæc summa ejus esse intentio, quo possit, non minus dulcibus modulis quam totu corporis animare in fetus ova quæ fovet. Hanc imitatur tenuis illa mulier sed pudica, in usum molæ lapidem brachio trahens, ut possit alimentum panis suis parvulis non deesse nocturno cantu mœstum paupertatis mulcet affectum, et quamvis suavitatem lusciniæ non possit imitari, imitatur tamen cam sedulitate pietatis.

De noctua.

Noctua ipsa, quemadmodum magnis et glaucis oculis nocturnarum tenebrarum caligantem non sentit horrorem, et quo fuerit nox obscurior, eo contra usum avium cæterarum inoffensus exercet volatus. Exorto autem die, et circumfuso splendore solis, visus ejus hebetatur, quasi quibusdam erret in tenebris. Quo indicio sui declarat esse aliquis, qui cum oculos habeant ad videndum videre non soleant, et visus sui officium solis infundantur tenebris. Quos habent sapientes mundi et non vident, in luce nihil cernunt, in tenebris ambulant, dum dæmoniorum tenebrosa rimantur, et cœli alta se videre credunt, describentes radio mundum, mensuram aeris ipsius colligentes, et cætera hujusmodi; hæbetes ad æterna, et quasi scientes omnia acuta ad vana.

De vespertilione.

Vespertilio, animal ignobile, a vespere nomen accepit. Est autem volatilis eadem quadrupes, et dentibus utitur: quos in aliis avibus reperire non soleas. Parit, ut quadrupedia, non ova, sed pullos viventes; volitat autem in aere avium more, sed crepusculo vespertino consuevit offundi. Volitat autem non aliquo pennarum, sed membranæ suæ fulta remigio, quo suspensa velut pennarum volatu circumfertur atque vegetatur. Habet et illud hoc vile animal, quod sibi invicem adhærent, et quasi in speciem botri ex aliquo loco pendent; ac si se ultima quæque laxaverit, omnes resolvuntur. Quod sit quodam munere charitatis: quæ difficile in hominibus hujusmodi reperitur.

De gallo.

Galli cantus suavis est in noctibus: nec solum suavis, sed etiam utilis. Qui quasi bonus cohabitator et dormientem excitat, et sollicitum admonet, et vianem solatur, processum noctis canora significatione protestans. Hoc canente latro suas relinquit insidias. Hoc ipse lucifer excitatus oritur, celumque illuminat. Hoc canente mœstissimam cupidus nauta deponit, omnisque crebro vespertinis flatibus excitata tempestas et parcella mitescit. Hoc devotus affectu exsilit ad precandum, legendi quoque munus instaurat. Hoc postremo canente ipse, Ecclesiæ petra, culpam suam diluit, quam, priusque gallus cantaret, negando contraxerat. Istius cantu spes omnibus redit, ægris levatur incommodum, minuitur dolor vulnerum, febrium flagrantia mitigatur, revertitur fides lapsis. Jesus titubantes respicit, errantes corrigit. Denique respexit Petrum,

et statim error abscessit. pulsa est **negatio**, secuta confessio. Respice nos quoque, **Domine** Jesu, ut et nos propria recognoscamus errata, solvamus piis fletibus culpam, mereamur indulgentiam peccatorum. Hæc de avibus dicta sufficiant. Quid autem de herbis considerandum sit, aliqua intinemus.

Exempla de herbis.

Admonet nos beatus Ambrosius in Exameron considerare lilia agri: quantus sit candor in foliis, quemadmodum stipata ipsa folia ab imo ad summum videantur assurgere, ut scyphi expriment formam, ut auri quædam species intus effulgeat: quæ tamen vallo in circuitu floris obsepta nulli pateat injuriæ. Si quis hunc florem decerpit, et sua solvat in folia, quæ tanti est artificis manus quæ possit lili speciem reformare? Quis tantus imitator naturæ, ut florem hunc redintegrare præsumat, cui Dominus tantum testimonium dedit, ut diceret: «Nec Salomon in omnia gloria sua sic vestiebatur, sicut unus ex istis (*Matth.* iv). Rex opulentissimus et sapientissimus inferior judicatur; quamque hujus floris pulchritudo est. Quid enumerem sucos herbarum salubres? quid virgultorum ac foliorum remedia? Cervus æger ramusculos oleæ mandit, et sanus fit: locustas quoque folia oleæ arrosa liberant ab ægritudine. Rubi folia superjecta serpenti interimunt eum. Culices non tangunt te, si absynthii herbam cum oleo coquas, et eo te perunxeris. Sed forte dicant aliqui: Quid? quod cum utilibus etiam lethalia et pernicioosa generantur, cum tritico lolium, quod inter alimenta vitæ noxium reperitur, et nisi prævisum fuerit, consuevit saluti nocere. Inter alia quoque nutrimenta vitæ helleborum deprehenditur, aconita quoque fallunt frequenter et decipiunt colligentem, sed hoc ita est ac si reprehendas terram, quia non omnes homines boni: sed quod plus est accipe, quia non omnes boni angeli in cælo. Num igitur dignum est ut in his quæ utilia sunt posthabentes conditoris gratiam constiteri, quam propter aliqua alimentorum noxia Creatoris prospicientiæ derogemus, quasi omnia gulæ causa debuissent procreari, aut exigua sint, quæ ventri nostro divina indulgentia ministraverit? Definitæ nobis esæ sunt et notæ omnibus quæ et voluptatem generent, et corporis salubritatem. Singula autem eorum quæ generantur e terris specialem quamdam habent rationem, quæ pro virili portione complent universæ plenitudinem creaturæ. Alia ergo esui, alia alii nascuntur usui. Nihil vacat, nihil inane germinat terra. Quod tibi putas inutile, aliis utile est: imo ipsi tibi frequenter alio est usui utile. Quod escam non adjuvat

A medicinam suggerit, et sæpe eadem quæ tibi noxia sunt, aut avibus, aut feris innoxium ministrant pabulum. Denique sturni vescuntur conio: nec fraudi est eis, quoniam qualitate sui corporis venenum succi lethalis evadunt. Frigida enim vis ejus est succi, quam subtilibus poris in cordis sui sedem ducentibus, præcoci digestionem præveniunt, priusquam vitalia ipsa pertentet. Helleborum autem periti loquuntur escam esse coturnicum, eo quod naturali quodam temperamento sui corporis vim pabuli nocentis evitent. Etenim si ratione medicinæ plerumque ad salubritatem humani quoque corporis temperatur, cui videtur esse contrarium, quanto magis proprietati naturæ ad cibum proficit quod medica manu convertitur ad salutem? Per mandragoram quoque somnus frequenter accersitur ubi vigiliarum ægri afflictantur incommodo. Nam quid de opio loquar? quod etiam nobis quotidiano propensu innotuit, quantum dolores eo gravissimi internorum sæpe viscerum sopiuntur. Nec illud præterit quod conio plerumque furores libidinum marcuerunt, et helleboro vetustæ passionis ægri corporis sunt solutæ. Non solum igitur nulla in his reprehensio Creatoris, sed etiam incrementum est gratiarum. Si quidem quod ad periculum putas esse generatum, ad remedia tibi salutis operatur. Nam et id quod periculi est per providentiam declinat, et id quod salutis per industriam non admittitur. An oves et capræ ea quæ sibi noxia declinare didicerunt, et solo odore per quoddam naturale mysterium, cum sint rationis expertes, rationem tamen evadendi periculi vel tuendæ salutis agnoscunt, noxiaque pariter ac profutura distinguunt: ita ut plerumque cum armata venenis tela senserint, notas petere herbas, atque his remedium vulneri dicantur adhibere. Cibus illius medicina est, ut resiliere sagittas videas e vulnere et fugere, venena non serpere. Denique cervis cibus venenum est. Coluber cervum fugit, leonem interficit. Draco elephantem ligat, cujus ruina mors victoris est: et ideo summe utrinque certant: ille ut pedem alleget, in quo casus victi sibi nocere non possit; iste ne posteriore extremum pede aut calle capiatur angusto, ubi vel ipse se non queat retorquere, et draconem gravi proterere vestigio, vel sequentis elephantis auxilium non habere. Ergo si irrationalia animalia norunt quibus sibi aut medicentur herbis, aut subsidiis opem afferant, homo nescit cui rationabilis sensus innascitur. Et ideo de irrationalibus rebus dantur nobis exempla, ut per hæc veniamus ad rationabilitatem.

DOMINICA DECIMA SEXTA.

Secundum Lucam.

«Ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naim. Et ibant cum illo discipuli ejus, et turba copiosa. Cum

autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ. Et hæc vidua erat : et turba civitatis multa cum illa (*Luc vii*). Naim civitas est Galilææ. Defunctus, qui coram multis extra porta effertur, significat criminaliter peccantem et multorum notitiæ per verba et opera, quasi per ostia suæ civitatis, peccatum propalantem. Qui bene unicus matris suæ perhibetur, quia licet mater Ecclesia multos habeat filios bonos et malos, pro una tamen persona mali accipiuntur, quantum ad malitiam pertinet : quemadmodum etiam boui una persona accipiuntur secundum bonitatem. Et electus quilibet, quando imbuitur ad fidem, filius est, quando alios imbuit mater est. Unde Paulus : « Filioli mei, quos iterum parturio (*Gal. iv*). » Cum igitur boni unanimiter student revocare malos, et boni mater et mali filius unicus nuncupantur. Porta civitatis, qua defunctus effertur, aliquis est de sensibus quo aliquis in peccatum corrumpit, ut qui videt ad concupiscendum, qui aurem otiosis vel turpibus audiendis, qui linguam commodat litigiis, cæterosque qui non servat sensus, mortis sibi reserat aditus. Omnis qui meminit Ecclesiam sponsi sui morte redemptam, agnoscat eam esse viduam. Hujus miraculi multifuerunt testes, ut multi fierent Dei laudatores. « Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super illam, dixit illi : Noli flere. » Pulchre evangelista Dominum prius misericordia motum esse super matrem, ac sic filium suscitare testatur, ut in uno nobis exemplum imitandæ pietatis ostenderet ; in altero fidem mirandæ pietatis astrueret.

« Et accessit et tetigit loculum. Ili autem qui portabant steterunt. » Loculus in quo mortuus efferebatur, male secunda desperati peccatoris conscientia est. Qui vero sepeliendum portant vel immunda desideria sunt quæ homines rapiunt in interitum, vel venenata lenocinia blandientium, quæ peccantes quasi aggere terræ obruunt. Domino loculum tangente funeris bajuli steterunt, quia conscientia attacta formidine superni iudicii revertitur ad seipsam, coercens carnales voluptates et injustos laudatores.

« Et ait : Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, et cepit loqui. Et dedit illum matri suæ. » Residet qui erat mortuus cum interna compunctione reviviscit peccator. Incipit loqui, cum ostendit se redire ad veram vitam. Redditur matri, eum per sacerdotale iudicium communioni sociatur Ecclesię.

« Accepit autem omnes timor et magnificabant Deum, dicentes : Quia propheta magnus surrexit in nobis, et quia Deus visitavit plebem suam. » Omnes magnificabant, id est laudabant Deum, quia quanto gravior est casus, tanto pietas erigentis gratior et spes salutis poenitentibus est certior. Visitavit Deus plebem, et dum Verbum suum semel incorporari constituit, et quotidie Spiritum sanctum in corda vestra mittendo ut suscitetur.

« Et exiit hic sermo in universam Judæam de co, et omnem circa regionem, id est in omnem regionem circa Judæam. » Allegorice fuit appropinquare Jesum portæ civitatis, quod Verbum caro factum gentilem populum per portas fidei ad cœlestem Hierusalem induxit. Ecce Judaicus junior populus perfidia defunctus effertur, quoniam mater Ecclesia nil in mundo quasi proprium possidens, multis populorum turbis circum septa pio affectu plorat, et ad vitam revocare laborat ; quod et interim in paucis Judæorum conversis, et tandem in plenitudine impetrat. Locus quo defertur corpus est humanum, portitores sunt mali mores, qui ad mortem trahunt. Sed Jesus loculum tangit cum fragilem naturam in cruce erigit. Vel tangitur locus mortui hominis a Deo, id est per lignum crucis, quia perit homo per lignum paradisi. Portitores mortui sunt quatuor elementa, quorum intemperantia est irritamentum peccandi in homine. Stant portitores, quia non valent sicut prius ad mortem trahere. Loqui Jesu est monita salutis infundere, unde languidus ad vitam erigitur bonis actibus, et sic redditur matri suæ. Timent omnes, quia unius exemplo multi corriguntur.

De morientibus, et de exitu animarum.

Scriptura dicit : « Beati mortui qui in Domino moriuntur (*Apoc. xiv*). » In Domino moriuntur qui, in carne quidem morientes, in Domino tamen viventes inveniuntur. Quid est in Domino ? Id est in fide, et spe et charitate. Per ista enim vivitur in illa vita qua vivitur in Domino. Est quædam vita qua corpus vivit ex anima, et est quædam vita qua anima vivit ex Deo. Nunc quidem fide, et spe et charitate ; postea vero pro fide et spe, contemplatione, remanente dilectione. Non igitur nocere potest animæ, si corpus vitam suam perdit, quando ipsa vitam suam, in fide, et spe et charitate persistens, non amittit. Nemo ergo mihi dicat : Qui parvam fidem, et spem parvam et parvam charitatem habent, non salvantur. Ego non mensuro. Crescant quantum volunt. Quanto majores, tanto meliores. Tamen ego illos condemnare non audeo quantumvis parvi sint. Ex quo nati sunt ex Deo, filii sunt Dei. Putas quia magnos filios Deus salvabit, et parvos condemnabit ? Scriptura mihi dicit : « Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur (*Psal. cxxxviii*). » Si omnes ergo et magni et parvi, quid est « oculi tui viderunt ? » Approbaverunt. Quid est « in libro scribuntur ? » Salvabuntur. Ergo imperfecti quoque salvabuntur. Qui enim imperfecti sunt, aliquid sunt, et aliqui sunt : et in numero ponuntur et scribuntur. Qui nihil sunt, nulli sunt : nec scribi aut numerari habent qui nihil habent. Ergo « omni habenti dabitur, et abundabit (*Matth. xv*). » Omni habenti meritum dabitur præmium. Non dixit : Habenti magnum meritum dabitur præmium, et parvum meritum habenti non dabitur : sed omni habenti, inquit, dabitur, et abundabit. Ergo etiam ille qui parvum meritum ha-

bet, cum præmium acceperit satis habebit, quamvis non tantum habebit quantum ille qui magnum meritum habebit. Solus iste excluditur a percipiendi præmio qui nihil habet de merito. Omnes ergo qui in Domino moriuntur, beati sunt, quia post meritum virtutis perveniunt ad præmium beatitudinis.

De exitu autem animarum multi quærent. Multa autem quæri possunt: si tamen omnia quæri debent quæ possunt quæri. Quærent homines de exitu animarum qualiter a cordibus exeant, et quo exeuntes pergant, vel, cum pervenerint quo pergunt, quid inveniant, vel quid percipiant aut sustineant? Sed hæc omnia magis timenda sunt quam quærenda. Ideo quippe abscondita sunt, ne quærantur aut inveniantur, sed timeantur. Quis enim securus esse potest in incertum pergens? Hoc autem incertum solum esse non debet, quia bonam vitam sequi non potest mala mors. Mala enim mors non est, nisi ea sola quam mala sequuntur. Qui ergo bene mori vult, bene vivat, quoniam ea quæ post mortem veniunt, contra ea disponuntur, et secundum ea retribuantur quæ ante mortem invita præcedunt. Usque ad mortem meritum est: post mortem vero præmium. Mors media est, in qua dies Domini incipit, dies hominis finem accipit. In die suo homo sibi relinquatur, ut quod vult operetur; in die vero Domini jam in potestate sua non est homo, sed in illius potestate ad quem venit ut remuneretur. Propterea ad hominem pertinet ut id solum quod sibi commissum est bene disponere studeat; illud vero quod non commissum, sed pronisum sibi est, illius arbitrio a quo illud impleri oportet relinquatur.

Multi quærent de exitu animarum quomodo a corporibus egrediantur animæ, sive scilicet hoc modo ut essentialiter et localiter foras egrediantur, ut extra esse incipiant, quasi exclusæ: sive hoc solum eis egredi sit, quod se a vivificatione corporum subtrahunt, et quasi ad se colligentes a vegetatione corporum cessant, ut in semetipsis subsistant. Verbi gratia: Quando flatus iste corporeus spiratur, egreditur a corpore, incipit essentialiter atque localiter extra corpus esse qui prius essentialiter atque localiter intra corpus continebatur. Unde vero cortex arescere incipit in arbore, exit humor ab illo, et contrahitur ad interiora, neque foras egreditur ut extra sit, sed interius remanet in eo quod intus est, sive in ligno, sive in medulla, ut in cortice ipso non sit. Tunc omnino exit a cortice, ut in cortice non sit, neque extra quasi exteriora effusus, sed exit quasi ad interiora collectus. Et si forte humor rursus ab interiori suo prodeat, ut se iterum effundat in corticem, rursus revirescit cortex ille, quoniam humor in ipso est vita ejus. Sic quærent de anima quando exit a corpore utrum hoc solum illi exire sit, quod se retrahit ad se a vivificatione corporis, et in hoc ipso jam in corpore non est, quod corpus vivificare cessat. In hoc enim videtur, quia jam quodammodo extra omne corpus est, quod, in semetipsa

A sola subsistens, ad corporis vivificationem effusa non est. Quando vero in corpore non est, non est in loco, quia locus non est nisi in corpore. Quando autem extra corpus est, et extra locum est: inter ipsam et corpus non est locus, et æqualiter distat ab omni corpore, quia inter ipsam et corpus nullum est corpus. Si vero inter ipsam et corpus nullum est corpus, constat profecto quia inter ipsam et omne corpus nullus est locus, quia locus non est ubi non est corpus. Unde igitur extra omne corpus est quantum ad locum, æqualiter prope est omni corpori, quia si extra corpus posita uni corpori propior et alteri remotior esset, intra ipsam profecto et corpus spatium esset. Si spatium esset, locus esset; si locus esset, corpus esset. Si autem inter ipsam et omne corpus, corpus esset, extra omne corpus corpus esset, quod fieri non potest.

Itaque dictum est quia anima neque per corpus a corpore recedit, neque per corpus ad corpus accedit. Et ideo nec loco movetur, ut recedat a corpore quod est a loco; nec loco movetur ut accedat ad corpus quod est in loco. Inter omnem enim locum et id quod est in nullo loco nullus est locus. Propter hoc itaque dictum putant quod spiritus creatus tempore quidem movetur, quia motabilis est; sed loco non movetur, quia nec loco movetur recedens a corpore quod est a loco, nec loco movetur accedens ad corpus quod est in loco. Neque enim movetur, quando recedit a loco; neque iterum loco movetur, quando accedit ad locum. Etiam quando in corpore posita anima corpus localiter movet, ipsa tamen localiter non movetur. Si enim idcirco localiter moveri aestimatur, quia in corpore est quod localiter movetur, quare non similiter sapientia localiter moveri dicatur, quia in corpore est quod localiter movetur? Nam si dicitur quia per animam ipsam in corde est sapientia, cum anima ipsa per corpus localiter motum moveri dicitur, quare non etiam per ipsam animam localiter motam sapientia, quæ in ipsa anima est, localiter moveri dicatur? Si vero hæc ratio non probat ut sapientia localiter moveri dicatur, cum sit tamen in anima, quare anima localiter moveri dicitur, quamvis in corpore sit quod localiter moveri cernitur? Hujusmodi consideratione probat spiritum localiter non moveri, quamvis in corpore sit quod localiter movetur, temporaliter tamen moveri, quia vicissitudini subjacens de alio in aliud mutatur. Sed nos in occultis nimium curiosos esse non oportet, ne forte plus præsumamus quam possumus. Quæ sit via spiritus solus novit qui fecit eum. Nos autem neque scimus quomodo venit neque comprehendimus quomodo recedit. Quando flatus iste corporeus trahitur, corporaliter ingreditur; quando autem spiratur, corporaliter et localiter egreditur. Sed alia est natura spiritus, alia corporis. Quando primo homini data est anima, inspiravit Deus in faciem ejus spiraculum vitæ (Gen. ii). Et quis dicere potest quomodo inspiravit Deus animam corpori vivificando, sive quia extra creaturam ad

vivificandum immisit, sive quia ibidem fecit ubi posuit, et ab intus creatam vivificationem prodire iussit, nec alia fuit inspiratio, quam ipsa vivificatio. Si ergo nescitur, quomodo inspiratur, quomodo sciri potest qualiter expiratur? Deus inspirat, homo expirat. Deus mittit, homo remittit, quia mittitur, cum accedit: eadem remittitur, cum recedit. Hoc unum scimus, quia, recedente anima, corpus moritur, et ipsa separatio animæ mors corporis est. Hoc nobis sufficit scire, quia recedit. Quomodo recedit ex abundanti est perscrutari.

DIVISIO.

Multis exemplis didicimus in exitu animarum angelorum malorum sive bonorum præsentiam adesse, qui illas pro meritis vel ad tormenta pertrahant, vel ad requiem deducant. Sed et ipsas animas adhuc in corpore positas ante exitum multa aliquando de his quæ futura sunt super eas, sive ex responso conscientiæ interiori, sive per revelationes exterius factas præcise cognoscimus. Raptas etiam aliquando et iterum ad corpora reductas, visiones quasdam et revelationes sibi factas narrasse de tormentis impiorum sive de gaudiis justorum: in his tamen nihil nisi vel corporale vel corporalibus simile recitasse flamina, flammias, pontes, naves, domus, nemora, prata, flores, homines nigros et candilos, et cætera qualia in hoc mundo videri et haberi solent, et vel ad gaudium amari, vel ad tormentum timeri. Sic quoque solutas corporibus manibus trahi, pedibus deduci, collo suspendi, flagellari, præcipitari, et alia hujusmodi: qui nisi corporali naturæ convenire non possunt. Quæ omnia si ita illic visibiliter et corporaliter esse credimus, præter alia quæ absurda noscuntur, ipsas utique animas etiam a corporibus separatas corpora esse, et ad similitudinem corporum membris compactas atque distinctas constemur.

Ego quiddam quod de hac re audivi tacere non debeo. Quidam probati testimonii frater narravit mihi se a suo abbate, veraciter hoc affirmante, audisse quia cum aliquando ille ad quosdam fratres eminens constitutos visitandos pergeret, ut fieri solet, quodam loco hospitium accepit, ubi factum, tunc apud omnes ejusdem loci habitatores celebre, ante diebus paucis contigisse didicit. Quidam peregrinus, orationis causa ad Sanctum Jacobum pergens, in eodem loco hospitatus est. Nocte, ut itinerantibus mos est, ante diluculum surrexit. Egressus de vico in silvam, quæ eidem vicina erat, pervenit. Ibi a comitibus itineris casu, ut solet, discrimine viæ disjunctus, deviare cœpit. Cumque longius processisset, obvium habet quemdam venerandi habitus et vultus virum: a quo interrogatus quis aut unde esset, vel pergeret, nomen, patriam simul et causam itineris exposuit. Ille se esse sanctum Jacobum, ad quem tenderet protestatur; se jam quidem omnia scisse; nunc vero quasi beneplacito et grato venisse obviam. Devotionem laudat, bonum propositum commendat, præmium apud se ma-

gnum parari, nec longe jam esse remunerationem. Multis post hæc verbis hinc inde currentibus, tandem miseriam et dolores vitæ hujus quales aut quanti sunt exponit. Omne quod hic amatur quam cito fugiat, et pari modo omne quod timetur vel doletur, quomodo sine mora pertranseat. Inter hæc et hujusmodi rationabili persuasione paulatim menti hominis nihil sinistrum suspicantis contemptum vitæ ingerit, metum mortis tollit. Postremo nihil magis viro virtutis expedire quam ut hic exire festinet, et si alia via non detur, manu sua mortem fortiter lacessat, et non permittat se in his doloribus diu teneri, qui gaudium sibi paratum esse non dubitat. Quid multa? Deceptus fraudulentæ persuasioni assensum præbet, et injecto ferro semetipsum jugulat. Comites ejus diu per devia quærunt, tandem extinctum inveniunt; ad vicum unde exierant cadaver exanime reportatur. Et quia hospes apud quem nocte illa manserat hujus sceleris verisimiliter conscius videbatur, eundem falsa criminatione ad pœnam exposcunt. Ille dum innocentiam suam sine causa periclitari cerneret, et divinum auxilium intima cordis devotione sibi adesse imploraret, ecce subito qui mortuus fuerat surrexit, et rem gestam cunctis æstantibus et mirantibus exponens innocentem absolvit. Referebat se ab angelo malo, a quo ad inierfectionem sui persuasus fuerat, ad tormenta deductum. Sed dum duceretur quemdam splendida facie (ipsum autem sanctum fuisse aiebat Jacobum) euntibus occurrisse, eumque ereptum in cœlum ad thronum Judicis deduxisse, illicque precibus pro illo fassis ut vitæ denuo redderetur obtinuisse. Ibi se multa angelorum millia vidisse affirmabat. De quorum tamen statu et facie interrogatus, nihil in hoc mundo esse dicebat simile illis quo illam quam in ipsis viderat qualitatem exprimere potuisset, nisi forte ignem aut lucem et ipsam tam longe et valde dissimilem. Mœrorem quidem esse, sed exprimere nullo modo posse quod viderat.

Hoc quidem commemorare volumus, ne mirum videatur, si animabus a corporibus egressis, signa quædam, corporibus similia, ad demonstrationem spiritalium præsentantur, qui nisi in talibus et per talia ab animabus corpore exutis videntur, nullo modo ab eisdem ad corpora reversis in corpore viventibus et corporalia tantum scientibus dicerentur. Quamvis enim illa aliter ibi a corporibus exuta videre possunt, non tamen hoc nobis aliter narrare possunt, et manerent semper occulta illa, nec esse quod de illis nobis a redeuntibus diceretur, nisi excurrentibus et viventibus secundum ista monstraretur. Utrum autem animæ, quæ hinc amplius non reversuræ exeunt, secundum hunc modum illa videant aut sentiunt, omnino dubium est, nisi quia probabilius videtur quod illa quæ in corporibus viventes per delectationem rerum visibilium corporalibus imaginationibus injiciuntur, a corporibus in eisdem illic imaginationibus tormenta patiuntur. Neque enim omnino corporalem passibili-

tatem exeunt, quando corporalium imaginationibus delectationis pravæ usu impressis obvolutæ et involutæ exeunt. Quæ vero hic manentes ab ejusmodi delectoribus et cogitationum phantasiis mundare se ac despoliare studuerit, illic postmodum, postquam a corporibus egressæ fuerint, pœnam in eis et tormenta non sentiunt: quod in hoc ipso quodammodo impassibiles existunt, quia nihil pœna dignum secum ferunt.

De morte, et quid sit mors, et de tribus generibus mortis.

Mors dicta est, quod sit amara, vel a morsu primi hominis appellata. Nam cum primus humani generis parens lignum vetitum per inobedientiam contigit, per morsum mortem incurrit (*Gen. III*). Unde et a morsu mors ipsa appellatur. Tria autem sunt genera mortis, id est acerba, immatura, naturalis. Acerba infantum, immatura juvenum, naturalis est senum. Item mortis tria sunt genera. Una mors peccati est, de qua scriptum est: « Anima quæ peccaverit, ipsa morietur (*Ezech. XVIII*); » alia mystica, quando quis peccato moritur, et Deo vivit, de qua ait Apostolus: « Consepulti sumus cum Christo per baptismum in morte ipsius (*Rom. VI*); » tertia mors, qua cursum vitæ hujus et munus explemus, id est animæ corporisque secessio. Advertimus igitur quod una mors sit mala, si propter peccata moriamur; alia mors bona sit, qua is qui fuerit mortuus justificatur a peccato. Tertia mors media sit; nam et bona justis videtur, et perisque metuenda. Quæ cum absolvat omnes, paucos delectat; sed non hoc mortis est vitium, sed nostræ infirmitatis, qui voluptate et delectatione vitæ istius capimur, et cursum hunc consummare trepidamus: in quo plus amaritudinis quam voluptatis est. An non sancti et sapientes viri, qui longævitate peregrinationis hujus ingemiscabant dissolvi, et cum Christo esse pulchrius æstimabant? Et ideo quia quotidie de morte cogitabant, et quasi se de hoc migraturos credebant mundo, non dubium est quin hæc quotidiana meditatio mortis omne vitium in eis perimeret. Ad devitanda sane omnia tela certaminum, verum etiam ad universos motus omnium concupiscentiarum ac peccatorum comprimendos, nullus mihi videtur validior clypeus quam meditatio mortis et extremi terror examinis.

Pensandum quippe est, cum jam peccatrix anima vinculis incipit carnis absolvi, quam amaro terrore concutitur, quantis mordacis conscientiæ stimulis laceratur. Recolit vitia quæ commisit, videt mandata quæ neglexit implere et contempsit. Dolet indulta pœnitentiæ tempora sese inaniter percepisse, plorat immobilem districtæ ultionis articulum inevitabiliter imminere. Manere satagit, ire compellitur, recuperare vult perdita: non auditur. Post terga respiciens totius transactæ vitæ cursum velut unum brevissimum deputat itineris passum. Ante se oculos dirigit et influentæ perennitatis spatia de-

Aprehendit. Plorat itaque quia intra tam breve spatium acquirere potuit omnium lætitiarum sæculorum. Deslet etiam se propter tam brevis illecebræ voluptatem inenarrabilem perpetuæ suavitatis amisisse dulcedinem. Erubescit, quia propter illam substantiam, quæ vermibus erat obnoxia, illam neglexit quæ choris erat angelicis inferenda. Jam radios mentis attollit, et cum divitiarum immortalium gloriam contemplatur eam, propter vitæ hujus inopiam perdidisse confunditur. Cumque sub se reflectit oculos ad hujus mundi convallem tetramque caliginem, super se vero miratur æterni luminis claritatem, liquido deprehendit quia nox erat et tenebræ quod amavit. O si redivivum pœnitentiæ tempus mereri potuisset, quam duræ conversationis iter arriperet! qualia et quanta promitteret! quantis se devotionum vinculis inoadaret! Interea dum hebescentes oculi contabescunt, dum pectus palpitat, raucum guttur anhelat, dentes paulatim nigrescunt, et quamdam velut æruginem contrahunt, pallescent ora, membra cuncta rigescunt.

Dum hæc itaque et homini tanquam vicinæ morti præcedentia famulantur officia, assunt omnia gesta simul et verba. Hæc et ipsæ cogitationes desunt, et cuncta hæc amarum adversus auctorem testimonium reddunt. Coacervantur omnia ante respicientis oculos, et quæ conspiceret refugit, coactus et invitus attendit. Adest præterea hinc horrenda dæmonum turba, illinc virtus angelica. In illo qui medius est liquido deprehenditur, cui parti jure possessio vindicetur. Nam si pietatis in eo videntur insignia, invitationis angelicæ blanditiis delinitur, atque harmonicæ melodice dulcedine ut exeat provocatur. Quod si eum sinistræ parti meritorum nigredo et fœditatis squalor adjudicet, intolerabili mox terrore concutitur, repentini impetus violentia perturbatur, præcipitanter invaditur, ac de miseræ carnis ergastulo violenter evellitur, ut ad æterna supplicia jam cum amaritudine pertrahatur. Jam vero post egressionem de corpore quis explicare valeat, quot armatæ iniquorum spirituum acies in insidiis lateant, quot frementes cunei feralibus telis instructi iter obsideant, et ne libera transire possit anima, velut militari more constipatæ legiones oppugnant. Hæc et homini frequenter in corde versare, quid est aliud quam lenocinantia vitæ hujus blandimenta respicere, mundo repudium dare, illicitos motus carnis elidere, solumque perfectionis adipiscendæ propositum indeclinabiliter custodire? His addendus est etiam extremi terror judicii, ut illius amaritudine valeat mundi hujus falsa dulcedo contemni. Ad devitandas namque diabolicæ pugnæ molestias valent; assurgimus, si necessitatis ultimæ periculum provide pertractamus. Nam si repentinus ille atque terribilis adventus Christi digne perpenditur, quid erit in mundo ubi mens humana vel desipiens delectetur? Ille nempe dies est, ad quam omnis præcedentium sæculorum intentio, ac summa colligitur, cui cuncta sacrarum Scripturarum volumina famulantur: de

quo beatus Petrus ut audientium corda digno terrore concuteret : « Adveniet, inquit, dies Domini sicut fur; in quo cœli magno impetu transiet, elementa vero ignis calore solventur. Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet esse vos in sanctis conversationibus et pietatibus, expectantes et properantes in adventum diei Domini nostri Jesu Christi, per quem cœli ardentes solventur (II Petr. iii.) »

De origine animæ.

Legimus in conditione rerum, mox ut de limo terræ corpus effectum est, statim Dominam insufflasse, factumque esse Adam in animam viventem (Gen. ii). Insufflavit enim dictum est ad exprimendam operis dignitatem, ut agnosceretur aliquid eximum quod ejus ore est prolatum. Cæterum hoc significat insufflatio ejus, quod mandatum et jussio. Nam insufflare quemadmodum potest, qui neque spiritum resolvit, neque buccam habet quæ constat esse corporea. Hoc nonnulli secuti dixerunt, mox ut semen humanum coagulatum fuerit in vitale substantiam, illico creatas animas corporibus dare discretas atque perfectas. Medendi autem artifices periti quadragesimo die humanum ac mortale pecus animam dicunt accipere, cum se in utero matris cœperit commovere. Unde vero illas Deus faciat ignoro, sciens hoc quod ejus facere nihil aliud est quam voluntas et jussio. Sanctus quidem Augustinus scribens per Orosium et Paulinum ad beatum Hieronymum, sic ait : Proinde ne longum faciam, hoc certe sentis, quod singulas animas singulis nascentibus etiam modo Deus faciat. Cui sententiæ ne obijciatur quod omnes creaturas sexta die consummaverit Deus, et septimo requieverit (*ibid.*), adhibe testimonium Evangelii : « Pater meus usque nunc operatur (Joan. v.) » Cum ergo animas creat Deus novas singulas singulis, suam cuique nascenti non aliquid facere dicitur quod ante non faceret. Jam enim sexto die fecerat hominem ad imaginem suam (Gen. i) : quod utique secundum animam rationalem fecisse intelligitur. Hoc et nunc facit, non instituendo quod non erat, sed multiplicando quod erat. Unde et illud verum est quod a rebus quæ non erant instituendis requievit, et hoc verum est, quod non solum gubernando quæ fecit, verum etiam aliquid non quod nondum, sed quod jam creaverat numerosius creando, usque nunc operatur. Quod si quæritur quare fecit animas eis quos novit cito morituros, possumus respondere parentum hinc peccata vel vinciri vel flagellari. Sciendum præterea originali animas peccato astringi, nec posse ab eo liberari, nisi per gratiam Domini nostri Jesu Christi. Hinc beatus Augustinus : Certus etiam sum animam nulla Dei culpa, nulla Dei necessitate vel sua, sed propria voluntate in peccatum esse collapsam, nec liberari posse de corpore mortis hujus, vel suæ voluntatis virtute, tanquam sibi ad hoc sufficiente, vel ipsius corporis morte, sed gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, nec omnino esse animam ullam

PATROL. CLVII.

A in genere humano, cui non sit necessarius ad liberationem « Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus (I Tim. ii.) » Quæcunque autem sine gratia mediatoris et sacramento ejus, id est baptismate, in quolibet corporis ætate de corpore exierit, et in pœnam futuram et in ultimo judicio corpus ad pœnam recepturam. Si autem post generationem humanam, quæ facta est ex Adam, regeneratur in Christo, ad ejus pertinere societatem et requiem post mortem corporis habituram, et corpus ad gloriam recepturam. Hæc sunt quæ de anima firmissime teneo. (CASSIODORUS.) Hoc autem veraciter fixeque credendum est Deum animas creare, et occulta quadam ratione justissime illis imputare quod primi hominis peccato tenentur obnoxia.

B Sed quoniam in hunc locum tenor nos disputationis adduxit, ut animas reas per traducem peccati generaliter esse diceremus, convenit animam Domini Christi in medium deducere, ne quis calumniosa intentione perversus simili eam putet conditione constrictam. Audiamus igitur originem ejus sanctæ Mariæ semper Virgini digno præcone fuisse prophetatam : « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Propterea quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei (Luc. i.) » Quis, rogo, in hac majestate nascendi, aut originalis peccati credat esse culpam, aut profanam aliquam carnis suspicetur offensam. Absque peccato sine dubio venit qui erat omnium peccata soluturus. C Conceptus mystico inspiramine intus ex Virgine, virilem commistionem prorsus ignorante, de Adam nihil traxit, quia sine concupiscentia et conceptus et genitus fuit, qui ut malum Adæ vinceretur advenit. Hinc ad ejus matrem dictum est : Concipies per aurem Deum, paries et hominem. Primus homo posteris transmisit exitum, veniens Christus Dominus credentibus contulit regna cœlorum. Per istum enim reparat amissum statum, quod per illum perdidit meritum. Natus in gloria, conversatus sine macula, quid potuit de illo trahere quem contraria venit actione destruere. Sanctæ origini vita sancta respondit. Qui sine peccato est genitus, nulla est mundi labe superatus. Suscepit verum hominem natura non vitii, respuit quod protoplastus deliquit, et assumpsit hominem purissimum quem creavit, non peccatum suscipiens, sed carnem peccati sine aliqua injuria pollutionis assumens. De hoc vero Deo et homine peccati destructore quidam Patrum sic ait : Ita e visceribus matris est editus, ut fecunditas pareret et virginitas permaneret : non alterius tamen naturæ erat ejus caro quam nostræ. Non enim illi alio quam cæteris hominibus anima est inspirata principio, quæ excelleret non diversitate generationis, sed sublimitate virtutis. Ex quibus verbis perpendimus animam Christi ejusdem naturæ esse, cujus et nostræ sunt animæ, sed cum nostræ et originali peccato et actuali sint infectæ, illius animam credimus firmiter et teneamus omnis peccati expertem fuisse.

DOMINICA DECIMA SEPTIMA.

Secundum Lucam.

« Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Pharisæorum Sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum (Luc. xiv). » Hydropisis morbus ab aquoso humore vocabulum trahit; Græce enim *odor* [ὕδωρ] aqua vocatur. Est autem subcutaneus de vitio vesicæ natus, cum inflatione et anhelitu foetido, propriumque est hydropici, quanto magis abundat humore inordinato, tanto amplius sitire. Et ideo recte comparatur ei quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggravat, comparatur et diviti avaro, qui quanto copiosior est divitiis quibus non bene utitur, tanto ardentius alia concupiscit.

« Et respondens Jesus dixit ad legisperitos et Pharisæos, dicens: Si licet Sabbato curare. At illi tacuerunt. » Merito tacuerunt qui se contra dictum quiddid dixerint vident; si enim curare licet, cur observant si Sabbatum solverit. Si non licet, cur pecora curant. Dixit dicens: talis positio est qualis: « Expectans expectavi (Psal. xxxix), » significans perseverantiam loquentis, donec expleat quod intendit.

« Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die Sabbati? Et non poterant ad hoc respondere illi. » Ideo ante Pharisæos hydropicum sanat, et mox contra avaritiam disputat, ut per ejus ægritudinem corporis in illis exprimeretur ægritudo mentis, et corporalis exemplo curationis discerent spiritualiter curari. Congruenter etiam hydropicum animali quod cecidit in puteum comparat. Humore enim laborat. Bos et asinus sapientes et hebetes significant, vel bos populum significat jugo legis attritum; asinus gentilem populum nulla ratione domitum, quasi animal stolidum et brutum. Nos a puteo concupiscentiæ Salvator extrahit: omnes enim peccaverunt.

« Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab eo, et veniens is qui te et illum vocavit et dicat tibi: Da huic locum. Et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. » Intendens quomodo de primis accubitus laborent vel intendens in doctrina sua quomodo debeant accubitus in Ecclesia eligere docet humilitatem non solum apud Deum sed etiam apud homines. Et quoniam hæc admonitio ab evangelista vocatur parabola, intuentum est quid designet. Nuptiæ sunt conjunctio Christi et Ecclesiæ. Unde Matthæus ait: « Simile fa-

ctum est regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio suo (Matth. xxii). » Ad has nuptias quilibet invitatus, id est Ecclesiæ membris conjunctus, non discumbat in primo loco, hoc est non extollat se gloriando de meritis suis quasi sit sublimior cæteris. Studeat veste nuptiali vestiri, hoc virtutum fulgore coruscare, sed cum humilitate. Honoratori invitato dat locum, qui de aliis meliora cognoscens quiddid de sua operatione celsum sentiebat parva reputat, et cum Propheta se humiliat, dicens: « Pauper sum ego et in laboribus a juventute mea, exaltatus autem humiliatus sum et conturbatus (Psal. lxxxvii). » Merito cum rubore pœnitens novissimum locum in Ecclesia tenet qui se super alios exaltat plus quam Deum.

« Sed cum vocatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco, ut, cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius; tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. » Quanto magis es, humiliata te in omnibus, cum Psalmista dicens: « Humiliatus sum usquequaque (Psal. cvii). » Veniens Dominus ad judicium vel ad quotidianam visitationem Ecclesiæ præcipit ascendere quem magis invenerit se humiliare. Unde illud: « Quicumque humiliaverit se sicut parvulus, hic major est in regno cœlorum (Matth. xviii). » Pulchre dicitur: « Tunc erit tibi gloria, » ne nunc ad plenum velis recipere quod tibi servatur in fine. Hinc Salomon ait: « Hereditas ad quam festinatur in principio in novissimo benedictione carebit (Prov. xx). » In hac etiam vita humilis sublimatur in Ecclesia ad majora dona sancti Spiritus impetranda.

« Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. » Qui se incaute de meritis allevat, humiliabitur a Domino, et si non coram hominibus; et qui provide se de benefactis humiliat, exaltabitur ab eo.

De avaritia et ejus remedio.

Avaritia multis et ineffabilibus modis humanum genus atterens et infestans, et ipsa de superbia quodam modo originem trahens, mentem hominis allicit, ut exteriora et visibilia bona sola diligat, concupiscat, et ea summa credat, ac variis curis ad ea acquirenda, multiplicanda custodiendaque animum et labores impendat. Nonnullos enim ita desiderio eorum facit exardescere, ut ea etiam per scelus acquirere vel vindicare, non timentes bella, homicidia, rapinas, violentias, prædas, sacrilegia, furta, falsa testimonia, perjuriam, fraudes, mendacia, lites, rixas, oppressiones suorum vel quorumlibet inferiorum, inhumanitates, primorum deceptiones et alia hujusmodi ad læsionem proximi seu contemptum

Dei pertinentia exercere non pertimescant. Alios vero, quos ad tam scelerata seducere non potest, tamen turpis lucri cupidus et insatiabiles efficiens, res suas usuris et fenoribus multiplicare, mercimoniis non æquis jugiter insudare, omnes curas, labores et intentionem, ipsamque vitam suam spe et appetitu multiplicandæ rei familiaris impendere, quasi absque proximi læsione, et ideo etiam veluti sine peccato instigat. Alios qui etiam in hac parte suadenti resistunt, non adhuc deserens, suggerit ut ipsa, quæ dono Dei, hæreditate aut alicujus liberalitate honeste et sine peccato accepta possident, quamvis multiplicare per aliquod peccatum vel augere non appetant, tamen plus justo diligant, et in eis fruendis spem suam, et delectationem consolationemque ponant; vel in eorum qualicumque auisione seu diminutione plus æquo tristentur et doleant; vel in eorum repositione, aut in posterum reservatione nimis tenaces cauti parciue custodes indigentibus ea proximis largiri pro facultate sua renuant; vel quasi sub specie frugalitatis et parcimonix, fugaue effusionis, opibus adeo ad usum necessarium tam sui quam proximorum concessis, quasi sacris et non tangendis parcant; vel certe futuram inopiam contra præceptum Domini plus quam necesse est formidantes, et de crastino, id est futuro tempore sollicitè et superflue cogitantes (*Matth. vi*), promissionibus ejus quibus necessaria pollicitus est increduli vel diffidentes appareant. Ipsos quoque qui consilium Domini quasi secuti cunctis quæ possident, abrenuntiare videntur impellit, ut aut partem sibi imperfecte abrenuntiantes retineant, aut ea quæ prorsus dimiserant denuo vesana apostasia concupiscant, aut certe plura quam vel prius habuerant affectent. Alios ad hoc adducit, ut sub obtentu relictæ sæculi vel specie religionis, vel occasione ecclesiastici ordinis, vel multorum procuratoris vel elemosynarum largitionis, vel alicujus ædificii ad pium cultum pertinentis, ipsi divitiis locupletari appetant.

Denique cupiditas atque superbia in tantum unum sunt malum, ut nec superbus sine cupiditate, nec sine superbia possit inveniri cupidus. Si enim aliquod peccatum perpetrare non possum, nisi meæ delectationi consentiam (quod cupiditatis est proprium), et Dei præcepta contemnam (quod est superbix malum), quomodo non ex cupiditate, quæ est radix malorum omnium (*I Tim. vi*), et ex superbia quæ initium omnis peccati dicitur (*Eccli. x*), procedit omne peccatum. Si enim cupiditas amor est cujuslibet rei illicitæ vel amor habendi plus quam oportet, nullum peccatum sine cupiditate committitur. Quid vero avarius est illo cui non sufficit Deus, et qui bono universo plus appetit.

Adversus hanc igitur furiam, his et similibus versutiis armatam, charitas, misericordia, largitas, benignitas, contemptus divitiarum, et voluntaria paupertas mentem hominis defendere parantes, dum vanitatem et incertitudinem omnium præsentium

rerum, ipsius quoque vitæ nostræ brevitatem et dubietatem demonstrant, dum naturæ pauca postulantis, et victu tantum vestituque, juxta Apostolum (*I Tim. vi*), contentæ mediocritatem intimant, pias mentes facile adducunt, ne pro vili incepta et superflua qualibet re, grave certum et damnabile aliquod crimen seu peccatum incurrentes, juste damnandi divinorum transgressores præceptorum fiant. Quæ etiam dum stultissima esse docuerint, ut intentionem nostram, curas, studia, servitia, labores, quibus etiam minus impensis, æternam gloriam divitiasque perennis vitæ promereri potuissemus, pro caducæ et fumaticæ rei vana spe incassum perdamus; profecto, si sapiens, minus pro his vanescentibus nugis amplius quam pro permanentibus bonis satagere et servire studebimus, maxime cum ipse Dominus dicat: « Non potestis Deo servire et mammonæ (*Luc. xvi*), » et cum Scriptura iterum dicat: « Qui amat pecunias, fructus non capiet ex eis (*Eccl. v*). » Et iterum: « Avaro nihil est scelestius, nihilque iniquius quam amare pecuniam (*Eccli. x*), » et quoniam « avari et rapaces regnum Dei non possidebunt (*I Cor. vi*); » et: « Væ vobis divitiis quæ habetis consolationem vestram (*Luc. vi*)! » Et cum ipsis inculcantibus fixum corde tenemus quod quælibet bona nobis a Deo pro usura in præsentem accommodata, non ut avarè recondamus accepimus, sed ut necessariis usibus nostris superflua indigentibus proximis fideliter distribuamus, ipsique Domino inde servire satagamus, nimirum, sicut ipse jussit, necessitatem proximorum nostram reputantes, ut fideles dispensatores ex communis Domini donis eis, ut possumus, opem ferimus, eisque potius sua ex debito reddimus quam nostra tribuimus, quia si hoc quidem non fecerimus, non ut proprietarum rerum cauti conservatores, sed ut alienarum iniqui fraudatores et violenti raptores ex divino judicio justæ ultioni subiacebimus. Ipsæ quoque persuadent perniciosiora et a remediis longinquiora esse vitia, quæ sub specie virtutum emergunt, quam illa quæ ex aperto exeunt pro carnali voluptate. Hi namque velut palam expositi ac manifesti languores, et arguuntur cominus et sanantur.

Illud namque valde ridiculosum est quod nonnulli post illum primæ abrenuntiationis ardorem, quo res familiares vel opes plurimas ac malitiam sæculi reliquerunt, tanto studio in his quæ penitus nequeunt in suo ordine non haberi, quamvis parva viliaque sint, esse devinctos, ut horum cura pristinorum omnium facultatum superet possessionem. Quibus profecto parum proderit majores opes contempsisse, quia affectus eorum ob quos illæ contemnendæ sunt, in res parvas atque exiguas transferunt. Nam vitium cupiditatis et avaritiæ quod erga species pretiosas exercere non possunt, circa viliores materias retinentes non abscidisse, sed commutasse se probant pristinam possessionem. Nam nimia devincti diligentia, erga curam sportellæ, sagelli, codicis, aliarumque similium rerum,

quamvis vilissimarum, eadem tamen qua antea libidine detinentur. Quæ etiam tanta æmulatione custodiunt atque defendunt, ut pro ipsis adversus fratrem commoveri se, et (quod est turpius!) etiam litigare non pudeat. In hoc quoque sui cordis avaritiam designant, cum vel ea quibus uti necesse est propensius student habere quam cæteri, vel excedentes diligentiam modum peculiarius ea attentiusque custodiunt et ab aliorum contrectatione defendunt, quæ universis fratribus deberent esse communia, quasi vero differentia tantummodo metallorum et non ipsa passio cupiditatis habeatur in noxa, et pro rebus quidem magnis irasci non liceat, pro vilioribus vero hoc ipsum fecisse sine culpa sit, et non idcirco pretiosiores abjecerimus materias quo facilius discernemus viliora contemnere. Quid enim differt utrum quis perturbationem cupiditatis erga opes amplas atque magnificas, seu erga viliores exercent species, nisi quod in eo reprehensibilior judicandus est quod dum maxima sprebit imis obligetur; ideoque perfectionem cordis abrenuntiat ista non obtinet, quia cum censum habeat pauperis, non abiecit divitis voluntatem.

De duobus generibus humilitatis.

Duo sunt genera humilitatis. Primum ad se, secundum ad alios. Humilitas ad se est qua quisque de semetipso parva existimat; humilitas ad alios est, qua bona illorum homo sine invidia et livore commendat. Per primam humilitatem præesse non cupit; per secundam subesse non contemnit. Humilitas facit ut sua occulta homo non abscondat; pietas facit ut aliena occulta judicare non præsumat. Humilitas facit ut mala sua homo non excuset; pietas facit ut mala aliena non aggravet. Item humilitas facit ut quæ in se latent secundum veritatem judicet; pietas facit ut quæ in aliis non patent ad meliorem partem inclinet. Hinc est quod sancti viri semetipsos tam districte dijudicant, et cunctos sibi merito anteposendos putant. Vident enim et quæ manifesta sunt sua et quæ occulta; aliorum autem manifesta tantum. Cum itaque de alienis occultis judicare non præsumant, nisi quantum pietatem mouente bona esse existimant, plura sunt quæ in se mala vident ubi et manifesta et occulta vident, quam qui in aliis vident ubi manifesta tantum vident. Nam, et si quando quædam occulta aliena ex manifestis deprehendunt, sua tamen districte per veritatem judicant; illa autem per pietatem judicare, nisi excusando non præsumunt. Hinc vero fit ut inferiores se cunctis existiment, et hoc illis sentire dulce sit, quod sua mala aggravare et aliorum alleviare possint.

Verum et hoc notandum est qualem humilitatem Scripturas legentes debeant habere. Principium itaque liberatis disciplinæ humilitas est. Cujus cum multa sint documenta, hæc tamen tria præcipue ad lectorem pertinent: primum, ut nullam scientiam, nullam scripturam vilem teneat; secundum, ut a nemine discere erubescat; tertium, ut, cum scien-

tiam adeptus fuerit, cæteros non contemnat. Multos hoc decipit, quod ante tempus sapientes videri volunt. Hinc namque in quemdam elationis tumorem prorumpunt, ut jam et simulare incipiant quod non sunt, et quod sunt erubescere, eoque longius a sapientia recedunt, quo non esse sapientes, sed putari cupiunt. Cujusmodi multi hactenus erant qui cum primis elementis adhuc indigerent, non nisi summis interesse dignarentur, et ex hoc solummodo se magnos fieri putarent, si magnorum et sapientum vel scripta legerent vel verba audirent. Nos, inquit, vidimus illos; nos ab illis legimus; sæpe nobis illi loqui solebant, illi summi, illi famosi cognoverunt nos. Sed utinam me nemo agnoscat, et ego cuncta noverim! Platonem vidisse, non intellexisse gloriamini. Puto indignum est vobis deinceps ut me audiat. Non ego sum Plato, nec Platonem videre merui. Sufficit vobis ipsum fontem philosophiæ potastis. Sed utinam adhuc sitiretis! Rex post aurea pocula de vase bibit testeo. Quid erubescitis? Platonem audistis, audiat et Chrysippum. In proverbio dicitur ...

Quod non nosti, fortassis novit asellus.

Nemo est cui scire omnia datum sit, neque quisquam rursus cui aliquid speciale a natura accepisse non contigerit. Prudens igitur lector omnes libenter audit, omnia legit, non scripturam, non personam, non doctrinam cujusquam spernit. Indifferentem ab omnibus quod sibi desse videt querit, nec quantum sciat, sed quantum ignoret considerat. Hinc illud Platonicum aiunt: Male aliena verecunde discere, quam mea imprudenter ingerere. Cur enim discere erubescis, et nescire non verecundaris? Pudor iste est major illo. Aut quid summa affectas cum tu jaceas in imo? Considera potius, quid vires tuæ ferre valeant. Aptissime incedit, qui incedit ordinate. Quidam dum magnum saltum facere volunt, præcipitium incidunt. Noli ergo nimis festinare. Hoc modo citius ad sapientiam pertinges. Ab omnibus libenter discere, quantum tu nescis, quia humilitas commune tibi facere potest quod natura proprium cuique fecit. Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. Qui ab omnibus accipiunt, omnibus ditiores sunt.

Nullam denique scientiam vilem teneas, quia omnis scientia bona est. Nullam, si vacat, scripturam, vel saltem legere contemnas. Si nihil lucraris; nec perdis aliquid, maxime cum nulla scriptura sit, secundum meam æstimationem, quæ aliquid expectandum non proponat, si convenienti loco et ordine tractentur, quæ non aliquid etiam speciale habeat quod diligens verbi scrutator alibi non inventum, quanto rarius tanto gratius carpat. Nihil tamen tam bonum est quod semel melius tollit. Si omnia legere non potes, ea quæ sunt utiliora lege, etiamsi omnia legere potueris, non tamen idem omnibus labor impendendus est. Sed quædam ita legenda sunt, ne sint incognita; quædam vero, ne sint inaudita, quia aliquando plura esse credimus qui non

audivimus, et facilius æstimatur res cujus fructus agnoscitur. Videre nunc potes quam necessaria tibi sit hæc humilitas, ut nullam scientiam vilipendas, et ab omnibus libenter discas. Similiter tibi quoque expedit ut cum tu aliquid sapere cœperis, cæteros non contemnas. Hoc autem tumoris vitium; hinc quibusdam accidit, quod suam scientiam nimis diligenter inspiciunt; et cum sibi aliquid esse visi fuerint, alios quos non noverunt, tales nec esse nec potuisse fieri putant. Hinc etiam ebullit quod nugigeruli nunc quidam nescio unde gloriantes priores patres simplicitatis arguunt, et secum natam, secum morituram credunt sapientiam. In divinis eloquiis simplicem loquendi modum esse aiunt, ut in eis magistros audire non oporteat; posse satis quemque proprio ingenio veritatis arcana penetrare. Cor rugant, nasum et labium torquent in lectores divinitatis, et non intelligunt quod injuriam faciunt ei cujus verba, pulchro quidem vocabulo simplicia, sed sensu pravo insipida prædicant. Non est mei consilii hujusmodi imitari. Bonus enim lector humilis debet esse et mansuetus, a curis inanibus et voluptatum illecebris prorsus alienus, diligens et sedulus, ut ab omnibus discat libenter, nunquam de scientia præsumat sua, perversi dogmatis auctores quasi venena fugiat; diu rem pertrahere, antequam judicet, discat; non videri doctus et esse quærat, dicta sapientum intellecta diligit, et ea semper oculis quasi speculum vultus sui tenere studeat; et si qua forte obscuriora intellectum ejus non admiserint, non statim in vituperium prorumpat, ut nihil bonum esse credat, nisi quod ipse intelligere potuit. Hæc est humilitas disciplinæ legentium.

De commendatione humilitatis, et invectione in superbiam.

O præclara humilitas qua amplexatur omnipotentis majestas! O beata humilitas, quam visitare, sanare, glorificare non dedignatur propitia divinitas! O prudens humilitas, quæ propriam contemnis excellentiam et Dominum solum magnificas animæ judicio et in ejus salutari exsultas spiritus gaudio. Dum te ipsam despicias, Deus te in cælo et in terra respicit. Dum te pulverem et cinerem confiteris, super inimicos tuos divinitus exaltaris. Tu conscientiam bonam modo a mordacibus curis facis quietam, in futuro a minacibus pœnis securam. Æmula tua superbia a superbis diabolum præcipitavit in infernum, de paradiso Adam expulit in exsilium, tu latronem introduxisti in paradysum, meretrices et publicanos in regnum cælorum. Illa nititur supra se, et ruit infra se; tu, ut bene funderis, in altum fodis; ut Deum ipsum videas, in templum Dei erigeris. Illa se similem facit Altissimo, imo supra omne quod dicitur Deus aut colitur extollitur, et ab omni dignitate abjicitur, et amplius non erit: tu te pauperem et vermem asseris, et de stercore elevaris, ac cum cœli principibus collocaris. Illa bona sua laudat et per-

eunt; tu mala tua accusas, et evanescent. Illa sibi vult sufficere et nequit deficere; tu gratia Dei inniteris sola, et in Domino potes omnia. Illa sicut dum est, non potest non esse quod est, id est superbia, sicut subdi non potest ulli præposito, nec ipsi Deo; tu quia es quod es, id est humilitas, omnibus etiam infimis spreto substerneris. Illa sublime omne videt; tu quia nihil per contentionem agis, ut aliis præponaris, vel per inanem gloriam, sed in humilitate facis tuos arbitantes vere alios esse superiores sibi invicem, quia potest esse in alio occultum quo superior sit, et apud Deum dignior: et hoc ideo quia non quæ sua sunt singuli considerant, sed ea quæ aliorum bona. Illa sana sauciat, integra corrumpit; tu saucia sanas, corrupta integras. Illa communia et usitata, licet sint grandia; fastidit rara et singularia, et si vilia extollit; tu gaudeas omnibus bonis tanquam Dei donis, et non tua, sed aliena quæris lucra. Illa virtutibus aliis armatur et elevatur; a te sola vincitur et extinguitur. Tu laudem divinam, illa concupiscit humanam. Tu gloriaris in conscientiæ testimonio, illa in linguæ vaniloquio. Tu colis cor, illa corpus. Tu ornas animum, illa vultum. Tu places Deo, illa diabolo. Tu interemptrix es vitiorum, illa virtutum. Tu ædificas Hierusalem, illa Babyloniam. Tu doces animum, quidquid extra molitur suis retrusum possidere thesauris, illa quod stelliferum transiit cælum tellure demersa petit. Tu es foris, incrementum, finis virtutum; illa incipit, adauget, perficit omne malum. Illa blasphematur Dei opera; quasi sapientior Deo, commutat ea quasi meliora Deo; tu quia scis sapientiæ nil inde convenire justitiæ Dei, nil pravum adhærere omnipotentis, nil posse resistere: idcirco omne quod est tanquam opus Dei pulcherrimum, optimum, perfectissimum judicas, dicis: omnia opera Domini magna et exquisita in omnes voluntates ejus (*Psal. cx.*)

Quapropter omnia opera Domini benedicis, laudas et superexaltas. Et sicut duo genera tui existunt quibus tu agnosceris, ita et duo genera illius existant, per quæ et ipsa agnoscitur. Duo itaque sunt genera elationis: aliud intus per superbiam mentis, aliud foris per typhum elationis. Superbia enim intus est, jactantia foris. Superbia alia est qua in sui consideratione animus intumescit, alia qua in sui comparatione cæteros despicit. Similiter jactantia foris alia est qua in sui ostentatione homo blandum se simulat, alia qua se crudelem et metuendum demonstrat. In prima placere nititur, in secunda placere dedignatur. Ex primo igitur genere superbiæ in quo homo sibi placet, primum nascitur genus jactantiæ, in quo cæteris placere desiderat, et ex secundo genere superbiæ in quo alios despicit; secundum nascitur genus jactantiæ, quo se aliis non amabilem sed metuendum monstrare laborat.

DOMINICA DECIMA OCTAVA.

Secundum Matthæum.

« Accesserunt ad Jesum Sadducæi; et interroga-
vit eum unus ex eis, tentans eum: Magister, quod
est mandatum magnum in lege? » etc. (*Matth. 22.*)
Primum omnium non pro ordine, sed pro dignitate
intellige dictum, id est maximum omnium, sive
primum, quia ante omnia debemus intimo corde
singuli quasi unicum pietatis fundamentum locare.
Ergo primum omnium et maximum mandatum est
cognitio atque confessio divinæ unitatis cum execu-
tione bonæ operationis. Bona autem operatio dile-
ctione Dei et proximi perficitur. Quod breviter
aliis verbis commendat Apostolus dicens: « In Chri-
sto enim Jesu neque circumcisio aliquid valet, ne-
que præputium, sed fides quæ per dilectionem ope-
ratur (*Gal. v.*) »

Ostendit ex hac responsione Scribæ gravem sæpe
inter Scribas et Pharissæos quæstionem esse versa-
tam quod esset mandatum primum sive maximum
divinæ legis, quibusdam videlicet hostias et sacri-
ficia laudantibus, aliis vero majore auctoritate fidei
et dilectionis opera præferentibus, eo quod plurimi
patrum ante legem absque omnium victimarum et
sacrificiorum consuetudine ex fide tantum, quæ per
dilectionem operatur, placerent Deo, summique
apud ipsum loci haberentur. Nemo autem unquam
absque fide ac dilectione per holocausta solum et
sacrificia Deo placuisse invenitur. In qua sententia
Scriba iste etiam se fuisse declaravit.

« Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum
ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota
mente tua. Hoc est maximum et primum manda-
tum. Secundum autem simile est huic: Diliges proxi-
mum tuum sicut te ipsum. In his duobus manda-
tis tota lex pendet et prophetæ. »

Totam magnitudinem et latitudinem divinorum
eloquiorum secreta possidet charitas, qua Dominum
proximumque diligamus. Docet enim nos cælestis
unus magister et dicit: « Diliges Dominum Deum
tuum ex toto corde tuo, » etc. (*AUGUSTINUS.*) Si ergo
non vacat omnes paginas sanctas perscrutari, om-
nia in volumine sermonum, quod voluit evol-
vere, omnia Scripturarum secreta penetrare, tene
charitatem ubi pendent omnia. Ita tenebis, quia ita
didicisti, tenebis etiam quod nondum didicisti. Si
enim nosti charitatem, aliquid nosti, unde et illud
pendet quod forte nosti, et in eo quod Scripturas
non intelligis, charitas patet. Illa itaque tenet et
quod patet et quod latet in divinis sermonibus.
Qui charitatem tenet in moribus, hoc est quod
breviatum sermonem faciet Dominus super ter-
ram.

« Congregatis autem Pharissæis, interrogavit eos
Jesus, dicens: Quid vobis videtur de Christo? Cujus
filii est? Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo

ergo David in libro Psalmorum vocat eum Domi-
num, dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede
a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabel-
lum pedum tuorum? »

Istud dicere Domini Domino est æqualem sibi
generare Filium. Domino meo, dicit David, non se-
cundum quod de eo natus est, sed secundum quod
de Patre semper fuit. Quod autem a Patre subji-
ciuntur inimici, sive volentes sive nolentes, non in-
firmitatem Filii, sed unitatem naturæ qua in altero
alter operatur significat; nam et Filius subji-
citur Patri, quia Patrem clarificat super terram.
Sic interrogatio Jesu nobis proficit contra Judæos.
Judæi autem frivola multa confingunt asserentes
centesimum nonum psalmum, scriptum in perso-
na Eliezer filii vernaculi Abrahæ, revertentis de
cæle quinque regum: Sede ad dexteram meam.
Sed sequentia psalmi non ad hoc concordant. Re-
cte itaque opponitur, non quia Christum, quem
confitentur esse venturum, David filium dicunt, sed
quia simpliciter hominem et non Dei Filium cre-
dunt.

« Si ergo David in spiritu vocat eum Domi-
num, quomodo filius ejus est? Et nemo poterat ei re-
spondere verbum, neque ausus fuit quisquam ex
illa die eum amplius interrogare. » Quia in sermoni-
bus confutantur, ultra non interrogant, sed aperte
comprehensum potestati tradunt Romanæ. Unde
patet venena invidiæ superari posse, sed difficile
quiescere.

De charitate.

Geminam nobis Scriptura sacra charitatem com-
mendat, Dei videlicet et proximi. Charitatem Dei,
ut sic ipsum diligamus, ut in ipso gaudeamus;
charitatem proximi, ut sic ipsum diligamus, ut non
in ipso, sed cum ipso in Deo gaudeamus: hoc est
ut Deum diligamus propter se ipsum, proximum au-
tem propter Deum. Deus autem idcirco propter
se ipsum diligendus est, quia ipse est bonum no-
strum; proximus autem ideo propter Deum dili-
gendus, quia cum ipso in Deo est bonum nostrum.
Illum diligamus, ut ad ipsum veniamus, et in Christo
gaudeamus, istum diligamus, ut cum ipso curramus,
et cum ipso perveniamus. Illum ut gaudium, istum,
ut gaudii socium. Illum ut requiem, istum ut
requiei consortem. Quid est Deum diligere? habere
velle. Quid est Deum diligere propter se ipsum?
ideo diligere, ut habeas ipsum. Quid est proximum
diligere propter Deum? ideo diligere quia habet
Deum. Sicut diligimus hominem propter justitiam,
id est quia habet justitiam, et sic diligimus homi-
nem propter sapientiam, id est quia habet sapien-
tiam, sic diligimus hominem propter Deum, id est
quia habet Deum, vel si forte nondum habet, tamen

quia habiturus est eum velut habeat eum. Sic itaque propter Deum hominē diligimus, quem utique propter Deum non diligeremus, si Deum non diligeremus, quemadmodum cum hominem propter sapientiam diligo, ideo diligo, quia ipsam sapientiam diligo : quem profecto non diligerem, si sapientiam ipsam propter quam ipsum diligo non diligerem. Ita cum proximum propter Deum diligo, ideo diligo quia Deum diligo : quem utique non diligerem, si Deum propter quem ipsum diligo non diligerem. Sic igitur : si bene diligo, et bonum diligo. Non enim bene diligo, nisi cum bonum diligo : et cum bonum quod diligo, non ob aliud quam propter bonitatem sic diligo. Quomodo? Amicum in Deo, inimicum propter Deum. Quid est amicum diligere in Deo? ideo diligere quia Deum habet. Non in divitiis suis, non in fortitudine sua, non in pulchritudine sua, sed in justitia sua, in sanctitate sua, in bonitate sua. Illa enim, etsi a Deo sunt, extra Deum diligi possunt, et sæpe cum diliguntur, avertunt et pervertunt mentem diligentem se, ut Deum non diligant. Ideoque pro his est laudandus, quia cum dantur ab ipso dantur, et dona ejus sunt, sed in his non est amandus proximus, quia virtus ejus non sunt, neque bonum faciunt ista hominem, etiam si abundaverit, nec non si defuerit malum.

Bonitas autem bonum facit et justitia justum, et veritas verum, et hæc cum adsunt, adest Deus, quia Deus bonitas est, et justitia et veritas. Ideo in bonitate, et justitia, et veritate diligendus est homo, et quando in istis diligitur, in Deo diligitur, quia Deus bonitas est, et justitia et veritas. Si ergo bene diligimus, et bonum diligimus, boni sumus. Non enim bonos facit, nisi dilectio bona et dilectio boni. Si autem boni sumus, nullos amicos habemus nisi bonos; et nullos inimicos, nisi malos, quia si boni sumus, nihil nisi bonum diligimus, et nihil præter malum odimus. Si autem amicos bonos habemus, et inimicos malos, amicos quidem in bonitate sua diligere debemus, id est in Deo, quia boni sunt; inimicos autem, quia in bonitate diligere non possumus, quia boni non sunt : tantum propterea diligere debemus, ut bonitatem habeant, et boni sint. Et in his omnibus non nisi bonitas diligitur, quando nihil diligitur, nisi propter bonitatem. Simili modo cum Deus diligitur, propter se diligitur, quia ab alio non est, neque aliud ab ipso quod diligitur in ipso. Cum vero proximus diligitur, non propter se diligitur, sed propter Deum, alter ut amicus qui Deum habet, alter ut inimicus ut Deum habeat. Et in his omnibus non nisi Deus diligitur, quia aliud non est quam Deus, quod in illo diligitur quia est, in isto diligitur ut sit. Ergo cum Deus diligitur, et cum proximus diligitur, Deus diligitur. Quare ergo dicit Scriptura : « Ut et Deum diligas, et proximum (Matth. xxii). » Si in Deo Deum diligis, et in proximo Deum diligis, nec aliud in proximo quam quod in Deo diligis, quare sunt duo præcepta charitatis? Si enim utrobique

Deus diligitur, in utroque unum impletur, nec opus fuerat præceptum geminari de opere uno : Sufficeret si dixisset : Dilige Dominum Deum tuum; in hoc enim totum est. Qui enim Dominum vere diligit, ubique diligit. Si vere diligitur, diligitur ubicunque invenitur. In se ipso et in proximo, intus et foris, sursum et deorsum, longe et prope. Si mel dulce est, dulcis est et favus. Si mel diligis, diligis et favum receptaculum mellis. Sed cum mel diligitur, ideo diligitur, quia dulcedo ipsum est. Cum vero favus diligitur, ideo diligitur quia dulcedo in ipso est. Mel propter se ipsum diligitur, favus autem propter mel diligitur. Et si forte videris favum non habentem mel, vides receptacula, ubi mel esse debuerat, et doles esse vacua, et non placent tibi quia arida sunt, et cupis mel illic esse, quod diligis : et si venerit, magis diligis. Ita diligitur Deum tuum, quia dulcedo est, ipse et bonitas et veritas. Proximum autem tuum dilige, quia receptaculum est dulcedinis et veritatis, et si in eo inveneris quod habere debet, dulcedinem et bonitatem, et veritatem, dilige in ipso illas, et dilige ipsum propter illas. Si autem vacuum inveneris bonis suis, dole quia receptaculum inane vides, et opta ut veniant ad eum, et intrent in eum bona sua, ut fiat ipse bonus, habens bona sua, sine quibus bonus esse non potest.

DIVISIO.

Dilige Deum, quia bonitas est; dilige proximum, quia ex bonitate bonus est, vel si bonus non est, ut sit qui bonus esse potest. Qui enim jam esse non possunt boni, diligendi non sunt, quia nec proximi sunt, sed alieni et remoti et extranei. « Ne des, inquit, alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli, ne forte impleantur extranei viribus tuis et labores tui sint in domo aliena (Prov. v). » Isti ergo sunt alieni et extranei nimis remoti, et longe facti quibus amplius non patet reditus ad bonum, dæmones scilicet et mali homines cum dæmonibus damnati. Qui idcirco a nobis amplius diligendi non sunt, quia ab illo bono propter quod diligitur omnis qui bene diligitur, irrecuperabiliter corruerunt. Nusquam nobis dicit Scriptura ut dæmones diligamus, neque illos homines qui jam cum dæmonibus damnati sunt. Illi enim proximi non sunt, sed remoti et alieni facti a nobis. Nos autem proximos diligere debemus, non alienos, id est homines, non dæmones, et illos homines, qui vel per bonitatem non recesserunt, vel per arbitrii libertatem redire possunt. Non enim omnino longe sunt qui, etsi abierint, adhuc redire possunt. Isti sunt proximi quos diligere debemus, vel in Deo, si recesserunt, vel propter Deum, si redire possunt. Quos quando diligimus, vel in eis Deum diligimus si boni sunt, vel eis bonum diligimus et optamus, cum quod non sunt boni esse possunt.

Propter hoc ergo duo sunt præcepta charitatis, Dei videlicet et proximi ut per charitatem Dei ipsum bonum diligas, per charitatem proximi bonum quod

diligis proximo non invidias. Poteras aliquid diligere et proximo non diligere; poteras aliquid velle habere, et tamen nolle ut illud haberet proximus tuus: in Deo tamen non poteras. Non enim poteras Deum diligere, nisi diligeres et proximum tuum, quia cum invidia et odio Deus diligere non potest, tamen quia in aliis rebus hoc facere poteras, ut aliquid velles et proximo tuo non velles, distinctum est ut utrumque tibi faciendum esse intelligas, quamvis alterum sine altero facere non possis. Quamvis simul sint, tamen duo sunt dilectio Dei et proximi. Neque ideo debuerunt in præceptione confundi, quamvis non possint in actione separari. Duo igitur præcepta sunt charitatis: unum quo Deum diligere præcipimur; alterum quo proximum amare jubemur. Sed dicis: Quare tria data non sunt præcepta charitatis ut similiter diligat homo se ipsum, sicut diligere jubetur Deum et proximum. Sed considera quia superfluum foret ut illud fieri juberetur ad quod faciendum sic homo pronus fuerat ex se, ut illud aut non posset, aut non vellet dimittere, etiamsi prohiberetur. Non igitur præcipiendum erat homini ut se diligeret, sed timendum vel cavendum magis erat ne nimis diligeret. Hoc siquidem naturæ insitum erat, ut se odire non posset secundum quam nemo carnem suam odio habuit cujus commodum qui naturæ insitus est appetitus inseparabiliter diligit, et quod adversum est illi, semper detestatur et fugit.

De anima. Quare sic dicatur. De appellatione animi. De mentis appellatione, et de spiritus appellatione.

Animæ concessum est a Deo ingenitum (sic) rerum secreta penetrare ac penetrata viventibus per eam reserare. Unde ineptum ducitur illam per quam plura cognoscimus, quasi a nobis alienam nos ignorare. In primis ergo insinuetur, cujus anima proprie dicatur et quare sic appelletur. Proprie igitur hominis anima et non pecudum dicitur, quoniam vita pecudum in sanguine tantum constituta noscitur. Hæc vero, quia immortalis est, anima recte quasi *anema* [ἀνίμα], id est a sanguine longe discreta vocatur, cum post mortem corporis perfectam ejus constet esse substantiam. Quidam animam dicunt appellatam, eo quod animat atque vivificet sui corporis substantiam. Animus autem appellatur, quia velocissima cogitatio ejus ad similitudinem venti motu celeri pervagatur, qui fit ex appetitu animæ commoto pro desiderii ejus qualitate. Mens dicitur a *mene* [μῆνς], id est a luna, quia licet mutetur vicissitudine varia, se tamen restituit in id quod fuit quadam novitate perfecta. Spiritus etiam triplici modo dicitur. Appellatur enim veraciter et proprie nullius indigens, ipse vero a creaturis omnibus indiget, inspirans quod vult, et dispensans omnia prout vult, universa complectens, totus in toto, immobilis loco, et voluntate æternus cunctaque quæ summa sunt singulariter potens. Vocamus et spiritum substantiam tenuem nobisque invisibilem, creaturam immortalem, quod tam illi datum est, uti-

liter valentem. Tertio spiritum dicimus per totum corpus emissum atque receptum, per quem vita mortalium continetur; nec aliquando otium capiens, jugi mobilitate reparatur.

Sciendum est igitur animum et mentem proprie animam non vocari. Hæc Cassiodorus. Ceterum Isidorus sic ait: « Una est anima quæ dum contemplatur, spiritus est, dum sentit, sensus; dum sapit, animus; dum intelligit, mens; dum discernit, ratio; dum consentit, voluntas; dum recordatur, memoria; dum membra vegetat, anima est. » Hominis ergo anima, ut veracium doctorum consentit auctoritas, est a Deo creata spiritualis propriæque substantia sui corporis vivificatrix rationalis quidem et immortalis, sed in bonum malumque convertibilis. Edita est quasi parturiale ovum, ubi vita future avis pennarum grata varietas continetur. Insuper a Deo fieri vel factas animas prudentium nullus nescit, quando Creator est aut creatura omne quod existit. Creatrix igitur nulla creatura potest esse substantia, quoniam ut ipsa subsistat indiget Deo, et dare non potest alteri subsistentiam, quam tantum habere accepit. Superest ut eam verissime a divinitate conditam esse fateamur quæ sola potest creare mortalia et immortalia. Evidenter enim legitur in Salomone: « Et revertetur pulvis in terram sicut erat, et spiritus revertetur ad eum qui dedit illum (Eccli. xii). » Et alibi: « Omnem flatum ego feci. » Illud autem quod diximus sui corporis vivificatrix, ideo dicitur quia mox ut data fuerat ineffabili conditione, diligit carcerem suum, amat propter quod libera esse non potest, doloribus ejus vehementer afficitur, formidat interitum quæ non potest mori; et sic est ad corporis sui casum trepida, ut ipsam, quæ non potest deficere per naturam, magis sustinere credas extrema. Et licet rebus corporalibus nullatenus ipsa vescatur subductis tantum talibus gravissimo mœrore conficitur, desiderans non sibi naturaliter accommodata, sed adjunctis artibus profutura. Vita ergo corporis susceptæ animæ præsentia est, mors autem ejus probatur abscessus. Sic diem dicimus lustrante sole, qui cum discesserit nox vocatur. Vivit itaque corpus animæ præsidio, et ex ipsa probatur accipere, unde se prævaleat commovere. Per totum vero corpus quod animal, non locali diffusionem, sed quadam vitali intentione porrigitur. Nam per omnes ejus particulas tota simul adest, nec minor in minoribus, nec in majoribus major, sed alicubi intensius, alicubi remissius, et in omnibus tota, et in singulis tota est. Quamvis enim in corpore non toto sentit, tamen tota sentit. Nam cum exiguo puncto in carne viva aliquid tangitur, et si locus ille totius corporis non sit, sed vix in corpore videatur, animam tamen totam non latet. Neque id quod sentitur per corporis cuncta discurrit, sed ibi sentitur tantum ubi fit. Unde ergo ad totum mox pervenit: quod in toto non fit, nisi quia ibi tota est ubi fit. Et cum tota ibi sit, non tamen cætera deserit. Vivunt enim ex illa ea præsentem ubi

nihil factum est tale. Quod si fieret et utrumque simul fieret, simul utrumque totam pariter non lateret. Proinde et in omnibus simul et in singulis particulis corporis sui tota simul esse non posset; si per illas ita diffunderetur, ut videmus corpora diffusa per spatia locorum minoribus suis partibus majora occupare et amplioribus ampliora. Latum est animæ quodammodo cogitationes apprehendere et per obsequium linguæ motionem volubili disserere. In corpore posita quam multa cernit, a se non egrediens quam diversa circumspicit. Ubique quasi distenditur, et animæ fieri discessio non probatur. Movetur, erigitur, fluctuari cognoscitur, et in se ipsa tanquam in magno currens spatio pervagatur. Ad causas non exit, sed tractatibus suis representat

sibi quod sua cogitatione respicit, modo quod oculis carnalibus vidit, modo quod imaginatione phantastica concepit. Hanc proinde spirituales substantiam probabilis et absoluta ratio confitetur, quia dum omnia corporalia tribus noverimus lineis contineri longitudine, latitudine, profunditate, nihil tale in anima probatur reperiri. Deinde quod corpori sociata, quamvis ipsius mole prægravetur, opinioniones rerum sollicita curiositate perpendit cœlestia profunde cogitat, naturalia subtili indagatione investigat et de ipso quod conditore suo ardua nosse desiderat. Quod si esset corporalis, cogitationibus suis spiritualia nec cerneret utique nec videret.

DOMINICA DECIMA NONA.

Secundum Matthæum.

« Ascendens Jesus in naviculam, transfretavit et venit in civitatem suam (Matth. ix). » Christus Ecclesie navem semper mitigaturus fluctum sæculi transcendit, ut credentes in se ad cœlestem patriam tranquilla navigatione perducatur. Marcus in Capharnaum (Marc. ii), Matthæus in civitate sua, Dominum curasse paralyticum narrant. Quæ questio difficiliter solveretur, si Matthæus nominaret Nazareth. Nunc ergo quis dubitet Capharnaum fuisse civitatem Domini, quam non nascendo sed miraculis illustrando suam fecerat. Denique in comparatione exterarum regionum recte diceretur, quodcumque oppidum Galilææ civitas Domini, ne dum Capharnaum, quæ ita excellebat in Galilæa ut tanquam metropolis haberetur

« Et ecce quatuor viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus, et querebant eum inferre, et ponere ante Jesum. Et non inventientes qua parte eum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum et per tegulas submiserunt illum cum lecto in medium ante Jesum. Quorum fidem ut vidit, dixit: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. » Paralyticum quem sanavit non pro sua fide cum sensu careret, sed pro fide offerentium vocavit filium, ideo quia dimissa sunt ei peccata sua. Intuendum quantum valet fides propria, si tantum valuit aliena. Qui ergo peccato gravatur, adhibeat Ecclesiam quæ pro eo precetur. Illic datur intelligi plerasque corporum debilitates evenire propter peccata. Et ideo forsitan prius dimittuntur peccata, ut causis debilitatis ablatis sanitas restituatur. Hinc est quod hic paralyticus in Luca vocatur homo quasi peccator (Luc. v), et alio paralytico ad piscinam dicitur: « Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat (Joan. v). » Quinque autem sunt differentie causarum, pro quibus in hac vita molestiis corporalibus affligimur. Aut enim ad merita augenda per patientiam justi infirmitate

corporis gravantur, sicut Job et Tobias et martyres, aut ad custodiam virtutum, ne superbiant, ut Paulus, qui ait: « Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanae ut me colaphizet (II Cor. xii). » Aut ad corrigenda peccata, sicut Maria soror Aaron in eremo ob verba temeritatis percussa est lepra, et paralyticus iste aut ad gloriam Dei salvantis, sive per ipsum sive per famulos suos, sicut cæcus natus qui non peccavit, nec parentes ejus, sed ut manifestarentur opera Dei in illo (Joan. ix). Lazarus quoque cujus infirmitas non fuit ad mortem, sed ut glorificetur Filius Dei per eum (Joan. xi), aut ad inchoationem damnationis æternæ: quod reproborum est proprium, sicut Antiochus et Herodes, qui afflictionum miseria ostenderunt, quid passuri essent perpetuo in gehenna. Quibus congruit illud propheta: « Duplici contritione conterere nos (Jer. xvii). »

« Et cœperunt cogitare Scribæ et Pharisei dicentes: Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? » Verum dicunt Scribæ quia ipse solus potest dimittere qui per eos quoque dimittit quibus potestatem dimittendi tribuit. Putabant Dominum blasphemare arrogando sibi quod Dei est, sed eorum cogitationes revelando et signo visibili quod constat æquum divinæ potentie esse sicut peccata dimittere Deum se esse judicat.

« Et cum cognovisset Jesus cogitationes eorum, respondens dixit ad illos: Quid cogitatis mala in cordibus vestris? quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge et ambula? Ut autem sciatis quia Filius hominis potestatem habet in terra dimittere peccata, tunc ait paralytico: Tibi dico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. » Utrum sint paralytico peccata dimissa solus noverat qui dimittebat. Surgere au-

tem et ambulare manifestum erat omnibus qui videbant. Fit igitur visibile signum ut probetur invisibile. Lectum tolle ut quod fuit testimonium infirmitatis sit probatio sanitatis.

« Ut autem sciatis, » etc. usque illuc : « ait paralytico ; » verba sunt evangelistæ, quasi dicat lectoribus Evangelii : Illi murmurabant de hoc quod dixerat : « Dimittuntur tibi peccata ; » sed ego dico vobis eum dixisse paralytico : « Surge, » ut per sanationem ejus sciatis quia Filius hominis, et tunc habuit, et habet potestatem dimittendi peccata. Vel verba Christi possunt esse ita : Vos cogitatis quod non possim dimittere peccata, sed ut sciatis quia Filius hominis, id est ego, hoc potest, ait, hoc est dicit ipse Filius hominis paralytico : « Surge. »

« Et confestim surgens coram illis, tulit lectum in quo jacebat, et abiit in domum suam magnificans Deum. Et repleti sunt timore, dicentes quia vidimus mirabilia hodie. Et glorificaverunt Deum qui dedit potestatem talem hominibus. » Magna Dei virtus ostenditur, ubi sine mora salus in jussu ejus completur. Unde merito qui aderant relictis blasphemis stupentes ad laudem convertuntur tantæ majestatis, nec timerent si crederent sane et diligerent perfecte. Curatio paralytici indicat animæ salvationem suspirantis ad Christum post illecebræ carnis inertiam. Qui primo indiget ministris, qui eam Christo afferant, id est doctoribus, qui spem intercessionis suggerant. Marco narrante quatuor portitores fuerunt, sive quia quatuor evangelistis prædicantium virtus firmatur, sive quatuor virtutibus fiducia mentis ad promerendam sospitatem erigitur. De quibus in æternæ sapientiæ laude dicitur : « Sobrietatem, et sapientiam docet, et justitiam, et virtutem (Sap. vii). » Has nonnulli prudentiam, fortitudinem, temperantiam, justitiam et virtutem appellant. Desiderantibus paralyticum offerre Christo; turba obsistit, quia sæpe anima post corporis desidiam superna gratia renovari cupiens prisca consuetudine peccatorum retardatur, sæpe inter orationes et suave colloquium cum turba Domino cogitationum aciem mentis ne Christus videatur intercludit. Tunc ergo tectum domus in qua docet Christus est ascendendum, id est sacræ Scripturæ sublimitas appetenda, lexque Domini die noctuque meditanda. Patefacto tecto, æger ante Jesum submittitur, quia reseratis Scripturæ mysteriis ad notitiam Christi pervenitur. Domus Jesu tegulis contacta describitur, quia sub vili litterarum velamine, si sit qui reseret divina, spiritualis gratiæ virtus invenitur. Quod autem cum lecto deponitur, significat ab homine adhuc in ista carne constituto Christum debere cognosci. De lecto surgere est animam se a carnalibus desideriis abstrahere. Dicit ergo : Surge de torpore negligentiae, et corpus in cuius desideriis jacuisti in exercitia bonorum operum attolle et sic domum habitationis æternæ ingredi. Vel ire in domum est redire ad internam sui custodiam, ne iterum peccet.

A De eo quid sit fides, quid cognitio fidei, et de tribus gradibus utriusque.

Priusquam quæ ad fidem pertinent discutere incipiamus, quid sit fides ipsa inspicere debemus. Apostolus sic diffinit fidem : « Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium (Hebr. ii). » Cum enim res quælibet apud nos per actum, quando videlicet præsentibus sensu comprehenduntur; vel per intellectum, quando absentes, vel etiam non existentes in similitudine sua et imaginatione capiuntur; vel per experientiam, quando ea quæ in nobis sunt sentiuntur a nobis, ut gaudium, tristitia, amor et timor : quæ subsistunt in nobis, et sentiuntur a nobis, nullo horum modorum invisibilia Dei capiuntur a nobis, quæ solum creduntur a nobis. Neque enim per actum præsentia sunt, neque in similitudine aliqua comprehendendi possunt, nec quemadmodum illa quæ in nobis sunt, et sentiuntur a nobis. Ergo fide sola subsistunt in nobis, et subsistentia eorum est fides qua creduntur quia sunt, sed qualia sunt non comprehenduntur. Sic itaque per fidem solam subsistunt in nobis, et sola fide probantur a nobis, nec aliud argumentum habere possumus, nisi quia credimus illa fide qua ratione non comprehendimus. Nec descriptio fidei ostendit quid faciat fides, sed in ea non diffinitur quid sit fides. Est autem diffinitio fidei hæc. Fides est voluntaria quædam certitudo absentium supra opinionem et infra scientiam constituta. Et sciendum est quia aliud cognitio fidei, aliud fides. Cum enim sit sermo in auribus plurium, omnes æqualiter quod dicitur intelligunt, sed non omnes æqualiter credunt : et cognitionem dictorum omnes habent, sed fidem omnes non habent. Potest autem cognitio fidei esse sine omni fide; fides autem sine omni cognitione esse non potest. Multi, cum credunt, et non habent cognitionem eorum omnium quæ credunt, quia credentibus et cognoscentibus credunt, et non norunt ipsi omne quod credunt, sed norunt illi quibus credunt. Ejusmodi est fides simpliciter in Ecclesia, qui perfectioribus credendo et ad hærendo salvi fiunt, sicut scriptum est : « Boves arabant, et asinæ pascebantur juxta eos (Job i). » Hi enim in fide perfectorum amplius credunt; quod credendo in se minus cognoscunt.

Duobus modis crescit fides : devotione sive constantia, et cognitione. Incrementa fidei per devotionem per tres gradus procedunt. Primus gradus est acquiescere, secundus ex timore, tertius gradus est certum esse. Secundum hos tres gradus tria sunt genera hominum, qui fidem sequuntur : est enim quoddam genus hominum in sancta Ecclesia, quibus credere est solum, non contradicere fidei. Qui ita vivunt ut nati sunt, non amando, sed approbando, in quo nati sunt, qui etsi in alio nati essent, fideles non essent : consuetudine enim vivendi fidem tenent, non amore. Est autem aliud genus hominum attentius considerantium statum vitæ humanæ esse dubium, et ex eo quodammodo

Fluctuare incipientium in fide, quoniam multos con-
spiciunt aversos et alienos a fide, et tamen ducti pie-
tate fidei e duobus dubiis hoc eligunt quod doctri-
na Catholica docente didicerunt. Istis pax necessa-
ria est, tribulatio periculosa, ne forte de periclitan-
tibus negantes efficiantur. Est aliud genus adhuc
hominum, qui certi sunt et confirmati in fide sua:
quos Deus vel per exteriora miracula confirma-
vit, vel per interioram inspirationem edocuit.
Isti tribulatione non subvertuntur, sed exercen-
tur.

Sciendum etiam quod sicut tres sunt gradus per
 quos fides crescit, ita tres gradus sunt per quos cre-
 scit cognitio fidei. Primus gradus est cognitionis fidei,
 quo nihil minus unquam fides habere potuit, cre-
 dere videlicet Deum esse, et eum salvatorem et re-
 muneratorem exspectare. Hæc cognitio fidei simpli-
 cibus ante incarnationem Domini ad salutem suffi-
 cere potuit, ut et Deum crederent et Salvatorem
 exspectarent, quamvis ejusdem salvationis suæ mo-
 dum et tempus non cognoscere. Duo enim in ho-
 mine tantum sunt: natura et culpa. Et Creator ad
 naturam refertur, Salvator ad culpam. Sub lege
 autem scripta crevit cognitio quando jam de persona
 Redemptoris manifeste agi cœpit, et Salvator per
 legem promitti, et post promissionem exspectari.
 Sub gratia autem adhuc amplius excrevit cognitio,
 cum jam ipse Salvator, non ut prius a multis pu-
 tabatur solum homo, sed et Deus verus manifesta-
 tus est, et ipse redemptionis modus non in terrenæ
 culmine potestatis, sed in morte probatus est constare
 Salvatoris.

*De remissione peccatorum, et si sacerdotes peccata
 dimittere possint.*

Potestatem remittendi peccata quidam soli Deo
 ita ascribere conabantur, ut in ea hominem parti-
 cipem fieri posse nullo modo concedant. Et ad con-
 firmationem hujus assertionis adducunt mundatio-
 nem illius leprosi, quem Dominus prius per semet-
 ipsum sanitati restituit, ac si deinde ad sacerdotes
 misit, non ut ejus mundatio virtute illorum perfec-
 retur, sed ut tantummodo testimonio illorum confir-
 maretur (*Luc. vi*). Simili modo in præsentī Ecclesia
 dant ministeria sacerdotum nihil amplius virtutis
 habere nisi quædam tantummodo signa esse ut ille
 videlicet, qui prius per contritionem cordis intus a
 Domino absolvitur, postmodum in confessione ab
 eis absolutus esse ostendatur. Quod autem in sola
 cordis contritione etiam ante confessionem oris pec-
 cata dimittantur, prophætico illo testimonio appro-
 bare volunt quod dicitur: « Quacunque hora inge-
 auerit peccator, salvus erit (*Ezech. xviii*); » et
 alibi: « Quia adhuc te loquente, dicam. Ecce
 adsum (*Isa. lxy*). » Et Psalmista: « Dixi, inquit,
 confitebor adversum me injustitiam meam Domino,
 et tu remisisti impietatem peccati mei (*Psal. xxxi*). »
 Idcirco tamen post contritionem cordis, confessio
 quoque oris est necessaria, quia si quis etiam post
 impetratam veniam peccatorum confiteri eadem

A peccata sua neglexerit, quasi institutionis divinæ
 contemptor, quamvis non pro peccatis, quæ jam di-
 missa sunt, reus teneatur, tamen pro contemptu
 reus erit. Vel fortassis, quia peccata ipsa jam ad
 contumacem redeunt, quæ prius per compunctionem
 humiliato dimissa fuerunt.

Hæc ergo ratione probant homines nullo modo
 potestatem habere dimittendi peccata, sed hanc so-
 lius Dei esse, sicut et in Evangelio Judæi contra
 Dominum murmurantes, quia dixit paralytico:
 « Dimissa sunt peccata tua, » aierunt solum Deum
 posse peccata dimittere (*Matth. ix*). Sed fortassis
 qui hoc de absolutione peccatorum dicunt, quomodo
 quisquam peccato ligetur non satis diligenter atten-
 dunt. Duobus enim modis peccator ligatus est. Li-
 gatus est obduratione mentis, ligatus est debito fu-
 turæ damnationis: quoad hunc modum gratia Dei
 cum homine est, solutus est homo, et ad bene ope-
 randum expeditus. Sed cum per peccatum gratia
 Dei subtrahitur, statim ipsa sua obduratione mens
 intrinsecus obligatur. Ista obduratio sive excæcatio
 mentis interiores tenebræ sunt, in quibus homo
 pro peccato suo in præsentī obligatus tenetur, et
 nisi ab his in hac vita solutus fuerit, postmodum
 ligatis manibus et pedibus in exteriores tenebras
 projicitur. Sed quia nemo sua virtute post ruinam
 peccati surgere valeret, nisi divina misericordia
 gratuito præveniens eum suscitaret, ideo necesse est
 ut Deus gratiam suam quam peccantibus nobis
 juste subtraxerat, quando ad penitentiam vivifi-
 candi sumus, sola misericordia nullis nostris meri-
 tis præcedentibus reddat quatenus ipsa gratia ad-
 veniens cor nostrum a torpore infidelitatis et a pec-
 cati morte exsuscitet, ut scilicet qui primum ipsa
 sola operante ad penitentiam compuncti, a vir-
 tibus torporis absolvimur, etiam, ipsa deinde cooperante,
 penitentes a debito damnationis absolvi mereamur.
 Hoc bene in resuscitatione Lazari significatum est,
 quem ipse Dominus per se prius intrinsecus a vin-
 culo mortis absolvit, vivificat autem de foris mini-
 sterio ipsorum apostolorum cum solvi præcepit
 (*Joun. xi*). Sic namque in sancta Ecclesia nunc
 mortuos peccatis per solam gratiam suam interius
 vivificans ad compunctionem accendit, atque vivifi-
 catos per confessionem foras venire præcipit, ac sic
 deinde confitentes per ministerium sacerdotum ab
 exteriori vinculo, hoc est a debito damnationis ab-
 solvi. Bene autem debitum damnationis exterius
 vinculum dicitur, quia protinus ad tenebras exte-
 riores quas evadere dignatus non est, quisquis prius
 in hac vita a tenebris interioribus solvi non mere-
 tur.

Sed male, inquit, de sacerdote Domini facitis
 qui ei potestatem dimittendi peccata, quæ Deo soli
 competit (*Marc. ii*), tribuitis. Non ego sacerdotes
 deos facio. Sermo divinus, qui mentiri non potest,
 sacerdotes deos dicit: « Diis, inquit, non detrahes,
 et principi populi tui non maledices (*Exod. xxii*). »
 Isti vero contra legis præceptum diis detrahunt,

quia potestatem divinitus collatam sacerdotibus A auferre volunt. Neque vere ego sacerdotibus potestatem dimittendi peccata tribui, ille hominibus potestatem divinam tribuit qui de hominibus deos facit. Sed tamen ipse sicut ex semetipso Deus est, ita etiam per semetipsum quando vult sine humana cooperatione peccata dimittere potest. Illi vero qui ex semetipsis dii non sunt, illi etiam nisi eo a quo sunt hoc quod sunt, in eis et per eos operante, et eis cooperante, peccata dimittere non possunt. Quod ergo solus Deus est bonus, nec tamen inde sequitur bonos non esse etiam eos quia Domino serviunt, et quod solus Deus mirabilia facit (*Psal. LXXI*), et tamen de justo homine dicitur: « Fecit enim mirabilia in vita sua (*Eccli. xxxi*), » ita etiam solus Deus peccata dimittit, tunc quoque quando sacerdotes ab eo et per eum dimittunt. Ipse enim hoc in homine facit quod homo per eum facit. Nec ideo dicendum est hominem ibi nihil facere, quia per eum Deus facit, imo vero ideo multo melius, et multo verius facere, quia per eum Deus facit. Hinc est quod Petro principi apostolorum dicit: « Tibi dabo claves regni caelorum. Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis et quodcumque solveris super terram erit solutum et in caelis (*Matth. xvi*). » Non dixit quodcumque solveritis, hoc est, ut illi aiunt, solum ostenderitis, fuerit solutum, sed erit solutum, quia sententiam Petri non praecedit, sed sequitur sententia caeli. Ne autem hoc soli Petro concessum putes esse, audi quid omnibus apostolis ac per hoc omnibus apostolorum successoribus et apostolorum vice fungentibus dicat: « Accipite, inquit, Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt (*Joan. xx*). » Ubi dixit, si ostenderitis, fuit? Nusquam hoc dixit, sed dixit: Si feceritis, erit. Audiant ergo et intelligant: « Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. » Quibus hoc dicebatur prius dictum fuerat: « Accipite Spiritum sanctum (*ibid.*), » ne, vel quod datur crederetur contemptibile, vel quod accipientes operantur existimetur ex humana virtute procedere. Non ergo mirum est, si homines peccata dimittere possunt, quia ut hoc possint, non ex sua, sed ex divina virtute accipiunt, et hoc hominibus Deum dare, nihil est aliud quam Deum hoc per homines facere. Quod autem de mundatione leprosi opponunt, minime oppositioni eorum suffragatur, quia si ideo peccator ante confessionem absolvi credendus est, quia leprosus mundatus est ante demonstrationem eadem ratione peccator post compunctionem ad sacerdotem ire non debet peccatum suum plangere, sed justitiam demonstrare, quia et ille ad sacerdotes missus est, non ut sanitatem reciperet, sed ut sanitatem demonstraret: quod omnino fides Christiana abhorret. Propterea si miraculum, quod Dominus operatus est, sacerdotibus non ob reverentiam officii, sed ad improprium ostenditur, quid aliud quoque quam novi sacerdotii in spiritali curatione contemptus generatur?

DIVISIO.

Notandum quoque est et illud quod dicitur: « Quaecumque hora ingemuerit peccator, salvus erit (*Ezech. xviii*). » Ego de his praecipue dictum aestimo, qui totam vitam suam in peccatis agentes, in fine poenitent, et tunc peccata sua deserunt, quando jam in hac vita tempus satisfactionis habere non possunt. Quibus dicitur, ne tamen ullo modo de venia desperent, quia et tunc quoque si vere poenituerint, misericordiam consequi valent. Hoc est, quaecumque hora, scilicet etiam in extremis, etiam in articulo necessitatis, si peccator ingemuerit, hoc est, ex tota cordis contritione conversus fuerit, salvus erit, ab aeterna scilicet damnatione. Quasi aliis verbis diceretur: Quaecumque hora in praesenti vita peccator vere poenituerit, in futura vita non peribit. Quod si quis contendat illud quod dictum est, « salvus erit, » non esse dictum de salvatione quae in futuro tribuitur, sed de illa potius quae in praesenti absolute peccatorum condonatur. Non necesse est tamen nos dicere quod peccator ab omni debito suo absolvatur, statim ex quo genere coepit, donec totum consecutus fuerit remedium, quod Deus ad obtinendam veniam instituit. Hoc est autem remedium, ut corde poeniteat, et ore confiteatur delictum: quod cum fecerit, jam amplius debitor damnationis non erit, etiam si satisfactio restat, quam pro peccato persolvit. Quod si forte peccator vere poeniteat, sed intercurrente articulo necessitatis ad confessionem venire non possit, confidenter pronuntio quod in eo summus sacerdos complet, quod mortalis non potuit, et apud Deum jam factum constat quod homo quidem vere voluit, sed non valens adimplere, quia confessionem non contemptus exclusit, sed impedivit necessitas. Proinde id, quod dictum est: « Quaecumque hora ingemuerit peccator salvus erit, » si de praesenti salute accipitur, sic intelligendum est, ac si diceretur. Tunc peccatoris salus incipit, quando veraciter pro delictis suis ingemiscit; quae tamen salus tunc plene perficitur, quando id unde ingemuerit etiam ore confitetur. Item illud quod dicitur quia adhuc te loquente dicam: « Ecce adsum (*Isa. Lxv*). » Sic convenienter potest accipi quia Deus pius adest per gratiam, et cor ad poenitentiam compungat, deinde adest, ut peccatorum indulgentiam confitenti tribuat.

Postremo id quod de psalmo opponunt: « Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei (*Psal. xxxi*), » sanctus Gregorius de culpa cogitationis tantummodo decem esse asseruit in haec verba: Saepe misericors Deus eo citius peccata cordis abluat, quo haec exire ad opera non permittit. Unde recte per Psalmistam dicitur: « Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino; et tu remisisti impietatem peccati mei. » Et paulo post, quam facilis super haec venia sit ostendit, qui dum se adhuc permittit petere, hoc quod se petere permittit obtinuit, quatenus quia cum usque ad opus non

venerat culpa usque ad cruciatum non perveniret A poenitentia, sed cogitata afflictio mentem tergeret, quam nimirum tantummodo cogitata iniquitas inquinasse. Quod si quis hoc de quolibet delictio velit accipere, sciat tamen aliud peccatum esse, aliud impietatem peccati. Impietas namque peccati ipsa rectissime obduratio cordis accipitur, quæ primum in compunctione solvitur, ut postmodum in confessione peccatum ipsum, id est debitum damnationis absolvatur. Sed sive hoc sive alio quocunque modo prædictæ auctoritates exponantur, nos verissime confitemur sacerdotes Dei in Ecclesia potestatem habere ligandi atque solvendi, non perfunctorie inusitato quodam genere loquendi significatam, sed veraciter a Deo concessam, quibus dictum est : « Quorum remisistis peccata, remittuntur eis : et quorum retinueritis, retenta erunt (Joan. xx). » Sed forte quis opponet quia sacerdotes multos ligant in Ecclesia, qui apud Deum non ligantur : itemque multos solvunt, qui apud Deum ligati permanent. Sed sæpe et innocentes ligant, et in reatu permanentes absolviunt, et sic verum non erit : « Quorum remisistis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta erunt (Joan. xx). »

Sed sciendum est quod sæpe sacra Scriptura sic de re aliqua loquitur ut quid inde venturum sit pronuntiare videatur, et tamen virtutem ejus magis quam eventum exprimat, quia non quid evenire debeat, sed quid evenire possit ostendat. Verbi gratia, dicit quodam loco Scriptura : « Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit (Marc. xvi) ; » et tamen scimus quia multi credentes baptismum accipiunt, qui postea culpæ suis exigentibus reprobatæ salutem æternam non pertingunt. Item in alio loco : « Qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum habet vitam æternam, et in judicium non veniet, sed transiet de morte ad vitam (Joan. vi). » Et tamen Paulus dicit : « Quia quisquis corpus Domini indigne manducare et calicem bibere præsumperit, judicium sibi manducat et bibit (I Cor. xi). » Ubique ergo magis virtus sacramentorum exprimitur, ne quod per ea quilibet participantes salvandi sint, sed quod salvari possint significatur. Quasi diceretur : Tanta virtus est baptismi, ut quisquis illud fideliter et devote acceperit, per illud ad æternam salutem pertingere possit. Item tanta virtus est in sumptione corporis et sanguinis mei, ut per illud quicumque digne sumpserit æternam vitam consequi possit. Simili modo hoc dictum æstimo : « Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta erunt. » Ac si apertius diceretur : Tantam vobis potestatem in ligandis et solvendis peccatis tribuo, ut quisquis a vobis ligari meruerit, apud me solutus esse non possit, et quisquis a vobis solvi meruerit, jam apud me ligatus non sit. Audiant homines, et intelligant peccatores quod præsidium eis a Deo conceditur, quod rursum judicium præparatur. Fortassis Deum necdum interpellare præsumunt. Habent homines sacerdotes

A vice Dei fungentes, cum quibus interim causam suam sine periculo agere possunt. Ament intercessores, et timeant iudices.

Divisio.

Quorundam inquisitio est quid opus sit Deo ad solvenda peccata hominum homines cooperatores quærere, quasi per se quod voluerit non valeat adimplere. Sed certissime scire debemus quod in absolvendis peccatis nequaquam Deo humana cooperatio suffragetur. Ideo tamen hominem cooperatorem fieri, quia salus peccatoris eo modo competentiùs perficitur. Quid enim peccata, nisi plagæ quædam sunt? et quid est poenitentia, nisi medicina? Et scimus quidem in sanandis vulneribus carnis, nisi congruum adhibeatur remedium dolori, nequaquam sequitur effectus curationis. Quia ergo per superbiam omnem peccatum geritur, necesse est ut per humilitatem omnis poenitentia condiciatur, quatenus inobedientiam obedientia frangat, et elationis tumorem humilitatis devotio premat. Conveniens ergo valde est, ut nos qui peccando Deo contumaces fuimus poenitendo etiam servis Dei supplices simus, et homo qui ad Dei gratiam conservandam mediatore non eguit, jam eam recuperare non nisi per hominem mediatorem possit. Nam et hoc saluberrimum est peccatori, ut discat quam longe peccando a Deo recesserit. Cum autem difficulter poenitendo ad Deum redit, quia et cautior de reliquo efficitur, cum non sine gravi labore poenitenti aditus indulgentiæ aperitur. Gemat ergo peccator, et suspiret, et anxius pro peccato suo timeat, et expavescat, sollicitus discurrat, auxiliatores et intercessores quærat, prosternat se humiliter homini qui noluit humiliter astare Creatori, ut in hoc etiam facto quodammodo ad Deum clamet, et dicat : Vide, Domine, et considera, et attende quod facio. Scio quidem, Domine, et fateor quia tibi subjei nolle damnabilis fuit elatio, sed jam propter te coram homine prosterni non sit, quæso, tibi despicibilis devotio. Magnum est quod abstuli, nec parum est quod reddo. O quam suavis et jucunda Dei nostri miseratio totum bonum ipse nostrum in nobis operatur, et velut pater alludens in filiis sic totum facit, ut quasi nihil facere videatur! Ecce peccator compunctus, gemit, suspirat, lacrymatur, confitetur reatum suum, postulat veniam, flagitat misericordiam, et hoc totum quasi ex homine esse creditur. Sed quis, quæso, hoc facit, nisi ille qui intus præsidet, et cor hominis ad hoc faciendum movet? Obsecro ut non sit onerosum, si breve hujus rei quoddam exemplum proprosero :

Pater quidam quemdam contumacem filium cum magno furore expulit, ut ita afflictus humiliari dissecret. Sed illo in contumacia sua persistente quadam discreta dispensatione consilii a patre mater mittitur, ut non quasi a patre missa, sed quasi materna per se pietate ducta veniens muliebri levitate obstinatum demulceat, contumacem ad humilitatem

flectat, vehementer patrem iratum nuntiet, se tamen interventuram spondeat, veniam promittat, consilium salutis suggerat, intercessores quærere suadeat, non nisi magnis precibus patrem placari posse dicat, causam tamen rei se suscepturam asserat, et ad bonum finem rem omnem se perducturam promittat. Videte, quæso, si non ita causa nostra agitur. Peccantem filium Deus Pater quasi expulsi: ratus; cui tamen in proposito bonæ voluntatis suæ fortassis nunquam iratus fuit. Sed quia infirmitas humana per se de lapsu surgere non valet, ad cor peccatoris mira gratia mittitur, sacerdos intercessor quæritur, ut Deus cui iratus non fuerat complaceretur. Quid dicam? Quis sapiens et intelligit

A hæc, et custodiet misericordias Domini? (*Psal. cvi.*) Nunquid enim superfluo ideo factum est quod factum est, quia Deus ab irato in propitium mutatus non est, qui suis nunquam propitius non est? Absit! Sed necesse est sic fieri, quia aliter reatus meriti sceleris non potest expiari. Necesse est ergo sic fieri, quia Deus hoc etiam quod dare desiderat, a se præcipit postulari. Necesse est ergo sic fieri, quia etsi in Deo secundum propositum erga nos rei non fuerat, in nobis tamen secundum reatum ira manebat. Quæ cum debita satisfactione solvitur, ut ita dicam, non Deus homini, sed Deo homo reconciliatur.

DOMINICA VIGESIMA.

Secundum Matthæum.

«Loquebatur Jesus cum discipulis suis in parabolis, dicens: Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, » etc. (*Matth. xxii.*) In parabolis audiunt quod aperte non merchantur audire. Sciens Dominus voluntatem sævientium contra se, nihilominus tamen increpat illos. Rex iste Deus Pater est. Qui fecit nuptias filio suo, quando in utero Virginis eum humanæ naturæ conjunxit. Quæ conjunctio ex duabus exstitit naturis, non ex duabus personis. Apertius dici potest: Nuptiæ sunt societas Christi et Ecclesiæ, tam ex Judæis quam ex gentibus congregatæ. Hujus Sponsi thalamus fuit uterus Virginis. Congregatio justorum regnum cælorum dicitur, quia in ea cœlestes virtutes regnant. Quæ in hoc similis est Deo Patri, quia sicut ille Filio suo conjunxit Ecclesiam, ita illa congregatio filios suos quos Deo generat per verbum prædicationis, per fidei sacramenta conjunxit Ecclesiæ fidelium.

« Et vocavit plures, et hora cœnæ misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et volebant venire. » Lucas describit sub appellatione cœnæ (*Luc. xiv*) quod Matthæus dicit prandium esse, cum apud antiquos quotidie ad horam nonam prandium fieret, quod cœna vocabatur. Prandium seu cœna doctrina est justitiæ et verba divina. Manna figuram habens verbi in deserto ideo dicebatur manna (*Exod. xvi*), quod Hebraice dicitur *quid est hoc*, ut quotiescunque audimus verbum admoneat nos ipsum nomen requirere: Quid est hoc quod audimus? Et sicut cibum cum masticaverimus, dimittimus in stomachum, ita et verbum bene tractatum commendandum est memoriæ quasi stomacho. Invitatio fuit quando Dominus dixit ad Abraham: « Exi de terra tua et de cognatione tua, et veni in terram quam monstravero tibi, et dabo tibi illam et semini tuo (*Gen. xiii*). » Quam terram? Orientalem, fluentem lac et mel. Quod verum non est de terra Judææ. Nunquam enim illa fluxit lac et mel. Sed est rationalis quia Christus suscepit, de cujus incarna-

B tione lac et mel processerunt. Lac, id est opus miraculorum, per quod rudes quasi pueri sustentantur; mel, id est eloquium doctrinæ, ut ait Propheta: « Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel et favum ori meo (*Psal. cxviii*). » Bene ergo dictum fuit Abraham: « Exi de terra tua, et de cognatione tua, » id est de Judaismo, et de circumcissione intellige exeundum esse qui salvari vult. Nec solum Judæi, sed et nullus homo potest manducare lac et mel Dei, nisi terram et cognationem suam relinquat, ut est illud: « Nisi quis reliquerit patrem et matrem, etc., non potest esse meus discipulus (*Luc. xiv*). » Item: « Qui vult meus esse discipulus, abneget semetipsum (*Luc. ix*). » Relinquit ergo cognationem suam, qui non contemnit eam, sed qui plus diligit Deum quam parentes; relinquit terram suam, qui carnis suæ non sequitur voluptatem. Ex tempore Moysi cœpit convivium istud præparari quando lex data est. Quod convivium ita diversis speciebus justitiæ decoratum est, sicut regale prandium diversis cibis ornatur. Ex eodem tempore exierunt invitatores, id est prophetæ.

« Merum misit alios servos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altitia occisa, et omnia parata. Venite ad nuptias. » Servi primi fuerunt prophetæ prænantii incarnationis; secundi sunt apostoli, qui facta asserunt. Unde hic dicitur prandium paratum, id est mysterium incarnationis completum, et introitus regni apertus qui ante fuerat clausus. Tauri et saginata occisa intelliguntur sancti occisi. Omnes prophetæ et Christus ideo occisi sunt, ut hoc spirituale tabernaculum firmiter figeretur. Nam sicut viscera agni, id est eloquia Christi homines non manducaverunt, nisi postquam occisus est, sed post mortem ejus Evangelia prædicaverunt, sic et viscera, id est eloquia prophetarum non sunt suscepta, nisi postquam occisi sunt. Si enim suscepissent sermones Isaia, nunquam serrassent eum; sed postquam occisus est,

Judæi cœperunt eum lugere. Sicut enim nullius animalis viscera manducantur, ita viventium prophetarum sermones nemo suscepit. Saginata sunt gratia Dei plena. Nec ideo dixit tauros et saginata quin tauri fuerunt saginati, sed non omnes saginati fuerunt tauri. Quidam enim tantum prophetæ fuerunt, quidam autem prophetæ et sacerdotes, sicut Jeremias et Ezechiel. Ergo saginata dicit prophetas tantummodo, quia repleti fuerunt Spiritu sancto; tauros autem qui et prophetæ fuerunt et sacerdotes. Sicut enim tauri duces sunt gregis, ita et sacerdotes principes populi. Aliter: Tauri sunt Patres Veteris Testamenti, qui inimicos suos ex permissione legis quasi cornibus virium repercutiebant. Altilia vero significant Patres Novi Testamenti, evangelica præcepta ferentes, et pennis sanctæ contemplationis ad sublimia elatos per gratiam æternæ pinguedinis perceptam saginatos, sicut altilia saginata dicimus, ab eo quod est alere. Nota quod in priori invitatione nihil de tauris et altilibus dicitur, sed in secunda, quia Deus, cum verba ejus audire nolumus, adjungit exempla. « Omnia, inquit, parata sunt, » quia quidquid ad salutem quaeritur, totum jam adimpletum est in Scripturis. Qui ignarus est, inveniet ibi quid discat; qui contumax est et peccator, inveniet ibi futuri judicii flagella. Omnes cibi inveniuntur in Scripturis et parvulorum et majorum.

« Illi autem neglexerunt, et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam. » Non dixit malignati sunt, sed neglexerunt, quia non omnes Judæi crucifixerunt Christum, aut in morte ejus consenserunt. Omnis actus humanus duplex est, aut villa scilicet aut negotiatio. In villa intelligitur omne opus terrenum, sive in agro, sive in vinea, sive in ferro, et quidquid labore manuum fit. Quod autem in labore manuum, sed et aliis lucris consequimur, ut in honoribus permanere, aut in militia, aut in mercatione, omne hoc negotiatio appellatur. Duobus ergo verbis omne opus humanum conclusit sive honestum, ut est villæ cultura. Unde Salomon: « Ne oderis operationem rusticam (*Eccli. vii*), » sive inhonestam, ut est negotiatio dignitatis, sive militiæ, sive mercaturæ: unde nihil antea Judæi tenebant. Sed forte dicitis: Et villam colere peccatum est, quia impedimentum est? Non est cultura villæ peccatum, sed in præferendo eam Deo facis esse peccatum. Aut ita: Villa est mundus iste, circa quem amatores mundi occupantur; negotiatio autem prædicatio legis et procuratio templi quam avari sacerdotes et ceteri ministri templi quasi negotiationem existimant. Sequitur:

« Reliqui vero tenuerunt servos ejus; et contumelia affectos occiderunt. » De sua morte tacet, quia in priori parabola inde dixerat: et ostendit mortem discipulorum suorum, quos post ascensum suum occiderunt Judæi.

« Rex autem cum vidisset iratus est, et missis

exercitibus suis perdidit homicidas illos et civitatem illorum succendit. » Magni criminis arguuntur qui servos regis occiderunt. Quando venit ad ultionem homo siletur, et rex tantum dicitur. Exercitibus, id est malis angelis seu Romanis sub Vespasiano et Tito Judæos interemit, et prævaratricem succendit civitatem. Vel ita: Exercitibus, id est sanctis angelis per quos judicium exercent, persequentes perdet, et civitatem, id est carnem in qua habitaverant cum anima in gehenna cremabit.

« Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt; sed qui invitati erant non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, et quoscunque inveneritis vocate ad nuptias. » Si in Scriptura sacra vias actiones accipimus, exitus viarum intelligimus defectus actionum, quia illi plerumque facile ad Dominum veniunt, quos in terrenis actibus prospera nulla comitantur.

« Et egressi servi ejus in vias congregaverunt omnes quos invenerunt malos et bonos, et impletæ sunt nuptiæ discumbentium. » Per malos et bonos aperte ostenditur quia per nuptias Ecclesia designatur, quæ nunc et indiscreta suscipit, et postmodum in egressione discernit: Mali miscentur bonis, quia nequaquam perducit ferrum animæ ad subtilitatem acuminis si in hoc non eraserit lima alienæ pravitatis. Debent enim boni tolerare malos sicut in arca Noe diversa fuerunt genera animalium, et in horreo sunt grana cum paleis.

« Intravit autem rex ut videret discumbentes. Et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? » Rex, id est Deus intravit, non quin ubique sit, sed ubi vult aspicere ibi dicitur præsens; ubi autem non vult, dicitur absens. Intravit ut videret, id est videri faciat singulorum merita. De futuro loquitur hic per tempora præterita. Dies aspectionis dies est judicii quando visitaturus est Christianos qui super mensam Scripturarum recumbunt, id est requiescunt, et cœlestibus replentur doctrinis. Vestem nuptialem accipe præcepta Domini: Si quis igitur in tempore judicii fuerit inventus, sub nomine Christiano indutus exuviis veteris hominis audiet illud: « Amice, quomodo huc intrasti? » Amicum vocat, quia invitatus fuit. Amplius: Vestis nuptialis est charitas, quam habere debet omnis baptizatus, et quæ ita habetur in duobus præceptis, id est in dilectione Dei et proximi, sicut in duobus lignis superiori et inferiori vestis textitur. Amice, dicit, ac si aperte dicat: Amice, et non amice: amice per fidem, sed non amice per operationem. At ille obmutuit: Hic abscondimus opera, et celamus corda nostra; sed in illo die quando sol et luna et totus mundus stabit adversum nos in testimonium peccatorum, et si omnia taceant, ipsæ tamen cogitationes nostræ et ipsa opera specialiter stabunt ante oculos nostros ante Deum, dicente Apostolo: « Cogitationibus invicem accusantibus aut etiam defendentibus in die quando

judicaverit Dominus occulta hominum per Jesum A exteriores; postea patientur fletus et stridores dentium.

« Tunc dixit rex ministris : Ligatis manibus ejus et pedibus, mittite in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium. » Ligatas manus et pedes fletumque oculorum et stridorem dentium, vel ad comprobendam resurrectionis veritatem intellige, vel certe ideo ligantur manus et pedes, ut desistant male operari, et currere ad effundendum sanguinem. Quæ nunc sponte ligantur in vitio, tunc in supplicio ligabuntur dolendo. In fletu quoque oculorum et stridore dentium per metaphoram membrorum corporaliū magnitudo ostenditur tormentorum. Exteriores tenebræ sunt novissimæ, id est æterna nox damnationis, quia interiores sunt cæcitas cordis. Repulso uno iniquo omne corpus malorum exprimitur, et generalis sententia infertur.

« Multi autem sunt vocati, pauci vero electi. » Tale est quod dicit : Non unus tantum de vocatis est ejectus de nuptiis, sed de multis est intelligendum. Divini enim verbi nunc epulas sumimus, sed in die judicii rex intrans nos distinguet. Aliter : Ex hoc quod non dixit, intravit rex ut remuneraret, sed, ut videret, datur suspicio ne forte hoc non de vindicta judicii intelligatur. Neque enim dixit : Mittite eum in tenebras inferiores, id est in inferiora loca inferni. Unde alibi : « Et eripuisti animam meam ex inferno inferiori (Psal. lxxxv), » sed dixit exteriores. Ergo secundum hanc sententiam dies aspersionis dies tentationis est, quando dignatus est tentare Ecclesiam suam, ut videat qui fidem habeat et opera. Quoties ergo tentat Ecclesiam ingreditur ad eam, ut videat qui sunt digni nuptiis cælestibus, et si tunc invenit indignum aliquem, interrogat eum. Quia humana simplicitas difficile fraudulentiam simulatæ mentis intelligit, idcirco hunc indignum cætu nuptiali Deus solus invenit. Nuptiale autem vestimentum est fides vera. Unde Apostolus ait : « Exspoliare vos veterem hominem cum actibus ejus, vestientes vos novum qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis (Coloss. iii). » Justitia pertinet ad conversionem bonam, sanctitas veritatis ad fidem veram. Interrogatio autem fit in cogitationibus impii, quasi dicat : Utquid Christianus es factus? Opera tua non sunt Christiani. Haec tale, cum viderit Deus non habentem quid respondeat conscientiæ suæ, tradit eum spiritibus inductionum. Nam mala per malos ministros reddit, et ligant ei manus, id est opera rectitudinis, et pedes, id est motus animæ, quibus incedit non de loco ad locum, sed de malo ad bonum, et de bono ad malum, ut sic laqueum perditionis incurrat. Et ita mittitur in exteriores tenebras, vel gentiliū vel Judæorum vel hæreticorum. Et forsitan propinquiores sunt tenebræ gentiliū qui veritatem spernunt quam non audierunt; exteriores autem Judæorum qui non crediderunt, magis exteriores hæreticorum qui didicerunt. Modo mittuntur in tenebras

Expositio de eodem.

« Beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud! » (Luc. xi.) Multi sunt, charissimi, qui verbum Dei nec aure corporis audire volunt. Plerique vero hoc aure quidem audiunt, sed minime beati sunt, quia illud operatione non diligunt. Qui autem illud sollicita aure audiunt, intento corde custodiunt, devoto opere implere satagunt. Hi beati sunt, quia cum verbo Dei in æternum exsultabunt.

Idem Verbum refert hodie in evangelio quod quidam rex fecit nuptias filio suo. Qui misit servos suos invitatos vocare, et nolebant venire. Iterum alios misit : quibus ut invitatis prandium paratum, B tauros et alia occisa, et omnia parata dicerent præcepit. At illi negligentes, alius in villam, alius ad negotiationem suam abierunt; alii tentos servos et contumelias affectos occiderunt. Quos rex missis exercitiis perdidit, et civitatem illorum succendit. Deinde ad exitus viarum misit, et quoslibet advocari jussit. Postquam autem impletae sunt nuptiæ discumbentium, intrans rex vidit quemdam non habere vestem in nuptiis utentium, jussit eum ligatis manibus et pedibus projici in tenebras exteriores, ubi esset fletus et stridor dentium; dixitque multos esse vocatos, paucos vero electos (Matth. xxii). Rex qui nuptias filio fecit est Deus Pater, qui Jesu Christo filio suo sponsam Ecclesiam conjunxit. C Hujus nuptialis thalamus erat sacræ Virginis uterus. Servi qui invitatos vocaverunt, erant prophetae, qui Judæis per patriarchas invitatos Christum incarnandum prænuñtaverunt. Qui venire nolebant, erant hi qui prophetis non credebant. Servi secundo missi apostoli fuerunt qui per totam Judæam Christum pro nobis incarnatum prædicaverunt. Prandium paratum erat saginati vituli, scilicet corpus pro nobis jam oblatum. Tauri feroces tyranni exstiterunt qui cuncta orbis regna perdomuerunt. Alia vero erant philosophi, qui omnia perscrutando volaverunt mente usque ad sidera cæli. Hi occisi erant, dum Dei sapientia superbiorum colla, et sublimium calcaverat humiles et pauperes parentes elegerat, sapientiam prudentium reprobarerat, idiotas et simplices homines ad prædicandum constituerat. Omnia erant parata, quia cuncta ad salutem pertinentia fuerant prolata. Scripturam omnibus aperuerat, baptismus et poenitentia cunctis patebat. At illi neglecta salute, ad nuptias Domini venire noluerunt, sed alius in villam, alius ad negotiationem abierunt, quia tantum terrenis lucris inhæverunt, et ideo cælestia amare non potuerunt. Reliqui vero servos regis contumelias affectos occiderunt, quia Pharisæi et principes sacerdotum apostolos carcere, vinculis, verberibus affecerunt, quosdam ex eis occiderunt, alios de finibus suis cum contumelia propulerunt.

« Rex autem missis exercitiis homicidas illos perdidit, et civitatem illorum succendit, » quande

natu Dei Romani principes cum exercitibus Judæam intraverunt, parricidas Judæos variis suppliciiis interemerunt, civitatem Hierusalem igni succenderunt. Deinde ad exitus viarum servi diriguntur, et quoslibet vocare præcipiuntur, quia profecto, dum Judæi ad nuptias Dei venire recusant, apostoli in viam gentium abeuntes, idololatrias ad epulas Dei invitant. Bonos et malos congregaverunt, quia multos reprobos cum electis ad fidem traxerunt. Nuptiæ discumbentium implentur, quando numerus electorum implebitur. Rex intrabit discumbentes videre, quando ad judicium veniet cunctos pro meritis discernere, sicut scriptum est : « Veniet Dominus in judicium cum omni despecto, » hoc est tam diligenter judicabit in hoc mundo despectissimum, quam omni gloria excellentissimum. Non vestitus veste nuptiali foras projicitur, quia carens charitate Dei, nuptiis ejus qui est charitas non admittetur. Vestis namque nuptialis est charitas, per quam adipiscitur æterna claritas. Manus et pedes ibi funibus peccatorum ligabuntur, quæ hic pravis operibus constringuntur. Membra quippe quæ hoc ad malum laxantur, ibi ad supplicium coarctantur. In tenebras exteriores projiciuntur qui nunc interiores tenebras delectabiliter patiuntur. Ibi erit fletus et stridor dentium, quia transibunt ab aquis nivium ad calorem nimium (*Job. xxiv*). A fumo etenim ignis fletum, a nimio frigore patiuntur stridorem dentium. « Multi autem sunt vocati, pauci vero electi, » quia videlicet multi ad fidem vocantur, sed soli electi salvantur. Duæ vocationes sunt, una exterior, alia interior. Per exteriorem, multi per apostolos et prædicatores vocati sunt ad fidem; per interiorem pauci per Filium tracti sunt ad Patrem. Per exteriorem multi pisces saganæ fidei inhæserunt, quos electores iterum foras miserunt; per interiorem pauci latuerunt, quos in vasa elegerunt. Nunc sunt reprobi permisti electis, ut paleæ granis; Christo autem cum ventilabro veniente, paleæ excussæ igni inextinguibili traduntur; grana autem in horreum congregabuntur Dei.

Et nos, dilectissimi, ad nuptias Dei cum multis vocati sumus, studeamus bonis actibus, ut cum paucis electi simus. Prandium nobis quotidie paratur, dum sacra Scriptura cum corpore Christi nobis proponitur. Tauri ad hoc convivium occisi sunt, quia apostoli tauri gregis Domini pro invitatione harum epularum extincti occubuerunt. Ad hoc etiam convivium altitia occisa sunt, quia quicumque ad cœlestia mente convolantes, pro his epulis prostrati sunt. Tauri quoque persecutores fuerunt, qui cornibus crudelitatis fideles ventilaverunt, sed Christo veniente jam enervati sunt. Volatilia autem hæretici exstiterunt, qui quodammodo ad alta volaverunt, quando in cœlum os posuerunt, et iniquitatem in excelso contra Deum locuti sunt; sed a Catholicis victi et exterminati

PATROL. CLVII

sunt. Et quia hæc omnia per Christi potentiam sunt sedata, omnia sunt nobis ad salutem parata. Ideo ob nulla negotia negligamus, quin tota festinantia ad epulas Dei veniamus. Dei quippe convivium est perennis vitæ gaudium. Ad hoc currit quisquis Dei precepta implere satagit. De exitibus viarum vocati ad nuptias jam discumbimus, quia de variis erroribus ad sacramenta dominica convenimus. Et ideo, dilectissimi, veste nuptiali resplendeamus, ut videlicet Deum pro omnibus, et proximos tanquam nos ipsos diligamus. Quem in hac veste rex intrans non invenerit, ligatum de convivio ejici in tenebras infernales jubebit. Horum autem civitates ipsis perditis cremantur a quibus servi missi injuriis affecti enecantur, quia nimirum dæmonibus perdati permittuntur: a quibus prædicatores hic contumeliis affliguntur, et corpora illorum demum igni inextinguibili succenduntur.

De his nuptiis texuit rex Salomon dulce epithalamium, dum in laudem Sponsi et Sponsæ per Spiritum concinuit Cantica canticorum. Filius quippe regis Hierusalem desponsavit sibi filiam regis Babylonis, acceptamque tradidit erudiendam, atque ornandam sub manu custodis; ipse vero abiit instruere convivium, quoniam denuo reversus cum ingenti apparatu maximoque cultu installatum introducet thalamum secum ad nuptias, sponsæ ornatores ducens in palatium, ejus vero corruptores tradens in carceris supplicium. Rex Hierusalem est Deus, cujus filius est Christus. Rex Babylonis est diabolus. Gentilitas vero erat ejus filia, cum esset idololatriæ dedita. Hanc ipse a Patre desponsavit, dum pro ea sanguinem fundens de diabolo in cruce triumphavit. Hanc custodi tradidit, dum eam ordini doctorum divina lege instruendam, gemmis virtutum decorandam commendavit. Ipse vero abiit convivium procurare, quia profecto ascendit in cœlum, locum ei aptum in domo Patris per multas mansiones preparare. Denuo cum exercitu omnium angelorum veniet, eamque de Babylonicæ peregrinationis exsilio eruet, atque in civitatem Patris sui gloriosam Hierusalem cum summo tripudio introducet. Tunc Sponsæ ornatores simul intrabunt, quia qui Ecclesiam hic scriptis vel dictis instruxerint, et bonis exemplis perornaverint, cum illa tunc in nuptiis Agni ut sol fulgebunt. Persecutores vero qui eam lacerantes vim intulerunt, et hæretici atque schismatici qui eam corruperunt, tunc in stagnum ignis et sulphuris missi perpetuo ardebunt.

Ne hujus exsortes convivii simus, variis documentis instruit nos Dominus. Narrat enim quod quidam ficulneam in vinea sua habuerit, et per tres annos veniens, fructum in ea non invenerit, et ne diutius terram sterilis occuparet, succidere præceperit (*Luc. xiii*). Ficulnea sterilis in vinea erat Synagoga in lege infructuosa. De qua Domi-

nus tribus annis fructum *quesivit*, quia eam ante legem per patriarchas, sub lege per prophetas, sub gratia per apostolos ad fructum boni operis monuit. Sed quia per perfidiam arefacta terram sterilis occupavit, securim iudicii sui ei ad radicem posuit, dum eam gladio Romanorum succidit. Ficus etiam sterilis in vinea, est quilibet homine sine bonis operibus in Ecclesia. De hoc fructus trium annorum queritur, dum operatio fidei Trinitatis ab eo exigitur. Et nisi citius confessione circumfodiatur, et stercus poenitentiae mittatur, morte excidetur, et in ignem gehennae mittetur.

Hoc quoque praefiguravit mulier inclinata, sed a Domino pie sanata (*ibid.*). Mulier ad terram inclinata erat, Synagoga sub pondere legis curvata. Quae a Domino erigitur, dum multitudo de Judaeis conversa de onere legis per gratiam eripitur. Mulier decem et octo annis incurvata est quilibet anima sub utraque lege infirma. Denarius namque ad Vetus Testamentum propter decalogum legis, octogenarius autem pertinet ad Novum Testamentum propter octavam Dominicae resurrectionis. Decem ergo et octo annis mulier incurvatur, dum anima utriusque legis praevagatione praegravatur, sed a Domino ad salutem sublevatur, dum gratia ipsius per poenitentiam salvatur. Per pauperes, charissimi, debemus pervenire ad convivium Dei; praecipit enim Dominus ne ad prandium nostrum divites vel potentes invitemus, a quibus retributionem hic recipiemus; sed ut ad convivium nostrum pauperes, debiles, claudos, caecos convocemus, a quibus nullam retributionem speremus. Hoc enim facientes, beati erimus, quia recipient nos in aeterna tabernacula, cum defecerimus.

De sacramento conjugii et de origine conjugii, et causa institutionis, et de duplici institutione conjugii.

Dum omnia sacramenta post peccatum et propter peccatum sumpserint exordium, solum nuptiarum vel conjugii sacramentum etiam ante peccatum legitur institutum, non tamen ad remedium, sed ad officium. In conjugio autem haec primum consideranda sunt et discernenda: origo et institutio cum modo et causis suis, et secundum tempus, et locus, et ritus variatio. Conjugii auctor Deus est. Ipse enim conjugium esse discernit, quando mulierem ad propagationem generis humani homini adiutorium fecit. Adam quoque in spiritu cognoscens ad quem usum mulier facta esset, cum adducta ad eum fuisset, dixit: « Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea. Propter hoc relinquit homo patrem suum et matrem suam, et adhærebit uxori suae, et erunt duo in carne una (*Gen. 11*). » Christus etiam in Cana Galilæae non solum praesentia corporali, sed exhibitione quoque miraculi nuptias consecravit (*Job. 11*). In quibus omnibus ostenditur conjugium a

A Deo esse, et bonum esse. Institutio conjugii duplex est. Una ante peccatum ad officium, alia post peccatum ad remedium. Prima, ut natura multiplicaretur; secunda, ut natura exciperetur, et vitium cohiberetur. Prima institutio conjugium proposuit in foedere dilectionis, ut in eo esset sacramentum societatis, quae in spiritu constat inter Deum et animam. Officium autem conjugii in commistione carnis proposuit, ut in eo sacramentum esset societatis quod in carne futura erat inter Christum et Ecclesiam. Secunda institutio conjugium in foedere dilectionis sancivit, ut per ejus bona id quod in carnis commistione infirmitatis erat et delicti excusaretur; officium autem conjugii in commistionem carnis concessit, ut in eo praeter generis multiplicationem generantium infirmitas exciperetur (*Ephes. 5*). Quare autem institutum sit conjugii sacramentum apostolis innuit, ubi virum imaginem Dei esse, ac per hoc quodammodo mulierem animae rationalis typum portare ostendit. Quare iterum institutum sit primo conjugii officium, ipse Deus institutor et ordinator ostendit, dicens: « Crescite et multiplicamini, et replete terram (*Gen. 1*). » Officium conjugii, hoc est carnis commistionem, ante peccatum non ad remedium infirmitatis, sed ad multiplicationem prolis institutum esse; post peccatum autem idem ipsum ad remedium infirmitatis concessum, beatus Augustinus testatur his verbis dicens: « Utriusque sexus infirmitas propendens in ruinam turpitudinis, recta honestate nuptiarum excipitur, ut quod sanis esset officium sit aegrotis remedium. » Item in conjugio aliud esse et alterius rei sacramentum esse ipsum conjugium, et aliud esse et alterius rei sacramentum esse ipsum conjugii officium, idem ipse in libro De bono conjugii testatur, dicens: « In conjugio aliquid boni esse videtur, non solum propter propagationem filiorum, sed etiam propter naturalem in diverso sexu societatem. Alioquin tamen non diceretur conjugium in senibus si vel amisissent filios vel non genuissent, in quibus etsi emarcuerit ardor carnis, viget tamen ordo charitatis. » Item in nuptiis plus valet scientia sacramenti quam fecunditas ventris. » (*AUGUSTINUS*). « Unde quidam non intelligentes hoc quod dictum est: Illa mulier non potest pertinere ad Christi et Ecclesiae sacramentum, cum quae noscitur non fuisse carnale commercium, aestimant enim sacramentum conjugii esse non posse, ubi commistio carnalis non fuerit. Nesciunt enim quia officium conjugii, in carnis commistione, illam quae inter Christum et Ecclesiam per carnis susceptionem facta est unionem figurat: proptereaque Christi et Ecclesiae sacramentum esse non possit. Ubi carnale commercium non fuerit, conjugium tamen verum, et verum conjugii sacramentum esse, etiam si carnale commercium non fuerit subsecutum. Imo potius tanto verius et sanctius esse, quanto nihil in se habet unde castitas erubescat, sed unde castitas

glorietur. Nam et ipsum conjugium sacramentum est, sicut et ipsum officium conjugii sacramentum esse cognoscitur. Sed conjugium, ut dictum est, sacramentum et illius societatis quæ in spiritu est inter Deum et animam. Officium vero conjugii sacramentum est illius societatis quæ in carne est inter Christum et Ecclesiam. Scriptum est, inquit: « Erunt duo in carne una (*Gen. II.*) » Et si duo in carne una, jam non duo, sed una caro. Hoc est sacramentum quod ait Apostolus: « Magnum in Christo et in Ecclesia (*Ephes. v.*) », ad quod sacramentum pertinere non potest mulier, cum qua noscitur non fuisse carnale commercium: potest tamen pertinere ad aliud sacramentum, non magnum in Christo et Ecclesia, sed majus in Deo et anima. Quid enim? Si magnum est quod in carne est, magnum non est in uno multo majus quod in spiritu est. « Caro, inquit, nihil prodest, spiritus est qui vivificat (*Joan. vi.*) » Si ergo magnum est quod in carne est, majus utique est quod in spiritu est, si recte per Scripturam sanctam Deus sponsus dicitur, et anima rationalis sponsa vocatur. Aliquid profecto inter Deum et animam ejus, cujus id quod in conjugio inter

A masculum et feminam constat, sacramentum et imago est: et forte, ut expressius dicatur, ipsa societas, quæ exterius in conjugio pacto fœderis servatur. Sacramentum et ipsius sacramenti res est dilectio mutua animorum, quæ ad invicem societatis et fœderis conjugalis vinculo custoditur. Et hæc ipsa rursus dilectio, qua masculus et femina in sanctitate conjugii animis uniuntur, sacramentum est et signum illius dilectionis qua Deus rationali animæ intus per infusionem gratiæ suæ et spiritus sui participatione conjungitur. Copula igitur carnis quæ ante peccatum in conjugio officium fuit, et post peccatum in eodem pro remedio concessa est, sic utrobique conjugio adjungitur, ut cum conjugio ipsa sit, non conjugium ex ipsa. Nam et ante ipsam conjugium verum est, et sine ipsa sanctum esse potest: tunc quidem si illa non adesset infructuosius, nunc autem si illa non affuerit sincerius. Quod enim post peccatum copula carnis in conjugio admittitur, indulgentiæ magis est et compassionis, non vitium concupiscentiæ quod in humana carne post peccatum radicavit, turpius in omnem excessum proflueret, si nusquam licite excipi potuisset.

DOMINICA VIGESIMA PRIMA.

Secundum Joannem.

« Erat quidam regulus cujus filius infirmabatur Capharnaum. Hic, cum audisset quia Jesus advenerit a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat ut descenderet et sanaret filium ejus. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Jesus ad eum: « Nisi signa et prodigia videritis, non creditis, etc. (*Joan. iv.*) » Credebat regulus illum Salvatorem, a quo salutem quærebat; sed in fine dubitavit, in hoc quod potentiam ejus petivit. Agnoscens itaque Dominus cordiffidentis arguit illius diffidentiam, dicens: « Nisi signa et prodigia videritis non creditis. » Prodigia sunt quæ aliquid portendunt. Et dicitur prodigium quasi prodicium: quod porro dicat, id est significat aliquid futurum. Illa quæ tunc fiebant, ea quæ nunc aguntur portendebant. Omne prodigium est signum, sed non convertitur, quia signum est tam de præterito et præsentem quam de futuro; prodigium autem est tantum de futuro. Signum fuit de præsentem quod Dominus aquam vertit in vinum, designans gloriâ suam sicut circulus significat in præsentem vinum venale. Signum de præterito, est vestigium pedum in nive apprensus.

« Dicit ad eum regulus: Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Jesus: Vade, filius tuus vivit. » Indicans se non deesse ubi invitatur, solo jussu sanat. In hoc ergo quod servo centurionis non dedignatur occurrere cum ad filium reguli dedignaretur ire (*Luc. vii.*) nostra retunditur superbia, quia in hominibus non naturam qua ad

imaginem Dei facti sunt, sed honores et divitias veneramur. Videte distinctionem. Regulus iste Dominum ad domum suam descendere cupiebat, centurio indignum se esse dicebat. Hic cessum est elationi, illic concessum est humilitati, tanquam huic diceretur: Noli mihi tædium facere: potentiam meam vis in domo tua: verbo possum filium tuum sanare. Centurio alienigena creditit me verbo hoc posse facere; vos nisi signa et prodigia videritis: non creditis.

« Creditit homo sermoni quem dixit ei Jesus, et ibat: jam autem eo descendente servi occurrerunt ei, et nuntiaverunt dicentes quia filius ejus viveret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit. Et dixerunt ei quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei Jesus: Vade, quia filius tuus vivit; et creditit ipse et domus ejus tota. » Cœpit homo credere quia Dominus æque absens corpore, ut præsentem sanaret; et sic meruit salutem filio. Non ergo diffidit de misericordia servos interrogando de hora, sed desiderat ut virtus divina servorum confessione plurimis innotescat. Vel ne casu sanitas contigisset interrogabat, quia forsitan nondum perfecte credebat. In figura sancti Spiritus septiformis, in quo omnis salus consistit, reliquit eum febris hora septima. Tarde credens regulus iste figurat Judæos ad fidem difficile venientes, qualis erat Thomas cum audiret: « Veni, mitte huc manum

tuam : et noli esse incredulus, sed fidelis (*Joan. A* respicit, vel ad veniam vel ad vindictam. Ad veniam sicut Petrum; ad vindictam, sicut dum facta Sodomorum se descensurum et visurum testatur.

De flagellis Dei, et de gemina percussione.

Divinæ sapientiæ subtilitas sicut interius ut testis scrutatur conscientias, ita exterius irrogat pœnas, ut verum sit testimonium prophetæ, quia ipse est et testis et iudex. Ordinata est miseratio Dei quæ prius hominem hic per flagella a peccatis emendat, et postea ab æterno supplicio liberat. Electus enim Dei doloribus vitæ hujus atteritur, ut perfectior futuræ vitæ lucretur. Nequaquam Deus delinquenti parcit, quem peccatorem aut flagello temporali ad purgationem ferit, aut iudicio æterno puniendum relinquit, aut ipse in se homo pœnitendo punit quod male admisit : ac proinde est quod Deus delinquenti non parcet. Justo temporalia flagella ad æterna proficiunt gaudia : ideoque et iustus in pœnis gaudere debet, et impius in prosperitatibus timere. Neque justo neque reprobis Deus misericordiam et justitiam subtrahit. Nam et bonos hic per afflictionem iudicat, et illic per miserationem remunerat, et malos hic remunerat per temporalem clementiam, et illic punit per æternam justitiam. In hac vita Deus parcet impiis; et tamen non parcet electis. In illa parcet electis, non tamen parcet iniquis. Periculosa est in hac vita securitas malorum, et bonorum dolor tranquillus. Nam iniquus post mortem ducetur cruciandus; justus vero dormiet post laborem securus. Non tantum de corporalibus passionibus, sed etiam de spiritalibus debet intelligi, ut quanto quisque in corpore aut in mente flagella sustinet, tanto se in fine remunerari speret. Sæpe occulto Dei iudicio extra flagella correptionum reprobi in hoc mundo sunt, dumque multa damnabilia commisisse videntur, despecti tamen a Deo nullo emendationis verbera feruntur. Plus corripitur flagello qui a Deo diligitur, si peccaverit, dicente Amos propheta : « Tantummodo vos cognovi ex omnibus nationibus terræ, idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras (*Amos. III*). » Quem enim diligit Deus corripit : « Flagellat omnem filium quem recipit (*Hebr. XII*). » Valde necessarium est justum in hac vita vitiis tentari et verberari flagello, ut, dum vitiis pulsatur, de virtutibus non superbiat : dum vero aut animi aut carnis dolore atteritur, a mundi amore retrahatur. Tentari autem oportet justum, sed tentatione plagæ, non tentatione luxuriæ. Durius circa suos electos in hac vita Deus agit, ut, dum fortioribus flagelli stimulis feriuntur, nulla oblectamenta præsentis vitæ delectent, sed cœlestem patriam, ubi certa requies expectatur, indesinenter desiderent. Electos hujus vitæ adversitate probari, ut secundum Petrum iudicium a domo Dei incipiat (*I Petr. IV*), dum in hac vita electos suos Deus iudicii flagello castigat.

Gemina autem est percussio divina, una in bonam partem, qua percutimur carne, ut emendemur; altera, qua vulneramur conscientia et charitate, ut Deum ardentius diligamus. Gemino more Deus

Trimoda ratione Deus quos voluerit percutit, id est ad damnationem reprobos, ad purgationem quos errare videt electos, ad probationem justos. Primo namque modo Ægyptus cæsa est ad damnationem, secundo modo, pauper Lazarus ad purgationem; tertio modo, percussus est Job ad probationem. Flagellatur homo plerumque a Deo ante peccatum, ne malus sit ut Paulus, qui Satanæ angelo instigante carnis tolerabat stimulos (*II Cor. XII*). Flagellatur etiam et post peccatum ut corrigatur, ut in Apostolo, qui traditus Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus esset (*I Cor. V*). Non tamen iuste murmurat qui nescit cur vapulat. Nam ideo Deus plerumque justum flagellat, ne de justitia superbiens cadat. In hac vita Deus tanto magis studet ut parcat, quanto magis exspectando flagellat, sed alios feriendo corrigit. De quibus dicit : « Ego quos amo arguo et castigo (*Hebr. XII*). » Alios feriendo punit quos incorrigibiliter delinquentes aspicit; quosque jam non sub disciplina ut filios pater, sed districta damnatione ut hostes adversarios percutit. De quibus dicit : « Flagello inimici percussi te castigatione crudeli (*Jer. XXX*). » Et iterum : « Quid clamas ad me super contritionem tua? Insanabilis est dolor tuus (*ibid.*). » Unde unusquisque festinet et timeat, ne simul feriat vitæ ejus cum culpa. Flagellum namque tunc diluit culpam cum mutaverit vitam. Nam cujus mores non mutat actiones non expiat. Omnis percussio divina, aut purgatio vitæ præsentis est, aut initium pœnæ sequentis. Nam quibusdam flagella ab hac vita inchoant, et in æterna percussione perdurant. Unde per Moysen Dominus dicit : « Ignis exarsit in ira mea, et ardebit usque ad inferos deorsum (*Deut. XXXII*). »

A quibusdam dici solet : « Non iudicat Deus bis in idipsum (*Nahum I, 9*, juxta *LXX*). » Qui tamen non attendunt illud, quod alias scriptum est : « Jesus populum de terra liberans, secundo eos qui non crediderunt perdidit (*Jud. V*). » Quamvis enim si una culpa bis non percutitur, una tamen percussio flagellorum sequentium fit initium tormentorum. Hinc est quod in Psalmo scriptum est : « Operiantur sicut diploide confusione sua (*Psal. CVIII*). » Diplois enim duplex est vestimentum, quod figuraliter induunt qui et temporali pœna æterna damnantur. Unde et Jeremias : « Contritio » inquit « super contritionem (*Jer. IV*), » id est damnatio gemina, et hic et in futuro sæculo. Et idem alibi : « Et duplici contritione contere eos (*Jer. XVII*), » id est gemina pœna præsentis, scilicet et futuræ. Quibusdam secreto Dei iudicio hic male est, illic bene, scilicet ut, dum hic castigati corriguntur, ab æterna damnatione liberentur. Quibusdam vero hic bene est, illic male, sicut illi accidit qui hic potentis claritate conspicuus, post mortem gehennæ

ignibus traditur cruciandus. Porro quibusdam et hic et illic male est, quia corrigi nolentes et flagellari in hac vita incipiunt, et in æterna percussione damnantur. Certum est enim tanto immergi quosdam desperationis profundo, ut nec per flagella valeant emendari. De quibus per prophetam dicitur: « Frustra percussi filios vestros; disciplinam non receperunt (*Jer.* II). » Plerumque justus plangit, et nescit utrum pro omnibus peccatis suis pœnitentia patiatur flagella, an pro uno tantum: et nescit quæ sit culpa illa pro qua meruit pati ejusmodi supplicia, et pro ipso ambiguo maxime in mœrore versatur. Quamvis flagella justum a peccatis absolvant, adhuc tamen sub vindictæ metu turbatur, ne instantes ei plagæ sufficiant ad purganda delicta. Proinde ergo dum pœnitentia patitur, et futura per timescit, quodam modo sicut ait propheta pro suis peccatis duplicia recipit.

De infirmitate carnis, et tolerantia divinæ correctionis.

Esse constat nonnullos ejusdem qualitatis homines qui nesciunt corrigi, nisi alios viderint flagellari, sicque proficiunt comparatione malorum dum sibi id accidere timent in quo alios perire vident. Quosdam videns Deus nolle proprio voto corrigere, adversitatum tangit stimulis; quosdam etiam præsciens Deus multum peccare posse in salutem, flagellat eos corporis infirmitate, ne peccent, ut eis utilius sit frangi languoribus ad salutem, quam manere incolumes ad damnationem. Visitatio Dei nec semper in bonum accipitur, nec semper in malum. In bonum enim accipitur sicut: « Visita nos in salutari tuo (*Psal.* CV): » in malum vero juxta illud: « In tempore visitationis suæ peribunt (*Jer.* X). » Tribus ex causis infirmitates accidunt corporibus, id est ex peccato, ex tentatione, et ex intemperantia carnis vel passionis. Sed huic tamen novissimæ humana potest medicina succurrere; illis vero sola pietas divinæ misericordiæ. Qui valentiores sunt et sani, utile est illis infirmari et non peccare, ne per vigorem salutis illicitis se sordiantes cupiditatum et luxuriæ desideriis peccent. Duritia quæ mentem premit nec sentitur uti-

liter multatur in carne, ut sentiat, atque intellecta emendetur. Nam citius vulnera carnis sentiuntur quam animæ: ideoque per carnis flagella errantes citius corriguntur. Hoc quippe indicant in Pauli oculis squammæ infidelitatis (*Act.* IX). Quæ dum multatæ sunt per increpationem in oculis carnis, confestim soluta est duritia mentis.

Est pernicioosa sanitas quæ ad inobedientiam hominem ducit. Est et salubris infirmitas quæ per divinam correptionem mentis duritiam frangit. Languor animæ, id est peccatorum infirmitas pernicioosa. De qua etiam Apostolus: « Quis infirmatur, et ego non uror (*II Cor.* XI), » Nam infirmitatem carnis utilem esse idem Apostolus approbat dicens: « Quando infirmor, tunc fortior sum (*II Cor.* XII). » Murmurare in flagellis Dei peccator homo non debet, quia maxime per hoc quo corripitur emendatur. Unusquisque autem tunc levius portat quod patitur, si sua discussit mala pro quibus illi inferitur retributio justa. Discat non murmurare qui mala patitur; etiamsi ignorat cur mala patiatur et per hoc juste se pati arbitretur per quod ab illo judicatur, cujus nunquam injusta judicia sunt. Qui flagella sustinet, et contra Deum murmurat, justitiam judicantis accusat. Qui vero se a justo cognoscit judicari quæ sustinet, etiam si hoc pro quo patitur ignoret, pro hoc tamen justificatur per quod et seipsum accusat et Dei justitiam laudat. Dum ex rebus prosperis justus exempla præstet hominibus, necesse est eum iterum et adversitatibus tangi, quatenus ejus patientia comprobetur, ut denuo fortitudinis documenta ex eo sumant, qui prosperitatis ejus temperantiam agnoverunt. Qui passionibus animæ insidiante adversario cruciatur, non ideo credat se alienari a Christo qui talia patitur, sed magis per hoc Deo commendabilem se esse existimet, si, dum hæc patitur, laudet Deum potius quam accuset. Ad magnam utilitatem divino judicio mens justi diversis passionum tentationibus agitatur. Pro quibus si Deo gratias egerit, suæque culpæ, quod talia dignus sit pati, reputaverit, hoc quod ex passione ei acciderit pro virtutibus reputabitur, quia et divinam agnoscit scientiam, et suam culpam intelligit.

DOMINICA VIGESIMA SECUNDA.

Secundum Matthæum.

« Simile est regnum cœlorum homini regi qui voluit rationem ponere cum servis suis (*Math.* XVIII). » Familiare est Syris, et maxime Palæstinis, ad omnem sermonem suum parabolas jungere, ut quod per simplex præceptum teneri non potest, per similitudinem teneatur. Regnum cœlorum intellige Christum, ideo terreno regi assimilatum, ut ostendat oportere sine numero veniam dare conservis pœnitentibus, cum per Evangelii gratiam omnium omni-

no peccaminum veniam nobis suo munere, non nostro merito largitus sit.

« Et cum cœpisset rationem ponere, oblatas est ei unus qui debebat decem millia talenta. Cum autem non haberet unde redderet, jussit eum Dominus venundari et uxorem ejus et filios et omnia quæ habebat, et reddi. » Christus meritum examinatorum per Scripturas cum servis rationem ponit. Decem millia talenta debebat qui de innumerabilibus

peccatis vel criminalibus rationem redditurus erat. Cum autem non haberet vires neque gratiam unde satisfacere posset, sensit in Scripturis quia tales jubet Deus venundari, æterno incendio mancipari cum uxore et filiis, hoc est cum insipientia et cogitationibus malis. Justos vero cum uxore ac filiis, id est cum sapientia et cogitationibus bonis, se glorificaturum promittit. Pretium quippe venditi supplicium damnati intelligitur.

« Procidens autem servus ille rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. » Timore gehennæ humiliatus dicit: « Parce mihi, Domine: et ego credens ac pœnitens charitate operiam multitudinem peccatorum. » Sed notandum unde hoc nomen servi primo in Latinam linguam inductum sit. Sed enim bella hoc fecerunt. Nam cum homo aliquis superatus ab alio jure belli et posset occidi, quia tunc servatus est, tamen servus est appellatus.

« Misertus autem Dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei. » Peccator rogans accipit donum decem millium talentorum, id est veniam suorum commissorum, cum sibi assumit medelam quam Deus ad hoc instituit. Hoc autem fit, si lavacrum baptismi non fecte, vel si postea lapsum pœnitentiæ devote suscipiat. Dimissus itaque a vinculis præsentis timoris egreditur in spem salutis.

« Egrassus autem servus ille invenit unum de conservis suis qui debebat ei centum denarios, et tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. » Centum denariorum debitor erat quem de aliquibus commissis in fratrem per vindictam exardere constat.

« Et procidens conservus ejus rogabat eum dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. » Emendabo scilicet consilio vel judicio Ecclesiæ quod deliqui.

« Ille autem noluit; sed abiit et misit eum in carcerem donec redderet debitum. » Noluit seipsum considerare ut in spiritu lenitatis misericorditer ageret, sed recessit a bono gratiæ quam susceperat, mittens conservum in carcerem diræ tribulationis, quasi ad hoc fortassis ut ita debitum peccati solveret, ne quid in futuro gravius ulciscendi remaneret. Evenit itaque, juxta Apostolum, quod illa tristitia absorbetur, et iste perit qui fratrem odit, et in rigore justitiæ excedit (*II Cor. 11*). Pro quo excessu scriptum est: « Est justus qui perit in justitia sua (*Eccle. vii*). »

« Videntes autem conservi ejus quæ fiebant contristati sunt valde. Et venerunt et narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant. » Spirituales qui omnia judicant talia videntes contristantur, et nuntiant Domino ad corrigendum, ejus implorantes auxilium.

« Tunc vocavit illum dominus suus, et ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit et te misereri

A conservi tui, sicut et ego tui misertus sum? Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus quoadusque redderet universum debitum. » Vocatio hæc fit intus in conscientia, scilicet cum quis in desperationem incidit. Deus autem apud quem nulla est transmutatio nec vicissitudinis umbratio (*Jac. 1*), modo misertus dicitur, quia opera misericordiæ impendit; modo iratus, quia in perpetuum puniendum justo judicio tartareis ministris tradit.

« Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. » Constat quia, si hoc quod in nos dehaquitur, ex corde non dimittimus, et illud rursus exigitur quod nobis per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus. Universum siquidem debitum merito persolvent duplices animo et inconstantes in omnibus viis suis, quos parabolæ exclusio specialiter percutit. Ipsi namque fecte conversantes in Ecclesia nec proximum sincero affectu diligunt, nec pare solius Dei intuitu aliquid faciunt. Quod ergo rogantibus dimiserat Deus, in hoc videlicet quia sacramentorum communionem contulerant, in vanum gaudent sibi esse dimissum quorum fictio impedivit ne veram susciperent remissionem. Rursus exigitur quamvis per pœnitentiam dimissum fuisse reputetur. Orationes namque, jejunia, eleemosynæ, et his similia, cum sint directe quærentibus summum bonum remedia peccatorum, fictis vaga fluctuatione mentis vertuntur in falsæ spei securitatem et in peccati fomentum: Hinc est illud: « Et oratio ejus fiat in peccatum (*Psal. cviii*). » Prius acceptam quoque plenam peccatorum condonationem, et inimicæ gratiæ adhæsionem multi criminaliter corruunt, ut Petrus et David, qui fortiores surrexerunt. Justus enim si ceciderit non collidetur, quia Dominus qui rapit justum ne malitia immutet ejus sensum; cadenti supponit manum suam (*Psal. xxxvi*), ut qui cadit per infirmitatem carnis, per pœnitentiam resurgat. Quis ergo audeat dicere de sic assumptis in gratia, ut Deus quemque labi permittat usque ad damnationem. Verumtamen si quos damnari contingat; dicunt quidam juxta parabolam, quia peccata prius dimissa etiam judicio Ecclesiæ temporaliter punita redeunt, ut æternaliter puniantur. Sicut enim justitia delet acta peccata, sic injustitia succedens justitiæ perimit, qua damnata contra priora peccata nulla remanet medicina. Dicit enim Dominus per prophetam: « Quia quacunquē die justus peccaverit, omnes justitiæ ejus in oblivione erunt (*Ezech. xviii*). » Ubi ergo non fuerit charitatis perseverantia, nulla sufficiens est pœnitentia. Unde a peccatis soluto dicitur: « Vade, et amplius noli peccare (*Joan. viii*). » Sæculares quoque leges propter ingrati tudines quasdam revocant manumissos ad priorem servitutem. Oponitur autem propheta: « Non consurget duplex tribulatio (*Nahum 1*). » Vel juxta aliam translationem: « Non judicabit Deus bis in idipsum. » Sed non est, ut aiunt, duplex, imo una tribulatio et una punitio, cum qui non est hic sqf-

ficienter punitus, postea punitur. Non irrationabiliter quoque putant priores peccandi affectus redisse, juxta parabolam in qua spiritus immundus septem alios spiritus nequiores se assumens dicit: « Revertar in domum meam unde exivi (*Luc. xi*). » Etenim peccator in actu unius criminalis apparens multa intelligendus est habere in affectu, sicut justus multo plures habet virtutes affectu quam actu. Aliis vero videtur quod pro illis peccatis, de quibus homo Deo per pœnitentiam satisfecit, non sit amplius puniendus, etsi postea vel similia vel graviora committat. Peccator quidem fit sicut prius erat, et pro ingratitude misericordie sibi impensæ magis reus efficitur. Universum ergo debitum persolvendum dicunt non illud quod jam condonatum erat, sed potius misericordiam quam aliis impendere debuit, pro eo quod misericordiam acceperat. Unde et alibi: « Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis (*Matth. vii*). » Talis ergo est parabola ac si dicatur: Si aliis non vultis misereri sicut Dominus misertus est vobis, peccata condonando, Pater cœlestis hoc debitum exiget a vobis. Æstimant igitur dictum ad terrorem esse quod expositores communiter asserunt rursus exigi quod per pœnitentiam dimissum erat. Nunc autem de remissione peccatorum diligentius videamus.

DE REMISSIONE PECCATORUM.

In reconciliatione peccatoris ad Deum tria consideranda sunt, videlicet cordis contritio, oris confessio, operum satisfactio. Præcipit enim Scriptura scindere corda et vestimenta, confiteri alterutrum peccata, et facere dignos fructus pœnitentiæ. Et notandum quia multi pro peccatis gemunt, non quod peccata eis discipiceant propter Deum, sed propter pœnam. Talis igitur tristitia sive gemitus non est cordis contritio ad salutem, sed mentis consternatio ad damnationem. Sic etenim mali in futuro dolebunt. Nonnullos etiam pœnitet peccasse pro sola peccati turpitudine, juxta illud philosophi: « Si scirem deos condonaturus, et homines ignoraturos, non peccarem. » Fructuosa autem cordis contritio est, cum quis de peccato quo Deum offendit dolet, et inde turbatur, quia iniquitas amore justitiæ sibi displicet. Hinc est illud: « Peccator, qua hora ingemuerit, salvus erit (*Ezech. xviii*). » Etenim cum Deo nihil tardum fit, nihil absens, quanto citius vere aliquis pœnitet, tanto citius qui est præsens dimittit. Unde et David: « Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei (*Psal. cxxi*). » Deliberavi, scilicet in corde meo firmiterque disposui illud quod commisi contemnendo Deum exsecrare, propter Deum accusando meipsum. Unde et illud: « Justus in principio accusator est sui (*Prov. xviii*). » Est autem Deum peccatum dimittere, æternam pœnam pro illo debitam relaxare per collationem præsens gratiæ. Hoc equidem fit in parvulis, cum baptismi lavacrum suscipitur: hoc et in adulteris cum mentis cæcitas compunctione solvitur. Hinc

A doctores sacri eloquii scripserunt originale peccatum in baptismo transire reatu, sed remanere actu: corporis scilicet dissolutio, et numerosa temporalium defectuum multitudo. Quod ad hoc quidem plurimum valet, quia omnis virtus in infirmitate perficitur (*II Cor. xii*): simul etiam ne quis baptismi gratiam ob præsens vitæ felicitatem peteret, et sic nec istam digne haberet nec ad æternam perveniret. Sic quoque actualis peccati per vivificationem mentis æterna pœna relaxata relinquitur temporalis, ut quod illicita animæ delectatione, sive etiam carnali voluptate commissum est satisfactionis amaritudine digne purgetur ab homine, dum licet, ne districtius a Deo puniatur in futuro. Nul- lum enim malum præterit impunitum.

B Confessio igitur convenienter instituta est, ut qui in sua potestate positus a Deo discesserat, sub alio positus cum humilitate et devotione rediret. Ideo Deus instituit sacerdotem, sive vicarium, et quasi medicum, cui peccatorum vulnera ad sanandum detegerentur, ut peccator non a se, sed ab alio majoris humilitatis causa satisfactionis medicinam suscipiat. Sunt enim sacramenta quasi quædam emplastra. Evenit itaque prius contritum et humiliatum confirmari in confessione, et plerumque peccator solo timore vel Ecclesiæ consuetudine sacerdoti præsentalus per sacerdotale officium vero compungitur, ac plenus charitate recedit. Nonnulli etiam nec tunc ex corde redeunt, sed tamen forma pœnitentiæ quam suscipiunt paulatim nutrit in eis charitatem cum humilitate. Plerisque similiter, cum resipiscant, prodest baptismus ad quem tantum flete accesserunt. Mensuram autem temporis in agenda pœnitentia idcirco canones in arbitrio sacerdotis intelligentis statuunt, quia apud Deum non tantum valet mensura temporis quam doloris; nec abstinentia tantum ciborum quantum mortificatio vitiorum. Propter quod pœnitentiæ tempora fide et conversatione pœnitentium abbrevianda præcipiunt, et negligentia protelanda existimant. Tamen pro quibusdam culpis modi pœnitentiæ sunt impositi, juxta quos cæteræ perpendendæ sunt culpæ, cum sit facile per eosdem modos vindictam et censuram canonum æstimare. Sciendum tamen quanto quis tempore moratur in peccatis, tanto ei agenda est pœnitentia. Cum igitur arbitrio sacerdotum temporalis pœnia peccati protelatur vel abbrevietur, de ea plures intelligunt illud esse dictum: « Quorum remisistis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt (*Joan. xx*). » Pœna enim peccati vocatur peccatum, juxta quod nomen causæ transfertur ad effectum. Ex prædictis itaque manifestum est quod aliis dimittit Deus per ministerium sacerdotum et peccatum et pœnam peccati; aliis solam temporalem pœnam, quia jam peccati tenebras et gehennæ vinculum solverat: quod per Lazarum ostendit. Accessit enim et vocavit eum, et vocatum vivificavit, et vivificato ait: « Exi foras, et cæca dixit

discipulis suis : « Solvite eum, et sinite abire (*Joan. xi.*) » Similiter venit ad peccatorem, et vocat eum per internam aspirationem, et morte peccati discedente vivificatur, et eo vivificato dicit ut exeat foras, id est per confessionem se sacerdotibus ostendat. De ove et sacerdotibus ait : « Solvite eum, » id est revocate ad Ecclesiam, « et sinite abire, » hoc est cum aliis fidelibus conversari et permanere.

DIVISIO.

Dimittit Deus peccata ex se ipso et per semetipsum, quando vult. Unde ait per prophetam : « Ego Dominus solus deleo iniquitatem et peccata populi (*Isai. xlv.*) » Inde Ambrosius : « Ille solus peccata dimittit qui solus pro peccatis est mortuus. Sacerdotes tamen dicuntur interdum peccata dimittere, non ex se, sed ex gratia in eis et per eos operante secundum arbitrium non eorum, sed Dei. Sicut est illud : « Tu es solus qui facis mirabilia (*Psal. lxxi.*) » cum multi homines mirabilia fecerint, sed non ex se sicut Deus. Item. « Nemo bonus nisi solus Deus (*Marc. xvi.*) » quia ex se bonus. Et multi homines boni sunt : « sed non eo modo quo Deus. » Nullus igitur nisi Deus potest alium salvare. Quod quidem faceret, si ex se peccata dimitteret. Quod etiam nemo præter nosmetipsos possit nos damnare, ostenditur ibi : « Anima mea in manibus meis semper (*Psal. cxviii.*) » Notandum quod si is qui vult confiteri, articulo necessitatis imminente, non potest, quod ei ministraret visibilis sacerdos, si adesset, hoc supplere non dedignatur invisibilis. De quo in Ecclesiastico : « Ecce sacerdos magnus (*Ecccl. xlv.*) » Et Apostolus : « Plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere : hoc autem manet in æternum, sacerdotium habens sempiternum (*Hebr. vii.*) » Si quis vero ex contemptu vel ex negligentia non confiteatur, constat quia non habet veram cordis contritionem, et tum pro illo peccato quod non vult confiteri eum, quia instituta Ecclesiæ negligit, æternaliter puniendus esse convincitur. Dicunt autem Leo et Ambrosius, de sacramentis et Maximus : « Lacrymas Petri lego, confessionem non invenio. » Delent ergo lacrymæ Petri peccata, quæ pudor est confiteri.

Sed sciendum quia confessionis institutio nondum promulgata fuerat in primitiva Ecclesia, vel quia Petrus confessus fuerit, licet Scriptura non referat, sicut credere cogimur apostolos baptizatos fuisse : quod quando vel quomodo factum sit non legimus. Quibusdam tamen videtur ex dispensatione Petrum reticuisse confessionem de negatione, quia si hunc tantum Ecclesiæ architectum tam graviter alii adhuc infirmi corruisse novissent, multum adversus eum scandalizati fuissent. Quo fit ut salubri dispensatione, ita quod non propterea æternaliter puniretur, reticeret aliquis id unde ei testaretur conscientia : quod si alicui diceret, celari non posset; et si sciretur Ecclesia inde scandalizaretur.

A Si vero propter suam personam hoc faceret, ne scilicet infamis et contemptibilis apud alios fieret, superbia damnabilis esset.

Patet ergo ex antedictis, quia pœnitentia est medicamentum vulneris, spes salutis, et nomen ipsum sumptum est a pœna qua anima cruciatur, et care mortificatur, et dicta est pœnitentia quasi pœnitentia. Qui pœnitentiam agunt, ideo capillos et barbam nutriunt, ut monstrent abundantiam criminum, quibus peccator gravatur. Cilicium quod induunt indicat recordationem peccatorum propter hædos ad sinistram futuros. Quod autem cinere asperguntur peccatores, ostendit quia cinis sunt, et in pulverem revertentur. Lacrymæ pœnitentium apud Deum pro baptismate reputantur. Duplex est pœnitentiæ gemitus. Vel dum plangimus quod male gessimus, vel plangimus quod non egimus quod agere debuimus. Ille vere pœnitentiam agit qui nec pœnitere præterita negligit, nec pœnitenda committit. Qui vero lacrymas indesinenter fundit, et tamen peccare non desinit hoc lamentum habet, sed mundationem non habet, quia, dum ipsam quam flendo impetrare potuit veniam contemnit, sletibus suis munditia subtrahit, et ante Dei oculos sordidas etiam ipsas lacrymas facit. Qui vero a desiderio mentis quædam vitia resecant, dum in aliis graviter perdurant, pauciora quidem mala diligunt quam prius, sed nisi minus malum diligant, non sunt minus mali. Tantus enim nonnunquam affectus mali est in uno crimine, ut magis alienet a Domino quam etiam multa. Illud autem certum est quod, dum quis in morte unius criminis jacet in alio irrigari, et vivificari non potest, ut prorsus deleatur, sed interdum ad diminutionem pœnæ compluitur, juxta illud prophetæ : « Pluit Dominus super unam civitatem, et non pluit super aliam (*Amos iv.*) » Quorum autem peccata in publico sunt, in publico debet esse pœnitentia pro tempora quæ episcopus discernit. Eorum etiam reconciliatio in publico debet esse ab episcopo, sive a presbyteris, jussu tamen episcopi, sicut canones Africani concilii testantur. De hac quippe solemnī pœnitentia, ut ait Augustinus ad Macedonium, intelligi oportet quod dicit : « Non est locus secundæ pœnitentiæ. » Quamvis ergo caute salubriterque provisum sit, ut locus hujus humillimæ pœnitentiæ semel in Ecclesia concedatur, ne medicinalis minusve utilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit. Quis tamen audeat Deo dicere : Quare huic homini, qui post primam pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? Quis audeat dicere erga istos non agi quod Apostolus ait : « Ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? (*Rom. ii.*) » Aut ad istos non pertinere quod scriptum est : « Beati omnes qui confidunt in eo (*Psal. ii.*) » et quod dicitur : « Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino (*Psal. iii.*) » Cujus autem peccata occulta sunt, et spontanea confessione soli presbytero vel episco-

po revelata, occulta debet esse poenitentia, ne infirmi in Ecclesia scandalizentur, videntes poenas eorum quorum poenitus ignorant causas. Et sciendum quia similiter circumvenit Satanas per nimiam duritiam, ut peccatores pereant desperando, quomodo in nimia remissione corrigendo. Unde Salomon: « Non declines ad dexteram neque ad sinistram (Prov. iv). »

Expositio evangelii: « Simile est regnum caelorum. »

« Beati qui custodiunt iudicium, et faciunt justitiam in omni tempore (Psal. cv). » Duo sunt iudicia: Unum quod hic per iudices Christi vicarios exercetur; aliud quod in novissimis per Christum, qui a Domino constitutus est iudex vivorum et mortuorum, exhibetur. Est autem iudicium bonos a malis discernere, bonis bona, malis mala retribuere. Sic Christus in iudicio bonos a malis est discreturus, et justis gaudia, impiis supplicia est redditurus. Iudicium ergo custodiunt qui Domini cultores diligunt, Domini contemptores respuunt. Iudicium quoque observare est suis malis meritis quempiam dignas poenas irrogare. Qui enim se his vigiliis, jejuniis et aliis piis laboribus pro peccatis affligunt, beati sunt, quia non cum impiis aeternum iudicium subibunt. Dux sunt etiam justitiae, una naturalis, scilicet divina; altera consuetudinaria, videlicet humana. Naturalis est iustitia Deo servire, parentibus obedire; consuetudinaria, leges, statuta praelatorum observare, et cum civibus concordare. Beati sunt ergo qui justitiam in omni tempore faciunt, quia a iustitia Patris per Christum justa vitae praemia percipiunt.

Modi diurnum evangelium monet nos ad justitiae iudicium. Dicit namque quod quidam rex rationem cum servis suis posuit, cui oblatus est unus, qui decem millia talenta debuit. Et quia unde redderet non habuit, dominus eum cum uxore ac filiis omnibusque suis venundari iussit. Qui procidens misericordiam postulavit, et dominus misertus, omnia ei donavit. Illi vero egresso debitor centum denariorum obviat; quem tenens suffocat, violenter stringens ut debitum reddat. Qui etiam ipse procidens misericordiam poposcit, sed nihil ei profuit. Nam miserum carceri mancipat, donec debitum solvat. Quo audito dominus servum nequam revocat, dure increpat, tortoribus tradit, universum debitum ab eo exigi praecipit. Et quid per haec verba significaverit, Dominus concludens innotuit: « Sic, inquit, faciet vobis Pater meus caelestis, si non miseritis hominibus ex cordibus vestris (Matth. xviii). »

Charissimi, ista sunt nimis metuenda, ac jugiter in memoria retinenda. Rex qui rationem cum servis posuit est Christus, qui omnes homines pro actibus suis in iudicium adducit. Debitor decem millium talentorum est quilibet transgressor decem praceptorum. Debitor vero centum denariorum est calumniator proximorum. Qui ergo volumus nobis a Deo dimitti gravia, dimittamus proximis levia. Levia quippe sunt omnia quae nobis homines faciunt,

A quia cito transeunt; quae autem nos contra Deum facimus valde gravia sunt, quia nos in interitum mergunt. Unde caelestis scholasticus nos docuit ut conditionem cum iudice faciamus, ut scilicet nobis debita nostra sic dimitti petamus, sicut nos debitoribus nostris relaxamus (Matth. vi). Et Petro interrogante quoties fratri peccati esset dimittendum si usque septies, non usque septies, inquit, sed usque septuagies septies (Matth. xvi), id est quadringentis nonaginta vicibus; hoc est ut quidquid in nobis delinquitur dimittamus. Et item Scriptura dicit: « Homo homini servat iram, et a Deo sperat misericordiam (Eccles. xxviii). » Qui ergo non dimittit homini in se peccanti nunquam dimittitur ei in Deum peccanti, imo in tormentis ab eo exigitur quod per poenitentiam ei dimissum creditur. Sed dicis: Non possum dimittere ei qui mihi facit injuriam, nec amare illum a quo patior calumniam. O amice, quid fecit tibi is quem quaeris occidere? Amicum meum, inquis, occidit. Et quid ad te occisio hominis. Omnes servi sumus unius Domini regis omnium, qui justus iudex vindicabit omnes injurias hominum. Qui ergo hominem occiderit, non in te, sed in illum delinquit, cujus servum occidit. Et si inde ultionem quaeris, dupliciter reus eris: in uno quod conservum tuum occideris, in altero quod domino tuo iudicium suum abstuleris.

Igitur si homicidium facto vel consilio vindicaveris, cum homicidio utique damnaberis, quia « qui odit fratrem suum, homicida est; et hic non habet partem in aeterna vita (Joan. iii). » At, tu bone vir, cur vis illius membra mutilare, quem summi Imperatoris Filius secum vult conregnare? Abstulit, inquis, bona mea. Quae bona? Aurum, inquis, aut argentum, aut equum, aut aliquid ejusmodi. O homo, nonne nudus in hunc mundum venisti, et nihil horum tecum attulisti? Nec dubium quin nudus etiam de mundo discedas, et omnia hic relinquas. Huc universa de terra venerunt, et iterum in terram redibunt. Nihil habes hic proprium, sed totum est alienum: « Domini est terra et plenitudo ejus (Psal. xxiii). » De bonis suis partem tibi concessit, quando sibi placuit; cum diutius te habere noluit, alium tollere iussit. Quando voluit bona sua tibi tribuit; cum iterum sibi placuit ei auferens diabolo dedit. Unde et ipse: « Dominus, inquit, dedit, Dominus abstulit (Job i). » Non dixit: « Diabolus abstulit, quia Dominus solus inde potestatem habuit. » Cum ergo sis vermis et putredo, ne injuriam facias Deo, vindicans te in proximo. Tu autem, chare, cur vis illum fustigare, vel rebus suis privare? Male, inquis, locutus est mihi. O insensate! quid est verbum nisi ventus? Postquam enim de ore volaverit, mox in auras evanuit. Qui autem male locutus est non tibi, sed sibi nocuit, quia qui etiam fatue dixerit, reus gehennae ignis erit (Matth. v). Sed si tu male vixeris, quid proderit tibi alicujus benedictio? Si vero bene vixeris, quid oberit tibi alicujus maledictio? Miserum est ergo horum miserorum auge-

re misericordiam per vindictam, cum ipsi miseri super se provocaverint iram Dei. Deus namque homicidas damnabit, raptos quoque pœnis subjungabit, maledictos etiam ab æterna benedictione segregabit. Igitur cuncta in nos commissa sunt dimittenda, in Deum commissa sunt a praelatis puniendae. Quæ ipsi in Deum peccamus, digna pœnitentia puniamus, quæ nobis subjecti in legem Dei peccaverunt non crudeliter, sed misericorditer castigemus, ut animas eorum salvemus, quia « iudicium sine misericordia ei qui non fecit misericordiam (*Jac. 11*) ; » quæ autem in nos verbo vel facto commiserint, relaxemus et gaudium et lætitiâ recipiamus.

Nunc vestra dilectio audiat quam juste Deus peccatores, et quam misericorditer se invocantes muniat. Ipse quippe est clemens Pater bonorum, potens Dominus malorum. Rex David Uriæ duci uxorem suam abstulit : ipsum quoque per consilium occidit. Quod Dominus ulciscens, infantem ex adulterio natum mortificavit, filiumque ipsius Absalonem, quem præcipue amavit, contra eum instigavit. Qui uxores patris publice violavit, insuper ipsum regno privavit. Quem sic castigatum, regno iterum Deus restituit, parricidam autem filium in reprobam mortem tradidit. David autem pœnitens, magis adhuc consolatur, dum Salomon, ex eadem femina ipsius filius, in regni solio collocatur. Legitur etiam quod rex Cambyses cupiens solus regnare, jussit Holofernem principem militiæ cuncta orbis regna sibi subjugare. Qui cum valida manu egressus omnes in circuitu civitates munitas confregit, tandem ad Judæam perveniens, Bethuliam obsedit. Populus autem Dei metuens ne Hierusalcm sicut alias civitates destrueret, jejuniis et obsecrationibus invocat Deum, qui est protector omnium sperantium in se, ut clypeum suæ protectionis hostibus opponeret. Habitatoribus itaque Bethuliæ victus defecerat, quibus exercitus aquæductum succiderat. Quos jam deficientes principes consolantur, Domini auxilium pollicentur.

In eadem autem civitate religiosa vidua, Judith nomine, fuit : quæ post triduanum jejunium se omnibus ornamentis induit, ad castra Holofernens descendit (*Judith VII*). Qua visa statim capitur ejus pulchritudine, nuptias instruit, celebris cultus magnitudine. In nocte vero omnibus nimio vino soporatis, Judith surgens, Deum invocat, gladium in lectulo pendentem evaginat, caput ebrii ducis amputat, ad suos quantocius cum capite remeat, convocatoque universo populo, caput protulit; Deum laudare monuit, qui eis liberationem et victoriam pariter contulit. At illi recuperato spiritu, Deum adoraverunt, atque cum magna lætitiâ laudes per-sultaverunt. In crastino de civitate, Judith consilio, cum magno tumultu exeunt : impetum in hostes faciunt. Illi vero ut dominum suum capite truncatum invenerunt, nimio timore percussi, omnes pariter in fugam versi sunt. Quos insequentes, multa millia passim straverunt reliquos cum magno de-

A decore profugaverunt. Reversique ingentem prædam collegerunt, Hierosolymam venerunt, victimas Deo obtulerunt, qui populum suum per feminam redemit, et tristitiam eorum in gaudium convertit. Sic Deus superbos dispersit, humiles autem exaltans protexit. Quod hæc vidua vicit tyrannum, significat quod caro Christi vicit diabolium.

Legitur quoque quod rex Assuerus grande convivium cunctis principibus et populis regni sui fecerit, et inter epulas reginam Vasthi corona redimitam introduci jusserit (*Esther 1*). Quam intrare renuentem rex regno privavit, Esther pro ea sceptro sublimavit. Post hæc rex quemdam Aman super regnum exaltavit, cunctosque principes ei subjugavit. Cui cum omnes cœpissent genu curvare, Mardo-chæus reginæ patruus noluit eum adorare. Unde indignatus disposuit eum cum omni progenie sua neci tradi, cum regis sigillo decrevit omnes Judæos per regni Assueri fines exterminari, altumque erexit equuleum, in quo voluit suspendere Mardo-chæum. Interea duo volebant regem occidere, quos per Mardo-chæum proditos jussit rex perdere. Mardo-chæum vero jubet purpura et corona iudui, regio equo per civitatem circumduci, Aman cum militibus præire, laudes ei concinere. Hoc factio Mardo-chæus reginæ dixit quia Aman eam cum omni parentela sua morti addixit. Quæ omni populo jejunium iudixit, se cum eis vigiliis, jejuniis, orationibus afflixit. Quo peracto convivium instruxit, regem invitans, Aman quoque adesse jussit. Inter epulas regem pro sui populique vita rogat, se omnesque suos ab Aman damnatos narrat. Quem rex furore repletus, jussit suspendi in eodem equuleo, quem ipse præparavit Mardo-chæo. Porro ipsum Mardo-chæum pro eo principem constituit, qui omnem cognationem Aman suspendio interire jussit. Sic Deo disponente innocens populus liberatur, semen nequam juste exterminatur. Hic rex quamvis gentilis tyrum Christi gessit, qui verus Rex regum genitus, de radice Jesse surrexit.

Hic principibus et populi regni sui convivium magnum fecit, quia apostolis orbis principibus et fidelibus regni superni populis corpus suum et sacram Scripturam in epulas dedit. Reginam Vasthi coronatam ad convivium vocavit, quia Synagogam lege et prophetis redimitam ad cœlestes epulas invitavit. Quæ renuens intrare, regno privatur, Esther captiva in solio ipsius locatur, quia Judæa incredula de regno Christi ejicitur, Ecclesia de gentibus a diabolo captiva in thalamum regis consors cœlestis regni ducitur. Aman qui a rege exaltatur, est Judæus populus, qui a Deo regno et sacerdotio, ac divino cultu sublimatur. Qui quærit reginæ progeniem extirpare, quia Judæus populus quærit Ecclesiæ populum exterminare. Aman quoque qui Mardo-chæo equuleum erexit, diabolium significat, qui crucem Christo erexit. In eundem equuleum ipse suspenditur, quia diabolus in crucis patibulo comprehenditur. Duo qui super regem conjura-

bant, sunt duo infideles populi, Judaicus et gentilis, qui Christum regem occidi consilium dederant. Quos Mardocheus accusat, quia Christianus populus opera eorum improbat. Illi a rege enecantur, et isti a Christo damnantur. Mardocheus purpura et corona insignitur, et Christianus populus martyrio et æterna gloria vestitur. Equo regio per civitatem ducitur, quia Christianus populus a doctoribus per totum mundum colitur. Ordo namque prædicatorum equus Christi regis dicitur, in quo ipse per orbem vehitur. Aman cum militibus laudes ei consonat, quia Judaicus populus cum gentilibus, velit nolit, Christiani populi præconia celebrat. Regina regem ad convivium vocat, quia Ecclesia Christum ad solemnia sui corporis invitat. Aman etiam adesse jubet, quia infideli populo suas epulas prædicando præbet. Aman quoque qui Mardocheo erigit equu-

leum, est Antichristus qui populo fidelium indicit mortis supplicium. Qui eodem equuleo suspenditur, quia et ipse mortis supplicio interimitur. Mardocheus a rege princeps præficitur, quia fidelis populus peracto iudicio super omnia bona Domini constituitur. Semen Aman exterminatur, quia tunc generatio malorum damnatur. Populus autem reginæ liberatur, et tristitia ejus in gaudium commutatur, quia generatio rectorum benedicetur, lætitia et exultatione perfruetur. Nunc, charissimi, toto corde Dei obsecramus clementiam qui sedet super thronum et judicat æquitatem, faciens iudicium omnibus injuriam patientibus, ut nos illa die ab infideli populo segreget, fideles autem in suo regno associet, ubi oculus non vidit. nec auris audivit (1 Cor. II).

DOMINICA VIGESIMA TERTIA.

Secundum Joannem.

« Cum sublevasset oculos Jesus et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum (Joan. VI). » Quia hæc lectio evangelica secundum Ecclesiasticum ordinem debet in medio Quadragesimæ recitari, libet nunc in præsentiarum supersedere ejus expositioni, et alia huic Dominicæ, quæ intitulatur : Quinta ante Natale Domini, congruentia ad profectum audientium seu legentium exarare.

Nemo itaque vestrum, charissimi, dubitet duos esse nostri Redemptoris adventus : quorum primum jam præcessisse, alterum adhuc futurum esse certa fide cognoscimus. Utrumque vestræ fraternitati distinguere operæ præteritum est, ut ex altero misericordiam sperare, et ex altero iudicium formidare sciatis, quatenus vestra sollicitudo inter spem et metum posita diligenter invigilet, et mala cavere quæ iudicio puniantur, et bona providere quæ misericordia remunerentur. Primo adventu suo Redemptor noster in formam nostræ humanitatis mansuetus et humilis, inter homines homo verus, apparuit. Secundo in gloria suæ majestatis excelsus et terribilis, super angelos Deus homo apparebit. Primo adventu pro nobis iudicatus, maledictum crucis pendens in ligno crucis sustinuit; secundo, totum mundum iudicaturus manifesta suæ passionis virtute impios condemnabit. Primo adventu latens in carne quasi ovis coram tondente se sic obmutuit; secundo, quasi Deus manifeste veniet et non silebit. Primo enim adventu siluit a iudicio, sed non siluit a præcepto; secundo quasi parturiens loquitur, quia sicut ait Isaias : « Vociferabitur et clamabit, et super inimicos suos confortabitur (Isai. XLII). » O vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Nam sicut ait sanctus David : « Ignis in conspectu ejus, exardescet, etc. (Psal. XLIX). » Tempestas illa inopios procul pellet, quia tolletur impius ne

videat gloriam Dei. Et ignis in æternum cruciandos involvet, quia « vermis eorum non moritur, ut ignis non extinguitur (Isai. LXVI). » Hujus ergo iudicii figuram arcus ille in nubibus representat, qui ex parte cæruleus, et ex parte videtur igneus, ut utriusque iudicii testis sit : unius videlicet jam facti, quando aquæ diluvii erant super terram; alterius adhuc faciendi, quando iudicabit Deus sæculum per ignem. Contremiscite, fratres, a terrore tanti iudicii, ut a facie arcus fugiatis : « Arcum suum tetendit, etc. (Psal. VII). » Sed ideo paululum moratur vos ferire, ut festinemus a facie tantæ animadversionis effugere. « Dedisti enim metuentibus te significationem, etc. (ibid.). » Sed « cavete ne fuga vestra hieme vel Sabbato fiat (Matth. XXIV). » Hieme enim fugit cui charitas refrigescens honorum operum cursus impedit. Sabbatum quoque interveniens, id est terminus vitæ actionis bonæ exercitium intercedit tardantibus.

Si ergo, fratres, ab illo vultis fugere, ad ipsum fugite. Si adventum iudicii pertimescitis, ad adventum misericordiæ respicite, et in hac hebdomada, quæ est quinta ante nativitatem Domini, et in sequenti, quæ quarta erit ante Natalem Domini, inchoate præparationem adventus sui. Dicitur enim hæc Dominica præparatio, quia ab hinc usque ad Natale Domini debet quisque Christianus sanctis studere bonis operibus, ut digne suscipiatur ab eo Christus natus. Hæc igitur hebdomada quinta ante Natale Domini in antiquis officialium libris intitulatur, sicut sequens hebdomada quarta denotatur. Sed hoc non vacat a mysterio nostræ spiritualis præparationis. In quinta enim hebdomada præparare vel initiare nos debemus propter quinque ætates mundi, in quibus fuerunt tales electi qui crediderunt, et speraverunt, et dilexerunt adventum Do-

mini, in quarta, propter iv ordines librorum, scilicet legis Psalmorum prophetarum, et initium evangelii. Quamvis liber Moysis narrat, electos viros existisse in prima et secunda et tertia ætate mundi, tamen eo tempore scripsit totum in quo deputatur legislatio. Hæc autem utraque tempora, scilicet quinta hebdomada et quarta intimant nobis etiam rationalem præparationem propter quinque sensus hominis, qui insunt corpori nostro, et propter quatuor elementa, quibus constat corpus nostrum. At nunc tertius additur intellectus, qui non minus convenit præparationi adventus Domini. Dicimus duos ordines esse justorum in Ecclesia nostra, qui student se præparare ad suscipiendum venturum Dominum. Unus ordo in sæculari conversatione studet: alter in spiritali. De ordine sæcularium possumus intelligere quod lectio dicit in quinta hebdomada ante Nativitatem Domini, hoc est hodierno: « Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra: Vivit Dominus, qui eduxit et adduxit semen demus Israel de terra aquilonis (Jer. xxiii). » Adduxit Dominus filios Israel de terra aquilonis, quando de Babylonia reversi sunt in Judæam; sed contra melius adducit nostros bonos sæculares, Dominus ad Judæam, id ad veram confessionem de confusione Babyloniæ quando eos liberat de potestate diaboli et de corpore ejus. Hoc fit per baptismum quem habent sæculares, fideles et spirituales.

Qui enim in animo patiuntur aquilonis frigiditatem, membra sunt diaboli. Quanto peior est diabolus totus in corpore suo, id est in capite, quam unum membrum ejus, tanto melius liberati sumus a diaboli potestate, quam essent filii Israel a regibus Chaldaeorum. De ipsis sæcularibus memorat Evangelium quod in quanta memorata hebdomada legitur. Narrat enim quinque millia hominum Dominum pavisse ex quinque panibus (Luc. vii). Quod ita Beda exponit in evangelio super Lucam: Erant autem fere viri, quinque millia, quia quinque sunt exteriores hominis sensus; qui sensus recte viri dicuntur, quia fortissimos hostes animæ nostræ in eis habemus. Et cum esset ancilla, dominam sibi servire coegit (Gen. xvi). Quæ autem erat hæc ancilla? Caro videlicet, de qua ait Apostolus: « Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem: adversantur enim sibi hæc duo (Gal. v). » Hæc a Deo omnes corruperat: quod vix aliquis voluntati ejus resistere poterat, imo omnes Satanæ vendiderat. Nulla pugna gravior illa, quando inimicum suum homo portat, et inimicum suum pascit; quando de domo ejus est qui se impugnat, quando bona omnia ei facit, et ipse ei mala retribuet. Talis est caro: quæ quanto magis nutritur, tanto magis gloriatur, tanto magis in animam surgit. Quinque enim ministros habet, quinque sensus corporis, quibus animam ducit captivam. Quando scilicet aliquis peccat, vel videndo decipitur, vel audiendo attrahitur, vel odorando illicita

allicitur, vel comedendo delectatur, vel manibus male operatur. His quinque viribus caro superavit primum hominem, et homo succubuit, quamvis positus esset in paradiso, sed prius aggressa esse mulierem ut debiliorem partem. Audi de muliere quando quinque sensibus corporis peccavit. Auribus persuasionem diaboli accepit et consensit, cum ille talia intimaret dicens: « In quacumque die comederis ex eo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut Dii, scientes bonum et malum (Gen. iii). » Ecce quando mulier per auditum succubuit; modo attende quando odoratu et visu decepta est. Ait Scriptura: « Vidit mulier quod bonum esset lignum, et ad vescendum suave, et pulchrum oculis, et aspectu delectabile (ibid.). » Cum dicit: « suave », capta est odoratu: cum ait: « pulchrum oculis », illaqueata est visu. Adhuc supersunt duo ministri, qui totum scelus perpetraverunt: tactus et gustus. Vide ergo quando per illos caro inceptum suum consummavit. Scriptum est autem: « Et tulit de fructu illius et comedit (ibid.). » Manus tulit, os comedit, tactus ministravit, gustus peccatum consummavit. Prostrata igitur origine omnium, totum mundum illi ministri deinceps subjugabant. Vidit igitur Dominus et Redemptor noster quia caro totum mundum ita expugnabat, quia ancilla dominam suam sibi subjugaverat (Gen. xvi), habuit cum misericordia sua consilium quod ab hac captivitate liberaret mundum. Inimicam ergo nostram carnem iaduit, ut cum ea pugnaret, et eam comprimeret, et ministros suos debilitaret, ut deinceps non possent ei resistere, et domina famulam suam gubernaret. Elegit itaque competentem pœnam, in crucem in qua hostem nostrum crucifigeret et sensus puniret nostros. Oculi turpitudinem pœnæ et insultantes viderunt, et tenebras mortissenserunt, aures opprobria turpissima audierunt, os ait: « Sitio (Joan. xix), » et fellis et aceti amaritudinem gustavit; manus crucifixæ sunt, et tota caro ibi perpessa est, ut tota nobis subjaceat, et amplius animæ obediat. Ecce enim subjacet victa, ecce ancilla flagellata est. Inde est quod quinque millia viri Dominum sunt secuti, quia illi adhuc in sæculari habitu positi bene meruerunt uti exterioribus, quæ possident suis quinque sensibus. Qui recte quinque panibus aluntur, quia tales necesse est legalibus, id est sæcularibus adhuc præceptis institui.

Officia quoque quæ celebrantur in quarta hebdomada ante Nativitatem Domini spirituales per quatuor Evangelia ad potiorem perfectionem excitant. Unde dicit epistola quæ in eodem legitur: « Scientes quia hora est jam nos de somno surgere, nunc autem propior est nostra salus quam cum credimus (Rom. xiii). » De iisdem spiritalibus dicit in supra dicto libro (Beda.) « Nam qui mundo ad integrum renuntiant, et quatuor sunt millia, et septem panibus refecti, hoc est evangelica lectione sublimes et spiritali gratia sunt docti. Cujus significandæ distantie causa mystice, ut reor, in in-

troitu quidem tabernaculi, quinque columnas deauratas, ante oraculum vero, id est sancta sanctorum, quatuor fieri iussas (*Exod. xxxvi*), quia videlicet incipientes per legem castigantur, perfecti autem per gratiam ut devotius Deo vivant admonentur. Typice per cantum, qui renovatur in quarta ante Nativitatem Domini hebdomada, gentilium mentium perfectionem intelligimus. Si per quinque hebdomadas illi intelliguntur qui adhuc pœnitentia deplorant recentia peccata, merito per quatuor hebdomadas eos intelligimus qui gaudio spiritali proficiunt de virtute in virtutem. Isti duo ordines fuerunt in Veteri Testamento, isti sunt, et modo. Renovatio cantus significat gaudium electorum qui gaudent plurimum in adventu Domini dilecti sui. Præparationem quoque necessariam nobis insinuat Paulus Apostolus in memorata epistola, quæ legitur quarta hebdomada ante Nativitatem Domini. Nox,

A inquiens præcessit, dies autem appropinquabit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus, non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudiciis, non in contentione et æmulatione; sed induamur Dominum nostrum Jesum Christum (*Rom. xiii*). Sic per plures nuntios et frequentiores movetur magis ac magis animus subditi ad sollicitudinem suscipiendi prælatum, ita renovatione cantus movetur magis ac magis ad curam nostræ præparationis in susceptionem Domini. Ideo octo dies ante Nativitatem Domini renovantur ferme tota nocte responsoria et antiphonæ, ut per hoc frequentius nos excitemus ad purgandas omnes quisquilias turpium cogitationum ac terrenarum, et dignum habitaculum ornatum, videlicet piis cogitationibus paremus Regi regum, et Domino dominantium.

DOMINICA V ANTE NATIVITATEM DOMINI.

SERMO.

« Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus (*Psal. ii*). » Deum timere est a malo declinare; in viis ejus ambulare est bonum facere. Qui ergo Deum timent peccata devitando, beati sunt, quia pœnas evadunt; et qui in viis ejus ambulant bona operando, beati sunt, quia gaudium Domini intrabunt. Viæ Domini præcepta illius sunt, quæ homines ad superna patriam ducunt: » Universæ autem viæ Domini misericordia et veritas (*Psal. xxiv*). » Viæ Domini sunt misericordia omnibus in eis ambulantiis; veritas cunctis ab eis declinantibus. Ideo Deus noster est, ut Dominus a servis timendus; ut Pater a filiis diligendus. Timore ejus peccata fugiamus, amore ipsius bonis actibus, quatenus de hac misera vita transeuntes, luctuosam vitam evadamus, et ad beatam vitam ipsius ope perveniamus. Tres viæ sunt: una super nos beata, qua sancti cum angelis beate vivunt; altera misericordia, in qua justi adhuc hic suspirantes ingemiscunt; tertia subter nos luctuosa, in qua spiritus damnatorum cum dæmonibus consistunt. Nobis ergo in media vita constitutis duæ viæ se offerunt: quæ quosdam ad superiorem; quosdam autem ad inferiorem ducunt. A dextris se præbet via arcta et angusta, ducens de hac misera, per se ambulantes ad beatæ vitæ amœnitatem (*Math. vii*); a sinistris vero pandit se platea lata et spatiosa, ducens in se gradientes ad luctuosæ vitæ calamitatem. Arcta via et angusta est, mundi desideria et carnis concupiscentiam fugere, malum pro malo non reddere, vigiliis et jejuniis corpus macerare, orationibus et assiduis laudibus Dei insudare. Lata autem et spatiosa via est ludere, edere, bibere, fornicari, venari, inimicos opprimere, delictis carnis diffundere. Hanc diabolus docuit et per eam

genus humanum ad interitum deduxit: illum Christum factis et dictis ostendit, et per eam perditum hominem ad gloriam reduxit; et quia propheta per hanc solam viam genus humanum rediturum ad patriam præviderunt, ideo Christum veram et certam viam omnes consona voce prædixerunt, eumque omnes videre desideraverunt. Jacob namque moriens dixit: « Salutare tuum exspectabo, Domine (*Gen. xlix*). » Et Moyses: « Obsecro, inquit, Domine, mitte quem missurus es (*Exod. iv*). » David quoque ait: « Domine, inclina cœlos tuos, et descende (*Psal. xvii*). » Isaias etiam: « Utinam inquit, disrumperes cœlos et descenderes! (*Isa. lxiiv*). » Et merito ejus desiderio deficiebant, qui eum futurum præsciebant. Nam ante ipsius adventum fusca mors mundum obtexit, omnesque per iter sinistrum in perditionem direxit. Omnes quasi in tenebris errabant, quia lumen Christum non habebant, et ideo per spatiosam viam a sinistris cæco corde in mortem ruebant. Christo autem sole solis in mundo apparente, imo vita angelorum se mortalibus exhibente, tetra mors pavefacta fugit seque in abdita tartari confusa abscondit, sicut oriente sole caligo noctis fugatur, et mundus jubare ipsius illustratur.

Idcirco dilectissimi, cum iter salutis nobis per Jesum pateat et lucerna verbi Dei ex utraque parte viæ splendeat, toto corde sinistrum tramitem relinquentes, dextrum callem toto annisu carparamus, ut ad summam beatitudinem perveniamus. Hæc autem via est charitas, per quam aditur summæ beatitudinis claritas. In hanc tendunt xv semitæ ducentes ad atria vitæ, scilicet patientia, benignitas, et aliæ quas enumerat Apostoli subtilitas (*Gal. v*). Porro summa beatitudo in hac via ambulantes quasi septemdecim brachiis ad se attrahit, quia

per decem præcepta legis et per septem dona Spiritus sancti, portas nos vitæ Christus intrare docuit. Has autem septemdecim distinctiones beatitudinis Spiritus sanctus per prophetam nominatim exprimit, ac singularem dignitatem subtiliter innuit. Primo dicit beatos, scuto fidei vitia et concupiscentias superantes, et in lege Domini die ac nocte meditantes: « Beatus, » inquit, « vir qui non abiit in consilio impiorum, quoniam novit Dominus viam justorum (Psal. i). » Primus homo infelix pravo consilio consensit, et omnes sequaces suos in mortem traxit. Christus beatus vir, et in via justorum omnes per se gradientes reducet ad gaudia angelorum. Qui ergo peccatis non consentit ad hunc tendens beatum virum, erit in summa beatitudine, ut lignum vitæ in paradiso plantatum. Secundo dicit beatos spe gaudentes, et in Domino, non in se confidentes. « Beati, » inquit, « omnes qui in eo confidunt (Psal. cxxiv), » quia in monte sancto ejus, id est in Christo, gaudebunt. Inde iterum: « Beatus vir, qui sperat in eo (Psal. xxxiii), » quia dies bonos videbit in cælo. Et iterum: « Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus (Psal. xxxix), » quia canticum novum immittetur in os ejus. Tertio dicit beatos pœnitentia dilectione ferventes, quia charitas operit multitudinem peccatorum (I Petr. iv), et per Spiritum sanctum, qui est charitas, datur remissio delictorum. « Beati, » inquit, « quorum remissæ sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata (Psal. xxxi). » Per charitatem remittuntur, per bonam operationem conteguntur. Beatus vir talis erit, quia ei Dominus peccatum in judicio non imputabit. Hic in Domino cum justis exsultans lætabitur, cum rectis corde gloriabitur.

Quarto dicit beatos Deum pure colentes, et ejus hæreditas fieri cupientes: « Beata, » inquit, « gens cujus est Dominus Deus ejus, populus quem elegit in hæreditatem sibi (Psal. xxxii). » Hi exsultent in Domino, quia tales decet laudatio! Inde iterum: « Beatus, » inquit, « populus, cujus Dominus Deus ejus (Psal. cxliii), » quia hi canticum novum Deo cantabunt, cum de manu filiorum alienorum eruti exsultabunt. Quinto dicit beatos hospitalitatem sectantes, per pauperes sibi cœlestes divitias thesaurizantes. « Beatus, » inquit, « qui intelligit super egenum et pauperem, quia in die mala liberabit eum Dominus (Psal. xl). » Dies mala est, cum homo aliquam afflictionem, vel manus inimicorum inciderit: unde eum Dominus statim liberabit. Dies etiam mala est dies ultima, ubi eum Dominus conservans in animam inimicorum non tradet, sed beatum in terra viventium faciet. Sexto dicit beatos de plebe Domini electos, et ad laudandum eum assumptos. « Beatus, » inquit, « quem elegisti et assumpsisti, inhabitabit in atriis tuis (Psal. Lxiv). » De his iterum: « Beati, » inquit, « qui habitant in domo tua, in sæculum sæculi laudabunt te (Psal. lxxxiii). » Septimo dicit

A beatos orationi instantes, auxilium Domini invocantes jugiter: « Beatus vir, cui est auxilium abs te (ibid.). » Hi de virtute in virtutem ibunt: et Deum deorum in Sion videbunt (ibid.); » ubi est melior dies una super millia. Inde iterum: « Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo, quia in sæcula regnabit cum eo (Psal. cxlv). » Octavo dicit beatos Deum laudantes, et cœlestia contemplantes. « Beatus, » inquit, « populus qui scit jubilationem (Psal. lxxxviii), » quia hi in lumine vultus Domini ambulabunt, et in nomine ejus in æternum exsultabunt. Nono dicit beatos a Deo eruditos, et in lege ejus doctos: « Beatus, » inquit, « homo quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum (Psal. xcii). » Horum animas consolationes Domini lætificabunt, quando docti sicut splendor firmamenti fulgebunt, et quasi stellæ, qui multos ad justitiam erudiunt. Decimo ponit beatos justum judicium custodientes, et justitiam in omni tempore facientes. « Beati, » inquit, « qui judicium custodiunt, et justitiam in omni tempore faciunt (Psal. cv). » Hi de nationibus secernuntur, ut in laude Dei gloriantur ad videndum, in bonitate Dei electorum, ad lætandum in lætitia gentis sanctorum (ibid.).

Undecimo ponit Deum, ut filii patrem timentes, et mandata ejus custodire cupientes. « Beatus, » inquit, « vir qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis (Psal. cx). » Hic timor sanctus permanet in sæculum sæculi, et introducit filios in conspectu Patris æterni. In hac beatitudine currentes, in memoriâ æterna erunt, gloriam et divitias in domo Domini possidebunt. Duodecimo ponit beatos in via id est in Christo macula peccati carentes, et in lege Domini, id est in charitate ambulantes. « Beati, » inquit, « immaculati in via, qui ambulant in lege Domini (Psal. cxviii). » Horum anima vivet in æternum, et laudabit Dominum in sæculum. Tertiodecimo ponit beatos mandata Dei ad faciendum perscrutantes, et in toto corde Dominum exquirentes. « Beati, » inquit, « qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde exquirunt eum (ibid.). » Hi erunt a Domino benedicti, sicut hi qui declinant a mandatis ejus maledicti. Quarto decimo ponit beatos desiderium in bonis implentes. « Beatus, » inquit, « qui implevit desiderium suum ex ipsis, non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta (Psal. cxvii); » inimicos suos dæmones per humilitatem vincentes. Porta dies judicii est, per quam intratur in palatium cœli. In hac porta tales de peccatis non confundentur, cum inimicis suis insultantes loquentur; sed ipsi hæreditas Domini erunt, fructum ventris Mariæ Christum mercedem habebunt. Quinto decimo ponit Deum ut servi Dominum timentes et in viis ejus ambulantes. « Beati, » inquit, « omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus (Psal. cxvii). » Hic timor hominem a peccatis abducit, charitatem animæ adducit. Charitas vero intrans eum foras mittit, quia hic timor pœnam habet. In hac beatitudine festinantes bonæ

Hierusalem omnibus diebus vitæ suæ videbunt, et pacem Israel, id est Christum habebunt. Qui enim labores manuum suarum manducabit, id est qui bona opera in viis Domini fructificabit, beatus est, et bene ei erit (*Psal. cxxvii*). » Hujus uxor erit sicut vitis abundans (*ibid.*), id est caro ejus cum Christo qui est vitis vera exsultans. Filii ejus sicut novellæ olivarum (*ibid.*), scilicet opera in benedictione sanctorum. Sexto decimo ponit beatos Babylonii et filia Babylonis retributionem retribuentes, mala nobis inferentes. « Beatus, » inquit, « qui retribuit retributionem, quam retribuisti nobis (*Psal. cxxxvi*). » Filia Babylonis est caro nostra, filia confusionis. Hæc mala nobis tribuit, cum nos ad peccandum illicit. Huic retributionem suam retribuimus, dum eam pro commissis illicitis affligimus. Qui hoc faciunt principium lætitiæ in die Hierusalem percipiunt. Septimo decimo ponit beatos parvulos Filia Babylonis tenentes, et ad petram allidentes. « Beatus, » inquit, « qui tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram (*Psal. cxxxvi*). » Parvuli filia Babylonis sunt suggestiones carnalis delectationis. Hos ad petram allidunt qui ob Christi passionem carnalia respuunt. Hi cum de Babylonia hinc ad Hierusalem remeabunt, hymnum de canticis Sion in æternum cantabunt.

Ecce quot beatitudines hæreditabunt hi qui in via Christi ambulabunt. Et quia prophetæ tot per spiritum dotalia Christum Ecclesiæ allaturum intellexerunt, ideo tantopere ejus adventum concupierunt. Hujus duos adventus prædicat Ecclesia : unum quo languidum mundum visitavit, alium quo collapsum mundum judicabit. Ipsius adventum per quatuor Dominicas extendimus, quia hunc a quatuor ordinibus, scilicet a patriarchis, a iudicibus, a regibus, a prophetis pronuntiatum legimus. A patriarchis ubi Abel agnum, Melchisedech panem et vinum, Abraham filium suum obtulit. A iudicibus vero Josue qui et Jesus hostes expugnâvit, terram populo divisit, et ubi Gedeon vellus exposuit, in quod ros descendit : qui et ipse hostes cum lagena vicit ; et ubi Samson in Gasan ad meretricem introivit, et per hostes in montem ascendit. A regibus ubi David Goliath stravit, et ubi Salomon templum ædificavit, et ubi Josias Pascha celebravit. A prophetis ubi Isaias de virgine nasciturum eum, Jeremias cum hominibus conversaturum, Daniel sanctum sanctorum venturum prædixit. Per quatuor etiam Dominicas adventum recolimus ejus, quia ante legem Abraham et patriarchis est promissus, a Moyse et prophetis præscriptus, sub gratia a Joanne et apostolis ostensus, adhuc venturus omnibus manifestus. Ideo nunc *Gloria in excelsis* intermittimus, quod in Nativitate ejus cantabimus, quia ipse nascens gaudium mundo attulit, qui prius tristitiam habuit. Hujus adventum Enoch et Elias prævenientes eum mundo affuturum prænuntiabunt, sicut olim illum prophetæ nasciturum prædixerunt. Per quorum prædicationem Judæi ad

vesperam mundi ad fidem convertuntur et famem verbi Dei patientur ; atque ut canes civitatem, scilicet Ecclesiam circuibunt, et micæ sermonum Dei de mensa Christianorum colligere cupiunt.

Illo tempore Antichristus regnabit, qui totum orbem diversis modis conturbabit. Nam cunctos principes sibi per pecuniam attrahit, cum divitiis in occultis ut leo in insidiis ad decipiendum sedet. Clerum per mundanam sapientiam decipiet, cum verba contra Altissimum proferet. Religiosos signis et prodigiis seducet, quando etiam ignem de cælo descendere faciet. Vulgus terrore concutiet, cum maxima persecutione in Christianos sæviet. Enoch enim et Eliam interficiet, et omnes sibi resistentes crudeli exanimatione perdet. Quem Dominus Jesus spiritum oris sui, seu Michaelis archangeli ministerio interficiet, ipseque tunc ad iudicium veniet. Qui prius venit iudicandus, tunc veniet iudicaturus. Qui prius venit occultus, tunc veniet manifestus. Ad cuius adventum omnes homines resurgent, eique catervatim occurrent. Omnes enim eum videbunt, et qui eum pupugerunt (*Apoc. i*). Ignis ante ipsum præcedet, et inimicos ejus in circuitu consumet (*Psal. xcvi*). Sicut olim aqua diluvii super omnes montes xv cubitis exerevit, ita tunc ignis super omnia montium cacamina xv cubitis ascensus erit. Tunc justis a dextris Christi positus, impiis autem a sinistris, omnia manifesta omnibus erunt, quæ unquam homines cogitando, loquendo, faciendo commiserunt, et singuli pro meritis dignam retributionem sortiuntur, dum justis in gaudia, impiis in supplicia decernuntur. Ideo dies illa dies iudicii dicitur, quia tunc justus Iudex injuste iudicatus omnia iuste iudicabit, qui orbem terrarum in iustitia et populos in æquitate iudicabit (*Psal. ix*). « Hæc etiam dies Domini vocatur, quia illa die unicuique pro opere suo justa merces a Domino recompensabitur. Tunc diabolus coram hominibus victus adducetur, et videntibus cunctis in stagnum ignis et sulphuris præcipitabitur, corpusque ejus scilicet malorum universitas cum eo mittetur, terraque convertetur eis in picem et sulphur ardentem in sæcula sæculorum. Tunc Ecclesia, Christi sponsa diu hic in peregrinatione a Babyloniis oppressa de exilio Babylonia a sponso suo educetur, et cum magno angelorum tripudio in civitatem Patris cœlestem Hierusalem introducetur. Tunc justis sicut sol fulgebunt, et æquales angelis erunt, et innovatis omnibus erit Deus omnia in omnibus (*I Cor. xv*). »

Itaque, charissimi, hora est jam nos de somno desidæ surgere, ut in bonis operibus pervigiles possimus Christum venientem læti excipere, quatenus ipse conformet corpus humilitatis nostræ figuratum corpori claritatis suæ (*Philipp. iii*). Superius est dulcedo, inferius amaritudo, in hoc mundo qui consistit in medio utriusque umbratilis imago. Dulcedo ergo cœli nos sursum trahat, amaritudo inferni impellat, ut hujus mediæ vitæ perhorrescamus.

miseriam, et beatæ vitæ pleni gaudii percipiamus gloriam. Olim mundus gloria et opibus floruit, urbibus et viribus viguit, et tamen iusti ornatum ejus spreverunt quo abunde nitescere potuerunt. Nunc mundi gloria aruit; nunc autem omnis sæculi honor extahuit, et nos miseri florem ejus aridum toto corde amplectimur, nos fugientem et aridentem toto desiderio sequimur. Et quia jam charitate frigescente nullius oratio, nullius meritum eum fulcit, jam senio confectus iniquitate nimia impulsus quantocius corrui, omnesque sibi mente inhærentes opprimit. Nunc, charissimi, corda cum manibus ad Deum levemus, faciem ejus in confessione præoccupemus, ut in appropinquante festo nos in salutari suo visitet, et in adventu suo sibi occurrentes in cœlesti palatio collocet.

De quinque exercitationis gradibus quibus iusti in hac vita exercentur, et de quinque statibus.

Quatuor sunt in quibus nunc exercetur vita iustorum, et quasi per quosdam gradus ad futuram perfectionem sublevatur, videlicet lectio, meditatio, oratio et operatio. Quinta deinde sequitur contemplatio, in qua quasi quodam præcedentium fructu in hac vita, etiam quæ sit boni operis merces futura prægustatur. Unde Psalmista cum de iudicii Dei loqueretur, commendans ea, statim subjunxit: In custodiendis illis retributio multa (*Psal. xviii*). De his quinque gradibus: primus gradus, id est lectio, quæ est incipientium; supremus, id est contemplatio, quæ est perfectorum. Et de mediis quidem, quanto plures quis ascenderit, tanto perfectior erit. Verbi gratia: prima lectio intelligentiam dat: secunda meditatio consilium præstat. Tertia oratio petit. Quarta operatio quærit. Quinta contemplatio invenit. Si ergo legis, et intelligentiam habes, et nosti jam quid faciendum sit, initium boni est; sed adhuc tibi non sufficit, nondum perfectus es. Scande itaque in arcem consilii, et meditare qualiter implere valeas quid faciendum esse didicisti. Multi enim habent scientiam, sed pauci sunt qui noverunt qualiter scire oporteat. Rursus quoniam consilium hominis sine divino auxilio infirmum est et inefficax ad orationem erigere, et ejus adiutorium pete, sine quo nullum potes facere bonum, ut videlicet ipsius gratia quæ præveniendō te illuminavit subsequendo etiam pedes tuos dirigat in viam pacis, et quod in sola voluntate adhuc est, ad effectum perducat bonæ operationis.

Deinde restat tibi ut ad bonum opus accingaris, ut quod orando petis, operando accipere merearis. Tertium operari vult Deus, non cogere, sed juvari. Si solus, tu nil perficis; si solus Deus operatur, nil mereris. Operetur ergo Deus ut possis; opereris et tu, ut aliquid merearis. Via est operatio bona qua itur ad vitam. Qui viam hanc currit, vitam quærit. Confortare, et viriliter age. Habet hæc via præmium suum quoties ejus laboribus fatigati, superni respectus gratia illustramur, gustantes et videntes quoniam suavis est Dominus. Sicque fit quod supra

dictum est, quod oratio quærit, contemplatio invenit. Vides igitur quomodo per hos gradus ascendentibus perfectio occurrit, ut qui infra remanserit, perfectus esse non possit. Propositum ergo nobis debet esse semper ascendere, sed quoniam tanta est mutabilitas vitæ nostræ, ut in eodem stare non possimus, cogimur sæpe ad transacta respicere, et ne amittamus illud in quo sumus, repelimus quoadquod quod transivimus. Verbi gratia: Qui in opere strenuus est, orat ne deficiat. Qui præcibus insistit, nec orando offendat, meditatur quid orandum sit, et qui aliquando in proprio consilio minus confidit, lectionem consulit, et sic evenit ut cum ascendere nobis semper sit voluntas, descendere tamen aliquando nos cogat necessitas, ita tamen ut in voluntate non in necessitate propositum nostrum consistat. Quod ascendimus propositum est, quod descendimus propter propositum. Nunc ergo hoc, sed illud principale esse debet. Quot autem status humanæ mutabilitatis sint, hic videndum erit. Habet enim quinque status vita humana, per quos, quia nunquam in eodem statu diu permanere potest, sine intermissione mutatur, sive in melius proficiens, sive deficiens atque decrescens in pejus. Qui sunt gaudium vanitatis, dolor confusionis, gaudium consolationis, dolor exercitationis, gaudium felicitatis. Gaudium vanitatis est pro lucris temporalibus lætari. Dolor confusionis est pro damnis temporalibus contristari. Gaudium consolationis est ab impugnatione vitiorum quiescere. Dolor exercitationis est molestias tentationum sustinere. Gaudium felicitatis est internæ dulcedinis jucunditatem degustare.

Per gaudium vanitatis plus elongatur anima a Deo, quia tanto longius ab eo qui intus est recedit, quanto avidius se ad delectationes exteriores effundit. Dolor confusionis malam quidem delectationem quasi foris præcidit, et animam intus redire compellit: quæ tamen eo ipso quod non sponte, sed quodammodo coacta ad semetipsam retruditur, nec perfecte intimum deserit, neque ad virtutis integritatem veraciter reparatur. Gaudium vero consolationis jam quodammodo mentem intrinsecus lovet, atque componit, suadetque ut secum permanere eligat, neque extra dignetur quærere quod intus veracius atque securius possit possidere. Porro dolor exercitationis ita omnem exterioris dilectionis memoriam ab animo seclusit, ut, dum suo intrinsecus dolori intendere cogitur quid foris sit, delectabile minime recordetur. Postremo gaudium felicitatis hominem etiam seipsum oblivisci facit, quia, dum mens tota supernorum gaudiorum dulcedini inhiat supra se elevata non solum infimæ delectationis non meminit, sed ipsa quoniam sibi quodammodo feliciter in oblivionem venit. Igitur gaudium vanitatis animum dispergit, dolor confusionis colligit, gaudium consolationis componit, dolor exercitationis ligat, gaudium felicitatis sanat. Fit tamen nonnunquam ut gaudium vanitatis vertatur quibusdam in gaudium consolationis: et econtrario gaudium con-

solationis abutantur quidam præ gaudio vanitatis. A Rursum aliis dolor confusionis in dolorem exercitationis vertitur, et item aliis dolor exercitationis in dolorem confusionis commutatur.

His itaque quinque statibus humanæ mutabilitatis apponantur quinque virtutes animæ naturales. Quorum prima duplicem habet virtutem : et ideo sensibilis in utraque parte appellatur. Tribuit enim intelligentiæ nostræ sensum, quo imaginatione varia incorporalia noscimus ; facit etiam corporales vigere sensus, id est visum, auditum, odoratum, gustum et tactum : quo tactu dura et mollia, lenia asperaque sentimus. Secunda imperativa dicitur ; quæ jubet organis corporalibus motus diversos quos implere decreverit, hoc est transferri de loco ad locum, voces edere, membra curvare. Tertia principalis vocatur, cum ab omni actu remoti in otium reponimur, et corporalibus sensibus quietis profundius aliquid firmissimum tractamus. Hinc est

quod ætate maturi, non tamen nimia senectute quæ sensum minuit, debilitate melius sapere judicantur, quia, senescentibus membris et corporalibus sensibus mollitis, pro maxima parte in consilium trans-eunt, ubi dum mens amplius occupatur, robustior virtute adunationis efficitur. Quarta est vitalis, id est calor animæ naturalis, qui nobis propter suum fervorem moderandum ut auras æthereas hauriendo atque reddendo vitam tribuit et salutem. Quinta est delectatio, hoc est appetitus boni et mali, quem sub jucunditate animus concupiscit. Hic vero appetitus in quatuor species dividitur. Prima est attractiva, rapiens de naturali quod sibi necessarium sentit ; secunda, detentoria, assumpta retinens donec ex his utilis decoctio procuretur ; tertia est translativa, quæ accepta in aliud convertit atque transponit ; quarta est expletiva, quæ ut natura fiat libera sibi nocitura depellit.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

Secundum Lucam.

« Ingressus Jesus perambuabat Jericho. Et ecce vir nomine Zachæus. Et hic erat princeps publicanorum, et ipse dives. Et videre quærebat Jesum quis esset, et non poterat præ turba, quia statura pusillus erat. Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum ut videret eum, quia inde erat transiturus (Luc. xix). » Ecce camelus, deposita gibbi sarcina, per foramen acus transit, hoc est dives et publicanus, relicto onere divitiarum, contempto censu fraudium, angustam portam arctamque viam quæ ducit ad vitam ascendit. Et quia devotione fidei ad videndum Salvatorem, quod natura minus habebat, ascensu supplet arboris. Juste quod rogare non audebat Dominicæ susceptionis benedictionem accipit quam desiderabat. Quia etiam turba imperitiæ confusio multitudinis est quæ verticem sapientiæ videre nequit, merito non in turba, sed plebem transgressus insciam, quam benedictionem desiderat accipit. Zachæus autem interpretatur justificatus, et significat credentes ex gentibus per occupationem temporalium depressos ac minimos, sed a Domino sanctificatos. Ingressum Jericho Salvatorem quærunt, dum gratiæ fidei quam Salvator attulit participare cupiunt, sed turba noxiæ vitiorum consuetudinis tardat. Itaque necesse est ut pusillus turbæ obstaculum transcendat, terrena relinquat, arborem crucis ascendat. Sycomorus ficus fatua dicitur, arbor foliis moro similis, sed altitudine præstans. Unde et a Latinis celsa nuncupatur. Et Dominica crux credentes alit ut ficus, ab incredulis irridetur ut fatua. « Nos enim, » inquit Apostolus, « prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam ; ipsi vero vocatis Judæis atque gentibus Christum Dei

virtutem et Dei sapientiam (I Cor. i). » Quam arborem pusillus ascendit, dum quislibet humilis et propriæ infirmitatis conscius clamat : « Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi (Gal. vi). » Quasi transeuntem Dominum cernit qui in crucis mysterio cœlesti sapientiæ quantum potest, intendit. Denique inde, id est in illa parte transiturus erat, ubi sycomorus, id est Judaicus populus, vel ubi gentilis populus crediturus erat, ut et mysterium servaret, et gratiam seminaret. Sic enim venerat, ut per Judæos transiret ad gentes. « Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus vidit illum. » Jam enim sublimitate fidei inter fructus novorum operum velut in secunda altitudine arboris eminebat. Per præcones autem verbi sui, in quibus erat Jesus, et loquebatur, venit ad populum nationum, quia passionis ejus fide jam sublimis etiam divinitatem ejus agnoscere ardet. Suspiciens videt, quia per fidem a terrenis elevatum erigit erigentem se, et amat amantem se.

« Et dixit ad eum : Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, et excepit illum gaudens. » Invitatus invitat, quia si nondum audierat vocem invitantis, audierat affectum. Itaque hodie in domo pusilli Zachæi oportet illum manere, id est nova lucis gratia coruscantem in humili credentium nationum corde quiescere. Quod autem de sycomoro descendere, et sic in domo mansionem Christo parare jubetur, hoc est quod ait Apostolus : « Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed jam non novimus (II Cor. v). » — « Et si enim mortuus est ex infirmitate carnis, sed jam vivit ex virtute Dei (II Cor. xiii). »

Et cum viderent omnes murmurabant dicentes

quod ad hominem peccatorem divertisset. » Manifestum est Judæos semper gentium odisse vel non intellexisse salutem. Unde etiam fideles fratres dixerunt adversus populorum principem : « Quare introisti ad viros præputium habentes, et manducasti cum illis? (Act. xi). »

« Stans autem Zachæus dixit ad Jesum : Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus ; et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. » Zachæus stans, hoc est in fide quam ceperat persistens, ostendit se omnino esse conversum ad Dominum. Ideo si quem aliquid defraudavit reddidit quadruplum, quia in antiquis Ecclesiæ statutis decretum est ut qui aliena invadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. In legibus quoque sæculi tantum habetur, ut qui rem subripit alienam, in quadruplum ei restituat cui subripuit. Ubi autem Zachæus dimidium suorum se pauperibus erogaturum facile spondet, ut etiam totum dare non recuset insinuat.

« Ait Jesus ad eum : Quia hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius sit Abrahæ. » Filius Abrahæ dicitur, non de ejus stirpe generatus, sed ejus fidem imitatus. Salus quæ olim fuit Judæorum hodie illuxit populo nationum credenti in Dominum. Unde Apostolus : Si autem vos Christi, ergo semen Abrahæ estis? (Gal. iii.) « Venit enim Filius hominis querere et salvum facere quod perierat. » Unde alibi : « Non veni vocare justos, sed peccatores in pœnitentia (Math. ix). »

SERMO IN DEDICATIONE ECCLESIE.

De sacramento dedicationis ecclesiæ, in qua cætera omnia sacramenta celebrantur, loquendum nobis videtur hæc ignorantibus. Sacramenta itaque alia constat esse salutis, alia administrationis, alia exercitationis : Prima ad remedium, secunda ad officium, tertia ad exercitium. Et illa quidem quæ administrationis sive præparationis sunt ordinibus coherent, quoniam et ipsi ordines sacramenta sunt, et quæ circa ordines considerantur, qualia sunt indumenta sacra et vasa, et hujusmodi. Hæc omnia, quæ, ut dictum est, circa ipsos ordines considerantur, divisim tractari non debuerunt. Alia vero sacramenta omnia ad quæ conficienda et sanctificanda universa, hæc quasi quædam instrumenta præmissa sunt, subsequenter tractari exposcunt. Et primum, sicut dictum est, de dedicatione ecclesiæ quasi de primo baptisate, quo ipsa quodammodo ecclesia primum baptizatur, ut in ea postmodum homines ad salutem regenerandi baptizentur. Quasi enim primum sacramentum in baptismo cognoscitur, per quod fideles omnes inter membra corporis Christi per generationis novæ gratiam computantur. Ideo hoc primum tractandum occurrit primum in dedicatione figuratum ecclesiæ, deinde in sanctificatione animæ fidelis exhibitum. Quod enim in hac domo orationis visibiliter per figuram exprimitur, totum in anima fidei per invisibilem veritatem exhibetur. Ipsa enim veritas Dei templum

est consideratione virtutum, quasi quædam structura lapidum spiritualium ædificata, ubi fides fundamentum facit. Spes fabricam exigit, charitas consummationem imponit. Sed et ipsa Ecclesia ex multitudine fidelium in unum congregata est domus Dei ex vivis lapidibus constructa, ubi Christus fundamentum angulare positus est, duos parietes Judæorum et gentium in una fide conjungens. Hæc itaque sacramenti quod in dedicatione ecclesiæ exhibetur formam primum proposuimus, ut deinde mysticam intelligentiam fidei quæ in illo formatur exquiramus. Verum de his quæ invisibiliter in ea aguntur, primum videamus.

Pontifex aquam primitus benedicit, typicum sal admiscens, deinde ecclesiam ipsam extrinsecus ter gyrando aspergit, clero et populo subsequente. Interim vero in circuitu dedicandæ ecclesiæ intrinsecus duodecim accensa sunt luminaria. Per singulas autem vices ad portam basilicæ veniens, quam ob sacramenti figuram clausam esse oportet, percussit virga pastorali super liminare ipsius dicens : « Tollite portas, principes, vestras, et elevamini, portæ æternales, et introibit rex gloriæ (Psal. xxiii). » Cui diaconus intus positus respondet : « Quis est iste rex gloriæ? (ibid.) » Pontifex autem : « Dominus virtutum ipse est rex gloriæ (ibid.). » Tertia deinde vice reserat ostium, intrat pontifex cum clero et populo tertio, dicens : « Pax huic domui (Luc. x). » Deinde cum sacerdotibus et levitis et clericis ad orationem sternitur, pro sanctificatione ipsius domus dedicandæ. Postea consurgens ab oratione nondum salutans populum dicens : « Dominus vobiscum, » tantummodo hortatur cunctos ad orandum. His completis incipit de sinistro angulo basilicæ ab oriente per pavimentam scribere alphabetum, usque in dextrum angulum occidentis, ac deinde a dextro angulo orientis in sinistram occidentis. Dehinc ad altiora conscendit et stans ante altare, Deum sibi in adiutorium vocat dicens : « Deus, in adiutorium meum intende (Psal. lxxix). » Complens versum cum « Gloria Patri, » sine Alleluia. Post hæc aquam benedicit, saltem et cinerem admiscens et faciens ter signum crucis super ipsam. Cui mixturæ vinum etiam additur. Post hæc tingit digitum in aqua, et facit crucem per quatuor cornua altaris. Inde venit ante altare, et circumiens aspergit illud septem vicibus, aspersione facta de hyssopo. Circuit dehinc ter totam ecclesiam intrinsecus, aspergens parietes ipsius de eadem aqua, faciens hoc etiam tertio. Interim vero cantatur psalmus : « Exsurgat Deus (Psal. lxxvii), » cum antiphona. Cantatur etiam antiphona : « Qui habitat in adiutorio Altissimi (Psal. xc). » Circuit interim ipse pontifex, transiens per mediam ecclesiam, et cantans : « Domus mea domus orationis vocabitur (Math. xxi). » Et item : « Narrabo vobis nomen tuum fratribus meis : in medio ecclesiæ : « Laudabo te (Psal. xxi). » His autem peractis, pontifex ad orationem se consternit, precans, ut omnes qui

eamdem domum oraturi Intraverint, exauditos se gaudeant. Completa itaque expiatione, convertitur ad altare incipiens antiphonam : « Introibo ad altare Dei (*Psal. XLII*), » cum ipso psalmo, et quod reliquum fuerit de aqua purificationis, ad basim altaris effundit. Deinde seipsum altare linteo extergitur, pontifex incensum defert super illud. Postea facit crucem in medio altaris, et per quatuor angulos ejus de oleo sanctificato. Deinde in circuitu ecclesiae duodecim cruces chrismantur in parietibus ab ipso pontifice, tres per singulos figuratæ. Reversus deinde itur ad altare accensum, thus super illud offert in modum crucis, et sic peracta denique consecratione, ipsum altare albis velaminibus operitur. Hæc de visibili dedicatione; quid autem mysterii ista contineant videndum est nobis.

DIVISIO.

Multi in his omnibus latent profunda mysteria, ex quibus pauca ad memoriam excitandam attingamus. Domus dedicanda sanctificanda anima est; aqua enim est pœnitentia, sordes abluens peccatorum. Sal, sermo divinus increpatione mordens et condiens corda insipida. Trina aspersio trina mersio est purificandi per aquam. Duodecim luminaria sunt apostoli Ecclesiam per quatuor mundi partes illuminantes, et crucis mysterium per totum mundum deferentes. Pontifex Christus est; virga, potestas; trina superliminaris percussio, cœli terræque, et inferni dominatio. Interrogatio inclusi, ignorantia populi; apertio ostii, sublato peccati. Pontifex ingrediens ecclesiam pacem Domini imprecat, quia Christus mundum ingrediens pacem inter Deum et hominem facit. Prostratus pro sanctificatione domus orat, et Christus humiliatus pro discipulis et pro credituris omnibus Patrem orat dicens : « Pater, sanctifica eos in nomine tuo (*Juan. xvii*). » Surgens autem ab oratione populum non salutatur, quoniam qui necdum sanctificati sunt applaudendum non est ipsis, sed orandum pro ipsis. Descriptio alphabeti, simplex doctrina fidei; pavementum, cor humanum. In pavimento alphabetum describitur, quoniam carnalis populus prima ac simplici doctrina initiatur. Ductus a sinistro angulo orientis in dextrum occidentis, et item a dextro angulo orientis in sinistrum occidentis formam crucis exprimit, quia mentibus hominum per fidem evangelicæ prædicationis imprimitur. Et quia primum fides in Judæis fuit, et postea ad gentes transivit, et rursus in ille cum plenitudo gentium intraverit, tunc omnis Israel salvus erit. Utriusque ergo populi collectionem hi duo versus significant in crucis effigie compacti, hoc est quod Jacob filios Joseph benedicens, cancellatis manibus formam crucis exprimens dextram manum super caput Ephraim, et sinistram super caput Manasse posuit (*Gen. XLVIII*), quia, priori populo abjecto, junior ad dexteram collocatus est. Cambuca sive virga pastoralis quæ Scriptura figuratur, mysterium significat doctorum, quorum studio et prædicatione et conversio gentium facta est,

et perficienda est Judæorum. Quod stans ante altare Deum in adjutorium invocatur, significat eos qui præcepta fidei cognitione se ad bona opera et ad luctam contra invisibiles hostes accingunt; et quia de suis viribus minus præsumunt, divinum auxilium sibi adesse deposcunt. In quo quia certantium labor exprimitur, quasi inter suspiria et gemitus, nondum alleluia nominatur.

Post hæc aqua benedicatur cum sale et cinere, addito vino aqua misto. Aqua populus est, sal doctrina, cinis passionis Christi memoria, vinum aqua mistum, corpus Deus et homo. Vinum divinitas, aqua mortalitas. Sic enim populus sanctificatur doctrina fidei, et memoria passionis Christi, unitus capiti suo Deo et homini. Post hæc ecclesia interius aqua sanctificata aspergitur, ut et intus et exterius anima sanctificata ostendatur. Aspersorium hyssopi humilitatem Christi significat, qua aspersa sancta mundatur Ecclesia. Circuit pontifex altare ecclesiam totam aspergendo, quasi omnes lustrando, et curam impendendo omnibus verbo et exemplo communem se præbens universis: propter quod etiam opus oratione consummat, orans ut exaudiantur ibi justa petentes, quoniam opus hominis sine divino auxilio esse potest: fructuosum esse non potest. Novissime completa expiatione pontifex ad altare convertitur, quod reliquum est de aqua purificationis ad basim ejus effundens, quasi committens Deo quod super est vires suas excedens in perfectione mysterii. Dehinc linteo altare extergitur. Altare Christus est, super quem offerimus Patri nostræ devotionis munus. Linteum caro ejus tusionibus passionis ad candorem incorruptionis perducta. Incensum orationes sanctorum significat; oleum autem gratiam Spiritus sancti demonstrat, cujus plenitudo in capite præcessit. Dehinc participatio ad membra defluxit. Propter hoc a sacro altari duodecim cruces in parietibus chrismantur, quia spiritualis gratia a Christo in apostolos descendit, ut crucis mysterium per quatuor mundi partes cum fide Trinitatis prædicarent. Candidum velamen, quo post consecrationem altare operitur, gloriam incorruptionis designat, qua post passionem consumpta mortalitate Jesu humanitas induta est, sicut scriptum est: « Conscidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia (*Psal. XXI*). »

SERMO DE DEDICATIONE.

« Sancti Spiritus, Domine, corda nostra mundet infusio, et sui roris intima aspersione secundetur (*Orat. miss.*) » Novate vobis novale, et nolite serere super spinas (*Jer. iv*). Dominus dicit in Evangelio: « Nemo mittit vinum novum in utres veteres; alioquin dirumpunt utres et vinum effundetur, et utres peribunt. Sed vinum novum in utres novos mittatur, et utraque servantur (*Matth. ix*). » Aliquod vinum hoc agit, ut homo aliquis irrumpat in lacrymas, aliquando et cor hominis lætificat. Novum vinum est Dei verbum, quod homini justo semper iugiter novum gaudium. Veteres vero utres sunt mou-

tes carnales, quæ ex mala conscientia sua merentur animæ detrimenta. Hinc ex intimis præcordiis dicendum erit nobis : « Cor mundum crea in me, Deus (*Psal. LI*). » Si autem conversi fueritis, rectumque cor acquisieritis in præceptis Dominicis, continuo hoc adimpletur in vobis : Verte impios, et non erunt impii, et cum demum corda nostra efficiuntur nova, novumque retinebunt vinum. « Fundamenta ejus in montibus sanctis, diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob (*Psal. LXXXVI*). » Fundamenta Ecclesiæ sancti sunt prophetæ, duodecim sancti apostoli, nec non et sancta doctrina ex ore eorum prolata. Portæ quoque sanctæ Ecclesiæ, quæ Dei omnipotenti chariores sunt omnibus in Veteri Testamento præfiguratis, sunt virtutes sanctæ bonis operibus admixtæ, sancta scilicet fides, spes, et charitas; sanctum quoque baptisma. Qui peccaverunt post baptisma ad has portas salutis festinent, videlicet ad veram poenitentiam, puram confessionem, perseverantem continentiam a peccatis. Super hanc itaque domum hodie supplicamus omnipotenti Deo, quatenus quidquid aliquis hominum postulaverit hic a Domino boni, id mereatur adipisci. Hodie quoque sancti angeli visitant hic suos concives, quibus dudum indignabantur, et corpus sumitur Jesu. Hinc scriptum est : « Angeli eorum semper vident faciem Patris (*Matth. XVIII*). » Hic itaque angeli sancti cum lætitia grandi hodierno ascendunt et descendunt, adventantes animæ, cum fuerit sopita in cunctis quæ per carnem adamaverat. Hæc anima dum quieverit a curis exterioribus in suis cogitationibus et quasi vigilanti corde fuerit in Dei contemplatione, sancti angeli procul dubio gaudentes occurrunt illi. Cum autem mens humana fuerit repercussa gravi corporis fragilitate, obscuratur quasi in nubilo, quod splendorem perpetuæ lucis ex illa perturbavit. Et cum item tempore tentationis reciderit in suos antiquos cogitatus, ac reciprocaverit mirabiles corporis actus, nostri concives nos aufugiunt, et angeli in cœlestibus erubescunt de nostris excessibus in suis agminibus.

Igitur, charissimi, conciliamini vobis spiritum consilii, uti causam vestram ita tractetis quod Deo placeatis, quod amicitiam angelorum habeatis, quod jus hæreditarium filiorum Dei possideatis. Charissimi: ecce in domo regis cœlestis constatis, hic vocat sponsam suam, animam scilicet uniuersusque quam emit proprio cuore, ac dicat : Surge, amica mea, excutere de pulvere veteris peccati quo sopita jacebas. Adorna mihi templum in corde tuo, quia illud inhabitare volo, si peccata deserueris. Post omnes abominationes tuas revertere ad me, et ego revertar ad te. (AUGUSTINUS.) Jam, charissimi, recte festa Ecclesiæ colunt qui se filios Ecclesiæ cognoscunt. Sancta Ecclesia est mater vestra. Quod si et vos Ecclesiæ filii fueritis, festa dedicationis recte celebrabit. Proinde « constituite diem solemnem in condensis usque ad cornu altaris (*Psal. CXVII*). » Hodie itaque vobiscum pertractate

ubicunque vos in nomine Domini congregaveritis, ut beatius veniatis ad supremum diem resurrectionis. Denique et id providete in frequentationibus ab hora in horam, de die in diem usque ad cornua altaris. Hoc altare est ipse Christus, qui in cruce pro nobis obtulit pretium sui sacri cruoris. Cornua in manibus ejus (*Habac. III*), clavos quibus manus erant transfixæ designant in crucis patibulo. Orationibus itaque, jejunii et castitate, aliisque bonis actibus id satagamus quotidie erga Dei bonitatem, ut cum finis venerit vitæ si ex toto non possimus in cruce pendere, saltem inveniamur suspensi in uno clave crucis sacratæ. De hoc altari dixerat ipse Deus : « Altare de terra facietis mihi (*Exod. XX*). » Hoc altare est homo divinus erectus ex Maria virgine et ex regali suscitatus stirpe.

Ergo « cum medium silentium tenerent omnia, et nox in suo cursu iter haberet, omnipotens sermo tuus, Domine, a regalibus sedibus venit (*Sap. XVIII*). » Bina silentia contigerant in mundo : ita scilicet ut de Deo nihil pene audiretur in humano genere. Adhuc quoque adveniet unum silentium in æterna quiete, ubi siletur ab omni tumultu et mundana inquiete, quo et gaudium habebunt ineffabile inter cœruscantes amœnosque paradisi lapides. Hoc est tertium silentium. Primum silentium erat ante legem; tria millia et centum annorum perdurans; secundum silentium post legem ante gratiam, quod medium silentium erat. In primo silentio nec peccata quæ gesserant, nec diuturnam mortem, quæ eis ingruebat, nequaquam agnoverunt : imo siluerunt. Dato vero lege per Moysen, ostensisque peccatis, peccatores salutem quærebant, ruptumque silentium prophetæ prædicaverunt nasci Salvatorem de virgine Maria. Cumque nonagentos annos vociferassent optando Domini adventum, venit Christus : unde omne quod in terra erat siluit, quia Christus advenit. Hoc est enim silentium in quo Christus natus omne quod fuerat feliciter natum exclamavit : Miserere, Domine, miserere. Medio namque silentio hoc modo rupto pax, quies, miseratio, peccatorum indulgentia est humano generi per Christum collata. Hoc Dei Verbum adhuc alloquitur mundum : « Discite a me, quia mitis sum et humilis corde (*Matth. XI*). » Cum autem ad beatitudinem mortales pervenerint, non ultra clamare nec orare habent, sed silent et quiescunt a pluribus gemebundis clamoribus quibus aperiri cœlum vociferabant, juxta illud : « Conscidisti saccum meum et circumdedisti me lætitiâ (*Psal. XXIX*). » In illo medio silentio, ut præfatum est, omnipotens sermo a regalibus sedibus venit. Quis ? Dei Verbum, Filius Dei, Rex Filius Regis. Unde ? A concessu sui Patris. Quo ? In patibulum sanctæ crucis, a sede regali ad texturam mortalis peccati, a splendore cœli ad tenebras inferni. Et ideo a regalibus non ab una sede regali, quia hi qui cœlestium labore petierint, horum quisque recipiet coronam vitæ singulis quibusque singulas coronas habentibus et cum Patre suo regnantibus in regno

quod præparavit diligentibus se a mundi principio, sicut ibi : « Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus (Joan. 1). » Si filii ejus fuerint et consequens erit ut et reges sint. Quod si reges, sequitur ut unusquisque regalem possideat sedem, unusquisque proprium habeat regnum. Rex terrenus, plures habens filios non nisi unum poterit imperio sublimare : rex autem regum quot filios habuerit, tot coronas unicuique in regno suo tribuit. Quod promissum non est nostrum, sed Christi qui dixit suo Patri cœlesti : « Non pro his tantum rogo, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint, et ut mundus credat quia tu me misisti (Joan. xvii). » Unde : « Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt (I Joan. 11). »

Dixit enim Ecclesiastes : « Vanitas vanitatum et omnia vanitas (Eccle. 1). » Omnia quæ in mundo sunt, corruptibilia et vana tamen. Et hoc describitur : « Vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona (Gen. 1). » Quod si bona, unde vana? Cœlum, terra, sol, luna, astra nobilia, splendida facies Moysi; hæc omnia prodire a bono Creatore, ideo bona. Tamen si hæc ad Deum conferantur, nihil sunt, et multo minus in comparatione Dei erunt, quam igniculus candelæ totius solis magnitudine. Omnes torrentes vadunt in mare et mare non impletur. Ad locum illum de quo torrentes exeunt, illuc ipsi revertentur, ut iterum fluant. Id ipsum et Paulus pene tangit hoc modo : « Præterit enim figura hujus mundi (I Cor. vii). » Nobis itaque miseris pari modo contingit, qui de terra facti iterum in terram redimus. Sed hi nunc nascuntur beatius, qui post de terra resurrexerint, multo feliciores. Charissimi, quandoque renascamur ad laborem, uti avis ad volatum. Itaque cum nasceremur, continuo audiebatur a nobis A, a, a; sed non multo post præacerbate mortis id ipsum A, a, a repetitur. Quam elegans caro fuerit : tamen cadaver futurum erit, ac deinde pulvis. Hinc notate quod Job dicat : « Paucitas dierum meorum finitur brevi; dimitte, me, Domine, sine plangam paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam et opertam mortis caligine (Job. x). » Quis itaque horum memoriam his, qui dudum ante nos fuerunt. Pari modo et nos obliviscimur, post annos centenos aut prius. Primus autem et novissimus nostri memoretur. Ad quem toto corde sit nostra conversio in hunc hæc nostra dedicatio transferatur, ut ea quæ in hoc templo componuntur, in nobis ipsis transformentur. Scriptum est enim : « Templum Domini, templum Domini, templum Domini sanctum est (Jer. vii). » Hoc et Paulus his verbis indicat : « Templum Dei sanctum est, quod estis vos (I Cor. iii). »

Nunc igitur quid cœmeterium, quod est ante templum, quid janua, quid limen, quid antes, quid postes, quid janua eum his omnibus, quid muralia,

quid lapides angulares, quid pavementum, quid fenestræ, quid altare, quid campanæ designent videntur vobis erit. Cœmeterium itaque denotat requiem quam in terra post mortem habemus usque in diem universalis resurrectionis, cum in patriam illam intraverimus. Unde scriptum est : « In domum Domini ketantes ibimus (Psal. cxxi). » Limen vero, ubi primum templum intramus, notat veterem legem; antes autem apostolicam doctrinam et evangelicam; postes quos vel super liminare, quod utrumque continet, significat sancti Spiritus gratiam; janua vero totaliter cum istis dinumeratis partibus fidem catholicam, per quam Ecclesiam intramus. Muralia, in quibus lapis super lapidem est positus, notat quod unusquisque nostrum damnum portet alterius, sicut scriptum est : « Alter alterius onera portate, etc. (Gal. vi). » Lapidem quoque angulares sunt sancti Spiritus dona quæ continent in æterno templo duo genera hominum, Judæorum scilicet et gentium. Pavimentum quod pedibus teritur ab omnibus ecclesiam intrantibus, designat humilitatem, sicut ipse Christus ait : « Qui se exaltat humiliabitur (Matth. xviii). » Alta vero fenestra quinque nostros sensus, quos a terra tam sublime portare debemus, ut lumen cœleste possimus capere, nec fur antiquus, scilicet diabolus, minime queat illos irrumpere. Altare vero est ipse Deus, quem in nostro inconcusso corde habeamus. De quo scriptum est : « Erexit Jacob lapidem in titulum, fundens oleum desuper (Gen. xxviii). » Campanæ quoque significant nostram quotidianam vocationem in Ecclesiam, ut ibi : « Currite, dum lucem habetis (Joan. xii). » Et item : « Convertimini ad me in toto corde vestro (Joel. 1). » Ad deinde : « Nolo mortem peccatoris (Ezech. xviii). » Itemque : « Pœnitentiam agite; appropinquabit enim regnum cœlorum (Matth. iii). » Hanc vocationem, charissimi, Spiritus sanctus vobis dignetur donare, quatenus illam sic intelligatis, ut omnes pariter in aulam perveniatis, quæ non recipit ullam maculam. Quod ipse vobis præstare dignetur qui pro vobis mortuus vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Item de dedicatione.

Sicut optime novit sanctitas vestra, fratres et domini mei, hodie celebramus festivitatem dedicationis templi, in qua vel benedictus vel unctus est lapis, in quo nobis et divina sacrificia consecrantur. Quando autem istas festivitates colimus, diligenter attendamus, ut quod in manufactis templis visibiliter colitur, totis viribus elaboremus, ut et in nobis invisibiliter compleatur. Quamvis enim sancta sint templa, quæ videmus de lignis et lapidibus fabricari, tamen sanctiora coram Deo sunt templa cordis et corporis nostri. Templum de lignis et lapidibus humano ingenio componuntur; templa vero corporum et cordium nostrorum manu cœlesti fabricantur. De qua fabrica domo videlicet spiritali, sapiens Salomon ait : « Sapiencia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem (Prov. 1x). » Quæ nimirum domus,

quam sibi sapientia ædificavit, non solum a nobis exigitur ut dedicetur, sed ut interius a nobis ædificetur. Tempus enim nunc est eam in nobis ædificandi, non autem dedicandi. Dedicatio vero domus non potest, nec debet fieri, cum vel constructio ipsius inchoatur vel pars media exstruitur, sed potius cum consummatur. Unde magna quædam distantia inter ædificationem et dedicationem reperitur. Distat enim loco tempore, qualitate rerum, qualitate personarum: loco, quod hæc domus ædificanda est in terris, sed dedicanda in cœlis; tempore, quod ædificanda est in tempore, id est in hac vita, sed dedicanda erit in æternitate, hoc est in alia vita; qualitate rerum, quod ædificatio nunc fieri debet in ipsa re, corde scilicet et corpore nostro, sed infra hanc ædificationem dedicatio non potest esse, nisi in sola spe. Verbi gratia, ut, cum hanc spiritalem domum in nobis sacris virtutibus ædificamus, interim quoque speremus quod et in æterna beatitudine dedicetur. Hæc autem ædificatio debet fieri per sapientiam, quæ ædificavit sibi domum, excidit columnas septem, posuit mensam, immolavit victimas, miscuit vinum, misit ancillas invitare ad convivium.

Sapientia, charissimi, quæ sibi domum ædificavit, est Christus Dei virtus et Dei sapientia, qui Ecclesiam de vivis et electis ad habitandum sibi fundavit. Ad hanc domum fulciendam septem columnas excidit, quia septem libros qui agiographa, id est sacra Scriptura appellantur, omni sapientia et scientia perpolivit, quorum doctrina totius Ecclesiæ structura ita ad cœlestia sustentatur, ut aliqua machina in aera columnis libratur. Prima igitur columna est liber Joannis Apocalypsi; secunda, liber Psalmorum; tertia, liber Proverbiorum; quarta, liber Ecclesiastes; quinta, Cantica canticorum; sexta, liber Sapientiæ; septima, liber Ecclesiasticus. Has septem columnas domui Dei suppositas nobiles pictores, Gregorius, Augustinus, alii quoque et alii, qui decorem domus Dei dilexerunt, postmodum exponendo depinxerunt et quasi præstanti pictura insignes reddiderunt. In tali domo sapientia mensam posuit, cum sacram fideles ubique Scripturam docuerit. Hæc mensa quæ tuorum pedibus fulcitur, quia sacra Scriptura quatuor modis intelligitur. Primus pes est historia, cum ita ut littera narrat accipitur; secundus allegoria, cum aliud dicitur, aliud intelligitur; tertius moralitas, cum per ea quæ leguntur, mores instruuntur; quartus, anagoge, id est superior sensus, cum cœlestia et æterna docentur. Super hanc mensam diversi diversa fercula ministraverunt, et variis sententiis quasi variis epulis convivas satiaverunt. Moyses etenim dum mundi creationem, paradisi dispositionem, diluvii inundationem, Abrahamæ obedientiam, Joseph castimoniam, filiorum Israel liberationem, et per maris Rubri ac eremi deambulationem eisdem manna de cœlo pluisse, et aquam de petra fluxisse retulit quasi suavia et diversi generis fercula convivantibus intulit. David autem et cæteri prophetæ, dum de dulcedine supernæ

A patriæ dulciter narrantur, quasi dulcia pocula epulantibus propinaverunt. In hac domo victimas immolavit, dum corpus suum pro humano genere Deo Patri sacrificavit. « Vinum miscuit (Prov. ix), » dum sanguinem suum pro nostra redemptione fudit. In quibusdam locis vinum propter fortitudinem cum aqua miscuit: ideo dicit, « vinum miscuit, » quia de latere Christi aqua sanguinæ mista fluxit. Ad has epulas invitandum, non servos, sed ancillas misit, quia non nobiles, sed apostolos, rusticanos scilicet homines, ut puta piscatores invitare populos ad cœlesti convivium misit.

Hujus domus quoque ædificatio debet fieri et per justitiam, id est per sanctas virtutes: quæ nobis ex gratia divina conferuntur; dedicatio vero erit in cœlesti gloria, cum virtutum opera fuerint consummata. In qualitate personarum ædificantium et dedicantium hanc domum distat multum, quia homo Deo cooperatur in ædificatione, sed solus Deus operabitur in dedicatione. Nunc igitur videndum quomodo cooperetur homo Deo in ædificatione, sicque videatur quomodo et Deus operetur in dedicatione. Dominus Christus Dei virtus est, et Dei sapientia. Ipsa Dei virtus et Dei sapientia Christus dicitur, id est unctus, eo quod Spiritus sanctus superveniens inunxerit eum, dans ei dona omnium gratiarum ultra mensuram præ cunctis cæteris hominibus: quos et idem repleverat Spiritus sanctus. Ex hac unctione vel ex hac affluentia omnium gratiarum, placet ei nos inungere, et per ipsam nostram unctionem domum suam in nobis ædificare. Quæ domus, licet ipsius sit, licet eam ædificet, ut eam inhabitet, ibi tamen et nos ei cohabitamus, nec ipse quidem ea indignum sed soli nos indigemus. Igitur ex sola gratia qua ipse superaffluit, et ex unctione Spiritus sancti, quæ ipse præ cunctis mortalibus a Deo est unctus, domum suam in nobis vult inungere, id est dedicare. Quia vero ipse virtus est, prout vult, potest etiam eam ædificare.

Quamvis autem hæc tria, scilicet velle, scire, posse, sibi cooperentur in ædificatione domus Dei, tamen quædam domus est quam virtus ædificat sibi, et est quædam quam Christus, id est unctus, ædificat sibi, et est domus quam sapientia ædificat sibi. Domus, quam virtus ædificat sibi nobis et in nobis, tempore prima est, et dicitur domus vi-tutis vel dilectionis, quia virtus in dilectione est. Domus vero, quam Christus, id est unctio, ædificat sibi, secunda est, et dicitur domus unctionis vel delectationis, quia unctio qua quisque delectatur, est in delectatione. Domus vero, quam sapientia ædificat sibi, tertia est, et dicitur domus sapientiæ vel contem-
D templationis, quia sapientia est in contemplatione. Cum autem hæc tres domus in uno ædificantur corde, ibi velut in unam junguntur domus, quodammodo domus una et trina: domus videlicet unius Dei, et sanctæ Trinitatis Patris et Filii et Spiritus sancti. Domus ista, cum ædificatur in nobis, non ædificatur sine nobis. Cooperatores namque

Dei esse debemus ad domum suam in nobis ædificandam. Ædificanda est autem a talibus qualis fuit Salomon, qui domum Dei ædificavit (*III Reg. vi*). Salomon quippe interpretatur *pacificus*. Talis pacificus profecto ille fuit qui venit ad nos, ut domum ædificaret in nobis, ut esset tabernaculum Dei cum hominibus, et habitaret cum illis, id est inter illos : et habitaret in illis, id est intra illos. Cum illis, quia habitu inventus est ut homo (*Philipp. ii*) ; intra illos, quia non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo (*ibid.*). Quisnam vero iste est cœlestis domus Dei fabricator et inhabitator? Nempe ædificatrix sapientia, id est Deus et Dei Filius. Qui cum in forma Dei domum ædificasset in cœlis, id est in angelis, formam servi accepit, ut domum, id est Ecclesiam sibi ædificaret et in terris, hoc est in hominibus. Iste ædificator utriusque domus verus Salomon est, qui pacificat omnia seu quæ in cœlis, sive quæ in terris sunt (*Coloss. i*). Tales pacifici debent esse pro modo suo artifices, id est Ecclesiæ ministri, qui cooperari volunt huic Salomoni in construenda domo Dei.

DIVISIO.

Domus quam rex Salomon ædificavit primo erat de lapidibus quadratis ; secundo domum textit ab interiori lignis cedrinis, aureis clavis affigens laminas aureas, et fecit velut domum auream intra cedrinam (*III Reg. vi*). Exteriorem lapideam, interiorem cedrinam, intimam autem locavit auream : quæ cum ædificaretur, malleus et securis non sunt ibi auditi (*ibid.*). Domus prima, id est pars prima domus, primo nobis occurrit construenda ex quadratis lapidibus. Forma ista quadraturæ et Dei est et nostra est : Dei est, quia a Deo est ; nostra est, quia in nobis est. A Deo est expressa, et ab ipso in nobis impressa. Ipsa quadratura, id est firma et stabilis forma est in Christi divinitate et in Christi humanitate : est et in angelis et in hominibus : in divinitate est hæc forma quadraturæ qua ipsa divinitas sponte venit ad hominem, sponte vitii deformatum ; sapientia ad stultum, charitas ad inimicum, justitia ad injustum, ut formatum secundum se tandem glorificaret in se. In humanitate est forma quadraturæ qua Dei Filius venit in carnem et quos sibi prius in spiritu vel anima conformarat, post etiam et in carne, id est humanitate, illos sibi conformaret, ut qui portabant imaginem terreni, scilicet Adam, portarent et imaginem cœlestis, scilicet Christi. In angelis forma quadraturæ est, id est firma et stabilis forma qua perpetualiter Deo assistunt, eique die ac nocte deserviunt. In hominibus forma quadraturæ est, qua Christus factus est hominibus redemptio, sanctificatio, justitia et sapientia (*I Cor. i*). Redemptio, cum seipsum pretium dedit pro nobis per sacramentum suæ passionis et mortis ; sanctificatio, cum per eum in remissionem peccatorum sumus sanctificati per baptismi sacramentum. Justitia factus est nobis Christus, cum per eum dona sancti Spiritus conferuntur nobis per

A sacramentum confirmationis. Sapientia quoque factus est per contemplationem in quadam præsentî remuneratione meritorum per sacramentum altaris. Ecce qualiter quadrantur et formantur, id est firman- tur et stabiliuntur lapides vivi : a Christo et in Christo. At vero hi lapides vivi hic malleo et securi, id est terrore ignis æterni et terrore ignis purgatorii, vel comminatione miseriarum vitæ præsentis cædendi et poliendi a suis perversis sunt actionibus, ut in structuram cœlestis domus mittantur.

Hæc autem prima domus virtutis et dilectionis nuncupatur, quia dilectione Dei et proximi cæterisque virtutibus exstruitur. Post domum lapideam exteriorem sequitur cedrina, quæ unctionis vel delectationis seu gaudii domus dicitur. Ad hanc secundam si quis ingreditur, huic primum in prior domo jugum Christi effectum est suave et onus ejus leve (*Matth. xi*), ex perfecta Dei et proximi dilectione. Is quo minus diligit mundum, eo magis delectatur in Christo, aversusque a carnali gaudio gaudet in Spiritu sancto. Istius modi gaudia in domo secunda ligna sunt cedrina, quia sicut multa duritiae et asperitas fuit in virtutibus comparandis, exercendis et consummandis in ædificatione primæ domus, ita hic sola mollities et lenitas, id est solz dulcedo et jucunditas existit. Et sicut cedri proceræ altitudinis sunt et naturæ incorruptibilis, sic qui in bono delectatur, et in Spiritu sancto gaudet, et cor sursum extendit, et a vitiorum putredine illæsum custodit. Post domum primam et secundam, id est lapideam et cedrinam sequitur tertia ; hoc est aurea domus. Hæc ex aureis flammis affixa, erat lignis cedrinis per clavos aureos. Nuncupatur autem hæc domus aurea contemplationis et veritatis. Contemplatio vero veritatis aurum est. Cui veritati si aliquid falsitatis admistum fuerit, aurum est immundum. Contemplatio autem veritatis absque omni admistura falsitatis aurum est mundum. Quid est contemplatio veritatis? Hoc est contemplatio Creatoris. Et quid est contemplatio Creatoris? Contemplatio Creatoris est contemplatio summi boni absque cujus communiōne non est bonum quidquid nomine boni nuncupatur. Hoc summum bonum mundus corde contempletur, qui per lapideam domum, id est per dilectionem Dei, et proximi, et per exercitationem virtutum transiens in cedrinam domum, hoc est in gaudium spiritale, pervenit in auream domum, id est ad cordis munditiam. Ubi contempletur sapientiam, et veritatem quæ est in corporali creatura, secundum quam dictum est, quia cuncta quæ fecerat Deus erant valde bona (*Gen. i*). Contempletur quoque sapientiam et veritatem mundus corde in illa spiritali creatura, de qua dictum est, quia facta est ad imaginem et similitudinem Dei (*ibid.*). Contempletur etiam veritatem et sapientiam in ipso summo bono, id est creatore Deo, a quo spiritalis creatura, hoc est homo interior creatus, justificatus et beatificatus est. Laminæ autem aureæ domus eo contemplatio Dei est in vita spiritali ; clavi vero aurei quibus la-

minæ aureæ affixæ fuerant, quædam delectationes sunt, quibus quisque delectatur, cum fuerit in contemplatione. Affixio autem clavorum major delectatio est virtutum, quam quisque spiritualis habebit, qui vitam contemplativam duxerit.

Cum igitur hæc domus tres in nobis ædificatur, et nos toti efficitur domus Dei. Corpus enim nostrum domus Dei efficitur propter primam, spiritus noster propter secundam, mens nostra propter tertiam. Hæc domus spiritualis, id est templum Ecclesiæ Dei, VII annis a Salomone ædificabitur, quia per totum tempus hujus sæculi quod VIII diebus evolvitur, structuram illius semper augmentatur. Octavo autem anno idem Salomon hanc ipsam domum Domino dedicavit, et cunctis filiis Israel celeberrimam ac maximam solemnitatem dedicationis exhibuit. Quæ profecto dedicatio designat venturam festivitatem universalis resurrectionis. Nam cum in fine mundi completus fuerit numerus electorum, mox secutura est solemnitas diu desideratæ immortalitatis. Peractaque communi resurrectione omnes qui ad pacifici regis, veri scilicet Salomonis, regnum pertinent, æterna gaudia patriæ cœlestis cum eo intrabunt. Ad quam patriam suæ perpetuæ visionis nos omnes pariter Jesus Christus Dominus noster introducat, qui vivit et regnat in unitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO DE DEDICATIONE.

Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam, sed ut sit sancta et immaculata (Ephes. v.). Audite, fratres charissimi, apostolum Paulum nuntium nostræ exaltationis, præconem nostræ dignitatis. Audite quanto vel quali amore Christus conjunctus est Ecclesiæ; quantam gratiam ostendit in vobis suæ misericordiæ. Ait enim: « Christus dilexit Ecclesiam » ex gratuita bonitate, non ex meritum processione, quia prior dilexit nos. Sed quantum dilexerit, audite. « Seipsum tradidit pro ea, » et pro ejus redemptione. Non misit prophetam; non angelum, non archangelum, sed ut bonus pastor posuit animam suam pro ovibus suis (Joan. x), ut se humiliando nos ad humilitatem suam invitaret; humiliavit enim se usque ad mortem, etc. (Philipp. II), hoc est ad mortem latronis, ideo prius se tradidit, ut postea illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ baptismatis. Nihil enim potestatis acciperet unda baptismatis, nisi ex effusione sanguinis aqua sanctificaretur in officium purgationis. Dicitur igitur nata Ecclesia de latere Christi. Quod mysterium ab initio mundi fuit in Adam præfiguratum. Immisit enim Dominus soporem in Adam, et tulit unam de costis ejus, et fecit mulierem (Gen. II). Dormitio Adæ mortem Christi significat. Quo in cruce pendente, sanguis et aqua de latere ejus fluxerunt. Quæ duo sacramenta sunt ortus Ecclesiæ. Noë etiam arcam faciens in diluvio, in latere

ostium fabricavit (Gen. vi): quia arca, id est Ecclesia ostium fidei et salutis de latere Christi habuit. Unde Dominus in canticis: « Surge, amica mea, et veni, columba mea, in foraminibus petræ (Cantic. II). » Surge a corruptione vitiorum, et veni per operationem bonam, considens in foraminibus petræ. Foramina petræ vulnera Christi sunt, qui est petra, id est firmitas Ecclesiæ. Unde Apostolus: « Petra autem erat Christus (I Cor. x). » Ideo igitur præmisit Apostolus quod Deus tradidit se et postea subjunxit, « ut sanctificaret lavacro » baptismatis. Sequitur: « In verbo vitæ, quia nobis redemptis baptizatis verbum, id est præcepta Domini necessaria, quæ sunt vitæ, quia non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Domini (Matth. IV). » Ideo ad ostium tabernaculi erat posita mensa propositionis, super quam erant XII panes (Levit. XXIV), quia ingredientibus Ecclesiam necessaria est esca doctrinæ et mensa divinarum Scripturarum, in quibus sententiæ XII apostolorum continentur, qui per XII panes significantur. Et ideo sanctificavit, « ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, » per immortalitatem, « non habentem maculam » magni peccati, « neque rugam » alicujus livoris « sed sancta » virtutibus « et immaculata » a vitis. Vult enim Dominus in munda aula habitare: decore virtutum ornata. Unde Psalmista: « Domine, dilexi decorem domus tuæ (Psal. XXV). » Et alibi ait David ad Ecclesiam: « Et concupiscet rex decorem tuum (Psal. XLII). » Huic autem Ecclesiæ ita dilectæ et Domino desponsatæ thalamum et domum constituit Deus, in qua cum Sponso suo delectetur per prædicationis doctrinam, et lapsa reconcilietur per confessionem et poenitentiam.

Hic locus, fratres charissimi, ubi modo conveneritis, vocatur ecclesia sive basilica. Ecclesia convocatio interpretatur, quia hic omnes insimul convocantur, ut designent quia omnes in eadem fide et dilectione uniti unum corpus fiunt: Basilica, quia regalis domus est, basileus enim rex dicitur Græce, quia hic est inhabitatio veri Regis. Ipsa compositio domus vos ad vitæ vestræ institutionem commovet recordandam. Sunt enim in ædificio hujus materialis ecclesiæ diversa membra, quæ aliquid in nobis notare videntur. Est enim in hac ecclesia caput, turris cum campanis, columnæ sustentantes, fenestræ, ostium, duo parietes, lapides singuli colligati cum cæmento, quæ omnia mystice aliquid in nobis designant. Caput enim Christum significat, qui est caput Ecclesiæ, ut ait Apostolus: in quo est thesaurus divinarum secretorum reconditus (Col. II). Caput enim ideo humiliter est corpore humiliavit se Christus carnem servi accipiens (Philipp. II) a Deo, quod minor fieret angelis secundum humanitatem. Quandiu minor angelis passibilis effectus est, sed post resurrectionem elevatus est super angelos. Quæ utraque designat David dicens: « Minuisti eum paulo minus ab angelis (Psal. VIII), » quia natura humana passibilis, cor-

raptibilis, mortalis angelica minor erat; sed post resurrectionem, quia immortalitatis honore coronasti eum et constituisti eum super opera manuum tuarum (*ibid.*), id est super angelos et homines, qui proprie opera Dei videntur propter dignitatem suam, quia rationales sunt, quasi Deus propriis manibus eos creasset. Turris est confessio et pœnitentia, ad quam captivi refugium habent. Cymbala sunt sacerdotes, qui sunt præcones Ecclesiæ et ad confessionem homines invitant. Unde admonet per Isaiam: « Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam (*Isa. lviij*). » Et iterum: « Audies de ore meo verba mea, et annuntiabis eis ex me (*Ezech. xxxvii*). » Columnæ Ecclesiæ sunt prædicatores, qui prædicatione sua domum Dei sustentant: Argentæ, quia prædicationis verbo renitent. Argentum est metallum nitidum et sonorum. Unde per argentum eloquium nitidum et sonorum intelligitur, dicente David: « Eloquia Domini, eloquia casta, etc., (*Psal. xi*). » Fenestræ divinæ Scripturæ accipiuntur, per quas sol justitiæ, id est Christus nobis lucet: nec tamen in præsentia aperte eum videmus. Unde Apostolus: « Nunc videmus per speculum in ænigmate (*I Cor. xiii*), » in obscuritate. Unde Ecclesia in canticis « Dilectus meus respiciens me per fenestras (*Cant. ii*): » id est per apertas sententias. Ostium est fides, quia per eam ingrediuntur homines ad Ecclesiam. Duo parietes, duo populi, id est Judaicus et gentilis: de quibus conversis constituta est Ecclesia. Singuli lapides sunt singuli fideles: qui colliguntur cæmento pacis. Unde Apostolus: « Servate unitatem spiritus in vinculo pacis (*Ephes. iv*). » Itaque non solum valet locus iste ad sacra peragenda, sed perutilis est in ædificatione.

Præterea tamen est valde venerabilis locus iste, quia corpus et sanguis Domini ibi ad nostram salutem sanctificantur. Ibi pueri baptizantur, ibi peccatores reconciliantur, ibi animæ pascuntur. Unde scriptum est: « Domus mea domus orationis vocabitur (*Matth. xxi*). » Quid in ea esset faciendum David promisit: « Introibo in domum tuam, etc. (*Psal. lxxv*). » Adeo autem tam venerabilis est, quod Dominus ingrediens Hierusalem semper divertebat ad templum, dans nobis exemplum, quia quando ingredimur civitates prius ecclesia petenda est. Unde dicitur in Evangelio: « Cum intrasset Jesus Hierusalem, intravit in templum (*Matth. xxi*), et dedicavit domum suam in officium orationis; vendentes et ementes de templo ejiciendo dicens: « Domus mea, etc. (*ibid.*). » Qua accusatione a Judæis tentus et crucifixus est. Cum enim Judæi viderent eum tantam potestatem habuisse, quod funiculo ejecisset eos de templo, aspiraverunt in eum, unde per David dixit: « Zelus domus tuæ comedit me (*Psal. lxxviii*), » scilicet amor Ecclesiæ meæ, quam defendi comedit me, et fuit causa meæ mortis. Sed diabolus per filios suos, per membra sua, Ecclesiam omnibus modis infestat, filios etiam Ecclesiæ quos generavit, quos nutrit in mortem suam

excitat. Unde et querit mater, dicens in Canticis: « Filii matris meæ pugnaverunt contra me. (*Cant. i*); » et alibi: « Filios enutrivit et exaltavi, etc., (*Isa. i*). » Quæ major despectio, quæ major violentio, quæ major temeritas quam in loco sancto, in aula Dei, in templo sancto sanctis ministris Ecclesiæ insidiari? De his clamat Apostolus: « Qui violaverit templum Dei, disperdet illum Deus (*I Cor. iii*). »

SERMO IN DEDICATIONE.

Hodiernæ diei festivitas, videlicet sancti templi dedicatio, longe antequam fieret, ab Ezechiele propheta per Spiritum sanctum prævisa et prænuntiata esse, verbis ipsius declaratur. Ait enim in ultima sui libri visione quia assumptus a spiritu ductus est in montem excelsum valde, et ostendebatur ei quasi ædificium civitatis vergentis ad austrum. Et erat ibi vir stans in porta habens speciem quasi æris, et in manu ejus quasi calamus mensuræ, et locus est ei dicens: « Vide et intellige (*Ezech. xl*). » Alibi quoque idem Ezechiel de consecratione tabernaculi sub specie mulieris Judææ loquitur dicens: « Lavi te aqua, unxi te oleo, vestivi te discoloribus, et ecce facta es mihi (*Ezech. xvi*). » Scitis, dilectissimi, quod montes de terra sunt: tamen altitudine sua terram excedunt, et per hos significantur illi qui, tanquam lapides vivi, in ædificio Dei sunt collocandi. Hi vero tales, quamvis sint participes aliorum per infirmitatem carnis, tamen excedunt alios altitudine sanctitatis. De quibus David propheta dicit: « Levavi oculos meos in montes (*Psal. cxx*). » Lapidibus etiam vivis bene comparantur, quia sicut lapides multis prius tusionibus conquantur et poliantur, ut sic tandem sine strepitu et sono in ædificio possunt aptari, sic sancti in hac vita multis tribulationibus opprimuntur, et diversis persecutionibus, quasi malleis, explanantur ut in ædificio æternæ domus sine mora et hæsitatione digni sint collocari. Quod totum præfiguratum est in ædificatione templi Salomonis, in quo non fuit auditus sonitus mallei vel securis (*III Reg. vi*). Quia vero propheta dicit se assumptum in montem excelsum valde, non sanctos per hunc montem, sed mediatorem Dei et hominum Jesum Christum debere intelligi demonstravit. De quo per alium prophetam dicitur: « Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles (*Isa. ii*), » hoc est ita ut sit caput et vertex aliorum montium. Qui quamvis sit factus particeps nostræ humanitatis, tamen omnes sanctos excedit eminentia deitatis. Super hunc montem propheta adductus est, hoc est in fide Christi positus et confirmatus. Quæ fides sacramentum Ecclesiæ est, de quo Apostolus ait: « Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus (*I Cor. iii*). » Isaias de eodem: « Liberabit nos post duos dies (*Isai. xxxiv*). » Et item ipse: « Languores nostros tulit, et dolores portavit (*Isai. lliij*). » Et de hoc fundamento dicit Petro:

« Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (*Matth. xvi*), » id est super hanc fidem quam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam. Confessus enim fuerat Deum et hominem. Sine hoc fundamento nemo ad prædictum ædificium pervenire poterit.

Huic fundamento propheta innixus, et Spiritu sancto repletus, vidit ædificium civitatis vergentis ad austrum. Sciendum est quod auster et aquilo sunt contrarii venti et loci positione, et oppositarum qualitatuum differentia. Aquilo frigidus est, et significat diabolum, qui mentes pravorum hominum frigore congelatas tantum inhabitat. Qui per aquilonem bene significatur, quia ipse dixit: « Ponam sedem meam ad aquilonem (*Isa. xiv*). » Auster autem calidus est, et significat Spiritum sanctum. Unde dicitur: « Surge, Aquilo, et veni, auster, perfla hortum meum et fluent aromata illius (*Cant. iv*). » — « Surge, aquilo, » id est recede, diabole; « et veni, auster, id est sancte Spiritus. Hortus sponsi Ecclesia est, quæ virtute Spiritus sancti procedit in augmentum virtutum. Recte ergo civitas ad austrum dicitur vergere, id est Spiritui sancto apparere, quia ejus protectione et virtute tota machina cœlestis ædificii continetur et regitur. De ordine ædificii sciendum est quod quemadmodum in corporali machina sunt tres diversitates lapidum, ita et in spiritali ædificio. Quidam enim ibi lapides sunt qui tantum portant, quidam qui tantum portantur, quidam qui portant et portantur. Qui tantum portant sunt primitivi in Ecclesia, ut apostoli et prophetæ: qui ab aliis non sunt portati. Qui tantum portantur, sicut ultimi, felices erunt. Qui vero portant et portantur sunt præsentis temporis doctores et prædicatores. Notandum quoque quod horum trium ordinum, scilicet electorum merita distinguuntur per XII gemmas, in XII fundamentis cœlestis civitatis descriptas (*Apoç. xxi*). Primus itaque lapis ponitur jaspis colore viridi, qui præfert virorem fidei. Qui scuto fidei sunt vitia et dæmoniæ expugnantes: erunt in hoc ædificio ut jaspis vernantes. Secundus sapphirus ærii coloris locatur, per quem spes cœlestium denotatur. Qui igitur sunt spe gaudentes, erunt in hoc ædificio ut sapphirus lucentes. Tertius est calcedonius habens ignis effigiem in publico subrutilans in nubilo, dans fulgorem; designat bona opera propter favorem populi occultantes; in secreto autem fraterno amore ardentes, hi erunt in hoc ædificio ut calcedonius splendentes. Quartus smaragdus superponitur: cujus viriditas herbas et frondes transgreditur, demonstrans eos qui per summam fidem signa et mirabilia sunt operantes; hi erunt in hoc ædificio ut smaragdus coruscantes. Quintus sequitur sardonius, qui insignitur tribus coloribus nigro, albo, et rubeo, designans eos, qui humilitate nigrescunt, castitate albescunt, adversitatem a proximis patienter ferendo charitate rubescunt, eo quod hi in cœlesti ædificio ut sardonius fulgescunt.

A Sextus est sardius colore sanguineus: hic iudicat martyres, qui in hoc ædificio erunt ut sardius radiantes. Septimus est chrysolithus, qui est auricolor, et scintillat velut clibanus, insinuans eos qui sunt sapientia flammantes, variis sententiis scintillantes, qui erunt in hoc ædificio ut chrysolithus rutilantes. Octavus superadditur, beryllus qui est ut sol in aqua limpida, præferens eos qui sunt pura mente spiritalibus intendentes: qui erunt in hoc ædificio ut beryllus nitentes. Nonus scribitur topazius, variis coloribus, sed maxime aureo et aereo præclarus, significans eos qui in contemplativa vita sunt sapientia micantes, cœlestia toto corde desiderantes, et bonis operibus vernantes: qui erunt in æthereo ædificio, ut topazius fulgurantes. Decimus est chrysoprasus viridis et aurei coloris, flammam emittens aureas notulasque purpureas, intinans fide virentes charitate ferventes flammam sententiarum sapientiæ ac notulas bonorum exemplorum emittentes: qui erunt in hoc ædificio, ut chrysoprasus fulgentes. Undecimus est hyacinthus colore cæruleo, qui in serenitate est decorus, in tempestate est obscurus, designat discretionem præditos secundum temporis qualitatem, mores suos sine culpa mutantes: qui erunt in hoc ædificio ut hyacinthus micantes. Duodecimus ponitur amethystus purpureus colore violaceus, punctis aureis interlitus, præferens mundi contemptores Christo commorientes, bonis actibus florentes: qui erunt in cœlesti ædificio ut amethystus resplendentes. Hæc sunt duodecim gemmæ, in quibus, ut præfatum est, distinguuntur merita electorum.

DIVISIO.

Vir quem Ezechiel viderat, cum sibi ostendetur ædificium civitatis, et stabat in porta, ac habebat speciem quasi æris (*Ezech. xl*), Christum significat, qui fuit contra prospera et adversa firmus. Hic in porta stare dicitur. Unde in Canticis: « En ipse stat post parietem nostium respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos (*Cant. ii*). » In Christo enim duæ naturæ demonstrantur, quia sicut ille qui stat in porta ex parte videtur, et ex parte occultatur: sic Christus secundum alteram naturam visibilis mundo apparuit, et secundum alteram invisibilis in sua majestate permansit. Et habebat speciem quasi æris. Æs valde sonorum est, et natura durable: sic Christi prædicatio atque doctrina sonora fuit, dum Judæos et gentes in unum congregavit. Durabilis est perpetua, sicut ipse testatur: « Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (*Matth. xxiv*). »

« Et in manu ejus calamus mensuræ (*Ezech. xl*). » Per calamum Scriptura significatur, quia antiquitus calamo scribebatur. Hæc Scriptura bene mensura dicitur, quia quantum quisque proficiat vel deficiat, ejus præceptis cognoscitur. Et mensura hæc in manu Christi, id est in ejus operatione esse dicitur, quia sermo doctoris frustra laborat exterius nisi gratia Spiritus sancti mentem illustret

interius. De hoc calamo loquitur Isaias loquens de Ecclesia : « Orietur in ea viror calami et junci (*Isa. xxxv*). » Per virorem calami lumen Scripturarum ; per virorem junci, qui in aquis nascitur, gratia Spiritus sancti significatur, qui in aquis datur baptizatis. Et locutus est ei dicens : « Vide et intellige (*Ezech. xl*). » Per hoc significatum est quod ad cognitionem hujus ædis perveniri non potest, nisi visu interiori et intellectus spirituali. Sicut superius diximus, idem Ezechiel de consecratione tabernaculi vel ecclesiæ taliter loquitur dicens : « Lavi te aqua, unxi te oleo, vestivi te discoloribus, et ecce facta es mihi (*Ezech. ix*). » Quæ omnia ab episcopis fieri in his templis manufactis palam est. Quod tamen totum fit propter nos, qui templum Dei sumus. Unde dicitur : « Templum Dei sanctum est, quod estis vos (*I Cor. iii*). » Quidquid enim fit in templis manufactis ab episcopis consecrantibus, hoc totum in templis animarum nostrarum fieri debet a nobis, nosmet templum Deo preparantibus.

Igitur nunc, dilectissimi, consideranda est nobis constructio templi Dei, hoc est hujus domus orationis, cujus hodie solemniam colimus festivæ dedicationis. Domus hæc secundum Ecclesiæ statum formatur : unde et ecclesia quod *convocatio* dicitur appellatur, quia in ea populus ad colendum et ad orandum unum et verum Deum convocatur. Quatuor parietibus compaginatur, et Ecclesia ex quatuor Evangeliiis consolidatur. Sanctuarium habet in quo clerus, et anteriorem domum in quo populus consistit. Item et Ecclesia habet contemplativam vitam in qua spirituales habet, et activam in qua constituti sunt sæculares. Contemplativa vita est cuncta terrena pro Dei amore relinquere, sola cœlestia quærere, assidue orare, sæpe lectitare, hymnis et canticis jugiter Deum laudare. Activa vero vita est, castam vitam cum conjuge ducere, filios in Dei timore nutrire, pauperes cibo et potu recreare, infirmos et viduas visitare, et omnibus necessitatem patientibus propter dilectionem proximi pro viribus opem ferre. In sanctuario est altare, in quo sunt sanctorum reliquiæ : hoc est in Ecclesia Christus, in cujus contemplatione requiescunt mentes beatorum, et in cujus conspectu justi exsultent et epulentur, et in lætitiis delectentur (*Psal. lxxvii*). Fenestræ quibus hæc domus illustratur, sunt doctores, per quos cœleste lumen in Ecclesiam ingreditur. Laquear picturæ quo hæc Ecclesia Dominicalis decoratur, sunt vitæ et exempla sanctorum, quæ quique pii in Ecclesia imitantur. Continuum lumen quo illuminatur, est Spiritus sancti gratia, qua Ecclesia jugiter irradiatur. Crux Christi hic fixa adoratur, et Christi passio a cunctis Christianis veneratur. Quo crux portatur sequimur, quia Christi vestigia sequi, debemus, si ad cœleste templum venire volumus. Turres sunt Ecclesiæ prælati, campanæ eorum prædicationes. De hac domo eiecit vendentes et ementes columbas (*Matth. xxi*). Columbæ sunt spiritalia dona. Omnes ergo

A qui ecclesias vel ordines, aut aliquid spiritale donum emunt vel vendunt, de hoc templo cum Simone Mago ejiciuntur et in ignem æternum mittuntur.

Hæc omnia, charissimi, nos respiciunt. Hæc universa ad exemplum nobis facta sunt. Nos eum Dei templum ad habitaculum Dei dedicatum, sicut scriptum est : « Vos estis templum Dei (*II Cor. vi*). » Et iterum : « Inhabitabo in eis, dicit Dominus, et ipsi erunt mihi in populum, et ego ero illis in Deum. Ero eis quoque in patrem, et ipsi mihi in filios et filias (*Exod. xxv*). » O quam beatus, in quo habitat Deus. Sicut namque hæc domus ex quatuor parietibus constructur, ita templum corporis nostri quatuor elementis conficitur. Et sicut ista domus in dedicatione prius aqua benedicta aspergitur, deinde chrismate consecratur : ita corpus nostrum aqua baptismatis prius abluitur, deinde sancto chrismate perungitur. Quædam basilicæ in modum crucis fabricantur, et corpus nostrum in modum crucis fabricatur. Sanctuarium hujus templi est mens nostra, quæ spiritalia tractat. Anterior domus est anima, quæ per sensus corporis vitæ necessaria dispensat. Altare super quod sacrificia offeruntur est cor nostrum, in quo mundæ cogitationes et puræ orationes Deo incenduntur. Turris est caput nostrum, campana est lingua, quæ proximos debemus vocare ad cœlestia. In hac domo fenestræ sunt oculi nostri, pictura vero bona opera. Lumen lucernæ est lumen scientiæ. Sicut ergo sacrilegium perpetrat, qui hoc templum violat, ita et quæcumque templum Dei aliqua immunditia vel aliquo criminali peccato violaverit, hunc Deus disperdens damnabit. Domus hæc cum interius benedicitur, cinere, sale, vino, aqua, hyssopo, savina aspergitur. Per cinerem pœnitentia, per sal sapientia, per vinum spiritualium intelligentia, per aquam proximorum cura intelligitur. Cinere domum nostram aspergimus, si transacta mala per pœnitentiam diluimus. Sale aspergimus, si sola cœlestia sapimus. Vino aspergimus, si nos spiritalibus inebriamus. Aquam admiscemus, si proximorum curam non negligimus. Hyssopo et savina, quæ amaræ herbæ sunt, aspergimus, si jejuniis et vigiliis, quæ amara sunt, vitia in nobis mortificamus.

De tribus dedicationibus.

Dedicatio templi in magno honore habebatur ante adventum Christi. Unde et tres dedicationes templi ante Dominicam incarnationem referuntur celebratæ, cum maxima devotione plebis Judaicæ. Prima siquidem dedicatio a Salomone tempore autumnii, media a Zorobabel et Jesu sacerdote tempore veris ; ultima a Juda Machabæo facta dignoscitur tempore hiemis. In hac, inquam, dedicatione specialiter legitur constitutum esse, ut eadem dedicatio per omnes annos revocaretur, in memoriam solemnibus officiis. Juxta quod usque ad tempus incarnationis Dominicæ hanc solemnitatem observatam fuisse comprobatur ex evangelica lectione. At enim Joannes evangelista : « Facta sunt genænia

Hierosolymis, et Ilems erat, ambulabatque Jesus in porticu Salomonis (*Joan. x.*) Hæc autem fuit causa secundæ et tertiæ dedicationis, quia Salomon templi quidem opus, quod Domino condidit, septem annis perfecit; octavo autem anno decima die mensis septimi, quæ a nobis october appellatur: hoc in magna gloria dedicavit (*III Reg. viii.*) Quæ videlicet dies et antea per legem erat statuta solemnitas, ita ut in ea tabernaculum omne per singulos annos majoribus hostiis expiari deberet. Hoc denique templum post annos ccccxxx, incenderunt Chaldæi: et Hierosolymorum urbe destructa, Israeliticum populum in Babyloniam abduxere captivum. Quo post annos septuaginta patriam remisso, regnantibus Persis, rursum ædificatum est templum per annos xlvi, et tertia die mensis xii, quem nos Martium vocamus, opus ad finem perductum, et veris tempore dedicatum. Cui videlicet operi tunc præfuerunt duces plebis strenuissimi, ut diximus, Zorobabel de regio genere et Jesus sacerdos magnus: sed et prophetæ Aggæus et Zacharias adjuvantes eos, atque adversus insidias hostium impediendum opus cor populi corroborantes (*I Esdr. iii, 5.*) Unde post annos ferre, cccclvi, rex nefandissimus Græcorum Antiochus fraude capta Hierusalem templum idem sordibus idolorum profanavit, auferens inde et confringens altare Domini aureum, mensam propositionis, candelabrum luminis, et cætera vasa templi aurea quæ invenire potuit; sed et in templo Jovis simulacrum statuens, populum tormentis ad sacrificandum idolis cogens.

Sed Judas Machabæus, cum esset de genere sacerdotali, collecto exercitu justorum, adversus Antiochi duces arma corripiens, eosque de Judæa expellens, persecutioni sævissimæ finem imposuit; ac templum ab idolorum imaginibus emundans, nova rursus altaria et cætera vasa vel ornamenta faciens, atque in templo reponens, dedicavit ea simul cum templo, quod purgavit et renovavit vicesima quinta die mensis noni, id est Decembris, et ad hiemem pertinere nulli dubium constat. Statuitque decretum, ut prædiximus, omnibus annis diem encæmiorum, id est innovationis ac dedicationis templi festa devotione celebrari (*I Macch. iv.*)

Omnia, fratres charissimi, facta legis antiquæ sunt figura legis novæ, et propter vos commendata memoriæ. Salomon itaque qui domum Domini in Hierusalem septem annis ædificavit, octavo anno ipse et filii Israel eam Domino dedicaverunt. Fecit ergo Salomon in die illo festivitatem celebrem, et omnis Israel cum eo multitudo magna. Et oravit rex ad Dominum dicens: « Exaudi, Domine, orationem quam orat servus tuus in loco isto ut exaudias orationem populi tui Israel, quodcumque oraverit in loco isto, et cum audieris, propitius eris. Quod si peccaverit tibi (non est enim homo qui non peccet), egeritque poenitentiam, et oraverit te, propitiaberis populo tuo, quia peccavit tibi (*III Reg. viii.*) » Dixitque Dominus ad eum:

« Exaudi orationem tuam, quam deprecatus es coram me (*III Reg. ix.*) »

Templum Domini antiquitus factum typus erat ecclesiasticorum templorum, et dedicatio illius nostræ dedicationis exemplum. Si domus Domini vocata est ubi hostiæ et sacrificia offerebantur, multo magis nostræ orationis domus, ubi carnis et sanguinis ejus sacramenta celebrantur, vocanda est. Et si Dominus in illa orationem populi sui se promissit audire, quanto magis preces nostræ recipientur in ista, ubi sunt veri oratores et memoratores passionis Dominicæ. Et si tanta festivitas ejusdem templi quod erat umbratile et typicum in dedicatione celebrata est, quantum gaudium putatis in consecratione nostræ matris agendum est. Quod autem septem annis ædificasse, et in octavo dedicationem ejus dicitur celebrasse, pro magno mysterio id constat accidisse. Hoc itaque templum Salomonis quod Domino septem annis ex sectis et quadratis lapidibus Hierosolymis fecit formam Mosayci tabernaculi habuit. Moyses etenim tabernaculum in eremo fecerat, atque illud in duo separaverat. In priori quidem tabernaculo erat aureum candelabrum, et mensa, et panum propositio, et hæc dicebantur sancta. Et ibi pendebat velum, post quod erat secundum tabernaculum, quod dicebatur sancta Sanctorum. In hoc erat aureum thuribulum, et arca ex ligno pretioso et auro purissimo, in qua erat urna aurea habens manna, et virga Aaron quæ fronderat, et tabula testamenti, et super hæc propitiatorium, super quod duo angeli qui Cherubim dicebantur. Et in priori quidem tabernaculo quotidie sacerdotes sacrificabant; in secundo autem semel in anno summus pontifex vitulam rufam pro omni populo immolabat (*Heb. ix.*) Hoc tabernaculum Moyses maximo cultu dedicavit, et annuam festivitatem populo celebrari constituit. Et Altissimus suum tabernaculum sanctificavit, quando Spiritum sanctum mittens, Ecclesiam a peccatis purgavit, et multa charismata ac scientiam omnium linguarum ei donavit. Secundam hæc formam tabernaculi Salomon, ut dictum est, templum ædificavit.

DIVISIO.

Templum, quod a Salomone septem annis Hierosolymis ædificatur, est Ecclesia, quæ a vero pacifico Christo per septem dona Spiritus sancti in cælis collocatur. Quod ex lapidibus, et cedris et auro construitur (*III Reg. viii.*), quia ex tribus ordinibus, scilicet ex conjugatis, ex continentibus et ex contemplativis cæleste ædificium erigitur. Lapidis secti sunt per poenitentiam ad hanc structuram electi. Porro quadrati sunt quatuor virtutibus, prudentia videlicet, fortitudine, justitia et temperantia, ad hoc ædificium præparati. In octavo autem anno ædificationis templi facta est dedicationis festivitas, quia post tempus hujus vitæ, quod septem diebus agit et per septem annos designatur, sequitur summa festivitas supernæ Hierusalem, quæ celebrabitur in octavo anno, id est in futura resurrectione. Et sicut

antiqua festivitas præsignabat festum nostræ dedicationis, ita hæc nostra dedicatio typus et summæ et æternæ festivitatis : ubi animo teneamus memoriam futuræ resurrectionis. Hæc sunt tres dedicationes : Prima siquidem Salomonis ; secunda, nostræ festivitatis ; tertia, futuræ resurrectionis. Quod templum ab hostibus incensum, sed rursus Domino miserante construitur, et quadraginta sex annis reædificatur (*I Esdr.* iii), specialiter respicit ad significationem Dominici corporis, quod de Virgine assumpsit. Nam sicut quadraginta et sex annis est templum ædificatum, ita corpus Dominicum tertia die, a quo præfatus numerus assurgit, ad vitam est resuscitatum. — Fertur enim quod humanum corpus quadragesimo sexto die post conceptionis initium formetur in distinctionem membrorum, ita eo numero annorum templum quoque est reædificatum per Jesum sacerdotem, qui populum ducit a captivitate Babylonica. Hic Jesus est verus Jesus sacerdos magnus, qui Christianum populum reducit a captivitate diabolica. Qui templum reædificat, quia ruinam in cœlis per homines restaurat. Quadraginta et sex annis operi hujus templi institit, quia omnes qui decem præcepta legis per quatuor Evangelia, et per sex opera misericordiæ implebunt, in hoc cœlesti ædificium tendunt.

Quod autem idem templum ab idololatriis coinquinatum, sed per Judam Machabæum purgatum, dedicatum, et aureis coronis ornatum (*I Math.* iv) varios casus Ecclesiæ insinuat, quæ nunc persecutionibus premittitur, nunc a persecutionibus liberatur : et in illa liberatione quasi in dedicatione tranquilla servitute Domino famulatur. Ecce secunda dedicatio. Festivitas autem tertiæ dedicationis tunc erit, quando in fine mundi numerus electorum fuerit expletus, et post generalem resurrectionem omnium sequitur festivitas immortalitatis æternæ. Mox omnes qui ad pacifici regis veri, scilicet Salomonis pertinent regnum, cum eo gaudia patriæ cœlestis intrahunt. Ecce tertia dedicatio.

Verum quia de mysterio quædam perstrinximus dedicationis, nunc attendamus et modum ejusdem festivitatis. Sed quia singula quæ in consecratione fiunt longum est enumerare, unum de illis breviter exponamus, ut in aliis similiter interioris templi nostri mundatio intelligatur. Aspergendis postibus ecclesiæ miscetur sal et cinis, aqua et vinum ; hyssopo autem asperguntur. Hæc non essent tanta observata diligentia, nisi aliquid utilitatis conferrent. Sit ergo sal in nobis, id est acritudo pœnitentiæ, quæ putredinem peccatorum consumat, integritatem virtutum incorruptam conservet. Hoc tamen sal non sufficit nisi addatur cinis, id est memoria terrenæ conditionis vel recordationis peccatorum. Unde dicit Psalmista : « Peccatum meum contra me est semper (*Psal.* l). » Et iterum : « Reliquiæ cogitationis, » id est peccatorum « diem festum agent tibi (*Psal.* lxxv). » Iste cinis movet aquam lacrymarum. Tibi autem hæc tria sunt, videlicet sal pœnitentiæ,

cinis memoriæ conditionis et peccatorum ; non deerit etiam vinum spirituale, quo inebriabuntur filii hominum ab ubertate domus Dei (*Psal.* xxxv), ut nihil præter eum desiderent et dicant : « Quid mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram ? (*Psal.* lxxii.) » Hyssopo humilitatis aspergenda sunt omnia ista. Qui enim virtutes sine humilitate congregat, quasi pulverem in ventum portat. Ad hanc consecrationem Ecclesiæ, id est matris nostræ omnes filii ejus, id est fideles debent convenire et lætari, et sanctificationi matris suæ aggratulari. Sed quia de multis partibus veniunt filii, et multo labore occurrunt matri, de tanta festivitate non debent discedere irremunerati. Statutum est enim a sanctis Patribus quod in dedicatione sanctæ ecclesiæ fiat venia peccatorum ut, cum aliis temporibus sit in ea ablutio criminum per baptismum, in festivitate ejus sentiant potius matris per orationes auxilium.

Sed cum vobis, fratres charissimi, venia ex labore et congratulatione hujus solemnitatis debeatur, tamen scire debetis quia non quælibet peccata vobis hic relaxantur, sed illa tantum de quibus confessi estis et dignam pœnitentiam egistis, de talibus indulgentiam consequamini. Si enim quis vult peccatorum sibi culpas relaxari, si vult sibi vulnera sanare, non debet ea medicum celare. Prius enim debet peccatorum culpam recognoscere, postea ostendere, deinde sibi medicinam erogare. Prius dicat : « Quoniam iniquitatem meam ego agnosco, » deinde subjungat : « Delictum meum cognitum tibi feci, » ad ultimum addat : « Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum (*Psal.* vi ; l). » Tali nempe confessione vel pœnitentia, promeretur peccatorum indulgentia.

Nunc igitur, fratres, recogitate et discite in hoc sacramento dedicationis quanta reverentia debeatur sanctuario vestræ matris. Hic enim per undam baptismi, abluuntur peccata ; hic consecrantur Dominici corporis et sanguinis sacramenta ; hic funduntur ad Dominum orationes ; hic dicuntur confessiones ; hic fiunt reconciliationes. Hæc est domus Dei ; hæc est porta cœli, per hanc ascenditur ad supernam Jerusalem, quæ est libera mater nostra. Purgate in ea maculas vestras, ut purgati pervenire possitis ad regales nuptias, præstante et adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO

IN DEDICATIONE ALTARIS PROPRIE DICENDUS.

Antiquæ religionis sacrosancta et venerabilis hoc habuit traditio, ut altaria ædificarentur et consecrarentur Domino. Hoc enim et Abraham, et ipse legis Moyses, et alii sancti viri exemplo et auctoritate sua hoc in cunctis generationibus nostris observandum reliquerunt. Hæc siquidem altaris dedicatio præfigurata fuit et Jacob temporibus filii Isaac. Nam cum relicto parente fugiens fratrem suum Esau, iretque ad Laban petiturus uxorem, in itinere tulit de lapi-

dibus, qui terræ jacebant, et supposuit capiti suo, A dormivitque in eodem loco, et vidit in somnis scalam usque ad cœlam erectam, et angelos ascendentes et descendentes. Surgensque tulit lapidem et erexit in titulum, fundens oleum desuper : fecitque altare Domino dicens : « Non est hic aliud nisi domus Dei et porta cœli (*Gen. xxviii*). » Ecce iste antiquus sine lege, sine scripturis sanctificavit Deo altare ; et domum Domini vocavit, quia per Spiritum sanctum tabernaculum Dei ibi futurum præciebat. Hæc omnia figura futurorum erant : Jacob namque, qui relicto parente ierat ad Laban petiturus uxorem, Jesum Christum designat, qui quasi relicto Patre cœlum deseruit, carnemque nostræ corruptionis assumpsit. Deinde relictis illis parentibus, de quibus carnem assumpserat, scilicet Judæis, relicta quoque patria de Judæa perrexit ad gentes, ducturus sponsam, id est Ecclesiam. Hoc in itinere Jacob obdormivit, quia Christus in itinere præsentis vitæ mortem in ara crucis pertulit. Lapis, quem Jacob in itinere capiti supposuit, humanitatem Christi designavit, quæ subjecta divinitati Deus vere creditur esse caput Christi. Scala erecta ad cœlum est via et ascensio graduum et virtutum. Ascenditur enim, id est ad cœlestem vitam diversis gradibus. Sunt enim aliqui legali conjugio superna scandentes : alii in viduitate, alii in virginitate, alii in tumultu mundi contra mundum et contra diabolum pugnando. Alii quoque, strepitum mundi rugientes et spiritalem hostem debellantes, in actuali vita tot gradibus ascenderunt ad cœlestia. Sunt et gradus in contemplatione, quos monachi ad superna transcendunt vel eremite : hi mundum exuerunt ; hi vilibus indumentis sese spreverunt ; hi obedientiam sectantes dilectionem ostenderunt. Tres itaque virtutes in eis specialiter regnant, tribus gradibus virtutum, charitate scilicet, humilitate et obedientia, cœlestia transcendunt. Charitas fraternitatis in cohabitatione ostenditur, humilitas in vilitate vestimenti præmonstratur, obedientia in libenti servitute, dum parenti voluntati fratrum declaratur. His diversis gradibus virtutum in actuali et in contemplativa penetratur cœlum. Angeli quoque, quos Jacob viderat ascendere et descendere, sunt prædicatores sancti, nuntiantes nobis verbum Dei. Qui dicuntur ascendere, dum aliquando altiora ; descendere vero, cum prædicaverint humiliora : Altiora ut : « In principio erat Verbum (*Joan. i*) ; » humiliora : ut nos prædicamus crucifixum. Lapidem quoque quem Jacob supposuit capiti vocavit domum Dei et portam cœli. Iste lapis, id est Christus domus Dei est vocatus, quia ipse fuit inhabitatio Spiritus sancti, et in eo plenitudinē divinitatis habitavit. Hunc lapidem sive hoc altare, id est Christum reprobaverunt ædificantes, id est Judæi traditiones Patrum sequentes. Homines murum contra Deum peccatis ædificare cœperunt. Cujus fundamenta primi parentes per inobedientiam posuerunt, sed super hoc fundamentum posteri eorum multa crimina extruxerunt, sequæ hoc muro a Deo et ab angelis

A diviserunt. Ab hoc muro Judæi ædificantes Christum pretiosum lapidem reprobaverunt, quia nullas originalis peccati sordes cum cæmento hujus muri involverunt. Unde « factus est eis lapis offensionis et petra scandali (*I Petr. ii*). » Super lapidem istum bene fundata et firmata constat Ecclesia. Christus est et altare, quia in eo et per eum spirituales et corporales oblationes Deo Patri offeruntur. Eo mediante et propitio intercessore, Deus Pater præsentia nobis et futura largitur. Hoc altare, id est Christus legalibus unguentis quibus antiquitus altaria ungebantur, necnon et unguentis quibus ecclesiastica altaria perunguntur spiritualiter est delibutus. Ex quinque nempe speciebus aromatum, videlicet smyrna, cynamomo, calamo, casia, oleum de olivis B erat unguentum, quo altare antiquitus est consecratum et confectum. Nunc videamus naturas singularum specierum. Smyrnam alii calami, alii myrrhæ dicunt esse resinam et aptam inter pigmenta. Cinnamomum autem dictum est quod cortex ejus in modum cannæ sit rotundus et gracilis. Signatur in India et Ethiopia frutice brevi, duorum tamen cubitorum, colore subnigro vel cinereo, tenuissimarum virgarum. Nam quod in crassitudinem extenditur despectui habetur cum frangitur, visibile vero spiramentum emittit instar nebulæ seu pulveris. Calamus quoque aromaticus a similitudine calami usualis vocatur. Gignitur in India, multis modis geniculatus, fulvus, flagrans suavitate spiritus cum frangitur, in multas partes fit scissilis ; C similans gustu casiam, cum levi acrimonia remordenti. Casia etiam nascitur in Arabia, virga robusti corticis, et purpureis foliis, ut piperis. Est autem virtutis cinnamomi et similis, sed potentior imperio. Oleum itaque ab olea nominatur ; nam olea est arbor unde derivatur oleum. Sed quod ex albis olivis fuerit expressum, vocatur spanum ; quod autem ex fulvis olivis et nondum maturis fuerit expressum, viride appellatur ; quod vero ex nimium maturis commune dicitur. Ex his ad usum vitæ primum est spanum, secundum viride, tertium commune. Illud autem oleum, quod nullæ rei fuerit admistum, purum dicitur. Hoc quippe unguento harum quinque specierum quo inungebatur, aut sacerdos vel rex, sive D propheta efficiebatur. Ad consecrationem quoque ecclesiastici altaris duo adhibentur, thus et oleum. Thus est arbor Arabiæ immensa atque ramosa, lenissimi corticis, succum aromaticum fundens. Hæc denique confectio septem specierum qua altaria inungebantur, designabat inunctionem sancti Spiritus, qua perunctus est ipse rex. Et quæ est mirum unctio Spiritus sancti ? Septem scilicet dona ipsius. Quæ sunt itaque dona Spiritus sancti ? Donum seu unctio Spiritus sancti est timor, pietas, scientia, fortitudo, consilium, intellectus, sapientia (*Ioa. xi*). Qua profecto unctioe hoc altare, ideo Christus est perunctus, unde sacerdos rex et propheta est effectus : Propheta, juxta illud Mosaicum : « Prophetam suscitabit Deus vobis ; illum tanquam me au-

diebus (*Deut. xviii*). » Sacerdos quoque secundum illud : Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Et sicut sacerdotum est thus offerre, sic Christus, qui est omnithure pretiosior, seipsum Deo Patri pro nobis obtulit acceptabile sacrificium in odorem suavitatis. Rex quoque Christus est, quia oleo spiritali delibutus Rex erat regum et Dominus dominantium. Regit namque et conservat naviculam Petri, id est Ecclesiam suam, ne inter hujus sæculi procellas deficiat. De hac ipsa unctione hujus regis et sacerdotis David testatus est, dicens : « Propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ (*Psal. xlv*). » Hunc quippe lapidem, id est Christum, cum Jacob inunxisset, domumque Dei hoc modo prænuñtasset, addidit : « Et vocabitur porta cæli (*Gen. xxviii*). » Christus vocatur porta cæli, quia ipse est ostium paradisi, ut ibi : « Ego sum ostium (*Joan. x*). » Porta cæli fides est et baptismus in porta cæli, post baptismum lapsis pœnitentia, confessio, et satisfactio. Per has portas cæli fidei et baptismatis, pœnitentiæ et confessionis, credentibus ac pœnitentibus ingressus panditur regni cælestis. His allegorice de lapide et porta, id est Christo digestis, quomodo et duo altaria consent in nobis, diligenter considerandum est vobis.

Divisio.

Duo altaria dudum exstructa leguntur : unum in tabernaculo Mosaico, quod altare holocausti dicebatur ; aliud in templo Salomonis, quod altare thymiamatis vocabatur. Altare holocausti erat constructum ex imputribilibus lignis setim, et habebat quinque cubitos in latitudine, et quinque in longitudine, tres quoque in altitudine, et coopertum erat ære (*Exod. xxxviii*). Hoc altare quatuor angulos habebat, et ex ipsis quatuor cornua procedebant. Erat inane et concavum, ut ad suscipienda tam ligna quam sacrificia locus spatiosus haberetur. Habebat hoc altare craticulam in modum retis æneam, ut per crebras aperturas ignis suppositus ad sumendas hostias libere penetraret. Altare igitur holocausti, ex incorruptibilibus lignis exstructum, corda sunt electorum, in quibus tanquam consecrata sacrificia Domino offeruntur bonorum operum studia. Quæ corda electorum ita incorrupta concedet esse ut digni sint Spiritum sanctum habitorem suscipere. Hoc siquidem altare, v cubitos in longitudine et latitudine describitur habere ; quid ergo longitudo vel latitudo altaris, nisi v sensus nostri corporis? Vel quid est altaris longitudo, nisi patientiæ perfectio? aut quid latitudo illius, nisi perfectio charitatis qua illi Domino consecrantur qui se in omnibus patientes exhibent? Hoc altare tres cubitos altitudinis habuit, quia mens electorum per hæc tria, fidem, spem, charitatem, ad amorem Dei ascendit.

Cooperiebatur et ære hoc altare, quia sicut æs dicitur incorruptibile perseverat, sic virtutes fidelium in eis usque in finem firmiter perdurant. Habuit quoque quatuor cornua ex quatuor angulis procedentia. Quatuor altaris cornua sunt sanctæ crucis

latera, altitudo scilicet, profunditas, longitudo et latitudo. His quatuor lateribus crucis, scilicet altitudine, id est spe ; profumitate, hoc est fide ; longitudine, id est perseverantia patientiæ ; latitudine quoque, hoc est charitate, munitur undique altare sanctæ Ecclesiæ id est corda fidelium per mundum universum. Tant enim cornua virtutum munimenta. Erat itaque hoc altare vacuum et inane, ut ad suscipienda tam ligna quam sacrificia locus spatiosus haberetur. Quisque altare Domini esse desiderat, hic se ab omni contagione mundanorum exinanivit, ut in eo ligna cælestium verborum et hostia virtutum spatiosum locum habeant, et Spiritus sancti flammam, quo ecclesiasticæ hostiæ, id est corpus et sanguis Domini consecrantur, suscipiat. Nisi enim exinanierit quod infra se est, non merebitur suscipere quod supra se est. Habebat hoc altare craticulam in modum retis æneam, ut per crebras aperturas ignis suppositus ad sumendas hostias libere penetraret. Necessè est enim, ut electi Dei corda sua aperiant divinæ gratiæ et quasi plurimis patefactis januis sedulo deprecentur, ut per singula bona quæ inchoant, quasi per singula victimarum frustra, sua eos gratia illustrare et ad amorem suum dignetur accendere. Hæc de altari holocausti, id est de corpore nostro, in quo offerantur bona opera Domino.

Nunc de altari incensi, quod in templo Salomonis positum erat consideremus (*I Reg. vii*). Altare hoc aureum erat, et in adolendum thymiamata factum. Sicut enim in altari holocausti significantur electi, qui se crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis, nec secundum desideria carnis ambulabant ; sed quasi Domino immolantes, omnis corporis sensus dedicaverunt, per ignem sancti Spiritus voluntati ejus : ita profecto et illi altari incensi non immerito comparantur qui majori perfectione mentis extinctis prorsus illecebris carnis sola orationum vota Domino offerunt, carnem suam subjicientes, omnes carnis illecebras evicerunt, et in carne non carnaliter viventes cœlestem in teris vitam ducunt. Hoc altare incensi quanto fulgore metalli eminebat, tanto quantitate minus erat.

Quanto enim sanctiores, tanto pauciores. Recte ergo in longitudine et latitudine altaris, quod quadrangulum erat, patientia et charitas designatur, quia perfectorum animæ œlæratas ad invicem virtutibus quantum diligere fratres student, tamen et ferre sufficiunt, et quantum ferre tantum diligere. Duos cubitos habet in altitudine, quia duplex præmium in supernis sperant se recipere animarum et corporum. Cornua ex ipso procedentia eminentiam fidei et virtutum significant. Ex ipso vero procedunt, quia electi opera sua non ad faciem hominum specie tenus ostendunt, sed in ima radice cordis immobili exercent affectu. Auro vestitur, quia quique perfecti luce internæ sapientiæ refulgent. Hujus altaris deauratur craticula, quæ parata erat in medio ejus ad suscipienda thymiamata cum interiori homine nostro resplendet per fidem Christi gratia.

Parietes deaurantur, cum eadem gratia divinæ dilectionis per bona opera exterius dilatatur. Cornua deaurantur, cum fiducia fortitudinis justorum splendore internæ lucis coruscat. His igitur in mente nostra rite dispositis, jam procul dubio Deo placi-

tas et super omnem aromatum pulverem orationum hostias redolentes offerimus Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Explicit liber Deflorationum Patrum, Basileæ impressus, anno Domini M.CCCC.XCIV.

ANNO DOMINI MC-MCX....

SANCTUS ROBERTUS

PRIMUS ABBAS MOLISMENSIS ET ORDINIS CISTERCIENSIS FUNDATOR

AD VITAM SANCTI ROBERTI COMMENTARIUS PRÆVIUS.

(Acta sanctorum Bolland., Aprilis tom. III, die 29, pag. 662.)

§ I. Reformationes ordinis Benedictini, Roberti exordia, fundatio Molismensis.

1. Cum celeberrimus sancti patriarchæ Benedicti ordo, ætatem jam agens quatuor sæculorum, incertum quo malo, ipsa certe temporum vetustate, quæ interitum rebus etiam firmissimis afferre solet, aliquam in Gallia avitæ disciplinæ jacturam fecisset, dati fuere divinitus sanctitate ac zelo insignes viri, qui depravatos sensim mores ad primi instituti leges ac rigorem reformarent. Primam in tam sancto ac utili negotio operam anno Domini 910 B. Berno posuit: qui, fundato in pago Matisconensi super Graunam fluvium Cluniacensi cœnobio, primus dicti inde novi quasi ordinis Pater, quam restituendo vetus institutum Benedictino ordini utilis fuerit, plurima propagata a Cluniaco optime constituta cœnobio, multi inde et sancti et principes in Ecclesia profecti viri docuerunt. Hunc secutus, sub initium sæculi undecimi, B. Bernardus de Tironio fuit; qui felicitate pari, progressu tamen minore, reformationem in diœcesim Carnotensem invexit. Sed nulla celebrior ea exstitit, quam S. Roberti auspiciis fundatum ab eo Cistercium primo admisit. Latissime enim patens, non sola se Gallia conclusit illa (quantum *Firmitatem* in ea, *Pontiniacum*, *Claram-Vallem* et *Morinundum* amplissima cœnobio, quæ Cistercium filias appellat suas, *molita*), sed totam brevi Europam pervagata, Italiam, Hispaniam, Germaniam, Poloniam et Angliam innovavit. Auctores S. n. marthiani sunt, virorum olim cœnobio supra mille octingenta, mulierum supra mille quadringenta numerasse: percurrenti Bibliothecam Cisterciensem

B Caroli de Visch, mille circiter hac nostra ætate se offerunt. Adeo ut mirum non sit complures summos pontifices, aliosque spectatos in Ecclesia viros in Cistercii et propagati ab eo ordinis laudes tantopere effusos fuisse.

2. Præclara laudati ab iis instituti encomia Henriquez in Apparatu ad Menologium Cisterciense colligit; unde hoc Clementis I est: «Ordo Cisterciensis, inquit ille, est fons hortorum irriguus, cæteras rigans religiones et ordines, ac in ipsos exemplis salutaribus scaturicans. Hic est fons amœnus varietate virtutum, præclarus munditiæ puritate, pietate patens, indeficiens sanctitate. Horum merito sic exerescere meruit, ut fontis nomen excedens fluvius censeatur, cujus processus laudabilis de virtute in virtutem, ut Deum deorum in Sion videat, gradientis universalis Ecclesiæ lætificat unitatem: in qua per meritum evidentiam claræ lucis splendorem adeptus, quasi stella matutina respundet in medio nebulæ mundi hujus; et in ea splendidos emittens radios instar solis, velut aquæductus de paradiso proveniens in aquas redundat plurimas, hortum plantationum suarum, cœtus quidem claustralium quos produxit, aquis irrigans gratiarum, et vino spiritualis lætitiæ fructum inebrians partus sui. Hujus siquidem ordinis sacra religio, a suæ institutionis auspiciis quasi deserta et invia, utpote paucis adhuc initiata cultoribus, tandem honoris et honestatis fructus parturiens, ramos suos quidem honoris et gratiæ quasi terebynthus extendit, germinans generationes et progenies germinavit. Ea propter lætatur et jubilat lætabunda et laudans,